BIBLIOTECA
Sala 1
DE LA
Universidad de Salamanca.
Est. 17 Caj. 7 Núm. 41

17386

INSTI
TUT.
Juris
Civilis.

10	20	30	40	50	60	70	80
ῑ	κ̄	λ̄	μ̄	ν̄	ξ̄	ο̄	π̄

90	100	200	300	400
ϟ̄	ρ̄	σ̄	τ̄	ῡ

500	600	700	800	900	1000
φ̄	χ̄	ψ̄	ω̄	ϡ̄	α͵

b15155456

1ª
17386

~~17741~~

Iuriscuiscuo

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ ΘΕΟΦΙΛΟΥ
ΑΝΤΙΚΗΝΣΩΡΟΣ

INSTITVTIONES IVRIS CIVILIS IN GRAECAM LINGVAM PER THEOPHILVM

Antecessorem olim traductæ, ac fusissime planissimeq; explicatæ: nunc uero primum in lucem restitutæ & recognitæ, cura & studio VIGLII ZVICHEMI Phrysij. Quarum eximiã utilitatem eiusdem præfatio ad Opt. Max. Imp. CAROLVM abunde declarat.

1ª
17386

Num. 48 cap. 7 num. 12.

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA
ANNO M. D. XXXIIII

Cautum est Cæs. & Catholicæ Maiestatis priuilegio, ne quis aut hunc, aut alium per nos editum librum impune intra quatuor annos imprimat, ut uersa pagina docebit.

CAROLVS QVINTVS

DIVINA FAVENTE CLEMENTIA ROMANORVM IMPERATOR Augustus; ac Rex Germaniæ, Hispaniarum, utriusq; Siciliæ, Hierusalem, Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Insularum Balearium, Sardiniæ, Fortunatarum, & Indiarum, ac terrę firmæ maris Oceani &c. Archidux Austriæ, dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Lymburgiæ, Lucemburgiæ, Gheldriæ, Vuirtembergæ &c. Comes Habspurgi, Flandriæ, Tyrolis, Arthesiæ & Burgundiæ Palatinus, Hannoniæ, Holandiæ, Zelandiæ, Ferreti, Kiburgi, Namurci & Zutphaniæ, Lantgrauius Alsatiæ, Marchio Burgouiæ & Sacri Romani Imperij &c. Princeps Sueuiæ &c. Dominus Frisiæ, Molinæ, Salinarum, Tripolis & Mechliniæ &c.

QVVM ratio nostri muneris, quo Dei bonitate fungimur, in primis hoc deposcat, ut non solum armis Imperij fines tueamur, pacem subditis cõciliemus, sed etiam ut industriam rebus moderandis, uirtutẽ uitijs extirpandis, sapientiã liberalibus studijs promouendis, pari cura hominũ animis inseramus, atq; ad hoc plurimum ualeãt tot sæculis seruata pia literarũ monimẽta, è quibus ceu penu diuite, perpulchra totius uitæ exẽpla, rectaq; cõsilia, & ꝓmere, & mortalib. sub cõspectũ exhibere licet: Ideo non solũ ab iniuria uindicandos, uerũetiã accurata diligentia fouendos arbitramur eos qui operã suam promouendis bonarũ literarũ studijs, ac restituendis, illustrandisq; ueterũ autorũ monimentis interponunt, suoq; sumptu & labore præstãt, ut optimi quiq; libri perq; emendate, correcteq; in lucẽ edãtur. Quũ itaq; ad præsens librũ Græcarũ Institutionũ, studio & cura docti, fidelis nostri dilecti Viglij Zuichemi Phrysij inuentũ, & in lucẽ assertũ, eiusq; Cõmentaria in decẽ Titulos Institutionũ, quib. ferè tota testamentorũ materia declarat, nostri & Impij sacri fideles dilecti, Hieronymus Frobenius & Nicolaus Episcopius suis impẽsis diligẽter & accurate imprimẽda susceperint, ne quispiã reip. iuuãdæ prætextu huiusmodi libros in eorũ, q primi suarũ facultatũ impensis illos excuderint, detrimentũ temere imitet, Hoc publico edicto cautũ uolumus, & sancitũ, ne quis omnino, quacũq; Imperij Romani fines patent, uel has ipsas Institutiones, & prænarrata Viglij Zuichemi Cõmentaria, uel alia quęcũq; bonorũ Autorũ uolumina tam Græca q̃ Latina, aut alterius cuiusuis linguæ, quæ ijdẽ Hier. Frobenius & Nicolaus Episcopius intra decẽ annos à Dato præsentiũ supputãdos typis suis excudẽt, intra proximos quatuor annos à prima eorundẽ æditione, ullo pacto procudat, aut alibi excusa intra fines Imperij importet, aut aliũde adportata uẽdat, distrahat, aut, ut ista ab alijs fiant, autor sit, sub pœna grauis indignationis nostrę, & mulcta decẽ Marcharũ auri puri, quarũ altera pars fisco nostro, fraudis uindici, altera prædictis Frobenio & Episcopio cedat, pręter librorũ amissionẽ, q̃s ijdẽ Frobenius & Episcopius ubicũq; locorũ nactos per se uel suos, aut adiumẽto Magistratus loci, uel citra hoc sibi uẽdicare ac in potestatẽ suã redigere possint. MANDANTES proinde omnib. & singulis Typographis, Bibliopolis, & alijs quibuscunq; nostri et Imperij sacri subditis, cuiuscũq; status, ordinis & cõditionis, ut hoc nostrũ edictũ & decretũ rite obseruẽt, & ab alijs seruãdũ curẽt, ac nihil in cõtrariũ uel faciãt, uel fieri permittãt, quin potius prædictos Hieronymũ Frobeniũ & Nicolaũ Episcopiũ, & quoscũq; ab illis mãdatũ habẽtes, pro eiusdẽ edicti nostri consequẽdo effectu, omni fauore & auxilio prosequant: In fidẽ præsentes manu nostra subscriptas, Sigilli nostri appẽsione cõmuniri iussimus. Datũ apud oppidum nostrũ Montisoniũ Kal. Octob. Anno supra sesquimillesimũ tertio & trigesimo, Imperij nostri decimo tertio, & regnorũ nostrorũ duodeuigesimo.

CAROLVS

Ad mandatum Cæsareæ & Catholicæ Maiest. propriũ

Bernburger

AVGVSTISSIMO INVICTISSIMOQVE IMPERATORI CAROLO, EIVS NOminis quinto, Viglius Zuichemus Phrysius, S. D.

SAEPE ego mecum Imperator CAROLE, Optime Maxime princeps, animo reputare soleo, quonam rerum humanarum fato consilióue factum fuerit, ut ius hoc nostrum Ciuile, quod tam parUis principio fontibus ortum ac duodecim tãtum tabulis olim comprehensum fuit, in tam immensam Constitutionum, Commentariorumq; molem excreuerit. Et quanquam nullam sine legibus Rempub. stare diu posse, naturaliterq; ferè euenire sciã, ut Ius Ciuile ex casuum uarietate, nouitateq;, interpretationem atq; autoritatem prudẽtium desyderet, prouideri tamen in primis & debuisse & potuisse existimo, ne in tantam immensitatẽ confusionemq; produceretur. Nam nunc si quis rem ipsam exacte secum expendere uoluerit haud facile dijudicet, satius ne fuerit, nullo omnino scripto iure Rempub. gubernari, ut ueteribus illis Lacedæmonijs mos olim fuit: an uero tot eam scriptorũ opinionibus, opinionũq; ambagibus sursum & deorsum (quod dicitur) ferri. Principia tamen si quis secum mente repetat, non minus utilia ac honesta, quàm necessaria fuerũt. sed paulatim (ita uti fit) quæstus & famæ cupiditate, adeo in deteriora prolapsi sumus, ut instauratore tandem aliquo, qui collapsam Reipub. disciplinam confusamq; Iuris Cjuilis prudentiam quasi in integrum restituat, magnopere indigeamus. Adfert hoc malum omnibus propè rebus humanis diuturnitas, longeuuscq; usus, qui dum consistere nequit in abusum ferè tendit. Quapropter bene illi de mortalibus merentur, qui rebus ad interitum properantibus succurrunt: & quasi ruentibus uetustate ædificijs, nouas supponunt columnas. Quod quidem ante Iustinianum, ipse Iulius Cæsar, efficere in Iure Ciuili destinabat: uidelicet ut ex immensa & diffusa legum copia, optima quæque & necessaria in paucissimos libros conferret (hanc enim eius uoluntatem Suetonius Tranquillus in literas retulit). post quem nonnullam etiam opem huic nostræ disciplinæ optimus Imperator Augustus Cæsar adtulit. nam ut autor est Sex. Pomponius, cũ antea quicunque studiorum suorum habebant fiduciam, publice de Iure responderent, ac in contemptum abiret indoctorum multitudine, Prudentium autoritas: edictum ab illo propositum est, ut nemo deinceps citra ipsius autoritatem & permissum respondere auderet. Quod tamen haud diu ratum mansit, temporumq; tandem cursu, & desuetudine penitus abolitum est: præsertim post

Confusio iuris

Nota · Nota · Nota

Iulius Cæsar

Suetonius

Augustus cæsar.

Sex. Pomponi

Edictũ Augusti

D. Adrian? Gordian?

post D. Adriani epistolam qua respondendi ius non peti sed præstari debere rescriptum est. Qui tamẽ usq; ad Gordiani Imperatoris tempora uel Responsa uel Commentaria ediderunt, egregie profecto, & cum magna immortaliq; penè laude susceptum munus exornauerũt. Nam ad Iuris Ciuilis prudentiam Græci sermonis peritiam & literarum prope omnium scientiam, tantamq; stili elegantiam adiunxerunt (liceat mihi hoc cum bona cæterorũ uenia dicere) ut post ipsum Ciceronem, qualiacunq; hæc illorum fragmenta, concisim à Tribuniano nobis tradita, nullis ueterum scriptis cedant: tanta est in dictione puritas, in uerbis proprietas, atq; in tota oratione non affectata, sed simplex quædã & naturalis uenustas. Atq; ego quidem arbitror, neq; unquam neq; usquam Iuris prudẽtiæ studiũ magis uiguisse floruisseue quàm apud Romanos: idq; trecentis illis potissimum annis, qui ab tempore quo ob partiũ dissensionem cœpit iterum Reipub. per unum consuli, ad Gordiani Cæsaris ætatem numerantur: unde & ad alias gentes prouinciasq; magno omnium mortaliũ assensu atq; applausu mox dimanauit. Nec scio an sperare liceat, ut æque unquam floreat: cum tunc absolutum, quasiq; ad summum perpetua quadam contentione perductum fuisse uideatur. postea uero cum progredi ulterius nequiuit pessum rursus descendit. Nam qui illis successerunt, nihil fere præter nudã docendi operam, relictum sibi crediderunt, uel quod prioribus pares esse non poterant, uel quod exhaustam occupatamq; esse ab alijs materiã censebant, nihil ut iam ferme quisquam addere posset: aut certe si quid adhuc erat, de quo dubitabatur, Imperatoribus id disceptandum decidendumq; suggerebatur. Quapropter ab eo tempore, Iuris constituendi autoritas ad solos Principes uenit: quorum Edicta, Rescripta, Decreta, sub generali Constitutionũ appellatione comprehensa, eo mox & ipsa excreuerunt, ut alijs super alios codicibus multitudinẽ ipsorum moderari succedentes Imperatores satagerent: donec tandem Iustinianus extremam admouit manum, & hunc quo adhuc in scholis utimur Codicem edidit. Ab Gordiano autem usq; ad Lotarium penultimum ex Saxonica gente Imperatorem, qui ante quadringentos plus minus annos in fata concessit, nullius (quod sciam) Iureconsulti nomen aut monumentũ, dũtaxat latini (nã de Græcis mox dicemus) celebrat. Tandem uero, ut ad nostra ueniã secula, Italia exterarum & Barbararũ (ut uocãt) nationum excursionibus defuncta, pristinoq; decori restituta intermissam multis seculis, & tantum non extinctam Romanarum legum disciplinam incredibili docentium discentiumq; multitudine & studio instauraut ac restituit: cuius ubi celebritas increbescere cœpit, tanta continuo per totam Europam Iuris Ciuilis & qui ipsum profiterentur autoritas inualuit, ut & gymnasia passim constituta, & præmia proposita fuerint, cum his qui Iurisperiti essent & iudicijs, arbitrijs, aut consilijs hominum inter se controuersias

Tribunian?

Constitutiones
Edicta
Rescripta
Decreta

Iustinia

Lotari?

uersias finire & decidere possent, tũ uero illis, qui publice Iuris prudentiam profiterentur: quorum omnium autoritas crescere paulatim cœpit, ubi commentaria in lucem exierunt, per quæ etiam posteris admirationem sui relinquerent: quæq; nunc continua successorum æmulatione eò sunt adducta, ut Ius Ciuile magnitudine propè sua laboret. Nec tamen modus uel finis adhuc scribendi accumulandiq; ponitur, ut nisi tua optime Cęsar autoritas tandem intercedat, humanæ uitæ spacium absoluendæ huic disciplinæ deinceps nõ sit suffecturum: ualdeq; timendum sit, ne omnium pulcherrima ac Reipub. multo utilissima disciplina, quæq; hoc tuum Romanum imperium immortali incomparabiliq; gloria illustrat, in contemptũ & interitum adducatur: postquam scilicet non erunt qui eam sese assequi posse sperent, tumq; cæteræ gentes ob operosa, immẽsa, ambiguaq; interpretum cõmentaria iterum leges hasce repudiare cogitẽt, quas ob summã admirabilemq; æquitatem, iustitiam, ac prudentiam olim tanquam diuinitus latas constitutasq; amplexæ sunt: passim etiam de eo doctorum bonorumq; uirorum querelas audimus. Atq; utinam aliquãdo eorum uotis CAROLE annuas, nouusq; nobis exoriare Iulius aut Iustinianus: nec solum inueteratum hoc scribendi & coaceruandi cacoethes (ut ille uocat) inhibeas, uerum ab ipsis radicibus tot & tantarum opinionũ dissensionumq; seminaria, nouis substitutis cõstitutionibus euellas, uel saltem immensa librorũ uolumina ad mediocrem aliquem modum perducas: Illo etenim malo, non tantum discentium studia iam pridem grauiter exercentur, atq; adeo affliguntur, sed priuatorum etiam fortunæ cum luculento Reip. damno adterũtur. Tam multa enim interpretum iactitata opinionibus, cum in forum ac tribunal deferuntur, iudicibus quidem bonis & probis magnum in discernenda uerita te examinandaq; iustitia scrupulũ inijciunt, improbis uero ianuam, ad gratiam, odium, sordes, ambitionẽ patefaciunt: dispendiosa scilicet uictis, & parum ipsis uictoribus compendiosa, dum lucra pragmatici dispartiuntur. Et profecto Augustiss. Cæsar nihil superest, quo tot illustribus rebus à te gestis, maiorem diuturnioremq; tibi gloriã apud posteros comparare possis, quàm si Ius Ciuile quo publica & priuata reguntur, in ordinem, in concordiam, in breuitatem redigas: quo tandẽ sciamus quo iure uti debeamus, atq; ut idem deinceps & intelligere & edisceré commodius possimus. Scio quãtis quotidie occupationibus Maiestas tua distringatur, quæ hic religionis dissidium componere, alibi Turcarum occurrere minis, atq; etiã Mauros & Indos, Nouosq; orbes ad Christianã fidem & sub suum Imperium compellere studeat: Sed tamen haud leuioribus negociorum procellis Diuum Iustinianum agitatum legimus, qui parẽ tamen cum maximis Imperatoribus laudem siue bello siue pace assecutus est, nec tantum armorũ sed & legum gloria cæteris facile principibus antecelluit. Non desunt tibi Tribuniani

Cacoethes

buniani, Theophili, uel Dorothei, quorum opera in tam præclaro opere uti possis, quique talem nominis in posteros propagandi occasionem, dari sibi exoptent. Cæterum interea illi maxime & suæ famæ & publicæ studiosorum utilitati cōsulere mihi uidentur, qui donec tibi deus tam eximio operi incipiendo absoluendoque consiliū atque ocium concesserit (nam auxilium certe non deerit) sedulo dant operam, quo ea, quæ iam longa & infideli librariorum descriptione, typographorumque postea socordia deprauata sunt, emendent, quæ omissa sunt suppleant, quæ confusa distinguāt, ac totum legum Corpus mirabiliter dissolutū pro uirili resarciant. Qua quidem ratione & commentandi occasio utcunque succiditur, & magnum proculdubio lumen disciplinæ nostræ infertur. Nemo enim, ut arbitror, sano prædi tus iudicio dubitat, legum textibus ceu fontibus restitutis, permulta quoque in Doctorum commentarijs, magno legentiū fastidio à singulis prope hactenus repetita, resecari posse. Nescio tamē quo fato fiat, ut ad ea quæ optima utilissimaque sunt, pauci admodum animum atque ingenium intendant: ac ut etiam sint aliqui, quibus ista sint curæ, ij tamen quo tendunt peruenire nequeūt. Nam in hoc disciplinæ genere, Italicæ Bibliothecæ semper excelluerunt: & de Florentinis Pandectis celeberrima est ubique fama. Sed non cuiuis homini (ut est in prouerbio) contingit adire Corinthum: & alioqui multa occurrere solent, quæ honestos conatus remorentur. Qui tamen tentauerunt, & qui aliquid effecerunt, non sunt sua laude defraudati. Nam ut nihil nunc de Alciato, Zasio, Budæo ac alijs maiorum gentium scriptoribus dicam, quantū sibi gratiæ atque gloriæ Gregorius Haloander nuper peperit, qui pandectas sublatis tot maculis, næuis, mendisque ad nouā quandam uenustatem redegit? Cui deinde & Codicis non pœnitendam emendationem, cum pulcherrimo ueterum Consulum catalogo adiecit: Nouissimeque etiam Nouellas primus omniū Gęrca lingua, hoc est uere Authenticas (sic enim sunt ab initio compositæ) publicauit, latina quoque subiecta interpretatione, longe certe puriore elegantioreque, quàm sit ea qua uulgo in scholis utimur: in qua nonnunquā nec uerborum syntaxis cohæret, nec rerum sensus percipi potest. Fuit enim prior interpres (quisquis is demū fuit) utriusque linguæ æque imperitus. Vtinam uero Haloander ille, ad hæc studia nostra iuuāda natus, diutius nobis superstes fuisset, pulcherrimisque cœptis colophonem imponere potuisset. Nam eo cōsilio redierat in Italiam: sed uix ingressus, Venetijs misere quasi in ipso consiliorum rerumque præclararum portu extinctus est. Cuius nobis mors minus deploranda esset, si saltem existerent qui tam gloriosi conatus successionem capesserent, atque illius æmulatione excitati, hoc quod adhuc desyderamus implere atque perficere studerent. Ille enim tantummodo hunc gloriæ campum alijs aperuit, multaque post se reliquit, quibus cæteri sibi laudem cōparent: ille notas ædidit, at

Hoc ait oratio

Alciatus
Zasius
Budæus
Gregorius haloander

De Nouellis

Haloandri mors

dit, at utinam aliquis integrum Pandectarum corpus in lucem proferat: quod quidē beneficiū à Florentina Repub. studiosi iam olim expetiuerūt. Quanquē aut post tot secula, mutatis tot rebus, tot ueterū abolitis consuetudinibus, & nouis quotidie irrepentibus (ut plerunque iā Municipiorū instituta moresque Iuri Ciuili præualeant, & responsis magis Doctorū, quàm certa aliqua lege controuersiæ diffiniantur) necesse prope sit (quod antea diximus) legum corpus innouare: attamē sic recte atque ordine id fiet, si prius diligenter perscrutati fuerimus, si quæ forte ex ueterum librorum fide restitui queant. Multa enim adhuc latent, & interpretum cōtrouersijs altercationibusque inuoluta sunt: quæ tamen ex emēdatis codicibus, uel ex antiquis disciplinæ nostræ monumentis, quorum pauca adhuc prodiere in lucem, dissolui possunt. Et profecto ueluti antea dicere cœperā, qui huc conatus suos intendēre, uidentur mihi multo solidiora diuturnioraque famæ fundamenta ponere, quē qui nunc Cramben (quod aiūt) nobis toties reponūt, & ex consarcinatis Repetitionibus, temporalem industriæ suæ gloriā apud imperitum studiosorum uulgus aucupantur. Ego certe hoc ipsum ad quod alios hortor studio & cordi semp habui, nec omnino infeliciter mihi cessit, Quominus alij meliore nati sydere desperare debent, ne nō industriæ suæ & conatui successus respōdeat. Ecce enim Maxime Cæsar Imperiales Institutiones Græcas primus omnium in lucem profero, & quasi studiorū meorum primum fructum, tibi qui sanctissimo Iustitiæ templo præsides, cuius stat arbitrio tota Iuris Ciuilis disciplina, dedico consecroque. Quas si tu benigna fronte susceperis, non modo mihi, studiosisque alijs animum ad maiora persequenda addideris, uerumetiam clementia & humanitate tua rem dignissimam gesseris: multi enim ex hoc laudantur quod doctorum hominum Mœcenates & patronos sese præstiterint. nō audeo uero meum nomen in illorum album inserere, sed tamen si id mihi bene apud te cessisse alij magis propiciam adepti Mineruā conspexerint, ipsorū quoque studia ad tuum concelebrandum nomen excitaueris. Quod quidem ego non modo confido, uerumetiam certò persuasum habeo. Quapropter & hoc quale quale opus sub tui nominis auspicijs in lucem emittere ausus fui. Cum enim constet te honestis omnibus studijs apprime fauere, tū uero erga Iurisprudentiam, peculiariter te affici cōsentaneum est: quæ ad legitimam Reipub. administrationē à ueteribus constituta Imperatoribus, tota hodie tuo numine & autoritate regitur: ut in ea uidelicet ius tibi soli sit & tollendi & mutandi & emendandi quicquid uelis. Nec nos aliud scire aut profiteri phas est, quam quod tibi tuisque maioribus placuit: cum Cæsarei iuris studiosi cēseamur. Hoc nostrum itaque studium Auguste Cæsar, tuum peculiariter fauorem promeretur. Possem tamen ego & alias multas huiusce Nuncupationis meæ causas recensere, sed paucas tantū percurram. Nam cui potius hęc

 dedicem

dedicem quàm Optimo Clementissimoq; patriæ meę principi, cuius auus MAXIMILIANVS, cuius amita Margareta, qui ipse illũ cui ego omnẽ in literis profectũ debeo, Bernardum scilicet Buchonem, Decanum olim Hagensem, cognatione quidem mihi patruum, sed pietate & beneficentia erga me pene plus quàm patrem, tot commodis auxerit, tot ornamentis honorarit, ut me quasi hæreditarium æs dissoluere par sit. Et Institutiones Imperiales cui potius q̃ ipsi Imperatori nuncupem? ut quæ olim latinæ sunt per Iustinianum studiosis exhibitæ, nunc etiam sub tuo Augustissimo nomine, Græcæ in lucem tandem prodeant. Quæ porrò inde utilitas ad eos qui Iuri dant operam, prouenire possit (quando hoc in primis ad operis tibi dicati commendationom pertinet) statim subijciemus. Ego autem non ob publicum tantũ commodum gratum tibi hoc munus nostrum fore spero, uerumetiam ob id quoq; non displiciturum existimaui, quod priuatim usui tibi esse aliquando poterit. Celebratur enim uulgo Neoptolemi apud Ennium sentẽtia, Principi philosophari quidẽ esse necesse, sed paucis, nam omnino haud placere, & ut ego etiam addendum puto haud licere. Philosophia porrò in qua principum liberos erudiri oporteat, non alia mihi magis idonea esse uidetur quàm Iurisprudentia. Nullius enim disciplinæ studium, æque illi qui ciuitatis, qui regni uel Imperij aliquando gubernacula susceptur us est, magis utile aut necessarium aut propriũ esse potest quàm legum & iuris. Et ueteres cum regem laudare uolebant, iuris & æqui scientissimum seruantissimumq; fuisse prædicabant. Nominatim uero D. Marcus Philosophus Iuri studuit, ac L. Volusium Metianum audiuit. Seuerum Serbidius Sceuola instituit, Alexandri tutor ac præceptor fuit Vlpianus. Quos quidem Imperatores optime Rempub. administrasse constat. Non aliunde uero aliquis uel melius uel maturius uniuersæ Iurisprudentiæ summam, quam ex isthoc Institutionum opusculo, haurire queat. Erit itaq; hic liber aliquãdo Principi PHILIPPO, primo unicoq; adhuc filiolo tuo cæterisq; liberis quos tibi deus complures, uti tibi omnes comprecamur, largitus est, utilissimus. Ex Græcis enim latina ueluti infra declarabimus pluri/mum adiuuantur: & tum etiam amplius atq; pluribus proderunt, cum ipsa hæc Græca latina aliquando facta fuerint. Verum quo clarius appareat, quid sit quod tibi dicare ausi sumus, & unde ad nos peruenerit, quæúe inde utilitas accipi possit, ac quo reliqua quibus uera huius operis commendatio continetur, cuncti intelligant, rem totam ordine exponere incipiã. Institutiones itaq; quas Græci breuitatis causa Instituta ferè uocant (unde & ad nos eandem fluxisse cõsuetudinem arbitror) cum in omni disciplina apprime sint utiles, tum uero in Iure propè necessariæ sunt propter summam eius difficultatem immensitatemq;. Magni autem est momenti à suis principijs ac elementis artem aliquam didicisse: Et ut non alia esset ratio quæ

Ennius

D. Marcus

L. Volusius

Seuerus.

Ser. Scæuo

Alexãder.

Vlpianus

De Institutionũ utilitate

Institutiones

Institutiones nobis commendaret, quàm quod eas bene edocti multo maturius ad præstitutam studiorum metam peruenire queũt, sufficere tamen sola hæc deberet, ob quam tyrones summo studio Institutiones initio discendas sibi proponerẽt. Nam cur in eo tres annos cõsumamus, quod uno exequi possumus? Et quanq̃ ille noster etiãsi alterũ in sepulchro pedẽ haberet, discere se uelle dicebat, nõ tamẽ nos ideo in scholis totã ætatẽ cõmorabimur, quasi apud Minoem uel Aeacum (ut dicere solebat Cato) causas olim dicturi. Et in hac uitæ humanæ breuitate in primis curandũ est ut studia nostra quod ad fieri potest maturemus. Nemo aũt citius se absoluit q̃ qui certã rationẽ & uiã elegit, quæ maxime in Institutionũ disciplina consistit: quales citra cõtrouersiã pulcherrimę sunt, quibus in Iure Ciuili utimur. Continent enim summã quandã & legum pene omniũ compendiũ: Namquę Pandectis uel Codice, titulis librisq; totis explicantur, ea hic breuibus paragraphis seu uersiculis, incredibili ordine & elegantia cõprehensa habemus, quę nõ aditum modo ad secretiora iuris mysteria patefaciunt, uerum toto itinere, & in quibuscunq; legũ ænigmatis non aliter ac fax quædã prælucẽt. Scripsere aũt multi ueterũ eiusdẽ argumenti libros, inter quos præcipui fuere nominis, Aelius Martianus, Callistratus, Domitius Vlpianus, Iulius Paulus, Florentinus & Titus Caius. Huius etiã fragmenta quædã adhuc extant, unde ueluti ex unguibus quod dicitur leonem. ex quorum omniũ libris D. Iustiniani iussu Tribunianus, duoq; eius collegæ Latinum Institutionum nostrarũ opus concinnauerũt, Zeuxidis imitati exemplum: qui Crotoniatis Helenam deliniaturus, uirgines earum nudas inspexit, ut quod in quaq; laudatissimum esset pictura redderet. Nam & illi quicquid in ueterũ libris utile, quicquid ei argumento aptum, consentaneumq; esset, huc transtulerunt. Primus autem Angelus Politianus in Miscellaneis Græco quoq; sermone scriptas hasce prodidit, sub eodem prorsus intellectu, nisi, inquit, quia ritus quidam consuetudinesq; Romanorum ueteres, uberius aliquanto & laxius in Græco quàm in latino codice referuntur, ut peregrinis hominibus, atq; à Romanorum more consuetudineq; alienis res tota penitus innotesceret. Quoniam tamen nouum plerisq; uidebitur, existere hac tempestate qui Græcos libros Iureconsultorum scholis inferãt, operæ precium fuerit eorum autoritatem ac uetustatem paucis ostendere. Illius nobis non obscura extant argumenta, posteriores scilicet Imperatores, qui usq; ad Iustinianum Iuri Ciuili componendo, ferendisq; legibus operam nauarũt, linguæ Romanæ honorẽ utcũq; tueri conatos fuisse, qua & ꝗ qui in Principũ Curia & comitatu tũc agebãt, utebanẽ: cũ uulgaris sermo Constãtinopoli Græcus esset. Nã & ueteres ferè Cõstitutiones latinas fuisse legimus, cum absurdum adhuc uideretur alia lingua leges conscribi, quàm eorum à quibus originem, nomen, autoritatẽq; cœperant. Atq; eum honorem ueteri

Apud Minoẽ uel æacũ causas acturi ut cato dicebat

Cato

Paragraphis seu uersiculis

Zeuxis

Zeuxidis fa Etũ nota

Ange. Politi.

Byzantiũ. Roma uocata

Priscianus cæsariẽsis constantinopoli professor.

rem ueteri & æternæ urbi Romæ Cæsares Romanæ Reip. principes semper tribuerunt, ut linguã eius populi uenerarentur, à quo Imperium accepe rant. Quapropter & Byzantium Romam uocari Constantinus iussit, & Iustinianus in Nouellis Romanam linguam πατρῶαν φωνὴν id est patriam uocat. Cuius etiam illic professores nõ obscuri fuere, inter quos Priscianus Cæsariensis clarus etiam nunc inter latinos Grammaticos. Græcos tamen linguæ suæ retinendæ excolendæq; studiosissimos, & latinorum gloriam semper obscurare connixos fuisse satis constat. Proinde in Græcia & Thracia extitere mox nonnulli, qui quo suis hominibus laborem adimerent addiscendi linguam latinam, ob Romanarũ artium maximeq; legum cognitionem ualde necessariam, Ius Ciuile in suã linguã traduxerunt, quod fieri etiam Iustinianus in Græcorũ gratiam non uetuit: deinde quoque publice ipsum Græco sermone doceri ceptum est: atq; inde paulatim factum est, ut constitutiones nouæ quæ post æditum Codicem exigente rerum usu promulgatæ fuerũt, Græce tm̃ sint æditæ, quas deinde sciolus quispiã latinas fecit. ut autem Græce proponerent, illa etiam non leuis causa uisa fuit, quo uulgo commodius perciperẽtur, cum Græcus sermo latissime in Asia pateret, & Romanus tot calamitatibus continuo uexata Italia, iampridem quoq; trãslato seu amisso propèmodũ Imperio, paulatim cederet concideretq;. Cæterũ cum tribus locis Iura doceri Iustinianus permiserit, apud Romam, Berytum, & Constantinopolim, an tamen Romæ aliqui sint professi post illud priuilegium incertum est, & uerisimile cum Vrbis status semper postea Longobardorum aliarumq; gentium irruptionibus, & domesticis etiã dissidijs agitatus fuerit, inter arma leges siluisse. Quapropter Innocentius Quartus, Pontifex Maximus renouandum hoc priuilegium putauit, quum iam Iuris interpretandi usus Romæ abolitus fuisset. De Beryto autem scribit Agathius rem sanè oppidò acerbam, sed tamen memorabilem: pulcherrimam scilicet illam Phœniciæ ciuitatem, quæ nunc solo Barbarorum portu nota est, prodigioso terræmotu penitus prostratã, soloq; æquatam fuisse, haud ita certe diu post hoc priuilegium: Quo tempore ruẽtium ædificiorũ mole plurimi nobilissimiq; iuuenes, qui Iuris discendi causa illic degebant, una cum clariss. Doctoribus periere: nec unquã postea illa Academia pristinum decus recuperauit. Sola igitur Constantinopolis legum semper doctores discipulosq; habuit: Et ij quidem qui Constantinopoli leges profitebantur (quæ principio lingua latina compositæ ac conscriptæ, & in uernaculum deinde sermonem, qui ut diximus Græcus erat translatæ fuerant) eodem eas idiomate ac sermone exponebãt, quod apud Berytum quoq; factum crediderim. Quapropter uetustissimas in ius nostrum interpretationes ac glossas Græcorum esse comperio, qui ipsum etiam legum textum, ut nunc loquimur, multifariam traduxerunt. Diuersæ enim citantur

Agathius

Berytus terræmotu euersa

apud

apud ipsos interpretationes, aliæ κατὰ πόδας, aliæ μεταφρασικῶς, aliæ παραφρασικῶς: uidi etiam quasdam epitomæ nõ absimiles. Cum uero prima scientiæ nostræ rudimenta Institutiones contineãt, uerisimile est nec ibi Græcorum diligentiam uel industriam cessasse. Sed tamen usq; ad Politianum nemo de Græcis cogitauit: ille uero mirum in modum studiosorũ omnium desyderia indicio suo excitauit. Nostrates enim nõ paucos nosco, qui diligentissime scrutati sunt sicubi eas inuenire possent. & Conradus Heresbachius utriusq; linguæ peritia cum primis excellens, Italiam etiam hac potissimũ de causa adire non est grauatus, ut illic Græcum exemplar uenaretur: quem scio iam olim scholia quoq; in Institutiones nostras parasse, sed tamen hactenus pressisse, quod Græcam illi interpretationem nancisci non licuit. Omnes quidem, inquit D. Paulus, currunt, unus autem accipit præmium: quod mihi Patauij agẽti Clarissimi uiri Petri Bembi beneficio obtigit, qui me sibi ab D. ERASMO Roterodamo unico bonarum literarum seculiq; nostri ornamento & patrono multo me hercle dignissimo cõmendatum perquàm humaniter complexus est, & exemplar benignissime ex Marciana Bibliotheca communicauit, pro quo immortales gratias debere me illi confiteor: cum em̃ hocce munus per se sit magnificũ, tum tali autore longe preciosissimum atq; iucundissimum duco. Cui enim obsecro lubentius hoc debeã, quàm ei, qui nõ patriæ modo suæ splendidissimæq; Reip. Venetæ, non huic tantum Patauinæ Academiæ, sed toti Italiæ literarum doctorumq; hominum uetustissimæ parẽti & alumnæ maximo ac propè singulari ornamento existit? haud enim quenquam temere in Italia hodie reperias pluribus maioribusue dotibus præditum. Quapropter cum illud recordor de P. Crasso Mutiano, qui quinq; rerum bonarum maxima & præcipua habuit: quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod eloquentissimus, quod Iurecõsultissimus, quod Pontifex Maximus, tu mihi Bembe occurris, in quo eadem propè omnia & longe plura decora conspiciam. Nam priora certe tria citra controuersiã obtines: & quanquam Iurecõsulti titulum non sis admissurus, de iure tamen optime te meritum omnes post hac ueri synceriq; Iureconsulti prædicaturi sunt. Veterum autem sacerdotum Pontificumq; collegijs, ut nõ inferior, ita neq; absimilis mihi ordo iste uester Rhodiensis uidetur, in quo sanè tu cæteris & dignitate & celebritate lõge præstas. Quid hic recenseã quantũ tibi studiosi omnes debeant qui te Mœcenatem & patronum habẽt ut doctissimum ita humanissimum. Debent etiam ipsæ Venetiæ, quarum res gestæ eloquentissimo suauissimoq; stilo tuo splendescunt. Posthac uero & Iuris studiosi plurima se tuæ humanitati debere mecum fatebuntur, & debent lubenter, & debere plura maioraq; cupiunt: cum in tua sit manu, nobilissimos illos Iurisprudentiæ thesauros, quibus nõ minus quàm opibus incredibilibus D. Marcus exuberat, ad

Petrus Bẽb? Erasmus

publicam

publicam ſtudioſorum utilitatem in lucem tandē emittere. quod quidem ipſi autores à te poſtulāt,qui tot iam ſecula in ſitu iacentes, & imperitorum neſcio an inuidorum,ſeu incuria ſeu iniuria obſoleſcentes,quo à te omnis literariæ antiquitatis diligentiſſimo patrono in lucem tandem reſtituantur efflagitant.quam profecto benignitatem, uel potius pietatem tuam,ſummo plauſu, maximaq; gratia ſtudioſi omnes excipient. Nec quenquam fore arbitror adeo deprauati iudicij malignæúe uoluntatis,qui hoc uitio tibi uertere audeat. neq; enim uel exhauritur uel imminuitur hac beneficentia incōparabilis ille Marcianæ bibliothecæ theſaurus:ſed clariſſimæ Reip. tuæ Venetæ ingens decus & gloria iſthinc accedet: cum ex ditiſſimo terrarum emporio, tales deinceps merces ad literarū, honeſtarumq; artiū cultores uenire conſpicientur.Illi nos profecto ſemper præſens hoc Inſtitutionū Græcarum opus acceptum feremus, à Florentinis fruſtra hactenus expectatum:cum inde & alterum nobis exemplar poſtea cōmunicatum ſit,uetuſtum in primis, & quod nobis ad prioris emēdationem multis locis uſui fuit.fecit autem nobis eius copiam uir eruditiſſimus iuxta ac humaniſſimus Io. Baptiſta Egnatius. Quid porrò hoc nomine ipſi Bembo ac Egnatio debeamus,ita credo melius omnibus eſſe conſtiturū,ſi operis quoq; ipſius uſum & precium paucis explicauerimus. Hoc ego hic aſſerere nō uerebor, nō modo ipſum expectationi, quam de eo iam olim Politianus fecit,abunde reſponſurum:ſed tale omnino eſſe,quo nullus nō ſolum Iuris,alteriusúe diſciplinæ ſtudioſus,uerum quicunq; in Repub. uerſari uelit, qui'ue ſcire cupiat,quo Iure & cum liberis ſuis propinquiſq;,& ciuibus cæteriſq; hominibus ſibi uiuendū ſit,carere debeat.Si enim turpe eſt, ac ſæpenumero etiam damnoſum,uerſari in ciuium cœtu, nec ſcire quid honeſtum, quid æquum & bonum ſit,quid ipſe alteri,quid alter uiciſſim ſibi debeat,quomodo iure ab iniuria quæ plærunq; incidit ſeſe uendicet,nec alios ipſe lædat(iſta enim ferè eſt diſciplinæ noſtræ ſumma) quis obſecro non uidet non modo Iureconſultis, uerumetiā cæteris hominibus, qualem qualem publici & priuati Iuris ſcientiam maximo uſui eſſe? eſt enim illa ſanè politicæ & communis uitæ optima magiſtra. Iurecōſultorum uero profeſſio hoc à cæteris differt, quod illi exactiorem quandam doctrinam præſtare debeant, ad quam in raris intricatiſq; controuerſijs recurramus. at ſimpliciora illa,quæq; quotidie in uitam noſtram, humanasq; actiones incurrunt, unumquemq; ſcire decet:quorum etiam ignorantia culpæ adſcribitur.ea autem ex Inſtitutionibus pleniſſime minimoq; negocio diſci poſſunt. in quibus neminem uel prolixitas deterreat, uel obſcuritas deinceps offendat:cum Græca interpretatio ita cūcta dilucida & perſpicua reddiderit,ut ſine gloſſis intelligi modo ab omnibus facile poſſint.Theophilus enim trāſtuliſſe in Græcum ſermonem eas uidetur, non ob eam ſolum cauſam quo Romanæ linguæ ignaris

Baptiſta Egnatius

Theophilus tranſtulit inſtitutiones latinas in græcū ſermonē.

gratificaretur, uerumetiam ut explicatis difficultatibus omnibus & quaſi nouo quodam illato lumine commendabilius uulgo hoc opus redderet:& tyrones quoq; minus laboris uel faſtidij in diſcendis Iuriſprudentiæ rudimentis perciperent. In primis autem ut commode ars aliqua tradatur, & ſemel tradita perpetuo in animis diſcentium hæreat, rerum ordinem accuratiſſime ſeruare oportet. quod etiamſi in prima Inſtitutionum compoſitione eximie præſtitum fuit,ad commodiorem tamen diſcendi facultatem, ipſius explicatio maxime conducit:quam noſtræ iam ſcholæ continuationem uocant. eoq; non in rerum ſolummodo ſimilium apta cōnexione,ſed etiam in commodo ad nouum diuerſumq; caput (quod tamen ipſum aliquam habeat in genere cum præcedentibus affinitatē) trāſitu,potiſſimum cōſiſtit.Nec indiligenter meo iudicio nec inſubtiliter quæ ad hanc rem pertinent in toto Iuris Corpore Accurſius annotauit, ſi modo eo contenti eſſe poſſemus, nec abuteremur ocio in moroſis ſophiſticisq; cauillationibus. In Inſtitutionibus uero, quæ nobis Methodi cuiuſdā inſtar exhibent,magnopere refert hoc non minus planè quam diligenter fieri:id quod nō modo egregie Theophilus præſtitit,ſed quod in omni propè re difficillimum eſt,modum etiam ſeruauit ut in eo neq; nimius eſſet neq; parcus. ſic certe poſteriora præcedentibus cohærere oſtendit,atq; omne ordinis artificium expoſuit,ut non tituli modo titulis, ſed ipſi propemodum inter ſe uerſiculi (quos nos paragraphos appellamus)ad unguem commiſſi eſſe uideantur. Cum uero in latinis Inſtit.non pauca inueniantur,quæ incognitis(ut ſic dicam)rerum fontibus ac fundamentis, nō ſatis intelligi præſertim à rudibus queant, huic etiam parti pulchre hic eſt conſultum. Nam Interpres ſicubi uidit locum uel breuitate uel rei natura ſubobſcurum eſſe, ad euidētiorem eius intelligentiam quædam ferè præfatus eſt: ex quibus cætera de quibus agitur perfectius & apertius perciperentur. hæc à noſtris uulgo euidētialia uocantur,quæ plurimum ad docendum conferunt,ſi tamen cum iudicio & delectu modum quoq; omni in re optimum adhibuerimus. Nam qui nūc in ſcholis publicis & Academijs regnant, uel ſuperiore ætate commentaria ſcripſerunt, quicquid à maioribus bene traditum præceptumq; fuit,confuderunt. Ecce enim quoſdam uideas illotis quod dicitur manibus,ac ſine ullis omnino procemijs mox in ipſos difficillimarū opinionum labyrinthos irrumpere,quo ſæpe fit ut ne ipſi quidem explicare ſeſe poſſint,tantū abeſt ut quicquam ab illis ad auditores utilitatis perueniat. alij rurſus lucernam (quod aiunt)in meridie accendunt,& ne in re facili, prælectio ipſorum minus neceſſaria exiſtimetur, uel ne idiotis(ſi dijs placet) ſacræ huius ſcientiæ myſteria prophanent, conquirunt quaſdam ſubtilitates, & ea ipſa quæ clara erant,ſtudio obſcurant. Euidentialia autem huiuſmodi,Græci προθεωρήσεις ſiue προθεωρίας uocant,quarum in omnibus ipſorum ſcholijs frequēs

Vtilitas inſtitutionū græcarū

Paragraphi .i. uerſiculi

Euidentialia .i. προθεωρίαι

est usus: in Institutionibus tamen multo creberrimæ sunt & apertissimæ: exigente hoc operis natura, quod ipsi me hercle satis magnam commendationem per se adferre posset, etiamsi nullis alijs dotibus præditũ esset. Nec opus quidem est ut huius rei exempla uel subijciamus uel demonstremus, cum ubiq; obuia sint. quorum tamen quasi signum sequi lector poterit, illa uerba, ἔχει τοῦτο ὡς ἐν προθεωρίᾳ. & ne forte confunderetur id quod extrinsecus adiunctum est expositionis causa, cum ipso textu, ferè illa subiuncta uerba comperies: ἐπειδή σοι τοῦτο προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. Neq; rerum tantum sed & dictionum multarum interpretatio obiter inserta est, ne quid omnino remoræ esset. ueluti si de Instrumento fundi mentio inciderit, declaratur quid id sit, non definitione tantum sed & exemplis: si de peculio, quid sit peculium: si de possessione quid sit possessio, breuiter quidem nec minus dilucide, ueluti νομή ἐστιν ἡ ψυχῇ δεσπόζοντος νέμεσις. Sic cum in Aquiliana stipulatione tenendi uerbum à possidendi distinguatur, mox subijcit Theophilus διαφορὰ γὰρ τοῦ κρατεῖν καὶ νέμεσις ἄυτη, ὅτι κρατεῖν μὲν ἐστιν ὁ φυσικῶς κατέχειν, νέμεσις δὲ ὁ ψυχῇ δεσπόζοντος κατέχειν. Huius generis infinita exempla proferre possem, sed id hic nobis satis erit studiosum admonuisse, ut intelligat & quantum Græcę hæ Institutiones Latinis præstẽt, & quid ipse inter legendum obseruare debeat. Sed & uetera pleraq; quorum cognitionem iam propè amiseramus, hic nobis diserte explicãtur: ad quæ tanquam in scopulos quosdam impingentes antea hærere solebamus, uel quæ ab diuersæ professionis autoribus inquirenda fuerant. ueluti quæ sit manumissio quæ uel uindicta uel censu uel testamento uel apud consilium fiebat: quæ latinorum deditiorumq; libertorũ origo, quæúe olim inter ipsos differentia fuerit. tum quæ legatorũ proprietas, quæ per uindicationem, per damnationẽ, per sinendi modum, per pręceptionẽ fiebant: quæ & in Caij Institutionibus enucleata sunt. Itẽ quale fuerit testamentũ procinctũ, quale quod per æs & librã: qui stipendiarij agri, qui tributarij dicantur. eiusdẽ generis est quæ fuerit lex Furia, quæ Voconia, quarum simpliciter tãtum in Latinis ad legem Aquiliam mentio fit. Iam & bonorũ possessionis uetera capita, unde pleraq; in ipsis etiam Pandectis melius declarantur, atq; alia propè infinita hic eleganter exposita comperire licet. Erant præterea & Græca nonnulla carmina, & uocabula Latinis Institutionibus passim inserta, quæ hic & integra & explicata leguntur: quæ certe antea uel non intelligebantur uel omnino deerant. quale est illud quod de teli significatione & etymologia ex Xenophonte citatur. καὶ τὰ βέλη ὁμοῦ ἐφέρετο, λόγχαι, πρεύματα, σφενδόναι, πλεῖστοι δὲ καὶ λίθοι. quod testimonium proposito etiam accommodat Theophilus, inquit enim καὶ προτάξας τὸ ὄνομα τοῦ βέλους ἐπήγαγε τὰ ἑξῆς. His accedunt pleraq; τυπικά, solenniaq; ueteris Iuris uerba, & formulæ antiquitus usitatæ

Græcæ institutiones latinis præstant.

//deditition

usitatæ, quæ etsi nunc in desuetudinẽ abierint, plurima tamen inde plenius & penitius intelligi, nemo inficiari poterit. exemplũ esto de literarum obligationibus quæ olim nominibus fiebant. hinc autem quæ tandem isthæc nomina fuerint cognoscere licebit. Quid dicã de exemplis quæ rem præceptis sæpenumero, & regulis inuolutam, mirum in modum explanant: quæ in Græcis sese passim plurima offerunt, cum illorũ in latinis magna sit paucitas. Maxime etiam ad artem diffinitiones pertinent, nisi quod inde non modicum obscuritatis inuehitur, dum pleræq; res in suas fines collectæ minus subinde à rudibus ad dialecticas exercitationes non satis assuetis percipiuntur, quàm simplex ipsum nomen quod diffiniebatur. Nam in obligationis, actionisq; diffinitione ne ipsi quidẽ maiores doctores satis sese explicare possunt: ne quid interea de tyronibus dicã. at in Græcis cur quodq; uerbum adiectum sit, quemúe usum aut quod in diffinitione officium habeat dilucide exponitur. Adferunt & rationes ac causæ in rerum intellectu plurimũ perspicuitatis. hoc enim optime intelligimus cuius uel rationem uidemus, uel causam cognoscimus. Theophilus autem ubicunq; hoc locus poscere uisus est, rationibus, causis, regulisq; id ius quod constituitur sic cõmuniuit, ut non autoritatem tantum legislatoris, sed & constitutionis æquitatem lector intueri possit. Illud lectorem latere nolo, primum titulum qui inscribitur de Iustitia & Iure, in utroq; nostro exemplari (consilio ne ipsius Theophili an librariorũ incuria haud satis scio) fuisse omissum: ego tamen quando ita quibusdã uisum fuit, utcunq; eum Græce redditum proposui, ne ἀκέφαλον opus prodiret. forte aliquis aliquando & illum restituet plenius nactus exemplar: nam alia haberi præsertim in Italia minime dubito. certe neutrũ eorũ quibus ego sum usus Politiani fuisse arbitror, quem tamẽ constat exemplar harũ Institutionũ habuisse. Prius autem quod Bembus nobis communicauit, à Bessarione Cardinale Niceno relictum fuit. in quo tituli ferè Latini erant, qui tamẽ in Egnatij libro Gręce habebãtur. Nos aũt ferè prius exemplar sequi maluimus, uel quod hoc primo se obtulerit, uel quod diligentissime id, posteaq; descriptum fuit relegerimus, ac nostrum apographum cum hoc archetypo rursus contulerimus, adiuuantibus nos ea in re Hieronymo & Marco Agninis fratribus, & moribus & literis ornatissimis, quos sua equidem laude & gratia quam nobiscum sunt promeriti defraudare hic nolo, quando non solum in conferendo uerumetiam in describendo promptissimã ac fidelissimam mihi operam nauarint. Ego enim publico & priuato quotidie profitendi munere occupatus, solus ei rei quæ maturanda erat non sufficiebam. & alioqui ea mihi occasio in illud tempus inciderat, quo post diutinam uacationem inchoatæ iterum lectiones erant, ac maior aliqua diligentia à me recens in professorum numerum cooptato requirebatur. Titulos tamen Græcos (ne quid quisquam ea in re desidera-

Litterarũ obligationes olim nominibus fiebãt. quæ nomina fuerint ista.

De primo Titulo de iustitia & iure

Archetypũ
Apographũ

ret) præfationi subijci curauimus, relictis ad contextum Latinis :uel eam etiam ob causam quod illi magis sint noti, ut si quis forte aliquid quærat per eos facilius inueniat. Cæterum & cognationum gradus in figuram ab Iustiniano descripti, quo oculorum inspectione facilius à iuuenibus cõprehenderentur, ut in latinis ita & in Græcis exemplaribus non comperiuntur. Nam quod arborem quidam affinxerunt, eamq; in nonum usq; gradum extenderunt, autoritate caret & cum ipso titulo de gradibus cognationum non satis conuenit. Nobis autem Bonifacius Amerbachius Iuris Ciuilis & omnium bonarũ artium apprime doctus, ex uetusto Græcorũ Canonum uolumine, ubi titulus iste ex Institutionibus refertur, exceptam formulam exhibuit, quam editioni nostræ inserendam curauimus. Nec dubito quin ea figura fuerit olim ab Iustiniano uel eius adiutoribus concepta: habet enim certe aliquid antiquæ maiestatis. nam arboris, trũci & stipitis uocabula, neotericorum constat esse cõmenta. Hic illud etiam admonendum duxi, latinos temere titulum de seruili cognatione, qui pars est tituli de gradibus cognat. separasse, propter arboris uti arbitror interuallum deceptos. Certe in Græcis unus est titulus, quod posteriores paragraphi in titulo de seruili cognatione etiam exigunt: eiusq; etiam satis manifestum extat argumentum apud Theophilum in titulo de exceptionibus, ubi de literarũ obligationibus titulum citans, uigesimum primum eum ponit, qui uigesimus secundus erit si uulgatam sequamur distinctionem. Autorem huius translationis iam sæpe Theophilum citauimus. sic enim in utroq; exemplari reperimus, cum Anticensoris adiectione, quem nostri nunc Antecessorẽ uocant. Putaui autem aliquando eum hunc esse Theophilũ, qui & latinarum Institutionũ cum Tribuniano & Dorotheo autor fuit. mouebat me quod Iustinianus scriberet illum Constantinopoli optimam legum gubernationem extendere. nec enim est aliud hæc interpretatio Græca, quã quædam latinarum Institutionum extensio. quanquam aliud fortassis extendendi uerbo Iustinianus intellexit, & uix hoc, ipsum Theophilum in operis proœmio taciturum fuisse arbitror, præsertim cum non sub Imperatoris persona ut in latinis, sed interpretis cuncta narrentur. Quicunq; autẽ iste fuerit, non est dubium, ante multa eum secula uixisse: proximumq; fuisse Iustiniani ætati: cum adhuc ueterum libri extarent, ex quibus pleraq; intelligi poterãt: quæ nunc detruncata abbreuiataq;, magnam obscuritatem atq; ambiguitatem pariunt. Nam quod uulgo iactatur, Iustinianum post nouam legum compositionem, antiquorum Iureconsultorum conflagrasse monumenta, nec uerisimile mihi unquam uisum est, nec ut arbitror uerum est: nullum enim eius fide dignum testimoniũ adfertur: & multa diuersam humanioremq; suadent sententiam. Scio me iamdudum audire à barbaris istis (ut suo eos nomine uocem) Iuristis, Quis nouus hic nostris successit sedibus hospes

figura cognationũ gradus

Titulũ de seruili cognatione nõ esse separandũ a titulo de gradibus cogna-

Theophilus quis hic fuerit

sub impatoris psona

Notandũ hoc

Barbari iuristæ

// concremasse

hospes? Nos ne hic etiam Græce discere iubet, cum antesignanus noster Accursius linguã illam ubiq; reiecerit, & citra eam tot insignes extiterint Iurecõsulti, quibus ne in mentẽ quidem uncq; uenit lingua Græca? Difficile fateor est senũ (ut inquit Hieronymus) mutare linguam, nec minus forte arduum fuerit eam opinionẽ quam semel illi imbiberunt eximere: quã ideo etiam pertinacius defendunt, ne uulgo indoctiores habeantur, si se aliquid nescire fateri debeant, quod ad artis quã profitẽtur absolutionẽ pertineat. Non hic igitur cũ talibus frustra contendere lubet. quid enim apud surdas & Bœoticas aures proficiã? sed apud studiosos id quod sentio, & quod sequendum ipsis puto, & ante exposui, & exponere porrò pergã. Illud igitur sciendum Græcos omnium primos glossas in ius nostrũ ab Iustiniano digestum ac in linguã ipsorum paulopost conuersum scripsisse, quas scholia & paragraphas, & paratitla quoq; interdum uocãt, quia per titulorum sub tilitatem, quæ similia uel discordia uidebãtur annotabãt. paulatimq; etiam ipsi ad interpretationis latioris licentiã conniuentibus principibus progressi sunt: qualia ego non pauca nec contemnenda uidi. & extare scio antiquissimas Theodori, Thalelæi, Isidori, Dorothei, Stephani, Ioãnis multorũq; aliorum glossas: quæ si aliquando in lucem prodibunt, latinis uti arbitror non multum cessuræ sunt. Hoc enim nemo inficias ire potest (quod & antea asserui) in Italia ante quadringentos annos Ius Ciuile in nullo uel honore uel usu fuisse, tantumq; Longobardicas leges & nescio quas alias magis Barbaras (quarum adhuc uestigia in Municipalibus statutis extant) ualuisse, ut ne nunc quidem satis Iuri Ciuili tam eleganter cõposito & humanitatis æquitatisq; pleno cedere dignentur. Nullius item Latini interpretis opus uel nomen uetustius ostendere uel citare quisquam potest. Nam Bulgarus, Hugulinus, Placentinus, Martinus, Pyleus, cæteriq; quos nos antiquissimos sciẽtiæ nostræ expositores habemus, post Lotarium Saxonem omnes uixere: uetustissimæq; illę Pandectæ, quæ nunc Florentinæ dicuntur, ac antea Pisanorum fuerũt, in lucem primum prodiere anno salutis nostræ M C XXXVI, repertæ in urbis Malfitanæ direptione, magnaq; uenerationе ab uictoribus Pisanis domũ relatæ, cum nulla uel sanè paucissima tunc in Italia Digestorum exemplaria extarent. Porrò Constantinopolis usq; ad patrum nostrorum memoriam (octoginta enim tantum sunt anni quod in immanissimi Turcæ proh dolor dominationem tyrãnidemq; uenit) literis omnibus, & in primis disciplina Iuris uiguit: atq; illic celeberrimũ semper Iurecõsultorum gymnasium & totius orientis supremum tribunal diutissime stetit. Quin & latinarum literarum secreta quæ una cum imperio Constantinopolim cesserant, in Græcam traducta linguam, omnesq; bonæ artes summo illic studio excultæ fuere. Proinde interpretationẽ genuinam & uerum legum sensum quẽ per manus à maioribus acceperãt, longe

scholia
Paragraphæ
Paratitla

Pandectæ pisanæ quando in lucẽ primũ prodiere & ubi reptæ

illos melius calluisse probabile est, quàm latinos, quum & ueterũ Iureconsultorum uolumina unde Pandectæ sunt compilatæ, Imperatorum temporibus illuc translata fuerint: quæ si extarent, dubio procul, multarum quæstionum examina euanescerent. Non sunt igitur Græci qui legũ scientiam à fontibus hauserunt, à nobis contemnendi uel etiam postponendi latinis nostris, qui nec pleno Iuris corpore, nec eo emendato frui unquam potuere. Meminimus quales uiros in Italiam superiore ætate Græcia miserit, qui si latinorum non uicerunt ingenia, studia tamen excitarunt, autoresq; fuerunt, ut Græcæ linguæ disciplinã latini reciperent: cum ipsi Græci in latinis paria propemodum cum nostris facerent. Quis enim Bessarionem, Georgium Trapezuntium, Theodorum Gazam, ac Argyropolum contemnere audeat? Et apparuissent etiam Græci ut arbitror apud nos Iureconsulti, si linguæ ipsorum studiosi fuissent qui iuri hic operam dabant: uel si non nimis obstinate restitissent, nescio quo fato studiorũ nostrorum, quæ adhuc in tenebris & ueteri squalore sese continent, cæteris omnibus disciplinis magna cum gloria pulcherrime nunc renascentibus. Illud etiam in Græcorum commentarijs laude dignum est, quod neutiquam tantum est in ipsis opinionum quæstionumq; pelagus quantum in nostris: cum illi per manus tradita uel ex antiquorum libris repetita, pro certis plurima habuerint, in quibus nos ariolari nec raro hallucinari necesse est. Nec Græci Imperatores tantum excrescere doctorum suorũ opiniones permisere: si quid enim forte sæpius in controuersiam incidebat, præsto erant constitutiones quæ deciderent. Itaq; apud illos habentur multæ Nouellæ Iustini, Tiberij, Leonis. Item Alexij Comneni, Cõstantini Porphyrogẽnetæ, Michaelis Ducæ filij, & aliorum Imperatorum. Quarundam tamen ex ijs, quod post Imperij diuisionem latæ sint, id est post Carolum Magnum, non plena apud nos forte autoritas fuerit, nisi tuo eas Auguste Imperator rescripto approbaueris, ratasq; habueris. Quid autem contra de nostris dicam commentarijs, quæ in Euripi modum, currunt, recurrunt, perpetuoq; æstu sursum ac deorsum ferũtur? Et quod ab uno constructũ est ab alio diruitur: iterumq; succedit nouus aliquis artifex qui exædificet. Est igitur illa propria Græcorum scholiorum laus, quod in ipsis non modo ueriora sed etiam certiora tradantur: cuius mihi pleniorem habebit fidem, quicunq; in huius generis libros inciderit. Ego quæ assero expertus sum: & percurri aliquando uoluminis quod βασιλικὸν inscribitur bonam partem, quæ quinq; libros continebat, titulosq; ex Pandectis Codice & Nouellis plus minus nonaginta, sub eodem legum ordine & sensu, nisi quod resecata erant, quæ superflua uidebantur. Inter hos est primus titulus de excusationibus tutorum, sed tamen in eo quoq; Modestini leges, quæ in Florentinis Pandectis Græce & integre habentur, concisæ abbreuiatæq; existunt. addita autem sunt istis

Pandectæ unde compilatæ

Impij diuisio Caroli .M. tempore facta

De cõmentarijs iuris ciuilis. no.

diuersorum

∴ 1. a triente centesimae. 1. ab usura triente quae ut pro centum singulis annis pendantur quatuor qui numer) 4. est triens totus assis

diuersorum interpretum scholia, breuia sanè sed elegantia, & quæ nostris glossis multis in locis præferas. Quod ut magis credas notabile aliquod exemplũ lubet subijcere. Scribit Marcellus cum de annuo legato Falcidia deducenda est, tantum uideri legatum, quantũ sufficit sorti ad usuras trientes eius summę quæ legata est colligendas. Hic præfatur Paulus Castrensis se nunq; uidisse textum de quo non uideret aliquã rationem, uel aliquem fructum, excepto isto quem se non intelligere ingenue fatetur: errauerunt q; in eius interpretatione latini omnes, donec Hermolaus Barbarus ueterẽ usurarum rationem explicaret: unde postea edoctus Bartholomeus Socinus ueri intellectus lucem assecutus est. At eadem res clarissime, breuissime, & citra ullam controuersiã in Græcorũ exponitur scholijs. Placet itaq; Ioannis adscribere uerba, unde & Græcorum cõmentariorũ synceritas cognosci & Hermolai Sociniq; cõfirmari possit sentẽtia, τοτέστι φσαύτης προσότητος δυκεῖ ληγατευθῆναι, ὅσῃ εἰ ἐληγατεύθη ἠδύνατο ἐφ' ἕνα ἐμιαυτὸν συναγαγεῖν τόκον ἀφ τρίτου ἑκατοστῦς, ἀνάλογον τῇ ληγατευθείσῃ τοῦ ἀναλίου προσότητι. οἷον ἐληγατεύθη ἀνάλια δέκα νομίσματα, δυκεῖ σοι νομίσματα ληγατευθῆναι. τόκος γὰρ ἀφ τρίτου ἑκατοστῦς τῆς φσαύτης προσότητος τὰ δέκα νομίσματα. εἰ δὲ ἐληγατεύθη ῑ νομίσματα ἀνάλια, φ̄ δυκεῖ ληγατευθῆναι. τόκος γὰρ ἀφ τρίτου ἑκατοστῦς τῶν φ̄ νομισμάτων, τὰ ῑ νομίσματα. In eandem sententiã & alij concurrunt interpretes, cõcordi & plana expositione, quæ nostris difficilima sunt uisa, breuiter extricantes. unde quoq; totius usurariæ rationis certa disciplina colligi potest. In tãta autem intellectuum apud latinos uarietate, uix fieri potest quin unus aliquis scopum attigerit. sed quẽ potius sequi debeamus nõ satis subinde dijudicare licet: uni quippe ratio, alteri autoritas suffragatur, & qui pertinaciter aliquid asseuerat fidem nonnunquam inuitis extorquet. Ego autem lubenter ad illius inclinabo partes, cuius opinio uetustissimis Græcorum interpretationibus confirmabitur. ueluti etiam cum queritur, qualiter illa Constantini uerba in titulo, Qui admitti, Codice, sint intelligẽda, in ultima constitutione. Eo addito ut etiamsi intra alienam uicem, id est prioris gradus properantius exeratur, nihilominus tamen efficaciam parem quasi suis sitam curriculis consequatur. hic Theodorus interpres manifesto exemplo Ludouici Rom. sentẽtiam adstruit, quæ & ex textu Græco aperte satis colligitur, & latino maxime congruit. Longum autem fuerit omnia adscribere, cum eius generis infinita animaduerterim. Illud etiam non indignum relatu fuerit, mirabiliter utrunq; τῶν νεαρῶν interpretem in ipso statim primæ constitutionis uestibulo lapsum esse. Quid enim absurdius eo sensu quẽ ipsi reddiderunt, Carthaginenses primum sub Iustiniano in Romani nominis ditionẽ fuisse redactos, cum nihil in latinis historijs notius uel celebrius sit Punicis bellis ac uictorijs? Haloander legit ὡφενεῖ, quid uetus non satis constat, cum Accursius

Locus uuris cõsul.

Paulus castrẽsis

Hermolaus barbar)

Bartholomæ) Soncinus

Ioannes

Codicis loc)

Nouellar. loc)

Tzani populi

Procopij

ſius diuerſam translationem citet. At ἐν τῷ βασιλικῷ interpretes ſic legerũt Τζάνοι τε νῦν πρῶτον ἀπὸ τῶν ξωμαίων &c. & de Tzanis populis hoc ipſum atteſtatur Procopius libro primo belli Perſici: illos ſcilicet primum Iuſtiniani tempore duce Sitta uictos Romanũ Imperiũ uenerari cœpiſſe. Sed de Græcorum cõmentarijs ſatis dictum eſt. nunc ad Inſtitutiones noſtras redeamus: in quibus cum oſtẽderim ordinatius, planius, ac expreſſius omnia enucleari, nũc & illud addam, pleraſq; difficiles & intricatas quęſtiones, quæ multum diuq; Doctorũ diſputationibus ſcholaſticisq; controuerſijs agitatæ fuerunt, hic decidi: Quod ipſum nõ grauabor exemplis demonſtrare, quo & illis interim ſatisfaciam qui ſuo iudicio ſoli ſapiunt, ac Accurſij, Bartoli aliorumq; præclara nomina prætendẽtes, quicquid non eſt eius farinæ ὁ δὲ πρὸς ἕτερος καὶ ὁ δὲ πρὸς τὰς ἄλφιτα facere iactitant. Non nos quidem illos autores contemnimus, quibus magnam ſtudiorũ noſtrorum partem lubenter impendimus: uerum nec illi credo (qua fuerunt induſtria) ſi quid ſeſe reperturos ſperaſſent quod ad diſciplinam noſtram conducere credidiſſent, eo ſupercilio ſpreuiſſent quo iſti nunc illorum diſcipuli, qui Accurſianos & Bartoliſtas ſeſe nũcupãt. Bartolus ſanè nec Hebraice quidem diſcere grauatus eſt: quãto minus Græcis literis operam dare detrectaſſet, ſi præſentem earũ utilitatem ſenſiſſet? illum igitur atq; alios ipſa tempora excuſant, quibus nõ modo Græca lingua ſed ipſa propèmodum latina interciderat. Nos uero iſto ſeculo, utraq; lingua ſic florente, cæterisq; diſcipli nis tam feliciter renaſcentibus, pudeat ne ueterẽ adhuc Barbariem diſcere ac tueri? Rerum (inquiunt illi) nobis non linguarũ cura eſt: Sed an non ſunt ipſæ res linguis cõtentæ ac expreſſæ? & ſi nihil haberet Græca lingua in rebus ipſis utilitatis haud equidem exigerem ut in ea Iurecõſultus magnam operam collocaret. Nunc uero ſi lubet & rerum ipſarum non cõtemnenda exempla accipe. Teſtamenti factio originem habeat à Iure gentium an Ciuili tritiſſima eſt in ſcholis quęſtio. & in utranq; partem multa adferuntur: cum aperte hic legamus ἰθνικῷ νομίμῳ ἔξεστι διαθήκας συγγράφεσθαι. Itẽ in illa ſpecie qua quidam ſeruum alienum inſtituit quem patremfam. arbitrabatur, & ſi heres non erit Meuium ſubſtituit, quanta eſt de hereditatis diuiſione altercatio? Semis ſcilicet ne unus tantum diuidi, ac alter alteri præcipuus eſſe debeat, & cui potius adijciendus ſit? At hic ſine ulla uerborũ ambiguitate, æqualiter hęreditatem diuidi oſtenditur, idq; Imperatorem ſiue Tiberium ſiue ut alij uolunt Titum in perſona Parthenij ſerui ſui feciſſe traditur. ſibi enim Cæſar ſemiſſem retinuit, alterũq; ſubſtituto permiſit. Addo aliud: In latinis legitur Amitam licet adoptiuã ducere uxorem non licere, Item nec materteram. an & hic repetere adoptiuam debeamus Accurſius Aretinusq; diſputãt. Theophilus uero clare diffinit Materteram adoptione nobis nõ coniungi. Quod tamen quando in incerto adhuc eſt, propter Caij

Bartolus hebraice didicit

Teſtamenti factio originẽ unde habet a iure gentiũ an ciuili

Inſtitutionũ loc

Inſtitutionũ loc

pter Caij autoritatem, dicentis magnam materteram adoptione coniunctam, uxorem nõ licere ducere, paucis diſſoluam, quo & hanc antinomiam tollam, & Theophili autoritatem confirmẽ. Accurſius tum materterã adoptione iungi exiſtimauit, cum quis quaſi ex filia eſſet adoptatus, quod recte (meo iudicio) Aretinus improbauit: nam cum ex ea natum in poteſtate habere nõ poſſimus, multo minus adoptatum: cum ſic quoq; adoptio non recte fiat. Eſt & alius Accurſij intellectus, qui nihilo magis ſuſtineri poteſt, nec mediocriter hæc me olim antinomia torſit, quam & eleganti diſputatione explicuit Clariſſimus Doctiſſimusq; Maieſtatis tuæ Maxime Cæſar Procãcellarius Mathias Heros in Annotationibus ſuis in Inſtitutiones, quas nobis aliquãdo optimus idemq; eruditiſſimus amicus Franciſcus Rupilius communicauit. In quibus me hercle cum ſumma ingenij ſubtilitas & multijugæ eruditioni ſingulare coniunctum iudicium, tum dictionis mirabilis quædam & planè Romana elegãtia relucet. nec dubito quin ampliſſimam laudem adſequi potuiſſet, ſi in hoc pulcherrimo cõmentandi cepto conſtitiſſet. nunc tamen amplius quoddam gloriæ theatrum ingreſſus eſt, maioremq; Reipub. de ſe uſum præbere poteſt, in tuarum occupationum Auguſte Cæſar partem uocatus. Cæterum inexplicabilem propè antinomiam illam G. Haloãdri tandem editio diſſoluit, uel potius (quod de Gordio nodo Magnus faciebat Alexander) diſſecuit, quæ loco Materteræ Amitam ſubſtituit: hoc uidelicet modo, Vtiq; autem amitam & amitam magnam prohibemur uxorem ducere. tanti eſt momenti in emendatum Codicem incidere. In diuiſione quoq; ſtipulationum Cautiones illæ de dolo & ſeruo qui in fuga eſt perſequendo, multo hic declarantur melius: totiq; ei tractatui magnum lumen accedit: ut & Literarum obligationi, de qua etſi nuſquam plura quam in Inſtitutionibus, in Græcis tamen omnia dilucidius exponũtur, multorumq; errorum materia præciditur. Iam in exemplo quod habemus ob præpoſtere concepta uerba ſtipulationem fieri inutilem, ut ſi nauis ex Aſia uenerit hodie dare ſpondes, quàm intricata eſt Interpretum expoſitio? hanc tamen Theophilus breuiter explicat: Inutilis inquit præpoſtera ſtipulatio erat, ueluti ſi quis ſic roget, Si nauis cras ex Aſia uenerit hodie dare ſpondes? Ideo autem erat inutilis, quod datio conditionis euentum præcedebat, quæ poſterior eſſe debebat. Sed dotis exemplum ad ſtipulationes extendit Iuſtinianus. ut hodie ὑστερον πρότερον nihil impedimenti adferat: Item quæ dicantur præiudicia & præiudiciales actiones, quis antiquitus Ordinariorũ iudiciorũ ritus, quæ item eorũ origo fuerit, quomodo deinde extraordinaria ſucceſſerint, tum quoq; elegantiſſime forma, qua bona debitorum poſſideri uendiq; ſoleãt, & quis uenditionis magiſter, quisue bonorũ emptor dicatur, luculente hic deſcribitur. Præterea quomodo utilis actio ex interdictis proponat, quare furti actio cum

Caius

Inſtitutionũ loc

Mathius

C. Haloander

Si nauis ex aſia uenerit &c

Præiudicia

Præiudiciales actiones

ſit prætoria,ſit tamen perpetua. Quid autē hic conor enumerare quæ ſunt infinita & propè innumerabilia, cum diligens examinatio collatioq; Græcarum cum latinis ſemper aliquid diligenti lectori allatura ſit noui: ac tum ſeſe uel maxime earū utilitas exeret, cum dubitandi de aliquo articulo occaſio oblata fuerit. Quapropter puto non ingratum lectori fore, quod paragraphorum capita ex latina editione adſcripſerimus, quo ad manū ſtatim eſſet hoc quod quæritur. Scio autem nonnullos deſyderaturos eſſe ut totæ hæ Inſtitutiones latinæ iterum fiant,cum ob uberiorē expoſitionem,quàm quæ eſt in antiquis quibus uulgo utimur, tum ob multas alias dotes quas ſupra recenſuimus: quo & ij qui Græcis literis non ſunt imbuti cōmunem ex his fructum capiant. Non defuere tamen rurſus qui dehortati ſunt,quibus totum etiam hoc ſtudium ex Græcis latina trāsferendi nimium diſpliceré animaduerti. Nam dum quorundam, inquiūt, ignauiæ atq; imperitiæ conſulitur pulcherrimæ linguæ uſus in diſcrimen uenit: argumentoq; utuntur ſatis euidenti. poſtquam enim cepere in uernaculā linguam latini quoq; autores uerti, literarum ſimul latinarum ſtudium admodum refrixit. Et cur Gallicum & Italicum inquiunt ſermonem diſcimus niſi propter cōmercia & neceſſitatem humanorū negociorum, quæ ſi uernacula lingua expedire poſſemus, quis tādem eſſet qui inani ſeſe diſcendi labore fatigare uellet? Sic fit ut hodie dum omnia Græcorum monumenta in linguam latinam transferuntur, admodum pauci exiſtant qui Greçam linguam exacte diſcere dignentur. Quod ſi ea quæ uulgo uocātur Authentica, latina facta non fuiſſent,iam ſanè neceſſitas omnes iuri operam dantes ad Græcas literas diſcendas cōpuliſſet: nunc uero praua quadā conſuetudine ferè fit ut illud tantum unuſquiſq; diſcat,quod neceſſitas artis cui ſe dedidit efflagitat, & ad quod quæſtus inuitat. Ego tamē quod Ciceronē & maximos quoſq; linguæ latinæ autores cum ſtili exercendi,tum publicæ utilitatis gratia feciſſe uideo,improbare non auſim: multis enim non uacat Græce diſcere,multis defuere præceptores,& difficile ac incommodum eſt in ea ætate quæ ſe rijs negocijs dedicata & occupata eſſe debet, ad hæc rudimenta animum reuocare. Non deſunt quidem eorum qui ſenes Græcas literas didicerunt, exempla,ſed non omnes Catones uel Auguſtini eſſe poſſunt. Quapropter haud illubenter hanc gratiam inijſſem, nō modo ut Greçæ, ſed etiam ut & illæ ipſæ latinitate iterū donatæ Inſtitutiones, me autore atq; interprete in lucem ſimul prodijſſent. Verum cum ego publico hic munere profitendi occupatus eſſem,in quo quod ingenio & doctrinę deerat diligentia ſaltem compenſare cupiebam, & amici nonnulli ijſdem nobiſcum ſtudijs initiati moram non ferrent,ſiue ut ipſi maturius eo fruerentur,ſiue quod uerebantur ne nobis hic theſaurus periret(cum non deſint qui quo ſoli ſapere uideantur quicquid eſt talium opum præripere & ſupprimere ſtudent)ad bene profecto

profecto & eleganter transferendum, non ſatis habui ocij. poſſet uero hoc ſuperuacaneum uideri cum ipſe Theophilus ex latino in Greçum primum haſce Inſtitutiones conuerterit,niſi tanta optimarum rerum acceſſione locupletatæ eſſent. Certe uiſum mihi fuit ſic ampliorem Græcis principio gratiam fore,ſi per ſe prodirent,ne pleriq; dum laborem fugiunt ad latinam ſe interpretationem conuertentes Græca prius negligerent, quàm cognoſcerent. Illos certe quibus ætas adhuc eſt integra & ad diſcendum idonea, admonitos rogatoſq; uelim, ne ipſi Græcarum literarum diſciplinā parare ſibi grauentur, neúe latinā translationem expectent,ſed ex Græcis linguam una cum legum rudimentis perdiſcere ſtudeant. Aliquando profecto fore ſpero ut ea non minus Iuriſcōſulto ſit uſui, quàm eſt uel medico uel theologo uel philoſopho,quorum omnium artes Græcis literis diligentiſſime tractatę ſunt. Trebatius certe ille noſter etiam Ariſtotelem legebat & Rhetores audiebat,ut Cicero in Topicorū procemio oſtendit: & nos nunc ipſam linguam diſcere grauabimur, tam magno nobis non modo honori ſed etiam uſui futuram? uidelicet, cum tam multa Græce in Iure noſtro ſcripta modo reperiamus. percurre enim quæſo Pādectarum opus,ilico intelliges Papinianos Vlpianoſq; legum κορυφαίους non minus Græce quàm latine de Iure reſpondiſſe. His adde nouiſſimas Iuſtiniani Conſtitutiones Græce tantum ſcriptas, ex quibus ueluti à ſuis fontibus, multo ſynceriorem intellectum quàm ab translationibus dubio procul haurire licet. Venient etiam breui uti ſpero in lucem antiquiſſima Græcorum in Ius Ciuile commentaria, quorum utilitas ad eos ſolos pertinebit qui Græce didicerunt: penes quos etiam ex hoc Inſtitutionum opere donec latinum fiat peculiaris fructus erit. Nullus autem unquam tam bonus fuit interpres,ut nō aliquo in loco à ſcopo quod dicitur aberraret, & habent etiam optima uina ſuas feces. Quapropter inueniet fortaſſis quædam qui diligentius uolet ſingula excutere, quæ reprehendi poſſint, ueluti quod Draconē Lacedæmonium legiſlatorem fuiſſe tradit,quod Macedonem nō fœneratorem,ut nos accepimus,ſed filium familias,quod pro Tiberio Pium nominauit ac eius generis alia,non ita tamen(ut exiſtimo)multa. Quibuſdam fortaſſis etiam peculiaris character quo non ſolum hic Theophilus uerū ſcholiographi quoq; cæteri uſi ſunt non ſatis placebit,propterea quod non ſit mere Græcus. mixta enim ſunt multa ex lingua latina uocabula ac ad Græcā declinationem pronunciationémque neſcio an ſatis apte uel licenter deflexa. Quod tamen in antiquiſſimis etiam Iureconſultis annotare licet,qui legata λήγατα & incolas ἰγκόλας dixerunt. Parcius tamen inquies illi quam recentiores iſti. at id nobis fortaſſis ſic uidetur,quod illorum pauca horum plurima extent. ſunt autem non modo uniuſcuiusq; linguæ ſed etiam artis quędam idiomata. non mirum itaq; uideri debet Ius Romanum quod Ciuile uocamus Ro-

Trebatij
Ariſtotelis
Cicero

Promiſſio

Draco lacedæmonius
legiſlator.
Macedo

λήγατα
ἰγκόλας

mus,Romana & propria in plerisq; habere uocabula, quæ describere quidem pluribus uerbis alia in lingua possis,una uoce reddere non possis:uelu ti bonorũ possessio,peculium,legatum, interdictũ, cõdictio, stipulatio,tutela, emancipatio,familia, usucapio, & eius generis infinita alia.Nam cũ & ipsæ res quæ his uocabulis significantur propriæ sint ciuiũ Romanorum, consequens est non facile quæ per omnia respondeant , in alia lingua uocabula reperiri.Multarum etiam dictionum quæ apud alios autores aliud significent proprius est in Iure usus. Nam Institutionẽ nos proprie ad hæredes,Arrogationẽ ad eos qui in filios suscipiuntur referimus.Multa quoq; uocabula ad certam aliquam significationẽ restricta sunt, ut tutela, actio pactum,arbitrium,aliaq; multa eiusdẽ generis.Idem etiam in alijs disciplinis accidit, ut diuersæ scholæ ac professionis homines uix sese mutuo intelligant,dũ quisq; de sua arte, suis loquitur uocabulis .Quo magis certe Græci excusandi sunt, qui ab eius fori uocabulis nõ ausi sunt recedere à quo ipsi iura sua pendere intelligebãt.Erant etiã olim apud nos multa solennia uerba quibus præcise erat utendum. hæc igitur Græci necessitate quadam receperũt, ac semel recepta tametsi soluti necessitate retinuerũt.Et solet etiam ferè accidere,ut cuius subsimus imperio eius quoq; linguam perdiscere studeamus:euidentissimũq; est argumentum originis uniuscuiusq; gentis uel ciuitatis , ab linguæ & uocabulorum similitudine : uel colonos scilicet ipsos fuisse eorum ad quorum linguam uernaculus sermo accedit,uel imperio aliquãdo fuisse subiectos. & solennia quidem uerba Iuris Ciuilis adeo curiose obseruabãtur, ut pleriq; olim dubitarent, posset ne stipulatio,fideiussio, acceptilatio , testamentum & eiusmodi Græcis uerbis equipollentibus fieri,donec sublata sunt solẽnia omnia,permissumq; ut qua quisq; lingua uellet,uoluntatẽ suam exprimeret.Proprietas itaq; Iuris Ciuilis & curiosa periculosaq; uerborum apud antiquos,formularumq; conceptio,& ipsorum deniq; Romanorum apud Græcos imperium & iurisdictio pleraq; linguæ latinæ uocabula Græcorum sermoni inseruit. Idem licet etiam in Germanicis,Gallicis,cæterisq; tribunalibus , & in Iudiciorũ actis quæ uernacula lingua scribũtur animaduertere , quæ latinis uocabulis referta sunt. nec aliam tibi rationem pragmatici reddituri sunt , quàm quod non reperiant in sua lingua,quę idem significent uocabula:& quod latina sint & propria magis & ἐμφατικώτερα.Quod medicis etiam nostris accidit, qui disciplinã suam ex Græcis Arabicisq; scriptoribus repetentes, extraneis exoticisq; uocabulis linguam latinam repleuerũt . Ac multi etiam latini scriptores pulchrum putant si stilus ipsorum Græcæ linguæ peritiam redoleat . Et si Græca uicissim ullius alterius admittit consortium , nulla profecto minus erit barbara & cum qua melius ipsi conuenire debeat q̃ latina. Iam credo aliquis dicet munus nostrum satis à nobis uerbis ornatũ esse,Sed cum etiam

Institutio
Arrogatio

ea quæ

ea quæ optima sunt & mortalium usibus utilissima,plerunq; negligantur, non ob aliud q̃ quod ignorentur, necesse interdum est, ea etiam quæ per se bona sunt,præconio aliquo adiuuare. Quod nos equidem lubentius hic fecimus quo adolescentum studijs bene consuleremus , atq; eos ad utilissimam harum Institutionum lectionem excitaremus . Nihil autẽ in laudando hoc opere negocij nobis fuit,quum ipsum nobis tam diuitem ac copiosam ad instruendam commendationem supellectilem subministraret . Quantumuis autem multa congesserimus, minimã tamen partem uix nos attigisse testabitur , qui diligenter omnes dotes expenderit. Siquidem nos capita tantum quædam percurrimus rerum præcipue laudabilium , quæ is demũ plenissime cogniturus est,qui attente ipse legerit,& cum latinis Græca contulerit.Nec quicquam equidem timeo , ne quis nos studiosorum reprehendat,quasi præfationis modum excesserimus,quum ea quæ non modo de hisce Institutionibus , uerum de cæteris Græcorum monumentis & commentarijs quæ ad Ius Ciuile illustrandũ pertinent,in medium adduximus,cõplures(uti spero)incitatura sint,ut nobis sese socios addant,quo tandem in lucẽ id genus thesauros hactenus absconditos reuocemus . Protraxere etiam me longius morosa & iniqua quorundã criticorum iudicia, qui publicæ utilitati inuidentes,magnis excipiunt conuicijs,si quid in lucẽ proferatur melius quàm ipsi didicerunt . aduersus quorum malignas censuras & linguas,opus hoc quasi antidoto præmunire uolui. Quanquam ij spero si qui erunt,aliquantum sibi temperabunt , minus certe palàm id facere audebunt, postquã sub felicibus Augustissimi nominis tui auspicijs Inuictissime Imperator CAROLE, exire hoc opus conspexerint . Tibi enim ipsum inscribimus,dedicamus,consecramus. Quod quidẽ ius etiamsi in alieni autoris opere,permitti tamen nobis arbitramur:quãdo id nunc aliqua ex parte nostrum censeri potest.nam suppressum hactenus & in tenebris iacens latensq; in lucem primi omnium reduximus, ac quoad licuit ad uetustissimorum exemplariũ fidem recognouimus, formulisq; deinde elegãter excudendum curauimus:idq; in FROBENIANA totius Germaniæ facile principe officina:quod ut hilari fronte Maiestas tua suscipere dignetur, etiam atq; etiam rogo. Bene uale,& perge Opt.Max.Cæsar diuino opitulante numine, & Imperium tuum florentissimum ac amplissimum,& nomen æternæ laudis monumentis dignissimum reddere. Datum Patauij, pridie Calen.Iunij.Anno M. D. XXXIII.

ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΩΝ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ

TITVLI QVATVOR LIBRORVM INSTITVTIONVM D. IVSTINIANI

Διαθεσις βεβαιοῦσα τὰ ἰνστιτοῦτα.

Proœmium Institutionum.

ΤΗΣ ᾱ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΖΙΩΝΟΣ — LIBRI I

α̅	περὶ δικαιοσύνης καὶ νόμου.	I	De iustitia & iure.
β̅	περὶ νόμου φυσικοῦ, ἐθνικοῦ, καὶ πολιτικοῦ.	II	De iure naturali, gentium, & ciuili.
γ̅	περὶ νόμου προσωπικοῦ.	III	De iure personarum.
δ̅	περὶ ἐυγενείας.	IIII	De ingenuis.
ε̅	περὶ ἀπελευθέρων.	V	De libertinis.
ϛ̅	τίνες καὶ ἐκ ποίων αἰτιῶν ἐλευθεροῦν ὁ δυάνται	VI	Quibus ex causis manumittere non licet.
ζ̅	περὶ νόμου φουσίου ἀναιρέσεως.	VII	De lege Fusia Caninia tollēda
η̅	τίνες ἰδίοι ἢ ἀλλοτρίοι δικαίοι εἰσίν.	VIII	De his q̃ sui sũt uel alieni iuris
θ̅	περὶ πατρικῆς ἐξουσίας	IX	De patria potestate.
ι̅	περὶ γαμου.	X	De nuptijs.
ια̅	περὶ ὑοθεσιῶν.	XI	De adoptionibus.
ιβ̅	ποίοις τρόποις ὁ ὑποβεβόσιος λαλύεται	XII	Quib. modis ius patr. pote. sol.
ιγ̅	περὶ ὠιτροπῶν.	XIII	De tutelis.
ιδ̅	τίνες δίδοδται ἐπίτροποι ἐν ταῖς διαθήκαις δυάνται.	XIIII	Qui testamento tutores dari possunt.
ιε̅	περὶ νομίμων συγγενῶν ὠιτροποδύσεως	XV	De legitima agnatorũ tutela.
ιϛ̅	περὶ ἀρχῆς ἐλαττωθείσης.	XVI	De capitis diminutione.
ιζ̅	περὶ νομίμων πατρώνων ὠιτροποδύσεως.	XVII	De legitima patronorũ tutela.
ιη̅	περὶ νομίμων γονέων ὠιτροποδύσεως.	XVIII	De legitima parentum tutela.
ιθ̅	περὶ πιστευθείσης ὠιτροπῆς.	XIX	De fiduciaria tutela.
κ̅	περὶ ἀτιλιανοῦ ὠιτρόπου ἢ ἐκ τοῦ νόμου ἰουλίου καὶ πετίου διδομένου.	XX	De Atiliano tutore, & eo qui ex lege Iulia & Titia dabat̃.
κα̅	περὶ αὐτοριθείας ὠιτρόπων.	XXI	De authoritate tutorum.
κβ̅	τίσι τρόποις ἡ ὠιτροπὴ λαλύεται.	XXII	Quibus modis tutela finitur.
κγ̅	περὶ τῶν κουρατόρων.	XXIII	De curatoribus.
κδ̅	περὶ τῶν ἐγγύης τῶν ὠιτρόπων καὶ κουρατόρων.	XXIIII	De satisdatione tutorũ uel curatorum.
κε̅	περὶ παραιτήσεως τῶν ὠιτρόπων καὶ κουρατόρων.	XXV	De excusationibus tutorũ uel curatorum.
κϛ̅	περὶ ὑποπτων ὠιτρόπων καὶ κουρατόρων.	XXVI	De suspectis tutoribus uel curatoribus.

ΤΗΣ β̅ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΖΙΩΝΟΣ — LIBRI II

α̅	περὶ πραγμάτων διαιρέσεως.	I	De rerum diuisione, & acquirendo ipsarum dominio.
β̅	περὶ πραγμάτων σωματικῶν καὶ ἀσωμάτων.	II	De rebus corporalibus & incorporalibus.
γ̅	περὶ δουλείας ἀγροῦ.	III	De seruitutibus prædiorum.
δ̅	περὶ χρήσεως καρπῶν.	IIII	De usufructu.
ε̅	περὶ χρήσεως καὶ οἰκήσεως.	V	De usu & habitatione.
ϛ̅	περὶ τῶν ἐν χρήσει λαμβανομένων καὶ μακρὸ χρόνο διακατεχομένων.	VI	De usucapionibus & lõgi temporis præscriptionibus.
ζ̅	περὶ δωρεῶν.	VII	De donationibus.
η̅	τίσιν ἐκποιεῖν ἔξεσιν ἢ οὐκ.	VIII	Quibus alienare licet uel non.
θ̅	διὰ ποίων προσώπων ἡμῖν προσποιίζεται	IX	Per quas psonas nobis acqrit̃.
ι̅	περὶ διαθήκης κατασάσεως.	X	De testamentis ordinandis.
ια̅	περὶ στρατιωτικῆς διαθήκης.	XI	De militari testamento.
ιβ̅	τίνοι ὁ συγχωροῦνται διαθήκας ποιεῖν.	XII	Quibus non est permissum facere testamentum.
ιγ̅	περὶ ἀκληρῶν παίδων.	XIII	De exhæredatione liberorum.
ιδ̅	περὶ τῶν κληρονόμων ὑνάσεως.	XIIII	De hæredibus instituendis.
ιε̅	περὶ χωρικῆς ὑποκατασάσεως.	XV	De uulgari substitutione.
ιϛ̅	περὶ ὀρφανικῆς ὑποκατασάσεως.	XVI	De pupillari substitutione.
ιζ̅	ποίοις τρόποις αἱ διαθῆκαι ἀκυροῦνται.	XVII	Quibus modis testamenta infirmentur.
ιη̅	περὶ ἀτάκτου διαθήκης.	XVIII	De inofficioso testamento.
ιθ̅	περὶ κληρονόμων ποιότητος καὶ διαφορᾶς.	XIX	De hæredum qualitate & differentia.
κ̅	περὶ λεγάτων.	XX	De legatis.
κα̅	περὶ ἀφαιρέσεως τῶν λεγάτων.	XXI	De ademptione legatorum.
κβ̅	περὶ νόμου φαλκιδίου.	XXII	De lege falcidia.
κγ̅	περὶ τῶν ἐν πίστει καταλιμπανομένων κληρονομιῶν, καὶ τοῦ θεωτίσματος τρεβελλιανέου.	XXIII	De fideicommissarijs hæreditatibus, & ad senatusconsultum Trebellianum.
κδ̅	περὶ ἰδίκων πραγμάτων τοῦ διὰ τοῦ φιδεικομμίσσου καταλιμπανομένων.	XXIIII	De singulis rebus per fideicommissum relictis.
κε̅	περὶ τῶν κοδικίλλων.	XXV	De codicillis.

ΤΗΣ γ̅ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΖΙΩΝΟΣ — LIBRI III

α̅	περὶ κληρονομιῶν τῶν διὰ διαθέτου προσφερομένων.	I	De hæreditatibus quæ ab intestato deferuntur.
β̅	περὶ τῆς νομίμου τῶν κατ' ἄρρενογονίαν διαδοχῆς.	II	De legitima agnatorum successione.
γ̅	περὶ συγκλήτου δόγματος τερτυλιανέου	III	De senatusc̃ōsulto Tertuliano.
δ̅	περὶ συγκλήτου δόγματος ὀρφιτιανέου.	IIII	De senatusc̃ōsulto Orphitiano
ε̅	περὶ διαδοχῆς τῶν κατὰ θηλυγονίαν.	V	De successione cognatorum.
ϛ̅	περὶ βαθμῶν τῆς συγγενείας.	VI	De gradibus cognationum.
ζ̅	περὶ συγγενείας ἀπελευθέρων.	VII	De successione libertorum.
η̅	περὶ πωσκυρώσεως ἀπελευθέρων.	VIII	De assignatione libertorum.
θ̅	περὶ τῆς παραιτωείας διαδοχῆς.	IX	De bonorum possessionibus.
ι̅	περὶ προσποιεισμοῦ διὰ ὑοθεσίαν.	X	De acqsitione per arrogationẽ
ια̅	περὶ τοῦ ὅτι τῆς ἐλευθεριῶν αἰτίας τὰ πράγματα ὠιζηνοῦνται.	XI	De eo cui libertatis causa bona addicuntur.
ιβ̅	περὶ διαδοχῶν ὑφαιρηθεισῶν τῶν γινομένων ἐκ πραγμάτων διὰ πρᾶσεως. καὶ θεωτίσμα-	XII	De successiõibus sublatis quæ fiebant per bonorum uenditiones, & senatusconsul-

τοῦ Κλαυδιανοῦ.

ιγ	περὶ ὑποχῶν.	to Claudiano.
ιδ	τίσι τρόποις ἡ ἐν πράγμασι συναλλάττεται ὑποχή.	XIII De obligationibus.
ιε	περὶ τῶν ἐν λόγοις ὑποχῆς.	XIIII Quibus modis re contrahitur obligatio.
ιϛ	περὶ δύο ῥέων ἐπερωτάσθαι καὶ προμιθήσθαι.	XV De uerborum obligationibus.
ιζ	περὶ ἐπερωτήσεως δούλων.	XVI De duobus reis stipulandi & promittendi.
ιη	περὶ διαιρέσεως ἐπερωτήσεων.	XVII De stipulatione seruorum.
ιθ	περὶ ἀχρήστων ἐπερωτήσεων.	XVIII De diuisione stipulationum.
κ	περὶ ἐγγυητῶν.	XIX De inutilibus stipulationibus.
κα	περὶ τῆς ἐν γράμμασιν ὑποχῆς.	XX De fideiussoribus.
κβ	περὶ συναινετικῆς ὑποχῆς.	XXI De literarum obligatione.
κγ	περὶ ἀγορασίας καὶ πράσεως.	XXII De obligationib. ex consensu.
κδ	περὶ μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως.	XXIII De emptione & uenditione.
κε	περὶ κοινωνίας.	XXIIII De locatione & conductione.
κϛ	περὶ μανδάτου ἤτοι ἐντάλματος.	XXV De societate.
κζ	περὶ ὑποχῆς ὡσανεὶ ἐκ συναλλάγματος.	XXVI De mandato.
κη	διὰ ποίων ἡμῖν προσώπων ἡ ὑποχὴ κτᾶται.	XXVII De obligationibus quae quasi ex contractu nascuntur.
κθ	τίσι τρόποις ἡ ὑποχὴ λύεται.	XXVIII Per quas personas nobis obligatio acquiritur.
		XXIX Quibus modis tollitur obligatio

ΤΗΣ Δ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΙΩΝΟΣ — LIBRI IIII

α	περὶ ὑποχῶν τῶν ἐκ ἁμαρτίας γεγενημένων ἤτοι φυομένων.	I De obligationibus quae ex delicto nascuntur.
β	περὶ τῶν βίᾳ τὰ ἀλότρια ἁρπαζόντων.	II De ui bonorum raptorum.
γ	περὶ νόμου ἀκουιλίου.	III De lege Aquilia.
δ	περὶ ὕβρεως.	IIII De iniurijs.
ε	περὶ ὑποχῶν ὡσανεὶ ἐκ ἁμαρτίας φυομένων.	V De obligationibus quae quasi ex delicto nascuntur.
ϛ	περὶ ἀγωγῶν.	VI De actionibus.
ζ	περὶ πεκουλίου.	VII Quod cum eo qui in aliena potestate est, negocium gestum esse dicitur.
η	περὶ βλαβερᾶς ἀγωγῆς.	VIII De noxalibus actionibus.
θ	ἐὰν ὁ τετράποδον ζημίαν ποιήσαι λέγεται.	IX Si quadrupes pauperiē fecisse dicatur.
ι	περὶ ὧν τὰς ἀγωγὰς λυεῖν δυνάμεθα.	X De his quos agere possumus
ια	περὶ ἱκανοδοσιῶν.	XI De satisdationibus.
ιβ	περὶ διωκῶν καὶ προσκαίρων ἀγωγῶν καὶ τῶν πρὸς τοὺς κληρονόμους, ἢ ἐν τοῖς κληρονόμοις δεβαιουσῶν.	XII De perpetuis & temporalibus actionibus, & quae ad hæredes & cōtra hæredes trāseūt
ιγ	περὶ παραγραφῆς.	XIII De exceptionibus.
ιδ	περὶ ἀναπλοκῶν.	XIIII De replicationibus.
ιε	περὶ τῶν δεκαλέξεων.	XV De interdictis.
ιϛ	περὶ πυωείας καὶ φόβου τῶν δικαζομένων.	XVI De pœna temere litigantium.
ιζ	περὶ τάξεως τῶν δικασῶν.	XVII De officio iudicis.
ιη	περὶ δημοσίων δικαστηρίων.	XVIII De publicis iudicijs.

ΤΕΛΟΣ

// ἄνωθεν // πάλιν ∴ ἔθνη

Η ΔΙΑΤΑΞΙΣ Η ΒΕΒΑΙΟΥΣΑ ΤΑ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ.

ΑΣΙΛΙΚΗΣ μεγαλοφροσύνης οὐ τὴν ἴδιον ὁ μόνον ὅπλοις κοσμεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ νόμοις ὁπλίζεσθαι. ὥς τε ἐκάτερον, καὶ τὸν τοῦ πολέμου, καὶ τὸν τῆς εἰρήνης καιρὸν, ὀρθῶς κυβερνᾶσθαι. καὶ ὁ ἡμαίων βασιλεὺς ἀκροφρόνων νίκας, οὐ μόνον ἐν ταῖς τῶν πολεμίων συμπλοκαῖς εὐδοκιμῶν, ἀλλὰ καὶ νομίμοις ὠιδαῖς, τὰς τῶν συκοφαντῶν ἀδικίας ἐξωθῶν. καὶ γνήσιον μὲν ἐν νόμοις σεβασμιον, θεραμβοῦσι δὲ τῶν πολεμίων κρατήσας.

Τούτων ἐκατόραν τῶν ὁδῶν, ἀγρυπνιῶν τε καὶ βολαῖς, καὶ μεγίστῃ πρόμηθείᾳ τῶν ἐστεμμένων, θεῶ συνεργοῦντος ὁ ἡμέτερος εἰλήφασι βασιλεύς. καὶ τοὺς μὲν ἐν πολέμοις ἐρρωμένας αὐτῶν, τὰ βαρβαρικὰ φρονήματα κηρύττει, πείρᾳ μαθόντα τὸν κρείττονα. καὶ τὸν μὲν ἀφρικὴν, τὸν δὲ καὶ ἑτέραν τὴν πλεῖστον ἀναρίθμητον ἐπαρχίαν, μετὰ πολλὰς γνίαν τῶν πολιόδυς, ταῖς αὐτοῦ ἐμαθομ νίκαις ὑπὸ τὸν ἐλεοπιμηθεῖσαν τῇ ἡμαίων ἀρχῇ, καὶ τῇ αὐτοῦ προσεθεῖσαν βασιλείᾳ βοῶσιν. ἅπας δὲ δῆμος, ὑπὸ νόμων ἐκφωνηθεὶς τῶν αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τῶν σωτηθεὶς τῶν ἰθωείτων, καὶ τὰς μὲν βασιλικὰς διατάξεις πάλαι σωκεχυμένας, καὶ μαχομένας ἀλλήλαις, εἰς σαφεστάτην ἤγαγε συμφωνίαν. τεισὶν ὑπόντων κωδίκων, τότε γνησιανὸν φημὶ, καὶ ἑρμογενιανὸν, καὶ θεοδοσιανὸν, πρόσεστι δὲ καὶ ἄλλων πολλῶν διατάξεων, αἱ μὴ τὸν θεοδοσιανὸν ἐτέθησαν, πολλοῖς ὄσοις ἐν ταῖς ἐμφερομέναις διατάξεσι, τοῖς εἰρημένοις σωτάγμασιν, ἐναντιώσεως, ὁ κρατιστος ἡμῶν βασιλεὺς, τὰς ἀχρήστους, καὶ τὰ αὐτὰ λεγούσας, καὶ τὰς ταῖς κρατούσαις μαχομένας, περιαιρεθῆναι παρακελευσάμενος, κώδικα ἐκέλευσε συγγραφῆναι, ὁμώνυμον τῇ αὐτοῦ γαληνότητι. ἐξέιν δὲ τῇ οἰκείας φρονήσεως, τὰ ἀναρίθμητα τῶν πάλαι νομικῶν βιβλία. καὶ πᾶγμα πάσης κρεῖττον ἐλπίδος, ὥσπερ διὰ μέσου βαδίζων πελάγους, θεῶ κατώρθωσεν ἐνοία, καὶ τὰς ἐυδοκιμούσας τῶν παλαιῶν γνώμας, ἐν ἑνὶ σωήγαγε βιβλίῳ. ὅνπερ δὲ πᾶξαι, τριβωνιανῶ τῷ ἐνδοξοτάτῳ μαγίστρῳ, καὶ ἀρχιεσώρων τοῦ θείου παλατίου, οὐ μόνον ἀλλὰ καὶ θεοφίλῳ καὶ δωροθέῳ, ἀνδρᾶσιν ἰλλουστρίοις τε καὶ ἀντικυήσωρσιν. ὧν τῶν σωόδοιν ἁπάντων, καὶ τῶν ἐν νόμοις παιδεύσιν, καὶ τὸν πόνον τὰς βασιλικὰς κελεύσεις πιστότατον, ἐκ πολλῶν ἐλέγχων ὁ θειότατος γνοὺς βασιλεὺς, τοῦ εἰρημένου συγκαλεσάμενος παρήγγειλεν ἰδικῶς, ὥς τε κατὰ τῶν αὐτοῦ αὐθεντίαν, καὶ ταῖς αὐτοῦ

Quorum

ἐπαρχίαι · prouincia

Tres Codices

Tribunianus
Theophilus
Dorotheus

καθὸ ὁ νόμος αὐτός τε ὑπ' αὐτοῦ καὶ

/// δὲ προστάξε

αὐτοῖ πειθομένους ὑποθήκας, τὰς ἰνσιτοῦτας, ἤτοι τὰς εἰσαγωγὰς τῶν νόμων συνεκθλῶν, ὡς τε τῆς νέοις δεῖναι, τὰ πρῶτα τῶν νόμων προοίμια, ὀκ δὲ ἀρχαίων μύθων παραλαμβάνειν· τὰ γὰρ πάλαι μὲν κρατήσαντα, νῦν δὲ τῆς χρήσεως ἐκβεβλημένα ἀναγινώσκοντες, ἐοίκασι τῆς ὠνὶ τυγχάνουσι μύθοις· ἀλλ' ἐκ τῆς βασιλικῆς λαμπηδόνος τοῦτα γινώσκοντες, ὡς μὲν τὰς ἐαυτῶν ἀκοὰς, ὡς δὲ καὶ τὰς ψυχὰς, μηδὲν ἄχρηστον, μὴ δὲ εἰκῆ κείμενον, ἀλλ' ὅπερ δι' αὐτῆς τῶν πραγμάτων ἰσχύει τῆς πείρας μανθάνοιεν. καὶ ὅπερ πρώην μετὰ τριετῆ μόλις χρόνον τοῖς ἀναγινώσκουσι πάλαι σωέβαινε, ὥς τε μὴ τοσούτου χρόνου παραδρομὴν βασιλικαῖς ὠνὶ τυγχάνειν δεήσεσι, τοῦτο νῦν δὲ αὐτῶν ὥσπερ εἰπεῖν τῶν πραγμάτων ἐφαπτόμενοι, τοσαύτης ἀξιωθέντες τιμῆς, καὶ τοσαύτης ἀπολαύσαντες εὐτυχίας, ὡς τε ἐπὶ τὴν τῶν νόμων ἀρχὴν, καὶ ὁ πόρος τοῦ τῶν δικασκαλίας, ἀπὸ βασιλικῆς αὐτοῖς προσγίνεσθαι φωνῆς. καὶ ὁ παρὸν γὰρ σύνταγμα, ἐκ βασιλικῆς συντίθεται φωνῆς, προοίμιον ὑπάρχον τοῦ τοῦ νόμων διδασκαλίας, ἐπὶ μὴ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ τῶν παλαιῶν νόμων ἐνθέσεως, ἀνάγκη γὰρ τοὺς νόμους παραδιδόμενον, τῇ τῶν δεκαετῶν ἀναγνώσει ἐαυτὸν ὑπιδύεσθαι. μὴ τοῖς τοῦτα μὲν ὅσα συντίθεται βιβλία τῶν δικῶν, ἤτοι παυδέκτων, ὧν οἷς ἤθροισται πᾶσι ἡ τῶν ἀρχαίων νομοθεσία, ἅτινα δὴ τὸ ὠνδυξοτάτου τριβωνιανοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν πολιφανῶν, καὶ ἐλλογιμωτάτων ἀνδρῶν συντέθειται. μετ' ἐκεῖνα δὲ ὧν τε τρισὶ τόποις βιβλίοις τῶν εἰρημένων δικῶν, τὰς εἰσαγωγὰς ἐκέλευσεν ὁ γαλιλωτάτος ἡμῶν βασιλεὺς ὑπὸ μεριθῆναι, πάσης νομικῆς παιδεύσεως ἐπόμενα πρῶτα στοιχεῖα. ὧν οἷς δὴ βραχέων ἐκτίθεται καὶ ὅπερ ἐκρατεῖ πάλαι, καὶ ὁ μὴ τοῦτα τῇ ἀσυνηθείᾳ συνσκιαδῆν, ἐκ τῆς βασιλικῆς θεραπείας ἐφωτίσθη. τούτας δὲ τὰς εἰσαγωγὰς ἐκ πάντων τῶν τοῖς ἀρχαίοις γεγραμμένων ἰνσιτούτων, καὶ μάλιστα, τῶν ὑπομνημάτων γαΐου, ὡς μὲν τῶν ὡς ἐν ἰνσιτούτοις, ὡς δὲ καὶ ἐκ τῶν κωδίκων αὐτοῦ, ἐνθα δὴ λέγεται πολὺ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν κινουμένων πραγμάτων, καὶ ὀλίγα ἄλλων πολλῶν συνταγμάτων, οἱ εἰρημένοι τρεῖς σοφώτατοι ἄνδρες συνθέντες, βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ προσήγαγον. ἡ δὲ αὐτοῦ γαλληνότης ἀναγνοῦσα τοῦτα, ἐπέγνω τέως πολὺ οἰκείαν καὶ πλησιεστάτην αὐτοῖς δὴ τὰ ἐξ ἀρχῆς ἰσχὺν φιλοτιμήσασα πρὸς τρεῖς τρίνυν δὴ τὰ παρόντας διέξεσθαι νόμους. καὶ δὴ τῆς αὐτῶν ἀναγνώσεως, ὄντως ἐαυτοῦ ὑπιδεῖξαι σοφοὺς, ὡς τε αὐτοῦ ὑπὸ καλλίστης τρέφεσθαί τε καὶ θάλπεσθαι τῆς ἐλπίδος, ὡς πάντες τὸ νομικὸν δὴ κυνηγέτου ἔργου, διαφόρων τῆς αὐτοῦ πολιτείας ἀρξειν μορφῶν.

Et quod in priori

Igitur

Quas ex omnibus

Summa

παυδέκτων. non παυδεκτ. nota

φιλοτιμήσασθαι · 1. accomodare

1: ἀὶς

2 ἐπόμενας

2 διατάξῃ τῶν

2 διέκτεσθαι

2 ἑαυτοῦ

δὴ

τούτας

φιλοτιμήσασθαι

1 σωθῆναι

4 ὡς

5 τοῦν

2 σταθερά

INSTITVTIONVM

LIBER PRIMVS

DE IVSTITIA ET IVRE Titulus I

ΠΡΟ ΠΑΝΤΩΝ δὲ εἰδῆναι χρὴ τὴν δικαιοσύνης ὅρον. ἔστιν ὂν δικαιοσύνη μόνιμος καὶ διηνεκὴς βούλησις, ἣ ἑκάστῳ τὸ οἰκεῖον δίκαιον νέμουσα. ἔπειτα δὲ λέγωμεν καὶ τῶν ὁρίζεται ἡ νομική. νομικὴ δὲ ἔστι θείων τε καὶ ἀνθρωπείων πραγμάτων γνῶσις, τῶν δὲ δικαίων καὶ ἀδίκων ἐπιστήμη. Τούτων δὲ γνωικῶς πρωτεθεωρημένων, νῦν ἀρξαμένοις ἡμῖν διηγήσεως τῶν νόμων, καὶ τῶν δικαίων τῆς τῶν ῥωμαίων πολιτείας, ὄντως δοκεῖ αὐτὰ βέλτιστα ἂν παραδιδόσθαι, ἐὰν πρότερον μὲν εὐχρεῖ ἁπλῶ τρόπῳ, εἶτα δὲ μὴ τοῦτα ἀκριβεστάτη καὶ λεπτοτάτη διηγήσει ἑκάστα διεξέλθωμεν. ἄλλως τε γὰρ ἐν αὐτοῖς τοῖς τῶν νόμων προοιμίοις, ἀπείρους καὶ ἀδυνεῖς ἐπὶ τῶν νέων ἀκοὰς, τῶν πραγμάτων πλήθει καὶ τῇ πρικιλίᾳ βαρήσαντες, τῶν δύο ἕτερον, ἢ ἀφισαμένους αὐτοῦ τούτης τῆς πονοῦσης, ἢ καὶ μὴ μεγάλῳ πόνῳ ἐαυτοῦ ὅτε μὴ δυσελπισίας τῆς τοῦ νέου ὡς ἰδεῖν πολὺ ἀχρειφόρητος ὀλιγαθεστέρου ἀπορεγασόμεθα, ὧν πόρ ἐυκολωτέρως διηγησάμενοι ἀκρυνεῖ καὶ ἐυελπιστοῖ τυχεῖν δὴ τὰ χέως ἂν ἡδύναιντο. Τὰ δὲ τοῦ δικαίου παραγγέλματα τοῦτα τρία. καλῶς βιοῦν, ἕτερον μὴ βλάπτειν, καὶ τὸν οἰκεῖον δίκαιον ἑκάστῳ νέμειν. Καὶ τούτης μὲν τῆς πρωτοδοῦς δύο εἰσὶν θέσεις ἤτοι εἴδη, πύβλικον τοτέστι δημόσιον, καὶ πρίβατον τοτέστι ἰδιωτικόν. καὶ πύβλικον μὲν δίκαιον λέγεται ὅπερ πρὸς σωσιν τῆς τῶν ῥωμαίων πολιτείας ὁρᾶ. ἰδιωτικὸν δὲ πρὸς τὴν τῶν ἑκάστων ὠφέλειαν. ἀναγκαῖον δὲ εἰπεῖν πρὸς τὸ ἰδιωτικοῦ ὅπερ ἐστὶ τεμαχίς. συλλέλεκται γὰρ ἢ ἐκ φυσικῶν ἢ ἐθνικῶν ἢ πολιτικῶν παραγγελμάτων.

Iustitia

Iuris prudentia

His igitur

Iuris præcepta

Huius

Notandú hoc imperfe

ἐστῶν. flatú

DE IVRE NATVRALI GENTIVM ET CIVILI Tit. II

ΦΥσικὸν νόμιμον ἐστὶ, ὃ κατὰ πάντων ζώων, χερσαίων, νηχομένων, καὶ ἀερίων ἐπεκτεινόμενον. ὃ γὰρ μόνον μίξεις ἀνθρώπων ἔκτισεν ἡ φύσις τὰ ἑαυτῆς, ἀλλὰ διέταξε τὰ γεννήματα, τὰ ἐν τῇ γῇ διετύπωσεν, ὀκ εἴαστε δὲ, ὃ δὲ τὰ ἐν θαλάσσῃ πικτόμενα τῆς οἰκείας πλημμυρείας ἐκτός. παράδειγμα δὲ τοῦ φυσικοῦ νομίμου, ἄρρενός τε καὶ θηλείας

σωωφεια, ὅπερ ἡμεῖς γαμον προσαγορεύομεν, καὶ ἡ παῖδων τεκνοποιΐας ἀνατροφή, καὶ παιδεία. ὁρῶμεν γὰρ, ὃ μόνον ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα ἐν τοῖς πᾶσι τοῦτον τὸν νόμον ἀναγεγραμμένον. ἡ γὰρ φύσις ὁρῶσα τὸ καθ' ἕκαστον τῶν ζώων, θανάτῳ διαπανώμενον, διὰ τοῦ γάμου, καὶ τῆς ἐντεῦθεν παιδοποιΐας, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ τεκνοποιΐας ἐρρωμένη τε καὶ ἀνατροφῆς, διαδοχὴν, τῶν ἀθανασίαν τάττει ἐμηχανήσατο. Εἰρήκαμεν ἐν τοῖς πολλαχῶσιν, ὅτι τῶν νόμων, οἱ μὲν εἰσι φυσικοί, οἱ δὲ ἐθνικοί, οἱ δὲ πολιτικοί. εἰπόντες οὖν τὸ φυσικὸν νομίμου τὸ ὅρον, καὶ τὰ παραδείγματα, ἀναγκαίως ὀφείλομεν εἰπεῖν καὶ περὶ τοῦ ἐθνικοῦ. ὁ γὰρ πολιτείαν συνιστῶν, καὶ βουλόμενος νόμοις ταύτην κοσμεῖν, τοῖς δυσὶ ταύταις προσέχων ὁδοῖς τὴν νομοθεσίαν ὁρίζεται. ἢ γὰρ ἐθνικοὺς τίθησιν οὓς καὶ φυσικοὺς κατεχρηστικῶς ἄνω καλοῦμεν, ἢ πολιτικοὺς, καὶ ἢ ἐγγράφους, ἢ ἀγράφους. Τί ἐστιν ἐθνικὸν νόμιμον; ἐθνικὸν νόμιμον ἐστὶ, ὃ κοινὸν πάντων ἀνθρώπων, ἢ ὅσα τῶν λεγομένων βίων ἐθελόντων ἐπεκτεινόμενον. παραδείγματα δὲ αὐτοῦ, τὸ σπόρους ἀφιέμενοι, τὸν μοιχὸν κολάζεσθαι, τὸν κλέπτοντα εἰς χρήματα τιμωρεῖσθαι, ἐπειδήπερ ἔβλαψεν ἡμᾶς πρὸς χρήματα. τὸν χρεώστην ἐνυγιόμενος γίνεσθαι πρὸς τὸν ἐν καιρῷ ἀναγκαῖς χρήσιμον ὀφειλόντα, τὸν οἰκέτην ἐνίοτε τυγχάνει τοῖς ἐνιλόγοις πρόσαγμασι τῶν δεσποτῶν. τὸ γίνεσθαι συναλλάγματα, πράσεις, ἀγορασίας, μισθώσεις, ἐκμισθώσεις, παρακαταθήκας, κοινωνίας, δάνεια. τὸ γίνεσθαι δωρεὰς, διαθήκας συγγραφεσθαι; τί ἐστι πολιτικὸν νόμιμον; ὅπερ τρικὸν, καὶ χρεωδιδὸν προσαγορεύεται, τὸ, τόπῳ πολιτικεῖσθαι, μένον, καὶ τόπον χρείαν ἀναπληροῦν, καὶ τὸ λυποῦν ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐκκόπτον. οἷον ἡ τῶν ἀθηναίων πόλις ἐκέχρητο ἐπιστάκτῳ σίτῳ, οἷα λεπτογείου ὄντος, καὶ μέγιστον μὴ παρ' αὐτοῖς ἐλαττωμα, τὸ τῆς σιτοδείας βαθύ. ὁ δὲ τρίνιον βουλόμενος καταπαῦσαι, τί ἂν νομοθετεῖ ἢ δεῖν. ὡς τε σῖτον σιτεμπόρου, ἀτελείας ἀξιοῦσθαι. τοῦτο γὰρ δήλου γενομένου, πολλοὶ κατέπλεον ὑπὲρ τῶν ἀπικῶν, δύο τοῦτα πραγματευόμενοι, ὅπι τε τὰ χεῖα διὰ τῶν ἐνδείαν ἡ τοῦ σίτου γενήσεται πᾶσις, καὶ πρὸς τοῦτο, ὅπι τέλος ἐπὶ τῆς τριαύτης ὁ καταπιέσαι ἐμπορείας. πολλὴν δὲ καταπλεόντων, εἰνόπτως πολὺς εἰσεκομίζετο σῖτος. ἐπὶ γοῦν τὸν νόμιμον, ἀθηναίοις χρήσιμον μόνοις ἦν. ἀλλὰ, δρεῦσι δὲ ἢ ἑτέροις, οἷς ἔστιν ἀφθονία σίτου, ὁ μόνον πολιτικὸς, ἀλλὰ καὶ καταγέλαστος ὁ τοιοῦτόν τι νομοθετῶν. Δύο τοῦτον παραδείγμα τοῦ πολιτικοῦ νομίμου ἡ τῶν λακεδαιμονίων πόλις, ἥ τις ἐκέχρητο ξενηλασίᾳ, λυκούργου ἐπὶ νομοθετήσαντος. ἵνα μὴ διὰ τῆς τῶν ξένων ὧν μιξίας διαφθείροιτο καὶ χείρον γένοιτο τὸ τῶν λακεδαιμονίων ἦθος. ὁ τοῖς τοῦ νόμου τιμᾶται μὲν παρὰ λακεδαιμονίοις, ἀθηναῖοι δὲ τοῦτο καταφρονοῦσι, τοσοῦτον τῆς ξενηλασίας ἀφεστῶτος, ὅτι καὶ βωμὸς ἐλέου τιμᾶται παρ' αὐτοῖς. οὕτως ἐτίμως ἐν αὐτοῖς φοιτῶντας ἐπόδεχόμενοι, ὅτι πολλοῖς διὰ φιλανθρωπίας ἐπόρβολίω, καὶ πολεμεῖν ἐπὸ αὐτῶν ἐκ ὤκνησαν. ἅπας ἐν δῆμος, ἢ ἐγγράφοις κέχρηται νόμοις, ἢ ἀγράφοις. καὶ πῇ μὲν ἰδίοις, τοῦτέστι πολιτικοῖς. πῇ δὲ κοινοῖς

μιαθώσεις
ἐκμιαθώσεις
κοινωνία
ἐκθέωμα
ἀτελῆς
εμπορια
Lycurgus

νοῖς, τοῦτέστι iure gentium. ὅσα γὰρ νόμμα ἑκάστη πόλις ἑαυτῇ συνεστήσατο, καὶ μέχρις αὐτῆς ἴσαν ταῦτα ius ciuile προσαγορεύεται. ὅσα δὲ ὁ φυσικὸς, ἤτοι ἐθνικὸς λόγος μεξεῦ πάντων ἀνθρώπων ἐφεῦρε, ταῦτα παρὰ πᾶσιν ἔθνεσι φυλαττεται, καὶ ius gentium προσαγορεύεται. καὶ ὁ δῆμος ὃν ὁ ρωμαϊκὸς, τοτὲ μὲν πολιτικοῖς, τοτὲ δὲ ἐθνικοῖς κέχρηται νόμοις, ἅ τινα καθ' ἕκαστον καὶ ὁποῖα τῶν φύσιν ἔστιν, ἐν τοῖς οἰκείοις ἐκθησόμεθα τόποις. ἀλλὰ τὸ πολιτικὸν, νόμμον ἐκ μιᾶς ἑκάστης πόλεως πρῶτον ἐν ᾗ καὶ κρατεῖ, δέχεται τῶν ὀνομασίαν. οἷον τῶν ἀθηναίων ἢ λακεδαιμονίων. εἰ γάρ τις ἐθέλει τὸ σόλωνος τὸ τῶν ἀθηναίων νομοθέτου, ἢ τὸ δρακοντος τὸ τῶν λακεδαιμονίων ius ciuile Atheniensium uel Lacedæmoniorum, τοῦτέστι πολιτικὸν νόμμον τῶν ἀθηναίων, ἢ λακεδαιμονίων ἀφηγεῖται, ὃ κ ἂν διαμάφοι, ὁ δὲ σφαλῇ τῆ ἀληθείας. ὡσαύτως καὶ τὸ νόμμον ὥπερ ἡ ῥωμαϊκὴ κέχρηται πολιτεία, ius Quiritum, τοῦτέστι ὧ κέχρηται οἱ κουϊρῖται. οἱ γὰρ ῥωμαῖοι, ἀπὸ κουϊρίνου τοῦτέστι ῥωμύλου τοῦ ἐξ ἀρέως τῶν γενόμενον ἔχειν αὐχοῦντος, κουϊρῖται προσαγορεύονται. ἡνίκα δέ τις ἀπροσδιορίστως εἴπει ius ciuile, ὁ πρεσβεμέγιστος τοῦ τῆς δεῖνα πόλεως, τὸ ῥωμαϊκὸν σημαίνει. ὥστε ἡνίκα πρακτῶν εἰπόντος, καὶ μὴ προσθέντος τὸ κύριον ὄνομα, παρ' ἕλλησι μὲν διηλοῦμεν τὸ ὅμηρον, παρὰ δὲ ῥωμαῖοις τὸ βιργίλιον. τὸ δὲ ἐθνικὸν νόμμον, κοινὸν τοῦ παντὸς ἀνθρώπων γένους ἐστί. τῆς χρείας γὰρ καλούσης, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀναγκῆς ἀπαιτούσης, τὸ ἡμέτερον γένος ἐφεῦρεν ἀφ' ἑαυτοῦ πάμπολλα, ἅτινα κατεσκεύασε. καὶ γὰρ ἀνεφύησαν πόλεμοι, καὶ τόκοις ἐπικολούθησαν αἰχμαλωσίαι, καὶ εἰσλωέχθησαν δουλεῖαι, ὅπερ ἐναντιοῦται τῷ φυσικῷ συμβαίνει νόμῳ. ἡ γὰρ φύσις ἐξ ἀρχῆς πάντας ἀνθρώπους ἐλευθέρους οἴδε πεφυκότας. ἐκ τούτου τοῦ ἐθνικοῦ νομίμου, καὶ πάντα χεδὸν ἐπενοήθησαν τὰ συναλλάγματα. οἷον ἀγορασία, πρᾶσις, μίσθωσις, ἐκμίσθωσις, κοινωνία, παρακαταθήκη, δάνεισμα, καὶ ἕτερα πάμπολλα συναλλάγματα. εἰπόντος ὃν τῶν πρώτου τῶν νόμων διαίρεσιν, ὅτι οἱ μὲν εἰσι φυσικοὶ, οἱ δὲ ἐθνικοὶ, οἱ δὲ πολιτικοὶ, καὶ ἕκαστον ὡρισάμενοι, καὶ παραδείγμασι σαφηνίσαντος, ἐλθωμεν ἐπὶ δευτέραν τῶν νόμων διαίρεσιν. τῶν νόμων, οἱ μὲν ἔγγραφοι, οἱ δὲ ἄγραφοι. καὶ ἔγγραφοι μὲν νόμοι εἰσίν, οἷον ἡ lex, τὰ plebiscita, senatusconsulta, διατάξεις βασιλικαὶ, ἀρχόντων ἐδίκτα, τῶν σοφῶν ἀποκρίσεις. ἡδέως δὲ ἐμανθανον, πόσοι παρὰ ῥωμαίοις εἰσὶν νομοθέται, καὶ τίνες ἔτι, καὶ πῶς τὰ παρ' ἑκάστου νομοθετούμενα κέκληται. ἐξ παρὰ ῥωμαίοις εἰσὶν νομοθέται, δῆμος, χυδαῖος δῆμος, σύγκλητος, βασιλεὺς, ἀρχοντες, τῆς ῥώμης σοφοί. καὶ τί ἐστι δῆμος; κοινῆς τύχης σωδοῦ, καὶ τῶν σωαριθμουμένων τῆς ἰδιότητος καὶ τῶν σύγκλητος, τὸ δὲ παρὰ τοῦ δήμου νομοθετούμενον, λέγεται λέξ, ἐπειδὴ ἐγγράφως ὁ δῆμος ἐνομοθέτει. κοινὸν δὲ τῶν ἐγγράφων νόμων ὄνομα τὸ λέξ. καθὸ δὲ αὐτοῦ κατάγεται αἱ λοιπαὶ ἓ νομοθεσίαι. ἐπειδὴ κορυφαιότατος ἐστὶν ὁ δῆμος τῶν νομοθετῶν, ἔδει καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ νομοθεσίαν κεκοσμῆσθαι, καὶ κοινῷ τὸν ἀγράφων νόμων ὀνόματι. ἐγίνετο δὲ τοῦτον τὸν τρόπον. τοῦ

Ius autem ciuile
Sed ius quidem ciuile
Ius autem gentium
Constat
Lex
Virgilius in orthograp
Lex qd & quomodo fiebat

συγκλητικῶν
∴ ἐγγράφων

διήρησεν τὸν νόμον

Plebiscitũ

συγκλητικοῦ ἀρχόντος, οἷον τοῦ ὑπατικοῦ δρωτῶντος, εἰ χρὴ τόδε νομοθετεῖν, ὁ δῆμος ἐπψήφισεν. ὁ χυδαῖος δῆμος ἐστὶ, ὁ λοιπὸς ἅπαν πλῆθος, διῃρημένων τῶν συγκλητικῶν. ὁ δὲ πᾶν αὐτὸ νομοθετούμενον, πλεβίσκιτον ἐκαλεῖτο, τουτέστι ὁ ὑπὸ τοῦ πλήθους γνωσθέν, καὶ κυρωθέν. τοῦ δὲ πλεβισκίτου ἄρχοντες, τουτέστι τοῦ τριβούνου ὄντες δίδοσαν ὁ δήμαρχος· δρωτῶντες, νομοθετοῦντ ὁ πλῆθος.

δήμαρχος · tribu · pl.

ὁ δὲ χυδαῖος πλῆθος τοῦ δήμου τούτῳ διγνωίζετο, ᾧ διγνώκει γένος ἀρχεῖν. τῇ δὲ τοῦ δήμου προσαγορείᾳ, πάντου σημαίνοντος πολίτας σωαριθμουμένων πατρικίων, καὶ συγκλητικῶν. τῇ δὲ τοῦ πλέβις ὀνομασίᾳ, δίχα πατρικίων τε καὶ συγκλητικῶν οἱ λοιποὶ πολῖται δηλοῦνται. ἐν τρίτῃ τάξει νομοθετοῦσι πρὸς ἑωμαίοις ἡ σύγκλητος. σύγκλητος δέ ἐστι, σύνημα δὲ πολιτῶν ἀνδρῶν, ἀξιοθαυμαστοτέρου ἰσότου παντός. ὁ δὲ πᾶν αὐτὸ νομοθετούμενον, λέγεται ἰσικῷ ὀνόματι

Senatusconsultũ

senatusconsultum, τουτέστι τῆς συγκλήτου ὁ θέσπισμα. ἀλλ' ἔχει τὶς ἐπεῖν, πῶς δυναμένου τοῦ δήμου σωιζῆναι, καὶ λέγειν, ἤγουν τὸν νόμον ποιεῖν, εἰς διαφόρους διηρέθησαν τὸν νόμων ὀνομασίας. ἡ δὲ αἰτία ἐστὶν αὕτη. ἐν τῇ ἑώμῃ πολυανθρώπῳ ὄσῃ, οἷα φιλεῖ γίνεσθαι, σάσις, καὶ διχόνοια τὶς ἀνεφύη, μεταξὺ τῶν συγκλητικῶν καὶ τοῦ χυδαίου δήμου, τυχὸν προπίμησιν ἔχειν βουλομένων τῶν συγκλητικῶν. τοῦτο χαίειν ἀλλήλων ἐχωρίσθησαν καὶ ἰδίᾳ δήγορ, καὶ ἰδίᾳ ἐπολιτεύοντο. καὶ ἐπειδὴ ἐν πολιτείᾳ ὄντας δίχα πραγμάτων ὀκλῶν βίον, διὰ τὸ ἐγφερομένας καταπαύειν φιλονεικίας τε καὶ δίκας, ἐδίψυν νόμοι ὑπὸ τῶν συγκλητικῶν, νομοθετεῖν ἢ κεχωρισμένως ὁ χυδαῖος δῆμος, καὶ εἰκότως ἐδέχετο τὰ παρ' αὐτῶν νομοθετούμενα διάφορον προσηγορίαν. ὁ δὲ ὑπὸ τῶν συγκλήτου νομοθετούμενον, λέξει ὀκ ἠδυνάτο προσαγορεύεσθαι, διὰ τὸ μὴ προσεῖναι τῶν τοῦ χυδαίου δήμου προαιρέσιν, καὶ ἀναγκαίως ἐκ τοῦ εὑρόντων, ἐκλήθη σενάτους κονσούλτον, τουτέστι τοῦ συγκλήτου ὁ δόγμα. Senatus γὰρ ἐστὶ σύγκλητος, consulere δὲ ὁ πρόνοιαν ποιεῖσθαι. ἐπεὶ δὴ ἂν ἡ σύγκλητος πρόνοιαν ποιοῦμενη τῶν δικαίων ὑποστιπόντων, ἐπίθετο νόμοι, δικαίως ἐκλήθη σενάτους κονσούλτον. καὶ πᾶν ὁ τὶς ἰδιώτας δέ, ἐπικοῦν δικῶν προφάσεις, καὶ νόμος ἐπίθετο πᾶν αὐτὸ ὃς ἐκ ἠδυνάτο λέγεσθαι λέξ, διὰ τὸ μὴ κοῦ γνώμιμον γένεσθαι τοῦ συγκλητικῶν. ἐκαλεῖτο δὲ πλεβίσκιτον, τουτέστι τὸ πλῆθος ἡ γνῶσις καὶ νομοθεσία. ἐπειδὴ δὴ τὰς ἔχθρας ἀθανάτους μένειν πᾶν αὐτὸ ἐκ γένοιτο, ὀρτίκιός τις φιλόπολις ὤν, ἐπιβούλευσεν αὐτὸ, ἀφ' τίθεσθαι μὴ τῶν πρὸς ἀλλήλους δυσμένειαν, εἰς ὁμόνοιαν δὲ ἐπανελθεῖν, τὰ διὰ τὸν ἔχθραν συμβαίνοντα δυσχερῆ διηγήσας, καὶ πείσας εἰς φιλίαν ἐπανήλασε. ἐπανελθόντων δὲ κοῦ ταυτὸ ὁ χυδαῖος ἐβούλετο δῆμος, τὰ πᾶν αὐτὸ νομοθετηθέντα κρατεῖν καὶ κοῦ τοῦ συγκλητικῶν. ἀπαίτει δὲ καὶ ἡ σύγκλητος, ὡς τὰ σενάτους κονσούλτα, καὶ κοῦ ἰδιῶτ ἰσχύειν. καὶ ἐκατόρων ἐναντιωμένων, καὶ τοῦ μὴ συγκλητικῶν ἀπαξιούντων δέχεσθαι τὰ πλεβίσκιτα, τοῦ χυδαίου δήμου δυσανασχετοῦντος, καὶ δεῖς σενάτους κονσούλοις ὑποκύπτειν μὴ βουλομένου, ἐμέλλεν ἀναιρεῖσθαι τὰ τῆς ἔχθρας, μέχρις ὃ ὁ αὐτὸς ὀρτίκιος πάλιν αὐτὸ τῶν διχόνοιαν, ἐπέσε τὰς ἀλλήλων διέξασθαι νομοθεσίας, καὶ ταύταις ὑπείκειν. καὶ οὕτως λέξ μὲν ὀκ ἠδυνήθη κληθῆναι ὁ πᾶν ἐκατόρου τεθεῖν, διὰ τὸ μὴ

Ortiscius

ὡ ἐποιήθη τοῦ διχῶν τοῦ ὑπὸ πιπτουσῶν ἰδίᾳ νόμους

μὴ τῶν ἀρχῶν κοῦ φαίνεσθαι τοῦ δύο τίθεσθαι μέρη. ἐπεὶ ἢ καὶ ὁ νομοθετεῖν ἐκ τοῦ ἰδιώτου δήμου πλεβίσκιτον τῶν αὐτῶν ἔκβασιν ἔχει, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτυχον ἀρτελίσμαθος, τοῦ κρατεῖν φημὶ καὶ πάντων καὶ legis vigorem habet, τουτέστι νόμου τάξειν ἐπέχει. τοῦ δὲ χρόνου προϊόντος, καὶ τοῦ ἑωμαίων εἰς πολὺ πλῆθος αὐξανομένων, ὡς δυσχερῆ τῶν εἰς ἕνα τόπον αὐτῶν γίνεσθαι συνόδων, τοῦ νομοθετεῖν ἕνεκα, δικαιότερον νομίσθη, ἐν τάξει τοῦ παντὸς δήμου τῶν σύγκλητον μόνην νομοθετεῖν. εἰρήκαμεν ἕξεις νομοθέτας, δῆμον, χυδαῖον δῆμον, σύγκλητον. εἰπόντος δὲ ὃν τὸν ὅρον ἑκάστου, καὶ ὡς ὠνόμασται ὁ παρ' αὐτῶν νομοθετούμενον, εἴπωμεν τοίνυν καὶ περὶ τοῦ τεταρτοῦ νομοθετοῦ. τέταρτος νομοθέτης παρὰ ἑωμαίοις ἐστὶν ὁ βασιλεύς. καὶ τί ἐστι βασιλεύς; βασιλεύς ἐστιν, ὁ ὁ κρατῶν τοῦ ἀρχεῖν παρὰ τοῦ δήμου λαβών. ὁ δὲ παρ' αὐτοῦ νομοθετούμενον, ὀνόματι κέκλητο γενικῷ κονσιτουτσιὼν, τουτέστιν ἡ διατάξεις ἢ διατύπωσις. τέμνεται δὲ εἰς τρία, εἰς πολιτείαν, εἰς ἔκκριν, εἰς δίκρεταν. καὶ τί ἐστιν πολιτεία; αὐτιγραφὴ βασιλέως πρὸς ἀρχοντος ἀναφορὰν περὶ τινος ἀμφιβόλου πράγματος γενομένη. οἷον σωέβη κατά τινα ἐπαρχίαν τελωνήσαντες τινὸς, καὶ μὴ ὄντες τινὸς κληρονόμοι τῶν ἀνιόντων, ἢ καπόντων, δύο περὶ τοῦ ἐκείνου κληρονομίας ἀμφισβητεῖν, ἀδελφὸν καὶ θεῖον τοῦ ἀφικομένου. τούτων ὁ ἑκάτερος ἀξίου, μόνος ὁ μὲν κλῆρον λαμβανεῖν. ὁ μὲν, ὡς ἀδελφός, ὁ δὲ ὡς θεῖος. νόμου ὂν μὴ κειμένου, τοῦτο τέμνοντος τὴν ἀμφιβολίαν, ἀναφορὰ γέγονε πρὸς βασιλέα, παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος. ἀναγνοὺς ὁ ἀνῳκεχθὲν ὁ βασιλεὺς, ἀντέγραψε τὸν ἀδελφὸν τοῦ τελωνήσαντος πρὸ πιμνήσθεῖσαι. νομοθετεῖ δὲ καὶ ἐν δικρέτῳ ὁ βασιλεύς. καὶ τί ἐστι δίκρεταν; ἀπόφασις βασιλέως μεταξὺ δύο μερῶν παρ' αὐτοῦ διαγορευόμενον ἐκφερομένη, ὡς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. δύο τινὲς ἐμπλεκόμενοι περὶ κληρονομίας τελωνήσαντος τινὸς, ἀδελφὸς φημὶ, καὶ θεῖος τοῦ καταριθμένου, περὶ τοῦ τίνα δεῖ εἰς τὴν κλῆσιν προπιμνήσθεῖσαι τῆς κληρονομίας. καὶ ὁ βασιλεὺς, ἀμφοτέρων ἀκροασάμενος, ἀπεφήνατο τὸν ἀδελφὸν προπιμνήσθεῖσαι, καὶ οὗτος νόμος ἐστὶ βασιλέως. λέγεται δὲ δίκρεταν, παρὰ τὸ δικόρυνος, ὁ ἐστὶ θεωρεῖται. σκοπήσας γὰρ τῇ οἰκείᾳ διανοίᾳ, τὸ νομιζόμενον αὐτῷ δίκαιον ἀπεφαίνετο. λέγεται δὲ ὁμωνύμως δίκρεταν, καὶ ἡ τοῦ ἄρχοντος ἀπόφασις. ἀλλὰ τούτῳ διγνόησιν. ὅτι τὸ μὲν τοῦ βασιλέως δίκρεταν, καὶ αὐτῶν καὶ ἄλλων τοιούτοτέρων ὅτε δίκρετε ἀναφυομένων ὑπόθεσιν ἐκτέμνει. τὸ δὲ τοῦ ἄρχοντος, αὐτῶν. ἔτι ὅτε τὸ δὲ αὐτῶν, εἴγε ἔγκλητος παρακολουθήσει. νομοθετεῖ δὲ καὶ ἐν ἐδίκτῳ ὁ βασιλεύς. καὶ τί ἐστιν ἔδικτον; πᾶν ὅπερ ἂν οἰκείας φύσεως κινηθεὶς ὁρίσει ὁ βασιλεὺς, πρὸς τῶν τῶν ὑπηκόων εὐταξίαν καὶ λυσιτέλειαν. λέγεται δὲ ἔδικτον, παρὰ τὸ ἐδίκορε, ὁ ἐστὶ πολέγειν, καὶ προαναστέλλειν, τὰ ἔτι ὅτε τοῖς ὑπηκόοις συμβησόμενα λυπηρά. πολλάκις γὰρ καθ' ἑαυτὸν ἐλογίσατο ὁ βασιλεὺς, ἄτοπον εἶναι τὸ παρὰ τῶν ὑποτελῶν αὐτοῦ γινόμενον. οἷον δανείσας τὶς ρ νομίσματα λόγῳ τόκου ἐπηρώτησε δίδοθαι κατ' ἔτος αὐτῷ νομίσματα η. ἄτοπον τοῦτο καθ' ἑαυτὸν γνοὺς μηθεὶς

Sed & quod principi

Constitutio · 1 · principis lex διάταξις · gra. epistola edictũ, Decretũ

ἐγκλητος

appellatio

ὁ βασιλεὺς καὶ κινιθεὶς κ͂ τῶν τριῶν τὰ πλημμελούντων τίθησι διωτάξιν, ὥς τε καθ' ἕκαστον ἔτος, ἕνεκα νομισμάτων ἕκατον δεδανεισμένων, ϛ̄ λόγου χάριν τόκου διδοῦς νομίσματα. τὰ δὲ παρὰ τοῦ βασιλέως νομοθετούμενα, ἰσοδυναμεῖν δοκεῖ λέξει τῇ ὁμολογημένῳ ἐστίν. ἀλλ' ἔχει τὶς ἐνταῦθα, διὰ τί τῶν νομοθετησάντων τὰ σφάτερα κονσούλτα πολλῶν ὄντων, ἡ γνώμη κ͂ τῶν ἰδιωτῶν ὀκ ἐκράτει; καὶ πάλιν τοῦ χυδαίου δήμου ὄντος ἀμέτρου, ὀκ ἴσχυον αἱ νομοθεσίαι κ͂ τῶν συγκλητικῶν, εἰ μὴ ὀρτίκιος τὶς, κ͂ ἀμφοτέρων τὰ τῆς ἑκατέρων κρατεῖν, ἔπεισε. βασιλεὺς δὲ εἷς ἄνθρωπος ὢν νομοθετεῖ, καὶ ὃ δεῖς τῆς τούτου διόγμασιν ἓν αν πᾶσι; ἀλλ' ὀρθῶς, ὡς εἴ τις βουληθείη τὴν αἰτίαν γνῶναι, τὸ ὅρον ὀφείλει λαβεῖν κ͂ διαίρεσιν τοῦ βασιλέως, ὅτι βασιλεύς ἐστιν, ὁ δὲ κράτος τοῦ ἄρχειν παρὰ τοῦ δήμου λαβών. δῆμος δὲ ἐν ἅπασι τῶν σύγκλητον ἔχει, καὶ οὗτοι ἰδιῶται. ὥς τε ὄν, ὅτε τὸ χυδαῖον πλῆθος τοῖς τούτου διατάξεσιν ἓν ἅπαντες, ὅτε ἡ σύγκλητος τούτοις ἀπειθεῖν ἠμάχετο φήφοις. ὁ δῆμος οὗτος ἐχθρότονησε, νόμου ἐκύρωσε. οὗτος κυρώσαντος, ὃς πρὸς βασιλείας τεθείς, πᾶσαν βασιλεῖ δεδωκε κ͂ τὸ δήμου τῶν δικαιοσύνων. τὰ μὲν ὂν ἐπ' αὐτοῦ τεθέντα, κοινῷ ὀνόματι κέκλιται κονσουλτόνου. τούτων δὲ, αἱ μὲν εἰσὶν πρόσοδοι, καὶ ὃ δ' εἰς πᾶν δεῖγμα ἔληγον, διὰ τὸ μὴ οὗτος βασιλέα βεβαιῶσαι. ἐὰν γὰρ ἕνα τῶν ἑαυτοῦ πολιτείαν εὐδοκιμοῦντα φιλοτιμήσηται, ὁπῖον καὶ δικαιοῦν μὴ καταβάλλειν, ἐὰν δὲ συμβῇ μὴ τοῦτο ἑτέρου ὅμοια ἢ καὶ ἴσως μείζονα ὠφελῆσαι τῶν ἑαυτοῦ πολιτείαν, ὁ πιστὸς ὁ δικαιήσηται δι' ἐκείνου τοῦ νόμου πολυπρεῖν ἑαυτῷ πᾶν πλήσιον, διὰ τὸ προσώπου πολυκελεῖαι τὸ νόμου. εἰ δὲ καὶ πιμωρίαν ἔδοτε τινὶ τῶν ἐπαινούντων τοῦ δεόντος ἐπήγαγε μείζονα, ἢ καὶ ἡμαρτηκότι πολλάκις ζωήγνω τινὶ, ὁ πρὸς μίμησιν οὗτος πέπαυκε. ἀμέλειρι, ὁ δεῖς τῆς μὴ τῶν τὰ πεπλημμεληκότων, τούξεται τῆς ὁμοίας φιλανθρωπίας, ἢ πρὸς αὐτὸν πιμωρηθήσεται τοῦ προσήκοντος. μέχει δὲ τῆς τυχηκότων σήσεται τῶν τα. αἱ μὲν ὂν πᾶσονάλιαι, ὀχ ὑπορβαίνουσι οὖν ἐφ' ὧν ἐτέθησαν. αἱ δὲ γῆικαὶ, καὶ κ͂ πάντων ἐκτείνοντα πρὸς ὠπῶν τὴν καὶ πραγμάτων. εἰρήκαμεν δὲ ἀ νομοθέτας, δῆμον, χυδαῖον δῆμον, σύγκλητον, βασιλέα. ἐν τῇ μέμπῃ τάξει νομοθετοῦσι πᾶσα ξωμαίοις οἱ ἄρχοντοι τοῦ δήμου τοῦ ξωμαϊκοῦ, οἵ πνοι καὶ αὐτοί, τῇ σέλλῃ τῇ ὑπατικῇ, ἤγουν τῷ δίφρῳ ἐκέχειρον. πολλοὶ δὲ ὄντι καὶ διάφοροι, γένικῶ δὲ πάντοι ὀνόματι κέκλιντα, magistratus populi Romani. τούτοις ἄρχοντοι τοῦ δήμου τοῦ ξωμαϊκοῦ. γνωμοθέτεω δὲ ὄτι, ὀκ ἐν ἐκκλησίᾳ, ὀκ ἐν δικαστῇ, ἀλλ' ἐν ἰδίκτῳ μόνον. καὶ τί τὸ ἄπορ, τὸν βασιλέα μὲν, καὶ ἐν δικαστῇ νομοθετεῖν, καὶ ἐν ἰδίκτῳ, οὖν δὲ ἄρχοντας, ἐν ἰδίκτῳ μόνον; ἐν τούτοις ἡ αἰτία. οἱ πάλαι τῶν ξωμαϊκῶν πολιτείαν καταστήσαντοι, ἐπὶ ταύτῃ ἐκκλησιάζοντοι βουληθέντοι, ἀνεστίλκεπον τῶν οἰκείαν γνῶσιν νομοθεσίαν ἐκτόσθεν. τοῦτο δὲ ἐκετύγχανον, βασιλεῖ, καὶ ἐν δικαστῇ καὶ ἐν ἰδίκτῳ νομοθετεῖν κατέφαντες, ἄρχοντι δὲ ὀκ ἔπ. ἤθεσαν γὰρ ὡς ὁ ἄρχων, πολλοῖς ὑποφίαις ὑπόκειται ὅπ τὶ φιλίᾳ χαρισάμενοι, ἢ δῶρα λαβὼν, ἢ πρὸς ἔχθραν κείνων, ἀπεφλίαν

τριῶν δὲ.

Lex regia

Φιλοτιμῆσθαι .1. honorare · beneficio afficere

Prætorum

ἄρχοντες magistratus. sella curuli utebantur

τριῶν δὲ. βασιλεὺς δὲ τούτων κρείττων. ὅτε γὰρ χρυσῶ δεδεσμεύεται, ὃς ὁ μόνος τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν σωμάτων ὅδε κύριος. ὁ δὲ φιλία ὑπερβαίνει τὸ νόμιμον. φιλῶν γὰρ βασιλεὺς, ἑτέρῳ ὠφελῆσαι δύναται, ἢ ὧν μᾶλλον ἐυδοκιμεῖ. ὁ δὲ δι' ἔχθραν τὶ κρεῖ. ὁ γὰρ μισεῖ πινὰ βασιλεὺς τῶν ὄντων ὑπὸ τῶν αὐτοῦ πολιτείαν. εἰ δέ τις ἐυρεθῇ, τῆς τελουτῶσι σωαριθμηθήσεται. τὸ δὲ ἐν ἰδίκτῳ μόνῳ νομοθετεῖν τῆς ἀρχοῦσιν ἐφεῖται, ἐπεὶ δὴ πρὸ τῶν πραγμάτων τίθωνται, τούτεσι πρὸ τοῦ κινηθῆναι τὰ πράγματα καὶ τὰς ὑποθέσεις. καὶ πάσης χείρονος ὑποφίας ἐσόρκητο. δεδώκασι δὲ καὶ τεξαίρετον τὸ νομοθετεῖν, τοῦ πραίτωρ τοῦ ὀρβανῶ καὶ τοῦ πραίτωρ τῶν περεγρίνων, καὶ τῆς ædilibus curulibus. καὶ πραίτωρ ὀρβανὸς ὠνόμασται ἐντεῦθεν. πραίτωρ μὲν παρὰ τὸ præcedere, τούτεσι προηγεῖσθαι καὶ ἄρχειν. ὀρβανὸς δὲ, ἐπεὶ δὴ urbs κατ' ἐξοχὴν ἡ ῥώμα λέγεται. ἐδικαιοδότει γὰρ τῆς ἐν ῥώμῃ. ὁ δὲ ἑτέρου ὀνομάζετο πραίτωρ πορεγρῖνος. πραίτωρ μὲν διὰ τὸ præcedere, πορεγρῖνος δὲ, ἐπεὶ δὴ ἐδικαιοδότει τῆς ἐξένοις τε ἐπήλυσιν. ἐπεὶ δὴ γὰρ πλήθος ὄντος ἀναριθμήτου, ὀκ ἐξήρκει πάντων ἀκροᾶσθαι ὁ πραίτωρ ὁ ὀρβανὸς, ἐπῳνόμη ὁ πορεγρῖνος, ὥς τε δικαιοδοτεῖν τῆς πορεγρίνοις. οἱ δὲ ædiles curules, καὶ αὐτοὶ ἐνομοθέτουν. ὠνομάσθησαν δὲ ἐντεῦθεν. ἐπεὶ δὴ φρόντις αὐτῆς ἦν ἡ τῶν ναῶν ἐυκοσμία. ædes γὰρ οἱ ναοὶ, cura δὲ ἡ φροντίς. ἦν γὰρ αὐτῆς ἐν τῇ μελεία, ὥς τε μὴ πρὸ τοῦ τεταραγκοῦ τυχὸν ἐνιαυτοῦ, ἰδρῶσιν τῆλ βέθαι πίνα. ἢ μᾶλλον ἐπεὶ δὴ τῆς ἀγορᾶς ἐφρόντιζον, ὄντως ὠνομάσθησαν. ædiles γὰρ οἱ ἀγορανόμοι. ἢ τὸ πάντων ἀληθέστερον, ἐντεῦθεν. ἐν καιρῷ τῆς διαστάσεως, ὥστε παρὰ τῆς συγκλητικῆς ἦν ὁ ὕπατος, δικαιοδοτῶν καὶ τέμενον τὰς δίκας, οὕτω καὶ παρὰ τῆς ἰδιώταις, πρόεβλήθη τὶς, ὃν ἔδει δέχεσθαι τὰς προστελούσεις τῶν δεομένων πινὸς βοηθείας. καὶ ἀφ' ἧς προστελούσεως, ædilis ὠνομάσθη ἀφ' τ' ἀδιλλίας, ὁ ἔστι προσέλουσις, εἶτα διὰ τὴν ἐυφωνίαν, προσετέθη τὸ ε στοιχεῖον, καὶ γέγονεν ἀέδιλος. Κόρδολος διὰ τοῦτο, ἐπεὶ δὴ ἐκέχρηντο τῇ σέλλῃ τῇ ὑπατικῇ. τὰ δὲ τούτων ἔθνικα, ἐκράτει ἐν τοῖς ἐπαρχίαις. ἐλέγετο δὲ ἡ τούτων νομοθεσία, ius honorarium, ἐπεὶ δὴ εἰς τιμὴν τῶν ἀρχόντων, καὶ τῶν τεθέντων, ἐκράτει τοῦτα καὶ ἐπολιτεύετο. καὶ οἱ ἀεδίλοι ὂν ἐνομοθέτεω πορί πινων κεφαλαίων, καὶ τὸ τούτων ἔθνικον, μόρον γέγονεν, ἤτοι σωνέφθη τοῦ ἐδίκτου τῶν δύο πραιτώρων, ὀρβανοῦ τε, ἐπορεγρίνου. ἐν ἕκτῃ τάξει νομοθετοῦσιν οἱ σοφοί. σοφοὺς δὲ λέγω, οἷς τὸ νομοθετεῖν ἢ δήμου, ἢ σύγκλητου, ἢ βασιλεὺς ἐπέτρεψε. τὸ δὲ παρ' αὐτῶν νομοθετούμενον, γένικῶ ὀνόματι κέκλιται responsa prudentum τούτεσι ἡ ἀπόκρισις τῶν σοφῶν, ἐπεὶ δὴ κατὰ πεῦσιν καὶ ἀπόκρισιν ἐνομοθέτεω. τὸ δὲ responsum τέμνεται εἰς σωντόμιαν, καὶ ὀπινιόνα. καὶ τί ὄστι σωντόμια; ἡ αὐτελὴς καὶ ἀναμφίβολος ἀπόκρισις. οἷον ἔξεστι τόδε πρεῖν, οὐκ ἔξεστι τόδε πρεῖν. ὀπίνιο δὲ ἡ ὑποσαλμόν, καὶ μετὰ ἐνδιασμοῦ προσφερομένη ἀπόκρισις. οἷον νομίζω ἔξεστι τόδε πρεῖν, νομίζω ὅτι οὐκ ἔξεστι τόδε ποιεῖν. ἐπετέτρεπον δὲ τούτοις δημοσία νομοθετεῖν, ἤτοι οὖν νόμου ἐρμηνεύειν.

οἱ πνοι

Qui magistratus leges condebát

Curules ædiles dicti a curando nó mihi psuade but Theophilo

ἀγορανόμοι ædiles

Responsa

sententia

Opinio

αὐθεντίαν. 1. auctoritatem

οἱ πολλοὶ Iurisconsulti προσηγορεύθησαν, τουτέστιν οἱ πολλὰ τοῦ νόμου ἐπόρωτῶν-μενοι. Consulere δὲ ὅτι τὸ ὁρωτᾶν. ὧν αἱ συντάξεις καὶ ὀπινιόνες τοιοῦτοι ἔχουσιν τὴν αὐθεντείαν, ὡς τε μὴ ἔχειν παρρησίαν δικαστὴς ταῖς αὐτῶν ἀπειθεῖν ἀρχομένοις, ὥσπερ καὶ βασιλέως βοᾷ διάταξις. καὶ ἐν τούτοις μέν ἐστιν ἡ ἔγγραφος νομοθεσία, τουτέστιν ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ δήμου τεθεῖσιν, ἢ χειροτονίαι δήμου, ἢ συγκλήτου, ἢ βασιλέως, ἢ ἀρχόντων τῆς ῥώμης, ἢ τῆς τῶν σοφῶν ἀρχομένοις. ἄγραφος δὲ νόμος ἐστὶν ὅπερ ἡ χρονία συνήθεια συναινέσει τῶν χρωμένων ἐβεβαίωσε, καὶ εἰς μίμησιν ἀνήγαγε τοῦ ἐγγράφου νόμου. ἀνεπιλήπτως οὖν εἴποι τις, εἰς δύο εἴδη ταύτην τὴν πολιτικὴν διαιρεῖσθαι νομοθεσίαν, εἰς ἔγγραφον νόμον, καὶ ἄγραφον. ἡ δὲ τούτων ἀρχαιογονία, ἐκ διδασκαλίας τῶν δύο πόλεων, ἀθλοῦσιν φησί, καὶ λακεδαίμονος καταρρεῖν δοκεῖ. ἐν γὰρ ταῖς πόλεσι ταύταις, ἐνόθει πράττεσθαι τὸν καὶ κρατεῖν. ὥς τε λακεδαιμονίους μὲν μνήμῃ τοῦ οἰκείου νόμους διαφυλάττειν. ἀθλοῦσι δὲ ἐκείνους τιμᾶν, ὅσους ἐν γράμμασιν ἴσασιν ὄντας, καὶ τούτους φυλάττειν. ἀλλὰ τὰ μὲν iura gentium, ἤγουν ἐθνικὰ νόμιμα, παρὰ πᾶσι ἔθνεσι πολιτεύεται ἐκ θειοτέρας εὑρεθέντα προνοίας. ὅθεν ἐν βέβαιον καὶ ἀμετακίνητον ἔχει. ὅσα δὲ ius ciuile, τουτέστιν ἄστυ ἑκάστη πόλις ἐνομοθέτησεν ἑαυτῇ, ἀμείβεσθαι πολλάκις εἰώθε, ἢ σιωπηρᾷ τοῦ δήμου συναινέσει ἢ διὰ τοῦ νόμου θέσει.

Ex non scripto

Et non ineleganter

Sed naturalia

DE IVRE PERSONARVM Tit. III

Omne autem ius

Πάντου τί ἐστι δικαιοσύνη, καὶ τῶν γνωκλῶν διδιελθόντου τῶν νόμων διαίρεσιν, μαθόντες δὲ καὶ πόσοι ἐν παλαιοῖς ἐνομοθέτουν, καὶ ὅσοι τῶν παρ' ἑκάστου νομοθετούμενον κέκληται, καὶ ὅπου τῶν νόμων οἱ μὲν ἔγγραφοι, οἱ δὲ ἄγραφοι, μετέλθωμεν ἐφ' ἕτερον. καὶ μάθωμεν πόσι πόσα ἡ τῶν ῥωμαίων καταγίνεται νομοθεσία. πόσι τρία τίνων γίνεται, πόσι πρόσωπα, πόσι πράγματα, πόσι ἀγωγάς. καὶ πόσι πρόσωπα μέν, ὅταν εἴπωμεν, ὁ δεῖνα συγκλητικός ἐστιν, ἢ ἱερώτης. πόσι πράγματα, ἵνα ζητῶμεν, πότερον ἔρρωται, ἢ γνωμένη ὑπό τινος διαθήκη, ἢ ἄχρηστός ἐστι. πόσι ἀγωγάς, ἵνα ἀμφισβητεῖται, πότερον τῷδε πρόσεστιν ἀγωγὴ ἢ ὁ πρόσεστιν. καὶ δεῖ κατὰ πρώτιστα τάξιν πόσι προσώπων διαλεχθῆναι, εἶτα πόσι πραγμάτων, καὶ μετὰ ταῦτα πόσι ἀγωγῶν. Συμβαίνει δὲ τῷ καλῶς ἔχοντι ἡ τριαύτη τάξις. προσώπων μὲν τῶν ὑποκειμένων, ἀναφύεται πράγματα· καὶ πόσι ἀγωγῶν ἀνάγκη χρῆσθαι. δεῖ δὲ περὶ προσώπων εἰπεῖν. ἐντελὴς τῶν καὶ ἀνώνυμος ἡ τῶν νόμων κατάληψις, εἴγε τὰ πρόσωπα τῶν ἡμῶν ἀγνοεῖται, ὧν χάριν ἐτεθεμένοι νόμοι. ἡ δίνωσις τῶν προσώπων ἄκρα διαίρεσις ἐστιν αὕτη. ὅτι τῶν ἀνθρώπων, οἱ μέν εἰσιν ἐλεύθεροι, οἱ δὲ δοῦλοι. καὶ τῶν μὲν ἐλευθερίαν διὰ ἧς ἡ τῶν ἐλευθέρων ὑπόνοιαν ἐστὶν ἡ ἐλευθερία, οὕτως ὁρίζεται χρή. ἐλευθερία ἐστὶν, εὐχέρεια φυσικὴ, ἑκάστῳ συγχωροῦσα πράττειν ἃ βούλεται, εἰ μὴ νόμος ἢ βία κωλύσει. βία μὲν, ἐπειδὴ

Summa ita

Et libertas

βούλομαι

ἃ βούλομαι ἐν ὅτι τὸ πρᾶξαι, ὃ τοῖς νόμοις οὐκ ἀπηγόρευται, διακωλύει τὸ ἰσχύει μείζονι βιαζόμενος. νόμῳ δὲ, ὅτε τιμωρίαν ἀπειλαῖς εἴργομαι πράττειν ἃ βούλομαι. δικαίου γὰρ τρεῖν τὸ κατὰ γνώμην, καὶ δεσπότου δίκη ἐμπεδίζει. δουλεία δὲ ἐστιν, ἐθνικοῦ νομίμου διατύπωσις, ἧς ἧς τὸ ὑποβάλλεται τῷ ἑτέρου δεσπότου, ἀναντίον τοῦ φυσικοῦ νομίμου. ἡ γὰρ φύσις πάντας ἐλευθέρους πεποίηκεν, ἡ δὲ τῶν πολεμίων ἐπίνοια τὴν δουλείαν ἐφεῦρεν. ὁ γὰρ τοῦ πολέμου νόμος, κτῆμα τῶν κρατούντων βέλει τοὺς νικημένους εἶναι. οἱ δοῦλοι λέγονται σόρβοι, ἐντεῦθεν προσαγορευθέντες, ἐπεὶ ὅπερ οἱ τῶν πολέμων ἡγεμόνες, τοὺς αἰχμαλώτους ὃς ἐβάλοντο πιπράσκεσθαι ἐφύλαττον, καὶ ἀναιρεῖσθαι δυνεκώλυον. ἀφ' οὗ τοῦ σορεύειν, ὅ ἐστι φυλάττειν, ὠνομάσθησαν σόρβοι, οἱ πολλοὶ καὶ μανικίπια προσαγορεύονται, quia manu capiuntur. ἐπειδὴ ἀφ' τῶν πολεμίων χειρὶ λαμβάνονται. οἱ δὲ δοῦλοι, ἢ τίκτονται, ἢ γίνονται. τίκτονται, οἱ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἡμῖν προσγινόμενοι θεραπαινῶν. γίνονται οἱ ἐκ τῶν ἐθνικῶν νομίμων, τουτέστιν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. ἢ νόμῳ πολιτικῷ, οἷον ἡνίκα τὶς ἐλεύθερος ὢν, καὶ μείζων τῶν κ' ἐτῶν, ὠνῆ τῷ μερίσασθαι τὴν τίμημα, ἑαυτὸν ἠνέχου διαπαθεῖν. ἐπὶ ὅτε γὰρ διαλέγομαι τινὶ, ὡς τε με πωλῆσαι νομισμάτων λόγου χάριν κ', καὶ αὐτὸν μὲν ἀφροδισιάσαι ε', ἐμοὶ δὲ παραχεῖν ιε'. ὁ γὰρ τοιοῦτος, ἐκ τῆς ἰσοκυοῦς τῶν ξωμαίων νομοθεσίας ὑφαίρεσιν ὑφίσταται τῆς ἐλευθερίας, εἰς ὕβρισιν, ἀναξιον ἑαυτὸν τούτοις ἀφελεξάς, καὶ τὴν ἐκείθεν αὐτῷ προσοῦσαν παρρησίαν, πρὸς δοῦς, ἐντελοῦς χρυσίου λήψει. καὶ ἡ μὲν τῶν δούλων τύχη, οὐδεμίαν ὧν δέχεται διαίρεσιν. ὁ γὰρ ἐστιν εἰπεῖν ἐπ' αὐτῶν, ἢ πόρ δοῦλος ἢ μᾶλλον δοῦλος. ἐστὶν οὖν ἄρμον ἡ δουλεία. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐλευθέρων, πολλὰς ἐυρίσκομεν διαφορὰς. ἢ γὰρ ἐυγενεῖς εἰσιν, ἢ ἀπελεύθεροι.

Seruitus

διατύπωσις constitutio

Seruiautē ex eo

Serui autē

In seruorū

DE INGENVIS Titulus IIII

Ἱερήκαμεν τὸν ἐλεύθερον, εἰς δύο διαιρεῖσθαι, εἰς ἐυγενεῖς καὶ ἀπελεύθερον. καὶ ἐυγενής ἐστιν, ὁ ἐυθέως ἅμα τε καὶ τεχθῆναι ἐλεύθερος ὢν, καὶ μή πω τὸ ζυγὸ τῆς δουλείας γευσάμενος, εἴτε ἐκ συνοικεσίου, δύο ἐυγενῶν ἐτέχθη, εἴτε ἐκ δύο ἀπελευθέρων, εἴτε τὸν ἐν πρόσωπον ἐστὶν ἐυγενὴς, τὸν δὲ ἕτερον ἀπελεύθερον. εἰ δὲ καί τις ἐξ ἐλευθέρας τεχθῇ μητρὸς, δούλου δὲ πατρὸς, ἐυγενὴς ὁμοίως ἔσται, ὥσπερ ὁ ἐξ ἐλευθέρας μητρὸς, καὶ ἀδελφὸς πατρὸς, τουτέστιν ὁ ἀφ' πορνείας. οὐδὲ ἡ βλάπτει τὴν τοῦ παιδὸς ἐυγένειαν, τὸν ἐκ πορνείας γενέσθαι τὴν σύμπτωσιν. ἀρκεῖ δὲ ἐλευθέραν εἶναι τὴν μητέρα κατὰ τὸν χρόνον τοῦ τεκεῖν, εἰ καὶ ὁ τῆς συλλήψεως καιρὸς, δοῦλον αὐτὴν δοῦλον. καὶ ἐκ τοῦ γονέων τέ, εἰ ἐλευθέρα συλλάβοι, καταδουλωθεῖσα δὲ, ἐπιδιὴ ἐνέχεται ἑαυτὴν παθεῖν, καὶ ἐκ τοῦ τιμήματος ἐλευθερῶσαι, καὶ τέκοι, ἐλεύθερον τὸν τεχθέν. ὁ δὲ κυοφορούμενος ὑπὸ βλαβέντος ἐκ τῆς συμφορᾶς τοῦ πεδισάσης τὴν μητέρα. ἐπειδὴ ἐρήκαμεν, ἀρκεῖν πρὸς ἐλευθερίαν τῷ παιδὶ, τὸν ἐλευ-

Sed & si

ἐν ὁμολογούμενον ἐστὶν ὑπόνοιαν τῶν πραγμάτων

ἐλευθέραν ἐν τῷ τίκτειν εἶναι τῶν μητέρα, καὶ ὅτι ἐὰν γένηται σύλληψις ἐν ἐλευθερίᾳ, γενεὰς δὲ ἐν δουλείᾳ, ἐλεύθερος ὁ πικτόμενος, ἐντεῦθεν ὅρα οἷον ἐζητήθη. δούλη τὶς ἔστα κατὰ τὸν καιρὸν ὃν συνέλαβε, τῆς δουλείας ἠλευθερώθη. ὀλίγου χρόνου παρεδραμόντος, κατεδουλώθη. τέκνα μετὰ τῶν κατα δίδωσιν. σκοπήσωμεν, πότερον ἐλεύθερον ἢ δοῦλον ὄντι τὸ πικτόμενον. καὶ φαμὲν ἐλεύθερον εἶναι. ἀρκεῖ γὰρ τοῦ ὄντι ἐν γαστρὶ, τὸν κατὰ τὸν μέσον καιρὸν

Cum autē ἐλευθέραν εἶναι τῶν μητέρα, ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἔστι. ὁ δὲ πικτόμενος ἐυγενὴς, ἐὰν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς οἰκείας δουλεύσῃ τύχης, εἶτα ἐλευθερωθῇ, οὐδὲν μιαν ὑποστήσεται πρὸς τὴν εὐγένειαν βλάβην, ἐκ τοῦ ἐλευθερωθῆναι. ἐπὶ γὰρ πολλοῖς καὶ τοῖς βασιλικοῖς εἴρηται διατάξεσι, τὴν κατὰ τὸν τόπον διδομένην ἐλευθερίαν, πρόκειμα μὴ πρεῖν τὴν εὐγένειαν. καὶ ὥς συμβαίνει τὸν εὐγενῆ ἐλευθερωθῆναι, εἴωμεν ὡς ἐπὶ θέματος. ἔχομεν γὰρ ἐλευθεραί τινα γυναῖκα πρὸς ὑπηρεσίαν. τέκνον αὐτῇ καὶ ἐνιαυσιαῖον λόγου χάριν καταλιπεῖν τὸν τεχθέν, ἐτελεύτησε. σωέβη κἀμὲ τελευτῆσαι μικρὸν ὕστερον. ὁ ἐμὸς κληρονόμος εὑρὼν ἐν τῇ ἐμῇ οὐσίᾳ τὸν παιδίον, ἐνόμισεν εἶναι δοῦλον, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν παιδίον τέλειον γεγονὸς, τὴν οἰκείαν ἠγνόει τύχην. ὁ δὲ νόμος εἰδὼς τὸν ἀληθὲς, ἐκ τῆς τοῦ κληρονόμου, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ παιδὸς πλάνης, ὀκ ἤμελεν αὐτὸν τὴν εὐγένειαν. καὶ ὁ ἐμὸς πειραθεὶς κληρονόμος, ἐωυοῖς ἑαυτοῦ ἠλευθέρωσεν, ἡ κατὰ τὸν τόπον ὡς εἴρηται προσεθέσατο ἐλευθερία, διὰ τὴν δουλείαν, τὴν δὲ ἀληθείας ὀκ ἠδύνατο τὴν εὐγένειαν.

DE LIBERTINIS Titulus v

Ἱρήκαμεν τίνες εἰσὶν εὐγενεῖς, εἴωμεν καὶ οἱ ἀπελεύθεροι. ἀπελεύθερος δέ ἐστιν, ὁ ἐκ δικαίας δουλείας ἐλευθερωθεὶς, πρόσθεν δὲ καὶ νόμου. ὀκοῦν ἀπελεύθερος ἐστιν, ὁ ἐκ δικαίας καὶ νόμου δουλείας ἐλευθερωθεὶς. πρόσκειται τοῦ ὅρου, δικαίας, ἵνα δείξῃ τὸν ἀγνοίᾳ τῆς οἰκείας δουλεύσαντα κατασωθέντος. νόμου δὲ προστέθη, διὰ τὸ φύσιν ὀκ εἰδέναι τοὺς δούλους, ἀλλὰ τοιοῦτοι εὑρεθῆναι, ἐκ τῆς τῶν πολέμων συνοίας. ἡ δὲ ἐλευθερία λέγεται παρὰ ῥωμαίοις manumissio. καὶ τί ἐστι manumissio; datio libertatis, τουτέστιν ἡ δόσις τῆς ἐλευθερίας. καὶ γὰρ ἐφ' ὅσον τίς ἐστιν ἐν τῇ δουλείᾳ, τῇ χειρὶ καὶ τῇ δεξιᾷ τῇ ἡμετέρᾳ. ἐλευθερωθεὶς δὲ, ἀπαλλάττεται τῆς ὑποδεεστέρας τάξεως. αὕτη δὲ ἡ ἐλευθερία, ἐκ τοῦ iure gentium, τουτέστι τοῦ ἐθνικοῦ νομίμου τῶν ἀρχαιογονίαν ἔλαβε, διὰ τὸ κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον πάντας ἐλευθέρους πίκτεσθαι. ὁ δὲ γὰρ τῶν ἐγνωσμένη ἡ ἐλευθερία, τῆς δουλείας ἔστης ἀγνώσου. μεθ' ὃ δὲ ὁ ἐθνικὸς νόμος εἰσήγαγε τὴν δουλείαν, ἀκολούθως ἡ ἐκ τῆς ἐλευθερίας ἐυδοκιμία χρηστότης ὤφθη. καὶ τῆς φύσεως ἓν ὄνομα παρασχούσης ἡμῖν τὸ αὐθρώπου, ἅπαντας γὰρ αὐθρώπους προσαγορεύομεθα, τὸ ius gentium, τρία τῶν αὐθρώπων εἶναι γένη διετύπωσεν. εἰσὶ γὰρ ἐλεύθεροι, καὶ οἱ τῶν ἐλευθέρων αὐτοῖς

ἀνθρωπείμενοι δοῦλοι. καὶ τρίτον γένος, τὸ τῶν ἀπελευθέρων, τουτέστι τῶν πανταχόθεν ἐν δουλείᾳ. εἰρήκαμεν τῶν ἀνθρώπων τοὺς μὲν εἶναι δούλους, τοὺς δὲ ἐλευθέρους. καὶ τῶν μὲν δουλείαν ἄρχον εἶναι, τῶν δὲ ἐλευθερίαν τεμνεσθαι εἰς δύο. εἰς τὸ ἐυγενεῖς, καὶ ἀπελευθέρους. ἔστι δὲ ἡ ἐυγενεία ἄρχον, ὀκ ἔχουσα τὸ μᾶλλον, ἢ τὸ ἧττον ἐν ἑαυτῇ. σκοπήσωμεν δὲ, πόθεν τῆς ἀτελεύθερότητος. ἢ τις καὶ αὐτὴ σήμερον ἄρχος ἐστὶν, εἰς τρία πάλαι τεμνομένη, ὡς πλείονος τὸ λόγου δρόμου. ὡεισάμεθα δὲ ἐν τῇ πολλαβῶσι τὸν ἀπελεύθερον ὅς τις ἐστί. πολλοῖς δὲ τρόποις ἡ ἐλευθερία συμβαίνει. ἢ γὰρ ἐκ τῶν θείων διαταξεων ἐν ταῖς ἁγιωτάταις ἐκκλησίαις ἐλευθεροῦν δυνάμεθα, ἢ ἐπὶ ἀρχοντος ὅ ἐστι βικάριος. τῶν δὲ αἰτίαν τῆς ὀνομασίας μαθησόμεθα. ἢ μεταξὺ φίλων, ὅπερ λέγεται inter amicos, ἢ δι' ἐπιστολῆς, ἢ ἐν διαθήκῃ, ἢ ἐν διαθήκῃ τελευταίᾳ βουλήσει. καὶ ἑτέροις πλείοσις τρόποις ἐλευθερία δίδοται δύνατα. ὧν αἱ μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν, αἱ δὲ ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ ἡμετέρου βασιλέως ἐπανορθώθηκαν. ἡ δὲ ἐλευθερία τῆς οἰκέτας ἐν παντὶ χρόνῳ νομίμως δίδοται δίδοται, καὶ ἐν ἀπράκτῳ ἡμέρᾳ. ὃ μόνον ὄντος τοῦ ἄρχοντος ἐν τοῦ οἰκείῳ πραιτωρείῳ, ἀλλὰ καὶ πλείοντος δυνατὸν προσελθόντα ἐλευθεροῦν. οἷον ἡνίκα ὁ πραίτωρ ἐν τῇ ῥώμῃ, ἢ ὁ ἀνθύπατος, ἢ ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἐπὶ βαλανείου, ἢ θέατρον ἄπεσιν, ἢ τυχόν, ἢ δημόσιον οἰκοδόμημα, ἢ διὰ οἱανδήποτε αἰτίαν, ἐν δημοσίῳ φαίνεται τόπῳ. τῶν δὲ ἀπελευθέρων τρεῖς εἰσὶ διαιρέσεις. πολλοὶ γὰρ ἐλευθεροῦμενοι, ποτὲ μὲν τὴν μείζονα καὶ ἐνομοτάτην ἐλευθερίαν, καὶ ἐγίνοντο πολῖται ῥωμαῖοι. ποτὲ δὲ τὴν ἐλαττονα καὶ ἀπετελεσῶν

Latini Iuniani, ἀφ' νόμου Iunij Norbani, ὃς εὑρετὴς ἐγένετο αὐτῆς αἱρέσεως. τοῦ δὲ dedititios ἐπωνόμασεν ὁ αἴλιος σέπτιος. φησὶ γὰρ, ἐάν τις ἐν τοῖς καιροῖς τῆς δουλείας ὑποπίσῃ ἐνὶ τῶν παθῶν τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὑρεθέντων, οἷον ἐὰν δαρῇ τι ὑποῦσμα λάβῃ σίγματα καὶ τοῦ μετώπου, ἢ γοῦν ἐμβληθῇ ἐν δημοσίᾳ εὐρεκτῇ, ἢ καὶ δαρῇ τι ὑποῦσμα πυθομένου ὁμολογήσει ὑποῦσμα, καὶ μετὰ ταῦτα ἔμενον γενόμενος τοῦ δεσπότου ἐλευθερωθῇ, ἐγένετο δεδιτίτιος ἀπελεύθερος. ὠνόμασε δὲ αὐτοὺς δεδιτιτίους, καὶ μίμησιν τῶν πορευείνων. ποτὲ γὰρ τινὰς τῶν πορευείνων, ὑποτελεῖς ὄντας ῥωμαίοις, τυραννικόν τι φρονήσαντος καὶ τῶν ῥωμαίων, ὅπλα ἔλαβον κατ' αὐτῶν καὶ παρατεξάμενοι ῥωμαῖοι ἐνίκησαν. ὁ δὲ ἀνηθέντος ἐν αὐτῶν ὑπεγκεῖν τὴν ἀνδρείαν οἱ πορευῖνοι, ῥίψαντος τὰ ὅπλα, ἑαυτοὺς ἐκδεδώκασι φιλανθρωπίᾳ πολεμούμενοι δὲ ῥωμαῖοι, ὁ μὲν ζῶν αὐτῆς ἐχαρίσαντο. ὕβρισαν δὲ αὐτοὺς μόνῃ πολιτείᾳ, δεδιτιτίους αὐτοὺς ὠνομάσαντος, ὅτι ἐκδεδώκασιν ἑαυτούς. καὶ ὅτι ἐν οἱ ἀπελεύθεροι, ἀφ' τοῦ ἀελίου σέπτιος ὠνομάθησαν δεδιτίτιοι. κοινωνήσαντος γὰρ αὐτῆς τῆς αἰχρότητος, ἐκοινώνησαν καὶ τῆς πολιτείας. ἀλλ' οἱ μὲν δεδιτίτιοι, ἐκ πλείσων ἤδη τῶν χρόνων, εἰς ἀσωνήθειαν ἐχώρησαν. ὁ δὲ τῶν λατίνων ὄνομα, ὀκ ἐν τῇ χρῆσιν συχνάζουσιν. ὅθεν καὶ ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς αὐξῶν ἅπαντα, καὶ εἰς καλλίω τάξιν μεταφέρων, ἐν δύο διατάξεσι

b

Quæstio

πρόκριμα · præiudicium

Cum autē

διετύπωσεν excogitauit

Multos

Vindicta

Serui

ἀπρακτος ἡμέρα · dies festus

Liberti norum

Iunius Norbanus?

Aelius Sentius?

συχνάζουσι · frequentatis

ὠν αὐτοῦ

πεφαλής

διέρραθαι

αὐτῆς

// Φιλανθρωπολαμβάνοι

Τυπόμενος

∴ ιδ. δεκισιόσι. 1. decisiones

ξεσι, τὰ τῶν παλαιῶν διόρθωσεν παίσματα, ἀνελὼν τὶ τῶν τῶ δεδίκτξίων τὲ, καὶ λατίνων τύχω, εἰς δὲ ὁ ἀρχαῖον ὀχῆμα τὰ τῶν ἀπελευθερῶν ἀνανα/λεσάμενος, καὶ μονοειδῆ τῶν ἀπελευθερότητα ποιήσας. ἐπειδὴ καὶ ἐκ πλο/ιμίων ἡ ῥωμαίων ἀρχὴ, ἁπλοῦ τινα τῶν ἀπελευθερῶν αἵρεσιν ἠπίσατο, τὸ τέσι ὥς τε τῶν αὐτῶν ἔχειν ἐλευθερίαν, ὧν καὶ ὁ ἐλευθερῶν ἐκέκτητο, ἅ ἀμ/φοτέρου εἶναι πολίτας ῥωμαίου, ἐν τότῳ μόνῳ τῆς διαφορᾶς ὄσης, ὅτι ὁ μὲν ἐλευθερόμενος ἀπελεύθερος ὦν, εἰ καὶ ὁ ἐλευθερῶν ἐυγενὴς ὑπῆρχε. καὶ οὗτος μὲν δεδίπτριόν διαταξις αὐξῆλε τὸ θειοτάτου βασιλέως αὐτοῦ πρᾶ/φεῖσα πρὸς συγγενίονα ἀφ' τεβουιανοῦ τὸ ὑπόφυεσάτου κοιαίσωρος, ὧν ταῖς δεδίπτριόσι σωαειθμοῦμένοις ἐξεφώνησε τὰς τῶ ἀρχαίων διακεί/νων ἀμφιβολίας· οὗς δὲ λατίνους ἰουνιανοὺς, καὶ πᾶσα ἡ τῆς ὧν παρ' αὐτῆς παραφυλακὴ, τὸ αὐτὸ συγκροτοῦντος ἐνδοξοτάτου κοιαίσωρος τῆς πολι/τείας ἐξήλασε δι' ἑτέρας διαταξεως, ὧν καὶ ἐκλαμπρυσαν ὅτι ἰδεῖν με/ταξὺ τῶν βασιλικῶν διαταξεων, ὡς τε πάντας ἀπελευθέρους πολίτας εἶ/ναι ῥωμαίους· μηδεμιᾶς ὄσης διαφορᾶς πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἐλευθερουμέ/νου, ἢ τῶν δεσποτείαν τοῦ ἐλευθεροῦντος, ἢ τὸν τρόπον τῆς ἐλευθερίας καὶ/θάπερ ἐφυλάττετο πρόπαλαι. τί δὲ ἐστὶ ὅ ἐστιν ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἔχε τοῦ/τα ὡς ἐν πλεθεωρίᾳ. ἐσι παρὰ ῥωμαίοις ἔννομος ἡλικία, καὶ φυσικὴ ἡλικία, ἔννομος δεσποτεία, καὶ φυσικὴ δεσποτεία, ἔννομος τρόπος ἐλευθερίας καὶ φυσικὸς τρόπος ἐλευθερίας. καὶ φυσικὴ μὲν ἐστὶν ἡλικία, ἡ ἧπερ τῶν λ ἐνιαυτῶν. ἔννομος δὲ ἡ ἐπὶ τὸν λ. ὀχ ὅτι τῶν μείζονα τῶν λ ἐνιαυτῶν ἡλικίαν ἡ φύσις ἀγνοεῖ. πᾶσα γὰρ ἡλικία φυσικὴ, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ νόμος ἰδι/κῶς ἐμνήσθη τῆς ἐπὶ τὸ λ ἔτη, διὰ ἐστὶν ἕνεκεν αὐτῶν ἔννομον. ἐστὶν ὃν ὡς ἕνεκεν φυσικὴ δεσποτεία· καὶ ἡ μὲν φυσικὴ λέγεται in bonis, καὶ δεσπότης βονιτάριος. ἡ δὲ ἔννομος λέγεται iure Quiritum, τουτέσιν ἐκ τοῦ δικαίου τῶν κουϊριτῶν ῥωμαίων. κουϊριται γὰρ οἱ ῥωμαῖοι, ἀφ' ῥωμύλου, ἐξ ὃ τῶν ἀρ/χαιοτονίαν ἐοχήκασιν. ὁ ἢ δεσπότης iure Quiritario. εἰ ἢ τὶς τὰς ἀμφοτέρας ἔχε δεσποτείας, ἐλέγετο, pleno iure dominus, τουτέσι τελείω δικαίω δεσπό/της, ὡς ἔχων ἀμφοτέρας τῶν ἔννομον καὶ τῶν φυσικῶν. ἔσι δὲ ἔννομος τρό/πος ἐλευθερίας, καὶ φυσικὸς τρόπος ἐλευθερίας. καὶ ὁ ἔννομος τρόπος, ἐγίνετο κατὰ τρόπους τρεῖς. uindicta, censu, testamento. καὶ βίνδικτα ὧν ἡ ὑπὸ ἀρχοντος γινομένη ἐλευθερία. ἐλέγετο δὲ βινδίκτα, quia uindicatur mancipium in naturalem libertatem. ἐπειδὴ ἐξεδικεῖτο, καὶ ἀνέτρεχε ὁ ἀνδράποδον εἰς τῶν φυσικῶν ἐλευθερίαν. ἢ ἀφ' βινδικίου τινὸς, ὃς ὢν οἰκέτης, ὧν βουλῶν ὀνομέ/νων καὶ τῶν ῥωμαίων ἐμμένοντε, καὶ ἠλευθερώθη δημοσίᾳ ὑπὸ ῥωμαίων, καὶ εἰς τιμῶν τότου πάντου οἱ ὑπὸ ἀρχοντος ἐλευθερόμενοι, ἐλέγοντο βινδίκτα ἐλευθεροῦσθαι. ὁ δὲ censu πρόβαινε ἐστὶν ὁ τρόπος. κήνσου ὧν σανὶς ἢ/τοι χάρτης, ἔνθα ῥωμαῖοι ἀπεγράφοντο τὰς οἰκείας περιουσίας, ὑπὸ ὁ ἐν καὶ ῥῶ πολίτου καὶ ὁ μέτρον τῆς ἰδίας ὑποσάσεως, ἕκασον εἰσφέρειν. ἐν τότῳ δὲ τῷ κήνσῳ, εἴπερ τὶ οἰκέτης καὶ κίλουσιν δεσπότου ἑαυτὸν ἐλεύθερον ἔγρα/φεν

ὑπόφυεσάτου ex celso

ἐξεφώνησε pronuntiauit

πρόπαλαι

Naturale dominiu & iure qritiu

Vindicta

Census qd. Nota p Seneca & alijs

φεν, ἀπηλλάττετο τῆς δουλείας. τεσαμένου δὲ, ἡνίκα τὶς ὁ ἴδιον οἰκέτην ἐλευθέρωσεν ἐν διαθήκῃ. φυσικοὶ δὲ τρόποι ἐλευθερίας ἦσαν τρεῖς. inter amicos, per mensam, per epistolam. καὶ inter amicos μὲν ἡνίκα φίλων παρόντων ἐλευθέροι τινά. per mensam, ὅτε συνεσιαθῶσί οἱ ὑπὸ ἐλευθερίας δόσει προσέταττον τοῦ οἰκέτῃ. per epistolam, ἡνίκα ὄντι αὐτοῦ ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ, δι' ὑπολοῆς ἐπέτρεπον διάγειν ἐν ἐλευθερίᾳ. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθέρη/ται, ὅρα λοιπὸν ὁ προκείμενον. ἡνίκα τρία ἔνομα συνδράμωσιν, ὑπὸ τοῦ ἐλευθερουμένου οἰκέτῃ, ὡς τε αὐτὸν καὶ ὑπόβεβλήκεναι τὸν λ ἐνιαυτόν, καὶ ἔχειν ἐπ' αὐτοῦ τὸν δεσπότου τῶν νόμον δεσποτείαν, τουτέσι ὁ ex iure Quiritum, ἐλευθεροῦν δὲ καὶ ὁ οἰκέτης, βινδίκτα, ἢ κήνσου, ἢ τεσαμένου, πάθος δὲ μὴ ὑπόκειται, πάντως ὁ ἐλευθερούμενος ἐγίνετο πολίτης ῥωμαῖος. εἰ δὲ πάθος μὴ ὑπόντος, μὴ συνέδραμε τὰ τρία ἔνομα· ἢ γὰρ ὁ οἰκέτης ὧν ἐλάττων τῶν λ ἐτῶν, ἢ ὁ δεσπότης βονιτάριος μόνον ὧν, ὄκ εἶχε δὲ ἢ ἐν νόμον δεσποτείαν, ἢ ἐγίνετο ἡ ἐλευθερία, per mensam, ἢ per epistolam, ἢ inter amicos, ἢ τῆς δύο ἐοῦ· ὅτε ἐνέλιπε τὰ ἔνομα, ἢ καὶ τὰ τρία, ὁ ἐλευθερούμενος ἐγίνετο Latinus Iunianus. πάθος δὲ ὑποκειμένου πάντως ἐγίνετο δεδίτριον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκεῖ ὁ παλαιόν. σήμερον δὲ, ἐπειδὴ μονοειδὴς ὅστιν ἡ ἐλευθερία, ὡς εἴρηται, ὁ ἐλευθερούμενος πάντως γίνεται πολίτης ῥωμαῖος, ὁ διαφερόμενος ἡμῶν, ὅτε πόθεν διυπερτείας, ὅτε πόθεν τρόπου ἐλευθερίας, ὅτε πόθεν ἡλικίας.

EX QVIBVS CAVSIS MANVMITTERE NON POSSVNT Titulus VI

Δίδαξον ἡμᾶς τὰ πολαβόντα, καὶ πόσους τρόπους γίνεται ἡ ἐλευθερία. νῦν ἀναγκαῖον ὅστι μαθεῖν ὅτι ὁ πάντι δεσπότης πα/ρέχειν ἕξεσιν ἐλευθερίαν. ὁ γὰρ in fraudem creditorum, τουτέσιν ὁ πρὸς βλάβην καὶ ἀπάτην τῶν δανιστῶν ἐλευθεροῦν, ὁ δεῖν πάπαι. ὁ γὰρ ἀέλιος σύνπος ἐμπεδίζει τῇ ἐλευθερίᾳ. μισεῖ γὰρ οὗτος ὑπὸ βλάβην τῶν οἰκείαν μειοῦντας περιουσίαν, ἐκείνων, οἳ ἐν καιρῷ ἀναγκαίῳ τῆς δεηθεῖσιν ἐχρήγησαν χρήματα. αὐτὸς δὲ ὁ ταῦτα κελεύσας, δεδίδω/κε πεῖν ἄδειαν τοῦ ἐλευθεροῦν. εἰ καὶ ἐλαττοῦται ἐν τεύθεν αὐτῶν ἡ περιου/σία, τουτέσι τῆς ἀπόρους. ἄπορος δέ ὅστιν ὁ πλείονα ὀφείλων ὧν κέκτηται. ὁ γίνω ἄπορος, ἐν πολλῇ καθεσήκει ἀθυμίᾳ, λογιζόμενος, ὅ χ ὄυτω τὰ αὐ/τῇ ζωῇ ἐπαχθῆ, ἄπορ ἐοῦ· ὅτε ἡδύνατο τρόπος τοῦ διαφυγεῖν, ἀλλὰ τὰ μὴ τελεύτων ἐνθυμούμενος, καὶ τῶν προσγενομένων αὐτοῦ ὕβριν. ὁ δεῖς γὰρ ἀνέξεται τῶν ἐν φρονοῦντων προσέλθειν κληρονομίαν ἐξ ἧς κόρδος μὲν ὁ/δὲν ἐοῦ ἀδικούντι. ὕβρεις δὲ μυρίαι καὶ ζημίαι καὶ οἱ δηνάριον ἐλ/κυσμοί. μηδενὸς ὄυν ὑπεισιόντος τῶν τότου κληρονομίαν, ἀνάγκη διαπι/πράσκεσθαι ὑπὸ τῶν δανιστῶν τῶν τότου περιουσίαν, καὶ ἐν τεύθεν τῶν αὐ/

Licet

ὡ ἀπηλευθερόθης

∴ καὶ ἔννομος δεσποτία

τοῦ μνήμου ἐντελίζεσθαι. ἡ γὰρ κρεδίτρου, ὃν ἔπ λέγουσιν, ὅπ τὰ τοῦδε δίκαι-
πιπράσκεται πράγματα τοῦ κληρονόμου, ἀλλὰ τοῦδε τοῦ τελευτήσαντος.
λέγει τίνων ὁ ἀέλιος σύπος, ὥς τε εἰ ἔχει οἰκέτας, ἕνα τούτων
γράψαι κληρονόμον cum libertate, ὃς μετὰ τελευτὴν γνήσεται αὐτοῦ κληρο-
νόμος ἐξ ἀναγκης καλούμενος, solus & necessarius. Solus μὲν ἐπειδὴ ἕνα καὶ
μόνον, καὶ ὁ πόραι τοῦτο ἕξεσι τοῦ ἀπόρου γράψειν κληρονόμον. μέχει γὰρ
ἑνὸς τὴν οἰκείαν παραχαράττει νομοθεσίαν. Necessarius δὲ ἐπειδὴ καὶ μὴ
βούλομενος γίνεται κληρονόμος. ἐγίνετο δὲ ἑτέρου κληρονόμος ἑτέρου μὴ
κληρονομοῦντος ἀπὸ διαθήκης, ἢ διὰ τὸ μὴ γεγραφθαι ἕτερον, ἢ ἐπειδὴ ὁ γε-
γραμμένος, ὃν ἐβούλετο κληρονομῆσαι. μεγίστης οὖν τοῦ πολυμηθείας τοῦ νό-
μου, ὥς τε τοὺς ἀπόρους, ὧν ἕνας παρῆτεν τὴν κληρονομίαν, τὸ οἰκέτου
αὐτοῦ κληρονομεῖσθαι, ὃς ἔμελλε τὸ ἱκανὸν τῆς κρεδίτρου πρεῖν, καὶ τὸ χρέος
αὐτῆς ἀπληροῦν. ἢ τούτου μὲν γινομένου τὰ πράγματα διαπιπράσκεται,
ὁ κέπ τοῦ τελευτήσαντος, ἀλλὰ τοῦ κληρονόμου, καὶ ἐντεῦθεν τὸ αὐτόβρεισον
τοῦ τελευτήσαντος πολιεγίνετο. καὶ ἑκάτερος ἐνεργεῖτο, καὶ ὁ τελευτή-
σας, καὶ ὁ ἀπελεύθερος. ὁ γὰρ ἄπρος, εἰ καὶ εἰς τὴν τοῦ οἰκέτου διατίμησιν
ἠλαττωσε τὴν οἰκείαν πουσίαν, ἀλλ' ὅμως ὕβριν διέφυγεν. ὁ δὲ οἰκέτης εἰ καὶ
ὑβρίθη, ἀλλὰ μαθὸν ἔχει τῆς ὕβρεως τὴν ἐλευθερίαν. εἰ δὲ καὶ δίχα ἐ-
λευθερίας ὁ οἰκέτης ἐγραφη κληρονόμος, ἐλεύθερος ἐγίνετο, οὐκ διάτω-
ξεως τοῦ ἡμετέρου βασιλέως κελεύσης γνήσιος, εἴτε ἄπρος, εἴτε πλούσιος
ἦν ὁ τελευτήσας, καινοτέρῳ φιλανθρωπίας χρησαμένης λογισμῷ, ὥς τε ἐξ
αὐτῆς μόνης τῆς ἐνεργείας τὸν οἰκέτην ἐλευθεροῦσθαι. ἐ γὰρ ὅτι πιθανόν, μὴ
βούλεσθαι τὸν δεσπότην ἐλεύθερον εἶναι ἐκεῖνον, ὃν ἐαν τοῦ δικαίου χρὴ ἐστε-
δασμὸν εἶναι, ἀλλὰ μένειν ἐν τῇ δουλείᾳ, μηδενὸς δὲ τῆς αὐτοῦ κληρονόμου εἶ-
ναι πουσίας. In fraudem creditorum, τὶς ὢν ἐλευθεροῦν δυνεῖ, ἀναγκαῖ-
ον ζητῆσαι. καὶ οἱ μὲν ἔλεγον, ἐκεῖνον in fraudem creditorum ἐλευθεροῦν τὸν
πλείονα ἐπιφείλοντα ὧν κέκτηται. οἱ δὲ ἐκεῖνον, ᾧ μηδὲν πολιμπάνεται,
μετὰ τὴν τῶν χρεῶν ἀποδιαίρεσιν. ἐ ἡ μὲν ὑπόστασις ἡ παροῦσα, ἀκριβῶς
τοῦ κρεδίτρου διαφυγεῖ. τῆς δὲ ἐλευθερίας δίδομένης, συμβαίνει τοὺς δανι-
σὰς ἀδικεῖσθαι, τούτῳ τοῦ τρόπῳ πασομένης αὐτοῦ τῆς πουσίας, τὸ δίκαι-
ον τὸν ἱκανὸν πρεῖναι τοῖς κρεδίτρσιν. ἐκρατήσε δὲ, τὸν μὴ μόνον σκοπεῖν, εἰ
ἄπρος ἐστὶν ὁ ἐλευθεροῦν, ἀλλὰ καὶ εἰ πρὸς πολιγραφὴν τῶν δανιστῶν δίδω-
σι τὴν ἐλευθερίαν. τότε γὰρ καὶ ἡ δόσις ἐπέχεται τῆς ἐλευθερίας, ὅτε θεω-
ρεῖται consilium & euentus. ὥς τε ἐν ἀμφοτέρων μὲν συντρεχόντων, ὁ οἰκέτης
ἐκ ἐλευθεροῦται. ἑνὸς δὲ ἐλλειφαντος, ὁ δοῦλος ἐλεύθερος ἀποτελεῖται.
ἔστι δὲ εὑρεῖν ἀμφότερα τό, τε consilium καὶ euentum, ὡς θέματος τοῦ τοῦ.
ἐκέκτητό τις τεσσαρεσίων νομισμάτων πουσίαν. ἔτος ἐχρεώσε τεσσαρεσία
νομίσματα. ἐβουλήθη πρὸς πολιγραφὴν τῶν οἰκείων δανείσων ἐλευθεροῦσθαι
οἰκέτας, ἀξίους ὄντας ἑκατὸν νομισμάτων, καὶ τούτῳ τοῦ τρόπῳ ἐγίνετο ἡ αὐ-
τοῦ πουσία νομισμάτων διακοσίων. γνταυθ' ἀμφότερα ἐστὶ, & consilium &
euentus

Heres solus & necessarius

Idēq; iuris

In fraudem

ὑπόστασις - substatia

πολιγραφὴν. scriptione. i. fraude

ἐχρεώσε

euentus. καὶ γὰρ πρυτανεῖα γνώμη τοῦτο πεπρίκε, καὶ ἡ ἀπόβασις ζημιοῖ τοὺς κρε-
δίτρας. ἐλλείπει δὲ ὁ euentus, οὕτως. ἔχων τὶς χιλίων νομισμάτων που-
σίαν γνόμιζεν ἔχειν τ νομισμάτων, ἐχρεώσει δὲ υ. ἠλευθέρωσε τοὺς
ἰδίους οἰκέτας ἐν φρονεῖν κρεδιτόρων ἀξίους ὄντας ἑκατὸν νομισμάτων.
ἐν τούτοις τὰ μὲν κονσίλιον κάκισον. ὡδὶ βλαβῆ γὰρ γεγένηται τ δανισῶν. ἡ δὲ
ἀπόβασις ὅτι αὐτῆς ἀζήμιος. καὶ γε μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς τ ἐλευθεροῦν τῶν
οἰκετῶν διαπιμήσεως, ὑπολιμπάνεται πουσία ἱκανὴ τοὺς δανισὰς ἀπο-
πληρῶσαι. ἐλλείπει δὲ κονσίλιον, ὡς ὡδὶ τοῦτο τὸ θέματος. εἶχε τὶς χιλίων
νομισμάτων πουσίαν, ἐχρεώσει υ. σωέβη τοῦτον ἀπολιμπάνεσθαι τῆς
οἰκείας πατρίδος, ἐκ τινος τυχηρᾶς πουσάσεως ἀπεμείωθη αὐτοῦ ἡ που-
σία, τυχὸν οἰκίας ἐμπρησθείσης, ἢ καταποντώσης. ὥς τε πουσιῶσαι αὐτῶν
εἰς τ νομίσματα. μή πω γνοὺς τὴν ἐλαττωσιν τῆς ἰδίας ὑπαρξεως, οἰκέ-
τας τινὰς ἀξίους ὄντας ρ νομισμάτων, οἷς χάριτας ὡμολόγει διὰ τὴν που-
σὴν ἔμοιαν, ἠλευθέρωσεν. ὡδὶ τοῦτο τὸ θέματος, πρυτανεῖα μὲν ἐκ ὅτι διάθε-
σις, ἡ δὲ ἀπόβασις βλαπτει τοὺς δανισάς. ἐκ ἐξαρκεῖ γε ἡ ὑπερληφθεῖσα που-
σία τοὺς κρεδίτρας ἀπληρῶσαι. ἰδὸ γὰρ γνταῦθ' γνόμιζε πολλὴν εἶν τὴν
οἰκείαν ὑπάρσιν, καὶ διώαθαι τὸν ἱκανὸν γενέσθαι τοῖς ἐπφειλομέ-
νοις, καὶ ἐωσάττος ἠλευθέρωσεν οἰκέτας, καὶ παντα χῶ ἐδείκνυν, ὅτι πρυ-
τὰ διαθεσις ἐκ ὑπλῶ. euentus δὲ λῶ κάκιστος, ἐπειδὴ ἐκ ὥστε γνόμιζε
κ ἀλήθειαν, μείζων λῶ τῶν χρεῶν ἡ αὐτοῦ πουσία. ἐδ' ὅτε γὰρ δι' ἄγνοιαν
ἑτέρως διόμεθα πόδι τῆς ἡμετέρας πουσίας ὑπὸρ ἔχει τὸν ἀληθές. ὥς τε ὃν
δεῖ σωελόντα εἰπεῖν, τότε ἀκυροῦν τὰς ἐλευθερίας, ὅτε γνώμη πρυτανεῖ τοὺς
οἰκέτας ἐλευθεροῦσω, καὶ τὸν γινόμενον ζημιοῖ τοὺς δανισάς. ἔγνωμεν ἐκ τῶν Eadem
πολαβόντων, ὅτι ὁ ἀέλιος σύπος, ἀκυροῖ τὰς ἐλευθερίας, τὰς ἐν φρονεῖν
κρεδιτόρων διδομένας, μισῶν τὴν τοῦ ἐλευθεροῦντος διάνοιαν ὡς ἐπ'
ἀδικίᾳ γινομένην ἑτέρων. ὁ αὐτὸς νόμος ἐπέχει τὰς ἐλευθερίας τὰς παρε-
χομένας ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων τῶν κ γνιαυτῶν, ὁ δίκαιος, ἀλλὰ δι' ἔμοιο-
αν τῶν ἐλευθεροούντων. ἠπίσαν ν, ὡς οἱ γιαύτιν ἄγοντος ἡλικίαν, εὐχερῶς
ἀπατῶνται, καὶ ταῖς τῶν οἰκετῶν εἴκουσι κολακείαις, ἢ τούτῳ τοῦ τρόπῳ,
τὴν ἑαυτῶν ἐλαττῶσιν ὑπάρσιν. τοῦτο δὲ εἰδὼς, ταῖς ἐκεῖθεν ὠφελείαις, τὴν
ἑαυτοῦ νομοθεσίαν αὐτέστησε. κωλύσας δὲ τούτους τ ἴδιον οἰκέτην ἐλευθεροῦν,
ἐκέλευσεν ἐλευθερίαν ὡδὶ ἐυλόγου αἰτίας, ἃς ἄρχοντος, ἐν κονσιλίῳ δοκιμα-
ζομένης. εἴπωμεν δὲ πρότερον τί ὅτι κονσίλιον, καὶ ὄντως ὁρῶμεν τὰς ἐυλό-
γους αἰτίας. κονσίλιον ὅτι, σωέδριον φανερῶν ἀνδρῶν, κ ἡ ἡμῶν τοῦ γνιαυ-
τοῦ χρόνον σωεσταμένον. ἐγίνετο δὲ τοῦτο ὁ κονσίλιον, ὁ μόνον ἐν ῥώμῃ, ἀλλὰ
καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, σωίσαν δὲ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κουμβέντου καὶ τί ὅτι
κουμβέντος; ἡνὶκ χρόνος, πρὸς καταλυσιν δικῶν ἐπιγνωσκομένων. οἱ γὰρ
ῥωμαῖοι, ἐν πάντα χεδὸν γνιαυτὸν ἐν τῷ πολεμεῖν διαπανοῦντος, κατά τι
να χρόνον ὑπὸ τοῦ χειμῶνος & τ ἐν αὐτῷ δεινῶν κωλυόμενοι, ἐπειδὴ πρὸ-
ὄντας αὐτοὺς ἐν πολιτείᾳ, ὁ κ ἐνῶ ἐκὴς εἶναι δικῶν, ἀφεῖντος τὰ ὅπλα, τοῖς

Consilii qd

Conuentus qd

δίκαις ἐχόλαζον. καὶ πολλὰς εἰς τοῦτο δικαστὰς ἐκάθιζον, τιμνοντας αὐτῶν τὰ ἀμφίβολα. οἱ πνδ ἐλέγοντο recuperatores, quia per eos unusquisq; debitum recipiebat. ἐπειδὴ δι' αὐτῶν εἰς ἕκαστος, ὁ οἰκεῖον χρέος ἀνελαμβανεν. ἐλέγετο δὲ ὁ καιρὸς κοιμβάντος, ἐπειδὴ conuenire δοκοῖ ὁ σωιγάι. σωιόδναν δὲ ἐν πανδοχεῖ, οἱ τε δικαστὰ καὶ οἱ δικαζόμενοι. ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ κοιμβάντος ἐγίνετο κονσίλιον, καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. πολίει ὁ ἄρχων, καὶ ἐκάθητο ἐν τοῖς οἰκείοις δικαστηρίοις, καὶ ἅμα αὐτῷ κ ἀνδρδν, οἱ πνδ ἐλέγοντο πόρεγρῖνοι recuperatores, quia per eos mancipium naturalem libertatem recipiebat. ἐπειδὴ δι' αὐτῶν ὁ ἀνδραποδδν τὴν φυσικὴν ἐλευθερίαν ἀνελαμβανεν. οἶδας γὰρ ὡς ἡ φύσις πάντας ἐλευθέρους πεποίηκε, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγοντο ἔνλογοι αἰτίαι ὑπὸ τῶν ἐλευθερούντων. ἐγίνετο δὲ καὶ ἐν τῇ ἑῴᾳ ὁ κονσίλιον, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τοῦ κομβάντος, τοῦ πλαίτως καθημένου ἐν τοῖς οἰκείοις δικαστηρίοις, καὶ συγκαθεζομένων αὐτοῖς πάντε συγκλητικῶν, καὶ πάντε ἱππότῶν ἑωμαίων. ὁ δὲ τῶν ἱππότῶν ἑωμαίων ἀξίωμα οὐ ὑποβεβηκὸς τῶν συγκλητικόντων. εἰπόντος ὁ κονσίλιον, εἴωθμεν καὶ τοὺς ἐνλόγους αἰτίας. ἔνλογός ἐστιν αἰτία, ἡνίκα ὁ ἐλαττῶν τῶν κ ἑτῶν, βουλοιθῇ μὲν πατέρα ἢ τῶν μητέρα ἐλευθεροῦσθαι. ὃς πεποίηκε μὲν ἡ φύσις τῷ παιδίον γονεῖς. ἡ δὲ γυνὴ μὴ τοῦ δεσπότου, δούλους ἀπετέλεσε. καὶ ὡς προβαίνει, κοῦφον μὲν ἐκ δουλείας τεχθέντα, ἐλευθεροῦν ἔνν καὶ ἑωμαῖον, σοῦ δὲ γονεῖς ὑπὸ τῶν τοῦ παιδὸς τελεῖν δεσποτείαν; ὑπόθου σοῦ τρεῖς ὑπὸ μίαν καὶ τῶν αὐτῶν ἔνν δεσποτείαν. τελευτῶντα δὲ μὲν δεσπότῶν, γνωσθήσεται μὲν παῖδα κληρονόμον, ἐλάττονα ὄντα τῶν κ ἑτῶν, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ συμβῶσι τῶν οἰκείων γονέων μετὰ τῶν ἄλλων πραγμάτων δεσπότῶν αὐτὸν γνέσθαι. εἶτα μὴ βουλόμενος ὁ παῖς ἐν δουλείᾳ σοῦ φύσαντας αὐτὸν ὁρᾶν ὑβριζομένους, ἐλευθεροῦσε τούτους ἐν κονσιλίῳ. ἔνλογός ἐστιν αἰτία, καὶ ὁ εἰπεῖν ὑός μου ἐστὶ φυσικός, θυγάτηρ μου ἐστὶ φυσική. θεμεθα τοῦτον γὰρ, ὅτι δραθεὶς τὶς τῆς οἰκείας θεραπαίνης, ἔχει αὐτῆς ὑόν, ἢ θυγατέρα, καὶ δοῦλον οὖν ὁ τεχθεῖν, ὡς ἐκ δούλης γαστρὸς πεφυκόν. καὶ πάλιν ὁ εἰπεῖν ἀδελφός μου ἐστὶ φυσικός, ἀδελφή μου ἐστὶ φυσική. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἐμὸς πατὴρ, οἰκείᾳ δούλῃ μιγεὶς ἔσχε παῖδας, οὓς ἐκ ἐλευθεροῦσε, ἐκείνους δὲ τελευτήσαντος, ἐμὲ τοῦτον ἐπρίωσε δεσπότης ὁ νόμος, ἐγὼ τούτους διὰ τῶν φυσικῶν ἐλευθεροῦσα συγγένειαν. ἔνλογός αἰτία ἐστὶ, καὶ ὁ εἰπεῖν, ὅτι παιδαγωγός μου ἐστὶν, ἢ τροφός, ἢ τροφεὺς, ἢ ἀλούμνος, ἢ ἀλούμνα. ὁ ἐν τῇ ξωνθεία λεγόμενον, ἀναθρεπτός, ἢ ἀναθρεπτή, τοῦτέστιν ὁμογάλακτος. ἢ οἰκέτῶν ἐλευθεροῦσα βούλομαι procuratoris habendi gratia. ὡς ἐν τῷ ὡς ἐλεύθερον αὐτὸν ὄντα, ἀκωλύτως πάντα μου διοικεῖν τὰ πράγματα. ἢ θεράπαιναν ἐλευθεροῦσα matrimonij causa, τοῦτέστιν, ὡς τοῦ λαβεῖν αὐτῶν γαμετῶν. ἐπεὶ δὴ γὰρ μετὰ ξὺν ἐλευθεροῦν καὶ δοῦλον ὁ συνίσαται γάμος, ἐλευθεροῦσα αὐτῶν διὰ τοῦτο. τὸν δὲ ἐλευθεροῦντα matrimonij causa, εἴσω ἐξ μηνῶν δεῖ ταύτῶν ἄγεσθαι γυναῖκα, εἰ μὴ ἔνλογος αἰτία κωλύσει. οἷον ἐπειδὴ συγκλητικός γέγονεν ὁ ἐλευθεροῦσας. ὁ γὰρ συγκλητικὸς, ἀπελευθεροῦν γαμεῖν ὁ δικαστὴ. καὶ

ὁ ἐλευθ-

Recuperatores

Peregrim recuperatores

Consilium & conuentus etiam romae

ἀνέκαθεν

ὑοφός
ὑοφοῦς
ἀναθρεπτός
ἀναθρεπτή
Alumnus
Alumna

ὁ ἐλευθεροῦμενος δὲ procuratoris habendi gratia ὀφείλει μείζων εἶν τῶν ιζ γνιαυτῶν. ἅπαξ δὲ ἐὰν ἡ ἔνλογος αἰτία ἐν κονσιλίῳ λεχθῇ, εἴτε ἀληθὴς ὄντιν, εἴτε ψευδὴς ὁ καὶ ἀναφηλαφᾶται τῆς ἐλευθερίας προβάσης. λεγομένης γὰρ αὐτῆς, αὐτεπεῖν ἔξεστι, καὶ τῶν τούτῃς δόσιν ὑπὸ χεῖρ. ἀρμοσάσης δὲ ἤδη, πᾶς λέγων πεπλανημένῳ εἶν τῶν ἔνλογον αἰτίαν, ἀπίδανος. ἐπεὶ δὴ δὲ εἰρήκαμεν, ὅτι ὁ ἐλάττων τῶν κ ἐτῶν ἐλευθεροῦν ὁ δύνατο, εἰ μὴ ἔνλογον εἴη αἰτίαν ἐν κονσιλίῳ, ἐντεῦθεν ἀναφύεταί τι παράδοξον. συμβαίνει γὰρ μὲν μείζονα τῶν ιδ γνιαυτῶν δύνασθαι λήγοντα καταλιμπάνειν πολλῶν ἄξια νομισμάτων, ἢ δωρεῖσθαι, ἢ κληρονόμους γνῶσαν, καὶ ὅπως βούλεται τῶν ἑαυτοῦ δωρεῖσθαι πολιτείαν. οἰκέτῶν δὲ δίκαιον νομισμάτων ἄξιον, μὴ δύνασθαι ἐλευθεροῦν. καταγέλαστος ὢν ὁ νόμος, ὅπου τὰ μὲν μείζονα φιλοτιμεῖται, τὰ δὲ ἥττονα, ὁ δίδωσιν βεβαιοῦν ὅπῃ ὁ φορητὴ εἶν νομίζεται, ὅτι πᾶσαν μὲν αὐτοῦ τῶν πολιτείαν ἐφ' ὃν βούλεται μεταθέσιν, ἐλευθεροῦν δὲ δοῦλον ὁ δύνατο. διὸ καὶ ὁ θεόπαστος ἡμῶν βασιλεὺς, τῇ τοῦ νόμου κινηθεὶς ἀρπίᾳ, ἐκέλευσεν, ἵνα ὥσπερ τὰ ἄλλα πράγματα διατυπῶν ὁ νέος διαθέμενος ὡς βούλεται, οὕτως καὶ τοὺς ἰδίους οἰκέτας ὁ τῶν κ γνιαυτῶν ἐλάττων, ἐλευθεροῦν ἐν διαθήκῃ συγκεχώρηκε. ἐπεὶ δὴ δὲ ἀδιάτμητος πρὸς ἑωμαίοις οὖσιν ἡ ἐλευθερία, καὶ διὰ τοῦτο πρὸ τοῦ κ γνιαυτοῦ ὁ ἀέλιος σέντιος, τὴν ἐλευθερίαν ἐκώλυσε δίδοσθαι, τοῦτο χρεῖν μέσῳ τινὰ ὁδὸν αὐτὸς βασίσας, ὃ χ ἑτέρως ἐπέτρεψε τῷ ἐλάττονι τῶν κ γνιαυτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ διαθήκῃ δίδόναι ἐλευθερίαν τοῦ ἰδίου οἰκέτῃ, εἰ μὴ τῶν ιζ γνιαυτῶν ὑπάρχοι, καὶ αὐξήσει τοῦ ιη. ὁπότε γὰρ οἱ παλαιοὶ τοῦ μείζονι τῶν ιζ γνιαυτῶν συνγορεῖν ὑπὸ τρέπεσιν ἑτέροις, τίνος ἕνεκα μὴ λέγωμεν τὸ τῆς αὐτοῦ διανοίας σαθηρόν, καὶ πῶς τὸ τὸν ἴδιον οἰκέτην τῆς δουλείας ἀπαλλάττειν συμβάλλεται. ὁ δὲ ἑτέροις ὡς ἔυφρων διὰ τοῦ συνγορεῖν ὠφελῶν, τὸ ἀβλαβὲς ὁμολογουμένως ἑαυτῷ πορίσει. ὥς τε ὢν ὁ ἐλάττων τῶν κ γνιαυτῶν inter minos μὲν ὁ κ ἐλευθεροῦσι, ἐν διαθήκῃ δὲ μετὰ τῶν ιζ γνιαυτῶν τοῦτον πράξει. ἐξ ὧν ὄντων γνιαυτῶν μετὰ τῶν ιδ μέχρι τῆς τοῦ κ πληρώσεως. ὁ βασιλεὺς ἐν μὲν τοῖς πρώτοις τρισὶν γνιαυτοῖς, μέχρι τοῦ ιζ, τὴν κώλυσιν ἐφύλαξε τοῦ ἀελίου σεντίου, μετὰ δὲ τὸν ιζ, οὐδὲν πράττεσθαι συνεχώρησε.

DE LEGE FVSIA CANINIA Tit. VII

ΜΕν ἀέλιος σέντιος, τῷ ἐλάττονι τῶν κ γνιαυτῶν δεσπότῃ, τὸν ἴδιον οἰκέτην ἐλευθεροῦν ὁ συνεχώρει. οὗ δὲ ἕτερος νόμος πολὺ ἐλευθερίας διαλεγόμενος, ὁ φάβιος κανίνιος, ὃν ἀεὶ φανερῶν νόμων ἔνεστε βέσαρος ἡμῶν βασιλεὺς, ὡς τῇ ἐλευθερίᾳ μαχόμενον, καὶ τῇ ταύτης φθονοῦντα δόσει, δι' οἰκείας αὐτὸν ἐλε διαλάξεως, ἀπάνθρωπον εἶν κρίνας, σοῦ μὴ ξώντας ἔχειν ἄδειαν πάντας ἑαυτοῦ οἰκέτας ἐλευθεροῦν, εἰ μὴ τὶς αἰτίας διακωλύει, τὸ τὰ ἐλευθεροῦντα ἢ ἥττονα εἶν τῶν κ γνιαυτῶν, ἢ ἐν φράσει μὲν κρείττονος διδόναι τὴν ἐλευθερίαν, τοῖς δὲ τελευτῶσι μὴ ὑπὸ τὸ τράφθαι, σοῦ ἑαυτοῦ οἰκέτας ἀκωλύτως ἐλευθεροῦν.

ἡ ἐξουσία

ἀναφηλαφᾶ

Semel

Cum ergo

ὁ χμὴ ἀποφάσεις

φιλοτιμεῖται
permittit

διαθυποῖ ordinat

ἀδιάτμητος
inaestimabilis

συνηγορεῖν ἑτέροις ὑπὸ ἀλλοτρόστυλον
patrocinari

σαθηρόν ὁ σόφτος
stabile

ὃς φανερῶς μὴ ἐλευθεροῦσθαι βούλεται ἐν διαθήκῃ τοῦτον δὲ τὸν νόμον ὁ

ὃς φανερῶς μὴ ἐλευθεροῦσθαι. pro to corrigendum

DE HIS QVI SVI VEL ALIENI IVRIS SVNT Tit. VIII

Επλήρωται ἡμῖν ἡ πρώτη τῶν προσώπων διαίρεσις ἐν ᾗ εἴρηται, ὅτι τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν εἰσιν ἐλεύθεροι, οἱ δὲ δοῦλοι. καὶ ὅτι ἡ μὲν δουλεία ἄρμόν τι ὄντιν, ἡ δὲ ἐλευθερία διαιρεῖται εἰς δύο. τῶν γὰρ ἐλευθέρων, οἱ μὲν εἰσιν ἐυγενεῖς, οἱ δὲ ἀπελεύθεροι. καὶ ἡ μὲν ἐυγένεια ἄρμόν. ἡ δὲ ἀπελευθερότης πάλαι διηρεῖν εἰς τρία. τῶν γὰρ ἀπελευθέρων, οἱ μὲν ἐγίνοντο πολῖται ῥωμαῖοι, οἱ δὲ λατῖνοι Iuniani, οἱ δὲ δεδιτιτζιοι. προσεθήκαμεν δὲ, ὅτι τῶν αἱρεσιν τῶν δεδιτιτζίων καὶ λατίνων, ὁ ἐυσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς διαφόροις διατάξεσιν ἀνεῖλεν, ὥς τε λοιπὸν, τῶν ἀπελευθερότητα εἶναι μονοειδῆ, καθάπερ ὄντιν ἡ ἐυγένεια. λεγέσθω δὲ καὶ δευτέρα τῶν προσώπων διαίρεσις. τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσιν ἐξουσιοι. οἱ δὲ αὐτεξούσιοι. τουτέστιν οἱ μὲν, ἰδίου δικαίου, οἱ δὲ ἀλλοτρίου δικαίου. μάθωμεν δὲ πρότερον περὶ τῶν ἐξουσίων. ἐνταῦθεν δὲ ἡμῖν ἡ γνῶσις καὶ περὶ τῶν αὐτεξουσίων γνωσθήσεται. ὅσοι δὲ μὴ ἐν τέρει, πρόδηλον ὅτι ἐν τῇ αὐτεξουσίοις, εἰσίν. ἡ δὲ ἐξουσιότης λέγεται potestas. ταύτην ἔχομεν, καὶ τῶν ἡμετέρων οἰκετῶν, καὶ τῶν ἡμετέρων παίδων. καὶ πρότερον σκοπήσωμεθα περὶ τῶν ὄντων in potestate τῶν οἰκείων δεσποτῶν. ἔστι δὲ πολλοῖς καὶ ἄκρα δικαιοσύνη. αὕτη δὲ ἡ καὶ τῶν οἰκετῶν ὑπεξουσιότης iuris gentium ἐστίν. ὃ μόνον δὲ παρὰ ῥωμαίοις ἔθος πολιτεύεται, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι, καὶ ὄντως ὅτι μεγίστη αὕτη ἡ ὑπεξουσιότης, ὅπου vitae necisq; potestatem εἔχομεν ἐπ' αὐτῶν, τουτέστι ζωῆς καὶ θανάτου δικαιοσύνη. καὶ δικαίως ὑμᾶς ἀκινδύνως τούτοις ἀκροσφάπτειν, καὶ ὅπερ δικήρτε διὰ τῶν οἰκετῶν πολεμεῖται ἔθος δεσπότῃ προσγίνεται. σημεῖον δὲ ὅτι νῦν αὐθρώπων ὑπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν τελεῦτα βασιλεῖαν ἔξεστι δίκαιαι αἰτίας νόμοις ἐγνωσμένης ἀναιρεῖν τὸν ἴδιον οἰκέτην, ἀλλ' ὅ δὲ ἀμέτρως κατ' αὐτοῦ χαλεπαίνειν. διὸ τάξις καὶ αὐτωνίνου τοῦ βασιλέως ὥρισε τὸν δίκαιαι αἰτίας ἐυλόγου τὸν ἴδιον οἰκέτην ἀναιρεῖν τοῦτο πιμωρεῖαθαι ὥσπερ ὁ ἀλλότριον οἰκέτην φονεύσας. ἔυλογος δὲ ὅτιν αἰτία, ἡνίκα τίς ἔυρε τὸν ἴδιον οἰκέτην, τῇ ἑαυτοῦ συγγενόμενον γαμετῇ, ἢ χεῖρας ἐπέβαλε τούτῳ ὁ δὲ πολαβὼν ξίφος ἔσπερ ἀνεῖλεν, ἀκινδύνως τοῦτον ὁ φόνος. ὃ μόνον δὲ ἐπέχων ὁ βασιλεὺς τὸν ἄλλον τῶν οἰκετῶν ἀναίρεσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπόρβαλλοντων ἀγανάκτησιν ἐπέχων τῶν δεσποτῶν, ἐν ἑτέρᾳ διατάξει, ἐκ προφάσεως τοιαύτης λαβόντα τῶν ἀρχῆν ἰσάλιός τις σαβῖνος, τραχὺς λῶ καὶ τῶν ἰδίων οἰκετῶν. ὃ φρόντες ὅτι τῶν ἄμετρον αὐτοῦ πικρίαν, τὸν δεσπότῃ ἀχλιήντου, οἱ μὲν εἰς σεβασμίους κατέφυγον οἴκους, οἱ δὲ ἀνδρεῖαν τὰς βασιλικούς. πρεσβύτου ἀελίου μαρκιανοῦ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντος, ἐπεκαλέσαντο τῶν αὐτοῦ βοήθειαν. ὁ δὲ δρῶντας, ἔγνω τῶν τύχῃ, ἔμαθε καὶ τῶν αἰτίαν τῆς τοιαύτης προσελεύσεως. ὃν ἔχων δὲ νόμον τῶν τοιαύτῃ ὑπέρβαν τέμνοντα, ἐπύθετο βασιλεία τί δέοι πρᾶξαι, πάντα τὰ γεγονότα διηγησάμενος. ὁ βασιλεὺς πρὸς ἔσχε κινηθεὶς προσέταξε μὴ χρῆναι πρεπεῖν πεισθεῖν τῆς οἰκέτας, λέγεσι τὸ κυρῶν τῶν δεσποτῶν.

φύσει

In potestate

ὑπεξούσιοι

αὐτεξούσιοι

τοῦτο πολιτεύεται παρὰ ῥωμαίοις

παρεσωρίζεται acquiritur

Ἰδιωτῶν ὑπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν βασιλέων

Sed & mater

Antonin

Julius Sabinus

Aelius Marcianus

φύσει γὰρ ὁ δοῦλος τοῦ δεσπότου πολέμιος. ἀλλὰ συγκροτεῖν δικαιοῦν, καὶ διαγινώσκειν τὰ μεταξὺ αὐτῶν. καὶ εἰ φανῇ ἀφόρητος ὄσα τῶν δεσποτῶν ἡ ἀγανακτήσις, ἀναγκαῖον ἔξεστι οἱ δεσπόται, καθ' ὧν ὄρι χαλεπαίνουσι, καλῇ αἱρέσει κωλύεσθαι, καὶ τὸ τίμημα τῆς δεσπόταις δοθήσεται. διὰ τοῦτο δὲ εἴ πε καλῇ αἱρέσει, ἵνα μὴ ὁ δεσπότης ἀγανακτῶν ἐν ὅτε κυρῶ τοῦ οἰκέτου, αἱρέσεις ἐν τῇ πράσει βαρείας ἐγγραφῇ· συμφωνήσας τυχόν, ὥς τε αὐτὸν εἶναι ἐν δουλοῖς, ἢ ὠνῇ μηδέποτε ἐλευθεροῦσθαι, ἢ ὠνῇ οἰκεῖν αὐτὸν ἐν χώρᾳ, βαρυτάτας ἀρᾶς ἐχούσῃ τῆς ὑβέσι καὶ γέγονται παρρησία τοῦ δεσπότου πιπράσκοντι, διὰ τῶν πάντων τιμωρεῖσθαι καὶ μὴ τῶν πᾶσιν τὸν οἰκέτων πιπράσκοντι, διὰ τῶν πάντων τιμωρεῖσθαι καὶ μὴ τῶν πᾶσιν τὸν οἰκέτων ὀρθῶς δὲ κἀκεῖνο ὁ βασιλεὺς προστέθεικεν καὶ τὸν παθεῖν τὸν οἰκέτων, καὶ τὸ τίμημα δοθῆναι τοῦ δεσπότου. ἵνα ὁ μὲν οἰκέτης διὰ τῆς πράσεως, πικρὸν διαφύγῃ δεσπότου. ὁ δὲ δεσπότης μὴ ζημιωθῇ τὸν οἰκέτων, διὰ τῆς τοῦ τιμήματος λήψεως. καὶ μὴ ἀγανακτείτω ὁ δεσπότης, μὴ συγχωρούμενος τῶν ἰδίων αἰρεῖν οἰκετῶν. ὁ γὰρ βασιλεὺς, καὶ ἄκοντας τοῦ ἐπιτρόπου ἐυδοκεῖ. εἰκὸς ἐν τῷ τοῦ οἰκέτας ἀπροσῶτας καταφυγεῖν ἐαυτοῦ ἀνελεῖν, ἢ καὶ φυγῇ χρησαμένου τὸν δεσπότου ζημιῶσαι τῶν οἰκείαν τιμωρίαν. ὥς τε ὄν ἀμφοτέρων ἐπρίσατο πρόνοιαν, καὶ τῶν δεσποτῶν, καὶ τῶν οἰκετῶν. λυσιτελὲς γάρ ὅτι πρᾶγμα τῇ πολιτείᾳ τὸν μηδένα κακῶς τῇ οἰκείᾳ κεχρῆσθαι πολιτείᾳ. ἔστι δὲ τὰ τῆς διαταξεως ῥήματα, πρὸς ἀέλιον μαρκιανὸν αὐτοκράτορα, ἐν τούτοις τῶν τῶν δεσποτῶν θυσίαν ἀμείωτον εἶναι χρὴ τῶν οἰκετῶν. καὶ ὁ δεῖ τούτῳ τῷ νόμῳ πορεύεσθαι. τουτέστι, ὁ δεῖ τί ποτε τῶν τοῦ δεσπότου δικαίων μειῶσαι. συμφέρει δὲ καὶ τῆς δεσπόταις, τὸν βοηθεῖσθαι τοῦ οἰκέτας κακῶς φερομένους ὑπὸ τῶν δεσποτῶν, ἢ δι' ὀργῆς ἀμέτρου, ἢ λιμοῦ, ἢ ὕβρεως ἀφορήτου. ὅθεν ὁ χρὴ ἀρνεῖσθαι τῆς δίκαια αὐτοῦ οἰκέτας. διαγνωδι τίνων πολὺ τῆς μέμψεως τῶν ὄντων μὲν ἐκ τῆς ἰσάλιου σαβίνου φαμιλίας, καταφυγόντων δ' εἰς ἀνδριάντας. καὶ εἰ ζητῶ εὑρεῖς ἀπάνθρωπον πολὺ αὐτοῦ τὸν σαβίνον ἤπερ ἐχλῶ, ἢ εἰς ἀιχροτάτου αὐτοῦ ἑλκυσθέντας πᾶξιν, διὰ τοῦ πιπράσκεσθαι κέλευσον. οὕτω μὲν τι, ὥς τε μὴ ἐπιστρέφειν εἰς τὸν τεπρακότος δεσπότειαν. εἰ γὰρ ὁ εἰρημένου σαβίνου, πρὸς πολυγραφῶν τῆς τοιαύτης πᾶξαι τὸ διανοηθῇ διατάξεως, κυρῶ πρώτην ἡμῶν τοῦ οἰκέτας τοῦ κλέας, ἰδίᾳ δὲ συμφωνήσας, ὥς τε τούτοις αὐτῷ ἀναδοθῆναι, πικρότερος αὐτῷ φανήσεται ὁ βασιλεὺς, τοῦτο πλημμελοῦντι τῶν αὐτοῦ πολυγράφοντι διάταξιν.

DE PATRIA POTESTATE Tit. IX

Γνωμεν ἐν τοῖς πολαβοῦσιν ὅτι in potestate ἔχομεν καὶ τῶν ἡμετέρων οἰκετῶν, καὶ τῶν ἡμετέρων παίδων. τὸ δὲ καὶ τῶν οἰκετῶν λεχθείσης ἐπεξεσιότητος, ἐπόλοιπον εἰπεῖν τὸν καὶ τῶν ὑμῶν ἐν τέτε σάτε, ἔγον ἐπεξεσίαν ἐν τέτε σάτε ἔχομεν τοῦ ἡμετέρου παίδας, οὓς δὲ γνόμων ἐκτήσαμεν, γάμων. ὁ δὲ γάμος εἴρηται ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ

ὑπεξούσιον

Παίδεσι προσέθηκεν

Naturaliter servus domini est inimicus

συγκροτεῖν

αἱρέσεις conditio status.

ζημιῶσε τοῦτο

ἀμείωτον sine batá

πολυγράφοντι fraudem facienti

ἅ μόνον ῥωμαίων ἰδιόν ἐστι. οὐδείς ἄλλος
ἔθνος κατά τὴν οἰκουμένην πάντων

κτῳ nuptiæ sive matrimonium. καὶ τί ἐστι γάμος; ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συναφεια, ἀχώριστον τοῦ βίου τῶν συνιόντων ἐπαγγελλομένη, ἥγουν παρέχουσα.

Ius autem

ὃ δὲ ἰν γρτεσαῦτε ὅπερ ἔχομεν κατὰ τῶν ἡμετέρων παίδων γριαῦτιον ἔχει ἐνδιαφορότητα ὁποῖαν ῥωμαῖοι. ὥς τε ὅσον iuris civilis ἐστὶ τοῦτο ὁ νόμος. ὁ γὰρ κοινὸς τῶν οἰκετῶν iuris gentium. ὁ γίνεται δὲ ἐμοῦ καὶ τῆς ἐμῆς γυναικὸς γαμετῆς, ἐμὸς ἐνδιαφορότης ἐστίν. ὡσαύτως καὶ ἐκ τοῦ ἐνδιαφορότος, καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς γαμετῆς, τοῦτέστι ὁ ἐμὸς ἔγγονος, καὶ ἡ ἐμὴ ἐγγόνη, ὁμοίως ἐμοὶ γνήσιοι ἔσονται ἐνδιαφορότοι. ὁ αὐτὸς καὶ οἱ πρόγονοι καὶ ἀπόγονοι, καὶ τῶν ἐφεξῆς. οἱ γὰρ ἐκ τῆς ἐμῆς γυναικὸς γεννώμενοι θυγατέρες οὐκ ἐνδιαβληθήσονται τῇ ἐνδιαφορότητι τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου, ἐμοῦ δηλονότι, ἀλλ' ἐνδιαφόροι ἔσονται τοῦ ἰδίου πατρί.

ἔγγονος · ὄπερος
προέγγονος ὑπερος
ἀπέγγονος ἀόπερος

DE NVPTIIS Titulus X

Νόμοι δὲ γάμου μεταξὺ ἀλλήλων συνίστασι ῥωμαῖοι ἡνίκα τὰς πολὺ γάμων τοῖς νόμοις διηγορευμένα φυλάξωσι. δεῖ δὲ οὖν μὴν ἀρρήτους ἐφήβους εἶναι. τὰς δὲ θηλείας ἀνδρὸς δεκτικάς, τουτέστι, οὐ μὴν ἐνδιαβεβηκυίας τὴν τεσσαρακαιδέκατον ἔτος. τὰς δὲ, μείζονας εἶναι τῶν ιβ ἐτῶν. τούτους δὲ λέγομεν, εἴτε ἐνδιαφορόποιοι εἴτε αὐτεξούσιοι εἰσὶν οἱ πρὸς γάμον συνιόντες. ἀλλ' ὡδὶ τῶν ἐνδιαφορόντων καὶ ἑτέρου τι ζητοῦμεν, συναίνειν εἶναι τῶν γονέων, ὧν ἐνδιαφορόποιοι εἰσὶν οἱ συναπτόμενοι. οὕτω γὰρ χρῆναι γίνεσθαι καὶ ὁ πολιτικὸς καὶ ὁ φυσικὸς ἀπαιτεῖ λογισμός. ὁ πολιτικὸς μὲν δὴ ὁ τῶν ῥωμαίων ἴδιον. τουτέστι τῶν ἐνδιαφορόντων. ὁ φυσικὸς δὲ ἐνδέον δίκαιον οὐ μέχρι τριῶν ἡλικίας ἀναβεβήκαντας, οὐ γονεῖς δηλονότι, τούτους ἀξιοῦσθαι τῆς τιμῆς. τουτέστι τοῦ γάμου συνοικεῖν. δεῖ δὲ τῶν τοῦ πατρὸς ἡγεῖσθαι κέλευσιν, τουτέστι δεῖ τὸν πατέρα συναινεῖν ὅθεν ἀμφιβολίας αἴτιον γέγονε κἀκεῖνο. μαινομένου πατρὸς, υἱὸς ἢ θυγάτηρ ἀδὶ γάμον ἐλθεῖν ἐπεί γονυ. ὃ γὰρ παύεται τοῦ ἔχειν ἰν πρεσβύτερον οὐ παῖδας, μανίαν ὁ πατὴρ δυσυχήσας. ἐπεὶ δὴ, ὃ χὶ νήφων λογισμὸς τοῦ πατρὸς, ἰν πρεσβύτερον τρεῖς τοῖς πατράσι οὐ παῖδας, ὥς τε ἡμᾶς λέγειν σεφηθέντα τὸν πατέρα τοῦ φρονεῖν, συναπολλῶναι καὶ τῶν κοῦ τῶν παίδων ὑπεξουσιότητα, ἀλλ' ὃ δὲ ἐνδόμων γάμων γενόμενος κρείττος. ἐβούλοντο δὴν οἱ παῖδες ἀδὶ γάμον ἐλθεῖν, ἐνδιαφορόποιοι δὲ ὄντες, τῆς τοῦ πατρὸς ἐδέοντο συναινέσεως. συναινεῖν δὲ ὁ μαινόμενος οὐκ ἠδύνατο. ζητοῦμεν εἰ δύνανται. καὶ εἰ μὲν εἴπομεν, συναίνειν εἶναι, τὸν λέγειν ἰδικῶς τὸν πατέρα, ὅτι ἀφίσκομαι τοῦ γινομένου, τῶν τριαυτῶν ἀδὶ τοῦ μαινομένου γένεσθαι συναίνειν ἡ νόσος οὐ συγχωρεῖ. εἰ δὲ δεξόμεθα συναίνειν εἶναι, τὸν ὁρῶντα πατέρα μὴ αὐτιλέγειν τοῦ παραπομένου, ἀκωλύτως ὁ γάμος προβήσεται. ἀλλ' οὐκ ἔστι οὕτω ἀληθές. ὁ γὰρ μαινόμενος σωφρῶν, οὐ συναινεῖ. ἐκεῖνος γὰρ σωφρῶν συναινεῖ, ὃς ἀιδανόμενος τοῦ γινομένου ἐναντιοῦσθαι δύναται, εἰ μὴ ἀφίσκεται τούτῳ

ἀφίσκομαι τοῦ γινομένου

ὑπεξούσιοι

τούτῳ. ὁ δὲ μαινόμενος σιωπᾷ, νικώμενος ὑπὸ τοῦ πάθους οὐχ ἡδέως ἔχων. ἐπεὶ δὴ οὖν πολλαὶ πόλεις τούτων τῶν νομικῶν ἀμφιβολίαι γέγονασι, γέγονε δὴ ταῦτα τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, τιμήσας τῶν ἀμφισβήτησιν, καὶ ὑπερέπτασε τοῦ παιδὸς τοῦ μαινομένου, νόμιμον ἐαυτοῦ λαβεῖν γυναῖκα, καὶ τῶν τοῦ πατρὸς μὴ ἀναμένειν συναίνεσιν, ὥς τε καὶ τῇ θυγατρί. ὁ γὰρ τῆς θυγατέρος ἀναμφίβολον λῦ φυλαττομένων δηλονότι τῶν τῇ θείᾳ πρεσβυτέρων δεδεμένα.

Ergo non

ἐπεὶ δὴ δὲ εἰρήκαμεν, ὅτι γίνομεν γάμος ἐστὶν, ἡνίκα ῥωμαῖος ὑπορβὰς ἐν τεσσαρακαιδέκατον ἔνιαυτὸν ἀγαγόντα ῥωμαίαν ἔσαν μείζονα τῶν ιβ ἐτῶν, ἄρα εἰ ἐάν τις λάβῃ τῶν ἰδίαν μητέρα, ἢ ἀδελφὴν, ἢ θυγατέρα, θεμιτὸς ὁ γάμος; καὶ λέγομεν ἀδιαμφίβολα. εἰσὶ γὰρ γάμοι κεκωλυμένοι. καὶ πρὸς καταλήψιν τούτων, ἔχε τοῦτο ὡς ἐν προθεωρίᾳ ἡ συγγένεια, ὄνομα ἐστὶ γένικον, διαιρεῖται δὲ εἰς τρία, εἰς ἀνίοντας, εἰς κατίοντας, εἰ δὲ εἰς πλαγίους. καὶ ἀνίοντες μὲν εἰσιν, οἱ ἡμᾶς γεγεννηκότες. οἷον πατὴρ, μήτηρ, πάππος, μαμμή. καὶ οἱ ἐπὶ τούτων ἀνώτεροι. κατίοντες δὲ οἱ δὲ ἡμῖν γεννώμενοι, οἷον υἱὸς, θυγάτηρ, ἔγγονος, ἐγγόνη, καὶ οἱ ἐπὶ τούτων κατώτεροι. ἐκ πλαγίου δὲ, οἱ μήτε ἡμᾶς γεγεννηκότες, μήτε δὲ ἡμῶν γεννώμενοι, τῆς δὲ αὐτῆς γονῆς, καὶ ῥίζης ἡμῖν κεκοινωνηκότες. οἷον ἀδελφὸς, ἀδελφὴ, θεῖος, θεῖα, ἀνεψιὸς, ἀνεψιὰ, καὶ οἱ ἐκ τούτων καταγόμενοι. ἡ δὲ ἐκ πλαγίου συγγένεια, διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς ἀδυνάτους, καὶ κοινωνοῦντας. καὶ ἀδυνάτοι μὲν εἰσιν, οἱ δὲ ἀρρένος γονίας ἡμῖν συναπτόμενοι, οἷον ἀδελφὸς ὁμοπάτριος, ἢ ἀδελφὴ ὁμοπάτριος, καὶ οἱ παῖδες οἱ ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ οἱ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ, ἔγγονος, ἐγγόνη, ἢ θεῖος πρὸς πατρὸς, καὶ οἱ ἐκ τούτου παῖδες, καὶ οἱ ἐκ τοῦ υἱοῦ τοῦ θείου ἔγγονος, ἐγγόνη, ἢ θεῖα πρὸς πατρὸς, καὶ ἁπλῶς ἡνίκα μὴ εὑρεθῇ θῆλυ πρόσωπον, αἵτινον ὑπάρχον τῆς συγγενίας, λέγεται κοινῇ τάξιν προσιέναι τῶν ἀδυνατόνα. κοινάρι δὲ οἱ ἐκ θηλυγονίας ἡμῖν γινωσκόμενοι, οἷον ἀδελφὸς ὁμομήτριος ἐκείνη δὲ ὁμοπάτριος, καὶ οἱ ἐκ τούτου καπόντες. ἢ ἀδελφὴ ὁμομήτριος, ἤγουν καὶ τῆς ὁμομητρίου ἀδελφοῦ οἱ παῖδες. καὶ αὐτοὶ γὰρ κοινάρι εἰσίν. ἐπεὶ δὴ τὸ τῆς ἀδελφοῦ πρόσωπον δίδεται τῶν ἀδυνατόνα. οἱ ἀδυνάτοι λέγονται καὶ λεγίτιμοι, τουτέστι νόμιμοι, καὶ κοινάρι ἤγουν φυσικοί. οἱ δὲ κοινάρι μόνοι φυσικοί, ἐκ ἔτι δὲ καὶ λεγίτιμοι. οὓς γὰρ ὁ νόμος ἐπίσαται, τούτους οἷδε καὶ ἡ φύσις, οὓς δὲ ἡ φύσις γινώσκει, ἐ πάντως οἷδεν ὁ νόμος. αὕτη δὲ συγγένεια διέχως συνίσταται, ἢ φύσει, ἢ νόμῳ, καὶ θέσει. καὶ φύσει μὲν, ὅταν ἐξ γνήσιον γάμον παῖδες προέλθωσι. θέσει δὲ, ὅταν ἔχῃ τὶς υἱὸν, λάβῃ ἕτερόν τινα εἰς υἱοθεσίαν. οὕτως γὰρ ὁ υἱοθετούμενος, τοῦ ἐμοῦ μὲν φυσικοῦ παῖδος, τοῦ ἰδίου δὲ θετοῦ ἀδελφοῦ ἐστὶν ἀδυνάτος, ἔστι δὲ καὶ κοινάτος. ὃς γὰρ ἡ θέσις ἀδυνάτους αὐτοῦ τρεῖς, τούτους ἀφτελεῖ καὶ κοινάτους. καὶ γὰρ ἡ νόμιμος πᾶξις, τουτέστιν ἡ υἱοθεσία ἐυχόρως συνάπτεται τῇ ἀδυνατόνι γνόμῳ ὅσῃ καὶ αὐτῇ. τὰ γὰρ νόμιμα τοῖς νομίμοις συναπτεται. λοιπὸν δὲ ἡ ἀδυνατίων συναπτομένη τῇ θέσει, ἕλκει μεθ' ἑαυτῆς καὶ τῶν φύσιν, τουτέστι τῶν κοινατόνα, καὶ ὃς ἀδυνάτους καλεῖ ὁ θεὸς, τούτους καὶ κοινάτους ὀνομάζει

Ascendétes
Descédentó
Obliqui

Adnati
Cognati

ὀνομάζει. ὃς δὲ ἔμελλε κογνάτους καλεῖν, εἴγε φυσικὸς ὑπῆρχε μὲ πᾶς, τούτους θεὸς ὤν, ὁ δὲ ἀδνάτους ὁ δὲ κογνάτους καλεῖ. ὁ γὰρ ἐν φύσει κογνάτων, ἐν θέσει ὁ δὲν εἶναι νομίζεται. ἐπειδή σοι ταῦτα προθεώρηται ὁρᾶν λοιπὸν τὸ προκείμενον. ἐλέγομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ὅτι ὅκ ἀεὶ ξωμαῖος, ξωμαίᾳ συναστόμενος, νόμον γάμον ἀκρτελεῖ, διὰ τὸ εἶναι πινὰς κεκωλυμένους, καὶ τέως μὲν τῶν ἀνιόντων καὶ τῶν κατιόντων, εἰς ἀπόραν τὸ γάμος κεκώλυται. ὁ δύαται γὰρ τὶς λαμβάνειν τὴν ἰδίαν μητέρα, ἢ μάμμην, ἢ θυγατέρα, ἢ ἐγγονὴν, εἴτε φυσικαί εἰσιν, εἴτε θεταὶ, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ θέσις ἐλύθη ὁ τρόπος τῆς ἐμανκιπατίου. ἀναχωρήσω γὰρ τὴν νῦν θεσιν ἡ πάλαι τὸ πατρὸς καὶ πάππου προσηγορία. καὶ μὲν ἐξὸν δὲ τῶν ἐκ πλαγίου προσώπων, ὅσοι τὶς κώλυσις, ἀλλ' ὁ δίωνικός. ἰδοὺ γὰρ μὲν ἐξὸν ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς ὁ συνίσταται ὁ γάμος, εἴτε ὁμοπάτριοι εἰσιν, εἴτε ὁμομήτριοι. ἢ ταὐτὸ δὲ, εἴτε μόνον ὁμοπάτριοι, ἢ μόνον ὁμομήτριοι. εἰ δὲ εἴη μοι θετὴ ἀδελφή, ἐφ' ὅσον συνέστηκεν ἡ θέσις ὁ γάμος ἐμπεδίζεται. τούτης δὲ διαλυθείσης, διὰ τὸ ἐμὲ, ἢ ἐκείνην ἐμανκίπαρν γενέσθαι ἀκωλύτως ὁ γάμος πρόβήσεται. ἐπειδὴ γὰρ ἡ θέσις νόμος ὅστε διὰ τῆς ἐμανκιπατίου γενόμενος ὅσης καὶ αὐτῆς, διελύθη ἐκείνος, ὁ δὲ ἐν ἕδει ἔχω πρὸς αὐτὴν συγγενείας. πάλαι μὲν γὰρ, ὅτε οἱ δύο ἦμεν ὑπεξούσιοι, καὶ ἀδνάτων αὐτὴν ἐκάλουν καὶ κογνάτων. τῆς δὲ ἐμανκιπατίου διαλυσάσης τὴν θέσιν ἀδνάτων αὐτὴν ὁ καλέσω. ὅκ ἔτι γὰρ γένος ἡ θέσις ὅσα, κρατεῖ παρ' ἑαυτῇ τὴν νόμον συγγένειαν, τουτέστι τὴν ἀδνατίνα. τῆς δὲ ἀδνατίνος ἀναιρεθείσης ἀκρλέλυται καὶ ἡ κογνατίων. ἐπειδὴ γὰρ ἀδνάτων αὐτὴν καλεῖν ὁ δύαμαι, ἐκείνους ὁ δὲ κογνάτων. διὸ ἐάν τις τὸν ἴδιον γαμβρὸν εἰς θέσιν βάλεται λαβεῖν, ὀφείλει πρότερον τὴν θυγατέρα κρίνειν ἐμανκίπαρν. εἰ δέ τις ἔχων ὑὸν ἢ νύμφην βάλεται εἰς θέσιν λαβεῖν τὴν νύμφην, ἐμανκιπατούσειν πρότερον ὀφείλει τὸν υἱόν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο πράξει, τῇ θέσει τὸ γαμβροῦ, ἢ τῆς νύμφης, ὁ γάμος διαλυθήσεται. εὑρεθήσονται γὰρ ἀδελφοί. μεταξὺ δὲ ἀδελφῶν, ὁ δὲ ἐὰν εἶεν θεοὶ συνίσταται γάμος. τὴν τὸ ἀδελφοῦ μου, ἢ τῆς ἀδελφῆς μου θυγατέρα, λαμβάνειν πρὸς γάμον ὁ θέμις. ἀλλ' ὁ δὲ τὴν τούτων ἐγγόνην, εἰ καὶ τὰ μάλιστα τεταρτοι εἰσὶ βαθμοῦ, ἢ ὁ βαθμοῦ ὁ δύαμαι λαμβάνειν πρὸς γάμον. οἷον τὴν θετὴν θυγατέρα τὸ θείου, ἢ τὴν θείας. κανὼν γὰρ ἔστω σοι καθολικὸς, ἐκείνου τὸ προσώπου, ὃ τὴν θυγατέρα ὁ δύαμαι λαβεῖν πρὸς γάμον, τούτου ὁ δὲ τὴν ἐγγόνην. εἰ δὲ ὁ φυσικός μου πατὴρ, λάβοι πινὰ κόρην εἰς θέσιν, γένηται δὲ ἐκ ταύτης θυγάτηρ, δύαμαι λαβεῖν ταυτὴν πρὸς γάμον. ἐπειδὴ κογνάτα μου ὄντιν αὕτη ὡς ἐκ θηλυγονίας γινωσκομένη. εἰρήκαμεν δὲ ἐν τῷ φύσει κογνάτων ἐν θέσει μηδὲν εἶναι. δύο ἀδελφῶν ἀρρένων, ἢ θηλύων παῖδλον, ἢ ἀδελφοῦ, καὶ ἀδελφῆς, ἀλλήλοις ὁ δύανται πρὸς γάμον συναπτεσθαι. τὴν ἐμὴν ἀμίταν· ἀμίτα δὲ ὄστι ἡ πρὸς πατρὸς θεία· ὁ δύαμαι λαβεῖν πρὸς γάμον, εἰ καὶ θετή ὄστιν. ὁ μὴν, ὁ δὲ τὴν ματρτόρταν. ματρτόρτα δὲ ὄστι ἡ πρὸς μητρὸς θεία. ἐπειδὴ

Inter eas

Fratris

Eius uero

Duorum

Item amitā

Nympha · i · nur

Amita

Matertera

καὶ

ἐπειδὴ μητρῶν τάξιν ἐπέχουσι καὶ ἔστι μεγάλη ἄμιτα, ἡ τὸ πάππου ἀδελφή, ἣν ὁ ἐμὸς πατὴρ ἄμιταν, ἐγὼ δὲ μεγάλην ἄμιταν ἀποκαλῶ. μεγάλη δὲ ματρτόρτα ἡ ἀδελφὴ τῆς ἐμῆς μαμμης ἣν ἡ ἐμὴ μητὴρ ματρτόρταν καλεῖ. ἐγὼ δὲ μεγάλην ματρτόρταν. εἴρηται δὴ τῆς ἀμίτας, ὅτι ὁ δύαμαι ταύτην λαβεῖν, ὁ δὲ εἰ ὑπάρχει θετή. ὁ κέπι δὲ δὴ τῆς ματρτόρτας. καὶ πῶς συμβαίνει εἶναι θετὴν ἄμιταν, ἢ μεγάλην θετὴν ἄμιταν; οἷον ὁ πρὸς πατρὸς πάππος μου ἔχων υἱὸν τὸν ἐμὸν πατέρα, ἔλαβε κόρην τινὰ εἰς θέσιν. καὶ ὁ μὲν ἐμὸς πατὴρ, ἐκάλει αὐτὴν θετὴν ἀδελφὴν, ἐγὼ δὲ θετὴν ἄμιταν. μεγάλη δὲ θετὴ ἄμιτα πῶς συμβαίνει; ὑπόθου ὅτι ὁ πρόπαππός μου ὁ πρὸς πατρὸς, ἔχων υἱὸν τὸν ἐμὸν πάππον ἔλαβεν εἰς θέσιν κόρην τινὰ, ἣν ὁ ἐμὸς πάππος ἐκάλει θετὴν ἀδελφὴν, ὁ δὲ ἐμὸς πατὴρ θετὴν ἄμιταν, ἐγὼ δὲ μεγάλην θετὴν ἄμιταν. διὰ τοῦτο δὲ δὴ τῆς ἀμίτας προσετέθη τῆς θέσεως, ὁ μὴν δὴ τῆς ματρτόρτας, ἐπειδὴ κατὰ ἀρρενογονίαν μοι συναπτομένη, ἐυρίσκεται ἀδνάτα. ἢν δὲ αὐτὴ καὶ κογνάτα. ὁ γὰρ ἀδνάτου πάντως καὶ κογνάτου. δὴ δὲ τῆς ματρτόρτας ὁ γάμος πάντως ὅκ ἐνεπόδιζε μαρτόρτας ὄστις ἐπειδὴ γὰρ ἀκρθηλυγονίας ἐγινώσκετό μοι, κογνάτα ἐστίν. ὑποκειμένης δὲ θέσεως, ὁ δὲ ἐν ἕδει ἔχει πρός με συγγενείας, ἐπειδὴ τὴν θετὴν ματρτόρταν δύαμαι λαβεῖν τουτέστι τὴν μαμμὴν μου τὴν πρὸς μητρὸς, τὴν δὲ θετὴν ἄμιταν ὁ δύαμαι, τουτέστι τὴν μαμμὴν μου τὴν πρὸς πατρὸς διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ὁ ἐν φύσει κογνάτων, ἐν θέσει ὁ δὲν εἶναι νομίζεται. ὡς ὅπου μὴ κεκωλυμένου τοῦ γάμου, διὰ τοῦτο ὅκ ἐθεμόδισε θετὴν ματρτόρταν. πῶς δὲ ἐν τούτῳ συμβαίνει γένεσθαι ἐκ θέσεως ματρτόρταν; οἷον ὁ πάππος μου ὁ πρὸς μητρὸς ἔχων θυγατέρα τὴν ἐμὴν μητέρα, ἔλαβεν εἰς θέσιν κόρην τινὰ ἣν ἡ ἐμὴ μητὴρ ἐκάλει θετὴν ἀδελφὴν, ἐγὼ δὲ θετὴν ματρτόρταν. εἰρήκαμεν ἐν τῇ πολαβούσῃ τὸν διὰ συγγένειαν κεκωλυμένους γάμους. εἰσὶ δὲ ἕτεροι, ὁ διὰ θεμὸν συγγενείας, διὰ δὲ ἀγχιστείαν μὴ προβαίνοντος. ἀγχιστεία δὲ ὄστιν, οἰκειότης προσώπων, ἐκ γάμων ἡμῖν συνημμένων συγγενείας ἐκτός. οἷον ὁ δύαμαι ἐγὼ λαβεῖν τὴν ἐμὴν προγονὴν, ἢ νύμφην, ἐπειδὴ θυγατέρων τάξιν ἔχουσι. καὶ νύμφη μέν ὄστιν ἡ τοῦ υἱοῦ γαμετή. προγονὴ δὲ ἡ τῆς ἐμῆς γυναικὸς θυγάτηρ. δεῖ δὲ προσεθεῖναι ὁ ποτέ, καὶ λέγειν, ὁ δύαμαι λαμβάνειν πρὸς γάμον, τὴν ποτέ μου νύμφην, ἢ τὴν ποτέ μου προγονήν. προσιθέντος γὰρ ὁ ποτὲ δεικνύομεν μὴ ὄντα τὰ τῆς ἀγχιστείας ἄπτα γεγονότα πρόσωπα. καὶ ὅμως ὁ δὲ ὄντως δύαμαι συναφθῆναι καὶ ἀκρβομένων τῶν προσώπων δι' ὧν ἡ ἀγχιστεία γέγονεν, καὶ αἰδοῖ τῆς ἀγχιστείας τὴν συνάφειαν ἐπέχομεν. ἐάν γὰρ εἴπω τὴν ποτέ μου νύμφην, ἔδειξα ὅτι ἐτελεύτησεν ὁ ἐμὸς μὴν υἱὸς αὐτῆς δὲ ἀνήρ. ἐὰν δὲ εἴπω τὴν ποτέ μου προγονὴν, ἔδειξα ὅτι ἐτελεύτησεν, ἡ αὐτῆς μὴ μήτηρ, ἐμὴ δὲ γαμετή. εἰ γὰρ ἔτι, ἡ μὲν ὄστιν νύμφη, ἡ δὲ προγόνη μείζονι κεκώλυμαι λόγῳ ταύτην ἀγαγέσθαι. ἐυρίσκεται γὰρ, ἢ ὁ ἀνὴρ ἔχων δύο γαμετὰς, ἢ ἡ γυνὴ δύο ἔχουσα ἄνδρας. ἐὰν γὰρ λάβω γυναῖκα τὴν υἱοῦ μου νύμφην

Amita magna

Matertera magna

Adnatus etiam cognatus

ἐνθεμάτη

Affinitatis

αγχιστία affinitas

προγόνη progna

νύμφη nurus

c φῶν

Hæc uerba nõ habentur in . co . emẽ . usq: ad . δύο

ὧν ἡ θέσις πάντως οὐκ ἐνεμπόδιζε τῷ γάμῳ

φῶ, ἐυρίσκεται ἐκείνη ἔχουσα τὸν ἐμὸν παῖδα, καὶ ἐμέ. εἰ δὲ τῶν νῶν μου πλοῦτον συμβήσεταί μοι, δύο γαμετὰς ἔχειν, τῶν νῶν μὲν γαμετῶν καὶ τῶν αὐτῆς θυγατέρα τῶν ἐμῶν πλοῦτον. κεφαλικὴν δὲ ὤφεισαι πωμρία κῆ τῶν διπλῶν γάμων σωιζῶν τῶν. ὃ δὲ ὃν τῶν μείζονα κώλυσιν ἀφεὶς, λέγω δὲ τῶν κεφαλικῶν πωμρίαν, τρακταῖξει τῶν ἐλάττονα, καὶ λέγει κεκω-
Socrum λύσθαι τῶν σωαφειαν, διὰ τῶν τῆς ἀγχιστείας πωμῶν. ὃ δύναμαι λα-
βεῖν τῶν πρὸς μὲ πνωθρὰν, ἢ τῶν πρὸς μὲ μητρυιὰν, ἐπεὶ μητρῶν ταῦτην ἐπέχουσι. καὶ πνωθρὰ μὲν ὅτιν ἡ τῆς ἐμῆς γαμετῆς μήτηρ. μητρυιὰ δὲ, ἡ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς γαμετὴ δῆλον ὅτι ἐκ ἑτέρας. προσέθηκα δὲ καὶ ταῦτα τὸν πρὸς τὴν, ἵνα δείξω μὴ ὕπνον τὰ τῆς ἀγχιστείας αἴτια πρόσωπα, διὰ τὸν τελευτῆσαι τῶν ἐμῶν γαμετῶν, ἤγουν τὸν ἐμὸν πατέρα. εἰ γὰρ ἔτι ζῶσι δίπλωσις ἐπεισάγεται γάμου. εἰ γὰρ λάβω τῶν ἐμῶν πνωθρὰν, ἐυρίσκομαι δύο ἔχων γαμετὰς τῶν πνωθρὰν καὶ τῶν αὐτῆς θυγατέρα. εἰ δὲ τῶν νῶν μητρυιὰν, ἀκὸν τελευτήσεται ἐκείνη δύο προσώπων γαμετὴ, τοῦ πατρός μου καὶ ἐμοῦ αὐτοῦ.
Mariti οἶδας δὲ κεφαλικῶν εἶναι τῶν ὧν τῶν διπλῶν γάμων πωμρίαν. πατρὶ μὲν, ἔχων γὰρ ἀκὸν πάτραν, ἔλαβε πατρίμαν πρὸς γάμον ἔχουσαν θυγατέρα ἀκὸν πάτρ. ἢ καὶ ἐκ τοῦ φανάτου, ὁ μὲν ἔχε θυγατέρα, ἡ δὲ γόνον. οἱ τοῦτον παῖδες, οἱ ἐν ζῷ συνήθεια λεγόμενοι ἀλληλοπρόγονοι, καλῶς ἀλλήλοις συνωρνται, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀδελφὸς, ἢ ἀδελφὴ αὐτῆς τεχθεῖν, ἐκ τοῦ συναύ-
Si uxor τοῦ μὲν τῶν αὐτοῦ γένωνται γάμου. ἡ μὲν γαμετὴ, ἐν πρὸς ἐμὲ ἕξεται, δίχα διαλύσασα γάμον, ἀνδρὶ δυτέρῳ συνήφθη. ἔσχεν ἐκ τούτου θυγατέρα, ζητοῦμεν εἰ τῶν ἐξ αὐτῆς θυγατέρα δύναμαι λαβεῖν. καὶ φημὶ μὴ εἶναι μὲν αὐτῶν πλοῦτον. πλοῦτον γάρ ὅτιν, ἡ πρὸ τῶν ἐμῶν τεχθεῖσα γάμων. πλὴν διὰ τὸ ἐυπρεπῆς, ἀπέχεσθαι δεῖ μὲ τῆς πρὸς αὐτῶν συναφείας. καὶ γὰρ ἡ γνωμένη μνηστὴ τοῦ ἐμοῦ παιδὸς, ὁ γένοι μου νύμφη γάμου μὴ παρεκνλυθήσαντος, ὃ δὲ ἡ τοῦ πατρός μου μνηστὴ γένοι μου μητρυιὰ τῶν γάμων ἐμπεδωθέντων. καὶ ὅσον ἐκ τῶν εἰρημένων, ἠδυνάμεν ταῦτας λαμβάνειν πρὸς γάμον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο διὰ τὸ ἐυπρεπῆς, ἐπαινεῖ ἡμῖν ἰουλιανὸς τῆς
Illud τοιούτοις μὴ πρόσιναι γάμοις. ἄρα δὲ ἡ συγγένεια ἡ ἐν δυλείᾳ ἐμπεδῶν γίνεται ζῷ γάμῳ; οἷον συνελυθεῖν τὶς τῇ οἰκείᾳ ἀδελφῇ. ζητοῦμεν εἰ
Iulianus ὀλιγόστεγαστα γάμου γένοιτο αὐτῶν ἀναμεταξύ. καὶ ὅσον μὲν κῆ τῶν ἀκείβειαν, ὃ νομίζεται τὶς ἀναμεταξὺ αὐτῶν εἶναι συγγένεια. πλὴν διὰ τὸ αἵματος δίκαιον, ὅ ὅτι ius sanguinis, ἤγουν δίκαιον αἵματος, ἡ συνάφεια
Sunt κεκώλυται. ἔσι δὲ καὶ ἑτέρα πρόσωπα, ἃ τινα διαφόρων αἰτιῶν χάριν, ὃ δύναμαι λαβεῖν πρὸς γάμον. ταῦτα δὲ ἐν τοῖς δίγεσοις, ἤγουν ζῷ πανδέκτῳ ἐκ πολλῶν ἀρχαίων συναχθέντα, ἐγγραφῶν ὁ θειότατος ἡμῶν ἐπέτρεψε βασιλεύς. εἰ δὲ τὶς ὑπεναντίον τῶν εἰρημένων ἀγάγηται τινὰ πρὸς γάμον, ἐκ αἰσχυνθεὶς τῶν τῶν αἰωνίων ἢ κατιόντων συγγένειαν, ὃ δὲ τὰ ἐκ πλαγίου κεκωλυμένα πρόσωπα, ὃ δὲ ἐν νῷ λαβὼν τῶν τῆς ἀγχιστείας κώλυσιν, καταφρονήσας δὲ κῆ τῶν συνελυθεῖν τῶν συγγενῶν, ὅ τε αὐτὸς

αὐτὴρ, ὅτε ἐκείνη γαμετὴ κληθήσεται, ἀλλ' ὃ δὲ γάμος ὁ πρᾶγμα, ὃ δὲ πλοῖξ ὁ ὠνιδιδόμενον. ἀλλ' ἐπειδὴ ταῦτα τῶν ἀκολάσων ὠνοχεῖν ὃ δύναται τῶν πλοαίρεσιν, μείζονα πρίνω ὠνίθησιν ὁ νόμος. λέγει γὰρ οὖν ἐκ τριαύτης σωαφείας πικρμῶν, ὑπεξουσίων μὴ γίνεσθαι ζῷ πατεῖ, καὶ ὅς ἡ φύσις ἐδωρήσατο ὁ νόμος ἀγνοεῖ ὡς μὴ κῆ τῶν αὐτὸ τεχθέντας πλοαίρεσιν. ἀλλ' ὅσον αὐτὴκει εἰς τῶν τοῦ πατρὸς ὑπεξουσιότητα, τριῶν εἰσιν, ὁπόσοις ἐὰν συμβαίνει οὖν ἀκὸν πρυείας συλληφθέντας. καὶ γὰρ ὃ δὲ ὅτι πατρὸς ἔχειν νοοῦνται, ὁπότε ἀδηλος οὗτος ὅτι διὰ τὸ πλῦθος τῶν μιγνυμένων, ἀλλ' ἐώθασι τοῦτος ὠνομάζειν καλεῖν, ἢ ἀκὸν ἑλληνικῶς φωνῆς, quasi ὠνομάδιον concepti, οἷον ὠνομαδιῶν συλληφθέντος, ἢ quasi sine patre filij. ἤγουν ἐπειδὴ παῖδες εἰσιν ἀπάτορες. ἀκολούθως ὃν ὅτι λέγειν τῆς τοιαύτης διαλυθείσης σωαφείας, μὴ γίνεσθαι πλοικὸς ἀπαίτησιν. οἱ δὲ οὖν ἀθεμίτως ἀπαζόμενοι γάμους ὃ μόνον τὰς εἰρημένας ὑφίσανται πρινάς, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας τινὰς, ὃς ἐκ τῶν βασιλικῶν ὅτι μαθεῖν διαταξεῶν. ἔσι δὲ ἰδεῖν, πότε τὶς, ἅμα μὲν ὦ τεχθῶσι ἐκ ὅτιν ἐν πρεσάτε τοῦ πατρὸς, μὴ ταῦτα δὲ γίνεται ἐν πρεσῶτε. καὶ πρὸς ὅτός ὅτι. ἐμγνύω μὲν ἐγὼ τινὶ γυναικὶ, πρὸς ἣν νόμιμον ὃ κ ἐκωλυόμεν συνήσαν γάμον. ἐμγνύμεν δὲ αὐτῇ, ὃ χ ὡς γαμετῇ, ἀλλ' ὡς πόρνῃ τυχόν, ἢ παλλακῇ. ἐτέχθησαν παῖδες ἐν τεῦθεν, ὃ κ εἰσὶν ἐν πρεσῶτε, διὰ τὸν γάμον μὴ πλουγεῖσθαι, ἀλλ' ὅτι φυσικὸς ὁ πᾶς. ὅσον ὠνιδιδωκὲ μὴ ταῦτα εἰς βεβαιότητον, γνήσεταί μοι ἐν πρεσῶτε. ὁ δὲ αὐτὸ ὅτιν, εἰ καὶ συνεκάθευδεν γυναικί τινι, ὃ χ ὡς γαμετῇ, ἢν ἔχειν μὲ γυναῖκα, ὃ χ ὁ νόμος, ἀλλ' ἡ τῆς διαθέσεως ἐκώλυσεν ἑλλιψις. ἐτέχθη παῖς, ὃ κ ἐσιν ἐν πρεσῶτε. εἰ δὲ μὴ ταῦτα καθὰ εἴρηκεν ἡ διάταξις τοῦ ἐυσεβεσάτου ἡμῶν βασιλέως, πλοικὸς γίνεται πρὸς αὐτῶν, ὃ μόνον οἱ πλοτεχθέντες τῶν πλοικῶν, ἀλλὰ καὶ οἱ μὴ ταῦτα, εἴ τινας συμβαίν τεχθῶσι, ὑπεξόσιοί μοι γενήσονται, κῆ τὰ πρεσχόμενα τῇ τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως διαταξει.

DE ADOPTIONIBVS Tit. XI

ΓΝωμεν ἐν τοῖς πολαβοῦσιν ὁπόσον ἔχομεν ὑπ' ἐν πρεσῶτε κῆ τῶν ἡμετέρων παίδων, τῶν δὲ ἐνόμων γάμων ἡμῖν γενομένων. εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι αὐτὴ ἡ ἐν πρεσῶτε, καὶ ὦν θεοῦ πρόεισι παῖδας. καὶ τί ὅτιν ὑοθεσία. νομίμη πρᾶξις, μιμουμένη τῶν φύσιν, πρὸς παίδων παραμυθίαν ὠνυγκομένη. τυχὸν γὰρ, ὃ κ ἔχων τὶς παῖδας διὰ τὸ μὴ ἐλθεῖν ὦν γάμον, ἢ ἐλθεῖν μὲν μὴ παιδοποιῆσαι δὲ, ἢ παιδοποιῆσαι μὲν, ἀκὸν βαλλεσθαι δὲ τούτος, ὑπὸ ἐκ τῆς φύσεως ἐλάττωμα, ἢ καὶ ὑπὸ συμβὰν δυσύχημα βουλόμενος ὠνοκουφίσαι, ἔλαβον εἰς ὑοθεσίαν πινά. τοῦτον δὲ εἴρηται, ὡς ὃ μόνον ἐκείνων εἰς θέσιν λαμβανόντων τῶν ὃ κ ἔχόντων παῖδας. καὶ οἱ ἔχοντες γὰρ ἀκωλύτως λήψονται, ὡς καὶ ἐν τοῖς

πολαβεῖν εἴρηται ἐπὶ τοῦ πατρὸς τοῦ θέματος. γνῶναι δὲ ἐστὶν, τὸν εἰς θέσιν βαλόμενον λαβεῖν τὸν γαμβρὸν, ἢ τῷ νυμφίῳ, πρότερον τὸν υἱὸν, ἢ τῷ θυγατρὶ αὐτοῦ ὀφείλειν τρεῖς ἐμαγκιπάτορας. ὥστε ὅσον ἐν ἐκείνῳ τοῦ θέματος, εἰ μὴ ὁ γάμος ἐκωλύθη ἐὰν δὲ γενέσθαι τῇ πράξει τῆς θέσεως. ἀλλ' εἴπερ ἐν τοῖς πρὸς παραμυθίαν ἀπαίτουν ἐξωμοσίαν τῇ θέσει, ἵνα διηλώσω τὸ γινόμενον ὡς οὐδὲ τὸ πλεῖστον. ἡ δὲ ὑποθεσία, ξωμαϊκῇ φωνῇ λέγεται ἀδροτίων. αὕτη δύο γενικὸν ὄνομα, εἰς δύο διαιρεῖται, εἰς ἀδρογατόνα, καὶ τὸν ὁμώνυμον ἀδροτόνα. ἡ δὲ ἀδροτίων γίνεται δύο τρόπος, ἢ ἐκ βασιλικῆς ἀντιγραφῆς, ἢ ἐκ προσταξεως ἀρχόντων. ἡ δὲ ἀντιγραφῆς βασιλικῆς τούτου ἢ ταύτας εἰς θέσιν λαμβάνομεν, οἵ πνευ εἰσὶν αὐτεξούσιοι. τοῦτο δὲ τὸ τῆς ὑποθεσίας εἶδος, λέγεται ἀδρογατίων, ἤγουν παράκλησις. κελεύσει δὲ τῶν ἀρχόντων ἕξεσι λαβεῖν εἰς θέσιν τοῦ αὐτεξούσιον, ἢ τὰς αὐτεξουσίας ἑτέρων, εἴτε πρῶτον ἐπιχειρῶν παρὰ τῆς φυσικῆς γονεῦσι βαθμὸν, ὁποῖός ἐστιν υἱὸς ἢ θυγατήρ, εἴτε τὸν ἐπ' ἐκείνα, ὁποῖός ἐστιν ἔγγονος, ἐγγόνη. τοῦτο δὲ κυρίως ἀδροτίων λέγεται ἡ τοῦ υἱοῦ ὑποθεσία, καὶ γενικῶς, καὶ ἰδικῶς ὀνόματι. ἀλλὰ πάλαι μὲν ἐξῆν πάντως ἀλλότριον αὐτεξούσιον εἰς θέσιν λαμβάνειν καὶ τὸν ἐν πρεσβυτέρῳ, τοῦ φυσικοῦ πατρὸς μετέβαινον οἱ τὸν θετόν. σημεῖον δὲ διαταξις τοῦ ἐυσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως γέγονε κελεύουσα, ἵνα τις αὐτεξούσιον εἰς θέσιν λαμβάνει, μὴ διαλύεσθαι τὴν τοῦ φυσικοῦ πατρὸς αὐτεξουσιότητα, μηδὲ ἐπὶ μετοικίαν ἐν τὸν θετὸν πατέρα, μηδὲ γίνεσθαι αὐτοῦ ἐν πρεσβυτέρῳ τὸν παῖδα, εἰ καὶ τὴν ἐξαιρεῖτο κλῆσιν, εἰς τὰ πράγματα τοῦ λαβόντος αὐτὸν εἰς ὑποθεσίαν, ἢ εἰς μίαν διαταξις αὐτοῦ ἐφιλοτιμήσατο. εἰ δὲ ὁ φυσικὸς πατὴρ, ἀκμάζοντικῷ τινὶ, ἀλλὰ τοῦ οἰκείου πενθεροῦ τοῦτον διέδωκε εἰς θέσιν, ὃς ἦν αὐτοῦ παππὸς πρὸς μητρὸς, ἢ πολλάκις γενόμενος τις ἐμαγκιπάτος, ἔτα παιδοτριβήσας, τὸν μὲν τῶν ἐμαγκιπατίνα τεχθέντα αὐτοῦ παῖδα, τοῦ οἰκείου μὲν πατεῖ, πάππῳ δὲ πρὸς πατρὸς τοῦ λαμβανομένου διέδωκεν εἰς θέσιν. οὐδὲ τούτων γὰρ τῶν θεμάτων, ἐπειδὴ εἰς ἐν καὶ τὸν αὐτὸν πρόσωπον συντρέχει ταῦτα φυσικὰ δίκαια, τουτέστι τὰ ἐκ τῆς γενέσεως καὶ τῆς ὑποθεσίας, ἅμα χωρὶς ὁ πᾶς ἐν πρεσβυτέρῳ γενήσεται τοῦ θεοῦ πατρὸς, σωματούμενος αὐτοῦ καὶ νόμῳ καὶ φύσει, καὶ τῆς τοῦ πρὸς πατρὸς πάππου γενήσεται φαμιλίας τε καὶ αὐτεξουσιότητος. εἰσὶν δὲ πολλαὶ διαφοραὶ ἀδρογατίνος, καὶ ἀδροτίνος, καὶ πρώτη αὕτη. ἡ μὲν ἀδρογατίων οὐδὲ βασιλέως γίνεται, ἡ δὲ ἀδροτίων, οὐδὲ ἀρχόντων. διὸ τοῦτο διαφορὰ, ὅτι ἡ μὲν ἀδρογατίων, αὐτεξούσιον, ἡ δὲ ἀδροτίων οὐδὲ αὐτεξούσιον χώραν ἔχει. ἔστι δὲ καὶ τρίτη διαφορά. ὁ ἀνὴρ αὐτεξούσιος ἐκεκώλυτο εἰς θέσιν πάλαι λαμβάνεσθαι. τελευταῖον δὲ ἐπέτρεψε γενέσθαι, μετά τινος παραφυλακῆς. ἵνα τὸν διὰ βασιλικῆς ἀντιγραφῆς ἀνηβος αὐτεξούσιος εἰς θέσιν λαμβάνεται, δεῖ ζητεῖν, εἰ σεμνή τις αἰτία τῶν ὑποθεσίαν σωεσήσατο, τουτέστι μὴ δι' αἰσχρὸν ἐρωτα, τῶν θέσιν ὁ βουλόμενος πατὴρ γενέσθαι βούλεται, καὶ εἰ λυσιτελὲς τοῦτο τοῦ πεπίλλω ἢ καὶ μὴ συμφέρει. τυχὸν γὰρ ἄπορος ἐστὶν ὁ θετὸς πατὴρ, αὐτὸς δὲ πλούσιος, ἢ ἴδιος ὅτε δαπα-

Adoptio

Arrogatio
Adoptio

βαθμός gradus

Sed hodie

ἐξαδιαθέτου ab intestato

ἐφιλοτιμήσατο tribuit

θεμάτων capibus

Cum autē

Arrogatio
Adoptio
D a

ἄνηβος impubes

παραφυλακῆς

θετὸς πατήρ

ἐξωμοσία

θεμάτων capibus &
θεμάτεω. ῶ. pono casu

δαπανηρός. καὶ εἰ ἐν δὲ αὐτῶν φανῇ, ὁ προβήσεται ἡ θέσις δεῖ γὰρ πρὸς τοῦτο τρεῖς, καὶ ἀσφαλεῖαν τρεῖν ἐν δημοσίῳ προσώπῳ, τουτέστι τοῦ παβουλαρίου, ὡς εἰ συμβῇ τὸν εἰς θέσιν ληφθέντα ἀνήβον τελευτῆσαι, ἀποκατεστήσει ἐκείνοις τὰ πράγματα, οἱ ἔμελλον ἐλθεῖν ἐπὶ τὸν αὐτοῦ κλῆρον, εἴ γε μὴ ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς θέσιν. ἀλλ' ὁ δὲ ἑτέρως τὸν τρίτον ἀνήβον ἐμαγκιπάτορα ὁ ἀδρογατῶν τρεῖν δύναται εἰ μὴ ἐυλόγοις αἰτίας ἀποδεῖχθεῖσης. ὅτι πάντων πραγμάτων ὧν ἂν λέγωνται διαφοραὶ τούτων καὶ κοινωνίαι τυγχάνουσι. τί γὰρ ὅτι ἢ ἐπεβάλοντο τοῦ θεοῦ πατεῖ, ἢ ἑτέρου τινὸς ἐπαξιῶν ἄξιον ἑαυτὸν ἐποίει, τὸ ἐκβληθῆναι τῆς τοῦ θεοῦ πατρὸς αὐτεξουσιότητος, ἀποδιδομένων αὐτοῦ διηλονότι τῶν ἐπ' αὐτοῦ προσωποιοῦντων πραγμάτων τοῦ θεοῦ πατεῖ. εἰ δὲ καὶ τελευτῶν ὁ θεὸς πατὴρ, ἀδιαθέτου, σὺν αὐτὸν, ἤγουν ἀπέκληρον αὐτὸν ἐποίησεν, ἢ καὶ πολιὸν ἀλόγως ἐποίησεν, κελεύεται τὸ τέταρτον μέρος τῶν οἰκείων πραγμάτων αὐτοῦ καταλείπειν, δηλονότι διαδιδὴ τῶν οὐδὲ τὸν θεὸν πατρὸς μετεσχεθέντων, καὶ ὧν αὐτοῦ τὸ κοινὸν προσεπέρισε μετὰ τῆς θέσιν. ταῦτα δὲ πάντα, οὐδὲ τοῦ εἰς θέσιν λαμβανομένου ἀνήβου αὐτεξούσιος ἀργεῖ. διὰ τὸ πρῶτον μὲν μηδὲν δεῖν ἔχειν αὐτὸν αὐτεξούσιον. δεύτερον ὅτι ὅστε πατὴρ διωκόμενος τοῦτο πολιοργοῦνται, καὶ οὕτως αὐτὸν εἰς ὑποθεσίαν παραχεῖν. εἰρήκαμεν τρεῖς διαφορὰς, εἴτε ὅμως κοινωνίας ἀδρογατόνος, καὶ ἀδροτόνος. γνῶναι δὲ διαφορὰ, πάντως ἴσαι καὶ κοινωνία. ὅτι δὲ πρώτη κοινωνία αὕτη. δεῖ τὸν λαμβάνοντα εἰς ὑποθεσίαν εἶναι μείζονα τοῦ ὑποβουμένου, ἐπειδὴ πρὸς μίμησιν τῆς φύσεως τοῦτο γενόμενον. ἡ δὲ φύσις πρεσβύτερον οἶδε τὸ ὑὸν τὸν πατέρα. νομίζεται γὰρ τέρας εἶναι καὶ τῆς φύσεως ἀλλότριον, τὸν λέγειν μείζονα εἶναι τὸν παῖδα τοῦ πατρός. τοῦτο δὲ οὐδὲ αὐτεξουσίων, καὶ αὐτεξουσίων προβαίνει. δεῖ δὲ προνοεῖσθαι τὸν πατέρα γνήσιον ιη. ἡ γὰρ τοιαύτη ἡλικία plena λέγεται pubertas, τουτέστι ἐφηβότης τελεία. ὅτε καὶ οἱ βραδέως ἡβῶντες, ἡβῶσι τοῦ σχήματος πάντως συντρέχοντος. ἔστι δὲ διὸ τέρα κοινωνία τὸν τέρας. δύναμαι γὰρ εἰς τάξιν ἐγγόνου ἢ ἐγγόνης, ἢ προεγγόνου, καὶ προεγγόνης, ἢ καὶ τῶν ἐπὶ κατωτέρων εἰς θέσιν λαβεῖν, εἰ καὶ τὰ μάλιστα μὴ ἔχω παῖδα. τὸν δὲ μέλλον λέγεσθαι, ὁ κοινωνίας, ἀλλὰ μᾶλλον διαφορᾶς ἐστὶν ἴδιον, ἢ τις ὅστε τρίτη. οὐδὲ γὰρ αὐτεξούσιον ὁ προβαίνει. εἰς τάξιν γὰρ ἐγγόνου δύναμαι λαβεῖν τὸν ἀλλότριον υἱόν, καὶ πάλιν τὸν ἀλλότριον ἔγγονον εἰς τάξιν υἱοῦ. ὁ γὰρ ἀναγκαῖον ἐπεσθαί με τῇ τάξει τῇ ὅσῃ παρὰ τοῦ φυσικοῦ πατεῖ. ἔστι καὶ τετάρτη κοινωνία, εἴ τις ἐν τάξει ἐγγόνου εἰς θέσιν λάβῃ τινὰ, ὡστε νεὶ τεχθέντα ἐκ τοῦ οἰκείου παιδὸς τοῦ φυσικοῦ, ἢ τοῦ θετοῦ, δεῖ πάντως καὶ αὐτὸν σωαινεῖν τὸν παῖδα. ἐπειδὴ γὰρ τελευτήσαντος τοῦ λαβόντος εἰς θέσιν, ὁ ληφθεὶς εἰς θέσιν μέλλει μετέπιπτειν εἰς τὴν αὐτεξουσιότητα ἐκείνου, διὸ ὁ τετέχθαι αὐτοῦ ἡ φύσις δύνηματίσατο. διὰ τοῦτο δεῖ σωαινεῖν τὸν μέσον, ἵνα μὴ ἄκυρον αὐτοῦ σοῦ γένηται κληρονόμου. εἰ μὴ τι ἐκ τοῦ γνησίου ἔχω τὸν τὶς ὑὸν, καὶ ἐκ τούτου ἔγγονον, τὸν ἔγγονον ἑτέρῳ διδῶσιν εἰς ὑοθεσίαν

δαπανηρός

ἀποκατεστήσει restituet

ἀργεῖ ociosa sunt.

Minorem

Licet

Et tam

Sed si

Pubertas plena

18. anni

ἐσχηματίσατο

c 3

In plurimis σίαν, ὃ κ ἀναγκη τὴν ὑὸν σωαινεῖν. ἔσι δὲ πέμπτη κοινωνία ἀδρογαπόνου καὶ ἀδυωπόνου ἡ τάξις. ὅν τινα γὰρ λαβὼν εἰς θέσιν κ ἀδρογαπόνα, ἢ κ ἀδυωπόνα, εἴτε παρὰ βασιλεῖ, εἴτε παρὰ ἰδ πολίτῃ, εἴτε ἄρχοντι, ὃ κ ὄντα ἐλευθερικὸν, δίκαιον ἐστὶν εἰς θέσιν διδόναι ἐπτρόπῳ. ὥσπερ γὰρ ἐν πλείοσι, οὕτω καὶ τούτῳ μίμησις ἐστὶν ἀδρογαπόνου καὶ ἀδυωπόνου.

Sed & ἕκτη κοινωνία ἀδρογαπόνου καὶ ἀδυωπόνου, δίδωσιν ἡμῖν ὁ ἰωσοῦχος. ἔχει δὲ ταῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ. ἰωσοῦχος, ὄνομα ὅτι γνωικόν, τέμνεται δὲ εἰς τρία. τῶν γὰρ ἰωσόχων, οἱ μὲν εἰσι σπάδωνες, οἱ δὲ καστρᾶτοι, οἱ δὲ θλιβίαι. οἱ σπάδωνες εἰσιν, οἱ τινες διὰ τι πάθος ἢ φύσιν ἐνοχλήσασαν τοῖς γονίμοις μορίοις παιδοποιεῖν κωλύονται. τοῦτο δὲ ἀπαλλαγέντες παιδοποιῶσι. θλιβίαι δέ, οἱ τινες ὑπὸ τῆς τροφοῦ, ἢ τῆς μητρὸς τυχόν, ἔκθλιψιν τῶν διδύμων ὑπέστησαν. καστρᾶτοι δέ εἰσιν, ἐφ' ὧν γέγονεν ἐκτομὴ τῶν γεννητικῶν μορίων. ἐπειδή σοι ταῦτα προθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. ἐζητήθη εἰ ἄρα ὁ ἰωσοῦχος δύναται γονοτοκεῖν; καὶ λέγομεν, ὅτι ὁ μὲν καστρᾶτος, καὶ ὁ θλιβίας, ὃ λαμβάνουσι εἰς θέσιν, ὃ δὲ αὐτεξούσιον παρὰ βασιλέως, ὃ δὲ ὑπεξούσιον παρὰ ἄρχοντος. οἷς γὰρ ἡ φύσις ἠρνήσατο παιδοποιεῖν, τούτοις καὶ ὁ νόμος κ πόδας βαδίζων τῆς φύσεως. ἀνέλπιστα γὰρ αὐτοῖς τὰ τῆς παιδοποιίας. ὁ δὲ σπάδων, ἐπειδὴ τούτῳ ἐλπὶς, εἰκὸς γὰρ τοῦ πάθους ἀπαλλαγέντος δύνασθαι παιδοποιεῖν, εἰς θέσιν λήψεται, καὶ ὑπεξούσιον καὶ αὐτεξούσιον. ἀλλ' ὁ σπάδων λαβὼν ὑπεξούσιον εἰς θέσιν, ὃ χ ἕξει ἐξουσίαν ἐν πρεσβυτέρῳ. πάντως γὰρ ὁ λαμβανόμενος ἐξωπικὸς ἔσται. πῶς γὰρ ὁ σπάδων πάππος εἶναι πρὸς πατρὸς, ἢ πρὸς μητρὸς δυνήσεται. εἰ μὴ ἄρα τίς εἴπῃ τὸν σπάδωνα μὴ μόνον ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἐξ ἀρχῆς ὃ δυνηθέντα παιδοποιῆσαι, ἐλπίζοντα δέ. ἀλλὰ γε ἐκεῖνον, ὃς πάλαι μὲν ἠδύνατο παιδοποιεῖν, τελευταῖον δὲ διὰ τὸ συμβὰν αὐτῷ πάθος πολιέσι εἰς τὸ μὴ δύνασθαι παιδοποιεῖν.

Fœminae ἔσι δὲ καὶ ἐβδόμη κοινωνία, ἣν ἀρτελεῖ ἡ γυνή. γυνὴ γὰρ ὃ δὲ κατ' ἀδρογαπόνα, ὃ δὲ κατ' ἀδυωπόνα δύναται λαμβάνειν εἰς θέσιν παῖδα. ἡ γὰρ θέσις, δίδωσιν ἡμῖν τῶν κ τὸ παιδὸς ὑπεξουσιότητα. αὕτη δὲ ἐστὶν φυσικοὺς παῖδας ὑπεξουσίους ὃ κ ἔχει. ὁ δὲ νόμος ἀκολουθεῖ τῇ φύσει. εἰκότως ὃ λήψεται εἰς θέσιν παῖδα, εἰ μὴ ἄρα ἐκ φιλοτιμίας βασιλέως, πρὸς παραμυθίαν τῶν τελευτησάντων αὐτῆς παίδων βουληθῇ λαβεῖν. ὥστε ὅσα ἡ μὴ ἔχουσα παῖδας γυνὴ, ὃ δὲ δίκαιον βασιλικῆς αὐτογραφῆς λήψεται παῖδα.

Illud proprium πρὸς ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς ἐστι καὶ αὕτη. ἐὰν εἰς ὑποθεσίαν λάβῃ παῖδα ἔχοντα ὑπεξούσιον ἕπεται αὐτῷ ὁ παῖς. καὶ ὁ μὲν ἔσται παρ' ἐμοὶ ἐν τάξει ὑός, ὁ δὲ ἐν τάξει ἐγγόνου. εἰ δὲ ὑπεξούσιον ἐξ ὃ γέγονεν ὑὸς λάβῃ εἰς θέσιν, αὐτὸς μόνος παραγενήσεται, τὸν δὲ ἴδιον ὑὸν ἐᾶ παρὰ τῷ φυσικῷ πάππῳ. καὶ ὁ λογισμὸς δηλοῖ, ἐπειδὴ ὑπεξούσιος ὤν, ὑπεξούσιον ἔχειν ὃ κ ἠδύνατο. ὅπερ δὲ ὁ ἔχων υἱὸν ὑπεξούσιον, καὶ ληφθεὶς εἰς θέσιν σωφέλκεται τὸν οἰκεῖον παῖδα δῆλον, ἐξ ὧν αὐγουστος ὃ πρότερον τιβέριος τὸν μὲν τοῦτα γενόμενον βασιλέα ἔλαβεν εἰς θέσιν, πεῖν ὅτι ὁ γερμανικὸν εἰς θέσιν ἔλαβεν

ἔλαβεν. ἐπειδὴ γὰρ ἐβούλετο, πρείεσθαι μὲν ἔχειν ἐν τάξει υἱοῦ, γερμανικὸν δὲ ἐν τάξει ἐγγόνου, καὶ διὰ μιᾶς ὁδοῦ υἱοθεσίας γενέσθαι, παρεσκεύασε, πρότερον μὲν γερμανικὸν εἰς θέσιν ὑπὸ τιβερίου ληφθῆναι, ἔπειτα οὕτως αὐτὸς μὲν τιβέριον ἔλαβεν εἰς θέσιν. μὲν ἴδιον τὸν οἰκείτιν ἔλαβεν

Apud Catonem

εἰς υἱοθεσίαν, ζητοῦμεν εἴγε ἐρρῶται ἡ θέσις, ἢ πρὸς ἐνεστῶσαν ἀπρεπεῖται. καὶ φασὶν οἱ παλαιοὶ μὲν κάτωνα εἰρηκέναι, τῶν μὲν θέσιν μὴ ἰσχύειν, ἐπὶ ἐλευθέρων γὰρ αὕτη προβαίνει. ἡ δὲ θέσις, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὡς θέσις οὐκ ἐρρῶται, ἀλλ' ὅμως τὸν οἰκείτιν ἐλεύθερον ἀποδείκνυσιν. ὁ γὰρ τὸν δοῦλον βουληθεὶς λαβεῖν, πρόσηλόν ἐστιν, ὥστε δουλείας αὐτὸν σιωπηρῶς ἴσον πόσον ἀπαλλάξαι. οὗτος τοίνυν, ὃ μὲν ἐξεφώνησεν, οὐκ ἔπραξεν. ὃ δὲ οὐκ ἐνεθυμήθη διεπράξατο. ἐντεῦθεν ὁρμηθεὶς ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, εἰσελθόντος ἐν δικαστηρίῳ τινὸς καὶ εἰπόντος ἐν ὑπομνήσει πρὸς οἰκέτου τινὸς, υἱός μου ἐστὶν, ἐθέσπισεν ἐκ τῶν τοιούτων ῥημάτων, τὸν μὲν οἰκέτιν υἱὸν μὴ εἶναι, παύσασθαι δὲ τοῦ εἶναι δοῦλον.

QVIBVS MODIS IVS PATRIAE POTESTATIS DISSOLVITVR Tit. XII

Διδαχθὴ μὲν ἐκ τῶν προλαβόντων κατὰ τίνων ἔχομεν ὁ ἐν πρεσβυτέρῳ, τοτέσι κατὰ τῶν οἰκετῶν, καὶ τῶν ἡμετέρων παίδων. ἑκάστου μὲν φυσικῶν, ἑκάστου δὲ νῦ θετῶν. διεξελθόντος τὰς πόλεις τῆς ἀδρογαπόνου διαφορᾶς τε καὶ κοινωνίας· εἰσὶ γὰρ διαφοραὶ μὲν ἐξ, κοινωνίαι δὲ ἕωτα· νῦν σκοπήσωμεν τίνι διαλύεται τρόπῳ ὁ ἐν πρεσβυτέρῳ. ὁ γὰρ τρόπῳ τινὶ συνιστάμενος, ὥστε καὶ τρόπῳ τινὶ διαλύεται. διαλύει δὲ ὁ κ τῶν οἰκετῶν ἐν πρεσβύτερος, ὁ τρόπος τῆς ἐλευθερίας. τῶν δὲ ἐλευθερίαν πόσοις συμβαίνει τρόποις φθάσαντος εἰρήκαμεν. ἡ γὰρ τελευτὴ τοῦ δεσπότου, οὐκ ἀπαλλαγὴ δουλείας, ἀλλὰ μεταβέβηκεν δεσποτείας ἐπαγγέλλεται. τὸ δὲ κατὰ τῶν υἱῶν ἐν ποτεσῶτε πλείοσι διαλύεται τρόποις. τέως γὰρ ἡ τοῦ γονέως τελευτὴ, αὐτεξούσιον ποιεῖ τὸν παῖδα. ὀφείλεις δὲ εἰδέναι ὅτι parentes λέγονται πάντες οἱ ἀνιόντες. Liberi δὲ πάντες οἱ κατιόντες. τὸ εἰρημένον, ὅτι ἡ τελευτὴ τοῦ πατρὸς, αὐτεξούσιον δείκνυσι τὸν παῖδα, ἔχει τινὰ διαιρεσιν. εἰ μὲν γὰρ πατήρ ἐστιν ὁ τελευτήσας, ἀμφοτέρως ὁ υἱὸς καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτεξούσιοι γίνονται. τελευτήσαντος δὲ τοῦ πάππου, οὐ πάντες οἱ ἔγγονοι, καὶ αἱ ἐγγόναι αὐτεξούσιοι γίνονται. δεῖ γὰρ σκοπεῖν τὸν καιρὸν τῆς τοῦ παππου τελευτῆς. καὶ εἰ μὴ εὑρεθῇ τὸ μέσον πρόσωπον, τουτέστι ὁ υἱὸς ὑπεξούσιος, οἱ δὲ ἔγγονοι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ὑπεξούσιοι τῷ παππῳ καθ' ὃν τελευτᾷ, ἔσονται ὑπεξούσιοι τῷ πατεὶ τελευτήσαντος τοῦ παππου, οἱ ἔγγονοι. μεταπεσοῦνται γὰρ εἰς τὸν τοῦ οἰκείου πατρὸς ὑπεξουσιότητα. εἰ δὲ ὁ μέσος, ἢ προετελεύτησεν τοῦ

πατρὸς, ἢ τῆς ὑπεξουσότητος αὐτοῦ ἠλευθερώθη, τότε οἱ ἔγγονοι, ἐπειδὴ ὁ
Cum autē μετὰ πίστωσιν εἰς τὴν αὐτοῦ ὑπεξουσότητα αὐτεξούσιοι γίνονται. δια-
λύει δὲ τὴν τοῦ παιδὸς ὑπεξουσότητα, καὶ ἡ δεπορτατίων τοῦ πατρός.
ἐὰν γὰρ τίς κατηγορηθεὶς ἐπί τινι ἐγκλήματι ἐλεγχθῇ καὶ δέξηται φυ-
Deportatus τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἄρχοντος nolo te deportari in illam insulam, τουτέστι βούλο-
ἀπόφασις sententia μαί σε ἀπωτερχθῆναι εἰς τινάδε τῶν νήσων, ἅμα δὲ ἐκχθῆναι τὴν ἀπόφα-
σιν, διαιρεῖται αὐτοῦ ὁ νόμος τὴν πολιτείαν καὶ τὰ πράγματα, καὶ γίνεται
πορευείνος τῆς ῥωμαϊκῆς δορυφόρου πολιτείας, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ
ὥσπερ τῇ αὐτοῦ τελευτῇ, οὕτω καὶ τῇ δεπορτατίονι παύεται ὁ πᾶς τοῦ εἶναι
ἐν πολιτείᾳ. ῥωμαῖος γὰρ ὢν ὁ πᾶς ὃ δύναται ὑπεξούσιος εἶναι τοῦ πορε-
γείνου. μόνοι γὰρ οἱ ῥωμαῖοι οἱ υἱοὺς ἔχουσιν ἐν πολιτείᾳ. εἰ δὲ καὶ ὁ πᾶς
γίνεται δεπορτάτος, παύεται τοῦ εἶναι ὑπεξούσιος. πορευείνου γὰρ ὢν
ὑπεξούσιος εἶναι ῥωμαῖος δύναται. εἰ μή τι ἐκ βασιλίως φιλανθρωπίας
ἀνακληθεὶς ἀναλάβῃ τὴν πολιτείαν, ἅπαντα αὐτῷ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀξι-
Relegatus nō amittit ιωθῆναι τάξιν. εἰ δὲ δεπορτάτος μὲν μὴ γίνεται, γίνεται δὲ ἐξελεγά-
iura ciuitatis τος ὁ πατήρ, εἴπε γὰρ ὁ ἄρχων, relego te in illam insulam, τουτέστιν διορίζω
σε εἰς τινάδε τὴν νῆσον, ὅν ἀφαιρεῖται ὁ νόμος τοῦ πατρὸς τὴν πολιτείαν.
διὸ μένει ἐπὶ σχήματος ἔχων ὑπεξούσιον τοὺς παῖδας. καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ
Pœnae δὲ, εἰ οἱ παῖδες ἐξελεγατουθῶσιν, ὅν ἀπαλλάττονται τῆς τοῦ πατρὸς ὑπε-
ξουσιότητος. ἐκατηγορήθη τὶς ὡς δή τι πλημμελήσας. εἶτα τοῦ ἀμαρ-
σχήματος ἀφαιρεθέντος, ὁ ἄρχων ἀφαιρεῖται. πέμπωσε εἰς μετάλλον,
ἢ παραδίδωμί σε θηρίοις. ὅτος εὐθέως δῆλος γίνεται, τῇ τιμωρίᾳ ἐκπί-
πτων ὁ μόνον πολιτείας, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίας. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτε-
Filiusfa- ξούσιοι γίνονται αὐτοῦ οἱ παῖδες. ὑπεξούσιος ὅπλον ἐστρατεύσατο στρα-
milias τείαν, ἢ γέγονε συγκλητικός, ἢ καὶ ὑπατικός, μένει ὁ δὲ ἥτερος ὑπεξούσιος
τοῦ πατρὸς. στρατείας γὰρ ἢ ὑπατείας ἄξιωμα, αὐτεξούσιον ὁ ποιεῖ τὸν παῖ-
Mussus in me δα. εἰ δὲ γίνεται πατρίκιος ὁ ὑπεξούσιος, τιμηθεὶς ἐκ διαταξέως τοῦ ἡ-
tallum. μετέρου βασιλέως, ἅμα τοῦ δέξασθαι τοὺς κωδικίλλους τῆς πατρικιότητος,
τῆς τοῦ πατρὸς ὑπεξουσιότητος ἀπαλλάττεται. τίς γὰρ ἀνάσχοιτο, πατέ-
Bestijs datus. seu ad ρα μὲν δύασθαι διὰ τῆς ἐμαγκιπατόνος διαλύειν τὸν τῆς ὑπεξουσιότητος
bestias damnatus δεσμόν. τῆς δὲ βασιλικῆς ἐξουσίας τὸν ὅγκον, μὴ δύασθαι τῆς τοῦ πατρὸς ὑ-
πεξουσιότητος ἐξελέσθαι ἐκεῖνον, ὃν ἴσως τοῦ πατρὸς πεπρίκκε. τὸ ἐμὸν ὡς
Si ab ho- τρὸς σωίβη αὐχμάλωτον ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθῆναι, καὶ γένοιτο δηλονότι
stibus δῆλος τῶν πολεμίων. ζητοῦμεν εἰ ἄρα ἐγὼ ὁ τοῦ ληφθέντος παῖς, αὐτεξούσιος
εἰμὶ ἢ ὑπεξούσιος. καὶ τέως αὐτεξούσιον ἐμαυτὸν εἶπεν ὁ δύαμαι διὰ τὴν
Consularis neq: Senato ἐλπίδα τοῦ πολιμίου. πολιμίου δὲ ὅτι δίκαιον τὸν τῆς ἀπὸ πολεμίων ὑπο-
ria dignitas neq: ute λαμβάνειν πᾶσαν τὴν ἀρχαίαν καταστασιν. διὰ τί δὲ λέγεται
militaris nō liberat πολιμίου πλοιόντος ὁρῶμεν. ὑπερείφας ὁ πατὴρ, ἀναλήφεται τοὺς παῖ-
a patria potestate. q δας ὑπὸ τὸ οἰκεῖον ἐν πολιτείᾳ. τὸ γὰρ πολιμίου οὕτως αὐτὸν πλάττει, ὡς
uero fiebat patricii ἀεὶ ὢν τῇ πολιτείᾳ μεμενηκότα, καὶ μηδέποτε ταύτης ἐξελθόντα. ὃ δύαμαι
liberabatur. δὲ ὅτε

Patritiatus dignitas qd
& unde dicta
Postliminiū qd

δὲ ὅτε λέγειν τὸν τοῦ μὴ ἐξεῖναι ἐμαυτὸν ὑπεξούσιον. ὡσὲ γὰρ ἐγὼ ὁ ῥωμαῖος,
ἔσομαι ὑπεξούσιος δοῦλος τῶν πολεμίων. ὥστε ὃν τὸν τοῦ μεταξὺ τὸν ἡρτημένον
ἔσται τὰ τῆς ὑπεξουσότητος. καὶ εἰ μὲν ὑποστρέψῃ ὁ πατὴρ, ἔσομαι αὐτοῦ ὑπε-
ξούσιος. εἰ δὲ ἐκεῖ τελευτήσει, γενήσομαι αὐτεξούσιος. καὶ ὅτι μὲν γίνομαι αὐ-
τεξούσιος τελευτήσαντος αὐτοῦ παρὰ τοῖς πολεμίοις συνωμολόγηται. ἀλλὰ
ζητοῦμεν ἐκ πόσου χρόνου δοκεῖ τῆς ὑπεξουσότητος ἀπαλλάττεσθαι. πότερον δὲ
ἐὰν ἐλήφθη ἢ δὲ ἐτελεύτησε παρὰ τοῖς πολεμίοις. ἔστι γὰρ ὅλως τὶς διαφορὰ, καὶ
πάνυ σπουδαία γὰρ ἔχειν τινὰ δύο παῖδας, καὶ δυοχιλίων νομισμάτων πουσι-
σίαν, ληφθῆναί τε ὑπὸ τῶν πολεμίων. τοῦτον δὲ, ὁ μὲν εἷς ὢν ἀνεδαῖος, καὶ λα-
βὼν νομίσματα χίλια ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς πουσίας, δὲ οἰκείων καμάτων,
ἠδυνήθη χίλια νομίσματα ἐμπορευσάμενος κερδᾶναι. ὁ δὲ ἕτερος ῥαθυ-
μος ὤν, ὃ δὲ πλοσεκτήσατο. μετὰ χρόνον τινὰ ἀπηγγέλθη, ὅτι παρὰ τοῖς πολε-
μίοις ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ αὐτῶν. ἠβούλετο δὲ μερίσασθαι τὸν πατρῷον κλῆ-
ρον. καὶ ὁ μὲν ῥαθυμος ἔλεγεν. νῦν ὅτε τῇ ἀληθείᾳ ὁ πατὴρ ἐτελεύτησε, γενό-
μενος αὐτεξούσιος. ἀκρῶν ὅσα ἐκτήσω σὺ ὁ ἀνεδαῖος τοῦ πατρός ἐστι, καὶ δεῖ
ἡμᾶς τὰ τεσσαρακόσια μερίσασθαι. τοῦτέστι λαβεῖν ἀνὰ χίλια πεντηκόσια. ὁ δὲ
ἀνεδαῖος ἔλεγεν, δεῖ ἐκείνου δεῖ ὃ συνέβη ληφθῆναι τὸν πατέρα, γενέσθαι
ἡμᾶς αὐτεξούσιους. δοκεῖ γὰρ, ὁ μὴ ὑποστρέψας, κατ' ἐκεῖνον τεθνᾶναι τὸν κα-
ρόν. ὅκῶν ὡς αὐτεξούσιος, ὅσα ἂν ἐκτησάμην, ἐμαυτῷ καὶ ὄχ ἑτέρῳ προσε-
πρεισε. καὶ τούτῳ μᾶλλον πεισθόμεθα τῇ γνώμῃ. δὲ καὶ ὁ ἐμὸς υἱὸς, ἤγουν ὁ
ἔγγονος ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθῇ, ὁμοίως λέγομεν ἠρτῆσθαι κατ' αὐτὸν τὸν δί-
καιον τῆς ὑπεξουσότητος. ὅτε γὰρ λέγω ἐμαυτὸν μὴ ἔχειν ὑπεξούσιον τὸν
παῖδα διὰ τὸ δίκαιον τοῦ πολιμίου. εἰκὸς γὰρ ὑπερείφαι αὐτόν. ὡσὲ δὲ
ὁ ἅπαξ δεξεληθὼν τῆς ἐμῆς ὑπεξουσότητος, ἀμέσως ὑπεβάλλεται ταύτῃ. τὸν γὰρ
πολιμίνιον, ὃ μόνον ἀποδίδωσί μοι, ἵν' ἔχον καθ' ἑτέρων ὑποδεξουσότητα, ἀλ-
λὰ καὶ ἵν' ἑτέροι ἔχον κατ' ἐμὲ ὑπεξουσότητα ἀποσώζειμοι, ὅτε λέγω σώζε-
σθαί μοι τὰ τῆς ὑπεξουσότητος τῆς τοῦ παιδός. ὡσὲ γὰρ δύαμαι ὑπεξού-
σιον ἔχειν τὸν δοῦλον τῶν πολεμίων. ὥστε ὃν τὸν ἠρτημένον ἔσται τὰ τῆς ὑπεξου-
σότητος. εἴρηται δὲ πολιμίνιον a limine & post, τουτέστιν ἀπὸ τοῦ δόου, καὶ τὰ
μετὰ ταῦτα. τὸν γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων ληφθέντα, εἰς δὲ τοῦ ὅρου τοῦ ῥωμαϊ-
κοῦς μετὰ ταῦτα παραγενόμενον, καθὼς λέγομεν ὑπερείφειν διὰ τὸ πολιμι-
νίου. καὶ γὰρ οἱ ὁδοὶ ὥσπερ τὸν τοῖς οἰκίαις, τέλος εἰσὶν αὐτῶν τῶν οἴκων, οὕ-
τω καὶ τοῦ ῥωμαϊκοῦ κρατοῦς, ὁδὸν ἤτοι ὅρον οἱ παλαιοὶ ἠβουλήθησαν. γοῦν
θεν καὶ limes ἐλέχθη ὡσανεὶ τέλος τί καὶ ὅρος. γοῦν θεν καὶ πολιμίνιον
ὠνομάσθη, ἐπειδὴ διὰ τοῦ αὐτοῦ ὁδοῦ ὑπερείφει δι' ὃ καὶ ἀπώλετο ληφθεὶς
ὑπὸ τῶν πολεμίων. ὁ μόνον δὲ ὁ διαφυγὼν τοῦ πολεμίου ἢ ὑπ' αὐτῶν ἀφε-
θεὶς ἔχει τὸν πολιμίνιον, ἀλλὰ καὶ ὁ νικηθέντων τῶν πολεμίων ὑφ' ἡ-
μῶν ἀναληφθεὶς. διαλύεται τὸν ἐν πολέμῳ, καὶ ἡ ἐμαγκιπατίων. καὶ
τί ἐστιν ἐμαγκιπατίων; πᾶξις τινῶν ἐμαγκιπατόνων, καὶ τινῶν ἐλευθε-
ρίων, ἢ μᾶς ἐμαγκιπατόνος, καὶ μᾶς ἐλευθερίας πολιεκτική. ἐγίνετο δὲ τὸ
παλαιὸν

Quæstio

Hypothesis pul chra

ἀνὰ χίλια πεντηκόσια

Postliminiū unde

Præterea

Emancipatio qd

.: imaginary

./. corrigendú puto τὸ τρίτον

Cmáncipatio q. m. fiebat

Tres emancipationes liberabant a patria potestate filios.

πεάσοις ἀχονικαὶ uenditiones imaginariae

ὑπὸ τούτων

παλαιὸν ἡ ἐμαγκιπατίων ὄυτω. πρότε παρεγίνοντο μάρτυρες, καὶ ζυγὸς καὶ τῆς, ὃν φορεῖ μὲν ζυγὸν καὶ χαλκῆν νοῦμμον, καὶ μέσος τίς. εἶτα παρόν τῆν αὐτῆν ὁ μέσος ἠγόρασε τὴν παῖδα παρὰ τοῦ πατρὸς, διδοὺς αὐτῷ λόγῳ τιμήματος ἐικονικοῦ τὴν ἕνα νοῦμμον, καὶ ὄυτως ὑπεξουσίος ἐγίνετο ὁ παῖς τοῦ μέσου, ὡς ἂν τάξει δόλου. ὁ μέσος ἠλευθέρει βινδίκτα. κἀκεῖνος σιωπηρῷ τινὶ λόγῳ αὐτὸς ἐχῶν εἰς τὸ πατρὸς ἰν πρεσβύτε. ἐπίπρασκεν αὐτὴν τὸ δεύτερον καὶ τὴν αὐτὴν τρόπον, καὶ ὁ λαβὼν ἠλευθέρει αὐτὴν βινδίκτα, καὶ πάλιν ἀρρήτῳ λόγῳ ὑπέστρεφεν εἰς τὸν τοῦ πατρὸς ὑπεξουσίοτητα. ἐπίπρασκεν αὐτὴν τῷ πατρὶ, καὶ ὄυτω διελύετο τὸ ἰν πρεσβύτε ἠλευθέρει δὲ βινδίκτα, καὶ ἐγίνετο αὐτεξούσιος. ὥστε ἂν διαλύσει τὸ ἰν πρεσβύτε, τρεῖς ἐμαγκιπατίονες, καὶ τρεῖς ἐλευθερίαι. ἐμαγκιπατίων δὲ λέγεται ἡ πᾶσις ἡ γιγνομένη τοῦ εἰρημένου τρόπου. αὐτεξούσιον τὴν παῖδα ποιοῦσι, τρεῖς ἐμαγκιπατίονες, καὶ τρεῖς ἐλευθερίαι. διὰ τοῦτο δὲ πιπράσκετο ὁ παῖς ἵνα δόξῃ καταβιβάζεσθαι εἰς δουλείαν καὶ προσφόρως ἐπαχθῇ αὐτοῦ ἡ ἐλευθερία. ὁ γὰρ ἐλευθερος ὀκ ἠδύνατο ἐλευθεροῦσθαι ἡ μία τι υγάτης, καὶ ἔγγονος, καὶ ἐγγόνη, καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα, διὰ μᾶς ἐμαγκιπατίονος, ἢ μᾶς ἐλευθερίας, ἐγίνοντο αὐτεξούσιοι. ἐπράττετο δὲ ταῦτα, καὶ διὰ χαρακτῆρος βασιλικοῦ ἀνγραφοῦς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ παλαιόν. μετὰ δὲ ταῦτα, γέγονε διάταξις τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως. ἵνα τὸ βέλτιον ἤγαγε ταῦτα, ὥστε τὸ παλαιὸν σχῆμα τῆς ἐικονικῶν πράσεων παυσαμένου ἡμᾶς παρὰ τοῦ ἄρμοδίου διαστῆναι, ἤγουν τοῦ ἀρχοντι, δίδοσθαι τοὺς γονεῖς ἐπιτρέπειν τοὺς οἰκείους υἱοὺς, ἢ θυγατέρας, ἢ ἐγγόνους, ἢ ἐγγόνας, ἢ τοὺς ἐφεξῆς τῆς οἰκείας ἐλευθερίας ὑπεξουσιότητος, λέγοντας ἁπλούστερον, τὸν δὲ πρὶν ἐμαγκιπάτρη, ἢ τῆς ἐμαυτοῦ ἀφήκη χειρός καὶ μᾶς τῶν τριαύτων ἐμαγκιπατίονα, ἐὰν συμβῇ τὸν γιόμενον, ἢ τῶν γινομένων, ἐμαγκιπάτρη, ἢ ἐμαγκιπάτρη τελευτῆσαι ἅπαντα διαβέμενον, τὰ αὐτὰ πάθοι χεθήσεται ἐκ τοῦ ἐδίκτου τοῦ πλείστου, τοῦ ἐλευθεροῦσαν τοὺς γονεῖς καὶ τῆν τοῦ τελευτήσαντος παιδὸς πραγμάτων, ὅσα δίδεται τοῦ πατρῴνι καὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἀπελευθέρου ἀπαιδοῦς ὑπὸ διαθήκης τελευτήσαντος. εἰ δὲ καὶ συμβῇ τοὺς ἐμαγκιπατευθέντας ἀνήβους εἶναι, ὁ ἐλευθεροῦσας ἐπιτροπεύσει τοῦ τῶν. πέπεται γὰρ τῇ δόσει τῆς ἐλευθερίας ὁ τῆς ἐπιτροπῆς βάρος. εἶχε τὶς υἱὸν καὶ ἐκ τούτου ἔγγονον ἢ ἐγγόνιον ὑπεξουσίαν. δίδωται τὸν μὲν υἱὸν τρεῖς ἐμαγκιπάτρη, τοὺς δὲ ἐγγόνους κρατεῖν ὑπεξουσίους. ἢ ἐκ τοῦ γνάντιος τοὺς ἐγγόνους τρεῖς ἐμαγκιπάτους. πάνκρατεῖν δὲ ἰν πρεσβύτε τὸν υἱόν. εἰ ἢ προέγγονον ἔχοι ἢ προεγγόνιον, ὁ αὐτὸ φαμὲν, ὅτι ἔξεστι τὸν μὴ προέγγονον τρεῖν ἐμαγκιπάτρη, τὸν ἢ υἱὸν καὶ ἐγγόνους πανκατέχοι, ἢ καὶ ἐκ τοῦ γνάντιος, τὸν υἱὸν ἐγγόνους ποιεῖν ἐμαγκιπάτους, ἢ τὸν προέγγονον παρακατέχειν, ἢ καὶ πάντας τρεῖν ἐμαγκιπάτους. ἔστι καὶ ἄλλος τρόπος διαλύων ὁ ἰν πρεσβύτε. ἐὰν γὰρ ἐγὼ τὸν ἐμὸν ὑπεξούσιον εἰς υἱοθεσίαν πάσχω τοῦ πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς μητρὸς πάππου, διαλύεται μὲν ὁ ἔχων ἰν πρεσβύτε κατ' αὐτὸ, μετατίθεται δὲ εἰς τὸν πάππον. γίνεται δὲ ὅδε τὸν τρόπον

Admonendi

τρόπον

/: προσιέναι

τρόπον ἀδὶ ὑπομνημάτων πατρικῶν ἀδὶ τοῦ ἄρχοντος τοῦ προσφόρου. δεῖ γὰρ εἰδότα τὸν πατέρα παρόντος τοῦ πάππου τοῦ μέλλοντος εἰς ὑπεξουσιότητα αὐτὸν λαμβάνειν, ἔτι δὲ καὶ τοῦ παιδὸς τοῦ εἰς βίσιν παρεχομένου συναινοῦντος, καὶ μὴ ἀντιλέγοντος, ἐὰν φανερώσῃ τοῦ οἰκείου γνώμου ὁ πατὴρ εἰπὼν, ὅτι τόνδε δίδωμι εἰς βίσιν, τότε μετατίθεται ἀδὶ τὸν πάππον τὰς τῆς ὑπεξουσιότητος. ἀδὶ γὰρ τοῦ τρίτου βίματος, εἰρήκαμεν τοῦ βίσιν πρεῖν τὰ οἰκεῖα, καὶ ὑπεξούσιον πρεῖν τὸν λαμβανόμενον. εἶχε τὶς υἱὸν ὑπεξούσιον, ὃς εἶχε γαμετοῦ ἐγκύμονα, τὸν υἱὸν ἐπίησεν ἐμαγκιπάτρη, ἢ δίδωκεν εἰς βίσιν τοῦ πάππου, ἐπεὶ χθὲς μᾶς ταῦτα ἔγγονος, γνήσιον τίνος ἔσαι ὑπεξούσιος ὁ τεχθεὶς, πότερον τοῦ πάππου, ἢ τοῦ πατρὸς. καὶ λέγομεν ἰν πρεσβύτε αὐτὸν γίνεσθαι τοῦ πάππου. ἐπειδὴ σκοπῶμεν ἀδὶ τῶν νόμων γαμῶν τὸν καιρὸν τῆς συλλήψεως. ὅτε δὲ ἡ σύλληψις ἐγένετο ὑπεξούσιος ὁ υἱὸς ὁ γνήσιος, καὶ εἰκότως ὑπεξούσιος γίνεται τοῦ πάππου τοῦ φυσικοῦ. εἰ δὲ μᾶς τοῦ ἐμαγκιπαλίονα, ἤγουν ὀρθοθεσίαν, συλληφθῇ, ἐὰν τεχθῇ, τοῦ οἰκείου πατρὸς ἤγουν τῇ τοῦ θεοῦ πάππου ὑπεβάλλετο ὑπεξουσιότητι. ὅθεν ἡ καινονικῶς ὀφείλομεν εἰδέναι, ὅτι ὁ υἱὸς μὲν ὁ ὑπεξούσιος, εἴτε φυσικός ἐστιν, εἴτε θετὸς, ὀδεμίαν ἀνάγκην ὑπὸ θλῖψαι δυνήσεται, ὥστε αὐτὸν πρεῖναι ἐμαγκιπάτρη.

Illud

Et quidem

πρόσφορον τόρε tente

ὑπομνημάτων actis

DE TVTELIS Titulus XIII

Ἰρήκαμεν, ὅτι τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν εἰσι δοῦλοι, οἱ δὲ ἐλεύθεροι, καὶ τῶν ἐλευθέρων οἱ μὲν ἐυγενεῖς, οἱ δὲ ἀπελεύθεροι. εἰρήκαμεν καὶ δυοῖν τάξεσιν διαίρεσιν. ὅτι οἱ μὲν αὐτεξούσιοι, οἱ δὲ ὑπεξούσιοι. εἰπόντες δὲ τοῦ ὑπεξουσιότητα τοῦ κυρίου τῶν οἰκετῶν, καὶ τοῦ κυρίου τῶν παιδίων, ἵνα γνῶμεν γαμεῖν ἀρτελεῖ, ἤγουν καὶ ἡ θέσις πρεῖ ὑπεξουσίου, εἰπόντες δὲ καὶ τὰς λύσεις αὐτῶν, μετέλθωμεν ἀδὶ ἱστόρεαν διαίρεσιν. τῶν αὐτεξουσίων, οἱ μὲν ἐπιτροπεύονται, οἱ δὲ κουρατορεύονται, οἱ δὲ ὁ δὲ ἐπιτροπεύονται, ὁ δὲ κουρατορεύονται. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ πολλοί εἰσιν οἱ μεθ' ἱστόρεα μετέχοντες, εἰπωμεν τοὺς ἐπιτροπευομένους, καὶ κουρατορευομένους. οἱ γὰρ μὴ ὄντες ἐν τέρις, δηλονότι ἐν ἐκείνοις εἰσί. καὶ πρότερον σκοπήσωμεν, πόθεν τῶν ὑπὸ ἐπιτροπεύοντῶν τίνος δὲ ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι ἀλλότριον ὑπεξουσίων ὄντι τὸ ἐπιτροπεύεσθαι. ἴδιον δὲ τῶν αὐτεξουσίων. καὶ τίνος ὁρισώμεθα, τί ὄστιν ἐπιτροπή. ἐπιτροπή ὄστιν ὡς σόμβολος ὁρίζεται, δίκαιόν τι καὶ ἐξουσία κεφαλῆς διδομένη, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῆς ἐπινοημένη, διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς ὁ δυναμένης αὐτῆς ἑαυτῇ προσάναι, ἐκ τῆς πολιτικῆς ἀκριβείας ἐπιτετραμμένη. ἐπίτροποι τίνων εἰσί, οἱ τῶν εἰρημένων δυνάμιν τε καὶ ἐξουσίαν ἔχοντες, οἷς ἀναγκη πρόνοιαν πρεῖσθαι τοῦ νέου, καὶ τὰ τούτου φυλάττειν πράγματα. ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ὑπαντῆς πραπομένου, τῶν προσηγορίαν ἐδέξαντο. εἰρηκ. ὃ ξωμαϊστὶ tutores quasi tuitores πυὲς ὄντες. ὅσαν εἰ ἐν ἀσφαλεστέρᾳ τάξει τιθέμενοι τὰ τοῦ νέου πράγματα, καὶ παντὰ χθὲς αὐτὸν

Est autem tutela

Tutela qd

Seruio

Tutores

/. ἐπιτρόπους τοῦ νέου τ

αὐτὴν δεφνδούντες. ὥσπερ ædituí λέγονται οἱ ἱερεῖς qui ædes tuentur, τουτέστι οἱ τινὸς τοῦ ναοῦς ἀσφαλίζονται. εἴωθεν δὲ πρώτιστα τάξιν, τινὲς τίσι καταλιμπάνουσι ἐπιτρόπους. ἐπιτρόπους καταλιμπάνουσιν τοῖς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὑπεξουσίοις παισὶν οἱ πατρόβιοι ἐν διαθήκῃ. καί τι πρὸ βραχέως εἰπεῖν, ὅτι ἀλλότριον ὑπεξουσίων ὄντα ἐπιτροπεύεσθαι. ἀλλ' ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι καταλιμπάνονται μὲν ὑπεξουσίοις ὅσοι τοῖς παισί, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ πατρὸς, ὅτε γίνονται οἱ παῖδες αὐτεξούσιοι. τότε γὰρ καὶ ἰσχύει τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένα. ὥστε ὅσοι καταλιμπάνουσιν οἱ πατρόβιοι παισὶν ὑπεξουσίοις ἀνήβοις ἐπίτροπον ἐν διαθήκῃ· τοῦτον μὲν ἄρρενσι τοῦτον δὲ θηλείαις. ἐγγόνοις ἢ καὶ ἐγγόναις, τότε δυνατὸν καταλιμπάνειν, ἡνίκα μετὰ τὴν τοῦ πάππου τελευτὴν, ὁ μέλλουσιν ὅτι μετεπίπειν εἰς τὴν τοῦ οἰκείου πατρὸς ὑπεξουσότητα. ὥστε ἂν ἐάν τις ἔχῃ υἱὸν ὑπεξούσιον, καὶ ἐκ τούτου ἔγγονον, καταλείπῃ δὲ τοῦ ἐγγόνου ἐπίτροπον ἐν διαθήκῃ, εἰ μὲν ἐν τοῦ καιρῷ τῆς τοῦ διαθεμένου τελευτῆς ὁ μέσος ἔμεινεν ἐν τῇ ὑπεξουσιότητι, οἱ ἔγγονοι ἐκ ἐπιτροπευθήσονται ὑπὸ τοῦ τεταμένου ἐπίτροπου. ὑπεξούσιοι γὰρ γενόμενοι μετὰ τὴν τοῦ πάππου τελευτὴν τοῦ οἰκείου πατρὸς, ὀλίγῳ λόγῳ ἐπιτροπευθήσονται. εἴρηται γὰρ ἀλλότριον εἶναι τῶν ὑπεξουσίων τὸ ἐπιτροπεύεσθαι. εἰ δὲ συμβῇ τὸ μέσον παρόντα ἐνεστῶτα καὶ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς αὐτεξούσιον, τότε ἐπειδὴ ὁ τοῦ πάππου θάνατος τὸν ἔγγονον αὐτεξούσιον ἀποδείκνυσι, ἡ δόσις ἔρρωται τῆς ἐπιτροπῆς εἰς αὐτεξούσιον πλοῖόν σε. καὶ ὅτι μὲν τοῖς ἐν φύσει παισὶ δυνατὸν μετὰ καταλιμπάνειν ἐπίτροπον, πεδόηλον. ἀφὰ δὲ καὶ τοῖς νοθείοις. νοθεῖοι δέ εἰσιν, οἱ μετὰ τὴν ἡμετέραν τικτόμενοι τελευτήν. καὶ λέγομεν ὅτι καὶ πάνυ. ἐπειδήπερ ἐν πολλοῖς θέμασι, ἀντὶ τῶν ἤδη τεχθέντων παραλαμβάνονται. τότε καλῶς τοῖς νεθείοις ἐπίτροποι δίδονται, ἡνίκα ἤμελλον εἴγε ζῶν, τῶν ἡμῶν ἐτέχθησαν ὑπεξούσιοι ἡμῖν εἶναι, ὑφ' ἑτέρου μὴ πολαμβανόμενοι, οἵ τινὸς λέγονται σοῦοι. εἰ δὲ ἐμαγκιπάτῳ παιδὶ καταλείπῃ πατὴρ τεταμένῳ ἐπίτροπον, ὃν ἐρρῶτο μὲν ἡ δόσις κατὰ τὴν πολιτικὴν ἀκρίβειαν, δεῖ δὲ λελέχθαι, μόνοις ὑπεξουσίοις τεταμένοις τεταμένου ἐπιτρόπους δίδοται. ὁ δὲ πλείστος, ἤτοι ὁ ἄρχων, τὴν τοῦ τελευτήσαντος γνώμην ἀναπληρῶν, τὴν τοιαύτην κουφιζεματοῦσι, ἤτοι βεβαιοῖ δόσιν sine inquisitione, τουτέστιν ἐκ ἐπιζητήσας, πότερον εὐπρεπῆ ἢ ἢ τῶν δυναμένων τὰ τοῦ υἱοῦ διοικεῖν πράγματα, ἀφηρούσης αὐτοῦ πρὸς τελειοτάτην τούτων παρασασιν, τῆς τοῦ τελευτήσαντος μαρτυρίας.

Permissũ

Cum autẽ

Sed & si

ἀσφαλίζονται τοὺς ναούς

Posthumus

πρόσασιν

QVI TVTORES DARI POSSVNT VEL NON Tit. XIIII

Ἐπὶ τοῦ τινὸς καταλιμπάνειν ἐπιτρόπους, μάθωμεν καὶ τίνας οἷόν τε καταλιμπάνειν. καταλιμπάνομεν, ὃ μόνον αὐτεξούσιον ἀλλὰ καὶ ὑπεξούσιον. καὶ τὴν ἡμέτερον οἰκέτην ἐν διαθήκῃ cum libertate ὀρθῶς ἐπίτροπον δίδομεν. εἰ δὲ κατέλιπεν μὲν τὸν οἰκέτην

οἰκέτην ἐπίτροπον τοῦ ἐμῷ παιδί, ἐλευθερίαν δὲ αὐτοῦ ὁ προσέγραφα, ἀλλὰ τὸν λεγόμενον sine libertate ἤγουν χωρὶς ἐλευθερίας αὐτὸν κατέλιπεν ἐπίτροπον, δεῖ τὴν πρὸς τοῦ ἀνήβου ὑπόδεσιν, ἤτοι σωτηραν ἐλευθερίαν δεικνύναι ἀμόζειν αὐτοῦ, καὶ δεῖ τοῦτον τὴν ὑπεξουσίαν ἰσχυροποιεῖσθαι. δεῖ τοῦτον δὲ εἶπεν δεικνύναι ἐλευθερίαν, ἵνα ἅμα τῇ τελευτῇ τοῦ δεθεμένου, ἀνεμπόδιστος ὁ οἰκέτης τῆς δουλείας ἀπαλλαγεὶς αὐτὸν λάβῃ τῆς ὑπεξουσίας. εἰ γὰρ μὴ φιλεικόμμισαρίαν δεῖ εἶπεν τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς ἐλευθερίας. τί δὲ τοῦτό ἐστιν ἀναγκαῖον σαφέστερον εἰπεῖν. ἔχει δὲ τοῦτο ὡς ἐν θεωρίᾳ. ἔστιν ἐντύχοντα δεθείσῃ εὑρεῖν διαφορὰ ῥήματα. ἔστι γὰρ τινὰ δι' ὧν γραφόμεν κληρονόμον. ἕτερα δι' ὧν ληγατεύομεν· ἄλλα δι' ὧν φιλεικόμμισαν, ἢ φιλεικομμισαρίαν ἐλευθερίαν ἐῶμεν. γραφόμεν κληρονόμον λέγουτοῦ illum hæredem iubeo, τουτέστι, τὸν δὲ κληρονόμον εἶναι κελεύω. καὶ καλεῖται τοῦτον ἐνέσασις κληρονόμου. ληγατεύομεν δὲ ὄντως. huic lego decem, τουτέστι τοῦ δὲ ληγατεύω ῑ νομίσματα. καὶ λέγεται ληγατου δόσις. ἐπίτροπον ὄντως. illum filio meo tutorem do, τουτέστι τὸν δὲ τοῦ ἐμῷ υἱῷ ἐπίτροπον δίδωμι. καὶ λέγεται ἐπιτρόπου δόσις. ἐλευθερίαν καταλιμπάνομεν ὄντως. ille seruus meus liber esto, τουτέστιν ὁ δεῖνα ὁ ἐμὸς οἰκέτης, ἐλεύθερος ἔσω. καὶ λέγεται ἐλευθερίας δόσις. τοῦτα δὲ πάντα ῥήματα λέγεται δεικτικά. καταλιμπάνομεν δὲ καὶ ἑτέροις ῥήμασι χρήματα ὄντως. rogo te hæres ut seruum illum meum manumittas, τουτέστι παρακαλῶ σε ὦ κληρονόμε, ἵνα ἐλευθερώσῃς τὸν δὲ μου τὸν οἰκέτην. καὶ λέγεται αὕτη δόσις φιλεικομμισαρίας ἐλευθερίας. τὰ δὲ ῥήματα τοῦτα, δι' ὧν φιλεικόμμισαν ἀποτελεῖται, λέγεται precaria, τουτέστι παρακλητικά. ὥστε ὅσον ἐλευθερίαν καταλιμπάνομεν, δεῖ μὲν τὸ ἔσω, δεικτικόν. δεῖ δὲ τὸ rogo παρακαλεῖν. διαφορὰ δὲ τῶν δύο ἐλευθεριῶν αὕτη. ὅτι ἡ μὲν δεικτικὴ, ἅμα τοῦ τὸν ἐνέσαν κληρονόμον καταδέξασθαι τὴν κληρονομίαν, πρὶν ἢ ἑαυτῆς, καὶ τὸν οἰκέτην ἀπαλλαττει τῆς δουλείας. ἡ δὲ παρακαλεῖα, δεῖται καὶ φανερὸν τινὸς τοῦ κληρονόμου. τουτέστι ἵνα ἐλευθερώσῃ αὐτὸν ἀνὴρ ἀρχοντος, ἢ δι' ἑνὸς τῶν ἀνωτέρω εἰρημένων τρόπων. ἐπειδήσοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. εἴρηται δὲ ἡμῖν, ὅτι ἐὰν τὸν οἰκέτην τὸν ἐμὸν sine libertate καταλείπω ἐπίτροπον τοῦ ἐμῷ παιδί, δεικτικὴ αὐτοῦ σωτηρῶς καταφέρεται ἐλευθερία. δεῖ τοῦτον δὲ δεικτικὴ, ἵνα μὴ δεηθῇ φανερὸν τοῦ κληρονόμου, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς τῆς διαθήκης ἀρμόσῃ αὐτοῦ ἡ ἐλευθερία. εἰ γὰρ μὴ φιλεικομμισαρία, ὁ πατὴρ ὁ δὲ ἐγγεγραπτὸν κληρονόμον, ἐκ ἠδύνατο ἐλευθεροῦν τὸν οἰκέτην τὸν καταλειφθέντα αὐτοῦ ἐπίτροπον. οἶδας γὰρ ὅτι ὁ ἐλεύθερον τῶν ἐνιαυτῶν ἐὰν δύνατο ἐλευθεροῦν τὸν ἴδιον οἰκέτην, ἐπὶ τοῦ ἀελίου σφυρίου νόμου κωλυόμενον, εἰ μὴ ἐν κονσιλίῳ εὔλογον αἰτίαν δοκιμάσει. ἀλλ' ἔχει τὶς εἰπεῖν, εἶναι καὶ ταύτην εὔλογον αἰτίαν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ὃ σωπηθέντα πολαβόντος καὶ ταύτην τὴν αἰτίαν ταῖς εὐλόγοις αἰτίαις. εἰ δὲ καὶ ἰδίως σωπηθέντα, ἐδεόμεθα κονσόν καὶ σωαινέσεως πρόπου. πῶς δὲ ἠδύνατο σωαινεῖν ὁ μήπω ὢν ἐπίτρο-

Directa libertas

Directa uerba

Precaria uerba

Precaria libertas

φιλεικομμισαρία

ἀλλὰ διὰ τῶν τρόπους δίδομεν

ἀλλὰ διὰ τῆς ἐλευθερίας καταλιμπάνομεν

esse

Rogo te hæres ut des illi decem solidos · τοῦτ' ἔστι παρακαλῶ σε ὦ κληρονόμε ἵνα δῶς τῷδε νομίσματα δέκα, ἢ λέγεται φιλεικόμμισον. ἐλευθερίαν οὕτως καταλιμπάνομεν

πον, ἀλλ' ἂν οἰκέταις τελῶν. εἰ δὲ ὁ τεσσαρῶν ἦν ἴδιον οἰκέτιον ἐλεύθερον εἶναι νομίσας ὡς ἐλεύθερον ἐπίτροπον καταλίπῃ, ὀκέπι λέγομεν σιωπηρῶς αὐτῷ τὴν ἐλευθερίαν καταφέρεσθαι. ἂν γὰρ τοῦ πολαβόντι θέματι, ἐκ τῆς τοῦ τελευτήσαντος ἐννοίας ταύτην αὐτοῦ δεδώκαμεν, ὡδὶ δὲ τοῦ παρόντος ὁ δὲ τριαύτιον τοῦ τελευτήσαντος ἐννοιαν εὑρεῖν δυνατόν. πῶς γὰρ τοῦ διομφίου ἐλεύθερον εἶναι οὐδεν.

Seruus aũt

ὁ ἀλλότριος οἰκέτης ἂν δεχθείη πεύρως, ἀχρήσως δίδοται ἐπίτροπος. οὕτω μέν τι δυνατόν. ἴσω ὁ δεῖνα ἐπίτροπος ὁ τοῦδε οἰκέτης cum libertate τοτέσιν ὅταν ἐλευθερωθῇ τὸν δὲ ἡμέτερον οἰκέτιον, ἀχρήσως ὑπὸ τριαύτιον αἵρεσιν διδόαμεν ἐπίτροπον, λέγουσιν ἴσω ἐπίτροπος ὁ ἡμέτερος οἰκέτης, cum libertate ἤτοι ὅταν ἐλεύθερος γένηται, καὶ ὁ λογισμὸς πρόδηλος. ἐπειδὴ τὸν ἂν ἡμετέρᾳ ὄντα ἔχουσία, ὥσπερ εἰς τύχιον αὐαγειν ὀκ ὀφείλομεν. ἐὰν μανόμενον, ἤγουν καὶ ἀφήλικα, ἐπίτροπον καταλίπῃ ἂν διαθήκῃ, γνήσονται ἐπίτροποι, ἡνίκα ὁ μὲν ἀνανήφει, ὁ δὲ τὸν κε ἂν γνιαυτὸν ὑπόρβῃ.

Furiosus

Ad certum

Ad certum tempus, uel ex certo tempore, ὀρθῶς δίδοται ἐπίτροπος. ad certum tempus, οἷον ὁ δεῖνα ἴσω ἐπίτροπος, ἕως ᾧ γνιαυτῶν. ex certo, οἷον ἴσω ὁ δεῖνα ἐπίτροπος, μετὰ ᾧ ἔτη τῆς ἐμῆς τελευτῆς. δυνατὸν καὶ ὑπὸ αἵρεσιν. ἴσω ἐπίτροπος, si natus ex Asia uenerit, ἤγουν εἰ τὸ πλοῖον ἔλθῃ ἀπὸ ἀσίας. δυνάμεθα καὶ ante hæredis institutionem, ἤγουν πρὸ τῆς γνώσεως τοῦ κληρονόμου καταλιμπάνειν ἐπίτροπον. οἷον ἵνα εἴπωμεν. ἴσω ὁ δεῖνα ἐπίτροπος τοῦ ἐμοῦ παιδός. ἴσω δὲ μου ὁ δεῖνα κληρονόμος. ὃ δυνάμεθα δὲ ὡδὶ ἢ πράγματι, ἢ ἐκτῇ αἰτίᾳ, ἐπίτροπον καταλιμπάνειν. οἷον ἴσω ὁ δεῖνα ἐπίτροπος ὡδὶ ἢ δὲ ἀγρῷ ἢ ὡδὶ τῇδε τῇ δίκῃ. προσώπῳ γὰρ εἴωθεν ἐπίτροπος δίδοσθαι, ὃ μὴν αἰτίᾳ ἢ πράγματι. ἐὰν τοῖς ἑαυτοῦ θυγατράσι ἢ τοῖς ἰδίοις υἱοῖς ἐπίτροπον καταλίπῃ, καὶ τοῖς προσούμαις, καὶ τοῖς προσούμοις δοκεῖ καταλελοιπέναι. ἐπειδὴ τῇ τοῦ υἱοῦ ἤγουν θυγατρὸς προσηγορίᾳ, καὶ ὁ προσοῦμος, καὶ ἡ προσοῦμα πολλέχεται. ἄρα δὲ καὶ οἱ ἔγγονοι, τῇ τῶν υἱῶν πολλέχονται προσαγορείᾳ, ὥστε αὐτοῖς δοκεῖν δεδόσθαι τὸν τοῖς ὑιοῖς δεδομένον ἐπίτροπον, ἵνα τῇ τοῦ filiorum προσηγορίᾳ σημανθῶσι καὶ οἱ ἔγγονοι. καὶ λέγομεν ὅτι καὶ παῦν, μόνον εἰ μὴ εἴπε filijs, ἀλλὰ liberis. εἰ γὰρ εἴπε filijs meis tutorem do, ὃ πεεἰέχονται οἱ ἔγγονοι. ἐτοῖς γὰρ οἱ υἱοί, καὶ ἐτοῖς οἱ ἔγγονοι προσαγορεύονται. εἰ δὲ εἴπε posthumis do tutorem, τότε ὁπῖος ἂν εἴη ὁ τεχθεὶς εἴτε υἱὸς, εἴτε ἔγγονος, ὠπτροπεύθήσεται ὑπὸ τοῦ δεδομένου ὠπτρόπου.

Si quis filiabus

DE LEGITIMA AGNATORVM TVTELA Titulus XV

Ἐρήκαμεν ὅτι δυνατὸν ὑπὸ τῶν γονέων τοῖς ἐν πρεσβυτέροις παισί, τεσαμεντάριον καταλιμπάνειν ἐπίτροπον. τί δὲ ὅτι ὀκ ἐν τεσαμεντάριος ἐπίτροπος. ἢ γὰρ ὁ πατὴρ ἀδιαθέτος ἐτελεύτησεν, ἢ δια-

ἢ διαθέμενος ἐπελαθέτο καταλιπεῖν ἐπίτροπον, ἢ καταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ τεσαρρος πρὸ τελευτήσῃ, τίς ὠπτροπεύσει τοῦτον; τότε ὁ δυνωδεκάδελτος νόμος, δίδωσι τοῦτο τοῖς οὖν ἀδυνάτοις. καὶ τινὸς εἰσὶν ἀδυνάτοι, ἔχε τοῦτα ὡς ἂν πρόθεσις ἡ συγγένεια, ὄνομα ὅτι γενικόν. τέμνεται δὲ εἰς τρία, εἰς οὖν ἀνιόντας, εἰς οὖν καπόντας, εἰς οὖν ἐκ πλαγίου. καὶ ἀνιόντος μὲν εἰσὶν, οἱ ἡμᾶς γεγεννηκότος, πατὴρ, μητὴρ, πάππος, μαμμη, πρόσαππος, προμαμμη, καὶ οἱ ἐπ τούτων ἀνώτεροι. καπόντος δὲ, οἱ δὲ ἡμῶν γεννωμένοι, υἱός, θυγατηρ, ἔγγονος, ἐγγόνη, πρόεγγονος, προεγγόνη, καὶ οἱ ἐπ τούτων κατώτεροι. ἐκ πλαγίου δὲ, οἱ μήτε ἡμᾶς γεγεννηκότος, μήτε δὲ ἡμῶν γεννώμενοι, τῆς δὲ αὐτῆς γονῆς, καὶ ῥίζης ἡμῖν κεκοινωνηκότος οἷον ἀδελφὸς, ἀδελφὴ, θεῖος, θεῖα, ἀνεψιὸς, ἀνεψιὰ, καὶ οἱ ἐκ τούτων καταγόμενοι. αὕτη δὲ ἡ ἐκ πλαγίου συγγένεια, εἰς ᾧ διαιρεῖται. εἰς ἀδυνάτους, καὶ κογνάτους. καὶ ἀδυνάτοι μὲν εἰσὶν, οἱ δὲ ἀρρένος γονίας ἡμῖν σωζωτόμενοι, οἷον ἀδελφὸς ὁμοπάτριος, καὶ οἱ ἐκ τούτου παῖδες, ἀδελφὴ ὁμοπάτριος, θεῖος πρὸς πατρὸς, καὶ οἱ τούτου παῖδες, καὶ θεία πρὸς πατρὸς κογνάτοι δέ εἰσιν, οἱ ἐκ θηλυγονίας ἡμῖν σωζωτόμενοι. οἷον ἀδελφὴ ὁμομήτεια, καὶ οἱ ταύτης παῖδες, θεία πρὸς μητρὸς, καὶ οἱ ταύτης παῖδες, ἤγουν τῆς πρὸς μητρὸς θείας οἱ παῖδες. οἱ δὲ ἀδυνάτοι λέγονται, καὶ λεγίτιμοι, τοτέσι νόμιμοι. λέγονται καὶ κογνάτοι, τοτέσι φυσικοί. ἐπειδὴ ὅς ὁ νόμος ἐπίσαται, οἷδε καὶ ἡ φύσις. οἱ δὲ κογνάτοι λέγονται φυσικοὶ μόνον. ὅς γὰρ ἡ φύσις οἶδεν, ὃ πάντως ὁ νόμος ἐπίσαται, ἐπειδή σοι τοῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. τεσαμεντάριόν μὲν ὑποκειμένων προσώπων τῶν ὀφειλόντων ὠπτροπεύειν, ἀνάγκη λεγιτίμους, ἤτοι ἀδυνάτους ὠπτροπεύειν, οἵ τινος δὲ διὰ ἀρρένος γονίαν ἡμῖν σωζωτοῦνται. λέγονται δὲ ὅτι ἀδυνάτοι, οἷον ὁμοπάτριος ἀδελφὸς, καὶ ὁ τούτου υἱός, καὶ ὁ δὲ ἐκείνου ἔγγονος. οἱ δὲ διὰ θηλυγονίας ἡμῖν συνεζευγμένοι ὀκ εἰσὶν ἀδυνάτοι, ἀλλὰ φυσικῷ λόγῳ κογνάτοι. ὥσπερ ὂν τῆς θείας μου τῆς πρὸς μητρὸς ὁ υἱός, ὀκ ἔστι μοι ἀδυνάτος, ἀλλὰ κόγνατος, καὶ γὼ δὲ αὐτοῦ κογνάτος εἰμί. ἐπειδὴ οἱ πικτόμενοι, τῷ τοῦ πατρὸς, ὃ τῷ τῆς μητρὸς δίωκουσι φαμιλίαν. καί τι ἡ πρὸς πατρὸς θεία ἀδυνάτα ἐστὶν. ὁ δὲ δὲ αὐτῆς κογνάτος. τίς οὖν ἡ αἰτία; ἐπειδὴ θῆλυ πρόσωπον παρατεθὲν τὸ τῆς θείας δέτεμε τῷ ἀδυνατίονα. καθολικῶς δὲ ἴδοι ὅτι ὧν πρόσχεται τίς πρὸς ἐμὲ συγγένειαν, κἀγὼ τούτῳ προβαλλόμαι πρὸς αὐτόν. καθὼς δὲ εἶπον χώρα τῇ ἀδυνατίονι ὡδὶ τῇ ὠπτροπῇ, ὃ μόνον ἡνίκα μὴ διαθῆται ὁ πατὴρ ὁ δυνάμενος καταλιπεῖν ἐπίτροπον, ἀλλ' ἐὰν ὅσον ἀνήκει εἰς τὸν τῆς ὠπτροπῆς λόγον, ἀδιαθετος τελευτήσῃ, ὅπερ συμβαίνει. καὶ εἰ καταλιπεμένου, τοῦ δὲ καταλιπόντος προτελευτήσῃ ὁ ἐπίτροπος, ἢ τυχὸν ἐπελαθέτο καταλεῖψαι ἐπίτροπον τοῦ ὑῶ διαθέμενος. ἀλλὰ τὸν μὲν τῆς ἀδυνατόνος δίκαιον πάσας ταῖς κάπιτις δυμνουτζίοσιν, ὡς ὡδὶ τὸ πλεῖσον αἰαιρεῖται. ἡ γὰρ ἀδυνατίων, νόμμόν τι ἐστὶν ὄνομα. τὸ δὲ τῆς κογνατόνος δίκαιον, ὃ πάσας ἀμείβεται ταῖς κάπιτις δυμνουτζίοσιν.

Sũt autem

Quod aũt

Sed agnationes

ὁ δὲ ὡδὶ τῆς ἀδυνατόν· λόγος, ὃ τός ἐστιν. ἐπειδὴ ὁ πολιτικὸς λόγος, τουτέστιν ἡ κάπιτης δημινουτζίωμ, τὰ πολιτικὰ δίκαια, τουτέστι τὰ ἀδυνάτα, διαφθείρειν δύναται, τὰ δὲ φυσικὰ τουτέστι τὰ κογνατικά, ὁ πάντως.

πρισαίσες νόμων

DE CAPITIS DIMINVTIONE Tit. XVI

Γίνηται μὲν τῇ κάπιτης δημινουτζίονι ὡς ὡδὶ ὁ πλεῖστον τὰ ἀδυνατικὰ διαφθείρεσθαι δίκαια. ὁρισώμεθα δὲ τί ἐστι κάπιτης δημινουτζίωμ. κάπιτης δημινουτζίωμ ἐστὶ τῆς πολιτείας κατάστασις ἐναλλαγή. ἢ οὕτως. πάσης ἐκ πολιτείας νόμων συμβαίνον, καταστάσιν ἀμείβειν, ἤγουν ἐλαττοῦν τὸ πάχος. τρεῖς δὲ εἰσὶ κάπιτης δημινουτζιόνες. ἡ μὲν μεγίστη ἐστίν, ἣ τις λέγεται maxima, ἢ minor, ἤν τινες mediam προσαγορεύουσι, τουτέστι μέσην, ἢ minima, ἤγουν ἐλαχίστη. εἰσὶν ὅσα κάπιτης δημινουτζιόνες, τρεῖς. μεγίστη, μέση, ἐλαχίστη. μεγίστη δὲ ἐστὶ κάπιτης δημινουτζίωμ, ὁπότε τὶς ἅμα, καὶ τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τὴν πολιτείαν ἀπόλλυσιν. ὅπερ συμβαίνει ὡδὶ ἐκείνων, οἱ δοῦλοι γίνονται τῆς τιμωρίας, διὰ τὸ τραχὺ τῆς κατ' αὐτῶν ἠξενεχθείσης ἀπαφάσεως. οἷον ἡνίκα θηρίοις, ἢ πυρὶ παραδοθῶσιν. ἤγουν οἱ ἀπελεύθεροι, οἱ ὠφθῶν τοῦ ἀχάριστοι πρὸς τὸν πάτρωνα, καὶ διὰ τοῦτο καταδικασθῶν τοῦ, ἢ οἱ ἀναχόμενοι ad pretium participandum ἑαυτοῦ διαπραθῆναι. τούτων ἕνεκα· πολιτευόμενοι τῇ μεγάλῃ κάπιτης δημινουτζίονι, τῇ πολιτείᾳ σωαπόλλυσι τὴν ἐλευθερίαν. μέση κάπιτης δημινουτζίωμ ἐστίν, ὁπότε ἡ μὲν πολιτεία ἀπόλλυται, ἡ δὲ ἐλευθερία μένει ἀκόλουθος. ὅπερ συμβαίνει ei cui aqua & igni interdictum fuerit, ἢ ὡς εἰς νῆσον δεπορτατουθῇ τι. ἐκάτερος γὰρ ἐλευθερὸς ὢν ἐκπίπτει τῆς ῥωμαϊκῆς πολιτείας, καὶ ὢν τούτῳ μὲν ἰσότης. διαφορὰ δὲ ὅτι ὁ μὲν δεπορτατος, τόπῳ περικέκλεισται, τουτέστι τῇ νήσῳ. ὁ δὲ cui aqua & igni interdictum est, παντὸς εἴργεται τόπου. ἐλαχίστη δὲ ἐστὶ κάπιτης δημινουτζίωμ, ὁπότε καὶ ἡ πολιτεία καὶ ἡ ἐλευθερία παρακατέχεται, ἤγουν φυλάττεται, ἡ δὲ παρεστὼς κατάστασις ἀμείβεται. ὅπερ συμβαίνει ἐπ' ἐκείνων, οἱ αὐτεξούσιοι ὄντες δεδώκασιν ἑαυτοὺς εἰς ὑποθυσίαν, καὶ γεγόνασιν τοῦ δεσπότου. ἢ ἐκ τοῦ γνησίου, ὁ αὐτεξούσιος, γεγόνῃ αὐτεξούσιος. ἐν τούτοις γὰρ μόνης τῆς αὐτεξουσιότητος, ἢ αὐτεξουσιότητος γεγόνῃ ἐναλλαγή. ἄρα δὲ ὁ οἰκέτης ἐλευθερωθεὶς, ὑφίσταται κάπιτης δημινουτζιόνα; καὶ λέγομεν ὅ δαμῶς, ἐπειδὴ ὁ δεμίαν πάλαι ἔχει κεφαλήν, ἀλλὰ νῦν μετὰ τὴν ἐλευθερίαν ἕξαρ ἔχειν κεφαλήν, καὶ γνωρίζεσθαι τοῦ τῶν νόμων. ὧν δὲ ὁ ἀξίωμα βασιλεὺς ἀφείλετο, ὅ χ ὑφίσαν κάπιτης δημινουτζίονα, ὥστε ὅ τῆς συγκλήτου ἐκβληθεὶς ὅ κ ἐστι capite diminutus. ἡ μὲν ὅ ἀδυνατῶν αἱρεῖται διὰ τῆς κάπιτης δημινουτζίονος, ὡς ὁ πλεῖστον. διὰ τί δὲ προστέθη ὁ ὡς ὡδὶ ὁ πλεῖστον μαθησόμεθα. ἡ δὲ κογνατῶν ὡς ὡδὶ ὁ πλεῖστον ὅ κ αἱρεῖται. διὰ τοῦτο δὲ εἶπεν ὡς ὡδὶ ὁ πλεῖστον, ἐπειδὴ ἡ ἐλαχίστη κάπιτης δημινουτζίωμ παρῳκτεθεῖσα, ὡδὶ

Maxima

Minor

Minima

Aqua & igni interdictum fuerit

Diffa inter deportatū & eū cui aq & igni interdicitur

Seruus aūt

Quibus

Quod aūt

Aqua & igni interdici alicui quid sit.

∴ ἀδυνατικῇ /· κογνατικά

ὡδὶ ὀχήματος φυλάττει τὰ ἀδυνατικὰ δίκαια. ἡ γὰρ μεγίστη κάπιτης δημινουτζίωμ συμβᾶσα, καὶ τὴν κογνατόνα διαφθείρει. εἰ γὰρ τὶς καταδυλωθῇ, ἀκέπι μένει κογνατος οἷς ἦν κογνάτος. ἀλλ' ὅ δὲ ἐλευθερωθεὶς, ὁ πρώην ὢν ἐλεύθερος, τὴν παλαιὰν, ἤγουν τὴν πρὸ τῆς δουλείας ἀναλαμβάνει κογνατόνα. εἰ δὲ καὶ τὴν μέσην κάπιτης δημινουτζίονα τις ὑποστῇ, οἷον δεπορτάτος γενόμενος, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ διαλύεται ἡ κογνατίων.

ἡνίκα πόλλοι δέονται ὑπηρετῶν, οἶδας, ὅτι τεταμένης μὴ ὑποκειμένης, χώρα τῇ ἀδυνάτονι εἰ δὲ πολλοὶ ἔχῃ ἀδυνάτοι, ὁ πρὸς πάντας ἅμα κάτεισιν ἡ ἐπιτροπή, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐγγύτερον ὑπογραφομένου βαθμόν. οἷον, ἔστιν ἀδυνατος ὁ ἀδελφὸς καὶ θεῖος, ὁ ἀδελφὸς μᾶλλον παραγίνεται. εἰ δὲ πολλοί εἰσι τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, οἷον πολλοὶ ἀδελφοί, ἢ πολλοὶ θεῖοι, πάντες ἅμα κληθήσονται.

Cum autē

DE LEGITIMA PATRONORVM TVTELA Tit. XVII

Ἀπελεύθερος, ἢ ἀπελευθέρα ἐδέοντο ὑπηρέτου, διὰ τὸ βραχὺ τῆς ἡλικίας, τίς αὐτῶν ὑπηρετήσει; τεταμένος ὁ δαμῶς. τούτους γὰρ καταλιμπάνει ὁ ἔχων ὑποξούσιον τὸν αἰήβου. ὅτι δὲ ὑποξόσιοι ὄντες εἰσὶν, ἐκ δουλείας ἐλευθερωθέντες. ὁ γὰρ ἔχων τὸν αἰιόντας. ἀλλὰ λεγίτιμοι. καὶ ὡς ὁ μὴ ἔχων αἰιόντας, ἔχειν δύναται τὸν ἐκ πλαγίου. διὰ ἐκείνων γὰρ ὅτι καταλαμβάνονται. τί ὅτι; ὁ νόμος ὁ δυωδεκάδελτος τὸν πάτρωνας καὶ τὸν τῶν πατρώνων παῖδας, ὡδὶ τὴν τούτων ὑπηρεσίαν καλεῖ. ἔστιν γὰρ πολλαβὼν, ὅτι ὡδὶ τῇ δόσει τῆς ἐλευθερίας, ὁ βάρος ἕπεται τῆς ἐπιτροπῆς. λέγεται δὲ καὶ αὕτη λεγίτιμα, ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου εὑρέθη. ἀλλὰ ἔχει τὶς εἰπεῖν, καίτοι ἀναγκοῦ τὰ τοῦ δυωδεκαδέλτου ῥήματα, μνήμην οὐχ εὗρον ταύτης τῆς ἐπιτροπῆς ἀλλ' ὁρῶμεν, ὡς εἰ μὴ σαφῶς τοῖς ῥήμασι τοῦ νόμου περὶ αὐτῆς διηγόρευται, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς τοῦ δυωδεκαδέλτου ὅτι ἔστιν λαβεῖν. φησὶ γὰρ ἔν τινι μόρῳ τῆς οἰκείας νομοθεσίας. ἐάν τις ἄπαις καὶ ἀδιάθετος τελευτήσῃ, οἱ ἀδυνάτοι παραγενόμενοι τὴν τούτου κληρονομίαν. καὶ πάλιν ἐν ἑτέρῳ μόρει φησί. ἐάν τις δέεται ἐπιτροπῆς, οἱ ἀδυνάτοι ἐπιτροπεύουσιν. οὓς τινὶ ἀδυνάτους παρεμυθήσαν τὸν κόρδεα τῆς κληρονομίας, τούτους ἐβάφωσε τῇ ἐπιτροπῇ. ταῦτα περὶ ἐυγένου, ἐλθὼν δὲ εἰς τὸν ἀπελευθέρου ἔπεν. ἐὰν ἀπελεύθερος, ἢ ἀπελευθέρα ἄπαιδες, καὶ ἀδιάθετοι τελευτήσωσιν, τὴν τούτων κληρονομίαν οἱ πάτρωνες, ἤγουν οἱ παῖδες τῶν πατρώνων διαδέχονται. περὶ δὲ ἐπιτροπῆς, ὅ δὲν ἔπεν. ἐπειδὴ ὅμως ἐκάλεσε τὸν πάτρωνας, εἰς τὴν τῶν ἀπελευθέρων κληρονομίαν, καὶ μίμησιν τῶν ἀδυνάτων, διὰ ἀνάγκης οἱ παλαιοὶ καταστοχαζόμενοι τοῦ νόμου λέγουσι τὸν αὐτὸ τρόπον καὶ βαρύνεσθαι αὐτοῦ τῇ ἐπιτροπῇ. ὡς ὡδὶ ὁ πλεῖστον γὰρ, ἔνθα τῆς διαδυχῆς ὅτι ὁ κόρδος, ἐκεῖ καὶ τῆς ἐπιτροπῆς ὁ βάρος εἶναι χρή. διὰ τοῦτο δὲ

d 3

Multa p correcturas & similitudines debent elucere iurisconsulti

∴ responsio auctoris ad obiectionē

ΛΙΝΟΙ

θηλέων πό θηλέων

δὲ ἔτερον ὡς ὧδε· ὁ πλεῖστον, ἐπειδὴ ἐὰν θηλεία ἄνηβον ἐλευθερώσῃ, τελευτήσῃ δὲ ὁ ἄνηβος ἀπελεύθερος, καλεῖται μὲν ὧδε τῶν αὐτοῦ κληρονομίαν, ὁ βαφιώνται δὲ τῇ αὐτοῦ πατροπῇ. ἐπειδὴ ὁ πατροπόνων ἀρρένων, θηλείων δὲ ἀλλότριον ἐστίν.

DE LEGITIMA PARENTVM TVTELA Tit. XVIII

Cmancypatio tollit adnationis iura

ΠΟίησα τὸν ἐμὸν υἱόν, ἢ τῶν ἐμῶν θυγατέρα, ἢ ἔγγονον, ἢ ἐγγόνην ἀνήβους ὄντας ἐμαγκιπάτους, τίς αὐτῶν πατροπόσει ἐπιδίδωσι πατρόπον δίδοντα. τεσαμωνταέριον ὀκτέστιν εἰπεῖν. ὁ δὲ τεσαμωνταέριον καταλιμπάνει, ὁ ἔχων ὁ ἄνηβος ὑπάρχον. ἀλλὰ ἀδυνάτου. ἀλλὰ διέφθαρται τῇ ἐμαγκιπατίονι τὰ ἀδυνατικὰ δίκαια. τίς ὅπω κληθήσεται ὧδε· τῶν πατροπῶν; καθὰ καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν εἰρήκαμεν, ὁ πατὴρ καὶ ὁ πάππος, οἱ ἐλευθερώσαντες αὐτοὺς, καὶ πατροπόνοι κ̄ μίμησιν τῶν πατρώνων, λεγόμενοι καὶ αὖτοὶ λεγίτιμοι ἐπίτροποι.

DE FIDVCIARIA TVTELA Titulus XIX

Fiduciarius tutor

ΠΡὸς ταῖς εἰρημέναις πατροπαῖς, ὅτι καὶ ἐτόρα, ἢ τις λέγεται φιδουκιαρία. ἐὰν γὰρ ἐμαγκιπάτον πρίσῃ τὸν ἐμὸν υἱόν, ἢ θυγατέρα, ἢ ἔγγονον, ἢ ἐγγόνην, ἢ προέγγονον, ἢ προεγγόνην ἀνήβους ὄντας, ἐγὼ καθάπερ ἐν τοῖς πρὸ τούτου διεξήλθομεν πίπλω, γίνομαι αὐτῶν λεγίτιμος ἐπίτροπος. ὁ γὰρ ἐλευθεροῦντες ἐλευθέρας κεφαλῆς κ̄ μίμησιν τοῦ ἀπ' ἀληθοῦς δουλείας ἐλευθεροῦντος κληθήσεται τῶν ἐπιτροπῶν. εἰ δὲ συμβῇ τελευτῆσαι ἔχοντα παῖδας ἄρρενας, γνήσιοι ἔσται φιδουκιάριοι ἐπίτροποι τοῦ ἀνήβου, ὅπερ δίκαιον τῶν ἐμαγκιπατόνων γένοιτο λεγίτιμος ἐπίτροπος. συμβαίνει δὲ, ὁ μόνον ἀδελφὸν ἀδελφῷ γίνεσθαι φιδουκιάριον ἐπίτροπον, ἀλλὰ καὶ θεῖον ἀνεψιῷ, καὶ πατέρα παιδί. ἢ ἀδελφὸν μὲν ἀδελφῷ, οὕτως. εἶχον δύο παῖδας, τὸν μὲν κ̄ γνήσιον, ἢ καὶ μείζονος ἡλικίας. τὸν δὲ ἄνηβον. τὸν ἄνηβον πρίσας ἐμαγκίπατον, πατρόπονον αὐτοῦ ὡς λεγίτιμος. ἐμοῦ τελευτήσαντος, ὁ ἀδελφὸς ὁ τέλειος γνήσιος καὶ αὐτοῦ φιδουκιάριος ἐπίτροπος θεῖος δὲ ἀνεψιῷ, πῶς τρόπον; εἶχον υἱὸν μείζονα τ̄ κ̄ γνήσιον, καὶ ἔγγονον ἢ ἐγγόνην ἀπὸ υἱοῦ τελευτήσαντος. ἐπρίσατο τὸν ἔγγονον ἐμαγκίπατον. ἐγὼ μὲν ὡς λεγίτιμος πατροπόνω. μετὰ δὲ τὸν πατέρα, ὁ θεῖος ὡς φιδουκιάριος πατροπόνει. πατὴρ δὲ παῖδα ἔσχεν τὸ τρίτον. εἶχον υἱὸν μείζονα κ̄ γνήσιον ἢ ἄνηβον ἔγγονον ἐκ τούτου, τὸν ἔγγονον ἐμαγκιπάτον ἐπρίσατο. ἐγὼ μὲν ὡς λεγίτιμος πατροπόνω, μετ' ἐμὲ δὲ ὁ πατὴρ ὡς φιδουκιάριος πατροπόνει. ἀλλ' ἔχει τὶς εἰπεῖν, τί δήποτε, οἱ μὲν τοῦ πάτρωνος παῖδες, λεγίτιμοι λέγονται ἐπίτροποι, οἱ δὲ τούτων τῶν πατέρων παῖδες, τ̄ πρισαντῶν ἐμαγκιπάτους σὺν ἀνήβους, διαλλάττουσι τῇ προ

στηγορίᾳ. οἱ μὲν γὰρ λέγουσι λεγίτιμοι ἐπίτροποι, οἱ δὲ τούτων παῖδες φιδουκιάριοι. ἀλλ' ὁ λογισμός ὅστις ἐστί. εἰ μὴ σωίβη με πρεῦσαι πρεσβύτατον τὸν ἐμὸν υἱὸν αὐτεξούσιον, τῇ ἐμῇ τελευτῇ γίνεται αὐτεξούσιος, ὁ μεταπίπτων εἰς τὴν ὑπαρξιότητα τοῦ οἰκείου ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ ἰδίου θείου. διὸ, ὁ δὲ τὴν αὐτὴν ἕξιν πατροπῶν ὁ πᾶς τοῦ ἐμαγκιπατούσαντος, ἀλλὰ κληθήσεται φιδουκιάριος. ὁ δὲ ἀπελεύθερος, εἰ μὴ ἠλευθέρων, ἀλλ' ἔμεινεν ἐν τῇ δουλείᾳ, πάντως οἰκέτης ἐγίνετο τῶν παίδων τοῦ τελευτήσαντος. τότε δὲ οἱ προειρημένοι πάντες, εἰς τὰς προλεχθείσας πατροπὰς ἔλκουσι, ἵνα μὴ συμβῇ μείζονας αὐτοῦ εἶναι τῶν κ̄ γνήσιον τ̄. τοῦτο γὰρ ἐγνικῶς διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ὧδε πάσης πατροπῆς καὶ κουρατορείας ἐθέσπισεν. ἄρτον ἠγησάμεθα, τὸν δεόμενον τῆς ἐτέρου κηδεμονίας, τῶν ἐτέρων δοικεῖν πολιτείαν.

DE ATTILIANO TVTORE ET EO QVI EX LEGE ATTILIA IVLIA ET TITIA DABATVR Tit. XX

Tribun plebis decé erant

ΟΥτίλλος ἢ πατίλλα ἐδίδουν ἐπιτρόπου, τεσαμωνταέριος ὀχτῶν. ὁ δὲ μὴ ἀδυνάτος. ἤρξατο δὲ καὶ πατρωνικὴ πατροπῇ. ὁ δὲ πατὴρ τῶν κ̄ μίμησιν τῶν πατρώνων πατροπόνων ὀφείλων. ἐχόλαζε δὲ ὁ φιδουκιαρία ἐπιτροπῇ, τίς κληθήσεται τῶν ἐπιτροπῶν. καὶ λέγομεν ὅτι ἐν τῇ ῥώμῃ ὁ πλείστος ὁ ἀρβανός, μετὰ τὸν μείζονος μέρος τῶν δημαρχῶν, ῑ δὲ ἦσαν οἱ πάντες, τουτέστι μετὰ τῶν ῑ ἢ ῑ ἐπιζητήσας, ὃν ἐπιτηδεῖον δίδωσιν, ἀπιλίς νόμος ὅστις νομοθετήσαντος. ὃς ἐκ τοῦ νομοθέτου τοῦ εὑρόντος, λέγεται ἀπιλιανός. σφοτάτη δὲ ἡ τούτου νομοθεσία. μέχει γὰρ τῆς ῥώμης, καὶ ὁ πόρα τοῦ πολεμαίνει. ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις κ̄ μίμησιν τούτου, γεγόνασι ῡ νόμοι. ἰούλιος καὶ πιπανός, οἱ ἐκέλευσαν ἐν ἀρχείᾳ πατρόπου κρίσει τοῦ ἀρχοντος τῆς ἐπαρχίας δίδοσθαι ἐπίτροπον, ὡς ἢ αὐτῶν ὀνόμασαι ἰούλιος πιπάνος. ὁ μόνον δὲ τῷ μὴ ἔχοντι ἐπίτροπον δίδοται ἀπιλιανός, ἢ ἰούλιος πιπανός. ἀλλὰ γὰρ εἰ ὕπεσιν, ἐμπρεπίζεται δὲ ὑπό τινος αἰτίας αὐτὸν ἀπαλλαβεῖσθαι τῆς ἐπιτροπῆς. τί γ' ὅτι τελευτῶν τὶς, τὸν ἴδιον υἱὸν ἐνεστῶτα κληρονόμον. δίδωκε δὲ αὐτῷ ἐπίτροπον ὑπὸ αἱρεσιν, si nauis ex Asia uenerit, τουτέστιν εἰ ἡ ναῦς ἀπὸ ἀσίας ἔλθῃ, εἰ in diem, τουτέστι μετὰ διετίαν τῆς αὐτοῦ τελευτῆς, ἐφ' ὅσον ἡ αἵρεσις, ἢ ἡμέρα ἤρτηται, ἀπιλιανός, ἤτοι ἰούλιος πιπανὸς ἐπίτροπος δίδοται. εἰ δὲ πόρρω ἐδόθη, ὁ δὲ γραφεὶς κληρονόμος, διασκέπτεται εἰ δεῖ προσελθεῖν τῇ κληρονομίᾳ· ὑπόθεσιν γ' ἀγωνικὸν γεγράφθαι κληρονόμον, exhæredatum δὲ γνίαται τὸ παῖδα, ἐπιτρόπον δὲ αὐτῷ πόρρω καταλελεῖφθαι, ὁ δεσκέπτεται ὁ γραφεὶς κληρονόμος ἐν τῷ μεταξὺ, καὶ τοῦτο δίδοται ἀπιλιανὸς ἤτοι ἰούλιος πιπανός. ἐὰν δὲ συμβῇ τῶν αἱρεσιν ἐξελθεῖν ἢ τῶν ἡμέραν παραγνίαται, ἢ τὸν κληρονόμον ἀδυτεῦσαι, τότε ὁ τεσαμωνταέριος αὐτεξεται τῆς πατροπῆς. ὅτι δὲ παύονται. εἰ δὲ καὶ ὁ ὢν ἐπίτροπος ὑπὸ πολεμίων ληφθῇ, πάλιν ἐν μὲν τῇ ῥώμῃ ἀπιλιανός, ἐν ταῖς

Sed &

Si ab hostibus

αὐξεται

ἐπαρχίας ἰουλιοπιανὸς διδόται. ὃς παυθήσεται, ἐὰν ὁ ὑπὸ πολεμίων λη-
φθεὶς, διαφύγῃ τὸν πολεμίου. ὑποστρέψας γὰρ, ἀναλαμβάνει τὴν ὑπερο-
πτὴν, δικαίῳ τῷ postliminio. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἦν παλαιὸν, μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ
τῶν ἀντωνίνων, καὶ ἰουλιοπιανῶν ἀνῃρέθη διόσις. ἤρξαν γὰρ οἱ μὲν πρώτην
ταύτην, οἱ ὕστερον τῆς ἑκατόνταετοῦς φύσεως ἀνήβοις ὑπεροπτοῦσι κ. iurisdictio-
nem dabant. τινὲς ζητοῦντες εἰ ἔνηροί εἰσιν οἱ ἐσόμενοι ἐπίτροποι, εἰ χρη-
σὸν ἔχουσιν βίον, ἢ δυναμένοι δοικεῖν ἀλλοτρίαν οὐσίαν. μετὰ δὲ τὸν
ὑπάτους, καὶ οἱ πραίτωρες ἐκ τῶν διατάξεων τὰ αὐτὰ ἐποίουν. οἱ γὰρ πρόσθεν
μενοῦν νόμοι, ὁ ἀντίλιος, ὁ πίτος, ὅτε πόλει ἀσφαλείας ὀφείλοιμεν ὑπὸ ὑπερο-
πῶν παραχθῆναι δεήσοιντο, ὡς σῶα φυλάξουσι τὰ τῶν ἀνήβων πράγμα-
τα, ὅτε πόλει τὸ χρῆναι σωσθῆναι τὴν ἐπίτροπον τὰ τοῦ νέου δοικεῖν πρά-
γματα δηλοῦσθαί τι. τούτῳ δὲ χρώμεθα τῷ νόμῳ, ὥστε ἢν μὲν τῇ ῥώμῃ, τὴν
τῆς πόλεως ἔπαρχον, ἢ τὴν πραίτορα κ. τῶν οἰκείων ἰσοδικτίονα δίδόναι.
διὰ τοῦτο δὲ εἶπεν κ. τῶν οἰκείων ἰσοδικτίονα. ἐπεὶ δή εἰσι τινές, οἷς ὁ ἔπαρ-
χος, ὁ μὲν ὁ πραίτωρ δύναται χειροτονεῖν ἐπίτροπον. ἢν δὲ τοῖς ἐπαρ-
χίαις, οἱ τῶν ἐπαρχιῶν ἄρχοντες, ἢ οἱ στρατηγοὶ, κελεύσει τῶν ἀρχόντων, ἢν ᾧ
τῶν ἀνήβων εἰσὶν ἐντελεῖς αἱ οὐσίαι, τοὺς ἐπιτρόπους προβάλλονται.

ὁ δὲ ἡμέτερος βασιλεὺς οἰκείᾳ διαταξει τοὺς ἐπιτρόπους τῶν ἀνθρώ-
πων δυσκολίας ἐκτέμνων, προστάξει τοὺς ἐκδίκους τῆς πόλεως, τῶν τῶν
ἀρχόντων ὄντων ἀναμένοντας κέλευσιν. ἢν ᾧ ἡ τοῦ ἀνήβου, ἤγουν, τοῦ ἀφήλικος
ὑπόστασις, ἕως φ νομισμάτων ὄντων, ἅμα τοῦ τῆς πόλεως ἐυλαβεσάτου ἐπι-
σκόπου, σωόντων καὶ ἑτέρων δημοσιούντων προσώπων, τυτέσι στρατη-
γῶν, ἢ ἢν ἀλεξανδρείᾳ τοῦ ἰσοδικοῦ, ἐπιτρόπους ἢ κουράτωρας χειρο-
νεῖν, ἀσφαλείας ἕνεκα νόμου καθὰ τῇ αὐτῇ πόλει χρεία διατάξει παρεχομένης
κινδύνῳ τῷ τοιούτῳ κομιζομένων, εἰ συμβῇ τὸν τοιούτον τῶν ἀσφάλειαν δόν-
τας ἀφρεῖσθαι. τὸ δὲ τὸν ἀνήβου ἐπιτροπεύεσθαι τοῦ φυσικῶς σωάδει νομί-
μω. δίκαιον γὰρ ὄντα τὸν ἀτελῆ τῶν ἡλικίαν ἄγοντας, τῇ ἑτέρῳ ἰθύνεσθαι
δοικήσει. ἐπεὶ δὲ αὖ δὲ ἔφηβοι γίνονται οἱ ἄνηβοι, ἔξεστι κ. τῶν ἐπιτρόπων
τῶν τυτέλας προσαπαίτησιν.

DE AVTORITATE TVTORVM Tit. XXI

Ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν τὴν ἐπίτροπον ὡδὶ δοικήσει τῶν τοῦ πα-
τέλλου δίδοσθαι πράγματῶν, ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι δεῖ τοῦτον
αὐθεντεῖν, ἢν τισι γινομένοις ὑπὸ τοῦ πατέλλου, καὶ τὴν μὴ κα-
τ' αὐθεντίαν τοῦτο πράττειν, ὃ δὲ γεγονέναι δοκεῖ. ἔστι δὲ τινὰ
ἐφ' οἷς ἐκ ἀναγκαία ἡ τοῦ κηδεμόνος αὐθεντία. οἷον ὁ πάτελλος ἐπερωτη-
θεὶς με. ὁμολογεῖς δίδόναι μοι τὰ νομίσματα. πρὸς τὴν ἰσχύαν τῶν ἐπερωτη-
σιν, ἡ τοῦ πατέλλου αὐθεντία δεῖται. εἰ δὲ αὖ ὁ πάτελλος ἐπερωτηθεὶς
ὡμολόγησε, σωίσῃσι τῶν ἐπερωτήσεσιν, ἡ τοῦ πατέλλου σωαίνεσις. ἤρεσε δὲ τὸν
ἄνηβον

Sed ex his

ἀνηρέθη sublata ÷

Sed hoc

σωωθῆναι compelli

Nos autē

ἐκδίκους. defensores

ἐν ᾧ. 1. si

νομισμάτων. 1. solidos

ἰθύνεσθαι gubernari

προσαπαίτησιν. 1. rationē

∴ ἐπ. ἑαυτὸν

ἀνήβου, καλλίονα μὲν τῶν οἰκείων αἱρεῖσθαι ἀξεῖναι αὐτοῦ πρεῖν, καὶ αὐξεῖν
τῶν αὐτοῦ πολυσίαν sine tutoris autoritate, ἤγουν ἄνευ τῆς τοῦ πατέρος αὐ-
θεντίας, ἐλαττοῦν δὲ ἐκ ἑτέρου, εἰ μὴ πλοῦν αὐτοῦ γινομένου ἡ τοῦ πατέρος
αὐθεντία. ὅθεν ὡδὶ τούτων τῶν βεμάτων, ἐφ' ὧν ἐξ ἑκατέρου πλουρεῖν τίκτο-
ται ἀγωγαὶ τοῖς σωαλλάτρυσιν. οἷον ὡδὶ μαθώσεως, μανδάτα, δεπόσιτα.
ὁ μὲν γὰρ παραθέμενος, ἔχει δρέκταν δεπόσιταν. ὁ δὲ δαπανήσας πολὺ τὸ
δεπόσιτον, ἔχει κοντράριαν δεπόσιταν. ἐὰν μὴ ὑπόλοιπον, ἡ τοῦ πατέρος αὐθεν-
τία, ὁ μὲν σωαλλάττων τοῖς πατρίλλοις, ἔνοχος αὐτοῖς γενήσεται, αὐτοὶ δὲ ὡς
σωαλλάσσοντι, ὀφείλονται ὑπόθεσιν. ὅ δὲ κληρονομίαν ἀδιτεῦσαι, ὅτε Necq
δεκαετοῦς ἀδιτῆσαι, ὅτε φιδεικομμισαρίαν κληρονομίαν καταδέξασθαι
ἑτέρως δεῖται, εἰ μὴ αὐθεντία τοῦ πατέρος. εἰ καὶ τὰ μαλισα πικρο-
δεῖς ὑπάρχει τοῦ φιδεικόμμισσον, νῦν δὲ μίαν ἔχει κρίσιν ἐν ἑαυτῷ. ὁ δὲ Tutor
ἐπίτροπος παρὼν, αὐθεντεῖν ὀφείλει, εἰ ὅτον συμφόρον εἶναι κρίνει τοῦ αὐή-
βου. μετὰ δὲ χρόνον παρὼν, ἢ ἀπὼν δι' πατρόλυσιν, ἐκ ἰσχυρῶς αὐθεντεῖ. οἷον
σωάλλαξα ἐγὼ πατρίλλου. δεῖ τὸν ἐπίτροπον παρόντα ἅμα τοῦ γίνεσθαι τὸ
σωάλλαγμα, λέγειν ὅτι αὐθεντῶ. εἰ δὲ ἀνδημεῖ τῇ πόλει, μετὰ δὲ μίαν τυ-
χὸν ἡμέραν ἐλθὼν εἴπῃ, ὅτι αὐθεντῶ, ἢ καὶ ἀχρείμπανόμενος, δι' πατρόλυσιν
ὅτον δηλώσει, ὅτι αὐθεντῶ, καθὼς εἴρηται, ἀνίσχυρος ἡ αὐθεντία. ὁ ἀνή- Si inter
βος cum tutoris autoritate ὀφείλει δηλάρεσθαι. ὅθεν ἐκεῖνο ἐζητήθη. πατροπόνων
ἐγὼ πατρίλλου, εἴχον δίκλιν πρὸς αὐτὸν, ἢ ἀναλόγων, ἢ ἀναλόμενος, εἰσῴσαι
τῶν δίκλιν ἐκ ἠδύνατο δίκε τῆς ἐμῆς αὐθεντίας. ἐγὼ in rem meam, τοτέ-
σιν εἰς τὸν ἐμὸν πρᾶγμα αὐθεντεῖν ἐκωλυόμην. ἡ δὲ δίκη ὑπόρθεσιν ἐκ ἐπε-
δέχετο. ὡδὶ τοῦτο χήματος πάλαι ἐδίδετο ὑπὸ τοῦ πραίτωρος ἐπί-
τροπος, ὃς καὶ ἐλέγετο πραιτώριος. ἐπεὶ δὴ τοῦ πραίτωρος ἐδίδετο. ἀλ-
λὰ τῆς παλαιᾶς ἀναιρεθείσης ἀκριβείας, σωανηρέθη, ὁ πραιτώριος ἐπί-
τροπος. σήμερον δὲ κουράτωρ εἰς τάξιν αὐτοῦ δίδοται. ὃ καταστάντος,
αὐξεται τὸν δηκαστήριον. καὶ τοῦτο πορισθέντος, παύεται τοῦ εἶναι κουρά-
τωρ. καὶ ἐν τούτῳ τοῦ βήματι κ. πάντων ὁ πάτελλος, καὶ πατροπόνεται, ὁ
κουρατωρεύεται. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις, ἐγὼ εἰμὶ αὐτοῦ ἐπίτροπος. ἐν δὲ τῇ
πρὸς ἐμὲ δίκῃ μόνῃ κουρατωρεύεται, ὑπὸ τοῦ δεδομένου κουράτορος.

QVIBVS MODIS TVTELA FINITVR Tit. XXII

Ἐπόντων τῶν σύστασιν τῆς πατροπῆς, εἴπωμεν αὐτῆς καὶ τῶν
λυσιν. τὸν γὰρ τρόπῳ τινὶ σωισταμένον τρόπῳ τινὶ δαλύε-
ται. δαλύεται ἡ ἐπίτροπη τῇ ἥβῃ. ὅτον μὲν τοῦ ἄρρενος, ὅτον
δὲ καὶ τῆς θηλείας. τῶν δὲ ἥβων οἱ παλαιοί, ὃ μόνον ἐκ τῶν γε-
νιῶν, τυτέσι ἐκ τοῦ ὑπορβεβηκέναι τὸν ιδ' ἔτος, ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ
τοῦ χήματος τῆς ἡλικίας, ὥστε ὅμω εἴτε τὸν χῆμα πατρόνος τοῦ ιδ'
γενιαυτοῦ, εἴτε τὶς ὑπορέβη τὸν ιδ' γενιαυτὸν, μὴ ὑπόντος τοῦ χήματος,
ἐκ

πλουρεῖν ἐκατέρου. utroq: latere. hoc ÷ mutuo

ἀγωγαὶ obligationes

ἔνοχος obligatī

ὑπόθεσιν obligati

διαθήκη. bono rū possessio

ἀπολιμπανόμενος. 1. absens

ἀνάγων. actor

ἀναγόμενον. reus

∴ τοῦ σώματος

ὀκ γνομίζετο ἔφηβος, ἀλλ' ἡνίκα τὰς δύο σωιδραμε, σήμερον δὲ ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς, ἀναξιον τῆς τῶν οἰκείων χρόνων σωφροσύνης κρίνας, ἐκέλευσεν ὅπερ λῶν τε παλαιὸν ὠδῖν θηλειῶν. ἐπεκείνων γὰρ ὁ χρόνος μόνος ἐζητεῖτο, τὸ ὑποβεβηκέναι τὴν διωδέκατον γνιαυτόν. ἀχῆμα γὰρ ὠδῖν αὐτῶν πολυπραγμονεῖσθαι ἀπεπεῖς γνομίσθη. γνόμισεν οὖν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀναίσχυντον εἶναι τὸ ἀχῆμα τοῦ σώματος ὁρᾶσθαι τῶν ἀρρένων, τεπτώκειν δὲ κρατεῖν, ὅπερ ἐκρατει καὶ ὠδῖν τῶν θηλειῶν, ὅθεν τεθεικε διαταξιν. εἰ δὴ διηγόρευσε, τῶν ἥβλιν ὠδῖν τῶν ἀρρένων ἀφῆσθαι μετὰ τὸν πόρας τοῦ ιΔ γνιαυτοῦ. τὸν δὲ ὠδῖν τῶν θηλειῶν, εἴασεν ὠδῖν ἀχήματος, ὥστε μετὰ τὸν ιῦ πληρούμενον γνιαυτὸν, ἐφήβους νομίζεσθαι. πρὸς τοῦτοις εἰρημένοις τρόπος ἡ ὠπτροπὴ διαλύεται, ἐὰν αἰνήβοι ληφθῶσιν εἰς ἀκμαλωσίαν, εἰ εἰς ἀδρογατόνα, ἢ γνώνται δεπρεταῦτοι ἤτοι πρωιωρισμένοι. ἐαν ὅτε γὰρ πρόξιμοι ὄντες πρυβεύτωσι, ἡμαρτόμη, καὶ ταύτῃ ἐλίξαντο τὴν τιμωρίαν. ἢ ἐὰν καταδιαλυθῶσιν, ἀχρεῖοι τυχὸν ὀφθῶσι πρὸς τὸν οἰκεῖον πατρῴνας, ἢ ληφθῶσι ὑπὸ τῶν πολεμίων. ὥστε οὖν αἀναιρεῖ τὴν ὠπτροπίν, ἡ ἐλαχίστη καὶ μέση καὶ ἡ μεγίστη κάπιτις διμινουτζίων. εἰ δὲ καὶ τίς δοθῇ ἐπίτροπος ἐν διαθήκῃ ἢ αἀήβω μετὰ φανερᾶς αἱρέσεως, οἷον ἔστω ἐπίτροπος, ἕως ἂν ἡ ναῦς ἔλθῃ ἀφ' ἀσίας, τῆς αἱρέσεως ἐκβαίνει διαλύεται ἡ ὠπτροπή. οἱ δὲ καὶ ἡ τοῦ ὠπτρόπου τελευτὴ, ἢ τοῦ ὠπτροπευομένου, διαλύειν τὴν ὠπτροπίν. εἰ δὲ καὶ ὑποσῇ ὁ ἐπίτροπος μεγαλίαν κάπιτις δεμινουτζίονα, δι' ἧς ἀφαιρεῖται τὴν ἐλευθερίαν, ἢ τὴν μέσην δι' ἧς ἀφαίρεται τὴν πολιτείαν, πᾶσα διαλύεται ἡ ὠπτροπή. τῇ δὲ ἐλαχίστῃ κάπιτις διμινουτζίονι τοῦ ὠπτρόπου, οἷον ἐὰν ἀπαγθῇ εἰς ἀδρογατόνα παραδοχή, ἡ λεγίτιμα μόνη φθείρεται ὠπτροπή, αἱ δὲ λοιπαὶ, οἷον τεσαμωταρία, καὶ αἱ ὑπὸ τοῦ ἀρχοντος δεδεμένοι, μένουσιν ὠδῖν ἀχήματος. ἡ γὰρ τοῦ πατρίλλου κάπιτις διμινουτζίων, εἰ καὶ ἐλαχίστη ὑπάρχει, πάσας αἀναιρεῖ τὰς ὠπτροπάς. γίνεται γὰρ ὑποδεδεμένος ὁ αἀήβος. ὑποδεδεμένων δὲ ἀλλότριον ἐπίτροπον γίνεσθαι. ἐὰν δόθῃ τὶς ἐπίτροπος ἐν διαθήκῃ, μέχρι ιῦ γνιαυτῶν, τῆς διετίας παραδραμούσης, παύεται τοῦ εἶναι ἐπίτροπος. παύει γὰρ ἐπίτροπον, καὶ ὡς σύμπεκτον αὐτὸν ἐκβληθῆναι τῆς ἐπιτροπείας. τυχὸν γὰρ κακῶς διώκει τὰ τοῦ ὀρφανοῦ πράγματα. εἰ δὲ καὶ χρήσεται δεδεμένος, τότε παραιτήσεται δεδεμένος ἐυλόγους αἰτίας, μαθησόμεθα δὲ καὶ τὰς ἐυλόγους αἰτίας ποιοῦντος, καὶ οὕτως παυθήσεται τοῦ εἶναι ἐπίτροπος.

Itē finitur

Sed & si

Simili

Sed & capitis

Præterea

Desinunt

Ἐρήκαμεν ὅτι τῶν αὐτεξουσίων, οἱ μὲν ὠπτροπεύονται, οἱ δὲ κουρατωρεύονται, οἱ δὲ ἀπόρῳ τόπῳ ὑπόκεινται, εἰ πρὸς τὸν τῶν ὠπτρόπων, καὶ πρᾶοι εἰσὶν ὠπτροπαί. εἰσὶ δὲ ἄυτοι, τεσαμωταρία, ἀδυνατικὴ, ἤτοι λεγίτιμα, πατρωνική. ταύτῃ δὲ πολλέχεται

πολλέχεται καὶ ἡ τῶν ἐλευθερωσαντῶν πατρῴων ὠπτροπὴ, φιλευθερία, καὶ ἡ ἀπλιανὴ, ἤτοι ἰουλιοπιανὴ, ἧς ἐν τῷ ξει ἐτέρᾳ νῦν ἐπιγράψομεν ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεύς. ἐπόντων δὲ καὶ πρόσοις διαλύεται τρόπος, νῦν εἰρωμένων, καὶ πολὺ τῆς κουρατόνος. οἱ ἄρρενες, ἐπὶ δὲ καὶ αἱ θήλειαι, ἔφηβοι γενόντες, κουρατωρεύονται μέχρις ἂν γὰρ κε ἐνιαυτὸν ὑποβῶσιν, εἰ καὶ μαλισταὶ εἰσιν ἔφηβοι, ἀλλ' ὅμως ἐπὶ τριαύτῃ ἄγουσιν ἡλικίαν, ὥστε μὴ δύνασθαι τὴν οἰκείαν διαφυλάττειν πολυουσίαν, δίδονται κουράτωρες ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχόντων, ἀφ' ὧν καὶ ἐπίτροποι. κουρατωρ δὲ δίδοται μὲν ἰσχυρὸς ἐν διαθήκῃ, δοθεὶς δὲ μέφω τοῦ πραίτωρος ἢ τοῦ ἀρχοντος κομμεματεύεται ὁ νέος ἄκων, ἂν λαμβάνει κουρατωρα. εἰ μὴ ἄρα ὠδῖν αὐτὰ ζητῇ. ἐπεὶ δὴ κουρατωρ καὶ ὠδῖν φανερᾷ δίκῃ δίδοται δύνατται, ὡς πολαβόντες εἰρήκαμεν. ὥστε ὅμως πολλαί εἰσι διαφοραὶ τῶν ὠπτρόπων καὶ κουρατόρων. ὁ μὲν γὰρ ἐπίτροπος, αἀήβων μόνον ἔστιν ἐπίτροπος, ὁ δὲ κουράτωρ, ἐφήβων. ἔστι δὲ ὅτε καὶ αἀήβων. ὁ ἐπίτροπος ἐν διαθήκῃ καλῶς δίδοται. αἀισχύνως δὲ ὁ κουρατωρ. ἄκων ἐλεῖς κουρατωρεύεται, ὠπτροπεύεται δέ τις καὶ μὴ βουλόμενος. ἐπίτροπος ὠδῖν φανερᾷ δίκῃ δοθῆναι ἐ δύνατται. κουρατωρ δὲ καὶ πάνυ. κουραρρεύονται πρὸς τῆς ἀφήλικι, μαινόμενοι. ἔτι δὲ καὶ ἄσωτοι εἰ καὶ μείζονες εἶεν τῶν κε ἐνιαυτῶν. κουρατωρεύονται δὲ ὑπὸ τῶν ἀδυνατῶν, τοῦ δυωδεκαδέλτου νόμου οὕτω κελεύσαντος. ἀλλ' ἐν τῇ ῥώμῃ ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος, ἢ ὁ πραίτωρ, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις οἱ ἄρχοντες δηλόασι τῆς μαινομένοις καὶ ἀσώτοις, ex inquisitione, ἤτοι ἐκ συζητήσεως, κουρατωρας. ἡνίκα μὴ ὑπεσι ἀδυνατος, ἢ ὑπὸ ὤν, αἀεπιτήδειος ἐστι πρὸς διοίκησιν. κουρατωρεύονται, καὶ αἀόκρι, καὶ κωφοί, καὶ ἄλαλοι, καὶ οἱ νόσῳ κατεχόμενοι δεινῇ, δίκῃ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς τῶν οἰκείων φροντίζειν πραγμάτων. ἔτι δ' ὅτε καὶ πατπίλλοι κουρατωρεύονται. οἷον ἐὰν ὁ λεγίτιμος ἐπίτροπος ἐκ ἔστιν ἀξιόπιστος. δίκῃ γὰρ ἑτέρῳ ἐπίτροπος ἐ δίδοται ἀλλὰ κουρατωρ, ἐπεὶ δὴ κανών ἐστιν ὁ λέγων, tutorem habenti, tutor dari non potest, ἤτοι τῷ ἐπίτροπον ἔχοντι, ἐπίτροπος δοθῆναι ἐ δύνατται. εἰ δὲ ὁ τεσαμωταρίος ἐπίτροπος, ἢ ὁ ὑπὸ ἀρχόντων δοθεὶς, ἀναρμόδιός ἐστι πρὸς διοίκησιν, ἐ μέν τι κακούργως διαγίνεται πρὸς τὰ τοῦ ὀρφανοῦ πράγματα, εἰώθε κουρατωρ αὐτῷ συζεύγνυσθαι εἰς τόπον τῶν προσκαίρως ἐξκουσατευόντων ἑαυτοῦ τῆς ὠπτροπῆς, κουρατωρεύειν εἰώθασι δίδοσθαι, ὅπερ μαθησόμεθα ποιοῦντες. ἐὰν ὁ ἐπίτροπος νοσῇ, ἢ ὑπὸ ἑτέρας ἀνωγκης ἐμπεδίζηται τὰ τοῦ πατπίλλου διοικεῖν πράγματα, οἷον οἰκείαις συνεχόμενος δίκαις, καὶ ὁ πάτπιλλος, ἢ ἄπεσιν, ἢ παρὼν ἴμφας ἐστὶν, ἤτοι νήπιος, δύνατται ὁ ἐπίτροπος, οἰκείῳ κινδύνῳ ἄκρα προβάλλεσθαι παρὰ τοῦ πραίτωρι, ἢ παρὰ τοῦ τῆς ἐπαρχίας ἄρχοντι, ὃς ἄκτωρ δίκῃ τόπον προσαγορεύεται, quia per acta constituitur. ἐπεὶ δὴ δίκῃ τῆς πράξεως τῶν ὑπομνημάτων χειρογνεῖται. εἰ δὲ παρεῖν ὁ πάτπιλλος καὶ ἐνδύνατο φθέγγεσθαι, cum tutoris autoritate ἐχειρογνεῖτο.

Iteratione utetur.

Furiosi

Interdum

Quod si

DE SATISDATIONE TVTORVM VEL CVRATORVM Titulus XXIIII

Ἐπόντου τῶν κουρατώρων τῶν σύσασιν καὶ τῶν διαλύσιν, καὶ ὅτι οἱ μὲν μέχρι τοῦ κε ἔτους κουρατωρεύουσι, οἱ δὲ διὰ πάθος, μέχρι τῆς τοῦ πάθους ἀπαλλαγῆς, νῦν εἰρῶμεν χρήν. πόν τινα λόγον περὶ παντὸς τῶν κηδεμόνων ἐπεκτεινόμενον. πᾶς ἐπίτροπος, καὶ πᾶς κουράτωρ, ἀσφάλειαν ὀφείλει παρέχεσθαι μὴ δόσεως ἐγγυητῶν, ἢν ἡ σωματολογεῖ, σῶα καὶ ἀκέραια φυλαχθήσεσθαι τὰ τῶν κηδεμονευομένων πράγματα. αὕτη γὰρ μεγίστη τοῦ πραίτωρος φροντίς. τοιοῦτοι δὲ οἱ τῶν ἐπιτρόπων τὸν τεταμιευτάριον. ἔστω γὰρ ἐγγύας ὁ βαρύνεται. πιστὸν γὰρ αὐτὸν καὶ ἀμελέστερον ἔσεσθαι περὶ τὴν διοίκησιν, ἢ τὸ τεσσάτορος ἡμῖν παραδίδωκε μαρτυρία. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ex inquisitione, ἤτοι ἐκζητήσεως, ἐπίτροποι, ἢ κουράτορες, ἐγγύας ὅν ἀπαιτοῦνται. ἀξιοπίστους γὰρ αὐτοὺς εἶναι, ἡ τῶν ἀρχόντων παρέσεσθαι ἐξέτασις. εἰ οὖν γὰρ τοῦτο ἀμφιζητεῖν. εἰ σώφρων τὸν βίον, εἰ ἔυπορός ἐστιν, ἢ ἔχει φέχυρα βίου, τοτέσι πᾶσας. ὁ γὰρ πᾶσιν ἔχων, οἶδεν ὅπως δεῖ προσφέρεσθαι τοῖς ὀρφανοῖς, οἷς ἐν τάξει δίδοται πατρός. καὶ εἰ σοργὴν ἔχει περὶ τὴν ἐκγεγαμένην, ἤτοι περὶ τὴν πατρίδα. ἔσι δὲ ὅτε καὶ αὐτοὶ παρέχουσιν ἐγγύας. εἰ γὰρ συμβῇ δύο, ἢ καὶ πλείονας δοθῆναι ταμιευταρίους, ἢ ex inquisitione ἐπιτρόπους, ἢ κουράτορας, εἰς δὲ τούτων βούλεται ὁ ἀρίμιος φυλαχθῆναι τοῦ νέου δίδωσιν ἐγγύας, προτιμᾶται τὸ σωεπιτρόπου, ἢ σωκουράτορος, καὶ μόνος καταπιστεύεται. ἀσφαλεστέρα γὰρ τοῦ νέου τῶν ἐγγυῶν ἡ δόσις τῆς τοῦ τελευτήσαντος μαρτυρίας, ὃν εἰκὸς εἰς πλανηθῆναι ὥσπερ καὶ ὁ ἄρχοντα ἐν τῇ ζητήσει. διὸ, μόνῳ αὐτοῦ καταπιστευθήσεται ἡ διοίκησις. δύναται δὲ τοῦτο γνωμῶν ὁ ἕτερος αὐδιεσθαι καὶ παρέχειν ἐγγύας, καὶ εἰς ἑαυτὸν μεταπιθῶν τὴν ἐγχειρισμόν. ὥστε ὅσα πολλῶν ὄντων ταμιευτῶν, ὁ δύναταί τις αὐδιεσάμενος λέγειν ὡς ἐπιτρόπου, ἢ σωκουράτορος, δὸς ἐγγύας, καὶ ἔχε τὴν διοίκησιν. ἀλλ' εἰ βούλεταί τις παρασκευάσαι τὸν ἑαυτοῦ κηδεμονεύοντα παρέχειν ἐγγύας, αὐτὸς πρότερον ἐγγύας πρεσβευέτω, ἵνα ἐκ ζήλου καὶ παρακλήσεως ὁ ἕτερος παράσχῃ ἐγγύας. πρεσφορῶν γὰρ ἐγὼ τὴν ἐκκλησιαστικὴν, πολλοῖς δίδωμι τοῦ σωεπιτρόπου, πρότερον βούλεται λαβεῖν ἀσφάλειαν παρ' ἐμοῦ καὶ παραχωρῆσαί μοι τῆς διοικήσεως, ἢ δοῦναι καὶ λαβεῖν τὴν διοίκησιν. εἰ δὲ μηδεὶς τῶν ταμιευταρίων, ἢ τῶν ex inquisitione ἐγγύας προσφέρει, εἰ μὴ ὁ τελευτήσας ἔνοῦ τοῦ τινὶ πρόσωπον τὴν διοίκησιν ἐπιτρεψῃ, ἐκεῖνος διοικείτω μόνος. εἰ δὲ πολὺ μηδένος ὄντος ἀσφαλίσῃ ὁ ταμιευτῶν, ἐκεῖνος διοικείτω, ὃν ὁ μείζων μέρος τῶν λέξαιν τῶν σωεπιτρόπων. ὅσον γε καὶ οὐδὲ ἐδίκτω, ἤτοι νομοθετήματι τινὶ εἰρέχεται τὸ πραίτωρος. εἰ δὲ διχονοοῦσι μεταξὺ ἀλλήλων οἱ ἐπίτροποι, πεῖ εἰ τὴν τοῦ ὀφείλοντος διοικεῖν τὴν λογίαν, καὶ οἱ μὲν τόνδε, οἱ δὲ τόνδε τὴν λέγουσι

κηδεμόνες. 1. tutores & curatores & c.

σῶα ἀκέραια

ἐγγυητής satisdator

ἐγγύη satisdatio

Sed si

ἐκλογή electio

λέγουσι· εἰκὸς γὰρ πολλῆς ὄσης τῆς περιουσίας ὄσης, μὴ ἀρκεῖν ἕνα πρὸς διοίκησιν· τιμήσαντα ὁ πραίτωρ τὴν λεγόμενον ὃν βούλεται, ἢ αὐτοῦ τῶν διοίκησιν τὴν τρεπέτω. ὁ αὐτὸ φαμὲν δίκαιον πάντων, καὶ πολὺ πολλῶν δοθῆναι ex inquisitione. δεῖ γὰρ καὶ ἀεὶ αὐτῶν, ὁ μείζον μέρος τὴν λέγεσθαι τὸν ὀφείλοντα διοικεῖν. ἡβήσας δὲ ὁ νέος, ἤτοι ὁ ἀφῆλιξ γνόμενος τέλειος, ὁ μόνον τὴν τῶν ἐπιτρόπων, ἢ τὴν κουρατόρων προφάσει τῆς διοικήσεως ἐξοῦσιν ἐνοχλεῖν, ἀλλὰ κἀκείνους, οἱ παρὰ τῶν κηδεμόνων λαμβάνουσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν. ἔχουσι δὲ καὶ τοῦτον in factum, ἢ ὁ ἀρίμιος ἢ τις ὀνόμασαι, subsidiaria δὲ χάριν βοήθειαν αὐτοῖς παρέχουσα. ἡνίκα γὰρ, μηδὲ οἱ κηδεμόνες, μηδὲ οἱ τούτων ἐγγυηταὶ ὁ ἀρίμιος πολιορκῶσι ὦ νέος, τιμήσαντα οἱ τὴν ἀσφάλειαν παρὰ τούτων λαβόντες καταχεθήσονται τῇ in factum, ἢ τις ἐκ τοῦ γνωμονικοῦ ἐκλήθη subsidiaria. δίδοται δὲ ἡνίκα, ἢ παντελῶς μὴ λαβωσιν ἐγγύας οἱ εἰωθότες τούτας λαμβάνειν, ἢ λάβωσι μὲν, ἐγγυητὰς δὲ δίξωνται ἀπόρους. αὕτη δὲ καὶ κατὰ κληρονόμων δίδοται, ὥσπερ εἴρηται, τοῖς τῶν σοφῶν ἀρεσκείσεσι, καὶ τοῖς βασιλικοῖς δόγμασι δίδοται· κἀκεῖνο δὲ περιέχεται. ὅτι πρὸς, οἱ χειροτονηθέντες ἐπίτροποι ἢ κουράτορες, εἰ μὴ θελήσουσιν ἐκκλησιαστὴν προφάσει τῆς ἰδίας παραχεῖν διοικήσεως, captis pignoribus, ἤτοι ἀπαιτήσει ἐνεχύρων εἰς ὅσον σωελαθήσονται. τοτέσι κελεύσει τὸ ἄρχοντος ληφθήσεται ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν, ἐν τάξει ἐνεχύρου πράγματα. ὅτε δὲ ὁ ἐξόμνης, ὅτε δὲ ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος, ὅτε ὁ πραίτωρ, ὅτε ὁ τῆς ἐπαρχίας ἄρχων, ἐκόντες γνήσονται τῇ συνβασιλείᾳ. ἀλλ' ὅτι μόνοι, οἷς ὅσι σώνηθες τὰς πιάτας λαμβάνειν ἐγγύας. οἷον οἱ στρατηγοί, οἱ ἔκδικοι τῶν πόλεων.

Sciendum

Actio in factum subsidiaria

Nec

DE EXCVSATIONIBVS TVTORVM VEL CVRATORVM Titulus XXV

Ὁ μόνον δὲ ἡ πολυαβοῦσα ὅστις τῶν ἐπιτρόπων, καὶ κουρατόρων κοινωνία, ὅπερ ἕνας αὐτῶν ἐγγύας βαρύνεται. ἀλλὰ γὰρ καὶ ἑτέρα, ὅπερ ἕνας αὐτῶν δηκουσατρίοις καλούμενος ὑπὸ τῶν κηδεμονίαν κεχεῖσθαι δύναται. εἰδὼς γὰρ ὁ νόμος φορτικὸν εἶναι καὶ βαρὺ τὸ τῆς κηδεμονίας φρόντισμα, παραιτήσεις ἤτοι δηκουσατρίονας ἐκ διαφόρων ἐπιγόνων αἰτίων. ὧν εἴ τις χρήσεται μιᾷ, διαφεύγει τὸ τῆς κηδεμονίας ἄχθος. ὡς ὑπὸ τὸ πλεῖστον δὲ, διὰ τοῦ πᾶσας δηκουσατεύειν ἑαυτοῦ δυνάμεθα, εἴτε ἐπιδέοιτο ἐν ἐμαγκίπαρι. εἰ γάρ τις ἔχοι τρεῖς πᾶσας πολιόντας ἐν ῥώμῃ, ἢ τεσσαρας ἐν ἰταλίᾳ, ἢ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀκωλύτως ἑαυτὸν δηκουσατεύει, τῶν τροπῶς τε καὶ κουρατίονος πρὸς μίμησιν τῶν λοιπῶν λειτουργημάτων. καὶ γὰρ τὴν τῶν τροπῶν, καὶ κουρατίονα, τοῖς δημοσίοις σωαειθμεῖσθαι λειτουργήμασιν ὁμολόγηται. θεοὶ πᾶσιν ἐκ ὠφελοῦσιν εἰς δηκουσατρίονα, ἀλλὰ φυσικοὶ καθὰ εἴρηται, εἰ καὶ

ἀπαιτήσεις. 1. excusationes

Triúliberorúm ius

λειτουργήματα δημόσια. 1. munera publica

ἔτυχον ἐτοιμωδεθέντες εἰς ὑποδεξίαν. οἱ γὰρ ὑποδεξάμενοι ὠφελήσουσι, τὸ μέσον τελευτήσαντος προσώπου. ἀναισχύνονται γὰρ τῶν τοῦ πατρὸς τοιαῦτα. οἱ δὲ ἐκ θυγατρὸς, ὁ παρέχουσιν ἀξιοπιστότατα. πάλιν δὲ ὡς ἕτερα μόνοι ζῶν/τες ὠφελήσουσιν, ὁ μὴν τελευτήσαντες. εἰ δὲ ἐν πολέμῳ τελευτήσωσιν, ἐκκεκτήθη εἰ ὠφελοῦσι. καὶ ἤδη τούτοις μόνοις παρέχειν ἡμῖν ἀξιοῦσι τοιο/ῦνα, οἱ ἐν τῇ παραταξει, καὶ ἐν αὐτῇ πεπτώκασι τῇ συμπλοκῇ. ἐπειδὴ γὰρ ἕτερ ἀναίρ τῆς πολιτείας τεθνήκασι, δικαιοῦσι δίκας τῆς τῶν ἔργων ἐυκλείας ἀεὶ πολιεῖναι. καὶ μάκρον δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς ἀξιωμασίαις αὐτοῦ δίκα/ταξιν ἐκέλευσε, ἐν φιλοσοφίαι, ἤγουν δημόσια διοικοῦντα, πράγμα/τα, ἐφ' ὅσον τῆς τοιαύτης αὐτέχεται διοικήσεως, παραίτησιν αὐτὸν ἔ/χειν, κουρατόρος τε, καὶ ὑπηρετῆς. καὶ ὁ λογισμὸς δῆλον. ἀνάγκη γὰρ ἡμᾶς, ἢ σωτρέχοντας ἀεὶ νέοις βλάπτειν ἐν φίσκῳ, ἢ τὸ ἀχρήμονα τὸ φίσκου πολυπρεπεῖς, τὰ τῶν νέων ἐλαττοῦσθαι δίκαια. καὶ οἱ reipublicæ causa ἀ/πόντες, ἀξιοῦσι δικαιοῦνται κηδεμονίας, ὁ μόνον ἀθυμοῦσι, ἀλλὰ καὶ ὑπεκε/μοῦσι. καί τι μᾶλλον τὸ ἀπέχεσθαι τῆς διοικήσεως, ὁ παρέχεται ἀξιοῦσι τιμῶν. ὁ δὲ ἀπαμυνόμενος τῆς δημοσίας διοικήσεως, καὶ ἐν ἀεὶ μαξεῦ reipublicæ causa, ἤγουν χάριν δημοσίου πράγματος ἀφιδιμήσας, χρῆται μὴν ἐξουσιαστίοις, μέχει δὲ τοσοῦτο χωρίζειν ἑαυτὸν ἀκινδύνως δύναται τῆς διοικήσεως, ἕως ὁ ἄπεστι reipublicæ causa. ἀμέλει, καὶ κουρατωρ δίδοται ἐν ἀεὶ μεταξὺ εἰς τοῦτον αὐτοῦ. ἀποστρέφας δὲ ὅτι ἐκ τῆς reipublicæ causa ἀφιδιμίας, ἐυθέως ἀποβαλλεται ἀεὶ τῆς ὑπηρετῆς βαφεῖ, ὁ δὲ ἐνιαυτὸν ἔχων πρὸς τόν ἐξ/ουσιαστίοις, ἤτοι ἀτέλειαν. ὥστε καὶ παπινιανὸς ἐν ἀεὶ ε αὐτοῦ βιβλίῳ τῶν ἑδυπρόσων γραφει. τὸ γὰρ τοῦ ἐνιαυτοῦ διάσημα τοῖς ἀποστρέφασιν ἀφ' τῆς reipublicæ causa ἀφιδιμίας δίδοται πρὸς ἐξουσιαστίοις, ἵνα τὶς ὑπὸ νέαν καλεῖται κηδεμονίαν. ὥστε ὅτι, εἰ μὴν ἐπίτροπος ὢν reipublicæ causa ἀ/φιδιμήσω. πάνομαι μὴν τοῦ εἶναι ἐπίτροπος, ἀποστρέφας δὲ ἐυθέως ἀνθέξο/μαι τῆς διοικήσεως ἐξαναγκης. εἰ δὲ μὴ ὢν ἐπίτροπος reipublicæ causa ἀ/φιδιμήσω, εἶτα ἀποστρέφω, μᾶλλον δὲ τῶν ἀποστροφῶν κληθῶ ὑπὸ κηδεμονίαν, οἷον ἐν ἀεὶ πρώτῳ μιᾶι μᾶλλον τῶν ἀποστροφῶν, ἢ ἕκτῳ, ἢ δεκάτῳ, ἢ δωδεκάτῳ, καὶ ἁπλῶς πρὶν πρεσβυτῆ ὁ ἐνιαυτὸς, δύναμαι ἑαυτὸν ἐξουσιαστίοις. ὁ ἀρχῶν μετεχόμενος τινὰ, χρῆται ἐξουσιαστίοις, ὡς βάλεται ἡ τοῦ θείου μάκρου ἀπιγραφή. τῶν δὲ ἀρχθέντων ὑπηρετῶν, ἀρχὴ ὑπηγουμένη ὁ δια/λύει. δίκαιον ἔχειν πρὸς τὸ πάντιμον, ἢ τὸν νέον, ἐξουσιαστίοις ἀποκρί/ναι, εἰ μὴ ἄρα πολὺ πάσης ἡμῶν τῆς ὁσίας ἤγουν κληρονομίας, ἡμῖν ὄντων ὁ ἀγών. τρεῖς ὑπηρεσιαὶ ἢ κουρατόρου, ἃς ὁ κ ὑπηδύσας ἔλαβον, ἀτέ/λειαν μοι παρέχουσι τετάρτης κηδεμονίας, ἐφ' ὅσον καὶ συνεσήκασιν αἱ τρεῖς ὑπηρεσιαὶ, ἤγουν κουρατόρου. δίκαιον δὲ εἶπον ἃς ὁ κ ὑπηδύσας ἔ/λαβον, ἐπειδὴ εἰ πολλάκις ὑπερέδραμε τῶν τοῦδε ὑπηρετῶν, ἢ κουρατωρεί/αν ἀποστελθεῖν ὅσαν ἐυτελεσάτων, ὁ κ ἀναπληρώσει τὸ τῶν τριῶν ἀριθμόν. ἐκεῖνο δὲ εἰδέναι χρή, ὅπι ἐκ τῶν ὁσιῶν, ὁ μὴν ἐκ τῶν προσώπων ὁ πλῆθος κρίνεται

κρίνεται τῶν ὑπηρετῶν. εἰ γάρ τις τελευτήσει ἀνὴρ τρισὶν, ἢ πλείοσι παισὶ, γίνομαι δὲ τούτου κηδεμὼν, μία ἔσαι ἡ ὑπηρεσία ἐπειδὴ καὶ μία πολιτεία.

Item diuus

Item qui

Semestres constitutiones dum Marci

Excusatio ἀτελεία

οἷδε καὶ πρεσβία παραίτησιν παρέχειν τῆς κηδεμονίας. ὅθεν γὰρ οἱ θειότα/τοι ἀδελφοὶ σεβῆρος καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραψαν. καὶ μάκρος δὲ καθ' ἑαυ/τὸν αὐτέγραφε. ὥστε ὅσα ὅτιν εὑρεῖν, καὶ πρεσβείαν ἐπωφελῆ. ἐάν τις κληθεὶς εἰς ὑπηρεσιῶν, ἀνεπιτήδειον ἑαυτὸν, ὁ ὁ κ ἐξαρκεῖν πρὸς τῶν διοίκησιν ἀφ/ιδείξῃ, ἢ καὶ νόσον αὐτοῦ προσεῖναι δικαιολογήσηται, μὴ συγχωροῦσαν αὐ/τοῦ, μηδὲ τῶν οἰκείων αὐτὸν ἀπαβιάσθαι πράγματῶν, δεχθήσεται ἑαυτὸν ἀξιοῦ/σθαι τῆς ὑπηρεσιῶς. ὁ ἀγράμματος ἔχει παραίτησιν κηδεμονί/ας. τοῦ θειοτάτου οἶδε ὅσον θεσπίσαντος, εἰ καὶ τὰ μάλισα καὶ οἱ ἀγνοοῦν/τες γράμματα, ὅτιν ὅτε δύνανται ἀλλοτρίας διοικεῖν πολιτείας. ἐάν τις τὸν οἰκεῖον ἐχθρὸν καταλείπῃ τεταμιντάριον ἐπίτροπον τοῦ οἰκείου παι/δὶ, ἀξιοῦσι δικαιοῦται ὁ δοθεὶς. ὥστε καὶ ἐν τοῦ φανεῖν, ὁ κ ἐξουσιαστοῦσθαι, ὅς τις ἔτι ζῶν τοῦ πατεῖ τῶν ἀνήβων, ἐπιμελεῖται τῶν αὐτοῦ παίδων ὑπηρετοῦσιν. ὁ δὲ εἰς ἐκ τούτου μόνου ἀξιοῦσι πρεσβείας ἑαυτοῦ κατασκευά/ζειν δύνασται, λέγων ὡς ἄγνως ὑπῆρχον τοῦ τῶν νέων πατεί. ὅθεν γὰρ διάταξις τῶν θειοτάτων ἀδελφῶν κελεύει. ἔχθρα συμβᾶσα μοι πρὸς τὸν πατέρα τῶν ἀνήβων, ἢ τῶν ἀφηλίκων, εἰ μὴν εἴη κεφαλική, φιλίας ἐν τοῦ μᾶλλον μὴ παρεγκτεθείσης, ἀφλύομαι τῆς ὑπηρεσιῶς. εἰ δὲ ὁ κ ἔστι κε/φαλική, ὁ δίδωσιν ἐξουσιαστίοις. ἐάν τις ἐπαγάγῃ μοι πολὺ κατασάσεως ζήτησιν, ὁ κ ἀναγκασθήσομαι τοῦτο παίδων ὑπηρετεῖν. ὁ μείζων τῶν ἐβδομήκοντα ἐνιαυτῶν καὶ ὑπηρεσιῶς καὶ κουρατορίου ἀπαλλαγήσε/ται. ὁ δὲ ἥπτων τῶν κε ἐνιαυτῶν, πάλαι μὴν κληθεὶς ἐκέχρηντο ἐξουσιαστίο/νι λέγων ὅτι ἥπτων εἰμὶ τῶν κε ἐνιαυτῶν. διάταξις δὲ τοῦ ἡμετέρου βασι/λέως, ἐν κωλύσει ὅθεν ἐπρίσαν εἶναι, ὁ μὴν ἐξουσιαστίονι. ὅθεν εἴ τις ἑλκύ/των ὢν τῶν κε ἐνιαυτῶν κληθῇ εἰς ὑπηρεσιῶν, ἢ κουρατορίου, ὁ δὲ δεῖται ἐξουσιαστίονος, ὡς τῇ αὐτῇ θείᾳ πολιτείᾳ τεταξεῖ. ὥστε ὅσα, ὁ δὲ πεπίλ/λοι, ὁ δὲ ἔφηβος μὴν ἀφῆλιξ δὲ, εἰς τῶν λεγίπμαν ὑπηρεσιῶν κληθήσονται. ἰῶν γὰρ ὅθεν, πάσης πολιτικῆς νομοθεσίας ἀλλότριον, οὐ τῆς ἑτέρου δεομέ/νου βοηθείας ἀνὴρ διοικεῖ τῶν οἰκείων πραγμάτων, καὶ οὐ ὑφ' ἑτέρων ὀφείλοντας ἰθύνεσθαι, ἑτέρων γίνεσθαι κηδεμόνας. ὥστε δὲ ὁ ἀφῆλιξ, ὁ δὲ βουλόμενος γίνεται κηδεμὼν, οὕτως ὁ δὲ ὁ στρατιώτης. οἱ ἐν τῇ ἑώμῃ γραμματικοὶ, ἑήτορες, ἰατροὶ, καὶ οἱ ἐν τῇ οἰκείᾳ πατρίδι, τὰ τριάκοντα μετὸν τοῦ ὑπηδεύματα, καὶ ἐν τῶν ὄντων τοῦ τῇ δίκαιοσύνῃ πολιτεχμένου ἀριθμοῦ, ἀτέλειαν ἔξουσι κηδεμονίας. διάταξις γὰρ ὅτιν αὐτωνίνου, ἢ τῆς φησὶ πρὸς γραμματικοὺς ἢ ἑήτορας, ἢ ἰατροὺς ἐν ἑκάστῃ δεῖ εἶναι πόλει. ὁ πολλὰς ἔ/χων ἐξουσιαστίονας, εἴ ποιν ἐξ αὐτῶν χρησάμενος ἀπεδοκιμάσθη, δύνα/ται ἐν τῶν τῆς ἐξουσιαστίονος χρόνων ταῖς λειτουργίαις κεχρῆσθαι. ὁ κληθεὶς εἰς ὑπηρεσιῶν ἢ κουρατορίου, καὶ θέλων διαφυγεῖν τὸ τοῦτο βάρος, ἐξουσιαστίονι κέχρηται, ὁ μὴν ἐγκαλεῖται. τότε γὰρ ἡ ἔγκλητος ἀναγ/

Sed &

Itē propter aduersam

Similiter

Item si

Non esse

Inimicitiæ

Itē si quis

Itē maior

Idem & in milite

Itē Romæ

Qui autē

Qui autē excusare

ὅιδε solet, có fuerit

καταστασις status

ζήτησις cóttoversia

μετιόντες

ἐγκαλεῖται appellat

μετεχόμενος

ἐμαυτὸν :: quádiu administrátur.

καῖα, ὅτε τὶς χρησάμενος τῇ βιβλιοθήκῃ, μὴ κρατήσῃ τοῦ ἀγῶνος· ὁ δὲ χρώμενος τῇ βιβλιοθήκῃ, εἴσω ν̄ ἡμερῶν ἐφεξῆς τρεχουσῶν, ἃ μὲν ἄλλων ταύτῃ χρῆται. εἰ δὲ ἔγνω ἑαυτὸ ἐπίτροπον δεδόσθαι ἀρχοῦν τρέχειν. καὶ χρήσωσαν τῇ βιβλιοθήκῃ, εἴτε τεσσαρακόντα, εἴτε λεγίτιμοι, εἴτε πάτρωνες, εἴτε φιλόκαιροι, εἴτε ὑπὸ ἀρχοντες δεδομένοι, ἢ οἱ κουράτορες εἰσὶν ἰδίως δεδομένοι, ἢ ὑπὸ νόμων καλούμενοι, εἴτε ἐνδημοῦσιν αὐτῇ τῇ πόλει, ἢ κέκλιται, εἴτε ἐκτὸς ἐκαρτὸ μιλίου εἰσὶν ἐκείνου τοῦ τόπου, ἔνθα δίδονται ἐπίτροποι, εἴτε πόρρω τοῦ ἐκαρτοῦ διατρίβουσι μιλίου. ἡμέρας καὶ εἴκοσι μιλίων καθ' ἑκάστης παρεχομένων ἡμέρας. ἀπὸ ὀφείλει πρεῖν ὁ κληθεὶς, ὡδὶ ὁδὸν παραγίνεσθαι καθ' ὃν ὀνόμασαι τόπον, ἵνα χρήσηται τῇ βιβλιοθήκῃ. οὕτω μέν τι, ὥστε αὐτὸν πολλὰ παίνεσθαι λ ἡμέρας μὲν ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἐν ᾗ βούλεται ἑαυτὸν βιβλιοθεσίαν. ὅπου καὶ σκαιβόλας οὕτως ἔφασκε χρῆναι ἡμφίζεσθαι, ὥστε ἐλάττονας μὲν τῶν ν̄ ἡμερῶν μηδέποτε ἔχειν τὸν ἐπίτροπον εἰς βιβλιοθήκαν. πλείονας δὲ ἐνίοτε οἷον ἀφέσηκε σ̄ μιλίοις, μεθ' ὃ ἔγνω. ἔχει εἰς μὲν τὴν ὁδὸν, δέκα ἡμέρας, μετὰ δὲ τὴν ἄφιξιν μ̄. ἀφέσηκε τ̄, ἔχει εἰς μὲν τὴν ὁδὸν ιε̄, καὶ μετὰ τὴν ἄφιξιν, ἔχει τὰς ὑπολείπους λε̄ ἡμέρας. εἰ δὲ ἀφέσηκε ν̄ μιλίοις, ἔχει λόγον μὲν τῆς ὁδοῦ ἡμέρας κ̄. ἐκατόκις γὰρ κ̄ ν̄. ὑποστρέφαι δὲ ἔχει τὰς λ̄ ἡμέρας· εἰ δὲ ἀφέσηκε φ̄ μιλίοις, ἔχει κε̄ ἡμέρας λόγον τῆς ὁδοῦ, καὶ λ̄ μετὰ τὴν ὑποστρέφαι. εἰ δὲ χιλίοις κεχώρισαι μιλίοις, ἔχει ν̄ προφάσει τῆς ὁδοῦ, καὶ λ̄ ἀκαιρίσι μετὰ τὴν παρασφομὶν τῶν ν̄ ἡμερῶν. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἐρίσκεται τῶν μὲν ν̄ ἡμερῶν ἔχων πλείονας. ἤπου δὲ ὀδέποτε, καθὰ οἱ κατὰ μέρος παρέσησαν θεματισμοί. ἐδόθη τὶς ἐπίτροπος. ὅτι ὡδὶ πᾶσι τοῖς τῶν πυπίλλων πράγμασι δίδοται πιστεύεται. καὶ ὁ λέγομεν ὅτι τῶν δὲ μή ἐστιν ἐπίτροπος. ὡδὶ δὲ τοῖς δὲ ὀκ ἔσιν. ἐπετρόπευσε πυπίλλῳ, γέγονεν ἔφηβος. ὀνομάσθω τοῦτο κουράτωρ, ἄκων ὀκ ἀναγκάζομαι κουρατωρεῦσαι αὐτοῦ. ἀμέλει, εἰ καὶ πατὴρ ἐν διαθήκῃ ἐπίτροπόν με κατέλιπε τοῦ αὐτοῦ ἀνήβου παιδὶ, προσθεὶς τὸν αὐτὸν ἐμὲ καὶ κουράτωρα αὐτοῦ ἔσεσθαι, ὀκ ἀναγκάζομαι αὐτοῦ γενέσθαι κουράτωρ. οὐδὲν γὰρ σεβεῖος καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραφαν οἱ θειότατοι. ἐχειροτονήθη τὶς τῆς οἰκείας γαμετῆς κουράτωρ. δύναται κεχρῆσθαι βιβλιοθήκῃ, εἰ καὶ ἔφασαν ἑαυτὸν ἐμμίξαι τῇ διοικήσει. ἐπίτροπος τὶς ὀνομασθεὶς, καὶ δικαιολογίαις χρησάμενος ἐφυσιμφίαις, ἔτυχεν βιβλιοθήκης. ὀκ ἀπαλλαττεῖ αὐτὸν οὐδὲν, τοῦ τῆς πολιτείας βάρους. ἀλλ' εἰ τὶς ἔτυχεν πολυμβάσας ζημίας τοῦ νέου, ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὴ διοικῆσαι, πάντῃ ἀναγκάζεται βραβεύειν.

Scæuola

Datus

Qui tutelã

Iidẽ rescripserunt

Si quis

χρατεῖν τοῦ ἀγῶν

uincere lite

Vtiles dies

θεματισμοί

βραβεύειν ζημίαν

resarcire iactura

DE SVSPECTIS TVTORIBVS VEL CVRATORIBVS Titulus XXVI

Ἐπὶ τοῦ τὰ περὶ τῶν βιβλιοθηκῶν, εἰπὼν καὶ τὰ περὶ τῆς κατηγορίας τῶν συκοφαντῶν πολιτῶν καὶ κουρατόρων. τούτῳ δὲ τῷ κατηγορίαν ὁ δυνατὸν ἐπιφόνισε νόμος. καὶ σκοπήσωμεν τίνες ἀκροῶνται τῆς τοιαύτης κατηγορίας, καὶ τίνες ὡς ὑπόπτοι ἐκβάλλονται. καὶ τίνες τῶν συκοφαντῶν κατηγορεῖν δύνανται. κατηγορεῖται οἱ συκοφάντοι, ἐν μὲν τῇ ὁμῇ, παρὰ τοῦ παίτωνος. ἐν δὲ ταῖς ἐπιστολαῖς παρὰ τοῖς ἀρχουσιν, ἐπὶ δὲ καὶ παρὰ τοῦ λεγάτου, ἤγουν τοῦ ἐκ πλουσίων τοῦ αὐθυπάτου. εἰπόντες οὖν ἀκροατὰς, εἴτωμεν καὶ περὶ τῶν συκοφαντῶν. εἰδέναι χρὴ, ὅτι πάντες οἱ ἐπίτροποι, εἴτε εἰσὶ τεσσαρακόντοι, εἴτε ἑτέρου γένους, ὀρθῶς κατηγορεῖται. ὅθεν καὶ ὁ λεγίτιμος, ὡς συκοφάντης ἀρκεῖται. εἰ δὲ καὶ πάτρων ἐστὶ, ὁ αὐτὸ δρᾶν. οὐδὲν μέν τι εἰδέναι χρὴ, ὅτι δεῖ φείδεσθαι τῆς τοῦ πάτρωνος τιμίας, εἰ καὶ ὡς συκοφάντης ἀρκινηθῇ. ὁ γὰρ τῆς ὑποφίας δικαστήριον, ἀτιμοπρεπὲς ἐστι. νῦν ἀπόλυσόν ἐστιν εἰπεῖν, τίνες τῶν συκοφαντῶν δύνανται κατηγορεῖν. εἰ δεῖ εἰδέναι τὴν τοιαύτην κατηγορίαν εἶναι δημοσίαν, τουτέστι πᾶσιν ἀνθρώποις τετρεφθαι ὁ τοῖς κινεῖν δικαστήριον. ὁ πλέον φημὶ, ὅτι εἰ γυναῖκες προσδεχθήσονται πρὸς τὴν τοιαύτην κατηγορίαν, διαταξεως βέρος καὶ αὐτωνῖνος τῶν θειοτάτων τετρεπόσης. ἀλλ' ἐκεῖναι μόναι, ὅσαι τῆς εὐσεβείας ἀνάγκη πειθεῖσαι, προῆλθον εἰς τόπον. οἷον μητὴρ, τροφὸς, μαμμη. ἃ κε κώλυται δὲ ἃ δὲ ἀδελφή. εἰ δὲ καὶ τις ἑτέρα γυνὴ, ἧς ὁ πραίτωρ ὁρᾷ τὴν γνώμην ἐπεσθαι εἰς ὁ εὐσεβεῖν, ἃ μὴ ἀναιχωτῶσαν, ἃ δὲ τὴν τῆς φύσεως ἀγνοῦσαν αὐδῶ, ἀλλ' ὑπὸ τῆς εὐσεβείας ἐλκομένην ἃ δύνασθαι κατέχειν ἐν ἑαυτῇ τὴν τῶν ἀνήβων γνωμένην ἀδικίαν, προσδέχεται καὶ ταύτην εἰς κατηγορίαν, ἀνήβοι οὖν οἰκείου πρόσωπα ὀκ ἀγωνίσουσιν ὡς συκοφάντας. ἔφηβοι δὲ τῶν κουρατόρων κατηγορήσουσι. γνώμη μέν τι τῶν ἀναγκαίων προσώπων, οἷον συγγενῶν, καὶ τῶν μὲν χαρισεῖαν αὐτῆς σωματικῶν. καὶ οὐδὲ βέρος καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραφαν. συκοφάντης δέ ἐστιν, καὶ ὃς μὴ πιστότατος δοκεῖ τῷ πρεσβυτῇ εἰ καὶ ἔνορος ἐστὶ. οὐδὲ γὰρ ἰουλιανός φησι. ὁ ἐπίτροπος, καὶ πεῖν ἀρξῆται δοκεῖν, ὡς συκοφάντης ἀρκινεῖται δύνασθαι δύνασθαι, ἰουλιανὸς οὐδὲ ἀρκεινάμενος. ἐν τῷ ἀπόκρισιν ἐβεβαίωσε διάταξις. ὁ δὲ ἀρκινιθεὶς ὡς συκοφάντης, εἰ μὴ δίκ. δόλον, ἄτιμος ἐστι. εἰ δὲ δίκ ἐξαθυμίαν, ὀκέτι. ἐφ' ὅσον δέ τις ὡς συκοφάντης κατηγορεῖται, μέχρις ἐν πραιωθῇ ὁ δικαστήριον, ὀκ ὀφείλει τῆς διοικήσεως ἀπτεσθαι. ἀπηγόρευται γὰρ αὐτοῦ, ὡς δυκεῖ παπινιανῷ. εἰ δὲ προκαταχθῇ μὴ ἡ τοῦ συκοφάντου κατηγορία, ἐν δὲ τοῦ μεταξὺ ὁ ἐπίτροπος, ἢ ὁ κουράτωρ τελευτήσει, ἀφεθήνυται ὁ πρῶτον δικαστήριον. πῶς γὰρ δυνατὸν ἐκβαλλεσθαι ὁ ἤδη τελευτήσαντα. ἐὰν ὁ ἐπίτροπος μὴ φαίνεται ὥστε

Oſtẽdimus

Cõſequẽs

Suſpectus

Suſpectus autem remotus

Si quis

Si qs tutor

Legatus ὁ πρὸ ſuis

αὐθύπατος proconſul

ἀτιμία fama. honor

Seuerus Antoninus

Iuliamus

ἄτιμος in famis ſine famoſus

∴ σεβήρου

□ σεβῆρος

∠ καὶ πὰ

alimenta ἢ πρωτίλλω ἀπὸ τοῦ ἀρχοντος διαδίδωσι, εἴρηται δίκαιον εἶναι, καὶ ἀντωνίνου, εἰς νομὴν τὴν αὐτοῦ πράγματος διδόμενον πόπιλλον, διδομένου κουρατωρος τοῖς πράγμασι τοῦ πατρὸς ὀφείλοντος δίκαιον λύεσθαι τὰς χρόνῳ διαφθειρόμενα πράγματα. οἷον ἀποζύγια, καὶ ἐσθῆτα καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὥστε δοκεῖ ὡς σύστασις ἐκβάλλεσθαι δύναται ὁ μὴ παρέχων

Sed si quis ἀλιμέντα ἢ πόπιλλον. εἰ δέ τις παρὼν ἀρνεῖται μὴ δύνασθαι χρηγεῖν ἀλιμέντα τῷ πόπιλλον, δίκαιον πέφυκε αὐτὸν εἶναι, ἀδυνατεῖ δὲ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀποδεικνυθῆναι, παραπεμφθήσεται ἢ τῆς πόλεως ἐπάρχῳ πιμωρηθησόμενος. ὥσπερ κἀκεῖνος, ὅς τις χρήματα δοῦς, ἐπίτροπος δυσπρόσιτος γένεσθαι.

Libertus ἀπελεύθερος ἐὰν κακῶς διοικήσας τῶν ἐπιτροπῶν τὴν ὕβριν, ἢ ἐγγόνων τοῦ οἰκείου πάτρωνος δεικνύται, παραπεμφθήσεται ἢ ἐπάρχῳ, εἰς σῶμα πιμωρηθησόμενος.

Nouissime ὡς ἐν τέλει δὲ τόδε ἴσον, τοῦ κακουργοῦ πολίτου τῶν ἐπιτροπῶν ἢ κουρατόρα ἀναστρεφομένου, εἰ καὶ προσφόροιεν τῶν

rem pupilli saluam fore inanoeconomia, τουτέστι ὅτι σῶα τὰ πράγματα φυλαχθήσεται τοῦ παιδίου, ὁ δὲ ἥττων ἀποκινοῦνται τῆς ἐπιτροπῆς. ἡ γὰρ ἰκανοδοσία τῶν κακοθελῶν τοῦ ἐπιτρόπου προαίρεσιν οὐκ ἀμείβει. ἀλλὰ παρέξεσιν τοῦ ἀδὶ πλείονα χρόνον ἐπιτυγχάνῃ τοῖς τοῦ νέου πράγμασιν αὐτοῦ χρηγεῖ.

Suspectũ σύστασιν γὰρ ἐκεῖνον νομίζομεν, ὅς τις ἄπορός ἐστι, τοῖς ἤθεσιν. ὡς ἂν αὐτὸν δείκνυσθαι, ὅτι σύστατος ἐστιν. ἐπίτροπος δὲ ἢ κουράτωρ, εἰ καὶ εἰς πρᾶγμα, πιστὸς μέν τι καὶ τῶν μελῶν, ὡς σύστασις οὐκ ὀφείλει ἀναθεῖσθαι.

Τέλος, τῷ θεῷ δόξα. ἐνεστῶτος νόμου θεοφίλου ἀντικρύσωρος.

ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Τὰ μὲν φυσικῷ λόγῳ πάντων ἐστὶ κοινά. ὡς ὁ ἀὴρ καὶ ὕδωρ καὶ ἥλιος, καὶ ἡ θάλασσα, καὶ οἱ τῆς θαλάσσης αἰγιαλοί, καὶ εἴ τι ἂν αὐτῆς ἐκβρασθῇ.

Τὰ δὲ τῆς ὁμοιότητος, οἷον θέατρα καὶ σταθμία, καὶ ὅσα τοιαῦτα ὅμοια.

Τὰ δὲ ἀπὸ δήμου δεῖται, ὡς τὰ σταθμία καὶ ἐλεγιόστα.

Τὰ δὲ τοῦ καθ' ἕκαστόν ἐστι ἃ τινα πολλοῖς τρόποις τῆς ἡμέτερας γίνεται περιουσίας. λέγεται δὲ ἀποκιαλία.

INSTITVTIONVM

LIBER SECVNDVS

DE RERVM DIVISIONE Titulus I

ΕΝ ΤΩ ΠΡΟΛΑΒΟΝΤΙ ΒΙΒΛΙΩ διδξελθόντες τοὺς νομοθέτας, ἀξιόλογόν τε τῆς τῶν νόμων διαιρέσεως, εἰρήκαμεν πολυτεία ταῦτα τοῦ τῶν ξωμαίων καταγίνεσθαι νομοθεσίαν, περὶ πρόσωπα, περὶ πράγματα, περὶ ἀγωγάς. πληρώσαντες δὲ ἐν αὐτῇ τῶν προσώπων διδασκαλίαν, ἐν ᾗ εἰρήκαμεν, τοὺς μὲν ἐλευθέρους εἶναι, τοὺς δὲ δούλους. καὶ τῶν ἐλευθέρων, τοὺς μὲν ἐυγενεῖς, τοὺς δὲ ἀπελευθέρους· καὶ δεύτερον εἰπόντες διαίρεσιν, ὅτι τῶν ἀνθρώπων, οἱ μέν εἰσιν ἐπεξούσιοι, οἱ δὲ αὐτεξούσιοι, καὶ ἡ ἐπεξουσιότης κατὰ τίνων σωίσαται, καὶ πόσοις διαλύεται τρόποις. καὶ ὅτι τῶν αὐτεξουσίων, οἱ μὲν ἐπιτροπεύονται, οἱ δὲ κουρατωρεύονται. γνῶντες δὲ καὶ τὰς τῶν ἐπιτρόπων συστάσεις τε, καὶ λύσεις, καὶ ἀξιουσατείας, καὶ συνεστώτων κατηγορίας, νῦν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸ δεύτερον τῆς τάξεως βιβλίον, καὶ εἴπωμεν περὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαιρέσεως. διαίρεσις δέ ἐστιν, ὕλης ἀμέτρου σωματικὴ κατάληψις. ἡ δὲ ἀνωτάτη τῶν πραγμάτων διαίρεσίς ἐστιν αὕτη. ὅτι τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν τελεῖ ἐπὶ τῶν ἡμετέραν δεσπότειάν τε, καὶ περιουσίαν, τὰ δὲ ἐκτός ἐστι τῆς ἡμετέρας περιουσίας, ἤτοι δεσπότειας. τίνα γὰρ φυσικῷ δικαίῳ, ἤτοι iure gentium κοινὰ πάντων ἐστί. τίνα δὲ πόβλικα, ἤτοι δημόσια, τινὰ δεσπόζεται τις, τίνα ἀδέσποτα, πλεῖστα δὲ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον δεσπόζομενα, ἃ τινα, ἐκ ποικίλων αἰτιῶν ἑκάστω προσπορίζεται. ὡς ἐκ τῶν ἐπαγομένων δεικνύσεται.

φυσικῷ μὲν δικαίῳ κοινὰ πάντων ἀνθρώπων ἐστὶ ταῦτα, ὁ ἀὴρ, τὸ ὕδωρ καὶ ἀγκύραν, ἡ θάλασσα. διὰ τοῦτο καὶ οἱ αἰγιαλοὶ τῆς θαλάσσης. οὐδεὶς γὰρ αἰγιαλῷ θαλάσσης προσελθεῖν κωλυθήσεται. οἷον ἀναπατεῖν, ἢ ναῦν προσαρμόζειν. οὕτω μέν τοι, ὥστε τῶν κομμῶν, ἤτοι τῶν οἰκημάτων, καὶ τῶν ἐκεῖ διακειμένων μνημάτων, ἢ καὶ κτισμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ τούτοις μὴ παρεγκαλεῖν. ταῦτα γὰρ οὐ κοινὰ πάντων ἀνθρώπων. οὐδὲ ὡσπερεὶ ἡ θάλασσα. ποταμοὶ δὲ πάντες, καὶ λιμένες, πουβλικοί εἰσι. τουτέστι τοῦ δημόσιου τοῦ ξωμαϊκοῦ. διὸ καὶ τὸ δίκαιον τοῦ ἁλιεύειν κοινὸν ἅπασιν

Et quidem naturali

Flumina

Diuisio qd

Virgil

Quod genus hoc hominum, quæ ue
hunc tá barbaramo
ré pmittit patria
hospitio prohibe
mur arenæ

ἅπασιν ἐστὶν ἐν λιμέσι καὶ ποταμοῖς. ἐπειδὴ δὲ εἶπον, ὅτι αἰγιαλὸς iuris gentium ἐστὶν ὥσπερ καὶ ἡ θάλασσα, δεῖ ὁρίσασθαι τί ἐστιν αἰγιαλός. αἰγιαλός ἐστι μέχρις οὗ ἡ χειμέριον μέγιστον ἔξεισι κῦμα. ὥστε ὅσον καὶ ἐπὶ θόρυβον μέχρι τῶν τόπων ἐκείνων ἡν αἰγιαλὸν ὁριζόμεθα. καὶ ἡ τῆς ὄχθης δὲ χρῆσις, πρόβλητα ἐστὶν ὡς ὁ ἐθνικὸς βούλεται νόμος, ὥσπερ καὶ ἡ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐστι χρῆσις πρόβλητα. ἀμέλει τοι, καὶ ἡ πλοῖον ταῖς ὄχθαις προσορμίζειν, ἢ σχοίνους ἐκ τῶν ἀναφυομένων ἐκεῖσε δενδρῶν ἀκρδεσμεῖν, καὶ τὰ φορτία τῆς νεὼς ἐν τούτοις ἀκρτίθεσθαι τοῖς τόποις, ἐλεύθερα παντὶ πρόσεστι παρρησία. ὥσπερ καὶ ἡ πλεῖν δι' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἐστιν ἀκώλυτον. ἡ μὲν οὖν χρῆσις ὡς εἴρηται τῶν ὀχθῶν πρόβλητα ἤτοι iuris gentium ἐστιν. ἡ δὲ δεσποτεία αὐτῶν τῶν ὀχθῶν, ἐκείνων ἐστὶν, ὧν τοῖς κτήμασι προσπέγασιν ἤτοι συνιόντα. διὸ καὶ τὰ δένδρα τὰ ἐν αὐτοῖς ἀναφυόμενα τοῖς ὄχθαις, ἐκείνων εἰσὶν, ὧν καὶ ἡ δεσποτεία τῶν ὀχθῶν. ἐκεῖ γὰρ τὰ κείμενα τοῖς ἐπικειμένοις. ἡ τοῦ αἰγιαλῶν δὲ χρῆσις πρόβλητά ἐστιν, ὥσπερ καὶ αὐτῆς τῆς θαλάσσης. ὅθεν πᾶσι τοῖς βουλομένοις ἄδεια δίδοται, καὶ λύβας ἑαυτοῖς ἐπιθέναι, ἔνθα ἑαυτοῦ ἀναπαύειν δυνήσονται. ὥσπερ καὶ ἐπιχεῖν τὰ δίκτυα, καὶ τῆς θαλάσσης ἐξέλκειν. ἡ δὲ τῶν αἰγιάλων δεσποτεία, ἰδιόν ἐκ τῶν γραφέντα δεσπότου. ἔστι γὰρ αὐτοῦ τοῦ δικαίου καὶ ἡ θάλασσα, καὶ ἡ τῇ θαλάσσῃ ἐπικειμένη γῆ, ἤτοι ἡ ἄμμος. τῆς δὲ ὁμαλίσεως ἤτοι ἐνιβρεπτάτης εἰσὶν, ἐν μὲν τῶν καθ' ἕκαστον, οἷον τὰ ἐν ταῖς πόλεσιν ὄντα θέατρα, σταδία, δημόσια λουτρά, σοά, καὶ εἴ τινα ἄλλα κοινὰ ταῖς πόλεσιν εἰσίν. ἀδέσποτα δέ ἐστι, τὰ σάκρα, καὶ τὰ ἐλεύθερα, καὶ τὰ σάγκτα. ὅπερ γὰρ iuris divini ἐστὶ, τοῦτο ἐπὶ ἐδίνος τελεῖ δεσποτείαν. σάκρα δέ ἐστιν ἃ τινα κατὰ τρόπον ὀρθὸν, καὶ δίκαιον τῶν ἱερῶν θεῶν καθιέρωται. ὅπερ αἱ ἐκκλησίαι, καὶ τὰ μαρτύρεια, καὶ τὰ ἐυκτήρια, καὶ τὰ δῶρα, ἅ τινα κατὰ τὸν προσήκον πρὸς ἐπωνυμίαν ἀφώρισται τοῦ θεοῦ. οἷον τὰ τίμια κειμήλια. ταῦτα δὲ διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως ἐκπρεπεῖσθαι, ἢ ἐνεχυριάζεσθαι ἐκώλυσεν, ἐξηρημένης τῆς αἰτίας τῆς ἀναρρύσεως τῶν αἰχμαλώτων. εἰ γὰρ συμβῇ λήφθῆναί τινας ἐπὶ βαρβάρων, ἡ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης ἀγιωτάτη ἐκκλησία χρημάτων ἀπορεῖ, παρρησία δίδοται τοῖς τῆς πόλεως ἐπισκόπῳ, ἤτοι οἰκονόμῳ τὰ τίμια κειμήλια πιπράσκειν, καὶ ἐπιτίθεσθαι ἐπὶ λήψει χρημάτων, ὥστε ἐντεῦθεν τοὺς αἰχμαλώτους ἀγοράσαι. εἰ δέ τις κατ' οἰκείαν αὐθεντίαν ὡσαυτὶ σάκρον ἐαυτοῦ κατέκαυσε τόπον, ἐκ ἂν τις ἔστι καλέσοι σάκρον. εἰρήκαμεν γὰρ ἄπαξ τὸν τόπον, ὡς τὰ σάκρα εἰώθει γίνεσθαι. ἀλλὰ φαμὲν τὸν τοιοῦτον τόπον βέβηλον εἶναι, ἤτοι ἰδιωτικόν. εἰ δὲ συμβῇ ναὸν ἱερὸν σεισμοῦ γενομένου καταπεσεῖν, ἢ καὶ ἐπὶ παλαιότητος κατεφθεῖραι, ἐν δὲ ἦτον ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ ναὸς εἱστήκει, σάκρος ἐστὶ καὶ ἀδέσποτος, ὡς ὁ παπινιανὸς φησί. ὁ γὰρ γενόμενος σάκρος, ἐν δεῖ τρόπῳ παύεται τοῦ εἶναι σάκρος. τῶν ἀδεσπότων ἐστὶ καὶ τὰ ἐλεύθερα. τὸ δὲ ἐλεύθερον, ὁ καθ' ἕκαστος ἄνθρωπος, οἰκείᾳ σωίσει γνώμῃ, νεκρὸν

Littus qd

Riparum

Littorum

Vniuersitatis

Nullius

Sacræ

Religiosũ

Papinianus

Religiosa loca

ὁμαλ. i. universitas

μαρτύρεια

ἐυκτήρια

ἐνεχυριάζεσθαι alienari

obligari

ὡσαυτὶ

ἐυκτήρια forte quas iuuenalis appellauit prosenchas

νεκρὸν ἐπιφορῶν τοῦ τόπου τοῦ οἰκείου. εἰ δὲ ἐπίκοινος ὁ τόπος, εἴη μὲν καθαρός ἐστι, καὶ ὅπου γέγονε ἐλεγίοσος, ἄκοντος τοῦ κοινωνοῦ ἐπιφέρειν ἐκείνῳ μὴ βουλομένου οὐκ ἔξεσιν αὐτοῦ ἀποτίθεσθαι λείψανον. εἰ δὲ κοινὸν ὑπάρχει μνῆμα, καὶ μὴ βουλομένων τῶν κοινωνῶν ἔξεσιν αὐτοῦ ἀποτίθεσθαι λείψανον. εἰ δὲ τόπου τινός, ἑτέρου μὲν ἔχει τὸν οὐσυφρουκτον. ὁ δὲ ἐστι, δικαίόν τι φανεροῖς τρόπις σωιζομένον νῦν καταλαμβανόμενον, ὃ τρεῖς μεκατὰ τῆς ἑτέρου δεσποτείας ἔχειν χρῆσιν καὶ ἐπιπαρεπίαν, εἰ τρίνω τοῦ αὐτοῦ τόπου, ἑτέρου μὲν ἔχει τὸν ὀσυφρουκτον ἑτέρου δὲ τῶν proprietatem, ὁ πλοπρειεταιειος ἐν τοῦ εἰρημένῳ τόπῳ ἀκρτιθέμενος λείψανον τὸ γνώμῳ τοῦ ὀυσυφρουκταρίου, ἐλεγίοσον ἐκ ἀκρτελεῖ τὸν τόπον. ἐπειδὴ γὰρ ἐλεγίοσος γινόμενος, ἐκ οἷός τε ἐστὶ δεσπόζεσθαι, κατὰ δὲ τῆς ἑτέρου δεσποτείας τὸν ὀσυφρουκτον σωιεσαίαι, ὁ ὅρος ἡμᾶς ἐδίδαξεν ὁ τοῦ ὀσυφρουκτοῦ, εἰκότως ἀναγκαῖα τοῦ ὀσυφρουκταρίου ἐστὶν ἡ σωιάνδυσις, καὶ ὀδὲν ἔσται ὀχυρὸν τῶν ὑπὸ τοῦ πλοπρειεταρίου γινομένων ὧν βλάβῃ τοῦ ὀσυφρουκταρίου καὶ ἐν ἀλλοτρίῳ τόπῳ συγχωρεῖν τος τοῦ δεσπότου, ἔξεσι λείψανον ἀκρτίθεσθαι, καὶ ἐλεγίοσος ὁ τόπος ἀκρτελεῖται. εἰ δὲ καὶ παρὰ γνώμῃ ἀπέθεβο, μαθὼν δὲ ἐκεῖνον, κύριον ἡγήσατον τὸν πλαχθεὶν ὁ δεσπότης, καὶ οὕτως γίνεται ἐλεγίοσος ὁ τόπος. τὰ δὲ σάγκτα πράγματα, οἷον τεῖχη, πύλαι, τροπὸν τινὰ divini iuris ἐστὶ καὶ ὑπὸ ὀδενὸς δύναται δεσπόζεσθαι. δι' ἃ ἐκεῖνον δὲ τὰ τεῖχη ἐρήκαμεν σάγκτα, ἐπειδὴ κεφαλικὴν ὕβρεσαι τιμωρίαν κατ' ἐκείνων, οἱ τινές τι κατὰ τῶν τειχῶν ἥμαρτον, οἷον, λίθον λαβόντες, ἢ καὶ ὅπως δήποτε βλάψαντες τὸν τεῖχος. ὅθεν κἀκεῖνα τὰ μόνα τῶν νόμων ἐν οἷς μόνοις αἱ τιμωρίαι εἰσὶν αἱ γεγραμμένοι κατὰ τῶν ἐναντιουμένων τοῖς νόμοις, σαγκτόνας καλοῦμεν. λέγονται δὲ καὶ ἐντεῦθεν σάγκτα. σάγκιρε γάρ ἐστὶ τὸν ὀχυροῦν. ἐπεὶ ὅμω ἀσφαλίζεται ἡμᾶς τὰ τεῖχη, δι' ἃ ἐκεῖνον σάγκτα προσαγορεύεται. δεινὰ δὲ καὶ μυθώδη τινὰ αἰτίαν ἀκρεῖναι τῆς προσηγορίας. φασὶ γὰρ πάλαι τοὺς θεοὺς συνεῖναι τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἀβλαβεῖς αὐτοὺς παντὰχόθεν διαφυλάττειν. τὸ δὲ χρόνῳ ποιοῦντος, κατεγνόντας τῶν ἀνθρώπων ἀκρλιπεῖν αὐτοὺς. οἱ τρίνυν ἀνθρωποι τῆς ἐκείνων βοηθείας ὀρήμωθέντες, πρὸς μνήμην τῆς ἐκείθεν φυλακῆς, ἐπεγόησαν τὰ τεῖχη. ἐπεὶ ὅμω σάγκτον ἐστὶν ὁ τίμιον, δι' ἃ τοῦτον ὡς ἐν τάξει τῶν τιμωτάτων ὠνομασθέντα, τὰ τεῖχη, καὶ τὰς πύλας ὠνόμασαν σάγκτα. εἰπωμὲν λοιπὸν καὶ περὶ τῶν πραγμάτων, ἅ τινα ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν δεσποτείαν τῶν καθ' ἕκαστον ἀνθρώπων, ταῦτα δὲ πολλοῖς τρόπις τῶν ἡμετέρας γίνεται πολιτείας. πινὰ μὲν τῶν πραγμάτων γινόμεθα δεσπόται φυσικῷ νόμῳ. ὅπερ καθὰ εἴρηται, ius gentium προσαγορεύεται. πινὰ δὲ ἀκριβεῖ καὶ πολιτικῷ λόγῳ, τυτέσι τοῦ ἰδικῷ τῶν ῥωμαίων. ἔστι δὲ λυσιτελέστερον, ἀκρ τῶν ἀρχαίων τρίσεσθαι τῆς διδασκαλίας τὰ προοίμια ὁμολογεῖται δὲ παλαιότερον εἶν ἐν φυσικὸν δίκαιον, ὅπερ ἅμα τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων εἰς φῶς ἡ φύσις προήγαγε. τὰ γὰρ πολιτικὰ δίκαια τίθεται εὑρίσκεσθαι ἤρξαν

νεκρὸν

Vsufructus qd

Sanctæ res

Sanctæ

Singulorũ

Sanctiones ũde

Sancta

Sancire

ἤρξαντο, ὅτι καὶ πόλεις οἰκοδομεῖσθαι, καὶ ἀρχοντας χειροτονεῖσθαι, καὶ νόμοι ἤρξαντο γραφεσθαι. τὰ ἄγρια τρίνω θηρία, καὶ τὰ ἡμερα, ἔτι δὲ καὶ οἱ ἰχθῦς, τοσοῦτον ὅσα ζῶα ἐν γῇ, ἢ ἐν θαλάσσῃ, ἢ ἐν ἀέρι πίπτεται, ἅμα τῷ ληφθῆναι ὑπὸ τινος κατὰ τὸν ἐθνικὸν νόμον, εὐθέως ἄρχεται τῆς ἐκείνου δεσποτείας εἶναι. ὅπερ γὰρ πρότερον, ὑπὸ ἀγρίου ἐτέλει δεσποτείαν, οὐδὲν φυσικῷ λόγῳ, τοῦ πρωταλαμβάνοντος γίνεται. ἀδιαφορον δέ, πότερον τὰ ἄγρια θηρία, καὶ τὰ ἡμερα, ἐν οἰκείῳ τίς ἀγρῷ θηρᾷ, ἢ ἐν ἀλλοτρίῳ ἀγρῷ εἰσιὼν, ἢ καὶ κυνηγήσαι, ἢ τοῦ ἰξεύσαι χάριν. ὀρθῶς δὲ κωλύεται ὑπὸ τοῦ δεσπότου τοῦ ἀγροῦ, ἐὰν οὗτος ἐκεῖνος προείδῃ. δύναται γὰρ αὐτὸν εἰς τὸν οἰκεῖον εἰσιέναι κωλύειν ἀγρόν. εἰ τι δὲ τῶν προειρημένων ζῴων λάβοι τις, μέχρι τούτου ὑπὸ τῶν οἰκείων ἔχει δεσποτείαν, ἕως οὗ ὑπὸ τῶν αὐτοῦ σωέχεται φυλακῶν. εἰ δὲ τῶν τοῦ λαβόντος καταχῶν δραφύγοι, καὶ εἰς τῶν φυσικῶν ἐλευθερίαν ἀναδραμοι, παύεται τῆς δεσποτείας εἶναι τοῦ πάλαι λαβόντος, καὶ πάλιν τοῦ καταλαμβάνοντος γίνεται τὸ ζῷον. τῶν φυσικῶν δὲ ἐλευθερίαν καταλαμβάνειν νοεῖται τὸ ζῷον, ὁπότε ἢ τῶν ἡμετέραν θέαν δραφύγοι, ἢ ὑποπέτωκε μὲν τῇ ἡμετέρᾳ θέᾳ, δυσχερὴς δὲ ἡ τούτου καταλήψις ἐστί. τί γὰρ, εἰ εἰς ὑψηλότατόν τινα, καὶ δύσβατον τόπον διέφυγον. ἐκεῖνο δὲ τῶν ζηρευμένων γίνονται. ἔλαφος, ἢ σύαγρος οὕτως ἐτρώθη ὑπ' ἐμοῦ, ὡς εὐχρηστῶν τῶν τούτου θήρων γενέσθαι. τινὲς λέγουσιν εὐθέως τὸ τοιοῦτον ζῷον, τῆς ἐμῆς γίνεσθαι δεσποτείας. ἑτέροις δὲ ἔρδοξε, γίνεσθαι μὲν ἐμὸν τὸ ὑπ' ἐμοῦ πληγὲν, ἅμα τῇ καιρίᾳ πληγῇ, μέχρι δὲ τοσούτου, ἕως ὃν ἐπιδιώκω τὸ ζῷον. εἰ δὲ παύσομαι τοῦ ἐπιδιώκειν αὐτὸ, τῆς ἐμῆς εἶναι παύεται δεσποτείας, καὶ τοῦ καταλαμβάνοντος γίνεται. τρίτη γέγονε γνώμη τινῶν λεγόντων, μὴ ἑτέρως ἐμὲ τὸν τρώσαντα γίνεσθαι δεσπότην τοῦ θηρίου, εἰ μὴ ἕως ὃν τούτου δρεψόμαι. καὶ ταύτῃ μᾶλλον τῶν τρίτῃ γνώμῃ βεβαιοῖ ἡμέτερος βασιλεὺς, λογισμὸν προσθεὶς τοιοῦτον. φησὶ γὰρ, ὅτι πολλὰ ἐν ζῷοις μεταξὺ συμβῆναι δύναται, ἅ τινα οὐκ ἐᾷ με τὸ εἰρημένον θηρᾶσαι ζῷον. τυχὸν γὰρ θηρίον ἀπαντῆσαν ἄγριον, ἐκώλυσέ με πρὸς αὐτόν πρεβῆναι, ἢ καὶ ἥρπασε τὸ παρ' ἐμοῦ τρωθέν. ἢ καὶ ἐν ζῷοις ἐπιδιώκειν, δυσχερέσι πρὸς πόνον τόποις οὐκ ἠδυνήθην ἐπιζητῆσαι τὸ θηρίον. ἡ τῶν μελισσῶν φύσις, ὅτι ἀγρία. ἀμέλει τοι, αἱ ἐν ζῷοις σῷ δόμῳ καθεσθεῖσαι μέλισσαι, τῆς σῆς οὐ γίνονται δεσποτείας, πεῖν αὐτὰς τοῖς σίμβλοις ἐναποκλείσῃς, ἃς λέγομεν κυψέλλας. ὥσπερ οὐδὲ τὰ ὄρνεα ἅ τινα νεοσσιὰν ἐν ζῷοις σῷ δένδρῳ κατεσκεύασε, πεῖν ἐξεύθῃ, τῆς σῆς οὐκ ἐστι δεσποτείας. ὅθεν εἴ τις φθάσας τὰς ἐρημένας μελίσσας ἐν ἰδίοις ἀπέθετο σίμβλοις γενήσεται δεσπότης αὐτῶν. καὶ τὰς μελισσερίδας ἅς τινας ἀπὸ τῶν μελισσῶν γενέσθαι συμβῇ, ὁ βουλόμενος, ἐξέλεσθαι δύναται, εἰ καὶ κατὰ τὸν ἐμὸν ἀγρὸν ἅνται γεγονυῖαι. εἰ δὲ πεῖν ἕτερος ἅψηται τῶν μελισσερίδων προθεωρήσας ἐγὼ, εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸν ἐμὸν ἀγρὸν διεκώλυσα

Feræ

Naturalis possessio & dominium

Illud quæsitum

δρέξομαι τούτου

σίμβλοι κυψέλαι

μελισσερίδες fauci

στε, δύναμαι γὰρ κατὰ νόμους οὕτω ποιεῖν, λήψομαι τὰς μελισσερίδας, ὁ δεσπότης ἐμποδίζοντος. ὁ τῶν μελισσῶν ἔσμος ἐὰν σὺν σοὶ σύμβλους καταλιπὼν ἀφρωτῇ, μέχρι τούτου τῆς σῆς εἶναι δεσποτείας νοεῖται, ἄχρις ὃ τῆς σοῖς ὑποπέτωκεν ὀφθαλμοῖς, καὶ ἡ τούτου καταλήψις, οὐκ ἔστι δυσχερής. εἰ δὲ τῶν σῶν διέφυγε θέαν, τοῦ καταλαμβάνοντος γίνεται.

Pauonum

τῶν ταώνων καὶ ἡ τῶν πουλοδόμων φύσις, ὅτι ἀγρία. καὶ μή τις λεγέτω ὅτι σωνηθεῖς ὅτιν αὐτῆς ἀφίπτασθαι καὶ πάλιν ὑποστρέφειν. καὶ γὰρ αἱ μέλισσαι πλάττουσι οὕτω, καὶ ἅμαχόν ὅτιν ἀγρίαν εἶναι τῶν φύσιν αὐτῶν. καὶ ἐλαφρὸν γὰρ πνεῦν, οὕτως ἡμόρτον ἔχουσιν, ὥστε αὐτὰς καταλιμπάνειν τὸν δεσπότας, καὶ εἰς ὕλας ἀπιέναι, καὶ πάλιν ὑποστρέφειν, καὶ αὐτῶν δὲ ὁ δεῖν ἤτταν ἡ φύσις ὅτιν ἀγρία. ὡδὶ τούτων δὲ τῶν ζώων, ἅ τινα κατὰ σωνήθειαν ὑποστρέφειν εἰωθῶν ἀπιόντα, ῥιοῦτος ἡμῖν ἰσχυρότατος παραδεδόσθαι κανὼν, οἷος ὡδὶ μελισσῶν, πουλοδόμων, ταώνων, ἐλαφρῶν. λέγομεν γὰρ μέχρι τούτου τῆς ἡμετέρας εἶναι τοῦτα δεσποτείας, ἕως ὃ λογισμὸν ἔχει τὸ πρὸς ἡμᾶς ὑποστρέφειν. εἰ δὲ παύσονται ῥιαύτῃ ἔχειν διανοιαν, παύεται τῆς ἡμετέρας εἶναι δεσποτείας, καὶ τοῦ καταλαμβάνοντος γίνεται. ἀλλ' ἐπεὶ ὡδὶ ζῷων οὕτω καταλαβεῖν ἀδύνατον, ἐκ τῆς πρὸς τῶν ὑποστροφῶν σωνηθείας οὕτω ληψόμεθα. ὑπόθου γὰρ ὅτι ἡ ἐμὴ ἔλαφος καταλιμπάνουσά με, εἰώθη ὡδὶ τὰς ὕλας ἀπιέναι καὶ αὐθήμερον ὑποστρέφειν, ἢ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, ἤγουν τῇ τρίτῃ, ὁ δέ τοι πορευτέον τῶν τριῶν ἡμερῶν τῆς ἐμῆς οἰκείας ἀπελείφθη. εἰ μὲν ὅμως εἴσω τῶν τριῶν ἡμερῶν ἐν ἅις ὑποστρέφειν εἰώθη ὑπό τινος ἐλήφθη, ὡς ἀδικούμενος ἐγὼ πρὸς τῶν δεσποτείαν, ἔξω κατ' αὐτοῦ τῶν in rem. εἰ δὲ τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἐθήρευσέ τις αὐτῶν, ὁ δεμίαν κατ' αὐτοῦ κινήσω ἀγωγήν. προδήλον γὰρ ἐξ ὧν μὴ ἐφύλαξε τῆς ὑποστροφῆς τῶν σωνήθειαν, ὅτι τῆς ἐμῆς κατεφρόνησε δεσποτείας. τῶν κατοικιδίων ὀρνίθων, καὶ τῶν χηνῶν ἡ φύσις ὀκ ἔστιν ἀγρία. καὶ οὕτω ἐνταῦθα νοῆσαι δυνατὸν, ὅτι ἕτεραί εἰσιν ὄρνεις, ἃς ἀγρίας καλοῦμεν, τουτέστι ἀγριόρνιθας. καὶ πάλιν ἕτεροι χῆνες οὓς ἀγρίους καλοῦμεν, καὶ λέγεται ἀγριοχήνα. ὅθεν εἰ μὲν οἱ σοὶ χῆνες, ἢ τὰ σὰ ὀρνίθια ἐκ πνεῦ τυχῆς παραχθέντα ἀπωστῇ, ἢ καὶ τῶν σῶν δραφύγοι θέαν, ὁ δεῖν ἤττον τῆς σῆς ὅτι δεσποτείας ἐν οἴῳ δήποτε τόπῳ ἐυρεθῇ. καὶ ὅς τις κόρδυς χαρεῖν, ἤγουν ψυχῇ ἀποσβεσθεῖσι τὰ ῥιαῦτα παρακατέχει ζῶα κλέπτειν δυνεῖ. καὶ γίνεται τῇ furti ὑπεύθυνος. φυσικὴ κτῆσίς ὅτι, καὶ τὰ ἀπὸ τῶν πολεμίων. ὁ γὰρ ἐθνικὸς νόμος, ἡμέτερα παραχρῆμα βούλεται γίνεσθαι, ὅσα ἐλήφαμεν ἀπὸ τῶν πολεμίων. ἀμέλει, καὶ ἐλεύθεροι ληφθέντες ἄνθρωποι, ἐυθέως ἡμῖν καταδουλοῦται. εἰ δὲ ταῦτα διαφύγοι τῶν ἡμετέραν δεσποτείαν, οἷον τὰ ἀνδραποδα, καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους ὑποστρέφαι συμβῇ, τῶν οἰκείων ἀπολαμβάνει κατοίκισιν. οἱ λίθοι οἱ τίμιοι, ἔτι δὲ καὶ αἱ ψηφίδες, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐν αἰγιαλῷ εἰώθεν ἐυρίσκεσθαι, φυσικῷ λόγῳ τοῦ ἐυρέντος γίνονται παραχρῆμα. καὶ τὰ ἐκ τῶν ζώων τῶν

Item lapilli

Itē ea quæ ex hostib.

Itē ea quæ ex animalibus

ἔσμος examen

ἅμαχον indubitatum

αὐθήμερον, τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ

ὀρνίθες καθοικίδιοι

ἀγριόρνιθες

χῆνες ἄγριοι

ἀγριοχήνα

Naturalis possessio

ἐν ἀρχαίαν

ἐν ἐξουσίαν

Præterea

τῶν ἐπ' ἐμοῦ διωρισμένων πικτόμενα, τῆς ἐμῆς ἐστι δεσποτείας, καθάπερ ἐκεῖνα ἅ ὧν ἐτέχθησαν. φυσικὴ κτῆσίς ἐστι καὶ ἡ τῆς ἀλουβίου. ἀλουβίων δὲ ἐστιν ἡ προσκλυσις ἢ προσχωσις. ὅπερ γὰρ διὰ τῆς ἀλουβίου νῦν καὶ ἡμετέρῳ ἀγρῷ ὁ ποταμὸς προσπορίζει, τῆς ἐμῆς γίνεται δεσποτείας φυσικῷ νόμῳ. ἔστι δὲ ὡς ἐν ὄρεσι ἀλουβίων, αὔξησις λαμβάνουσα. διὰ δὲ ἀλουβίου καὶ οἰκεῖα προσίεσθαι, ὅπερ ἔοικε προσίεσθαι ὡς μὴ δύνασθαι πινὰ νοῆσαι, πόσον, καὶ ἐν ποίῳ χρόνῳ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ δεσποτείας ἡ προσιεμένη. τοσόδε γὰρ δύο εἶναι ἀγροὺς, ἡμῖν μὲν, ἔτι δὲ καὶ ἐμοῦ, μεθὸν δὲ ῥεῖν ποταμόν. ἐὰν ὁ ποταμὸς καταβραχὺ καὶ ἀνεπαισθήτως προσθῇ τι τῇ ἐμῇ γῇ, ἐστὶν διὰ τῆς ἀλουβίου ἐμὸν γίνεται. εἰ δὲ ἡ τοῦ ποταμοῦ βία καὶ ὁρμὴ, μέρος τι τοῦ σοῦ ἀφείλετο ἀγροῦ, καὶ τοῦ ἐμῷ προσήγαγεν ἀγρῷ, δηλόν ἐστιν, ὅτι ἡ προσθεμένη τῆς σῆς μένει δεσποτείας. ἃ δὲ μὴ ἀνεπαισθήτως γέγονεν. εἰ δὲ ἡ μέρος τι ἐκ τοῦ σοῦ ἀγροῦ ἀφαιρεθεμένη δεσποφόρον λῇ, καὶ τοῦ ἐμῷ προσενεχθεμένη ἀγρῷ, ὡδὶ πλείονα χρόνον αὐτοῦ προσεπάγη καὶ τὰ δεσπόζοντα ἃ ἐπεφέρετο τὰς οἰκείας δεξέτεινε ῥίζας ὥστε τοῦ ἐμοῦ ἄλλαδε ἀγροῦ, δεῖ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῦτο τῇ ἐμῆς γενήσεται δεσποτείας, δεῖ δὲ λοιπὸν ἤρξατο τρέφειν ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς, οἷον τὰς ῥίζας ἔχοντα ἐν τῇ ἐμῇ γῇ.

Insula

νῆσον ἀναφυεῖσα σωέβη ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, τῶν δὲ παντάπασι ἐστὶν συμβαινόντων ἐστὶ, τοῦ πολαμβάνοντος ἡ νῆσος γίνεται. ἐπειδὴ γὰρ πρότερον ἔσται, νῦν ἀρχεται διωρίζεσθαι. εἰ δὲ ἐν ποταμῷ ἀναφύεται, σωεχῶς δὲ ἐστὶν συμβαίνει, εἰ μὲν ἐν μέσῳ τοῦ ποταμοῦ, ἔσται κοινὴ τῶν δύο ἑκατέρου μέρους τοῦ ποταμοῦ πλησίον τῆς ὄχθης ἐχόντων τὰ κτήματα, κατὰ μέτρον τῆς πλατύτητος τῶν ἐντεῦθεν κειμένων ἀγρῶν, ἡ τις πλατύτης τοῦ ἀγροῦ, τῇ ὄχθῃ πλησιάζει. οἷον ἐπεκτείνεται ἡ νῆσος αὕτη ὡς πόδας λόγου χείρ ῥ. ἀλλ' ὁ μὲν ἔχων τὸν ἀγρὸν, ἐν τοῦ δεξιοῦ μέρει τῆς νήσου, τῆς ὄχθης πλησίον, πλατυόμενον ἔχει τὸν ἀγρὸν, μέχρι πρώτου ῥ. ὁ δ' ἕτερος ο. ὁ μὲν ἐν τοῦ δεξιοῦ μέρει, ὡδὶ πλάτος δεσπόσει πρώτου ῥ. ὁ δὲ ἐν τοῦ ἀεισοῦ, ὡδὶ πλάτος ο. εἰ δὲ τῇ μὲν μᾶ πλησιάζει ὄχθῃ, τῆς δὲ ἑτέρας ἀφέσηκε, τότε τῶν ἔσται μόνων, οἱ καθ' ἐκεῖνον τὸν μέρος τὸν πλησιάζον ἐγγὺς τῆς ὄχθης ἔχουσι τὸν ἀγρόν. εἰ δὲ ὁ ποταμὸς τοῦ ἐμοῦ παραφέων ἀγροῦ κατὰ μέρος διαιρεθεῖς, καὶ εἰς δύο τμηθεὶς, ἔν τι γένοιτο, ὥστε τὸν μέσον τόπον, νήσου τύπον ἐπέχειν, ὡς εἰς δύο τμηθέντος αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐμὸν ἀγρὸν παρειλθόντος ἤτοι κυκλώσαντος, τῆς ἐμῆς μένει δεσποτείας ὁ κυκλωθεὶς ἀγρὸς, διὰ τὸ καὶ πάλαι ἐπ' ἐμοῦ διωρίζεσθαι.

Quod si naturali

εἰ δὲ τῆς φυσικῆς νήσου, ἤτοι κοίτης παντελῶς καταλειφθείσης, κατ' ἄλλο μέρος ἤρξατο ῥεῖν ὁ ποταμὸς, ἡ μὲν πλοτόρα αὐτοῦ νήσος, ἐκείνων ἔσται, οἱ πλησίον τῆς ὄχθης αὐτοῦ ἀγροὺς κέκτηνται, κατὰ τὸ μέτρον διηλαδὴ τῆς πλατύτητος ἑκατέρου ἀγροῦ τῶν παρὰ ἑκάτερα, ἡ τις πλατύτης πλησιάζει τῇ ὄχθῃ. ἡ δὲ καινὴ νήσος, ἐκείνου ἄρχεται εἶναι τοῦ δικαίου, ὃ ὑπῆρχε καὶ ὁ ποταμὸς, τουτέστι πρυβλίνου. εἰ δὲ μετά τινα χρόνον εἰς τὴν πλοτόραν ὑπέστρεψε νήσος, ἤτοι κοίτη, πάλιν ἡ νῦν

νῦν ἐπ' αὐτοῦ καταλειφθεῖσα νήσος, ἐκείνων εἶναι ἄρχεται, τῶν πλησίον τῆς ὄχθης αὐτοῦ κεκτημένων ἀγρούς. ἕτερόν τι δὲ ἐστὶν εἰ πλημμυρήσας ὁ ποταμὸς ὅλον ἐπέκλυσέ μου τὸν ἀγρόν. ἐν τούτῳ γὰρ ἐκεῖ λέγομεν τὸν ἀγρὸν ὅλον γεγενῆσθαι πρὸ βλίνου. ἐὰν δὲ ἀμείβεσθαι αὐτοῦ τὴν διωρτείαν. μένει γὰρ ἐν δεῖ ἕτερον ἐμός. ὅθεν ἐὰν ἀναχωρήσῃ τῶν τόπων ἐκείνων, οὓς ἐκάλυψεν ὕδωρ, κλύσας, τὸν ἐμὸν ἀγρὸν ἀναλήψομαι, τῆς διωρτείας ἐγνωμένης τῶν τῆς κεκτημένων. καθάπερ ἡ νέα νήσος γενομένη πρὸ βλίνου, τῇ τοῦ ποταμοῦ ἀναχωρήσει, τῶν παρακεκτημένων γίνεται.

Cum ex aliena

ἐξ ἀλλοτρίας ὕλης, εἶδος ἐπρίσατο τις. ζητεῖται τίς τοῦ εἴδους ἔσται δεσπότης, κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον, πότερον ὁ τῶν ὕλων εἰς εἶδος ἀμείψας, ἢ ὁ τῆς ὕλης δεσπότης κύριος ἔσται καὶ τοῦ εἴδους. οἷον ἐξ ἀλλοτρίων φαρμάκων ἔμπλαστρον, ἢ κολλούριον σωτέθηκεν. ἢ ἐξ ἀλλοτρίων σαφυλῶν, ἢ ἐλαιῶν, ἢ σαχύων, οἶνον, ἢ ἔλαιον, ἢ σῖτον ἐπρίσατο τις. ἢ ἐξ ἀλλοτρίου χρυσοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ χαλκοῦ ἐπρίσατο τι σκεῦος. ἢ ἐξ ἀλλοτρίου οἴνου καὶ μέλιτος ἐπρίσατο οἰνόμελι. ἢ ἐξ ἀλλοτρίου ἐρίου ἐαυτῷ τὰ ἐπρίσατο, ἢ ἐξ ἀλλοτρίων σανίδων πλοῖον. καὶ γεγόνασιν ὡδὶ τούτων πολλαὶ φιλονικίαι τῶν σαβινιανῶν, καὶ προκουλιανῶν. οἱ μὲν προκουλιανοὶ ἔλεγον, τὸν τὸ εἶδος κατασκευάσαντα, γίνεσθαι δεσπότην τοῦ κατασκευαζομένου. οἱ δὲ σαβινιανοὶ, τὸν τῆς ὕλης δεσπότην, κύριον ἐβούλοντο εἶναι τοῦ εἴδους. τρίτη δὲ γέγονε γνώμη, μέση τις οὖσα, ἥ τις, ποτὲ μὲν τοῖς σαβινιανοῖς, ποτὲ δὲ τῆς προκουλιανοῖς συμπαρέχει, καὶ ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν ἐπελέξατο δεσπότης. φησὶ γὰρ ἡ τρίτη γνώμη. εἰ τὸν κατασκευαζόμενον εἶδος ἀναλυθῆναι δύναται εἰς τὴν παλαιὰν ὕλην ἐξ ἧς γέγονεν, ὁ τῆς ὕλης δεσπότης, καὶ τοῦ εἴδους ἔσται δεσπότης. εἰ δὲ τὸν εἶδος ἀναδραμεῖν εἰς τὴν ἀρχαίαν ὕλην οὐ δύναται, τὸν κατασκευάσαντα τὸν εἶδος, εἶναι τοῦ γενομένου δεσπότην. οἷον ὡς ἐπὶ θέματος. ἐκ βώλου χαλκοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ χρυσοῦ τὸν κατασκευαζόμενον σκεῦος δύναται χωνεύειν τὴν ἀρχαίαν ἀποτελεῖν μορφὴν χαλκοῦ, ἢ ἀργύρου, ἢ χρυσοῦ. ὁ δὲ οἶνος, ἢ τὸν ἔλαιον, ἢ ὁ σῖτος, εἰς σαφυλᾶς, ἢ ἐλαίας, ἢ σάχυας, ἀποστρέφειν οὐ δύναται. ἀλλ' ὁ δὲ τὸν οἰνόμελι, εἰς οἶνον καὶ μέλι διαλύεσθαι δύναται.

Quod si partim

τοῦτο μὲν ἐν ᾧ ἡ πᾶσα ὕλη ἀλλοτρία λῇ. εἰ δὲ ἐξ ἐμῆς καὶ σῆς ὕλης ἐπρίσατό τι εἶδος, οἷον ἐξ ἐμοῦ οἶνον, καὶ σοῦ μέλιτος, οἰνόμελι, ἢ ἐξ ἐμοῦ καὶ σοῦ ἐρίου ἐαυτῷ τὰ, ἀναμφίβολον τοῦτο τὸ θέματος, εἶναι δεσπότην τὸν κατασκευάσαντα. οὐ γὰρ μόνον οἰκείαν ὀργασίαν ἐδαπάνησε πρὸς τὸν εἶδος, ἀλλὰ καὶ μέρος παρέχει τῆς ὕλης.

Si tamen

εἰ δὲ τις ἀλλοτρίαν πορφύραν, ἰδίῳ ἐνύφανεν ἐαθήματι. εἰ καὶ προσεθέσατο ἡ πορφύρα, πιμωτόρα τοῦ πρόσεθέντος ἐστὶν ἐαθήματος, ἀλλ' ὅμως ἐν πρεαθήκης δεχθήσεται μέρει, καὶ ὁ τῆς πορφύρας δεσπότης, κατὰ τὸν ὑφελομένου καὶ τοῦτο πράξαντος, ἐξ ἑτέρου τῶν furti, καὶ τῶν furti conditionem, εἴτε αὐτὸς ὁ κεκλωφὼς τὸν ἐαθήμα κατασκευάσειν, εἴτε ἑτέρου μὲν ὑφείλετο, ἑτέρου δὲ τὸν κλαπὲν συνυφάνοντος τῇ ἐαθῆτι. in rem γὰρ κινεῖν οὐ δύναται ὁ τῆς πορφύρας δεσπότης. δυκεῖ γὰρ

ἡ πρφύρα, πρόπρ πινὰ, ἀχρσβέσθαι, ϊνα μὴ εἶναι αὐτῶν καθ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ἑτέρᾳ ἐαθῆπ σωνωωθῶναι. κινηθήσεται δὲ πάντως condictio furti. τὰ γὰρ ἀχρσβεσθέντα πράγματα ἤρι ἀφανισθέντα, εἰ καὶ σφᾶς τῆς in rem ἐκδικεῖν ὀχ ὁιόν τε, κῆ τῶν κλεωτῶν μέν τι τῶν furti condictionem, καὶ κατὰ πάντων νομίων, εἰ καὶ μὴ ἐν κλέωται κινεῖν δωνησόμεθα. ἀλλ' εἰ μὲν κλέπτης ὄστιν ὁ νεμόμνος τὴν πρφύραν ἔχων ἔαθημα, & furti & condictio furti, ἵνα χθήσεται. εἰ δὲ ἕτρος πρὸς ἄρν κλέωτλω, ϊνα φουρτίβω κονδικτικίῳ κρατεῖται, ὀκέπ δὲ καὶ τῇ φόρπ. ὕλαι δύο πινῶν, κῆ γνώμλω ἐμίγησαν τῶν δυσπρτῶν, ἅπαν τὴν ἐκ τῆς μίξεως ἀχρτελούμνον σῶμα, ἑκατέρων ἔσαι κοινόν. οἷον, δύο πινὲς, τὴν ἴσον ἕμξαν οἶνον, ἢ βώλος ἀργύρου, ἢ χρυσοῦ σωεχώνυσαν. εἰ δὲ διαφοροί εἰσιν ὕλαι, καὶ αἱ τῶν διαφόρων ὑλῶν μίξεις ἀπετέλεσαν τι ἰδιάζον, οἷον ἐξ οἴνου καὶ μέλιτος, οἰνόμελι, ἢ ἀκὴ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἤλεκτρος· καὐτοῦτα λέγομν, κοινὸν εἶναι τῶν δύο τὴν ἀχρτελεσθέν. τοῦτα μὲν οὖν ὧ κατὰ γνώμλω τῶν δυσπρτῶν ἐπράπη. εἰ δὲ ἐκ τύχης καὶ ὁ κατὰ προαίρεσιν τῶν δυσπρτῶν σωεχίθησαν αἱ ὕλαι, ἢ ἑτερογνῶεις, ἢ ὁμοιογνῶεις, ὁ τὴν αὐτὴν γνήσεται. εἰ δὲ ὁ τοῦ πτίου σῖτος, ϊνα σῷ σίτῳ σωεμίγη, καὶ μία γένοντο σωρός, εἰ μὲν ὑμετέρα γνώμη, κοινὴ ἔσαι ἡ σωρός. ἐπειδὴ ἓν ἕκαστον σῶμα, τοτέστιν ἕκαστος κόκκος, ἐξ ὑμετέρας σωαινέσεως, ὑπὸ τῶν κοινῶν γένοντο δυσπρτείαν. εἰ δὲ τυχηρῶς γένοντο ἡ μῖξις, ἢ ὁ πίπος ὁ κατὰ σῶν γνώμλω ἔμξε τὴν σῖτν, οὐκ ἔσαι κοινὴ ἡ σωρός. ἐπειδὴ, οἱ καθέκαστον κόκκοι, τῇ ἰδίᾳ μεμνήκασιν ὑποσάσει, καὶ οὐκ ἤμειψν αὐτοῦ ἡ μῖξις. ὥστε ὅσα ὁ γήσεται κοινὴ ἡ σωρός, ὧῆ τὸ τιστὸ θεματισμοῦ. ὥσπρ ἡ ἀγέλη τῶν προβάτων ὁ κοινοποιηθήσεται, ἐαὶ τὰ πρόβατα πτίος, τῆς σοῖς προβάτοις σωαναμιγῇ. εἰ δὲ συμβῇ τῶν τοῦ σίτος σωρὸν, ἢ ὑπὸ σου, ἢ ὑπὸ πτίος δικαιοῦσθαι, ὁ ἕτρος κατὰ τὸ νεμομνόν κινήσει τῶν in rem. Officium δὲ ἐσαὶ τοῦ δικαστοῦ ὥστε δικαιῶσαι ὁπῆ λῷ ὁ ἑκάστου σῖτος, καὶ πρὸς τῶν κριότητα καὶ τὸν μέτρον, ϊνα ἄκρφ κατακδικάσῃ τὴν νομέα. ἐαί τις ἐν ϊνα ἰδίῳ ἐδαφεῖ οἶνον κατασκευάσῃ ἐξ ἀλλοτρίων ὑλῶν, δυσπόνης γίνεται τοῦ κατασκευαθέντος. ὁ γὰρ ἐπικωδυμήθεν, εἶκεν ϊνα ἐδαφεῖ. ἐκείνου δήλου ὄντος ὅτι ὁ τῆς ὕλης δεσπότης, οὐκ ἐκπίπτει τῆς ὕλης αὐτῆς εἰς τὸ δίκαιον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἔσκε τὸ οἰκοδόμημα, ὅτε τῶν in rem κινεῖν, ὅτε τῶν ad exhibendum, ὑποπτῶν τῶν παρασκευῶν εἰς ἀπαίτησιν δύναται δίκ. τὸν δυωδεκάδελτον νόμον, ᾧ πνὶ δικαιοῦσθαι, ἵνα μηδεὶς ἀλλότριον ξύλον ὀργάσιμον, τῆς ἰδίοις οἰκήμασι συζυγῆν ἐξελεῖν ἀναγκαθῇ, ἀλλ' ἵνα τῶν ἀπλασίονα αὐτοῦ καταβαλὼν τιμῶν κινουμένης ἀγωγῆς πρόσοδος ἢ τις λέγεται de tigno iniuncto. χώρα δὲ ταύτῃ τῇ ἀγωγῇ, ὁ μόνον ἡνίκα ξύλον τῆς ἐμῆς δυσπρτείας ὑποβάλῃ τίς ϊνα ἰδίῳ οἰκοδομήματι. ἀλλὰ γὰρ καὶ εἰ λίθον, ἢ βώσαλον, ἢ κίονα, τῇ γὰρ τοῦ τίγνου προσηγορίᾳ ἅπασα ὕλη σημαίνεται, δι' ἧς οἰκοδομεῖν οἷόν τε. δίκ. ὅτε δὲ ταῦτα νενομοθέτηται ϊνα δυωδεκαδέλτῳ νόμῳ, ὥστε

εκδικεῖν
condictio furti
κινεῖν · mouere actione
σωεχώνευσαν cõflauerunt
electrũ ex auro & argẽto
σωρὸς μία
προαίρεσιν uoluntate
διαιτιμᾶσθαι æstimare
καταδικάζειν condemnare
νομεὺς possessor
ἐς τὸ διηνεκές in perpetuũ
Tigni appellatio qd complectatur
βώσαλος

Si duorum

Quod si frumentũ

Cũ in suo

τῆς δεσποτείας

ω videtur legendũ e contrario

ὥστε μὴ κινεῖσθαι in rem, ἢ ad exhibendum, προφάσει τοῦ ξύλου τοῦ σωαναγκάντος ϊνα μὴ τοῦ δικαστοῦ καταδικάσαντός με εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἀναγκαθῶ τὸν οἶκον καταλῦσαι, προφάσει τοῦ πρίσαι τῇ ἀχρφάσει τὸ ἰκανόν. καὶ πολλῆς τῆς ἐξ αὐτοῦ προνοίας ἠξίωσν ὁ δυωδεκάδελτος τὰς οἰκίας. εἰ δὲ συμβῇ ἔκ πνος αἰτίας τὸ εἰρημνόν δίκημα καταπόνεῖν, ὁ τῆς ὕλης δυσπότης, εἰ μήπω δίκ. τῆς de tigno iniuncto ἀγωγῆς, τὸ διπλοῦν ἔτυχε κομισάμνος, δύναται κινεῖν ἀκωλύτως, καὶ in rem, καὶ ad exhibendum. πολαβόντος εἴωμν ἐν οἰκείῳ ἐδαφεῖ ἐξ ἀλλοτρίας ὕλης δίκημα πνὰ κατασκευάσαντα, νῦν τὸ ἐναντίον βεματίζομν. ἐν ϊνα σῷ ἐδαφεῖ, ἐαὶ ἐμαῖς ὕλαις, οἶκον κατεσκεύασε, ὁ τοῦ ἐδαφους κύριος, καὶ τοῦ οἰκήματος ἔσῃ δεσπότης. δίκ. τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, εἶκεν τὰ ὑπόκειμνα, τῆς ὑποκειμένοις. ὥστε ὅσα καὶ τῆς ὕλης ἀπόλλα τῶν δεσπτείαν ἐγὼ δίκαιος. εἰδὼς γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ οἰκοδόμοιω ἐδάφει. ἀμέλει, εἰ καὶ συμβῇ τὸν οἶκον καταπόνεῖν, οὐχ ἕξω ὧῆ ταῖς ὕλαις, τῶν in rem. ἐκεῖνο δὲ τῶν ἀμαχῶν ὄστν, ὅτι εἰ συμβῇ ἐμὲ τὸν οἰκοδομήσαντα ἐν νομῇ εἶναι τῆς οἰκίας, ὁ δὲ τοῦ ἐδαφους δεσπότης χρόνον ϊνα καὶ λέγοντι, εἶκεν τὰ ὑπόκειμνα τῆς ὑποκειμένοις, κινεῖ κατ' ἐμοῦ τῶν in rem, εἰ μὲν bonae fidei ὑπῆρχον νομεὺς, ἐνόμιζον γὰρ ἐμὸν εἶναι τὸν ἔδαφος, λήψομαι, τὸ μόνον τῆς ὕλης τῶν δικτίμησιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μισθοὺς τῶν τεχνιτῶν. καὶ μὴ βουλόμνον ταῦτα πράπειν, αὐτὸν ἐξωθῶ δίκ. τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς, λέγων, ἀλλ' εἰ μὴ, καλῇ πίσει ἔκπισα. εἰ δὲ mala fide ἐνεμόμλν τὸν τόπν, ὑπισχνμλν γὰρ αὐτὸν ἀλλότριον ὄντα, οὐδεμίαν ἔξω παραγραφῶν, ἀλλ' ἀναγκάζομαι τὸν τόπν ἀφιδόναι μετὰ τῶν ὠνητεθέντων. δύναται γὰρ ἕκαστος ἐγκαλεῖν μοι πλοπετῶς, ~~ἤρι ἐκ τῶν εἰς δικτιμήσεως τῆς ὕλης τινὸς χάσιν~~ εἰδὼς εἰς ἀλλότριον ὠκοδόμοιω τόπν. εἰ τίπος ἀλλότριον δεσπόν ἐν ϊνα οἰκείῳ ἐφύτευσν ἀγρῷ, πίστ ἔσαι ὁ δεσπόν. εἰ δὲ καὶ τίπος οἰκεῖον δεσπόν ἐν ϊνα ἀγρῷ ἐφύτευστε μαβίου, μαβίου γνήσεται ὁ δεσπόν μόνον, εἰ ἐν ἑκατόνῳ βέματι, τὰς οἰκείας ὁ φυτεύειν ῥίζας ἐξέτεινε. πεῖν γὰρ τὰς οἰκείας ἐκτείνει ῥίζας, καὶ τῆς ὑποκειμένης δεσπόνης γῆς, τοῦ πάλαι δεσπόνου ὄστν ὁ δεσπόν. μεθ' ὃ μόν τι ῥιζωθῇ ὁ εἰρημνόν φυτὸν, μετατίθεται αὐτοῦ ἡ δεσπτεία ὧῆ ὁ μὲν κύριον τοῦ ἐδαφους ἐν ᾧ ἵσαται ἀμέλει ἐν τεῦθεν ἐζητήθη τί πρῶτον. ὁ ἐμὸς ἀγρογείτων ἐν τέλει τοῦ οἰκείου ἀγροῦ, πλησίον τῶν ἐμῶν γηδίων, δεσπόν ἐκ. συέβη τοῦ πρώτου δεσπόν κατὰ μικρὸν ἑρπόσας ὑπὸ γῆν τὰς ῥίζας, ἐφυκίωθα τοῦ ἐμοῦ ἀγροῦ, καὶ τῆς ἐμῆς δεσπόνης γῆς, κἀκεῖθν τρέφεσθα. ζητήσεως γνομένης, ἤρόθν ἐμὸν γίνεσθα ὁ δεσπόν. ὁ δὲ γὰρ φυσικὸς ὑπῆρχε λογισμὸς ἑτέρου ὁ δεσπόν εἶναι ἐκείνου, ὃ ἐν τῇ γῇ τὰς ῥίζας ἔχει. ὅθν εἰ ἐν τῆς ὅρος τῶν δύο ἀγρῶν ἀναφυεῖ δεσπόν, ἐκταθεῖσα δὲ αἱ τοῦτο ῥίζαι ἑκάτερον κατέλαβον ἀγρὸν κοινὸν γνήσεται ὁ δεσπόν.

ὥσπρ γὰρ τὰ φυτὰ τὰ ἐν τῇ γῇ τρεφόμνα καὶ αὐξανόμνα, ἐκείνου γίνεται

Ex diuerso

Certe illud

Si Titius

Qua rõne

Regula
Cædere structa subiectis

παραγραφή exceptio

μεθ' ὃ μόν
postq̃ manu

Quæstio

ὅτι

ἐπῆρ

γίνεται τοῦ δεσπότου τῆς ὑποκειμένης γῆς· τοῦ αὐτοῦ λόγου, καὶ τὰ σπερ-
μόμενα, οἷον σῖτος, κριθή, καὶ ὅσα τοιαῦτα ὑπείκει τοῦ ἐδαφέος. ἀλλ' ὥσπερ
ὁ βουλόμενος δεῖκτίσας ἐν ἀλλοτρίῳ τόπῳ, ἐναγόμενος τῇ in rem, δίκῃ τῆς τοῦ
δόλου παραγραφῆς ἕξει τὸ ἀσφαλές, οὕτω ὥσπερ ἐνόμιζεν ἴδιον τὸν ἀγρὸν
τὸν ἀλλότριον, ἀναλαμβάνων τὰς δαπανάς. ἐμοὶ τὶς λαβὼν χάρ-
τας, ἢ ἐμὰς μεμβράνας, ἐνέγραψέ τι ἐν αὐτοῖς, καὶ βιβλίον κατεσκεύασε.
καὐτοῦτα κατὰ μίμησιν τοῦ ἐδάφους, εἶκε τὰ ὑπόκειμένα τοῖς ὑποκειμέ-
νοις, εἰ καὶ τὰ μάλιστα χρυσᾶ ἔστι τὰ ὑπτεθέντα γράμματα, κἀγὼ γίνο-
μαι τοῦ βιβλίου δεσπότης. ἀδιάφορον δὲ ἔστιν εἴτε ἔμμετρον ἔπος, εἴτε
ἰσορικὸν, οὕτω ξυρικὸν ἐνέγραψε λόγον. ὅθεν κινῶν ἐγὼ τὴν in rem κῆν τοῦ
τὸ βιβλίον πρίσαντος, καὶ τὰ δαπανήματα τῆς γραφῆς μὴ καταβαλὼν
ἐρίμως, ἐκβληθήσομαι δίκῃ τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς. λαβὼν τὶς
ἀλλοτρίαν σανίδα, ἐζωγράφησε, καὶ εἰκόνα κατεσκεύασε. τίνος ἔστιν ἡ
εἰκὼν, ἐζητήθη. καὶ οἱ μὲν λέγουσι τὸν ζωγράφον γίνεσθαι δεσπότην τῆς σα-
νίδος, καὶ τῶν σανίδα εἶκειν τῇ γραφῇ. ἕτεροι δὲ τὸν τῆς σανίδος δεσπό-
την, καὶ τῆς γραφῆς κύριον γίνεσθαι φασί. ὁ δὲ ἡμέτερος βασιλεὺς τῶν
πρότερον μᾶλλον ἐδέξατο γνώμην, καὶ τὸν ζωγράφησαντα, τῆς εἰκόνος
βούλεται γίνεσθαι δεσπότην. κατεγέλασον γὰρ νόμισον εἶναι, τῶν ἀπελ-
λοῦ ζωγραφίαν, ζωγράφου δὲ ὄντος, τῶν παρ' ἕλλησιν ἀριστευσάντων, ἢ
παρασίου, ἐνδυκίμησε δὲ ὄντος παρὰ ῥωμαίοις, ὑπείκειν τῇ ἐντελεσάσῃ
σανίδι. ὅθεν εἰ ὁ τῆς σανίδος δεσπότης ἐν κατοχῇ γένοιτο τῆς εἰκόνος, ὁ δὲ
ζωγράφησας ἔλθοι κινῶν κατ' αὐτοῦ τὴν in rem, μὴ καταβαλὼν τὸν τῆς σα-
νίδος τίμημα, δίκῃ τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς ἐκβληθήσεται. εἰ δὲ ὁ ζωγρα-
φήσας νέμεται τὴν εἰκόνα, τότε ὁ τῆς σανίδος δεσπότης, δρέπεται μὲν ἔ-
χειν in rem ἀδίωκτα, δεῖπδυε γὰρ τῆς δεσποτείας τῆς γραφῆς ἐστε-
ρεῖσθαι. δίδοται δὲ αὐτῷ, utilis in rem, ἵνα κινῶν ὄντα λέγῃ, ὡσαυεὶ
ὑπῆρχον δεσπότης. τῇ δὲ εἰρημένῃ utili in rem χρώμενος, εἰ μὴ παρῴχη-
τὰ πρὸς τὴν ζωγραφίαν γενόμενα δαπανήματα τοῦ βουλομένου ζωγραφή-
σαντος, δεῖσθαι δίκῃ τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς. καὶ ταῦτα μὲν τετρα-
κτάϊσα, ὅσον ἐπὶ τῇ δεσποτείᾳ τῆς εἰκόνος. ἐκεῖνο γὰρ τῶν ὁμολογουμένων
ἔστιν, ὅτι εἴτε ὁ ζωγραφήσας ἔκλεψε τὴν σανίδα, εἴτε ἕτερός τις, δίδοται
τοῦ δεσπότου ἡ φούρτι κατὰ τοῦ κλέπτου. ὑποστησάσας εἶναι δεσπό-
τὴν, ἀλλότριον ἠγόρασε παρὰ σοῦ ἀγρὸν ἢ κατὰ δωρεὰν ἔλαβον, ἢ δι' ἄλ-
λης αἰτίας ἐνεργοῦ βουλόμενος μέχρι. οἷον ἀπὸ πόρισμα τοιοῦτον. ὁ φυσικὸς
λόγος βούλεται δεσπότην γίνεσθαί με τῶν ληφθέντων καρπῶν, δίκῃ τῆς
ὑπὲρ μίσθωσιν καὶ τῆς φροντίδος, ἣν ἐν αὐτοῖς ἐπεποιήσαμεν. διὸ, μετὰ ταῦτα
παραγνόμενος ὁ τοῦ ἀγροῦ δεσπότης, καὶ δίκῃ τῆς in rem ἐκδικῶν τὸν ἀ-
γρὸν, οὐδεμίαν ἀγωγὴν ἕξει κατ' ἐμοῦ πρὸς τῶν καρπῶν, οὓς ἐνταῦθα λαμ-
βάνων ἐδαπανήσατο. εἰ δὲ εἰδὼς ἀλλότριον ἐνεμήθην ἀγρὸν οὐ τολμήσομαι
αὐτῶν. ἀμέλει, τὸν ἀγρὸν ἀποκαδίσαν ἀναγκάζομαι, μετὰ τῶν ἐντεῦ-
θεν

Literæ

Si quis in aliena

Apelles

Parasius

Si quis à non dño

θεν ληφθέντων καρπῶν, εἰ καὶ τούτου ἔτυχον ἀναλώσας. τοῦ αὐτοῦ
ἀγροῦ ἐγὼ μὲν εἶχον τὴν προπειραστείαν, σὺ δὲ τὸν οὐσούφρουκτον. οὐχ ἑτέ-
ρως σὺ οὐσουφρουκτάριος τῶν καρπῶν γνώσῃ δεσπότης, εἰ μὴ τούτου λά-
βοις ἀπὸ τῆς γῆς. διὸ εἰ πεπείρων ὄντων τῶν καρπῶν καὶ τῇ γῇ συμμένων,
συμβῇ σε τελευτῆσαι, ὁ λήψεται τούτου ὁ σὸς κληρονόμος, ἀλλὰ
τοῦ προπειραστείου δοίσουσι. τὰ αὐτὰ ὀχεδὸν ὅτι καὶ ὠδὶ τοῦ κολωνοῦ, του-
τέστι τοῦ μισθωσαμένου. ἐὰν γὰρ μισθώσω σοι ἀγρὸν, οὐ πρότερον γνώσῃ δε-
σπότης τῶν ἐντεῦθεν λαμβανομένων καρπῶν, εἰ μὴ τούτου ἐξέλοις τῆς
γῆς. ὁ fere δὲ, ὅπερ ὀχεδὸν παρέλκεται. ἐπειδὴ δὲ πολὺ οὐσουφρου-
κτου δεῖλέχθεν ἀγροῦ, ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι οὐσούφρουκτος θεμμάτων
ἔστιν ἡ δὲ αὐτῶν γονὴ, ὥσπερ καὶ ὁ γάλα, καὶ αἱ τρίχες, καὶ ὁ ἔριον. τριγα-
ρούσιν οἱ ἀφνοὶ, καὶ οἱ ἔριφοι, καὶ οἱ μόσχοι, καὶ οἱ μικροὶ ἵπποι, ἅμα δὲ τεχθῆ-
ναι, φυσικῷ λόγῳ, τῆς δεσποτείας γίνονται τοῦ ὀσουφρουκτουαρίου. οἱ δὲ ρι-
κροὶ τῆς θεραπαίνης ὄντες εἰσὶν ἐν καρπῷ. ὅθεν εἰ παραχωρήσω σοι ἐγὼ τῆς
ἐμῆς θεραπαίνης τὸν ὀσουφρουκτον, σὺ μὲν ἕξεις ἐν καρπῷ τὴν ὑπηρεσίαν
αὐτῆς, καὶ τὴν ἀπὸ χειρῶν ὀργασίαν. ὁ δὲ τεχθεὶς, τῆς τοῦ προπειραστείου
γίνεται δεσποτείας. οὐδένα γὰρ ὀνομάζομεν, ἄνθρωπον σωαριθμεῖσθαι τῆς
καρπῆς. ὁπότε πάντας οὗτος καρπούς ἡ τῶν πραγμάτων φύσις χάριν ἐπε-
νόησε τῶν ἀνθρώπων. εἰ δὲ ἀγέλης ἔχει τὶς ὀσουφρουκτον, εἰς τάξιν
τῶν τελευτησασῶν κεφαλῶν, ἐκ τῆς γονῆς ὁ ὀσουφρουκτάριος ὑποβάλ-
λειν, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἀναπληροῦν ὀφείλει. ὅστε γὰρ καὶ ἰουλιανῷ δυκεῖ.
οἷον παρεχώρησά σοι ὀσουφρουκτον ἀγέλης προβάτων ἑκατὸν, σωέβη τε-
λευτῆσαι τριάκοντα πρόβατα, τεχθῆναι δὲ πεντήκοντα. δεῖ σε τὰ τριά-
κοντα συναναμῖξαι τῆς πρωτοτόκου, ὥστε σώζεσθαι τὸν δεδομένον σοι ἀρι-
θμὸν, καὶ ὄντων τὰ λοιπὰ εἴκοσι πρόβατα ἕξεις ἐν δεσποτείᾳ. εἰ δὲ ἀμπε-
λῶνος, οὕτω καὶ ἀγροῦ ὀσουφρουκτόν σοι παρεχώρησε, εἰς τάξιν τῶν τε-
λευτησασῶν, ὅτι γεωρακινῶν ἀμπέλων, καὶ εἰς τάξιν τῶν καμόντων, ὅ-
τι καταπευσόντων δένδρων, ἑτέρα ὀφείλεις ἀντικαδίσαν. δεῖ γάρ σε ὀρθῶς
καὶ κατὰ τρόπον ἀγαθὸν ὑπὲρ μελεῖσθαι τοῦ ἀγροῦ, οὗ παρεχωρήθη σοι ὁ ὀυ-
σουφρουκτος, καὶ οὕτω δεγένεσθαι, ὡς ἂν δεγένοιτο κάλλιστος οἰκοδεσπό-
της. εὗρε τὶς θησαυρὸν ἐν τοῦ ἰδίου ἀγροῦ. ὁ θειότατος ἀδριανὸς τὸν φύ-
σει φυλάξας δικαίου, τοῦ εὑρόντος παρεχώρησε τὸν θησαυρόν. τὸν αὐτὸν κελεύ-
σας, ἐάν τις ἐν σάκῳ ἢ ἐλεγείῳ τόπῳ ἐκ τύχης εὕρῃ. εἰ δέ τις ἐν ἄλλο-
τρίῳ ἀγρῷ, ὄκ δεῖ τὴν δεσπότην, ἀλλὰ τυχηρῶς εὗρε θησαυρὸν, τὸν ἥμισυ τοῦ δε-
σπότου τοῦ ἐδάφους σωεχώρησεν ἀδριανός. ὅκοῦν ἀκολούθως ἐάν τις ἐν
βασιλικῷ τόπῳ εὗρε θησαυρὸν, τὸν μὲν ἥμισυ τοῦ θησαυροῦ, παρέξει τοῦ βασι-
λέως. τὸν δὲ ἥμισυ, ὁ εὑρὼν παρακαθέξει. εἰ δὲ καί τις ἐν πολιτικῷ τόπῳ, ἢ φι-
σκαλίῳ εὗρῃ, ὡσαύτως τὸν μὲν ἥμισυ ὁ εὑρὼν ἀποκομίζεται. τὸν δὲ ἕτερον ἥμι-
συ ὁ φίσκος ἤγουν ἡ πόλις λήψεται. φυσικὸς τρόπος κτήσεως ἔστι,
καὶ ὁ τῆς τραδιτζιόνος. καὶ τί ἔστι τραδιτζίων; ἢ ἀπὸ χειρὸς, εἰς χεῖ-
ρας

Is uero

In pecudũ

Thesauros

Per tradi-
tionem

.: Τοῦ. esse legendum paulo post liquet

ρας μεταβάσεις, ἐναπαλλακτον, καὶ ἀπρίβεγον καὶ φυσικῶν τῶν πρᾶξιν ἔχουσα. οὐδὲν γὰρ οὕτω τῇ φύσει σωαδδει, ἢ τὸ βεβαιοῦσθαι τῶν τὸ δεσπότου γνώμῃ τὸ οἰκεῖον πρᾶγμα μετατιθέντος εἰς ἑτέρου. εἰς τὸ δὲ τρασιτζίου μεταθεῖναί με τῶν δεσποτείαν, δεῖ ταῦτα σωδραμεῖν. ὥστε δεσπότῃ εἶναι τὸν τρασιτεύοντα, καὶ ψυχῇ τὸ βούλεσθαι μεταθεῖναι τῶν δεσποτείαν, ποιεῖσθαι τῶν τρασιτζίουα, καὶ σωματικὸν εἶναι τὸ τρασιτευόμενον. σωματικὸν μὲν δὲ τοῦτο εἶπον, ἐπειδὴ τὰ ἀσώματα, ἀφῆς ὄντα κρείττονα, οὐκ ἐπιδέχεται τρασιτζίουα. δεσπότῃ εἶναι τὸν τρασιτεύοντα δὲ τοῦτο εἶπον, ἐπειδὴ ὁ μὴ ὢν δεσπότης, οὐ δύναται μεταβιβάσαι δεσποτείαν οὗ οὐκ ἔχει. ψυχῇ τοῦ βούλεσθαι ποιῆσαι δεσπότῃ τὸν λαμβάνοντα δὲ τοῦτο πρόσκειται, ἵνα θέλῃ τῶν χρῆσιν, καὶ τῶν παρακαταθήκῃν. ὧδε τούτων γάρ, εἰ καὶ σωματικὸν τὸ πρᾶγμα, καὶ δεσπότης ὁ τρασιτεύων, ἀλλὰ παραδίδωσι μικρὸν ὕστερον ἀναλαμβάνειν ἐλπίζων ταῦτα. οὐ διαφέρομαι δὲ, ὁποῖον δήποτε ὄντα τὸ παραδιδόμενον πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ δεσπότου. εἴτε ἀγρὸς ἰταλικὸς, εἴτε σιπωνδιαλεια κτήματα, εἴτε τειβουταρια. σιπωνδιαλεια δὲ, καὶ τειβουταρια λέγεται, τὰ ὑπὸ ταῖς ἐπαρχίαις διακείμενα κτήματα, βασιλικῇ κελεύσει ὑπὸ τοῦ δήμου κεκρατημένα. τῆς δὲ προσηγορίας αὐτοῖς γέγονεν ἐντεῦθεν ἡ πρόφασις. ὁ πάλαι ῥωμαίων βασιλεὺς, πάσης κρατήσας γῆς, θαυμασθεὶς δὲ παρὰ ῥωμαίων ἕνεκα τῆς οἰκείας ἀνδρείας, δεῖλε τὰς ἐπαρχίας. καὶ τὰς μὲν ἐκρώτησεν αὐτὸς ἑαυτῷ. τὰς δὲ ἀφώρισε τῷ δήμῳ. καὶ αἱ τοῦ δήμου ἐκλήθησαν σιπωνδιαλεια ἐντεῦθεν. ὅτι σιπὸν ἐστὶν ὁ ἐραν, καὶ ἡ κατὰ μικρὸν γινομένη τοῦ ἀργύρου, καὶ τῶν ἄλλων συλλογή. ἐπειδὴ ὀλίγα τινὰ οἱ ἐπαρχιῶται ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς γινομένων σωαγοντὸν ἐπέμπον τῷ δήμῳ, ὧδε ταῦτα διαπαναῦν εἰς οἰκείας χρείας τε, καὶ τόφειλεις, διὰ τοῦτο ἐκλήθησαν σιπωνδιαλεια. καὶ λοιπὸν ἀκολούθως, καὶ αἱ οἰκίαι, καὶ οἱ ἀγροὶ σιπωνδιαλεια. αἱ δὲ τοῦ βασιλέως ἐπαρχίαι, ὠνομάσθησαν τειβουταρια. ἐπειδὴ τειβοῦτόν ἐστι τὸ βαφὺ τέλος ὅπερ ἐπέβαλε τοῖς οἰκείοις ἐπαρχιώταις ὁ βασιλεὺς, ὡς πολλὰ διαπανῶν περὶ τῶν τῆς τραπεζῶν ἀποτροφῶν. καὶ οἱ τὰ σιπωνδιαλεια, καὶ τειβουταρια ἔχοντες πολλαι, κατὰ συγχώρησιν δήμου, ἢ βασιλέως, οὐκ ἦσαν δεσπόται. ἡ γὰρ δεσποτεία αὐτῶν ἦν, ἢ παρὰ τοῦ δήμου, ἢ παρὰ τοῦ βασιλέως. ἀλλ' εἶχον τῶν ἐπάνω τοῖς χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν καὶ πληρεστάτῳ κατοχῇ, ὥστε δύνασθαι μεταφέρεσθαι καὶ κληρονόμοις παραπέμπειν. τῶν γὰρ ἰταλικῶν ἀγρῶν ἤτοι οἰκιῶν, οἱ δεσπόται τῶν δεσποτείαν εἶχον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὸ παλαιόν. σήμερον δὲ διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, οὐδεμίαν βούλεται εἶναι διαφορὰν, ἰταλικῶν, καὶ σιπωνδιαρίων, καὶ τειβουταρίων. ἀλλ' εἰ μὲν δεσπότης τρασιτεύσει μοι τὸ οἰκεῖον πρᾶγμα, ἀπὸ δωρεᾶς, ἢ προικὸς, ἢ διὰ ἄλλης οἵας δήποτε αἰτίας, οἷον ἀπὸ πεδμουτατζιόνων, ἀναμφιβόλως μεταφέρει τῶν δεσποτείαν ἐπ' ἐμέ.

ἀναπαλλακτον ἀπρίεγον

incorporeae res tradi nequeunt

διαφέρομαι

stipendiaria et tributaria praedia quid sint & unde dicta

stipes ἔρανος qd

ἐπαρχιῶται .1. prominciales

Tributu

εἰ δὲ

εἰ δὲ πωλήσας τρασιτεύσει, οὐχ ἑτέρως ὧδε τὸν ἀγοραστῶν ἡ δεσποτεία μέτεισιν, ἐὰν μὴ ὁ ἀγοραστὴς τοῦ πρώτου τὸ τίμημα καταβαλὴ τοῦ πράγματος, ἢ τὸ ἱκανὸν αὐτοῦ ποιήσει ὧδε τοῦ τιμήματος. τί γὰρ ὅτι ἔδωκε τίπον τινὰ τῶν αὐτοῦ ὁμολογήσαντα δώσειν τὸ τίμημα, ἢ καὶ ἐνέχυρον παρέσχεν τῶν τοῦ τιμήματος. τοῦτο δὲ καὶ τοῦ δυνάσθαι δέλτω δικαιοῦται νόμῳ. καὶ οὐδὲν ἕτερον εὑρίσκομεν iuris gentium ὑπάρχειν τοῦτο τὸ νόμιμον, ἐπειδὴ πρόσεστιν αὐτοῦ φυσικὴ δικαιοσύνη, διὸ παρὰ πᾶσιν τοῖς ἔθνεσι πολιτεύεται. ὥστε ὅσα ἀεὶ μὴν ἐξ ἑτέρας αἰτίας τρασιτεύων ὁ δεσπότης, μεταφέρει δεσποτείαν. ὧδε δὲ πράσεως οὐχ ἑτέρως, εἰ μὴ λάβῃ τὸ τίμημα, ἢ τὸ ἀσφαλὲς αὐτοῦ γνῶται ὧδε τοῦ τιμήματος εἰ δὲ ὁ πρώτης, οὔτε ἔλαβε τὸ τίμημα, οὔτε ἔλαβε πνὰ τὸν ὑπὲρ τοῦ ἀγοραστοῦ ἐπερωτώμενον, οὔτε ἐνέχυρα, ἀλλ' ἠρκέσθη τῇ τοῦ ἀγοραστοῦ πίστει, θαρρήσας ὅτι λήψεται τῶν δι' ἀτίμησιν, καὶ ταῦτα λέγομεν εὐθέως ὧδε τὸν ἀγοραστῶν μετῆναι τῶν δεσποτείαν τρασιτζίουα δὲ γενομένης, οὐδεμία τίς ἔσται διαφορὰ, πότερον αὐτὸς ὁ δεσπότης ὄντα ὁ τρασιτεύων, ἢ ἕτερος κατὰ γνώμῃ αὐτοῦ. τούτῳ τοῦ λόγῳ, ἐὰν ἄδειαν παρασχῇ τινὶ τοῦ δοικεῖν ὡς βούλεται τῶν ἐμῶν οὐσίαν, ὄντος δὲ ἐκ τούτων τι πωλήσῃ τῶν πραγμάτων, καὶ τρασιτεύσῃ, μεταφέρει τῶν δεσποτείαν ὧδε τὸν λαβόντα. δοκεῖ γὰρ γνώμῃ τοῦ δεσπότου τοῦτο πράττειν. ἔστι δὲ εὑρεῖν πνὰ θέματα ἐν οἷς καὶ παραδόσεως χωρὶς, γυμνὴ δὲ ὅμως βούλησις, ἀρκεῖ πρὸς τὸ μεταθεῖναι τῶν δεσποτείαν. οἷον ἔχρησαί σοι τὸ ἐμὸν βιβλίον. ἢ ἐμίσθωσά σοι τὸν ἐμὸν ἀγρὸν, ἢ παρεθέμην σοι τὸ ἐμὸν μυσόριον. ἐὰν μετὰ ταῦτα πωλήσω σοι ταῦτα, ἢ δωρήσωμαι, εὐθέως ἅμα τῇ δωρεᾷ, ἢ ἅμα τῇ πράσει, δεσπότῃ σε ποιῶ τούτων, καὶ ταῦτα τρασιτζίουα μὴ γνομένης. ἐπειδὴ γὰρ προϋπῆρχε φυσικὴ κατοχὴ παρὰ σοὶ τῶν εἰρημένων πραγμάτων, διὰ τοῦτο, ὅτι βούλομαι σὸν εἶναι τὸν ἐμὸν πρᾶγμα, εὐθέως παραγίνεταί σοι ἡ δεσποτεία, ὥσπερ εἰ δωρεᾶς χάριν, ἤγουν πράσεως γέγονεν ἰδιωτικὴ τρασιτζίων. ἐπεθέμην ἐν ὡρείῳ φορτίᾳ δισφόρα. δυηλέχθης μοι ὥστε ταῦτα σοι πωλῆσαι, συμφώνου γενομένου. δεδώκας τὸ τίμημα, ἐὰν παρεστὼς τοῦ ὡρείου παραδῶ σοι κλεῖς, εὐθέως δεσπότης γίνῃ τῶν φορτίων. πολλοῖς ἐκὼν μεταφέρω δεσποτείαν οὐ πινα τῶν ἐμοὶ ἀγνοουμένων. πόθεν δυ ἐρωτηθεὶς, καὶ πρὸ τῆς παραδόσεως, καὶ μετὰ τῶν παραδοσιν, οὐ πάντως δύναμαι εἰπεῖν, πρὸν τοῦτο ὅτι τὸ πρόσωπον. τοῦτο δὲ συμβαίνει, ὧδε τῶν πρατόρων, ἢ τῶν ἐμπόρων, οἱ πνὰ εἰώθασιν, ἢ ἐν ταῖς προσελεύσεσιν, ἢ ἐν ταῖς θέσεις, εἴπερ πνὰ τοῖς δημόσιοις, καὶ δεσπότης εὐθέως γίνεται ὁ λαβών. καί τι ὁ ταῦτα ἀφιεὶς, ἀγνοεῖ τις ὑποδέχεσθαι μέλλει ἕκαστον τῶν ἐρωτωμένων ἐντεῦθεν δῆλον, ὅτι ἐὰν τὸ ἐμὸν καταφρονήσω πρᾶγμα τοῦ, καὶ τοῦτο ἐμοῦ ἀφαιρέσω καὶ χῶς, τὸ καταλαμβάνοντος εὐθέως γίνεται, ὅπερ λέγουσιν οἱ παλαιοὶ προδοξίλικον. προδοξίλικον δέ ἐστιν

Venditae

πρώτῃ .1. venditori

τίμημα pretium

δικαιοῦται cautum est

πρώτης ἀγοραστῆς

μετῆναι transferre. transferri

Interdum

ἔχρη ⊖ como dam.

πρεθέμην deposui

μυσόριον ὠρέω. hortei

Ite si quis

Hoc aplius

ὅπερ

Pro derelicto qd.

Τί γὰρ ὅτι ἔδωκεν &c

//κονδικτίτιος ∠κουφότερον

ὅπερ ὁ δεσπότης τοιούτῳ ἔχων τῶν δικαιοπραξιῶν ἀποβαλλεται, ὥστε μὴ βούλεσθαι αὐτὸν τῆς οἰκείας εἶναι πολιτείας. ἀμέλει, παραχρῆμα παύεται τοῦ εἶναι δεσπότης. ἔτερόν τι ἐστὶν ἐπὶ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ἃ τινα διὰ τῶν συμβάντων ἐν τῇ θαλάσσῃ ῥαλλῶν, κουφότερα οἱ πλέοντες βουλόμενοι ποιῆσαι, ἐν ᾧ τῶν οἰκείμενον τῇ νηῒ βάρος ἀπεβάλοντο. ταῦτα γὰρ τὰ ἀπερριμμένα τῆς τῶν ἀπερριμμένων μένει δεσποτείας. ὁμολογοῦνται γὰρ τῶν τοιούτων ἀπερριμμένων γενέσθαι, ὁ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι ταῦτα τῆς ἐκείνων δεσποτείας εἶναι τοὺς ἀπερριμμένους, ἀλλὰ διὰ τὸ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν μετ' αὐτῆς τῆς νεώς, τὸν τῆς θαλάσσης κίνδυνον διαφυγεῖν. ὅθεν εἴ τις τῶν τῶν πραγμάτων ὑπὸ τῶν κυμάτων ἐκβραδυνθέντων, ἢ καὶ φερομένων ἐν τῷ ὕδατι δραξῆται, καὶ λογισμῷ κερδαίνοντος, ἤτοι ἀπεροῦντος ταῦτα λάβῃ, κλοπὴν ἁμαρτάνει. παραπλήσια δὲ τούτοις ἐστὶ κἀκεῖνα τὰ πράγματα. οἷον ἠβουλόμην ἀπελθεῖν ἐπί τινα τόπον. εἰ ἔχοις σὺ καρροῦκαν, διὰ ἧς ἐδυνάμην ἐγὼ τὴν ὁδὸν διανῦσαι. ἠπίστασε, ὥστε ἐπὶ καθεδεῖναι αὐτῇ, καὶ τὰ ἐμὰ ἀπερίεσθαι πράγματα, ἐπὶ τὸ ἀφικέσθαι με εἰς ὃν ἐζήτουν τόπον. τοῦτό μοι ποιεῖν ὑπέσχετο, ἐπὶ μισθῷ, ἢ καὶ δίκαιον μισθοῦ. ἀπεθέμην ἐν τῇ καρούκᾳ τὰ ἐμὰ πράγματα. ἐν δὲ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ, σωίβη τινὰ τῶν πραγμάτων ἐκπεσεῖν τῆς καρούκας αὐτῆς, ἀγνοοῦντος ἐμοῦ. ἐκ ἔστι ταῦτα τῶν εὑρισκόντων, ἀλλὰ πεφύλακται τῇ ἐμῇ δεσποτείᾳ. δίδοται γάρ μοι ἐπ' αὐτοῖς in rem, ἀδὶ ἀξιβγίδουμ, φούρτι, καὶ φούρπεν κονδικτίῳν, τουτέστι εκδικήσεως ἀγωγή, ἢ ἐκνίκησις κατὰ τῶν κλεπτῶν.

ῥάλη tempestas

ἐκβεβαρυνθέντων

ἁμαρτάνει κλοπὴν

καρούκα Currus

DE REBVS CORPORALIBVS ET INCORPORALIBVS Titulus II

Ἱερήκαμεν ἐν τοῖς πολλαχοῦ περὶ τῶν πραγμάτων διαιρέσεως. ὅτι τινὰ μέν ἐστι φυσικὰ κατοχαλία, ἤτοι iuris gentium, τινὰ κοινά, τινὰ τῆς ὁμάδος, τινὰ ἀδέσποτα, τὰ δὲ πλείονα τῶν καθ' ἕκαστον. καὶ εἰρήκαμεν ὅτι πολλοῖς τρόποις, τῆς ἡμετέρας γίνεται διαστολεῖας τὰ πράγματα. καὶ φυσικοὺς εἴπομεν τρόπους τούτους. τὴν θήραν, τὰ λαφυρα, τοὺς ἐν αἰγιαλῷ εὑρισκομένους λίθους, ἤτοι ἀκρίδας. καὶ τὰ ἐκ τῶν ἡμετέρων τικτόμενα ζώων, καὶ ἀλουβίονα, καὶ νῆσον, ἢ ἐν θαλάσσῃ, ὅπερ σπάνιον, ἢ ἐν ποταμῷ ἀναφυομένην, ὅπερ σωωεχές. ἔτι δὲ καὶ τὸ γειτνιάζειν τῇ τοῦ ποταμοῦ καταλειφθείσῃ νηδύϊ, ἤτοι κοίτῃ. καὶ ἐν ἀλλοτρίων ὑλῶν ἐδίδου κατασκευάσαι, ὡς μὴ δυνάσθαι ἐν κατασκευάσθαι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀνατρέχειν ὕλην. καὶ ἐν ἰδίας καὶ ἀλλοτρίας ὕλης κατασκευάσαι, ἢ τὸ ἀλλοτρίαν πορφύραν συνυφαίνειν τῇ οἰκείᾳ ἐσθῆτι. καὶ τὸ δύο πινῶν ὕλας τὰς αὐτὰς, ἢ καὶ διαφόρου γνώμῃ τῶν δεσποτῶν, ἢ καὶ

Pulchra antecessorum iteratio

Naturales dominij species

καὶ τυχηρῶς μιγῆναι, ἢ καὶ διαφόρων δεσποτῶν σωροὶ σίτου γνώμῃ αὐτῶν μιγῆναι. οὐκέτι δὲ, εἰ βουλήσει τοῦ ἑνὸς, ἢ καὶ τύχῃ ἔστιν σωίβη. καὶ ὁ κανὼν ὁ λέγων, εἴκειν τὰ ὑποκείμενα τοῖς ὑποκειμένοις, ὡς ἐν πολλοῖς ἐθεωρήθη θέμασιν. οἷον ἡνίκα ἐξ ἀλλοτρίας ὕλης ἐν τῷ ἐμῷ ὠκοδομήθη ἐδάφει, ἢ ἐκ τῆς ἐμῆς ὕλης ἐν ἀλλοτρίῳ οἴκῳ κατεσκεύασται, ἢ ἀλλότριον διάφορον ἐν ἰδίῳ τις ἐφύτευσεν ἀγρῷ, ἢ ἴδιον διάφορον ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ, ὥστε καὶ ῥιζῶσαι. ὅπερ ἐκραύτησε, καὶ ὠδὶ τοῦ σπειρομένου σίτου, καὶ ὠδὶ τῶν ἐπιτιθεμένων γραμμάτων ἐμοῖς χάρταις, ἢ ἐμαῖς μεμβράναις, ἐν δὲ ἐναντίον ὠδὶ τῆς εἰκόνος. ἐκεῖ γὰρ ἡ ἐξέν σανὶς, εἴκει τῇ γραφῇ. ἐν δὲ ταῖς φυσικαῖς κτήσεσίν ἐστι, καὶ ἐν βοναφίδε λαβεῖν παρὰ τοῦ μὴ δεσπότου ἀγρόν. αὕτη γὰρ ἡ βοναφίδεϊ νομὴ ἀφεῖ εἰς ἐν ποιῆσαι αὐτὴν δεσπότιν τῶν διαπαντηθέντων καρπῶν. καὶ ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις, ἢ ἐν ὁλόκληρον, ἢ μέρος πορίσεϊ τοῦ εὑρόντι, καὶ κατὰ τὴν διάταξιν φυσικὴ κτῆσις καὶ ἡ τῆς τραδιτζίονος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάντα, εἰρήσθω πρὸς τῶν σωματικῶν. ἐπεὶ δὴ δὲ τῶν πραγμάτων, τὰ μέν ἐστι σωματικὰ, τὰ δὲ ἀσώματα. σωματικὸν δέ ἐστιν, ὃ καὶ ὀνόματι γνωρίζεται, καὶ ἁφῇ καὶ θέᾳ ὑποπίπτει. οἷον ἀγρὸς, οἰκία, ἐσθὴς, οἰκέτης. ἀσώματον δέ ἐστιν, ὃ νῦν μόνον γνωρίζεται, οὔτε δὲ ἁφῇ, ἢ θέᾳ ὑποπίπτει. εἰπόντος ὅμως περὶ τῶν σωματικῶν, εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ἀσωμάτων. ἀσώματον δέ ἐστιν, ὃ ἐν δικαίῳ ἴσαται. οἷον κληρονομία, καὶ τί ἐστι κληρονομία; δικαίόν τι φανερὸς τρόποις σωιζόμενον, νῦν καταλαμβανόμενον, ὃ ποιεῖ με τῆς ἑτέρου περιουσίας ἀβρῶν γενέσθαι δεσπότιν. ἔτι δὲ καὶ ὁ ὀυσούφρουκτος. οὐσούφρουκτος δέ ἐστι δικαίόν τι φανερὸς τρόποις σωιζόμενον, ὃ ποιεῖ με κατὰ τῆς ἑτέρου δεσποτείας ἔχειν χρῆσιν καὶ ἐπικαρπίαν. ἔτι δὲ καὶ αἱ ἐνοχαὶ αἱ ὅπως δήποτε συνᾶσαι. πολλοὶ γὰρ τρόποι συνάσεως ἐνοχῆς, ὡς περιόντος μαθησόμεθα. καὶ τί ἐστιν ἐνοχή; δεσμὸς δικαίου, δι' οὗ τίς ἀναγκάζεται ποιεῖν ἕκαστον, ὃ ὀφείλει ποιεῖν. καὶ μή τις λεγέτω, ὅτι ἐν τῇ κληρονομίᾳ εὑρίσκεται πράγματα σωματικά. καὶ γὰρ ἡ κληρονομία, καὶ οἰκέτας ἔχει, καὶ ἀγρὸν, καὶ οἰκήματα, καὶ βιβλία. καὶ ὁ ὀυσούφρουκτος δὲ ἔχει ἐν ἴσῳ τοὺς καρποὺς τοὺς ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ λαμβανομένους, οἵ τινες σωματικοί εἰσι. καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐνοχῆς ἡμῖν ἐποφειλόμενον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σωματικόν ἐστιν, οἷον ἀγρὸς, οἰκέτης, χρήματα. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶπον, ἐπειδὴ ὡς μαθησόμεθα περιόντος, πολλάκις καὶ ἀσώματόν τι διὰ τῆς ἐνοχῆς ἀπαιτοῦμεν. μὴ τοίνυν λεγέτω τὶς, ὅτι ἡ κληρονομία, καὶ ὁ ὀυσούφρουκτος, καὶ ἡ ἐνοχὴ, σωματικά ἐστιν, ἐπειδὴ τὰ ὑποπεπτωκότα αὐτοῖς, ὡς εἴρηται ἐστὶ σωματικά. δεῖ γὰρ σκοπεῖσαι, ὅτι αὐτὸν τὸν δικαίον τὸν παρέχον μοι παρρησίαν, ὥστε ἀβρόως τὴν ἑτέρου λαμβάνειν περιουσίαν ἢ καρπεῖσθαι τὸν ἀλλότριον ἀγρὸν, ἢ ἀπαιτεῖν τὰ ἐπιφειλόμενα, ἀσώματόν ἐστιν, εἰ καὶ περιέχεται αὐτοῖς σωματικά. εἰσὶν

Corporalium & incorporalium textus diffinitio

Hæreditas qd

Vsufructus qd

Ἐνοχαὶ obligationes

εἰσὶν ἐν τῇς ἀσωμάτοις καὶ αἱ καλούμεναι δουλεῖαι, τοῦτο μὲν οἰκίας, τοῦτο δὲ ἀγροῦ. καὶ τί ἐστι δουλεία οἰκίας; δικαίόν τι φανερῶς τρόποις σωιζόμενον, νῶ καταλαμβανόμενον, ὃ ποιεῖ τὸν ἀγρογείτονα, ἀνέχεσθαι τῶν τοῦ ἀγρογείτονος βαρῶν. ἔτι δὲ καὶ ὁ οὗτος. καὶ τί ἐστιν οὗτος; οὗτος ἐστὶ χρῆσις. χρῆσις δέ ἐστι δικαίόν τι φανερῶς τρόποις συνιζόμενον, νῶ καταλαμβανόμενον. ὃ ποιεῖ με κατὰ τῆς ἑτέρου δεσποτείας ἔχειν χρῆσιν μόνῳ. ἔτι καὶ ἡ ἀβιτατίων, ἤτοι οἴκησις. καὶ τί ἐστιν ἀβιτατίων; δικαίόν τι φανερῶς τρόποις σωιζόμενον, νῶ καταλαμβανόμενον. ὃ δίδωσί μοι παρῆσίαν οἰκεῖν ἐν ἀλλοτρίᾳ οἰκίᾳ, κεχωρισμένον ἄσου, καὶ ἀσυφρόντου.

DE SERVITVTIBVS Titulus III

Ἰωμεν κατὰ πρώτιν τάξιν περὶ δουλείας ἀγροῦ. καὶ ἐν μὲν ὅρον οἶδας, εἰπεῖν δὲ ἀναγκαῖον εἴδη δουλείας. δουλεία ἀγροῦ ἐστιν, οἷον ἴτου, ἄκτους, βία, *aquae ductus*. καὶ τί ἐστιν ἴτου; οἷον ἔχον ἀγρὸν ἐγώ, ἔχοντα δὲ καὶ σὺ πλησίον ἀγρόν. βουλόμενος ἐγὼ ὠδὶ τὸν ἐμὸν ἀγρὸν ἀπιέναι, ἐδεόμην πολλοῦ κύκλου, ἤτησά σε, ἵνα παραχωρήσῃς μὴ ἴτου. τουτέστιν ὥστε δεῖναί μοι βαδίζειν διὰ τοῦ σοῦ ἀγροῦ. σώτομος γὰρ οὕτω ὠδὶ τὸν ἐμὸν ἀγρὸν φέρουσα ὁδός. παρεχώρησας μοι τὸ ἴτου, ὥστε με παρεῖναι, οὐ μετὰ ὑποζυγίου οὐδὲ μετὰ ὀχήματος. ἄκτους δέ ἐστιν ἐλασία, ὅτε αἰτήσω σε, ὥστε δεῖναί μοι διὰ τοῦ σοῦ βαδίζειν ἀγροῦ, μετὰ ὑποζυγίου, ἢ ὀχήματος. ὥστε ὅσον ὁ ἔχων τὸ ἴτου, οὐκ ἔχει τὸ ἄκτους. μετὰ γὰρ ὑποζυγίου, ἢ ὀχήματος παρεῖναι οὐ δύναται. ὁ δὲ ἔχων τὸ ἄκτους, ἔχει καὶ τὸ ἴτου. δύναται γὰρ καὶ μόνος, καὶ μετὰ ὑποζυγίου παρεῖναι βία ἐστὶ δικαίόν τοῦ ἐμὲ πορεύεσθαι καὶ ἔχειν ὑποζύγια. ὥστε ὅσον τὸ βία, ταῦτα ἔχει, ἃ καὶ τὸ ἄκτους. διαφοραὶ δέ εἰσιν ἐν ἑτέροις, ἃς μαθησόμεθα ἐν τοῖς διγέσοις ἀκουαιδούκτους ἐστί, δικαίόν τοι ἕλκειν με ὕδωρ δι' ἀλλοτρίου ἀγροῦ. οἷον ἔχοντα ἀγρὸν ὕδατι πλουτοῦντα, ἔχον δὲ ἐγὼ πλησίον ἀγρὸν ὕδατος δεόμενον. ἤτησά σε, ὥστε μοι ἐξεῖναι ἐκ τῆς παρὰ σοὶ φυομένης πηγῆς ὕδωρ ἕλκειν εἰς τὸν ἐμὸν ἀγρόν. παρέχοντί μοι τοῦτο, αὕτη ἡ δουλεία λέγεται ἀκουαιδούκτους. νῦν μὲν εἴπωμεν τὰς δουλείας τῆς οἰκίας. δουλεῖαι οἰκίας εἰσίν, αἵ τινες σωλίωνται τοῖς οἰκοδομήμασι. διὰ τοῦτο δὲ ῥωμαϊστὶ λέγονται, *urbanorum prædiorum*, ἤτοι τῶν πολιτικῶν οἰκιῶν, ἐπειδὴ πάντα τὰ οἰκήματα οὐρανὰ προσαγορεύεται, εἰ καὶ ἐν κώμῃ ἐστί. καὶ ποῖαι εἰσὶ δουλεῖαι τῶν οἰκιῶν; τὸ ἀνέχεσθαί με τῶν βαρῶν τοῦ γείτονος. εἰσὶ δὲ ἄνται.

ἔχον

Servitus domus

Servitus agri

Vsus quid.

Habitatio

Iter. gd

Actus. gd.

Via. gd

Aquæductus. gd.

Prædiorũ

Servitutes domorũ

κώμη villa

ἀνέχεσθαί με τῶν βαρῶν τοῦ γείτονος

ἔχον οἰκίαν. ἔχοντα δὲ καὶ σὺ πλησίον οἰκίαν. ἤτησά σε ἵνα ἐξῇ μοι τὰς ἐμὰς δυκοὺς τῆς σοῖς ὠθεῖναι τοίχοις, ἢ ὥστε μοι δεῖναι σοῦ σαλαγμοὺς ἤτοι σοῦ κρουνοὺς σοῦ ἀπὸ τῶν ἐμῶν κοράμων, ἐκπέμπειν κατὰ τῶν σῶν δωμάτων, ἢ κατὰ τοῦ σοῦ μεσαύλου, ἢ σὺ ἔχοντα τοιοῦτον δίκαιον κατὰ τῶν ἐμῶν οἰκημάτων. καὶ ἤτησά σε, ὥστε μὴ ἐκπέμπειν σε κατὰ τῶν ἐμῶν δωμάτων, ἢ κατὰ τῶν ἐμῶν μυκαύλων, τοὺς σαλαγμοὺς, ἢ τοὺς κρουνοὺς τοὺς ἀπὸ τῶν σῶν κοραμῶν. ἢ ἤτησά σε παραχωρεῖν μοι τοιοῦτον δίκαιον, ὥστε σοὶ μὴ δεῖναι ἀνοικοδομῆσαι τοῖς σοῖς οἰκίαν, καὶ ἐντεῦθεν ἀφαιρεῖσθαι τὸ τῆς ἐμῆς οἰκίας φῶς. ἐν τοῖς δουλείαις τῶν ἀγρῶν· δεῖ γὰρ ἀναφέρειν εἰς αὐτοὺς· φασί τινες σωαριθμεῖσθαι δικαίως ἀκουαιδούκτους οἷον ὥστε μοι δεῖναι διόρχεσθαι ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ, καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ παρὰ σοὶ πηγῆς ὕδωρ αὐτλεῖν, ἢ ὥστε πατεῖν ἐν τῷ ἀγρῷ τὰ ἐμὰ πρόβατα, ἢ καταυλεῖν αὐτὰ ἐκεῖ, διὰ τὸ τυχὸν πολλὰς ἔχειν βοτάνας, ἢ ὥστε ἄσβεσον καίειν ἢ φαμμον λαμβάνειν. διὰ τοῦτο δὲ ἄυται αἱ εἰρημέναι λέγονται δουλείαι ἀγροῦ, ἢ οἰκιῶν, ἐπειδὴ δίχα τῶν ἀγρῶν, ἢ οἰκιῶν σωεσάναι ὁ δύνανται. ὁ δεῖς γὰρ δύναται δουλείαν κτήσασθαι οἰκίας ἢ ἀγροῦ, εἰ μὴ ὁ ἔχων ἀγρὸν, ἢ οἰκίαν. ὁ δὲ πάλιν ἐποφείλειν τὶς δύναται μίαν τῶν προειρημένων δουλειῶν, εἰ μὴ ἔχει οἰκίαν, ἢ ἀγρόν. ὁ δὲ βουλόμενος τοῦ γείτονι παραχωρῆσαι δουλείαν, διὰ συμφώνων καὶ ἐπερωτήσεων οὗτος δύναται πρεῖν. συμφώνου γὰρ γνομένου περὶ τοῦ παραχωρηθῆναι τὴν δουλείαν, ἐπερωτᾷ ὁ μέλλων λαμβάνειν κατὰ παραχώρησιν. ὁμολογεῖς ἐμμένειν τῇ παραχωρηθείσῃ δουλείᾳ. εἰ δὲ ἐμμένεις, ὁμολογεῖς διδόναι μοι λόγον πρόσιμον νομίσματα ἑκατόν. δύναται δὲ καὶ ἐν διαθήκῃ τὶς τὸν ἴσον κληρονόμον καταδικάζειν λέγων. καταδικάζω σε ὦ κληρονόμε μὴ ἀνοικοδομῆσαι σε τὰ οἰκήματα, ἵνα μὴ καταβλάψῃς τῆς γειτνιαζούσης οἰκίας τὸ φῶς. ἢ καταδικάζω σε ὦ κληρονόμε, ὥστε σε ἀνέχεσθαι τοῦ γείτονος βουλομένου ξύλον ἐπιθεῖναι κατὰ τοῦ σοῦ τοίχου, ἢ σὺ σαλαγμοὺς ἐκπέμπειν τὸν γείτονα κατὰ τῶν σῶν δωμάτων. ἢ ἵνα ἀναδέχῃ τὸν γείτονα τὴν τοῦ ἴτου δουλείαν, ἢ ἄκτους ἔχειν κατὰ τοῦ σοῦ ἀγροῦ, ἢ ὕδωρ ἕλκειν διὰ αὐτοῦ ὠδὶ τὸν ἴσον ἀγρόν. ὥστε ὅσον σωίσαται ἡ δουλεία, πάκτις, καὶ ἐπερωτήσεσι, καὶ ἐν διαθήκαις.

DE VSVFRVCTV Titulus IIII

Νῦν διδξέλθωμεν περὶ ὀσφρέκτου, μετὰ τὴν δουλείαν τοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς οἰκίας. καὶ οἶδας μὲν ὡς ἐν τῇς πολλαβέσιν ὡρισάμεθα, τί ἐστιν ὀσφρέκτης. ἐκ ἄρτου δὲ καὶ ἕτερον ὅρον εἰπεῖν. ὀσφρέκτός ἐστιν, δικαίόν τι, ὃ ποιεῖ με κατὰ τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἔχειν χρῆσιν καὶ ἀπολαυπίαν. ἐφ' ὅσον αὐτὰ τὰ πρωτότυπα σώζεσθαι πράγματα. ἐπειδὴ γὰρ ἀσώματός ἐστιν ὁ ὀσφρέκτος, κατηγορεῖται

ἔχον

Inter

Nó potest poſſide re ſeruitute dom' uel agri niſi habeat domu uel agrũ

συμφώνων pacti ombus

ἐπερωτήσεων ſtipulationib'

πρόσιμον poena

ἀκουαιδούκτους. ἀκουαι δοκοὺς ἐμάς σαλαγμοὶ κρουνοὶ μεσαύλου

/. puto legendũ. aquæ ἀκουαι αὐσεω. ex mſ.

latinis

γορεῖται δὲ σωματικοῦ, ἀναγκη σωαπολλύσθαι τοῦ σωματικῶ καὶ αὐτόμ. οἷον παρεχώρησά σοι τὸν οὐσόφρουκτον τὸ ἐμοῦ οἰκέτυ. καὶ σὺ μὲν εἰς ὀσόφρυκτσαειΘ, ἐγὼ δὲ πλοπρυεταειΘ, ἐφ' ὅσον πόρίεσιμ ὁ οἰκέτης, ὁ ὀσόφρυκτΘ σωίσαται, τότυ δὲ τελυτήσαυτΘ, ὁ ὀυσόφρυκτΘ ἀχρεβγνυται. κεχώρεισαι ὅωσ ὁ ὀσόφρυκτΘ ἀχρ τῆς πλοπρυεταρίας, καὶ πολλοῖς τοῦτο συμβαίνει τρόπις. οἷον ὡς ὠνῆ θέματΘ. ἐληγαλτυσά σοι τὸ ἐμοῦ ἀγροῦ τὸν ὀσόφρυκτον. ὁ μὲν κληρονόμΘ ἔχει τὸ ἐμοῦ ἀγροῦ τῶν πλοπρυεταρίαν. ὁ δὲ ληγαταειΘ τὸν ὀσούφρυκτον. ἢ καὶ ἐκ τοῦ ᾠαυτίυ, ἐληγαλτυσά σοι τὸν ἀγρὸν deducto usufructu, τυτέσι παρανα τεχομένυ τοῦ ὀσόφρυκτυ. ᾠυτῶυθα, ὁ μὲν ληγαταειΘ τῶν πλοπρυεταειαν ἔχει. ὁ δὲ κληρονόμΘ τὸν ὀσόφρυκτον. ἢ πάλιν, ἑτέρω μὲν ἐληγάτυσα τὸν ὀσόφρυκτον, σοὶ δὲ τῶν πλοπρυεταρίαν. καὶ ταῦτα μὲν ᾠ σλαθήκη. εἰ δὲ σλαθήκης, εἴ τις βόλεται ὀσόφρυκτον ἑτέρω παραχωρῆσαι, σλὰ συμφώνων καὶ ἐπερωτήσεων τοῦτο πρεῖν ὀφείλει. ἵνα δὲ μὴ τελείως ἄχρηστοι εἰνσαν αἱ πλοπρυεταρίαι ἀεὶ κεχωρισμένυ τὸ ὀσόφρυκτον, ἤρεσε φανεροῖς τρόπις ἀχρεβγνυσθαι τὸν ὀσόφρυκτον ἐπὶ ὑποσρέφειν πρὸς τῶν πλοπρυεταρίαν. παραχωρεῖται δὲ ὀσόφρυκτΘ, ὀ μόνον ἀγρὸς, ἢ οἰκίας, ἀλλὰ καὶ οἰκετῶν, καὶ ὑποζυγίων, καὶ τῶν λοιπῶν πλαγμάτων, ἐξηρημένων ἐκεῖνων ἅ τινα αὐτῇ σλαπανᾶται τῇ χρήσει. ᾠν τόν γὰρ ὀδὲ φυσικῶ λόγω, ὀδὲ ἀκριβεῖ, ὀσόφρυκτΘ σλύσαται σωεσαύαι. καὶ πρία ταῦτα ὅστι τὰ πράγματα; οἷον οἶνΘ, ἔλαιον, σῖτΘ, ἐσθής. οἷς ὅστι παραπλήσια, καὶ τὰ ἀφγύρεια. ᾠ αὐτῇ γὰρ τῇ χρήσει, καὶ τῇ σωεχεῖ φαλλαγῇ, ἐκ τοῦ ἐξ ἑτέρυ μετέναι εἰς ἕτερον, τρόπον τινὰ ἀχρεβγνυται. ἐπεσθὴ τρίνω ὀδὲ λέγεται πλοβαίνειν ᾠν αὐτῶν ὀσόφρυκτον, σόγμα συγκλήτυ γέγονε τὸ λέγον, ὥσε καὶ ᾠν αὐτῶν σλὰ μεθόδυ σωίσαθαι ὀσόφρυκτον. ἐὰν γὰρ τελυτῶν τὶς ᾠν σήσηται κληρονόμον, ληγατσύσι σλίσοι ἱα νομίσματα, ἢ χιλίους ξέσας οἴνυ, ἢ ἐλαίυ, ἢ κ μοδίων σίτυ ὀσόφρυκτον, λαμβάνων σὺ ὁ ληγαταειΘ τὰ νομίσματα, ἢ τὸν οἶνον, ἢ τὸ ἔλαιον, γίνη τύτων δεσπότης παρὰ τῶν φύσιν τοῦ ὀσόφρυκτυ. ὁ γὰρ ὀσόφρυκτΘ, ἢ ἀλλοτρίας δεσποτείας ὅστιν. ἀλλ' ἐπεσθὴ ὀ σωίσηκε ἢ τύτῶν ἢ νόμυν ὀσόφρυκτΘ, εἰκότως καὶ οἱ κανόνες ᾠν αὐτῶν παραβαίνονται τοῦ ὀσόφρυκτυ. ὁ γὰρ ὀσόφρυκτΘ, ὡς εἴρηται ἢ ἀλλοτρίας δεσποτείας ὅστι. παρέξεις σλίμοι ἰκανοσθσίαν, ὅτι τρσῶτα μοι ἀχρηστήσεις ὅσα καὶ λαμβάνεις, ἐὰν συμβῇ τελυτῆσαί σε, ἢ ὑποσλῶσαι κάπιτις σημνυτζίονα. ὀ μόνον δὲ ᾠν τῶν εἰρημένων ὅστι τῶν τα, ἀλλὰ καὶ ᾠν τῶν λοιπῶν, οἷον ἐσθημάτων, ἢ κυρῶ, ἢ ᾠδε ἁπλῶς ἡ χρῆσις σλαπανᾷ τι ὑποκείμενον. γίνεται δὲ τῶν τα τῆς δεσποτείας τὸ ληγαταείρ, εἰ καὶ ἡ σλατίμησις αὐτῶν ἀρκαδίσαται. ὀ τῶν ἀφγυρίων φημί. τὰ γὰρ ἀφγύρια ὀ σλατιμᾶται. ὁπότε αὐτὰ ἑτέρων ὅστι σλατίμησις, ἀσφαλειαν πριοῦτΘ τοῦ ληγαταείρ, ὅτι τελυτήσας ἢ ὑποσὰς κάπιτις σημνυτζίονα, τῶν τόν τῶν τῶν πλαγμάτων ἀρκαδίσᾶ σλατίμησιν. ὥσε

Vsusfructus

Constituitur

πρὸς χωρίζεται constituitur. cócedit ut fa. seq.

ἀκριβῆ cimili

ἀφγύρεια

σλὰ μεθόδυ

ἀφγυρίων

∴ χίλια

ὥσε ὅωσ ἡ σύγκλητΘ ἡ τῶν νομοθετήσασα, ὀ σωίσησε μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀσόφρυκτον, ὀ δὲ γὰρ ᾠσλώαν. σλὰ δὲ τῆς μεθόδυ cautionis ἕνεκα ἀσφαλείας, μίμησιν ἐπιγνόησαν ὀσόφρυκτυ. ἀχρεβγνυται δὲ ὀσόφρυκτΘ, τῇ τελυτῇ τοῦ ὀσόφρυκτυαείυ, καὶ τοῖς δύο κάπιτις σημνυτζίοσι, τῇ μεγάλη, καὶ τῇ μέσῃ. ὃ ὃ non utendo, τρόπῳ ξηρῷ καὶ ὡρισμένῳ χρόνῳ, ἅ τινα πάντα πολιέχετ σλαταξει τοῦ ἡμετέρυ βασιλέως. ὁμοίως ἀχρεβγνυται ὁ ὀσόφρυκτΘ, ἐὰν ὁ ὀσόφρυκτυαειΘ τοῦ πλοπρυεταείῳ τὸν ὀσόφρυκτον παραχωρήσῃ. ἐξωτικῶ γὰρ παραχωρῶν ὀ δέν πάσει, ἀλλὰ αὐτοδύνατος ὅστι ἡ παραχώρησις. εἰ δὲ μὴ ἐκ τοῦ ᾠαυτίυ, ὁ ὀσόφρυκτυάειος ᾠνῆκτησετ τῶν δεσποτείαν, ὁμοίως πάσχεται. λέγεται δὲ τοῦτο consolidatio, ἤγουν σύρεσις. ὅτι σωεσρχεται κατὰ τὸν τρόπον ὁ ὀσόφρυκτΘ τῇ πλοπρυεταείᾳ εἰς δὲ οἰκίας ἔχει τὶς ὀσόφρυκτον, ἐμπρησθῇ δὲ ἡ οἰκία, ἢ ὑπὸ σεισμοῦ καταπέσῃ, ἢ ὑπὸ παλαιότητος κατενεχθῇ, ὁ ὀσόφρυκτΘ ἀχρεβγνυται ὄντως, ὥσε μηδὲ τοῦ φιλοῦ ἐσλαφσυ τοῦ ὀσόφρυκτυαείῳ σώζεσθαι τὸν ὀσόφρυκτον. ἐπεσθὴ μὴ ἐσλαφσυ, ἀλλ' οἰκίας αὐτοῦ παρεχωρήθη ὁ ὀσόφρυκτΘ. ἀχρεβεσθεὶς δὲ ὁ ὀσόφρυκτΘ ἐνὶ τῶν εἰρημένων τρόπων, ἐπαύσεισιν ᾠν τῶν πλοπρυεταείαν. καὶ ᾠ ἐκείνυ τοῦ χρόνυ ὁ δεσπότης τοῦ πράγματΘ, πληρεσαυτῶν ᾠν τοῦ πράγματΘ ἔχει παρρησίαν. τυτέσι σλύσαται καὶ σὺν καρπὸς λαμβάνειν. πάλαι γὰρ ὀ σλυαμῶνΘ λαβεῖν σὺν καρπὸς, ὀκ ἐσλόκει ἔχειν τελείαν ᾠ ξυσίαν ᾠν τοῦ πράγματι.

Finitur

ἀσφάλεια cautio

παραχωρήσῃ. cedat. donet

Consolidatio

παρρησίαν. potestatem

ἐξουσίαν

DE VSV ET HABITATIONE

Titulus V

Ἐπὶ τὰς σλαλείας, καὶ τὸν ὀσόφρυκτον, ἀκόλυθον εἰπεῖν πρῶτον ὅσυ καὶ ἀβιτατζιόνΘ. ὁ ὅσΘ τῆς αὐτῆς σωίσαται τρόπις, καὶ τῆς αὐτῆς ἀχρεβγνυται, οἷς καὶ ὁ ὀσόφρυκτΘ. ἤτον δὲ ὅστι τὸ κόρσσΘ τὸ ἐκ τοῦ ὅσυ ἤπορ τὸ ἐκ τοῦ ὀσόφρυκτυ. ὁ γὰρ ὅσυν ἔχων ᾠ ὃ ἀγρῷ, ὀδὲν πλέον ἔχειν σλύσαται ἢ πορ τὸ κεχρῆσθαι τῆς ἐκεῖσε γνωμένοις λαχανοις, ὀπώραις, ἀνθεσι, χόρτοις, ταῖς φυλλᾶσι, ξύλοις, τῆς πρὸς τῶν καθ' ἡμέραν χρῆσιν ἀρκοῦσι. μέχει δὲ τοσούτυ ἕξεσι τῷ ὀσταείῳ σλατείβειν ᾠ τοῦ ἀγρῷ, ὥσε μὴ φαίνεσθαι αὐτὸν ἐπαχθῆ τοῦ σεπότη τοῦ ἀγροῦ, ὀδὲ τῆς τὸν ἀγρὸν γεωργῶσι γίνεσθαι πρὸς ἐμπόδιον. ὀκ ἔξεσι δὲ αὐτοῦ τὸν ὅσυν πιπράσκειν, ἢ μισθοῦν, ἢ πρᾶσιν παραχωρεῖν ἑτέρῳ, ὁπότε τοῦ ὀσόφρυκτυαείῳ πάντα ταῦτα πράττειν ᾠτέτραπται. ὁ δὲ οἰκίας ὅσον ἔχων, μέχει τοσούτυ νοεῖται παρρησίαν ἔχειν, ὥσε αὐτὸν μόνον οἰκεῖν, μὴ μόνυ τι μεταφορεῖν ἐφ' ἑτέρυ τῶν ἀβιτατζίονα, ἤγουν τῶν οἰκνσιν ἐκκτήσθαι δὲ εἰ φίλον ἔξεσιν αὐτοῦ σλέχεσθαι. καὶ ἤρεσεν, ὥσε σλύσασθαι. ᾠτέτραστται δὲ αὐτοῦ ἔχειν ᾠ τῇ ἀβιτατζίονι, τῶν γαμετῶν, καὶ σὺν οἰκεῖσυ παῖδας. καὶ ἀπελυθέρυς. ὀ μὲν ἀλλὰ καὶ ἄλλυς ἐλευθέρυς, οἷς ὀχ ἥτον ὡς οἰκέτας κέχρηται. οἷον μισθωτῆς. εἰ δὲ καὶ γυναικὶ ὅσΘ

Vsus agri

ὀπώραις pomis

φυλλᾶσι. stramentis

Item is

Vsus domus

οἰκίας

Item is ad quem

ὀικίας καταλειφθῇ, ἔξεσιν αὐτῇ ἀκολύτως ἐκεῖ συνοικεῖν τῷ ἀνδρί. ἐὰν δὲ οἰκέτης δοῦλός μοι παραχωρηθῇ, ἐγὼ μόνος τοῖς operis αὐτοῦ, καὶ τῇ ὑπουργείᾳ κεχρῆσθαι δύναμαι. ἐὰν αὐτὸ δοῦναι εἰ καὶ ὑποζυγίου δοῦλός μοι παραχωρηθῇ. εἰ δὲ βεμμαστὴν οἷον πλοβαστὴν δοῦλός μοι λογατοῦθῃ, ὅτε τῷ γαῦλα κτι, ὅτε τοῖς ἀρνίοις, ὅτε τῷ ἢ αὐτῶν ἐρίω συγχωρεῖται κεχρῆσθαι. ἐπειδὴ ταῦτα ἐν καρπῷ δοῦναι, τουτέστιν δουλεύοντα δοῦναι καὶ οὐχὶ δοῦλα. ἀλλ' εἰς τοῦτο μόνον συμβαλλεταί μοι, ἐὰν ἔχειν δοῦλον πλοβαστὴν, ὥστε δύνασθαι ἄγειν αὐτὰ εἰς τὴν ἐμὸν ἀγρὸν, καὶ τοῦτον κοπρίζειν. ἡ δὲ τῶν πλοβαστῶν κόπρος ἐνθαλῆ καὶ γόνιμον ἀποτελεῖ τὴν ἀγρόν. ἐὰν ἀβιτατζίων λογατοῦθῃ τινί, ἢ καὶ ἑτέρῳ τρόπῳ συνῇ, ὅτε δοκεῖ τοῦτο εἶναι, ὅτε δουλεύοντος, ἀλλ' ὡσανεὶ ἰδιωτικὸν δικαίου τι. ἐζητήθη δὲ, εἰ ὁ ἔχων ἀβιτατζίονα δύναται ταύτῃ ἑτέρῳ μαθοῦν. καὶ πολλῶν γνωριζομένων νομικῶν, μόνου δὲ μαρκέλλου τοῦ τρέποντος τὸ μαθοῦν, γέγονε διάταξις τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως τὴν μόνον τὴν χρῆσιν μὴ μόνον οἰκεῖν αὐτὸν εἴγε βούλεται, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις μαθοῦν. ἀρκεῖ ταῦτα πολὺ δυλεῖν καὶ δουλεύοντα, καὶ δοῦναι, καὶ ἀβιτατζίονος δικαίου ἐλθεῖν. πολὺ δὲ κληρομίας καὶ γνῶν, ἃ τοῖς οἰκείοις ἐκτεθήσεται τόποις. ἐπειδὴ δὲ εἰρήκαμεν ὡς ἂν σωτόμῳ, τίσι τρόποις φυσικῶς κτώμεθα τὰ πράγματα. νῦν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, τίσι τρόποις νομίμῳ καὶ πολιτικῷ δικαίῳ τὰ ἀλλότρια κτᾶσθαι δυνάμεθα.

Sed si cui

Marcellus

Hæc de

DE VSVCAPIONIBVS ET LONGI TEMPORIS PRAESCRIPTIONIBVS Tit. VI

ΙΔιελθόντες τὰς φυσικὰς κτήσεις, δίκαιον καὶ πολὺ τῶν ἐν νόμῳ. ὅτι μὲν ἐάν τις τὴν οἰκεῖον ἐμοὶ τραδιτοῦσι πρᾶγμα, μεταφορεῖ τὴν πρόσοψιν δεσποτείαν συνομολόγηται. τί δὲ ὅτι ἀλλότριον τὶς πρᾶγμα, ὃ ἐκ λῶν δεσπότης ἐτραδίτουσέ μοι; ἄρα μεταφορεῖ ἐν τοῦδε τὴν δεσποτείαν; καὶ λέγομεν, ὅτι ὀδαμῶς. πῶς γὰρ λῶν ἐκ εἶχε; τί ὄν; μετήγαγεν ἐπ' ἐμὲ αὐτὴν λῶν εἶχε νομὴν, ἤγοι καρχεῖν. καὶ ἐκ ἴσε τοῦτο μικρόν. εἰ γὰρ βοναφίδε δίξομαι τὸ πρᾶγμα βοναφίδε δὲ ἐστὶ, τὸ πιστεύειν με δεσπότην εἶναι τὸν πεπλανήτα, ἢ δωρησάμενον, ἢ δι' ἄλλης ἐνλόγου αἰτίας· οἷον ἀπὸ πρεμουτατζίου, ἤγοι αὐταλλαγῆς παραδεδωκότα πάλαι μὲν εἰ κινηθὲν λῶν τὸ πρᾶγμα ἐνιαυτοῦ παραδραμόντος, ἐγινόμεν δεσπότης, εἴτε ἐν τῇ ἰταλίᾳ. εἴτε ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δήπου. εἰ δὲ ἀκίνητον δυετίας παρελθούσης, ἐν ᾧ λῶν ἀγρὸς ἐν ἰταλίᾳ δικείμενος, ἢ οἰκία, ὀσηκαπιτεύεται παρ' ἐμοῦ. τουτέστι δίκαιος τῆς χρήσεως ἐλαμβάνετο, καὶ τῆς ἐμῆς ἐγίνετο δεσποτείας τὸ δυωδεκαέτες τὸ νόμου ὅτε κελεύσαντος. καὶ μὴ τὶς νομιζέτω ἄδικον εἶναι τὸν νόμον, ὅτι ἑτέρου μὲν δίκαιος τῆς ὀσηκαπίου, τουτέστι τῆς χρονίας νομῆς ἐγίνετο δεσπότης. ἑτέρου δὲ τῶν οἰκείων ἐσοῦ

Bona fide qd.

Vsucapi qd

ἐσοῦ

ἀρνίοις

Omni stercus foecundos facit agros.

ἐσοῦ πολὺ γὰρ ἐπιγνόθη, τοῖς τὸ μὴ φθείρεσθαι αὐτὰ τὰ πράγματα. ἔνιοι γὰρ ἀγνοῶν, πότερον αὐτῷ διαφέρει τὸ πρᾶγμα ὃ νέμεται, ὃ δεμίαν ἐπιεῖν τοῦτο φροντίδα ἐλπίζων ὅτε δύνατε παραγνώσεσθαι τὴν ἀληθῆ δεσπότην, καὶ ὅτε ἀφανῶν. ἐκ τῆς τοιαύτης αἰτίας θαυμάζω οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐθαυμαστῶν αὐτῶν, ἔμενον ἀπονόητα τὰ πράγματα, καὶ τῶν πραγμάτων ὄντων ἀπονοήτων, ἀπώλεια καὶ φθορὰ εἰκότως αὐτοῖς πλοσεγίνετο. καταδοχασάμενος ὅτι ὁ δυωδεκάδελτος τῆς τοιαύτης ἀνθρώπων γνώσεως, ὥστε χρόνον γνωστὸν ἐπὶ τῶν κινητῶν. δετίαν δὲ ἐπὶ τῶν ἀκινήτων. ὃ γὰρ εἰ μὴ παραγνώσεται ὁ δεσπότης, ἀναφαίρετον μένει τὸ πρᾶγμα παρὰ τῷ νεμομένῳ, ὃν ἀγανακτεῖ τῶν δεσποτῶν. ἔρκει γὰρ αὐτοῖς γνωστὸν ἢ δετίας χρόνος πρὸς ἀναζήτησιν τῶν οἰκείων πραγμάτων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὁ δυωδεκάδελτος. ὁ δὲ ἡμέτερος βασιλεὺς, καλλίονι καὶ φιλανθρωποτέρᾳ διανοίᾳ χρησάμενος, πλοσέταξε, μὴ σωτόμως δοῦναι τοῦ δεσπότου τῶν οἰκείων πραγμάτων. καὶ ὁ δὲ ἑκατὸν τόπῳ τῶν οἰκείων ἐσφώνησεν ἐνδυναστείαν, ἀλλ' ἐξεφώνησεν τοῦτο τὸ γνωκλὶν διάταξιν. ἐν ᾗ διηγόρευται, ὥστε τὰ μὲν κινητὰ πράγματα παντὸς τῆς τριετίας παραδραμούσης ὀσηκαστιτεύεσθαι, τὰ δὲ ἀκίνητα, δίχα τῆς τοῦ μακροῦ χρόνου καταρχῆς. εἰ μὲν πάρεισιν οἱ δεσπόται δεκαετίας· εἰ δὲ ἀπολιμπάνονται, εἰκοσαετίας παρελθούσης. οἷον ἀγρὸν ἐτραδίτευσάς μοι, ἢ οἰκίαν τινὶ διαφόρου, τοποθύοντί μοι εἶναί σε δεσπότην, καὶ δίχα τοῦ βοναφίδε δεχόμενόν σε πρᾶγμα. εἰ μὲν ἐνδημεῖ ὁ τίτιος, ἀρκεῖ μοι πρὸς ὀσηκαπίονα δεκαετία. εἰ δὲ ἀπολιμπάνεται εἰκοσαετία. ταῦτα δὲ, ὅ μόνον ἐπὶ τῶν ἐν ἰταλίᾳ διακειμένων ἀκινήτων, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἐπαρχίαις, ἃ πάλαι σιπγνωρία, καὶ τριβουτωρία πρεσκρίνεται. καὶ ἁπλῶς ἐν πάσῃ γῇ τοῦ τῶν αὐτοῦ τελούσῃ βασιλείαν, κρατεῖν ἐνομοθέτησε. παντὸς μὲν τοι, βοναφίδεϊ νομῆς πλουτουμένης. ἐπειδὴ δὲ εἰρήκαμεν τὴν βοναφίδεϊ νεμόμενον διώκεσθαι ὀσηκαπιτεύειν, ἔστιν ἐυρεῖν βήματα, ἃ μὴ πολυπρεῖ ἡμῖν ὀσηκαπίονα. οἷον, ἐάν τις νέμηται ἐλεύθερον πρόσωπον, ἢ σάκρον, ἢ ἐλεγιόσον. ἐπειδὴ γὰρ ἡ ὀσηκαπίων δεσποτείαν πολυπρεῖ, κρείττονα δὲ τοῦτα τὰ πράγματα τοῦ δεσπόζεσθαι, εἰκότως, ὃ χ ὑπόκειται ὀσηκαπίονι.

Sed aliqñ

ἢ αὐτὴν νοεῖν ὀφείλομεν, καὶ ἐάν τις τὴν ἀλλότριον νέμεται φυγάδα, ὃ χ ὑπόκειται ὀσηκαπίονι, ὃ δὲ τὰ furtiua, ὃ δὲ τὰ ui possessa, ἤγοι τὰ βιαίως κατεχόμενα, ὃ δὲ δεκαετίας, ἢ εἰκοσαετίας παραδραμούσης, καὶ βοναφίδε νεμομένου. ἀλλὰ τὰ μὲν furtiua, δίξαι ἐπὶ τῶν κινητῶν, τὰ δὲ ui possessa, ἐπὶ τῶν ἀκινήτων. ἐκώλυσε γὰρ τὴν ὀσηκαπίονα, τῶν μὲν φορτίβων ὁ δυωδεκάδελτος, καὶ ὁ ἀτίλιος νόμος. τῶν δὲ ui possessorum, ὁ ἰούλιος, καὶ ὁ πλαύτιος. ἡνίκα ὅτι ὁρωτᾶ σέ τις, εἰ ὁ δεῖνα ὃ νέμεται ἢ πρᾶγμα διώκεται οὐ ὀσηκαπιτεύειν, δεῖ σε ζητεῖν ἢ πλοτόραν τοῦξιν, πότερον βοναφίδε, ἢ μαλαφίδε νέμεται. καὶ εἰ μὲν μάθῃς ὅτι βοναφίδεϊ, ὅρμησον ἐυθέως ἐπὶ τὴν δευτόραν ὁρώτησιν, καὶ ὁρώτησον, μὴ σάκρον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, μὴ ἐλεγιόσον

g 2

Furtiuæ

διαφέρει utilis pertinet. fo. 198

ἐκ τοῦ certo & præscripto

ἀπολιμπάνονται

διαφέρουσαν

κρατεῖν malere

Atilia

Iulia

Plautia

ἢ τὴν μαθήσου λεχομένην γνώμην διὰ τὸ χρήσιμον τῶν πραγμάτων ἐπιτρέπουσα

Τί δὲ ὅτι. C

& X. & XX. annorũ possessione parere usucapione. Ergo nõ est diuersa res posse sio & usus longi temporis, quã ab usucapione, ut prope finem uidetur minuere. & titulus capitis præfert. Lege. chor. 78. & 81 & 87

σον; μὴ ἐλεύθερον πρόσωπον, μὴ φόρτιον, μὴ βίαν πρόσταγμα; καὶ ἐὰν πρὸς τὴν εὕρεσιν, λέγε μὴ προβαίνειν τὴν ὀσυκοπίνα, διὰ τὸν πόσον τοῦ πράγματος βίαιον, ἢ τὸν λόγον, ἐπειδὴ φόρτιον ὄντα, ἢ βίαν πρόσταγμα. ἆρα οὖν ὁ κλέπτης καὶ ὁ βίαιος δύναται ὀσυκοπιτεύειν; ἵνα πλοπιδήσας ὁρᾷς, ὅτι ὀλαμῶς, διὰ τὸν πόσον βίαιον; ἐπειδὴ φόρτιον ὄντα, ἢ βίαν πρόσταγμα, ἀλλ' ὀδεῖ σε τοῦτο λέγειν. ἐπελαθε τῆς τάξεως. ἀλλὰ χρή σε λέγειν μὴ προβαίνειν τὴν ὀσυκοπώνα, διὰ τὸν πολυτίμοτον λόγον. τοιοῦτοι ἐπειδὴ μαλακίζει νέμεται. οἶδε γὰρ ὅτι φόρτιον, ἢ βίαν πρόσταγμα ὄντα. εἰ δὲ ὁ βίαιος, ἢ ὁ κλέπτης ἐτόλμα τοῦτο παρανομεῖν βουλόμενος λαμβάνοντι, τότε ὅσον μὲν ἐκ τῆς πλοτόλμας ἀκριβείας, ἐπειδὴ βουλόμενος νέμεται ὁ κατέχων τὸ πρᾶγμα, ὀκ ἐμπεδίζεται ἡ ὀσυκοπία, ἀλλὰ διὰ τὸν πόσον τοῦ πράγματος βίαιον κωλυθήσεται. ἔστι γὰρ φόρτιον, ἢ βίαν πρόσταγμα; καὶ τί ὄντι φόρτιον; φόρτιον ὄντα ὁ μόνον τὸν νύκτωρ, ἢ μεθ' ἡμέραν λαθρα λαμβανόμενον· ἀλλὰ γὰρ πᾶν πρᾶγμα κινητὸν ἀλλότριον, παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου ἠλαφόμενον. ἠλαφᾶν δέ ὄντι, τὸν ὡς δεσπότην ἀναστρέφεσθαι πρὸς τὸν πρᾶγμα, καὶ πάντειν τὰ πρέποντα δεσπότοις ἐπ' αὐτοῦ. ἀλλ' εἰ ἀληθὲς τὸν εἰρημένον, ὁ δὲ πρεσβύτερος ἀλλότριον πρᾶγμα δύναται ὀσυκοπιτεύεσθαι. πᾶς γὰρ ὃς νέμεται τὸν ἀλλότριον πρᾶγμα παρὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν ἠλαφᾶ. εἰ δὲ παρὰ γνώμην δεσπότου ἠλαφᾶ, φούρτιον ἀκριβεῖ τὸν πρᾶγμα. εἰ δὲ φούρτιον ὄντα, ἐπέχεται ἡ ὀσυκοπία. ἐλλιπῶς ὁ ὅρος ἔχει, καὶ δεῖ πρόσθεσιν καὶ τὸν νύκτωρ, ἢ μεθ' ἡμέραν λαθρα λαμβανόμενον, ἀλλὰ πᾶν πρᾶγμα κινητὸν ἀλλότριον παρὰ γνώμην δεσπότου κακῇ διαθέσει ἠλαφόμενον. οὕτως γὰρ ἔχων ὁ ὅρος, ἀνελλιπής ὄντα. ἀλλὰ καὶ τόνον προσεθήκατο, ἐυρίσκομαι τὴν ὀσυκοπίνα μὴ προβαίνουσαν. εἰ γὰρ νέμεταί τις τὸν ἀλλότριον πρᾶγμα παρὰ γνώμην δεσπότου, κακῇ διαθέσει τοῦ ἠλαφᾶ, καὶ ἀκριβεῖ αὐτὸν φούρτιον. ἀλλ' ὀκ ἔστι τοῦ ἀληθὲς, ὃν δέχεται γαῦ πινα ἠλαφᾶν τὸν ἀλλότριον πρᾶγμα, παρὰ γνώμην δεσπότου, καὶ κλοπὴν μὴ ἁμαρτάνειν, διὰ τὸν ἐσεβεῖαν αὐτὸν κακῆς διαθέσεως. οἷον ὡς ἐπὶ τοῦτο τοῦ θέματος. ἔχρησε τὶς ἐγὼ πιστὸν τὸν ἐμὸν βιβλίον, ἢ ἐμέλλησε αὐτὸν τὸν ἐμὸν οἰκέτην. ἢ παρεθέμην αὐτὸν τὸν ἐμὸν δίσκον. ἐτελεύτησεν ὅτι ὧν ἐστι κληρονόμος. ἐυρεῖν ταῦτα ἐν τῇ κληρονομίᾳ. ἐπωστεύσας αὐτὰ ἐρεδιτάρια εἶναι, δεσπόσας τινὶ bonafide λαμβάνοντι ἢ ἐδωρήσω ἢ εἰς πλοῖνα ἐπέδωκας. ἰδοὺ ἀλλότριον πρᾶγμα, καὶ παρὰ γνώμην δεσπότου ἠλαφᾶς, καὶ ὅμως φούρτιον ὀκ ἀκριβεῖται τὸν πρᾶγμα, ἐπειδὴ πενητὰς ἀπήλλακται διαθέσεως. διὸ ὁ λαβὼν ἀμαχὼς, ὀσυκοπιτεύσει τὸν πρᾶγμα, ἐπειδὴ καὶ βουλόμενος νέμεται. καὶ ἀπήλλακται βιτίου τὸν πρᾶγμα. ὁ δὲ γὰρ δωρὰν εἰπεῖν κλοπὴν ἁμαρτάνειν τὸν κληρονόμον, τὸν βουλόμενος τωλήσαντα. ἔστιν ἐυρεῖν ὅτι καὶ ἀδὶ ἐπόρε θέματος. παρεχώρησά σοι τῆς ἐμῆς θυγατρὸς τὸν ὀσυφρόκτον. ὀσυφρόκτος δὲ θυγατρὸς ὄντα, ἡ ἀπὸ τῆς χειρὸς δρύγασία αὐτῆς καὶ ἡ ἀπο-

fortium gd

ἠλαφᾶν correcta te gd

Sed tamen

διαθέσει κακῇ malo affectu

ὑπηρεσία. τέρκεν αὐτὴν παρὰ σοί, καὶ δύλον ὅτι ὁ πρεσβύτερος ἐμοὶ τοῦ δεσπότου δέφοδε κατὰ τὰ πλειστηριασθέν τὶς πολαβόσιν. νομίσας οὖν τὸν πρεσβύτερον τῆς θυγατρὸς δεσφορεῖν σοι τοῦ ὀσυφρεκτοσείω, ἐπωλήσας σοῦν, ἢ ἐδωρήσω. ἰδοὺ καὶ ταῦτα παρὰ γνώμην ἐπρίσας δεσπότου, καὶ διὰ τὸν ἐλεύθερόν σε εἶν πενητὰς διαθέσεως, ὀχ ἁμαρτάνεται κλοπὴ διὰ τοῦ γνωμοῦ. καθ' ὅλου γὰρ ὀφείλεις ἐδεῖναι, κλοπὴν δίχα κακίσης διαθέσεως, μηδὲ περὶ τὸν ἁμαρτάνεσθαι. Furtum enim sine affectu furandi non committitur. τοῦτοι κλοπὴ αὐδὲν διαθέσεως τοῦ κλέπτειν ὀχ ἁμαρτάνεται. καὶ ἐγὼ μὲν ὀλιγοσάσοι εἶπον θέματα. ἡ δὲ τῶν πραγμοῦν πόρισις ἐννοεῖν δύναται πάμπολλα. ἐν οἷς ἐυρεθήσεται τὸν ἀλλότριόν τις ἐκπρεπῶν παρὰ γνώμην δεσπότου, καὶ φούρτιον αὐτὸν μὴ ἀκριτελῶν. ταῦτα μὲν πόδι τῶν φορτίων τὸν δὲ βὶ πρόσταγμα, ἀπὸ τῆς ἐν ἔργῳ κρίνεται βίας. ὅτε τὶς ἐπελθὼν μοι, βία με δεξωθήσει τῆς ἐμῆς οἰκίας, ἢ τοῦ ἐμοῦ ἀγροῦ. τὸν γὰρ φούρτιον, ἀπὸ νομικῶν κανόνων καταλαμβάνεται. ὥστε οὖν ἐὰν βία σε δεξωθήσω τοῦ ἀκινήτου πράγματος, ὁ δύναμαι ὀσυκοπιτεύειν. ἐπειδὴ μαλακίζει νέμομαι. ὁ μὲν, ὁ δὲ ὁ βουλόμενος ὀσυκοπιτεύειν λαβὼν παρ' ἐμοῦ, διὰ τὸν πόσον τοῦ πράγματος βίπον. ἔστι γὰρ βὶ πρόσταγμα. εἰ δὲ καθαρεύει τῆς ἐν ἔργῳ βίας, ὁ ὀσυκοπιτεύειν παρ' ἐμοῦ βουλόμενος δεσπότου δύναται. καὶ πῶς συμβαίνει ἀναγκαῖον εἰπεῖν. εἴχε τὶς ἀγρὸν, ἀπεδημήσας, κατέλιπε τὸν ἀγρὸν ἀπρονόητον, ἢ καὶ παρὼν, ὁ δεμίαν ἐτίθεν φροντίδα τοῦ ἀγροῦ. ἢ ἐτελεύτησέ τις ἀδιαθέτος, καὶ ὁ δεὶς παντελῶς τὴν τοῦ κατεδίξαν πόδι σίαν. ἑωρακὼς ἐγὼ τὸν ὁ δεὶς νὸς κατεχόμενον τὸν ἀγρὸν, ἐν καρχῇ γένοντα τοῦ. ὀσυκοπιτεύειν αὐτὸν ὁ δεῖ νὶ δικαίσομαι λόγῳ. μαλακίζει γὰρ νέμομαι εἰδὼς αὐτὸν ἀλλότριον ὄντα. εἰ μὴν τὶ ἐτόλμα τὸν τρασιτεύσω βουλόμενος λαμβάνοντι, πρόσειν ἡ ὀσυκοπία. ὁ μακρὸς χρόνος ὡς εἴρηται, πόδι κρεῖ τὴν δεσποτείαν αὐτοῦ. τέως γὰρ ἡ μὴν πρώτη ἀπόκρισις, ὀκ ἐμπεδίζει τῇ ὀσυκοπίνι. νέμεται γὰρ βουλόμενος. ὅτε ἡ δυστυχία, ἀπήλλακται γὰρ βιτίου τὸν πρᾶγμα. ἀλλ' ἔχει τὶς εἰπεῖν φόρτιον ἀκριτελεῖσθαι τὸν πρᾶγμα. ὡς ὅτι γὰρ εἰδὼς ἐγὼ ἀλλότριον ὄντα τὸν ἀγρὸν, δεξεπρίσω αὐτὸν, φόρτιον πρὸ τὸν ἀγρόν. ἀλλὰ μαθεῖν ὅτι ὁ λόγος. κλοπὴ γὰρ ὠδὶ ἀκινήτων ὀχ ἁμαρτάνεται. αὐξήθη γὰρ καὶ τῆς πολιτείας δεξεβλήθη ἡ γνώμη τῶν δυξασάντων νομικῶν, ὅτι τῶν ἀκινήτων κλοπὴ ἁμαρτάνεται. ἀλλ' ὁ δὲ βὶ πρόσταγμα ὄντα τὸν πρᾶγμα, ὁ δὲ γὰρ ἡ πρᾶξις τῆς βίας παρακολούθησε. λείπεται τίνω, δεκαετία, ἢ ἐκρεσεπία δεσπότου γίνεσθαι τοῦ ἀγροῦ τὸν βουλόμενος λαμβάνοντα. φυλαττόμενον ὑπὸ τῶν διατάξεων τῶν λεγουσῶν, μηδενὸς ἀφαιρεθῆναι τὴν μάκραν καὶ ἀναμφίβολον νομίν. εἰρήκαμεν τὰ φορτίβα, καὶ τὰ βὶ πρόσταγα μὴ δύνασθαι ὀσυκοπιτεύεσθαι. ἔστι δὲ ὅτε ὑποπίπτει τοῦτο τῇ ὀσυκοπίνι. οἷον ἐὰν ὑποσρέφῃ εἰς τὴν τοῦ δεσπότου καρχήν. τότε γὰρ ἐλεύθερος τοῦ πρεσβύτερον αὐτὸ βιτίου, καὶ ὑπόκειται τῇ ὀσυκοπίνι. οἷον κλέφας σὺ τὸν οἰκέτην πτίου, ἢ βία λαβὼν τὸν αὐτοῦ ἀγρὸν ἐπώλησάς μοι. ἐπεί-

Quod aũt

Aliquãdo

furtũ in rebus immobilibus nõ admitti

ꝛ. 1. nõ inuenirí. nõ esse nec posse ad usucapi

κλέφος ptime bat

διαφέρειν ὀλιγοσά

διαφέρειν ptimere

χρὸ τὰ τῆς ὀσυηαπιόνθ. σωέβη γὰρ ζῶν μᾶξὺ ἀπ' ἐμοῦ ὠδὶ πίπον τὴν δε-
ωότιω μᾶξτεθεῖναι τῶν νομῶν, ἐυθέως πᾶντζ τὸ εἶν φορτίβα, ἢ βὶ πόσυθ
σα τὰ πλάγματα. διὸ γνωμῶνα μᾶξ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἐμῶν καρχῶν, ἀκωλύ-
Res fisci τως ὀσυηαπιτυθήσεται. ἔχε τοῦτα ὡς ἐν προθεωρία. ἐὰν τις ζῶν δια-
θήκην τελυτήσῃ, ὁ γεγραμμένθ διαδέχεται αὐτὸν κληρονόμος. εἰ δὲ ἀδιά-
θετθ, ἢξ ὀυιν ὠδὶ τῶν κληρονομίαν αὐτοῦ, εἰ μὲν ὕπεισι παῦδθ αὐτοῦ. τό-
τὲ μὲ ὑπόντὲ, οἱ ἀδυνάτοι, καὶ γίνονται hæredes. ἀδυνάτων δὲ μὲ ὑ-
πκειμένων, οἱ cognati, καὶ γίνονται bonorum possessores, τοτέσι διακάτ-
χοι τῶν πλαγμάτων. τῶν δὲ εἰρημένων μὲ ὑπόντὲ, ἢ μὲ βολομένων κληρο
νομῆσαι, vacantia γίνεται τὰ πλάγματα, καὶ ὁ ὁν φίσκον παραγίνεται,
καὶ πᾶς ὁ ἔχων ἀγωγὴν οἷαν δήκτε κατὰ τοῦ τελυτήσαντθ, in rem, ἢ
πόρσυναλίαν, ἢ ὑποθηκαρίαν, τούτῳ εἴσω τετραετίας κινήσει κ τὸ φίσ-
κον. ἐπειδὴ ταῦτα πλοτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ πλοκείμενον ἐν τῖς προ-
λαβῶσιν εἰκμὴν τὰ φόρτιβα, καὶ βὶ πόσεασα, μὲ δίωαθαι ὀσυηαπιτυέ-
αθαι. ἔτι δὲ ἐυρεῖν, καὶ ἕτερον μὲ ὀσυηαπιτυόμενον. οἷον τὸ φισκάλιον πρᾶ-
γμα ὀσυηαπιτύεαζ ὁ δίωαται. ὁ μὲν τι παπινιανός φησι, ὅτι ἐὰν τις τε
λυτήσῃ ἀδιάδοχος, καὶ vacantia αὐτοῦ γίνονταζ τὰ πλάγματα, πεῖν ἢ καὶ
παμὶν υθῦ ἡ ὀσία ζῶν φίσκω, πινὰ ἐκ τ αὐτοῦ πλαγμάτων ὠωλήσῃ τίς ἐμοὶ
καὶ τρασιτύσῃ βοναφίδεῖ ἀγοράζοντι, προβαίνει ἡ ὀσυηαῶιμ. ὅπω γὰρ
γεγόνασι φισκάλια τὰ πλάγματα, μὲ φραξαμένθ τῆς ὀσίας τοῦ φίσκου.
δόξε γὰρ ὁ μόνον πῖθ ὁ βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ σεβῦρθ καὶ αὐτωνῖνθ αὐτέ-
γραφαν οἱ θειότατοι. ὡς ἐν τέλει δὲ καὶ δόξε εἰδέναι χρή. τὸ πρᾶγμα τὸ
μέλλον ὀσυηαπιτύεσθαι, ὀφείλει τριῶν ἔειν, ὥστε παντὸς δόρεισθαι βιπίδ,
καὶ βοναφίδεῖ αὐτὸ ἀγοράσθαι, ἢ κ δωρεὰν ληφθῆναι, ἢ καὶ ἀξ ἑτέρας αἰτί-
Error ας προσγεγονέναι. καὶ δεῖ ἀληθῆ τῆς νομῆς εἶναι τῶν αἰτίαν. δυδδυς
ὢν αἰτίας πλάνη ὁ δίδωσι τῇ ὀσυηαπίονι χώραν. οἷον ἐνεμόμην πλάγμα,
νόμιζον δὲ ἀγορακέναι δόξε, ὁ τοῦτα μὲ ἀγωρακὼς, ἢ δεδωρῆσθαι αὐτὸ ὅτέ
τε ὀκ ἦν δωρηθέν. ἐπειδὴ δυδδὴς ἡ τῆς νομῆς ὑπόνοια, ἐμπροδίζεται ἡ ὀσυ
Diutina ηαῶιμ. ἐνέμετό τις βοναφίδεῖ τὸν ἀλλότριον ἀγρὸν, καὶ ἐδεῖν τὸ μακρὸ
χρόνυ, εἰς τὸ γνέαζ δεσπότης. ἢ μᾶξ ἢ τυχόν, ἢ θ ἐνιαυτοῦ ἐτελυτήσεν ὁ
πολιτικῶ κληρονόμω, ἢ πλαιτωρῖω διαδόχω. ὁ τοῦτυ κληρονόμθ, ἢ bonorum
Prætorius successor possessor τὸν ἐπίλοιπον χρόνον νομηθεὶς, ἀναφαίρεθον ἕξει τὸ πρᾶγμα, εἰ καὶ
.1. possessor bonorum ὑπίσαν ἀλλότριον ὄντα τὸν ἀγρόν. τῶν γὰρ βοναφίδεῖ ἀρχθεῖσαν νομῶν, ἡ
κακίσῃ τοῦ διαδόχυ πίσις ὀκ ἀφαιρεῖ. εἰ δὲ ἐκ τοῦ ἐνάντιυ μαλαφίδεῖ τὶς
ἐνέμετο τὸν ἀλλότριον ἀγρὸν, ὁ τοῦτυ κληρονόμθ ἢ bonorum possessor, εἰ δ
ἠγνόει τὸν ἀγρὸν ἀλλότριον ὄντα, ὀκ ὠφεληθήσετζ διὰ τὸ μαλαφίδεῖ ἀρχθῆ-
ναι τῶν νομῶν ὑπὸ τοῦ τελυτήσαντθ. δόξε δὲ τὸ ὠδὶ τοῦ μακρὸ χρόνυ
διωταξις τοῦ θειοτάτυ ἡμῶν διυτόνυ, καὶ ὠδὶ ὀσυηαπιόνα ἀξίτεινεν.
ὥστε τῶν βοναφίδεῖ ὑπὸ τοῦ τελυτήσαντθ ἀρχθεῖσαν νομῶν ὠδὶ ζῶν κινη
τῷ πλάγματι λυσιτελεῖν ζῶν διαδόχω πρὸς πόραίωσιν ὀσυηαπίονθ, δ
νομῶν

Intestato qs succedat

Hæredes

Bonorũ possessores

Διαδόχοι possess.

κωλαμνυθῆ denũ ciata sint

Nouissime

ὡς ἐν τῇ

nouissime

ω Nota innuitric usucapionẽ nõ esse ꝓprie diuturnã ellã . x . & xx . annorũ . Sed tantũ rerum immobiliũ . quarũ usus trũ annorũ pariat illam . lege char . γ1 .

νομῶν ἐρματύεσθαι ἤτοι βεβαιῦσθαι τὸν χρόνον αὐτῷ, εἰ καὶ οἶδεν αὐτὸς ἀλ
λότριον τὸ πρᾶγμα. καὶ ἐκ τοῦ ἐνάντιυ κακῶς ἀφξαμένθ νέμεσθαι τοῦ τελυ
τήσαντθ, ἡ βοναφίδεῖ νομὴ τὸν κληρονόμον ὀκ ὠφελεῖ. εἰ δὲ καί τις Inter
βοναφίδεῖ ἠγόρασε ἀλλότριον πρᾶγμα, καὶ χρόνον ἐνεμήθη τινὰ, εἶτα ἐπώλη
σεν ἐνεμήθη δὲ καὶ ὁ παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ ἀγοράσας, συζυγνύμενθ ἑκατέρυ
πρόσωπυ ὁ χρόνθ τῆς νομῆς, ζῶν διυτόρῳ ἀγοραστῇ, τῷ τοῦ πλάγματθ
πολιτεῖ δεσποτείαν αὐτιγραφαντῶν ὁδὸν σεβήρυ καὶ αὐτωνίνυ. γέγο-
νεν ὡς ἐν ἐδίκτῳ διωταξις μαφίου τοῦ βασιλέως, λέγυσα τὸν ἀλλότριον Edicto
πρᾶγμα ἠγορακότα παρὰ τοῦ φίσκου, πρωταετίας παραφραμόσης, γίνε- Marcus
αθαι δεσπότῃ τοῦ πλάγματθ. ὁ δὲ ἔδικτον, ἀναγκαῖον ὢν, ὠδὶ τῶν μὲ δυ
ναμένων διὰ ἐλάττονθ χρόνυ τῆς πρωταετίας, δεσπόζειν τοῦ ἀγοραθέν- Ναζόμενοι
τυς. οἷον ἐπειδὴ φόρτιβον τυχὸν ὢν, καὶ μᾶξ τ πρωταετῆ χρόνον ἐναγόμενος
ὁ ἠγορακὼς, ἐξώθη παραγραφῆ τὸν ἐναγόντα. καὶ τοῦτα μὲν μαφίθ ὁ θειό- Ἀνάγων
τατθ. διωταξις δὲ γέγονε τοῦ θειοτάτυ ζῆωνθ λέγυσα, τὸν ἠγορακότα
παρὰ τοῦ φίσκου, ἢ κ δωρεὰν δεξάμενον, ἢ κ πόρμυτατζίονα, αὐτὸν μὲν Ἀμυήμενοι
τὸ ἀμείρμενον ἔχειν παραχρῆμα. καὶ εἴτε ἐναγέται, εἴτε ἐναγεῖ, τῶν καλ
λίονα αὐτὸν ἀφφόρεσθαι φῦφον. τὸν δὲ τοῦ πλάγματθ κύριον, μέχρι τε-
τραετίας ἀγωγὴν ἔχειν κατὰ τοῦ φίσκου. ταῦτα δὲ οὐκ ὠδὶ μόνης δε- Ἐφοίτησε
σποτείας, ἀλλὰ καὶ ὠδὶ ὑποθήκης ἡ αὐτὴ διωταξις ἐνομοθέτησεν, ὥσε μή-
τε τὸν διυπότῃ τῶν in rem, μήτε τὸν κρεδίτωρα τῶν σωρβιανῶν,
ὠδὶ τοῖς ἐκποιηθεῖσιν ὑπὸ τοῦ φίσκου σωζομένας ἔχειν τὰς ἀγωγὰς με-
τὰ τῶν τετραετίαν. ἐφοίτησε δὲ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διωταξις, ὧν Διετύπωσεν
ἐναγχθ ἠξεφώνησε, τὰ αὐτὰ βουλομένη κρατεῖν, καὶ ὠδὶ τῶν ἐκποιου- praescripsit
μένων, ἢ παρὰ τοῦ αὐτοῦ γαλιωότητθ, ἢ παρὰ τοῦ ἐυσεβεσάτης ἡ-
μῶν διυποίνας, ἅ τινα ἡ ζῆωνθ διωταξις, ὠδὶ τῶν φισκαλίων δι- Πρεκβάσει
τύπωσεν ἐκποιήσεων. transitu . dis
curſu .

DE DONATIONIBVS Titulus VII

ΕΣτι καὶ ἕτερθ τρόπθ κτήσεως, ὁ τῆς δωρεᾶς, καὶ ἀναγ-
καῖον πόθεν αὐτῆς διαλαβεῖν. ἐμνήσθημεν δὲ ταύτης, ὡς ἐν
παρεκβάσει, καὶ ἐν τῖς πολαβῶσιν, ἀλλὰ νῦν τελείαν πόθεν
αὐτῆς ποιούμεθα διδασκαλίαν. τῶν δὲ δωρεῶν, δύο εἰσὶ γέ-
νη. καὶ ἡ μὲν λέγεται mortis causa. ἡ δὲ inter uiuos. καὶ mortis causa ὅστ
δωρεὰ, ἡ διὰ ὑπόνοιαν γνωμένη θανάτυ. οἷον ἐάν τις δωρήσηταί τινι μέλ-
λων πλεῖν ἐπικίνδυνον πλοῦν, ἢ ὁδεύειν ὁδὸν ἐνοχλουμένην, ὑπὸ θη-
ρίων, ἢ λῃστῶν, ἢ πολεμίων, ἵνα εἴπ ἀνθρώπινον ζῶν δωρησαμένῳ συμ-
βῇ, ἀναφαίρεθον ἔχη τῶν δωρεὰν ὁ ταύτῃ δεξάμενθ. εἰ δὲ τοῦ δω-
ρησαμένου προτελυτήσει ὁ ταύτῃ δεξάμενθ ἠξεῖναι ζῶν δωρησα-
μένῳ ἐπεπτυέειν τὸν δωρηθέν. εἰ δὲ μεταγνῶ ὁ δωρησάμενθ, ἀναλαμ-
βάνει

βαίνει τῶν δωρεῶν, ὥσπερ εἰ καὶ προετελεύτησεν ὁ τῶν δωρεῶν δεξάμενος. ἔνται δὲ αἱ mortis causa δωρεαὶ, ἐοίκασι ληγάτοις διάπαντός. πάλαι γὰρ μεταξὺ τῶν νομικῶν ἀμφιβολία τις ἦν, πότερον δωρεᾶς, ἢ ληγάτου μίμησιν ἔχει. καὶ ἐπειδὴ ἑκατέρων εἶχε γνώσματα, δωρεᾶς φημὶ καὶ λογάτου, οἱ μὲν, ἐοικυῖαν τῇ δωρεᾷ, οἱ δὲ παραπλησίαν εἶναι ληγάτῳ ταύτῃ ἔφασκον. τούτου δὲ τέμνουσα τὴν φιλονεικίαν, προῆλθε διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, βεβαιοῦσα πάντα ὁμοίως δεξιοῦσθαι αὐτὴν τοῖς λεγάταις. ὁ δὲ ὁμοῖος εἶπον, ἐπειδὴ ἀπὸ ζῶντος εἰς ζῶντα γίνονται. σωιεσάθω γίνοιτο κατὰ τὰ εἰρημένα τῇ θείᾳ διαταξει. ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ mortis causa δωρεαὶ εἰσιν, ὁπότε ἑαυτόν τις βούλεται ἔχειν, ὅπερ ἐκεῖνον, ᾧ ἐδωρήσατο, καὶ μᾶλλον ὁ πρᾶγμα κοσμεῖσθαι βούλεται ἀπὸ τοῦ τῶν δωρεῶν δεξαμένου, ἤπερ ἀπὸ τοῦ οἰκείου κληρονόμου. τοιαύτην τοιοῦτα δωρεὰν ὄμνυσιν ὁ βασιλεύς ἐν τῇ ὀδυνατείᾳ ὁ μὲν πολέμαρχον εἰσάγει πειραίῳ διὰ τούτων τῶν ἐπῶν.

πειραιεῦ, ὅ γάρ τ' ἴδμεν ὅσσον ἔσαν τάδε ἔργα,
εἴκεν ἐμοὶ μνήσασθαι ἀγλαΐας ἐν μεγάροισι
λαθεῖν κτείναντα πατρώϊα πάντα δάσονται,
αὐτὰρ ἔχοντά σε βούλομ' ἐπαυρέμεν, ἤπερ τοῦδε.
εἰ δέ κ' ἐγὼ τούτοισι φόνον καὶ κῆρα φυτεύσω,
δὴ τότε μοι χαίροντι φορεῖν πρὸς δώματα χαίρων.

Aliæ Μαθόντες δὲ περὶ τῆς mortis causa δωρεᾶς, εἰώθασιν περὶ τῶν λοιπῶν δωρεῶν, αἵ πνες εἰσὶν inter uinos. γίνονται δὲ ἔνται, μηδεμίας γνώσεως ὑπερημένης θανάτου, αἵ πνες ἀπεοίκασι τοῖς ληγάτοις. τούτας δὲ ὁ πέρας ὅν χρόνοις, ὡς ἔτυχον, ὁ δωρεὰν ἀνακαλεῖσθαι. πορεύεται δὲ ἡνίκα ὁ δωρούμενος τῶν οἰκείων δηλώσει γνώμῃ ἐν γράμμασιν, ἢ καὶ ἀγράφως. καὶ ὥσπερ ὁ ὠνούμενος ὁ πρᾶσιν ἀναγκάζεται τραπεζιτεύειν, οὕτω διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ὁ δωρήσασθαι βουληθέντα, ἀναγκάζει πάντως παραδοῦναι ὁ δωρηθέν, ὁ τέλειον παρέχουσα τῇ δωρεᾷ, εἰ καὶ μὴ παρηκολούθησεν ἡ τραπεζίων ὁ μόνον δὲ οὐδὲ πολὺ τῶν δεχομένων τὰς δωρεὰς ὁ ἐνσεβέστατος ἡμῶν ἐνομοθέτησε βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ ἑτέρου τι πλεονεκτήματος. οἱ μὲν γὰρ πάλαι βεβασιλευκότες, τὰς δωρεὰς ἐμφανεῖς ἀπὸ πράξεως ὑπομνημάτων γίνεσθαι παρεκελεύσαντο. εἴγε ἡ δωρεὰ μείζων εἴη τῶν δεκασίων νομισμάτων. αὐτὸς δὲ ἐβέβαιωσε, μέχρι πεντακοσίων νομισμάτων, καὶ ἀνεμφάνιστον ὄσαν, ἐρρῶσθαι τῶν δωρεάν. ἐξεῦρε δὲ πινὰς δωρεὰς, ἃς μηδὲ δεῖσθαι πράξεως εἴπερ ὑπομνημάτων, εἰ τὸ φ νομισμάτων ὑποβεβαίνει τῶν προσόντα. ἀλλ' ἔχειν αὐτὰς ὁ ἰσχυρὸν ἐκέλευσε. πολλὰ δὲ καὶ ἑτέρα πρὸς πλατυτέραν ἐξεστόν τε καὶ ἰσχὺν ἐξεῦρε τῶν δωρεῶν. ταῦτα δὲ πάντα ἔστιν εὑρεῖν ὁ μὲν ταῖς θείαις αὐτοῦ διαταξεσιν ὑπτυχόντα. ἐκεῖνο δὲ εἰδέναι χρὴ, ὅτι εἰ καὶ ὁ τέλειον ἔχοιεν αἱ δωρεαὶ κατὰ ὁ εἰρημένον τρόπον γιγνόμεναι, ἀχάριστον δὲ πολὺ ὁ εὐεργετήσαντα ὁ τῶν δωρεὰν δεξαμένου δεῖχθῆ

ὡς ἐν κεφαλαίῳ in summa

Homer

ὀδυσσ. ξ

ἀνακαλεῖσθαι reuocari

ὑπομνημάτων interuenientibus actis

Sciendum

νομισμάτων solidorum. instit. latine

ἔχειν αὐτὰς ὁ ἰσχυρόν.

ὑπτυχόντα ταῖς διαταξεσι αὐτοῦ διατάξεσι

. φ. 500.

δεῖχθῆ, διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως δέδωκε παῤῥησίαν, ἐκ φανερῶν αἰτιῶν εἰς ἀχαριστίαν ἀναγραφομένων, ταύτας ἀνατρέπειν. ὥστε μή πινα τὰ οἰκεῖα πράγματα φιλοτιμίας χάριν εἰς ἕτερον μεταπιθέντα ὕβριν καὶ ζημίαν πινὰ ὑφίσασθαι παῤ ἐκείνων οἷς ἐδωρήσαντο. τοὺς δὲ τρόπους τῶν ἀχαριστιῶν, καὶ τὰς ἀγωγὰς δι' ὧν ἀνατρέπονται αἱ δωρεαὶ, μαθεῖν ἔνεστι τῶν εἰρημένων διαταξιν ἀναγνοῦντα. ἔστι καὶ ἕτερον εἶδος τῆς inter uinos δωρεᾶς. ὃ τοῖς μὲν νομικοῖς ἄγνωστον ἦν, διαταξεις δὲ βασιλικαὶ τῶν νομικῶν νεώτεραι ταύτῃ ἐκαινοτόμησαν. λέγεται δὲ αὕτη πρόγαμον δωρεά· πρεῖται δὲ ταύτῃ ὁ μνηστήρ, εἰς τὴν μνηστὴν σιωπηρὰν ἔχουσα αἴρεσιν ἐν ἑαυτῇ, ὥστε τότε ὁ κύριος ἔχειν αὐτὴν, ἡνίκα παρακολουθήσουσιν οἱ γάμοι. ὠνόμασται δὲ πρὸ γάμου, διὰ τὸ πρὸ τῆς συστάσεως τοῦ συνοικεσίου γίνεσθαι αὐτὴν, ὃ δέπερ τε δὲ μᾶλλον τὸν γάμον. καθ' ὅλου γὰρ ἅπασαι δωρεαὶ, ἐν σωιεσῶτι τῷ γάμῳ γινομένῃ, μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἀπηγόρευται. ἀλλὰ γέγονε διάταξις τοῦ τῆς θείας λήξεως ἰουστίνου, ἐπιτρέπουσα ὥσπερ ἐκ τῶν παλαιῶν νομικῶν ἕξεσιν ἐν σωιεσῶτι τῷ γάμῳ αὐξειν τὴν προῖκα, καὶ εἰ συμβῇ νομίσματα ἐπιδοθῆναι εἰς προῖκα ἐκάτερον, ἡνίκα καὶ μᾶλλον χρόνον τῆς συστάσεως ἡ γυνὴ ἐπιδοῦναι ἄλλα ὅσα ἂν ἐβούλετο χρήματα, καὶ πλείονα πριθῆναι τὴν προῖκα, καὶ δωρεὰν ὁ δεῖς ἐκάλει τὸν πρόγαμον. ὡσαύτως καὶ τὴν προγάμου δωρεὰν, λύεσθαι τὸν αὔξησα μείζονα πρεῖν, καὶ τοῦ ἑνὸς αὐξοντος μόρου ἐπέτρεψεν δεῖναι καὶ τοῦ ἑτέρου τὰ αὐτὰ πράττειν. ἐπειδὴ ταῦτα ἡ ἐβούλετο ἡ διάταξις, ὁ δὲ τ' προγάμου δωρεᾶς ὄνομα ἦν τοῖς γινομένοις ἀσύμφωνον, καὶ ἐλέγετο πρὸ γάμου ἡ μετὰ γάμον γινομένη, ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς, ἀνέλιπτεις τὰς νομοθεσίας εἶναι βούλόμενος, καὶ πρόσφορα τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασι τοῦ δωρεῶν εἶναι, μετέθεσε τὰς τριάτας δωρεὰς μὴ μόνον αὔξεσθαι σωιεσῶτος τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ λαμβάνειν ἀρχήν. εἰ γὰρ συνήφθη ἐγὼ γυναικὶ πρὸς γάμον, ὁ τρισσάμενος πρὸς αὐτὴν πρὸ γάμου δωρεὰν, διὰ πηνίαν τυχόν, ἢ καὶ ἑτέραν αἰτίαν, νῦν δὲ συνήσασθαι βούλομαι, ἀκώλυτόν μοι τὸ πρᾶγμα εἶναι, ἀκέπι πρὸ γάμου δωρεὰν, ἀλλὰ διὰ γάμου δωρεὰν ταύτῃ καλεῖσθαι θεσπίσας. δεῖσθαι τίνων ἡ πρὸ γάμου δωρεὰ τῇ προικὶ διὰ τοῦτον. καὶ ὥσπερ ὁ μόνον αὔξειν, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιδόναι προῖκα μετὰ σύστασιν γάμου δωρεὰν, οὕτω καὶ αἱ διὰ γάμου γινόμεναι δωρεαὶ, μὴ μόνον προηγείσθωσαν τῶν γάμων, ἀλλὰ καὶ μετὰ σύστασιν αὐτῶν, καὶ ἐν μόρου γινέσθωσαν, καὶ ἀρχὴν δεχέσθωσαν, εἰρήκαμεν γνόμου κτήσεις, τῶν διὰ δοσκατωίου, καὶ τῶν διὰ τῆς τοῦ μακροῦ χρόνου νομῆς. ζητῶν δέ τις παλαιότερον καὶ ἄλλον εὑρήσει τρόπον γνόμου κτήσεως. οὗτος δέ ἐστιν ὁ τῆς προσαυξήσεως. ἐγὼ δὲ οὐδὲν τὸν τρόπον πατρῖμος, καὶ πίπιος, εἴχον ἐπίκοινον οἰκέτῃ. ὁ πατρῖμος παρὰ γνώμῃ πίπιου, κοινὸν ἠλευθέρωσεν οἰκέτῃ, βινδίκτα, ἤγουν ἀνὰ ἀρχοντος. ἐκέλευσεν ἡ πολιτικὴ νομοθεσία, ἀνὰ τούτου τοῦ θέματος, μὴ μόνον τὸν πατρῖμον οὐδὲν ποιεῖν, μηδὲ τὸν οἰκέτῃ

ἀνατρέπειν reuocare

φιλοτιμίας liberalitatis. beneficentiæ

Est & aliud

ἐκαινοτόμησαν introduxerunt

πρόγαμου δωρεὰ. ante nuptias

κῦρος robur iuri.

σωιοικέσιον. celebratio nuptiarum

Nota differre usucapione. & longi temporis possessione

Eratolim

πρόσαυξις ius accrescendi

οἰκέτιν ἀπαλλάττειν τῆς δουλείας, ἀλλὰ καὶ ἀφανίζειν, ὅπερ ἐπ' αὐτῷ μόνῳ ἔχει δουλεπιτείας. ἀφανίζομενον δὲ οὗτον ἢ τὴν τίνον ἔρχεσθαι, δικαίω προσαγορεύσεως, καὶ ἢ ἀφανισμοῦ, μόνον τίνον γίνεσθαι αὐτοῦ δουλεύτιν. ἀλλ' ἐπειδὴ καινὸν τὸ παράδειγμα, ἡ καὶ ἡ οἰκέτιν σπουδᾶσθαι τῆς ἐλευθερίας, καὶ οὐ μὲν φιλάνθρωπόν τι βουλευσαμένους ὑπὸ τῷ οἰκέτῃ δουλεύτας ζημιοῦσθαι, οὐ δὲ μὴ βουληθέντας τοῦτο ἐλεῆσαι, καὶ δουλείας ἀπαλλάξαι κοδράντειν, τὸ μόριον αὐτῶν προσαγορευόμενον τοῦ οἰκέτου· βασιλείας ἀνάμεσον οὗτος κείνας ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεύς, θείαν δεξεῦρεν αὐτὸς θεραπείας ὁδὸν ὑπονοήσας. δι' ἧς καὶ πατρῖμος ὁ ἐλευθερώσας, καὶ τίμιος ὁ μὴ σωαινέσας, καὶ ὁ τὴν ἐλευθερίαν δεξάμενος οἰκέτης, τῇ αὐτοῦ χάριτας ὁμολογήσασι δεδοξάσει. ἐκέλευσε γὰρ ἡμῶν μὲν οἰκέτιν ἐλεύθερον εἶναι. ἐπειδὴ καὶ οἱ πάλαι νομοθέται, πολλὰ καὶ παρὰ τοὺς κοινοὺς κανόνας σπουδῇ τῆς ἐλευθερίας ἐπεγνόησαν, καὶ ἡμῖν μὲν πατρῖμον ἐφ' οἷς ἡ παρ' αὐτοῦ δοθεῖσα ἐλευθερία ἡ βεβαῖον ἔχει χάριν. τοῦ δὲ κοινωνῶ φυλάττεσθαι ἡ ἀζήμιον τὸ τιμήματος, ἀφηκαδισαμένου αὐτοῦ παρὰ τοῦ ἐλευθερώσαντος, καθ' ὅπερ ἐπ' αὐτοῦ δουλείας ἔχει μόριον, καθὰ τῇ αὐτῇ πολιέχεται νομοθεσίᾳ.

ἐξ ἀποτρέσματος perfecte

σπουδῇ fauore

QVIBVS ALIENARE LICET VEL NON — Tit. VIII

ΑΝαγκαῖον ἐντεῦθεν δεικνυμῦσαι παράδοξα θέματα. πότε ὁ δὲ σπότης ἡ ἴδιον ἐκποιεῖν ὃ δύναται πρᾶγμα, καὶ πότε ὁ μὴ ὢν δεσπότης ἐκποιεῖν ἡ μὴ οἰκεῖον καὶ εἰσωμένω κῇ πρώτιν τάξιν, πότε ὁ δεσπότης ὃ δύναται ἐκποιεῖν. οἷον γυνὴ τὶς ἀνδρὶ συναστρεφομένη πρὸς γάμον, ὑπὸ δέδωκε δεδωρεὰ πράγματα λόγῳ πολιτικός. ὑπὸ δέδωκε δὲ ἡ ἀγρόν. ἐν δεῖ τῆς τρανδιτζίου, δεσπότιν αὐτὸν ἐκποιήσε τῆς πάσης πολιτικός. ὁ φίλιος ἀνὴρ πάντα τὰ ὑπὸ δεδεμένα αὐτοῦ ἐν πολιτικὶ ὡς δεσπότης ἐκποιῶν, μεταθήσειν ὑπὸ ἡν λαμβάνοντα τὴν δεσποτείαν. ἡν δὲ δυτάλιον ἀγρόν, τουτέστι ἡν εἰς πολῖκα ὑπὸ δεδεμένα, ὁ ἰδίλιος νόμος ἐκποιεῖσθαι κωλύει, καὶ ταῦτα δεσπότου ὄντος τοῦ ἀνδρός. ἀλλ' ὁ μὲν ἰδίλιος νόμος, τὰ ἀκίνητα τὰ ἐν τῇ ἰταλίᾳ δεδεκείμενα ἐκώλυσεν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐκποιεῖσθαι παρὰ γνώμην τῆς γυναικός. ἀποτίθεσθαι δὲ ταῦτα ὁ ἀνήρ, ὃ δὲ συναινέσας ἠδίκει τῆς γυναικός ὀρθῶς ἐποίει, ἔνδα ἀπαλλοτριώσεις εἰν τὸ πράγματος, τὴν δὲ ἀποθήκην ἔνδα δεδώκεσαν ἡ δεσποτεία ἔτι παρὰ τοῦ ἀνδρὶ, ὃ δὲ ἡ γνώμην συνεχωρεῖν ἔδοξε πρεῖν, ἀλλὰ λέγομεν, ὅτι ἐκ τοιαύτης ἐννοίας ὁρμηθεὶς ἦλθεν ὑπὸ ἔδοξεν ἡν λογισμὸν ὁ νόμος. εἰδεῖ γὰρ ὁ νόμος ὅτι λεγομένης ἀφ' τοῦ ἀνδρὸς ἐκποιήσεως τῇ γυναικὶ πολὶ τοῦ δυταλίου κτήματος, καὶ πρὸς αὐτὴν συμβαίνει τὴν ἀκοὴν ἐκταράττεσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ σωαινεῖν οὐκ ἀνέχεσθαι. εἰ δὲ πολὶ ἀποθήκης εἴπῃ τὶ ὁ ἀνήρ, ἐυκόλως ἡ γυνὴ

Iulia Lex

Pulchra ratio p̄ de fensione legis iuliæ

ἡ γυνὴ γνήσεται πρὸς πειθώ. εἰκότως ὅσω ἡ μὴν τῆς ἀποθήκης, δι' ἃ τῆς οἰκείας ἀσφαλίσαν νομοθεσίας. ἡ δὲ τῆς ἐκποιήσεως, εἴασε τῇ δυσχερείᾳ τῆς γυναικός. ὁ φίλιος ἰδίλιος, τὴν μὲν παρὰ γνώμην τῆν γυναικῶν ἐκποίησιν ἐπεῖχε. τὴν δὲ ἀποθήκην ἐκώλυσε εἰ καὶ κατὰ γνώμην αὐτῆς ἐγένετο. καὶ χώραν εἶχον, ὑπὸ μόνων τῶν ἐν ἰταλίᾳ ἀκινήτων πραγμάτων ὁ δὲ ἡμέτερος βασιλεὺς ἐπωφελεστάτῃ διανοίᾳ, τὰ δύο μετέθεικε. ἐκέλευσε γὰρ, ὃ μόνον ὑπὸ τῶν ἐν ἰταλίᾳ κτημάτων, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐν ἐπαρχίαις ἀπηγορεῦσθαι τοῦ ἀνδρὶ ἐκποίησιν καὶ ἀποθήκην τῶν πολικιμαίων πραγμάτων, εἰ καὶ τῆς γυνομένοις ἡ γυνὴ συναινεῖ, ἵνα μὴ ἡ τῆς γυναικὸς φύσεως θερὸν, ἀπώλεσαν τῆς αὐτῆς πράγμασι ἐμπεσόντες. νῦν δὲ χρὴ λέγειν πότε ὁ μὴ ὢν δεσπότης δύναται ἐκποιεῖν. τοῦτο δὲ προβαίνει ὡς ὑπὸ τοῦτο τὸ θέματος. ἐδανεισάμην παρὰ σοῦ ἕκατον νομίσματα, ἐνεχυριάσασάσοι ἡμὸν ἀγρόν, συμφωνήσας, ὥστε σοι δεῖναι ἐνιαυτὸν παραδραμόντος, κἀμοῦ μὴ καταβαλόντος ἡ χρέος, πιπράσκειν ἡ ἐνέχυρον. ἰδοὺ ἐνταῦθα ὁ κρεδίτωρ, μὴ ὢν δεσπότης καλῶς ἐκποιεῖ. ἀλλ' ἐάν τις δεξεταστῇ ἡ ἀκριβὲς ἡ γίνεταί τι παραδοξον. δοκεῖ γὰρ ὁ δεβίτωρ πιπράσκειν ὁ δεσπότης ὤν, αὐτοῦ τοῦτο, ᾧ δι' συμφώνου συγχωρεῖ τοῦ κρεδίτορι ἡ πιπράσκειν ἀγνωμοσύνης γνομένης πολὶ τῶν τοῦ χρέους ἀπόδοσιν ἀλλὰ πάλαι μὲν οἱ κρεδίτορες εἶχον τύπον τινὰ, καθ' ὃν ἐπετέτραστο αὐτοῖς πιπρασκειν τὰς ὑποθήκας, ὅτι τὰ ἐνέχυρα. διάταξις δὲ γέγονε τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἥτις ὃ δὲ τοῦ δανειστὰς ἐμπεδίζεσθαι βέλεται πολὶ τῶν τῶν ὑποφειλομένων ἀπαίτησιν· ὃ δὲ τοῦ χρεώσας πλοπετῶς καὶ ἀνδρεταστῶς τῶν οἰκείων ἐκπίπτειν πραγμάτων. ἐπὴν ὅσω ἐπφόνοσε τῶν ἐκποιήσεων τρόπον. δι' οὗ τρόπου, ἡ τῶν ἐνεχύρων δύναται πλοῖσιν πᾶσις. ἥτις διάταξις, ἐκάτερον ἐνηργήτησε, τόν τε χρεώστιν, καὶ ἡν δανειστή. τοῦ δὲ τρόπους καθ' οὓς ταῦτα γίνεσθαι δυνατὸν, ἡν ταύτῃ ἀναγνῶντα τῶν θείαν νομοθεσίαν ὅστιν εὑρεῖν. ἔστιν εὑρεῖν καὶ ἄλλον ὃ δυνάμενον ἐκποιεῖν τὰ οἰκεῖα πράγματα. οἷον ὁ πρύτιλλος, ἢ ἡ πρύτιλλα, ὃ δύνανται ἐκποιεῖν τὰ οἰκεία πράγματα sine tutoris authoritate, διὸ ὃ δὲ δανείζουσι. τί δὲ τοῦτο ὅστιν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ἔχει δὲ ταῦτα ὡς ἐν πολιτεωρίᾳ. ὅς ὃ δανείσ ὅστι, ἡ ἡν λαμβάνοντα γίνεσθαι δεσπότου. εἶναι δὲ ἡμῖν ἔνοχον, ὃ κ εἰς αὐτὰ ταῦτα, ἀλλὰ εἰς ἕτερα τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως, καὶ προσήκοντος. δι' ὃ τοῦτο ἔπερ ἡν λαμβάνοντα γίνεσθαι δεσπότου ὁ λαμβάνων. δι' ὃ τοῦτο δὲ ἔπερ ὃ κ εἰς αὐτὰ ταῦτα, ἀλλ' εἰς ἕτερα τῆς αὐτῆς ὑποστάσεως καὶ προσήκοντος, ἵνα μὴ τῶν χρείαν ἀνέλω τὸ δανείσ. εἰ γὰρ ἀναγκάζοιο ὁ δανειστὴς μενος αὐτὰ διδόναι ἅπερ ἔλαβε, πολὶ τὴν λῶ ἡ δανείζειν. δανείζεται δὲ ὃ πάντα τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ in pondere, numero, mensura, τουτέστιν ὅσα ὅστιν ἐν σταθμῷ ἀριθμῷ τῇ μέτρῳ. in pondere μέν ὅστιν, οἷον χρυσὸς, ἄργυρος, μόλιβ-

πολικιμαίων dotalium rerum

Contra

Nunc admonendi

δανείσαι. creditores.

χρεώσαι. debitores.

δάνειον. i. mutuum pecunia diffo fed hic δάνειον fœnori data pecuniam figni ficat

χρῆσις. mutuatio

Τί οὖν ὅτι

μόλιβδος, καστίτερος, κηρὸς, χαλκὸς, πίσσα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. In numero δὲ, ὅσα ἐν ἀριθμῷ ὄντα οἷον οἱ λεγόμενοι νόμμοι. In mensura, οἷον σῖτος, κριθὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. εἰρήκαμεν μὲν πρότερον μὴ δύνασθαι sine tutoris authoritate ἐκποιεῖν τὰ οἰκεῖα πράγματα. τί δὲ ὅτι ἐδάνεισε παρὰ γνώμην τοῦ κυρίου, ἄρα ἔξεστι τὸ δάνεισμα; καὶ λέγομεν ὅ δαμῶς. εἰ γὰρ ὠδὶ τὸ δανεῖον ὁ λαβὼν γίνεται δεσπότης, ὃ γίνεται δὲ ἐν τούτῳ, ἐπειδὴ ὁ πρότερος ὃ δύναται ἐκποιεῖν δίχα τοῦ κυρίου· ὃ κεῖται ὃ δὲ σωίσει τὸ δάνεισμα, ὃ δὲ ἐνοχος ἐγένετο ὁ λαβὼν. τί δὲ; ἔξεστι ὁ πρότερος τῷ in rem ὠδὶ ἐκδικήσει τὸν νόμμον τὸν τοῦ αὐτοῦ δανειστοῦ. ταῦτα μὲν, ἐν ᾧ φαίνονται οἱ νόμμοι. εἰ δὲ ὁ λαβὼν μαλακίζεται ἐδαπάνησεν αὐτοὺς, φύσει εἰ δοῦς ὅτι πρότερος ὃ δεῖν ὁ δανείσας, καταχεθήσεται τῇ ad exhibendum. ἐφ' ὧν γὰρ φαινομένων κινεῖται ἡ in rem, τῇ φύσει κρατουμένων, ἢ μαλακίζεται δαπανηθέντων, χώρα τῇ ad exhibendum. εἰ δὲ ἀνηλώθησαν βοναφίδεῖ, φυσεῖ τὸ δανεισαμένο νομίσαντος ἔφθορον εἶναι τὸν δανείσαντα, τότε ἡ in rem κινεῖται ὃ δύναται. ὃ δὲ γὰρ φαίνονται οἱ νόμμοι. ὅτε μὲν ad exhibendum, ἐπεὶ ὃ δὲ κρύπτονται οἱ νόμμοι. ὃ δὲ μὲν μαλακίζεται δεδαπάνηται. τί δὲ γίνεται, ἵνα μὴ τὸν τοῦ πρωτίλλου εἰσφερόμενον νόμμον, ἐνεργεῖν τεκμήριον εἰς βλάβην αὐτοῦ; καθ' ὃ δὲ μία αὐτοῦ πολεμεῖται ἀγωγὴ, ἐκ τῶν νομίμων κανόνων, λοιπὸν δοθήσεται αὐτοῦ ὁ κονδικτίτιος. καὶ ὅπερ ὃ ἐκρίνησεν ἡ τῶν χρεμάτων ἀπαρίθμησις, φυσεῖ τὸ συστῆσαι τὸ δάνεισμα, καὶ γίνεται τὸν δανεισάμενον τοσοῦτον τοῦ κονδικτίτιου, ὅσον τρεῖς ἡ βοναφίδεῖ δαπάνη. πίπτεται γὰρ καὶ τοῦτο ὁ κονδικτίτιος. τί δὲ ὅτι ἐκ τοῦ ἐναντίου δίδωκέ τις πρᾶγμα ἀνήβῳ sine tutoris authoritate; δεσπότης γίνεται ὁ πρωτίλλος. ὃ δὲ γὰρ ὁ νόμος φθονεῖ αὐτοῦ αὔξοντι τὴν οἰκείαν πολυτυχίαν sine tutoris authoritate. τί δὲ ὅτι ὁ χρεώστης τοῦ πρωτίλλου κατέβαλεν αὐτοῦ τοῦ πρωτίλλου τὸ χρέος. ὅτι μὲν δεσπότης ὁ ἀνήβος τῶν καταβληθέντων σωωμολόγηται. ἄρα δὲ ὁ debitor ἠλευθέρωται τῆς ἐνοχῆς; λέγομεν, ὅτι ὃ δαμῶς. εἰ γὰρ εἴπομεν ἐλευθεροῦσθαι τὸν χρεώστην, ἐνεργοῦσκεται ἐκποιῶν τὴν ἐνοχὴν ὁ πρωτίλλος, ἧς ὧν λαμβάνει τὸ χρέος sine tutoris authoritate, ὅπερ κεκώλυται. ὥστε ἐν ὠδὶ τῇ καταβολῇ τοῦ χρέους, ἡ τοῦ τοῦ πατρὸς σωαίνεσις ἀναγκαία. εἰ γὰρ μὴ κατὰ γνώμην αὐτοῦ καταβληθῇ ὁ χρεώστης ὃ κ ἐλευθεροῦται. καὶ ὅστε σαφεστάτῃ διαταξει ὁ ἐνεστεῖσατος ἡμῖν διετύπωσε βασιλεὺς, ἀντιγραφείσῃ πρὸς τὸν καισαρείας δικολόγους, ex suggestione τεμβωνιανοῦ τοῦ ὑποδρουσάρου κουίστωρος. ἐν ᾗ παρεκελεύσατο τοῦ τοῦ πατρὸς ἡ κουρατωρεῖ τὸν δεβίτορα τοῦ ἀνήβου πρίσασθαι τὴν καταβολήν. οἷδας ὅτε ὁ ἀνήβος κουρατωρεύεται, οὕτω καταβαλεῖν ὀφείλει, ὥστε πρότερον ἀπόφασιν γίνεσθαι δικαστοῦ δίχα πάσης δαπάνης τοῦ τρίπτασαν γίνεσθαι τὴν καταβολήν. φύσει δὲ παρακολουθήσαντος, καὶ τοῦ φιλαμένου τοῦ δικαστοῦ, καὶ τοῦ δεβίτορος καταβαλόντος τὸ ἀμείνιμον ὁ καταβαλὼν ἔχει. οἷα

ἐδάνισε foeneravit

in rem
Ad exhibendũ

Conductitius. 1. ius conducẽdi

At ex contrario

καταβολῆ. solutione
καταβληθῆ. solutũ. f.
δικολόγους καισαρ. aduocatos

Tribunus

nidet deesse. dz.

οἷα τὸ χρέος ἀπαλλαγείς. εἰ δὲ παρὰ τὴν εἰρημένην διατύπωσιν τὸ χρέος γένηται καταβολὴ, τὰ δὲ καταβληθέντα χρήματα σώζεται παρὰ τῷ πρωτίλλῳ, ἢ λαβὼν ταῦτα ἐδαπάνησε, καὶ ἐν τούτῳ ὠφελήθη αὐτὸς, ἢ γοῦν ἡ αὐτοῦ πολυτυχία. τυχὸν γὰρ οἰκίαν ἀνώρθωσεν, ἢ ἰδίου ἀγροὺς ἐφιλοκάλησεν, ἢ διδασκάλοις παρέχει μισθοὺς, ἢ κρεδίτορσι καταβαλεῖν. ὃ δὲ ἥττον καὶ οὕτως ἔχει ὁ ἀνήβος ἐρρωμένου τοῦ δεβίτορος τῶν ἀγωγῶν. περιόντος δὲ τούτου κινεῖν καὶ τὸ χρέος ἀπαιτεῖν, ἐκβληθήσεται δίκης τῆς τοῦ δόλου παραγραφῆς. εἰ δὲ λαβὼν ταῦτα ἀσώτως ἐδαπάνησε, καὶ ὃ κ ἐνωφελῶς, ἢ κλοπῶν ἐπ' αὐτοῖς τοῖς, ἀπαιτήσει τὸ χρέος τὸν χρεώστην ἀρχῆς ὃ δεμίας ἀντικειμένης παραγραφῆς. καταδικάζεται ὁ ἀμάχως ὁ δεβίτωρ. ἐπειδὴ πλοπετῶς sine tutoris authoritate, καὶ ὃ τὰ εἰρημένα τῇ διαταξει τοῦ ἡμετέρου βασιλέως ἐπρίνατο τὴν καταβολήν. καὶ οἱ ἀνήβοι sine tutoris authoritate καταβαλεῖν ὃ δύνανται. ὃ δὲ γὰρ μεταπιθέασιν τὸν λαμβάνοντα τὴν δυσπραγίαν. δίκαιον μηδεμίαν ἔχειν αὐτοῖς ἄδειαν ἐκποιεῖν sine tutoris authoritate τὰ οἰκεῖα πράγματα. τί οὖν γένηται; ὁπότε κατέβαλον καὶ ὃ κ ἠλευθεροῦσθαι τοῦ χρέους. οἷα μὴ πρίσαντες δεσπότην τῶν νομίμων τὸν λαβόντα. καὶ φαμὲν ὅτι φαινομένων μὲν αὐτῶν, ἔξεστι τῇ in rem. κρατουμένων δὲ, ἢ μαλακίζεται δαπανηθέντων, τῇ ad exhibendum. εἰ δὲ βοναφίδεῖ ἐδαπανήθη, ὁ γὰρ κρεδίτωρ νομίσας αὐτοῦ ἐφθαρκέναι τὰ ἐδαπάνησε, ἐπειδὴ ὃ κ ἔστιν in rem μὴ φαινομένων αὐτῶν, ἀργεῖ καὶ ἡ ad exhibendum, μήτε γνωμένου καὶ ὃ δαπανήματος, μήτε μὲν κρατουμένων τῶν νομίμων, τότε διαπρεπείματος, ἐλευθεροῦσθαι τὸν χρέος ὁ πρότερος. καὶ ὅπερ ὃ κ ἐκρίνησεν, ἡ sine tutoris authoritate γνωμένη ἀπαρίθμησις, ὅστε ἀρτελεῖ ἡ βοναφίδεῖ δαπάνη.

ἐφιλοκάλησεν ἰδίους ἀγρούς

ἀπαιτῆν τερε tere

Sed ex diuerso

Notandũ

PER QVAS PERSONAS NOBIS ACQVIRITVR Titulus IX

ΠΑντα τὰ εἰρημένα, εἴτε ἐν πράγμασιν, εἴτε ἐν ἀγωγαῖς, προσοφείλονται ἡμῖν, ὃ μόνον δι' ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων, ὅς ἔχομεν in potestate, καὶ διὰ τῶν ἀλλοτρίων οἰκετῶν, ἐφ' οἷς ἔχομεν ὃ σύφρονκρν, καὶ δι' ἐλευθέρων προσώπων, καὶ οἰκετῶν ἀλλοτρίων, ὅς bona fide νεμόμεθα, νομίζοντες ἡμετέρους εἶναι οἰκέτας. πόθεν δὲ ἑνὸς ἑκάστου, τῶν μελέσδρον σκοπήσωμεν. πρώτον τοίνυν πρόσοφείλονται ἡμῖν οἱ ἡμέτεροι παῖδες οἱ in potestate. ὅστε μὲν ἀρρένες, ὅστε δὲ θήλειαι. ἀλλὰ πάλαι μὲν, ὃ ὅθεν δικάστε εἰς αὐτοὺς πολεμεῖν, προστρέχομεν ἡμῖν τοῖς ἔχουσιν αὐτοὺς ὑποζυγίου, διὰ ἐρημένων τῶν κατεγνωσίων πεκουλίων. καὶ ὄντως ἐγίνετο τοῦτο τῶν γονέων τὰ ὑπὸ τῶν παίδων προσοφειλόμενα. ὥστε αὐτοῖς πᾶσαν διὰ συνίαν προσεῖναι, ὃ ὑφ' ἑνὸς ὑός, ἢ ὑπὸ μιᾶς θυγατρὸς προσοφειλόμενον, ἑτέρῳ παιδί ἢ διὰ τινὶ δωρήσασθαι, ἢ πωλῆσαι, ἢ οἱω-

Igitur liberi

b δήποτε

∴ pecunias. f. quas accepit a pupillo soluete. quas. f. bona fide cõsumpsit qa putauerat firmã esse solutionẽ & nahdã tanqm ab eo factã q. esset ut ipse arbitrabatur ephebus.

διήκητε τρόπω μεταγαγεῖν. ὅπερ ἀπάνθρωπον εἶναι δόξαν τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, γνώμῃ δόξαντος τὴν πλουσίκουσαν ἐδέξατο θεραπείαν, δι' ἧς καὶ τῶν παίδων ἐφείσατο, καὶ τοῖς πατρᾶσι τὸ ἐπιφερόμενον ἐφύλαξεν. ἐκέλευσε γὰρ εἰ μὴν ἐκ τῆς πολιτείας τοῦ πατρὸς προσγένοιτό τι τοῦ ὑπεξουσίου, τοῦ πατρὸς τυχὸν δωρησαμένου, ἢ ἑτέρως ὅπως δήποτε εἰς αὐτὸν μεταθέν, τοῦ, ὥστε τοῦτο κατὰ τὴν ἀρχῆς κεφαλαίου, ὅλον προσπορίζεσθαι τοῦ πατέρα. ἀδίκως γὰρ φθόνου, ὅπερ ἐκ τῆς τοῦ πατρὸς προφάσεως ἦλθεν εἰς αὐτόν, τοῦτο παλινδραμεῖν οὐδὲ τὸν πατέρα. ὅπερ δὲ τὴν ἄλλης αἰτίας ὁ ὑπεξούσιος ἐκτήσατο, τοῦτο μὲν ὀσφρόμενον προσπορίζεσθαι τοῦ πατέρα. ἡ δὲ δεσποτεία μένει παρὰ τοῦ παιδί. ἄδικον γὰρ τὸ πολλοῖς κακόν ἢ δεξιότητι τύχης τινὶ προσγινόμενον, ἑτέρῳ τοῦτο παραχεῖν, καὶ ὀδυρόμενον αἴτιον γένεσθαι τοῦ τὴν ἀρχὴν κτησαμένου. λυπεῖ γὰρ τινὰ, ὀχ οὕτω τὸ μὴ κτήσασθαι, ὡς τὸ μετὰ τῶν κτῆσιν ἀφαιρεθῆναι. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸ τῆς τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως διατάξεως, οὐ τινὰ μὲν προσπορίζόμενα τῷ πατρί, οἷον τὰ κατορθώματα, ἢ τὰ ἀπὸ γάμου κοδδαινόμενα, οὐ δὲ ἡ διαθήκη λέγουσα δεῖναι τοῦ πατέρα ἐκκλίνειν τὴν πάσδα, τὸ τρίτον μόριον τῶν ἀπροσπορίσων πραγμάτων κατέχειν λόγῳ δωρεᾶς ὡσανεὶ τίμημα λαμβάνοντα τῆς ἐκκλινατρίου, καὶ συμβαίνει τὰ ἀπάνθρωπον, ὅτι ἡ ἐκκλινατρίων, ἡ διὰ τιμῆς δεδομένη τοῦ ὑπεξουσίου, καθ' ὃ αὐτεξούσιον αὐτὸν τρίβειν, εἰς χρείαν ἐκείνου τοῦ πολιτεύεσθαι. τῶν γὰρ οἰκείων ἐσόδων πλαγμάτων, τῆς οὐσίας αὐτοῦ μειουμένης. ὅθεν δεινοῦσθαι ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς, μηκέτι τὸ τρίτον τῆς δωρεᾶς τῶν τοῦ παιδὸς ἀπροσπορίσων πλαγμάτων τὸν πατέρα παρακατέχειν, ἀλλὰ τοῦ ἡμίσους μόνου τὸν ὀσφρόμενον. τοῦτο γὰρ τοῦ τρόπου, καὶ ἀμείωτος ἡ τοῦ παιδὸς πολιτεία μένει παρὰ τοῦ παιδί, καὶ τοῦ ἡμίσους μόνου τὸν ὀσφρόμενον λαμβάνων ὁ πατὴρ, ὀνόματι μείζονι χαίρει τιμηθεὶς, αὐτὶ γὰρ τρίτου, τὸ ἥμισυ λαμβάνει. ὃ μόνον δὲ οἱ ὑπεξούσιοι παῖδες ἡμῖν προσπορίζουσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἡμέτεροι οἰκέται, εἴτε κτῆνη τραδιτζίονα, λαμβάνοντί τι, εἴτε ἐπιβρωτίσουσιν, ἢ δὲ ἑτέρας οἷας δήποτε κτήσονται αἰτίας. οὐδὲ γὰρ καὶ ἀγνοοῦσι, ὅτι καὶ τὸ μεῖζον μὴ βουλομένοις προσπορίζεται τοῖς δεσπόταις. ὁ γὰρ οἰκέτης οἷα ὑπεξούσιος ὤν, ὃ δὲ μὴ ἴδιον ἔχειν δύναται, ἕξεις τῶν κληρονομίαν. εἰ γὰρ ὁ ἐμὸς οἰκέτης ὑπό τινος γραφῇ κληρονόμος, ὀχ ἑτέρως τούτῳ κτᾶσθαι δύναται, εἰ μὴ κατὰ κέλευσιν ἐμοῦ ἀδιτεύσει. ἐπειδὴ ὀνδέχεται μείζονα εἶναι τῶν ὀφείλοντα κοδδῶν, τὰ λανθάνοντα βαφῆ, καὶ μὴ φαινόμενα. ἄρπον δὲ οὐ ἀγνοοῦντας ἡμᾶς, ὑγιῶς καὶ ἄκοντας τῶν ἐμοῦ κτῆσιν κληρονομίαν. διὰ τοῦτο οὐδὲ τῆς κτήσεως αὐτῆς, ἀναγκαῖον ἐστὶ τῶν τοῦ δεσπότου κοινωνεῖσθαι κέλευσιν. καὶ ἐὰν ὁ ἐμὸς οἰκέτης, κατὰ γνώμην ἐμὴν ἀδιτεύσῃ, οὕτω γνήσιος κληρονόμος, ὥστε εἰ ἐγὼ αὐτὸς ἐγραφόμην κληρονόμος. ἀκολούθως δὲ τοῖς ἄνω εἰρημένοις, καὶ τὰ καταλειφθέντα τοῖς δούλοις ληγατα προσπορίζεται ἡμῖν. ὃ μόνον δὲ δεσποτεία διὰ τὴν ἐν πρεσβυτε πρεσ-

Hoc quoq;

Quæ nõ acquirunt patri

ἐκ ζημίαν αὐτοῦ πολιτεύεσθαι

ἀπροσπορίσων quæ acquirõnem effugiunt

Item uobis

Inuito domino adire hæreditatem negat seruus.

πλοσπορίζεται ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ νομή. εἰ γάρ τις τὸ μὴ οἰκεῖον πρᾶγμα, τοῦ ἐμοῦ ὑπεξουσίου παραδῶ, ἢ κινήσῃ, ἢ ἀκίνητον βουλεύσεῖ δεχομένου, διὰ τῆς αὐτοῦ κατοχῆς γνήσιος τοῦτο δεσπότης διὰ τῆς ὀσκηπτίου, ἢ διὰ τῆς τοῦ μακροῦ χρόνου νομῆς. τοῦτα μὲν πολὺ τῶν ἡμετέρων οἰκετῶν. προσπορίζουσι δὲ ἡμῖν καθὰ εἴρηται καὶ ἀλλότριοι οἰκέται, ἐφ' οἷς ἔχομεν ὀσφρόμενον, ἀλλὰ ὀκ ἐκ πάσης αἰτίας, ἀλλὰ ἐκ δύο τούτων, ex re mea, ex operis suis. Ex re mea ὅταν, ἡνίκα φρουτίδας αὐτοῦ τῶν ἐμῶν κτημάτων κατεπίσδυσα, ἢ ἐπέτρεψα αὐτοῦ τὰ ἐμὰ ἐκδανείζειν χρήματα, καὶ ἐπρίσατο αὐτὸν τὸν λεγόμενον διαπενσάτωρα. ἢ δωήθη δὲ ὁ οὗτος ἐκ πολυνοίας οἰκείας, ἢ ἐκ τῶν γεωργιῶν, ἢ ἐκ τῶν δανειζομένων, ἕξωθέν τι τῶν ἡμῖν ἐπφελομένων κοδδαίνει. τοῦτο λέγεται ex re mea, καὶ προσπορισθήσεταί μοι. Ex operis suis, οἷον ξαθῶτης ἵππων, ἢ τέκτων, ἢ ζωγράφος, ἐμίσθωσε αὐτὸν ἐγὼ ὑπὸ τοῦ ἑτέροις ὀργάζεσθαι καὶ μισθὸν ὡρισμένον ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ τέχνης λαμβάνειν. οὕτω ὑπὲρ τοῦ ὁρισθέντος μισθοῦ ἐδωήθη λαβεῖν τι. καὶ τὸν ἐντεῦθεν κτήσεν, ἐμοὶ προσπορίζει. τοῦτο ἐστὶν ex operis suis. εἰ δέ τι παρὰ τὰς δύο ταύτας αἰτίας ἐκτήσατο, τοῦτο πρὸς μὲν προσωπειεσθαίρον οὐκεῖ. ὥστε ὃν εἴτε κληρονόμος ἐγράφη, ἢ καὶ ληγατάριος, καὶ ληγάτου ἔτυχεν, ἢ πρᾶτον ἐδέξατο δωρεὰν, ὃ τῷ ὀσφρυκτοταρίῳ, ἀλλὰ τοῦ προπειεταρίου τοῦτο προσπορίζει. τὰ εἰρημένα ὡδὶ οἰκέτου καθ' ὃν ἔχω τὸν ὀσφρυκτον, τὰ αὐτὰ ἤρδυε καὶ πολὺ ἐκείνου ὃν βουλεύσει νέμομαι, εἴτε ἐλεύθερος ἐστὶν, εἴτε ἀλλότριος οἰκέτης. ἐ γὰρ αὐτοῦ, ἐκ τῶν δύο αἰτιῶν ἡμῖν προσπορίζουσι, τοῦτέστι ex re mea, uel ex operis suis. εἰ δέ τι παρὰ τὰς δύο ταύτας αἰτίας κτήσοντο, εἰ μὲν ἐκτήσατο ὁ ἐλεύθερος ὃν βουλεύσει νέμομαι, ὁ νόμος αὐτὸν φυλάττει, ὀφείλων ἀπρωῶσαι κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἐπειδὰν ἀναγνῶ τὴν οἰκείαν τύχην. εἰ δὲ οἰκέτης ἐστὶ βουλεύσει κατεχόμενος ὑπὸ τοῦ ἐμοῦ, τοῦ ἀληθεῖ δεσπότου προσπορίζεται, δίχα τῶν δύο αἰτιῶν τὰ ὑπὸ τοῦ οἰκέτου κτηθέντα. ὁ δὲ βουλεύσει νεμόμενος τὸν ἀλλότριον οἰκέτην, οὐδὲ τοῦτον ἐκ τῶν δύο μόνον αἰτιῶν ἀπολαβεῖ τοῦ προσπορισμοῦ, ἐφ' ὅσον μὴ παρέδραμε τεμέτια. τούτης δὲ παρελθούσης, ὀσκηπτιτεύει λοιπὸν τὸν οἰκέτην. καὶ τὰ ἐκ πάσης αἰτίας προσγινόμενα τοῦ οἰκέτη, προσπορισθήσεται αὐτοῦ. ὁ γὰρ τὸν ἐλεύθερον βουλεύσει νεμόμενος, ὀκ ὀσκηπτιτεύει ὡς εἴρηται. καὶ ὁ ὀσφρυκτὸν δὲ ἔχων, ὀσκηπτιτεύει ὀ δέπτε δύναται. πρῶτον μὲν ἐπειδὴ ὀ νέμεται. νομῆς γὰρ μὴ ὑποκειμένης, ὀ προσήκεται ὀσκηπτίων, νομὴ δέ ἐστι, τὸ ψυχῇ δεσπόζοντος νέμεσθαι. οὗτος δὲ ἔχει δίκαιον τοῦ κεχρῆσθαι, καὶ κατρῦσθαι εἰ δὲ καί τις μὴ νομικαῖς γνώμαις ἀκολουθῶν, ἀλλὰ τοῦ ὁρωμένου δεσπότου, εἴπη τὸν ὀσφρυκτοταρίον νέμεσθαι, ἑτέρῳ μείζονι λόγῳ, ἢ ὀσκηπτίων ὑπεχεθήσεται, διὰ τὸ μαλακοῦ νέμεσθαι τὸν ὀσφρυκτοταρίον. οἷδε γὰρ ὅτι ἀλλότριος ἐστὶν ὁ μόνον δὲ δεσποτεία διὰ τοῦ τῶν τῶν οἰκετῶν, ἐφ' οἷς ἔχομαι τὸν ὀσφρυκτὸν, ἢ ὃς βουλεύσει νεμόμεθα, ἢ διὰ τοῦ ἐλεύθερον ὃν καλῶ νέμομαι πίστει, ἐμὸν ὑπεπτεύων οἰκέτην εἶναι, ἀλλὰ

De his aũt

Idẽ placet

h 2

Vsucapione distinguit a longi temporis possessione

ἐκδανείζειν foenerare

Dispensator

ἐγκρατεῖν retinet

πολυνοίας

Vbi nõ est possessio nõ procedit usucapio

Possessio qd

δίκαιον τοῦ κεχρῆσθαι καὶ κατρῦσθαι ius utendi fruendi

∴ cf. ἀπολαύειν

./. usufructuari

ἀλλὰ γὰρ καὶ νομὴ ἡμῖν προσωρίζεται. δηλαδὴ κατὰ τὰ ἓν ἀναγκαῖον εἰρημένα. τὰ τέσσαρα ex re mea, uel ex operis suis. ἐὰν γὰρ ἀλλότριον πρᾶγμα, ἐκ τῶν δύο αὐτῶν λαβοῦσι παρὰ τοῦ μὴ δυνάμενοῦ, δι' ὧν χρόνων αὐτοὶ κατέχουσιν ἡ συνεχὴς προβήσεται, ἤγουν ἐμοὶ δραμεῖται. ἐκ τῶν εἰρημένων δὴ φαίνεται, ὅτι δι' ἐλευθέρων προσώπων ἃ τινα οὐκ εἰσὶν ἡμῖν ὑποστατά, οὐδὲ βεναφίδεῖ δουλεύει ἡμῖν· ὁμοίως καὶ διὰ τῶν ἀλλοτρίων οἰκετῶν, ἐφ' οἷς, οὐδὲ συνεύφρουκτον, οὐδὲ βεναφίδεῖ ἔχομεν νομὴν ἢ οὐδεμιᾶς προσπορίζεσθαι αἰτίας ἡμῖν τι δύνατται. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ παρὰ πᾶσι λεγόμενον, δι' ἀξιωτικοῦ προσώπου μηδὲν προσπορίζεσθαι δύνασθαι, ἀξιωρημένου τοῦ λεχθησομένου βέματος. ἐὰν γὰρ πωλήσῃ τὶς ἐμοὶ κτῆσιν, ἣν ἑτέρῳ δεδωκεμένην τόνῳ, εἶτα οὐ δυνηθεὶς τοῖς τόποις ἐκείνοις ὑπεξιῶναι, πέμψω τὸν ἐμὸν προκουράτορα, καὶ τὴν νομὴν ὅλου τοῦ παραλαβὴ τῶν κτημάτων, προσωριζήσεταί μοι δι' αὐτοῦ ἡ νομή. καὶ οὐ μόνον εἰ γινωσκόντων ἡμῶν τοῦτο συνέβη, ἀλλὰ καὶ εἰ ἀγνοούντων, εἰ ἐδόθη τὶ αὐτοῖς ἡμετέρῳ ὀνόματι, ἡ νομὴ ἡμῖν προσπορίζεται, ὡς βούλεται ἡ διαταξις τοῦ ~~ἡμετέρου~~ βασιλέως σεβήρου. λοιπὸν δὲ τῆς νομῆς ἡμῖν προσωριζομένης, σιωπηρῶς ἕπεται ἡ δεσποτεία, ἣν ὦ δεσπότης ἔῃ ὁ παραδιδούς. εἰ δὲ οὐκ ἔῃ δεσπότης, δι' ἀναγκαίου, ἢ μακροῦ χρόνου παραδρομῆς τοῦ τραδιτεύθεντος κτῶμαι τὴν δεσποτείαν.

Ex his

Hactenus

ἀρκεῖ μέχρι τοσούτου διελθεῖν, τίνα τρόπον τὰ καθ' ἕκαστον ἡμῖν προσωρίζεται πράγματα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος νόμιμος τρόπος κτήσεως. ὁ διὰ τοῦ λήγατος, δι' οὗ τὰ καθ' ἕκαστον ἡμῖν προσπορίζεται πράγματα. ἔτι δὲ καὶ ὁ τῶν φιδεικομμίσσων, δι' ὧν καὶ αὐτῶν ἰδικὰ ἡμῖν πράγματα δύναται καταλιμπανεσθαι. ταῦτα δὲ ἐπιτηδειότερον ἐν τοῖς κατωτέροις λεχθήσεται τόποις ὥστε ὅσα ἢ φυσικὰ κτήσεις εἰσὶν ἢ ἔννομοι. καὶ φυσικὰ μὲν τέσσαρα καίδεκα. οἷον ἡ θήρα, τὰ λάφυρα, καὶ οἱ ἐν ἀγιαλῷ ἐνεισκόμενοι λίθοι, ἢ τίμαι ἀφίδδε, καὶ ἡ ἐκ τῶν ἡμετέρων ζώων γονή, ἡ ἀλευβία, ἢ νῆσος ἡ ἐν θαλάσσῃ, ἢ ἐν ποταμῷ ἀναφυομένη, ἢ τὸ πλησίον κεκτῆσθαι τῆς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καταλειφθείσης νησίδος. ὁ ἀλλοτρίαν ὕλην εἰς εἶδος μετασχηματίσαι, εἰς τὴν ἀρχαίαν οὐ δυνάμενον ἀναδραμεῖν ὕλην. τὸ ἐξ ἀλλοτρίας καὶ οἰκείας ὕλης εἶδος κατασκευάσαι. τὸ δύο ὕλας τὰς αὐτάς, ἢ καὶ διαφόρους κατὰ γνώμην μιγῆναι τῶν δεσποτῶν, ἢ ἐκ τύχης. ὁ κανὼν ὁ λέγων εἶκειν τὰ ὑπεικείμενα, τοῖς ὑποκειμένοις. ὡς ἐν πολλοῖς ἐθεωρήθη βέμασιν. διὸ καὶ νῦν ἐξ ἀλλοτρίας ὕλης οἶκον ἐποίησα ἐν ἐμῷ ἐδάφει, ἢ ἐξ ἐμοῦ ἐν ἀλλοτρίῳ. τὸ ἀλλότριον δένδρον ἐν οἰκείῳ φυτεῦσαι ἀγρῷ, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἴδιον δένδρον, ἐν ἀλλοτρίῳ φυτεῦσαι ἐδάφει, ὥστε καὶ ἐριζωθῆναι. γράμματα ἐπιτιθέμενα ἐμαῖς μεμβράναις, ἢ χάρταις. ὧν δὲ τοῦ εἰκόνος ὁ κανὼν παρεβαίνετο. ἐνικᾶτο γὰρ ὑπὸ τῆς γραφῆς ἡ σανίς. ὁ βεναφίδεῖ ἀλλότριον νέμεσθαι ἀγρὸν καὶ σπεῖραι τοῦτον. τὸ θησαυρὸν εὑρεῖν ἐν ἰδίῳ τόπῳ, ἢ σάκρῳ

Vsucapio uel longi temporis processus

Naturales possessiones quattuordecim

∴ Quare antiquus quq:, nunc quattuor ?
qa uidelicet. confusa fuit usucapio cũ longi temporis præscriptione. quæ antea distinctæ essent

ἢ σάκρῳ, ἢ ἐλεγιόσῳ κατὰ τύχην. εἰ γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ, τοῦ ἡμίσεως γνήσεται δεσπότης, εἴτε ἰδιώτης, εἴτε βασιλέως, εἴτε φίσκου, εἴτε πολιτικὸς ὁ τόπος ὑπάρχει. καὶ ἡ τραδιτζίων δὲ πρὸς τούτοις ἔννομοι δὲ κτήσεις, πάλαι μὲν πέντε. νῦν δὲ τέσσαρα, οἷον ἡ συνεκπίων, ἡ χορνία νομή, καὶ ἡ πάλαι γνωμένη προσαύξησις, ἐκ πλοπεδοῦς τοῦ ὑπηκοίνου οἰκέτου ἐλευθερίας, καὶ ὁ ληγατάριος, ἔπι δὲ καὶ ὁ φιδεικόμμισσος. ἀλλ' ἔνεστι μὲν ἰδικαὶ λέγονται κτήσεις. ἐπεὶ δὴ ἔν τι ὄντι ὁ γινόμενον, καὶ ἐν ὑπὸ τῶν ἡμετέραν δεσποτείαν ἔρχεται πρᾶγμα. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι κτήσεις αἱ λεγόμεναι καθολικά. ἐν αἷς, ἐν μέν τι ὄντι ὁ γινόμενον, πολλὰ δὲ ὑφ' ἑνὸς ὑπὸ τῶν ἡμετέραν δεσποτείαν γίνονται πράγματα. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ καθολικὰ κτήσεις ἔνεστι. κληρονομία, βονόρουμ πρεσεσίων, ἤτοι δικαιαρχή, ἀδρογατζίων, καὶ ὁ προσκυρωθεῖσαι ἡμῖν ἀλλοτρίαν πολιτείαν, libertatum conseruandarum causa, ἤγουν τῶν ἐλευθεριῶν ἕνεκα σωτηρίας, καὶ φυλακῆς. καὶ δεῖ πρότερον πολὺ κληρονομίας διελθεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ τῶν κληρονομιῶν, ἁπλή τίς ἐστιν ἡ κτῆσις. ἢ γὰρ ἐκ διαθήκης, ἢ δὲ ἀδιαθέτου ἡμῖν προσγίνεται, δεῖ πρότερον πολὺ τῆς ἐκ διαθήκης προσγινομένης διαλεχθῆναι. καὶ τέως ἐν προοιμίοις διδαξαι χρὴ, τίνα τρόπον αἱ διαθῆκαι γίνονται.

Legitimæ possessiones quattuor quæ singulares dicuntur.

Vniuersales possessiones. 4.

DE TESTAMENTIS ORDINANDIS Titulus X

Ρὸ τῶν ἄλλων ἀναγκαῖον εἰπεῖν τὸν τῆς διαθήκης ὅρον, ἤτοι ἐτυμολογίαν. ἡ δὲ διαθήκη παρὰ ἑωμαίοις λέγεται Testamentum. ἐντεῦθεν δεξαμένη τὴν ἐτυμολογίαν, quod testatio mentis sit. ἐπεὶ δὴ μαρτυρία διανοίας ἐστί. καὶ γὰρ μαρτυρίαν ἔχει τῆς τοῦ τελευτήσαντος διανοίας. ἵνα δὲ μηδὲν τῶν πάλαι πολιτευομένων ἄγνωστον εἴη, κἂν ἡ τούτων ἄγνοια ἐνδεῆ φόβου κίνδυνον, ἀλλ' ὅσον πρὸς ἰσορίαν, καὶ τὸν μαθεῖν ὡς κατὰ μικρὸν προϊόντος ἡμείφθη τοῦ χρόνου, ἐπεὶ ἐνεκ ἄρτον. τὸν παλαιὸν δύο γένη τῶν διαθηκῶν, καὶ τὸν μὲν ἐλέγετο calatis comitijs, τὸν δὲ procinctum. καὶ τὸν μὲν calatis comitijs, ἐγίνετο καιρῷ εἰρήνης, δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἤτοι τρόπον. ὁ κήρυξ ἅπασαν πολιτεῖαν τὴν πόλιν συγκαλῶν, καὶ πᾶς ὁ δῆμος συνέτρεχε, καὶ ὁ βουλόμενος ὑπὸ μαρτυρεῖ διετίθετο τὸν δήμῳ. εἴρηται δὲ calatis comitijs ἐν τεῦθεν. Calare γὰρ ἐστι, τὸ καλεῖν. comitia δὲ ἡ σύνοδος. ἐπεὶ δὴ ὅσοι καλούμενοι συνήθυσαν, ἐκλήθη calatis comitijs. τὸ δὲ procinctum ἐγίνετο, ἡνίκα ἔμελλον ἀξιῶσαι ὡδὶ πόλεμον, τὸ ὄνομα δεξάμενον ἐκ τοῦ σχήματος, ὅπερ ἔχουσιν διετίθεντο. Procinctus γὰρ λέγεται, ὁ ἐζωσμένος καὶ ἕτοιμος πρὸς παράταξιν. ἐπεὶ δὴ γὰρ ἄδηλα τὰ τῆς ὑποστροφῆς, διατιθέμενοι πρῶτον, ὄντως ὥρμουν ὡδὶ τὸν πόλεμον. ὄντων δὲ τούτων

Διαθήκη Testamétũ unde

Calatis comitijs testamentũ quod

Procinctũ

Τέως .1. prius

τῶν δύο γονέων, σωιέβαινε πινας ἀιφνιδίᾳ νόσῳ κατασχεθέντας, ἀδιαθέτους τελευτᾶν. οὔτε γὰρ calatis comitijs διετίθεντο, διὰ τὸ μήπω σύνεδραν εἶναι τὸν καιρόν, οὔτε πολέμου, διὰ τὸ μὴ εἶναι πόλεμον, ἄλλως τε δὲ διατίθεσθαί τις ἀπαίσιον νόμιζεν ὑγιαίνοντα σώματι. διὰ τοῦτο ἐπινοήθη τρίτον γένος ὅπερ ἐλέγετο, per æs & libram, τουτέστι διὰ χαλκοῦ καὶ ζυγοῦ, ἐγίνετο δὲ κατὰ ἐμανκιπατρίονα. ἐμανκιπατιὼν δέ ἐστιν, εἰκονικὴ πρᾶσις, ἐπωραλεῖτο δὲ τοῦτον τὸν τρόπον. παρεγίνετο πρῶτε μάρτυρες, καὶ ζυγοστάτης, καὶ πολίται ἑωμαῖοι ἔφηβοι, καὶ παρόντων αὐτῶν, ἐκεῖνος ὃς ἤμελλε γενέσθαι διαθέτης τὸ τελευτήσαντος, ἠγόραζε τὴν τοῦ μέλλοντος τελευτᾶν πολιουσίαν, λέγων πινὰ ῥήματα τινικά, ἃ νῦν πολιτὸν ὅστι λέγειν, καὶ ἐδίδου λόγῳ τιμήματος εἰκονικοῦ, νομισμοῦ χάριν δὲ, ὥστε τῆς πολιουσίας, καὶ ἐλέγετο ὁ ἀγοραζων φαμιλιέμπτωρ, καὶ λοιπὸν ὁ μέλλων τελευτᾶν, διετύπου τί ὀφείλει δοθῆναι μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτήν. ἔλεγε γὰρ χάριν φαμιλιέμπτωρι, ἤτοι χάριν κληρονόμου, ὅτι βούλομαί σε χάριν δὲ δοῦναι ἀργύριον, χάριν δὲ οἰκίαν, χάριν δὲ ἕκαστον νομίσματα. καὶ τοῦτο ἐπινοηθέντος τοῦ γένους, τὰ πρότερα ἐκεῖνα δύο γένη, τὸ calatis comitijs, καὶ τὸ πολέμου, ἐκ πολλοῦ ἤδη τῶν χρόνων εἰς ἀσυνήθειαν ἐχώρησε, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ per æs & libram, κατεφρονήθη κατὰ μικρόν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ φαμιλιέμπτωρ, αὐτὸς ἐν καὶ κληρονόμος, καὶ ἐντεῦθεν λοιπὸν γινώσκων ὅτι αὐτὸς ἔσται διαθέτης, ἐπεβούλευε χάριν δυσπρᾶξίᾳ τῆς πολιουσίας· διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ ἀρχαῖον σχῆμα, παρελαμβάνετο φαμιλιέμπτωρ, ὅς τις εἰκονικῶς ἠγόραζε τὴν τοῦ μέλλοντος τελευτᾶν ὑπόστασιν. ὁ δὲ διαθέμενος, ἰδίᾳ ἔγραφεν ἐν διέλγρις, ἢ ἐν χάρταις, ὃν ἠβούλετο ἔσεσθαι αὐτοῦ κληρονόμον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ εἰρημένα τῶν διαθηκῶν γένη, ἡ πολιτικὴ νομοθεσία ἤπισαν μόνη. μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ τοῦ πραίτωρος ἐδίκαιον, ἕτερον τύπον εὗρε τῶν διαθηκῶν ἐξεῦρε. κατὰ γὰρ τὸ πραιτώριον δίκαιον οὐδεμία ἐμανκιπατρίων, τουτέστιν εἰκονικὴ πρᾶσις ἐπιτελεῖτο. ἀλλὰ ἑπτὰ μαρτύρων σφραγίσαι ἤρκουν εἰς τὸ πρεῖναι πραιτωρείαν διαθήκην. εἰ γάρ τις δίδοτο, καὶ ταύτην τὴν διαθήκην ἑπτὰ μαρτύρων σφραγῖσιν ἐπρίνετο σφραγισθῆναι, ἀπετέλει τὸ πραιτωρεία διαθήκη, ὁπότε ὁ πολιτικὸν οὐκ οἶδεν ἀναγκαίας τὰς τῶν μαρτύρων σφραγίδας. ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ βραχὺ, δόξαν μὲν ἐκ τῆς διαφόρου τῶν ἀνθρώπων χρήσεως, δόξαν δὲ καὶ δι' ὧν ἐδιώρθωσαν οἱ διαταξεις, εἰς μίαν συμφωνίαν ὁ πολιτικὸν ἅμα καὶ ὁ πραιτώριον δίκαιον ἤρξαντο συναυξάνεσθαι. ἐκρατήσε δέ, ὥς τε ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ὅπερ ἠβούλετο ὁ πολιτικὸν ἑπτὰ μαρτύρων παρόντων καὶ ἑτοιμογραφούντων, ὅπερ ἐπινόησαν οἱ διαταξεις, καὶ σφραγίδας ἐπιτεθέντων ὅπερ ὁ πραίτωρ ἐβάλετο, ἡ διαθήκη πληροῦται. ὥς τε ὅσα σήμερον οἱ διαθῆναι, ἐκ τούτων τῶν τριῶν νομίμων τῶν σύστασιν ἔχουσιν, ἐκ τοῦ πολιτικοῦ, καὶ τῶν διαταξεων καὶ τοῦ πραίτωρος. ἐκ μὲν τοῦ πολιτικοῦ καταλαμβάνεται, ὁ παρόντων τῶν μαρτύρων μιᾷ ὄψει σωματῶς πληροῦσθαι τὴν διαθήκην. οἱ δὲ τοῦ

Omnino ſi ſamo corpori faccre teſtamentũ

Emancipatio qd

Tυπικὰ ῥήματα. i. concepta uerba

διέτυπον

Notandũ impẽſe

διὰ τοῖς

χρόνοις

Sed cum paulatim

In unũ corpo coalu erunt ius ciuile & prætoriũ

δὲ τοῦ πραίτωρος, καὶ τῶν μαρτύρων ὑπογραφαὶ, ἐκ τῶν διαταξεων. οἱ δὲ σφραγῖδες, καὶ ὁ τῶν ἑπτὰ ἀριθμὸς μαρτύρων, ἐκ τοῦ ἐδίκτου τοῦ πραίτωρος. πᾶσα δὲ ἡ τριαύτη παραφυλακὴ, διὰ τὴν ἀκουρεγίας πάσης ἀπηλλάχθαι τῶν διαθηκῶν πρίσιν, καὶ πανῦς αὐτὰς καθαρεύειν δόλου, ἐκ διαταξεως τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως προσέθεται, ὥς τε τὴν διατιθέμενον, οἰκείᾳ χειρὶ τὸ κληρονόμου ὄνομα διηλῶσαι γράφοντα, ὅτι τόν δὲ γνήσιόν μου κληρονόμον. τοῦτο δὲ αὐτοῦ μὴ τρίσαντος, ἀναγκαῖς τῆς μάρτυσι λέγεσθαι τὸ κληρονόμου ὄνομα. καὶ ἁπλῶς ἅπαντα δεῖ προβαίνειν, κατὰ τὰ εἰρημένα αὐτῇ τῇ διατάξει. ἐπειδὴ δὲ εἰρήκαμεν τῆς μάρτυσι χρῆναι σφραγῖδας τιθέναι, ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι καὶ ἑνὶ δακτυλίῳ δύνανται σφραγίζειν τὴν διαθήκην. τί γὰρ ὅτι οἱ ἑπτὰ μάρτυρες εἶχον δακτυλίους, μᾶς δὲ γλυφῆς ἦσαν οἱ ἑπτὰ, τουτέστιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶχον χαρακτῆρα, καθὰ τὸν πρεσβυτέρου δοκεῖ, καὶ ἀλλοτρίῳ δὲ δακτυλίῳ ἕξεσι σφραγίζειν. ἐκεῖνοι δὲ πρὸς μαρτυρίαν παραλαμβάνεσθαι δύνανται, μεθ' ὧν ἔχουν τεσσαρέσι φακτίονα, τουτέστιν οἱ τινες ὑφ' ἡμῶν δύνανται κληρονόμοι γραφεῖσθαι, καὶ γραφεῖν ἡμᾶς. εἰσὶ δέ τινες παντελῶς εἰργόμενοι τῆς ἐν διαθήκῃ μαρτυρίας. οἷον γυνὴ, ἄνηβος, ἄλαλος, κωφὸς, μαινόμενος, ἄσωτος, οἰκέτης. ἔτι δὲ καὶ ὁ improbus, intestabilisq;. τίς δὲ ἐστὶν ὅστις; οἷον διαθεμένου τινὸς, ἐκλήθη τίτλος ἐπὶ μαρτυρίαν, ἐμαρτύρησε. τουτέστιν ὑπεγράφη ἐν τῇ διαθήκῃ, καὶ ἐξεφώνησε. τελευτήσαντος τοῦ τεσσάρων, οὐκ ἠθέλησε παραγενέσθαι καὶ μαρτυρῆσαι, ὅτι αὐτὸ ἐστὶν ἥτε ὑπεγραφή, καὶ ἡ σφραγίς. μισοῦσι γὰρ τριοῦτον οἱ νόμοι, καὶ οὐκ ἐῶσιν αὐτὸν λαβεῖν τὴν ἐξ ἀλλοτρίας διαθήκης. οὐδὲ διδόασιν αὐτοῦ τὸ διατίθεσθαι παῤῥησίαν, οὐδὲ συγχωροῦσιν αὐτῷ μαρτυρεῖν ἑτέρου διατιθεμένου. λέγεται δὲ ὁ τριοῦτος, improbus, intestabilisq;. τί ὅσα ὅτι εἷς τῶν μαρτυρησάντων τῇ διαθήκῃ, κατὰ μὲν τὸν καιρὸν τῆς διαθήκης ἐλεύθερος νομίζετο. ὕφθη δὲ μετὰ ταῦτα δοῦλος. σκωπήσωμεν, εἰ ἀκυροῦται ἡ διαθήκη, ἐπειδὴ δοῦλος ὡς εἴρηται κεκώλυται μαρτυρεῖν. τούτης ὅσα ὄυσης τῆς ἀμφιβολίας, γέγονε πρότερον μὲν διαταξις, ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως πρὸς κατόνιον βῆρον. πάλιν δὲ τοῦ αὐτοῦ συμβαντος, σεβῆρος, καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραφαν, διὰ οἰκείας φιλοτιμίας, τῇ τῆς διαθήκης ἰσχύϊ σωτρέχειν ὥς τε εἶναι αὐτῶν ἐν τριαύτῃ τῇ ταξει, ἐν ᾗπερ ἔμελλε εἶναι, εἰ τῶν ἀρχῶν ἀνεπιλήπτως ἐγένετο, πάντων ἐλευθέρων μαρτυρησάντων. διὰ τὸ κατὰ τὸν χρόνον τῆς τρίσεως τῆς διαθήκης, τὸν εἰρημένον μάρτυρα κατὰ τῶν πάντων γνώμιμον ἐλεύθερον εἶναι νομίζεσθαι καὶ μὴ ὑπεῖναί τινα τὸν πόδι κατασταστεως ζήτησιν αὐτῷ ἐπάγοντα. ἐμὸ διατιθεμένου, δύναται μαρτυρεῖν τῇ ἐμῇ διαθήκῃ, πρῖμος ἅμα σεκουνδῳ τῷ ἰδίῳ ὑπεξουσίῳ. εἰ δὲ καὶ δύο ὦσιν σωυστάσιοι ἀδελφοὶ, ὁμοίως τὸν μαρτυρίας ἀκώλυτον. τὸ δὲν γάρ ἐστὶν ἐμπρόδιζον, διὰ ἑνὸς οἴκου ὅτι μᾶς φαμιλίας, πολλοὺς ἐν ἀλλοδίᾳ μαρτυρεῖν διαθήκῃ ἑνὶ διατίθεταί τις, εἰ βούλεται τῇ διαθήκῃ ἀνεπίληπτον εἶναι,

Tίνες ὅτι

καθαρεύειν

Possunt

Testes aũt

Habere cũ aliquo teſtamẽti factione qd ſit. Vide Vigilium

Improbus & intestabilis qs ſit

Sed cum aliquis

ἀκυροῦται

Adrianus

Catonius Ver)

Seuerus

Antoninus

φιλοτιμία

liberalitas

Pater

πεῖμος

σκοπείτω οὖν μέλλοντας μαρτυρεῖν. καὶ ἐξεταζέτω, μή τις τῶν μαρτύρων αὐτεξούσιος ὢν τυγχάνει, καὶ εὑρὼν τῆς μαρτυρίας αὐτὴν ἐξελαυνέτω. οὐκ ἐπὶ δὲ ζητουμένων μή τις τῶν μαρτύρων, αὐτεξούσιον ἔχει τὸν τεσταμεντωρα, ἢ σωαυτεξούσιος ὤν τυγχάνει. καὶ ὁ λογισμός, οὗτος ὤν τυγχάνει. τί βούλεται τὴν διατιθέμενον εἶναι, αὐτεξούσιον, ἢ αὐτεξούσιον; εἰ μὲν αὐτεξούσιον εἴποις, οὐ προβαίνει τὸ λέγεσθαι μή τις ὤν τυγχάνει αὐτεξούσιος, ἢ ἔχει αὐτὴν ἐν αὐτεξουσιότητι. εἰ δὲ αὐτεξούσιον αὐτὴν θεματίσεις, ἑτέρῳ μείζονι λόγῳ τὰ τῆς διαθήκης ἐπέχεις. αὐτεξούσιος γὰρ οὐ δύναται διατίθεσθαι, ἐπειδὴ διαθήκη ὤν τυγχάνει, τῶν ὄντων διατύπωσις, οὐ νομίζεται δὲ πέχειν ὁ αὐτεξούσιος ἐν πληρεστάτῃ ἐξουσίᾳ, ὥς τε πράττειν ἃ βούλεται ἐπ' αὐτῷ. εἰ δὲ συνηθῶμεν εὑρεῖν αὐτεξούσιον διατιθέμενον, τότε λοιπὸν σκοπούμεν, εἰ δυνατὸν προβαίνειν τὰ ἑξῆς. καὶ ζητῶ τοῦ εὑρίσκομεν τὸν βετεράνον αὐτεξούσιον· βετεράνος δέ ἐστιν, ὁ στρατευσάμενος, καὶ ἤδη τῆς στρατείας ἀφεθεὶς· εἰς τὸ καστρήσιον πεκούλιον δυνάμενον διατίθεσθαι. τοῦτέστιν ὃ ἐκτήσατο ἐκ τῶν ἐν πολέμοις καμάτων. ἐτίμησαν γὰρ αὐτὴν αἱ διαταξεις. οὐκοῦν ἐπειδὴ ὁ διατιθέμενος αὐτεξούσιος εὑρέθη, τρακταίσωμεν τὰ ἑξῆς. ἆρα τὸ βετεράνου αὐτεξουσίου διατιθεμένου εἰς τὸ καστρήσιον πεκούλιον, ὁ πατὴρ ὁ ἔχων αὐτὸν ὑπεξούσιον, ἢ ἀδελφὸς ὁ σωαυτεξούσιος δύνανται μαρτυρεῖν; καὶ λέγομεν ὅτι οὐδαμῶς. ἡ γὰρ οἰκιακὴ μαρτυρία, ὃ λέγουσιν οἱ νομικοὶ domesticum testimonium, οὐ καλῶς ἐν διαθήκῃ γίνεται. τῶν δὲ οἰκιακῶν μαρτυρίαν, οὐκ ἐκ τῆς συγγενείας, ἀλλ' ἐκ τῆς ἑνώσεως τῆς ἐν ὑπεξουσιότητι λαμβάνομεν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ αἱ διαταξεις διατίθεσθαι συνεχώρησαν αὐτῷ ἐν ὑπεξουσιότητι, ἀλλ' ὅμως ἀπαιτοῦσιν αὐτὴν, ὥς τε διατιθέμενον, μὴ καταφρονεῖν τῆς ἀκριβείας. διατιθέμενος τίς, ἐνεστήσατό με κληρονόμον, οὐ δύναμαι μαρτυρεῖν τῇ πρίσει ταύτης τῆς διαθήκης, οὐδὲ ὁ ἐμὸς ὑπεξούσιος, οὐδὲ ὁ ἔχων με ἐν ὑπεξουσιότητι πατήρ. οὐδὲ ὁ ἀδελφός μου ὁ σωαυτεξούσιος. ὅλον γὰρ τὸ σήμερον πραπόμενον ὑπὸ διατυπώσει τῆς διαθήκης, μεταξὺ τοῦ κληρονόμου, καὶ τοῦ τεσταμεντωρος πράττεται. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ συνεκέχυτο παλαι τὸ τοιοῦτον νόμιμον, καὶ πολλῆς ἐπεμελήρωτο ταραχῆς, ἵνα ἐκφύγῃ τὸ τοῦ φαμιλιέμωτωρος, ἐπειδὴ κατὰ πρώτιμον ὄφιν, αὐτὸς ἐνομίζετο κληρονόμος εἶναι, οὐκ ἠδύναντο οἱ κατὰ ὑπεξουσιότητα συναυτόμενοι τοῦ φαμιλιέμωτωρι, μαρτυρεῖν τῇ διαθήκῃ· οἱ δὲ τοῦ κληρονόμου τοῦ ἰδίᾳ γραφομένου (καθὰ προείρηται) κατὰ ὑπεξουσιότητα συνιόντες, καὶ αὐτὸς μέν τι ὁ κληρονόμος, ἀκωλύτως ἐμαρτύρει, τῆς ἀκριβείας οὐκ ἐναντιουμένης τῇ μαρτυρίᾳ, διὰ τὸ δοκεῖν ὅλον φορεῖσθαι τὸ κόρδιον εἰς τὸν φαμιλιέμωτωρα, τὸν δὲ ἰδίᾳ γραφόμενον κληρονόμον ἀγνοεῖσθαι. ἀλλὰ μὴν, οἱ τοῦτο πολιτεύοντες ἀρχαῖοι, καὶ μὴ κωλύοντες τὸν σκρίπτορα κληρονόμον, μήτε τοὺς συναυτομένους αὐτῷ καθ' ὑπεξουσιότητα τῇ διαθήκῃ μαρτυρεῖν

Sed neque

Domesticum testimonium

Veteranus nõ sui iuris. & qd est ueteranus

Castrense peculium qd

σωαυτεξούσιος

ἐκράτει erat in usu

μαρτυρεῖν, παρήνουν χρῆναι τοὺς διατιθεμένους μὴ ἀποκεχρῆσθαι τῇ δεδομένῃ τοιαύτῃ παῤῥησίᾳ. καὶ ταῦτα μὲν παρὰ τοῖς παλαιοῖς· ὁ δὲ ἡμέτερος βασιλεὺς, τῶν τοιούτων διορθῶν ἀταξίαν· ἀταξία γὰρ ἐδόκει, τὸ δεδόναι μὲν παῤῥησίαν, παραινεῖν δὲ ταύτῃ μὴ κεχρῆσθαι· τῶν τῶν ἀρχαίων συμβουλῶν, εἰς ἀναγκῶν μετήγαγε νόμον. καὶ ὥσπερ ὡδί τοῦ παλαιοῦ φαμιλιέμωτωρος, ἐκεκώλυτο πᾶσα μαρτυρία τῶν σωαυτομένων τοῦ φαμιλιέμωτωρι κατὰ ὑπεξουσιότητα, οὕτω καὶ ὡδί τοῦ κληρονόμου σώζοντος εἰκόνα τοῦ παλαιοῦ φαμιλιέμωτωρος, οὔτε αὐτοῦ μαρτυρεῖν, οὔτε τοῖς σωαυτομένοις αὐτοῦ καθ' ὑπεξουσιότητα συνεχώρησε. δοκεῖ γὰρ εἰς οἰκεῖον κόρδος μαρτυρεῖν. καὶ ἐπειδὴ ἡ διαταξις τῶν παλαιοτέρων βασιλέων τοῦ κληρονόμου μαρτυρεῖν ἐπέτρεπε, τῶν τοιούτων διαταξιν ἐκώλυσεν ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς ἐγγραφῶν τοῦ οἰκείου κόδικι. λεγαταρίοις δὲ καὶ φιδεικομμισαρίοις, ἐπειδὴ οὐκ ἀσωμάτοις γίνονται διάδοχοι, καὶ πᾶσι τοῖς σωαυτομένοις αὐτοῖς καθ' ὑπεξουσιότητα, ἀκώλυτος ἡ μαρτυρία γνώσεται. ἀλλὰ διαταξις πρὸς τύρις ὅτι τοῦ γαλλιοστάρου ἡμῶν βασιλέως ἰδικῶς ἐπιτρέπουσα τύρις, τὸ, δύνασθαι λεγάτα καταλιμπάνειν, τοῖς μέλλουσι μαρτυρεῖν τῇ διαθήκῃ, καὶ πολλῷ πλέον τοῖς σωαυτομένοις αὐτοῖς καθ' ὑπεξουσιότητα. οὐ διαφέρομαι δὲ, ἐν ποίᾳ γέγονεν ὕλῃ ἡ διαθήκη, πρότερον, ἐν σανίσιν, ἢ ἐν χάρταις, ἢ ἐν μεμβράναις, ἢ ἐν ἑτέρᾳ ὕλῃ. διὸ ἐν δέρματι, ἢ ἐν ἐλεφαντίνοις πτυχίοις. δύνασται τὶς διατιθέμενος, πολλὰς ἰσότυπως γραφεῖν διαθήκας, οὕτω μέν τι, ὥστε μίαν ἐκάστῳ αὐτῷ, κατὰ τὸν κρατοῦσαν ἐν διαθήκαις παραφυλακῶν πορεύεσθαι. τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον ὅτι, τὸ εἶναι πολλὰ τῶν διαθηκῶν ἰσότυπα. ἐάν τε γάρ τις μέλλων ἀποπλεῖν, ἔχειν μεθ' ἑαυτοῦ βούλεται τὸν διαθήκῳ, καὶ ἑτέραν οἴκοι καταλιπεῖν. ἐξ ὧν δεικνύνται τὸ τελευτήσαντος ἡ διανοια. καὶ δι' ἄλλας συμβαίνει πολλὰς αἰτίας, ἀναγκαιότερον εἶναι τοῦτο. αἵ τινες ἐξ ἀνθρωπίνων συμβαίνουσι πορισμῶν. ἐάν τε γὰρ κλαπῶσι συμβαίνει τὸ ἐν ἰσότυπον, ἢ καὶ τὸν λαβόντα ἐν παρακαταθήκῃ, ὀδεύσαι, καὶ ἄδηλον εἶναι τὸν τόπον ἐν ᾧ διατρίβει. ταῦτα δὲ πάντα πρὸς τῶν ἐγγραφῶν δεῖ νοεῖσθαι διαθηκῶν. εἰ δέ τις ἄγραφον βούλεται ποιῆσαι διαθήκῳ, πολιτικῷ δηλονότι, ἄγραφον γὰρ ὁ πλάτων οὐκ ἐπίσταται διαθήκῳ. πῶς γὰρ ὁ σφραγῖδας ἀπαιτῶν ἀεί; εἰ τίνων παρόντων ἐστὰ μαρτύρων τῶν οἰκείαν γνώμῃ ἐπ' αὐτῷ φανερώσει, τελεία καὶ ἰσχυρὰ ἡ τοιαύτη κατὰ τὸ πολιτικὸν ἴσαι διαθήκη.

DE MI

Sed hæc

Legatarijs

Nihil

Sed & uni

διαφέρομαι nihil interest

ἐν δέρματι

ἐν ἐλεφαντίνοις πτυχίοις

ἰσότυπα codices. exemplaria

iure. inst. latina

Δαχταῖοι τῶν μεν. dictio latina. 7. tractemus. ~

τῆς ἀκριβείας ἐναντιουμένης τῇ μαρτυρίᾳ

∴ ædibus latrinæ mſt.

DE MILITARI TESTAMENTO Titulus XI

Pagani Milites

ἐν τοῖς κάστροις
ἐν τῷ ἐξπεδίτῳ

Illis autem

σεδέτοις

Plane

περιονομίων τοῦ
milegijs

Traianus

Statilius Seuerus

ΕΝ τοῖς πολλαβοῦσιν εἰρήνην, τίνα τρόπον δεῖ τιτοῦσθαι τῶν διαθήκων. ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἡ πολλῆς ἀκριβείας ἐχομένη παραφυλακή, ἐν ταῖς παγανικαῖς χώραν ἔχει διαθήκαις. ὡδὶ δὲ τῶν στρατιωτικῶν διαθηκῶν, ἅπας ὁ τοιοῦτος σχολάζει λόγος. συγκεχώρηται δὲ αὐτοῖς ἐκ τῶν διαταξεων διὰ τῶν ἐν νόμοις ἀπειείαν, καὶ παρὰ τῶν ἀκριβειαν διατίθεσθαι. ἀμέλει τοι, εἰ καὶ ἑνὸς παρόντος μαρτυρος διατίθενται, ἢ καὶ ἐὰν μὴ γραψωσιν οἰκείᾳ χειρὶ τοῦ κληρονόμου ὄνομα ἡ αὐτῶν ἐρρῶται βούλησις. ἠσχολημένοι γὰρ περὶ τῶν στρατειαν, εἰκότως ἀγνοοῦσιν ἀκριβείας ἁπάσης παρατήρησιν. ἀλλὰ πάλαι μὲν ὅπου δήποτε διαλογοντος, στρατιωτικῶς ἠδύνατο διατίθεσθαι. διαταξις δὲ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως τότε συνεχώρησεν αὐτοῖς οὕτω πράττειν, ἡνίκα ἐν τοῖς κάστροις, ἢ ἐν τῷ ἐξπεδίτῳ διαλογοιν. ὅπως δήποτε γὰρ ἡ βούλησις αὐτῶν, ἐγγράφως ἢ ἀγράφως διατυπωθεῖσα ἦ, τὸ ἰσχυρὸν ἔχετω ἐν ἑαυτῇ.

ἐν οἷς δὲ χρόνοις ἐν ἑτέροις διατείνουσι τόποις, ἢ ἐν τοῖς λεγομένοις αὐτοῖς σεδέτοις, τοτέσιν ἐνδα διαλεγειν αὐτοῦς ἀναγκη, τῶν στρατιωτικῶν ἐν τῷ διατίθεσθαι περιονομίων οὐκ ἀπολαύσουσι. καὶ τοιαῦτοι δὲ ὄντος ἀκωλύτως διατίθενται. παντα χοῦ μέν τι τῶν ἀκρίβειαν παραφυλαττοντος, ἐν ᾧ τῶν κατρων εἰσὶν ἐκτός. οὐκ ἄρτον δὲ εἰς μέσον ἀγαγεῖν, καὶ ἃ τραϊανῶ περὶ στρατιωτικῆς εἴρηται διαθήκης, ὡδὶ βέματος τοιούτου. στρατιώτης τὶς συγκαλεσαμένος πινὰς, ὡδὶ αὐτῶν εἶπε, τόν δε, ἢ τόν δε βούλεσθαι κληρονόμον εἶναι, καὶ τόν δε τὴν οἰκίτιν ἐλευθεροῦσθαι. ἀγράφως δὲ τοῦτα ἐπράττετο. ζήτησις μετὰ τῶν αὐτοῦ τελευτῶν μεταξὺ τῶν ἐξ ἀδελφέου, καὶ τοῦ ὠνομασθέντος κληρονόμου ἀνεφύη. καὶ οἱ μὲν ἐξ ἀδελφέου ἔλεγον τὰ παρὰ τοῦ τελευτήσαντος εἰρημένα, οὐχ ὡς ὡδὶ ἐν νοίᾳ διαθήκης εἰρῆσθαι. ὁ δὲ κληρονόμος προεβάλετο τὸν στρατιωτικὸν νόμον, ἐκεῖθεν τῶν διαθήκων βεβαιῶν. σατίλιος δὲ σεβῆρος τῆς τοιαύτης ἀκροώμενος ἀμφιβολίας, ὡδὶ τραϊανὸν ἀνήγαγε τὸν θειότατον. ὁ δὲ αὐτέγραψε ταῦτα. τὸ στρατιωτικὸν περιονόμιον τὸ λέγον, τὰς ὅπως δήποτε γνομένας ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διαθήκας βεβαίας εἶναι, οὕτω νοεῖσθαι χρή, ὥσε κατὰ πρότεραν ταξιν πρόδηλον εἶναι τὸ γεγενῆσθαι διαθήκων, εἴτε ἔγγραφον, εἴτε ἄγραφον. ὁ τοίνυν τελευτήσας στρατιώτης, οὐ ὑπὲρ τῆς οὐσίας κινεῖται ζήτησις, εἰ συγκαλεσαμένος τινας ὡδὶ τότε ὥσε τὴν οἰκείαν γνώμην ὡδὶ μαρτύρων δηλῶσαι, σαφῶς παρέσησε τίνα βούλεται ἔχειν κληρονόμον, καὶ τίνα τῶν οἰκετῶν ἐλευθεροῦσαι ἀξίωσεν, ἄγραφον ἰσχυρὰν τὴν τοιαύτην καλοῦμεν διαθήκην. εἰ δὲ ὥσπερ ὡδὶ τὸ πλεῖστον ἐν ὁμιλίαις εἴωθε συμβαίνειν, παρόντων τινῶν ἀποτεινόμενος πρός τινα εἴπεν, ἐγώ σε κληρονόμον ποιῶ, ἢ τὰ ἐμὰ πράγματα σοι καταλιμπάνω, οὐ χρὴ τοῦτο διαθήκης ἔχειν δυνάμιν. ἐπ' οὐδενὸς γὰρ

Τὴν ἀκρίβειαν παραφυλάττοντες

∴ 1. hoc intelligitur ꝗtem militant

γὰρ μάλιστα τοῦτο χρὴ σκοπεῖσθαι, εἴπερ ὡδὶ στρατιωτῶν. οἷς ἐν πλονομίῳ δέδοται, ὅ τοῦτο βούλονται διατίθεσθαι. ὥστε τὰ ἐν ὁμιλίαις λεγόμενα, εἰς τύπον διαθήκης μὴ ἀναφέρεσθαι. ἐπεὶ τοιγε πάσης συγκολλίας ἐκτός, μετὰ τελευτῶν στρατιώτου παντὸς, ἀναφανήσονται μάρτυρες διαβεβαιούμενοι ἑαυτοῦ ἀκηκοέναι, ὅτι ὁ δεῖνα ὁ τελευτήσας, εἴπε τῷ δε, ὅτι ἐῶσε κληρονόμον, ἢ ὅτι καταλιμπάνω σοι τὰ ἐμὰ πράγματα. καὶ ἐκ τούτου αἱ ἀληθεῖς ἀνατραπήσονται τῶν στρατιωτῶν βουλήσεις. στρατιώτης εἴτε ἄλαλος εἶη, εἴτε κωφὸς, ἰσχυρῶς διατίθεται. ὑπόθου δὲ αὐτὸν μὴ ἐκβληθέντα τῆς στρατείας causaria missione. ἄρτον γὰρ τὸν τοιοῦτον στρατεύεσθαι. ὁ μὲν γὰρ οὐκ ἀκούει τῶν τοῦ στρατηγοῦ παραγγελμάτων, ὁ δὲ ἐάν τινος ἀναγκαίου δεῖται, οἷον ὅπλου, οὐ δύναται οὕτω δηλῶσαι. μέχρι δὲ τρούτου ἐκ τῶν βασιλικῶν διαταξεων συγκεχώρηται τοῖς στρατιώταις τὸ διατίθεσθαι παρὰ τὴν ἀκρίβειαν, μέχρις οὗ ἂν στρατεύωνται, ἢ καὶ διατρίβωσιν ἐν κάστροις. μετὰ δὲ τὴν ἄφεσιν, τοτέσι ἡνίκα γένωνται βετεράνοι, ἢ τῶν καστρῶν εἰσιν ἐκτὸς, εἰ καὶ ἔτι στρατεύονται, τὴν τῶν παγανῶν ἀκρίβειαν φυλάττειν ὀφείλουσιν. ἐπεὶ δὴ εἰρήκαμεν, οὗτοι μὲν στρατιώτας ἐν κάστροις διατιθεμένους, ἀκινδύνως τῆς ἀκριβείας καταφρονεῖν, οὗτοι δὲ βετεράνους, τὴν ἀκρίβειαν ὀφείλειν παραφυλάττειν, ὅρα τὸ ἐνταῦθεν ζητεῖν, ὅπερ μεταξὺ στρατιώτου καὶ βετεράνου ὄντι. στρατιώτης ἐν κάστροις διαλεγόμενος, καθ' ὃν ἐβουλήθη δέδοκται τρόπον. ἀφείθη τῆς στρατείας. ἐτελεύτησε. σκοπεῖμεν, εἰ δεῖ κρατεῖν αὐτὸ τὴν βούλησιν. εἰ μὲν τὶς ἐξετάσει τὸν χρόνον, ἐν ᾧ γέγονε ἡ διαθήκη, ἐρρῶσθαι φημὶ, καὶ παρὰ τὴν ἀκρίβειαν. εἰ δὲ τὸν καιρὸν ἐν ᾧ τελευτᾷ, τὴν μὴ γνομένην κατὰ ἀκρίβειαν ἰσχύειν τί δεῖ; πῶς; ὁ χρόνος τέμνει τὴν ἀμφισβήτησιν. καὶ εἰ μὲν εἴσω ἐνιαυτοῦ μετὰ τὴν ἄφεσιν ἐτελεύτησε, τυχὸν τῷ δεκάτῳ ἢ ἑνδεκάτῳ ἢ δυωδεκάτῳ μηνὶ, στρατιωτικὴν ἔτι τούτῳ ἀρκεῖν, τὸ ἰσχυρὸν αὐτῇ δίδωμι. εἰ δὲ μετὰ τὴν ἄφεσιν ἐνιαυτοῦ παραδραμόντος, μηκέτι ἐρρῶσθαι. ἱκανὸς γὰρ οὗ ὁ μεταξὺ χρόνος ἐκπαιδεῦσαι αὐτὸν τὴν ὀφείλουσαν παραφυλάττεσθαι περὶ τὰς διαθήκας ἀκρίβειαν, ὥσε αὐτὸν τὴν ἑαυτοῦ διαθήκην ἀμείψαντα, οὕτω διατίθεσθαι. τί δὲ, εἰ δέδοκται μέν τις στρατιωτικῶς, ἐνεστήσατο δὲ κληρονόμον ὑπὸ αἵρεσιν, ἐτελεύτησε δὲ εἴσω ἐνιαυτοῦ μετὰ τὴν ἄφεσιν, ἡ δὲ τῆς ἐνστάσεως αἵρεσις, μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἤλθε; σκοπεῖμεν εἰ βλάπτει τοῦτο τὴν διαθήκην, καὶ λέγομεν, ὅτι οὐδαμῶς. τὴν γὰρ τελευτὴν ἀπαιτοῦμεν εἴσω ἐνιαυτοῦ γενέσθαι μετὰ τὴν ἄφεσιν, οὐ μὴν τὸν γενέσθαι τὴν ἀδιτζίονα. παγανός τὶς ὤν, δέδοκται παρὰ τὴν ἀκρίβειαν, ἐστρατεύσατο μετὰ ταῦτα, διαλεγόμενος ἐν καστροις, ἀποσφραγίσας τὴν διαθήκην, τινὰ προσέθηκεν, ἢ περιεῖλεν, ἢ καὶ μόνον ἀνέγνω τὴν διαθήκην, ἢ ἔπραξέ τι ἕτερον, ἐξ οὗ ἐδείκνυτο ἡ τοῦ στρατιώτου βούλησις, βουλομένου δὴ ταύτην ἰσχύειν. ἐτελεύτησε μετὰ ταῦτα, ἰσχύει καὶ παρὰ τὴν ἀκρίβειαν ἡ διαθήκη ὡς ἀπὸ καινοτέρας αὐτοῦ βουλήσεως, ἢν διαλεγόμενος ἐν τοῖς καστροις, ἔσχεν ὡδὶ

Quinimo

Sed hactenus

Pagani

Sed etsi

Paganus

ᾗ τῇ διαθήκῃ στρατιώτης διαλγων ἐν πάροις, δίδοῦ παρὰ τῶν ἀκριβείαν, ὑπείκει μὲν τοῦτα πάντα δημουντζίονα. ἢ γὰρ αὐτεξούσιος ὢν δέδωκεν ἑαυτὸν εἰς ἀδρογατζίονα, ἢ ὑπεξούσιος ὢν γέγονεν ἐμαγκίπατος. μενέτω ἡ διαθήκη ἀδῆ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἤτοι χύος, ὡς μὴ καινοτόμας ἐγτυχήσας γνώμης τοῦ στρατιώτου, μὲν τῶν ἐμαγκιπατζίονα. ἐν ᾧ γὰρ δοκεῖ αὐτῶν, τὸ βεβαῖον ἔχειν αὐτῶν ἐβουλήθη, ὁ δὲ ἡ πάντα δημουντζίων, ἐξῆν τὸν πρὶν τῶν διαθήκων. ἐπεὶ δὴ ὅτι στρατιώτης ὁ διαθέμενος. ἐπεὶ εἴρηκε, ὡς πρὸ ὀλίγου μαθησόμεθα, ἡ τοῦ τελευτήσαντος πάντα δημουντζίων ἀνατρέπει τῶν διαθήκων. ἐν τοῖς δὲ παραφυλάττεται τοῦτα. ἄστε γὰρ τῶν μὴ νόμου γνωμῶν διαθήκων, ἰσχύουσαν δέ, τοῦτον ὑπὸ τῶν πολιτικῶν ἀναιρεῖσθαι κανόνων. εἰσὶ τινὲς ὑπεξούσιοι οἱ κατεστῶν μὲν ὄντες πεκούλιον, κυριοῦσι δὲ κατεστῶν, ἐκ τῶν παλαιοτέρων νόμων, ἢ ἐκ τῶν μετὰ γνωσθέντων διατάξεων ἔχουσι. οἷα ὅστι τὰ ἀπὸ συνεδρίας, ἢ τὰ ἀπὸ συνηγορίας, ἢ τὰ ἀπὸ ἀρχῆς. τουτέστι τῶν ἀνωνόμων ἐκ τοῦ δημοσίου παρεχομένων αὐτοῖς. ἢ τέρας ὧν τετάρτων ἐν ὑπεξουσιότητι διατίθεσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ μικρά τις ἐπ' αὐτοῖς ἀμφιβολία, γέγονε γνωμὴ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διάταξις λέγουσα, πάντα ὑπεξούσιον κυριοῦσι κατεστῶν ἔχοντα πεκούλιον, ἐπ' αὐτοῦ κοινῶν νόμων διώκεσθαι διατίθεσθαι. τῶν εἰρημένων ὅμως διάταξιν ἀναγνοῦν, ὁ δὲ ἀγνοήσεις τῶν εἰς ὅλον φέρον τῶν.

μετὰ ταῦτα ἐφεξῆς. posteriorib̃us

Sciendum

Quasi castrense peculium cuiusmodi fit συνεδρία

QVIBVS NON EST PERMISSVM TESTAMENTVM FACERE Titulus XII

Ὧν ἀνθρώπων οἱ μὲν διατίθενται, οἱ δὲ οὐ διατίθενται. καὶ εἴωθεν μὲν πρὸς τῶν δικαιούντων διατίθεσθαι, ἀλλ' ἐπεὶ δὴ πολλοὶ τὸν ἀεὶ μόνον εἰσὶν, εἴωθεν μὲν πρὸς τῶν μὴ δικαιούντων διατίθεσθαι ὀλίγων ὄντων. ἵνα ἐκ τούτων μαθωμεν οὗς πολλούς. καὶ πρώτον τάξιν ὁ δύναται διατίθεσθαι ὁ ὑπεξούσιος, ἐπεὶ δὴ διαθήκη ὅστι τῶν ὄντων διατύπωσις. ὑπεξούσιος δὲ ὁ δύναται ὡς βούλεται τὰ οἰκεῖα διαπυρῶν. ἀλλ' ἀδῆ τοσοῦτον κεκώλυται διατίθεσθαι, ὅτι εἰ καὶ ἐγὼ ὁ πατὴρ οἷα θέλει γίνεσθαι· βοῦλομαι οὖν, ὦ τέκνον αὐτοῦ, εἰς ὅσον βούλεται μόνον τῆς ἐμῆς διαθέσθαι πολιτείας, ὁ κ ἐρῶν τὸ παρ' αὐτοῦ γινόμενον. ὁ δεῖ γὰρ ἰσχύειν τὸ γνώμην ἰσχυροτέραν εἶναι τῶν νόμων. εἰσὶ δὲ οἵ τινες ἐν ὑπεξουσιότητι διατίθενται. οἷον, οἱ ἔχοντες κατεστῶν πεκούλιον. ἔστι δὲ τῶν ἀρχῶν μόνοις ἐπετράπη στρατιώτας. ἢ αὐθεντείας ἔστι ἢ αὐγούστου, ἔστι ἢ νόμου. ὁ μὲν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀρίστου βασιλέως τραϊανοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα, διάταξις ἀδριανοῦ, ἀποφαίνει τῆς βετουρανίοις, καὶ αὐτῆς ἐπέτρεψε τοῦ διατίθεσθαι ἐν ὑπεξουσιότητι. καὶ εἰ μὲν διαθέωνται πάντες οἱ εἰρημένοι εἰς τὸ κατεστῶν πεκούλιον, λήψεται ἔστι ὁ παρ' αὐτῶν γραφεὶς κληρονόμος. εἰ δὲ ἀδιαθέτοι τελευτήσουσι, μήτε παῖδας ἔχοντες, μήτε μὲν ἀδελφοὺς ὑπόντας, κοινῷ δικαίῳ ὡς οἷον

Augustus Nerua Traianus Adrianus

οἷον δίκτυ παγανικὸν πεκούλιον ἀδῆ τοῦ γονεῖς ἔρχεσθαι. ἡνίκα γὰρ τις μὴ χρήσηται τῇ ὀλοτελεστάτῃ αὐτοῦ καινοτομίᾳ, τοῖς παλαιοῖς χώρα νόμοις. πάλαι δὲ πανταχοῦ πεκούλιον τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς ὁ πατὴρ ἐλαμβανε πολλαὶ διαφοραὶ, παγανικοῦ καὶ κατεστῶν πεκουλίου. καὶ πρώτη μὲν αὕτη. ὅτι εἰς μὲν τὸν κατεστῶν, ὁ ὑπεξούσιος δύναται διατίθεσθαι, εἰς δὲ τὸν παγανικὸν ὁ δύναται. δευτέρα δὲ διαφορὰ, ἀγανακτήσας ὁ πατὴρ τοῦ ὑπεξουσίου, τὸν μὲν παγανικὸν ἀφεμπεύειν, τοτέσιν ἀφαιρεῖσθαι δύναται πεκούλιον, τὸν δὲ κατεστῶν ὁ κ ἐπ. τρίτη διαφορὰ, ἐὰν πολλοῖς ἐπιφείλων τίς, ὑποσῦ διάπρασιν ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ κριτῶν, τὸν μὲν τοῦ παιδὸς συνδιαπιπράσκεται πεκούλιον ὑπόσον τὸν παγανικὸν, τὸν δὲ κατεστῶν ὁ δαμῶσι καὶ τετάρτη διαφορὰ, ἐὰν πολλῶν ὄντων παίδων ὁ πατὴρ τελευτήσῃ, συμβῇ δὲ ἐξ αὐτῶν ἕνα, παγανικὸν ἔχειν πεκούλιον καὶ κατεστῶν· τὸν μὲν παγανικὸν, κοινὸν ἔσαι τῶν ἀδελφῶν, τὸν δὲ κατεστῶν, μόνου τοῦ κτησαμένου. καί τοι πάντα τὰ τῶν ὑπεξουσίων παίδων πεκούλια, μόνον εἶναι νομίζονται τῆς πατρῴας οὐσίας. ὥσπερ καὶ τὰ τῶν οἰκετῶν πεκούλια συναριθμεῖται τῇ δεσποτικῇ οὐσίᾳ. τὰ δὲ εἰρημένα περὶ τῶν κατεστῶν, νόει καὶ ἐπ' ἐκείνων τῶν μὴ προσοικειωμένων τοῦ πατρὸς ἐκ τῶν διατάξεων τῶν διαφόρων αἰτίας. δίχα τίνων τοῦ ἔχοντος κατεστῶν, ἢ κυριοῦσι κατεστῶν πεκούλιον, ἐάν τις ὑπεξούσιος ὢν διαθῆται, ἄχρης ὁ τόδε διαθήκη, εἰ καὶ γνώμων αὐτεξούσιος ἐτελεύτησε. σκοπεῖν γὰρ ἀεὶ ὁ μόνον τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς πρίσεως τῆς διαθήκης, εἰ ἐν ἑκατόν χρόνῳ παρέδησίαν εἶχε τοῦ διατίθεσθαι. ἐν δυσὶ τάξει ὁ δύνανται διατίθεσθαι οἱ ἄνηβοι. οἶδας γὰρ ὅτι τεσαμέντον λέγεται τεσάτιο μέντις, ἤτοι μαρτυρία διανοίας. ἐστέρηται δὲ διανοίας ὁ ἄνηβος. ὁ διατίθενται, ὁ δὲ οἱ μαινόμενοι, ἐπεὶ δὴ χηρεύουσι λογισμοῦ. ὥς τε ὅσον ὅτε ἄνηβος, ὅτε μαινόμενος διατίθεται. ἐπεὶ δὴ τὸ φρονεῖν, τῷ μὲν ὁ προσγέγονε, τὸν δὲ ἀπέλιπε. ἀνίσχυρος δὲ αὐτῶν ἡ διαθήκη, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ μὲν γνόμενος ἔφηβος ἐτελεύτησε, ὁ δὲ ἀνανήφας. εἰ δὲ ὁ μαινόμενος κατ' ἐκεῖνον διαθῆται τὸν καιρὸν ἐν ᾧ παύεται τοῦ μαίνεσθαι, τοτέσι ἐν τῇ διαλείμμασι, κρατεῖται εἰ κρατεῖ; καὶ λέγομεν νόμον εἶναι τῶν διαθήκων. τί δὲ ὅτε διαθέμενος τις ἐμανή; τὸν μετὰ ταῦτα πάθος ὑπογνόμενον τῆς μανίας, τῶν ὀρθῶς διατυπωθεῖσαν ὁ κ ἀνατρέπει διαθήκων. ὥσπερ ὁ δὲ ἕτερον συναλλαγμα ὑπογνομένη μανία διαφθείρει. ὁ δὲ τὸν ἄσωτον, ὦ τῶν οἰκείων πραγμάτων ἡ διοίκησις ἀπηγόρευται, ὁ νόμος συγχωρεῖ διατίθεσθαι. ἡ δὲ πρὸ τῆς ἀσωτείας γνομένη διαθήκη, τοτέσι πεῖν ἡ διοίκησις αὐτοῦ τῶν πραγμάτων ἀπαγορεύθη, βεβαία μένει. ἄλαλος καὶ κωφὸς ὁ κ ἀεὶ διατίθεται. διαλεγόμεθα δὲ περὶ ἐκείνου τοῦ κωφοῦ τοῦ παντελῶς μὴ ἀκούοντος, ὁ μὲν τοῦ βραδέως ἀκούοντος. ὅτι γὰρ διατίθεται. καὶ γε ἄλαλον ἐκεῖνον φαμὲν, ὁ τὸν βραδέως λαλοῦντα, ἀλλὰ τὸν παντελῶς μὴ φθεγγόμενον. τὸν δὲ ὁ κ ἀεὶ, προσέθεκα δι' ἐκείνου τὴν αἰτίαν. πολλάκις γάρ τις εἰδὼς γράμματα

Paganicū peculium

Paganici & castrensis peculij differ̃a

διάπρασιν

χηρεύουσι λογισμοῦ

συνάλλαγμα contractus

Præterea

Item prodigus

Itē surdus

∴ nó ita latine inst.

ματα, καὶ πεπαιδευμένῳ, συμφορᾶς ὑπηγορευμένης, πλεῖσαι δὲ αἱ τοιαῦται ἐπάγουσαι αἰτίαι, τῆς ἀνοίας, ἢ τῆς γλώττης ἐσβήθη, καὶ ἐπειδὴ παρὰ τοῖς πελαιοῖς οἱ τριῶτοι ὄντες ἠδύναντο διαθέσθαι, διαθήκας ἐφοίτησε τὸ ἡμέτερον βασιλέως κελεύσασα, τοῖς ἐκ πάντων εἰς ἐσχὰτον ἐλθοῦσι, μὴ πενῶν παραφυλακῆς δύνασθαι διαθέσθαι. ὧν δὲ τρόπον καὶ παρατηρησίν ὄστιν ἀνελλιπῶς μαθεῖν, ὧν τῶν εἰρημένων ἀναγνόντα νεανικὰν διάταξιν. εἰ δέ τις διαθέμενος, νόσου συμβαίνης, ἢ ἐκ πιμωρίας ἀρχοντικῆς, ἢ ἢ ἄλλης οἱασδήποτε πολιταίστεως, ἄλαλος, ἢ κωφὸς γένοιν, ἡ πληγομένη φυλάττει τῶν ἰδίαν ἰσχὺν διαθήκη. ὁ τυφλὸς δύναται διαθέσθαι, παραφυλάττων τὰ ὧν τῇ εἰρημένῃ διατάξει τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐστίνος. ὁ παρὰ τοῖς πολεμίοις ὢν ὁ καλῶς παρ' αὐτοῖς διατίθεται. εἰ καὶ συμβῇ ἐσχὰν εἰς τὴν ἡμετέραν πολιτείαν ἐλθεῖν. τῶν δὲ παρ' ἡμῖν γενομένων διαθήκων ἐρρέθαι φαμὲν, μὴ τοῦτα γενομένου αὐτοῦ ἀνχμαλώτου. εἴτε γὰρ ἀπέστρεφε, ὁ δίκαιον τοῦ πολιμνίου παρέχει αὐτῇ ὁ βέβαιον, εἴτε παρὰ τοῖς πολεμίοις τελευτήσει, ὁ κορυνήλιος νόμος χρείζεται αὐτῇ τῶν ἰσχύν.

Cæcus
Eius

ἐφοίτησε διάταξις

DE EXHAEREDATIONE LIBERORVM

Titulus XIII

ΕΙρήκαμεν ὧν τοῖς πολαβεῖν τίνα τρόπον δεῖ γίνεσθαι τὰς διαθήκας. οἷον ὧν τεσσαρα, οἰκεία χειρὶ γράφειν ὁ τοῦ κληρονόμου ὄνομα, ἢ ἐσχὰν λέγειν ὠδὶ τῶν μαρτύρων καὶ ἑπτὰ εἶναι μάρτυρας, καὶ τούτοις ὑπογράφειν ὧν τῇ διαθήκῃ ὁ τούτῳ σφραγίζειν, μηδενὸς ὧν μέσῳ παρεμπομένου. ἐν δέ τι τούτων παραλειφθεῖν, ἄχρηστον δείκνυσι τῶν διαθήκων. ὁ μόνον δὲ τῆς εἰρημένης δεόμεθα παραφυλακῆς πρὸς ὁ ἰσχυρῶς διαθέσθαι, ἀλλ' ὠνεζητοῦμεν καὶ ἄλλό τι. δεῖ γὰρ σκοπεῖν εἰ ὑὸν ὑποεξούσιον, εἴτε αὐτεξούσιον ἔχει ὁ τεσσαρα. δεῖ γὰρ ἐσχὰν ἢ κληρονόμον γράφειν, ἢ ἀπόκληρον nominatim τρεῖν. εἰ δὲ σιωπῇ παραιτοῦσι ἐσχὰν, ἀνυπόστατος ἡ διαθήκη, ἢ αὐτῆς τῆς γραφῆς ἀμέλει, εἰ καὶ συμβῇ ὧν πᾶσα πολτελεῖν τοῦ οἰκείου πατρὸς, ὁ δὲν ἤπορ ἄκυρος ἡ διαθήκη, ὡ ὧν κανόνα ὧν λέγοντα, τὰ δὲ ἀρχῆς ἀνυπόστατα, ἐκ τῶν μὴ ταῦτα ὠνόμασμένων, ἰσχὺν λαμβάνειν ὁ δύναται, καὶ ὁ δυνήσονται οἱ σκείωρι κληρονόμοι διαδέξασθαι τῶν τοῦ τελευτήσαντος πολιτείαν, εἰ καὶ μὴ ὑπάρχει πᾶς, ὁ διὰ τῆς παραιτοῦντος βλαστόμενος. καὶ ταῦτα μὲν, ἵνα ὑός ὄστιν ὑποδεξόμενος εἰ δέ τις ἔχει θυγατέρα ὑποεξούσιαν, ἢ ἔγγονον, ἢ ἐγγόνου, ἢ πρόγονον, ἢ προγόνου, ὃν ἔγραφε δὲ αὐτοῦ κληρονόμος, ὁ δὲ μὴ ὀφείλεται ἐπίσης, ἀλλ' ὕβρεις αὐτοῦ παραιτοῦντος, ὃν ἀκυρῶται μὲν ἡ διαθήκη. οἱ δὲ παραιτεῖται τοῦ τοῖς γεγραμμένοις κληρονόμοις προσαύξουσι. προσαύξεις δέ ὄστι, μόρου ἀφαίρεσις. ἀλλ' εἰ μὲν ἀδωτικοί εἰσιν οἱ γεγραμμένοι, εἰς ὁ ἥμισυ γίνεται ἡ προσαύξεις. εἰ δὲ σοῦοι

κληρονόμος
ἀπόκληρος
ἀνυπόστατος inutilis · irritus · nõ consistens
προσαύξουσι accrescunt

Regula

Τα ἐξ αρχῆς ἀνυπόστατα ἐκ τῶν μελὰ ταῦτα ὠνομασμένων ἰσχὺν λαμβάνει ὁ δύναντα

ut qd fit ex autē tēs tēs γραφῆς sequenti pagina declaratur

σοῦοι, εἰς ὁ ἀναλογῶν. οἷον τρεῖς ὑνεσκόστατό τις κληρονόμοῦν, τῶν θυγατέρα, ἢ ὁ ἔγγονον πλαιτέρειν καταλιπών. εἰ μὲν ἀδωτικοί εἰσιν οἱ γεγραμμένοι κληρονόμοι, ἡ μὲν θυγατὴρ ἤγουν ὁ ἔγγονος, λήψεται ἐξαούγκιον. οἱ δὲ τρεῖς ἀδωτικοὶ κληρονόμοι ἐξαούγκιον. εἰ δὲ σοῦοι, λαμβάνοῦσι ὁ ἀναλογῶν, τοῦτέσι τρεῖς οὐγκίας. ὅσον ἤμελλε λαμβάνειν, εἴγε ἀδιαθέτος ἐτελεύτησεν ὁ πατὴρ, τοῦτέσι τῶν τεταρτῶν τῆς πολυουσίας αὐτοῦ μοῖραν. ἀδιῶν δὲ τάρις, οὐ μόνον nominatim, ἀλλὰ καὶ inter cæteros, ἤγοι ἀορίσως ἀξιοδεδατοῦειν, ὧν ὄφ λέγειν, οἱ λοιποὶ ἔσωσαν ἀπόκληροι. ἡ δὲ νομιναῦτιμ ἀξιοδεδατῶν, ἐγίνετο ἐσχὰν ὁ τρόπον. τίτιος ὁ ὑός μου, ἔσω ἐξοδεδατος. διώκαται καὶ ἀφ' ὠνιτηδιόματος, ὁ γραμματικός ἔσω ἐξοδεδατος. καὶ ἀφ' τέχνης ὁ χαλκεὺς, καὶ ἀφ' ἡλικίας ὁ πεδοβύτης, ἢ ὁ νεώτερος, καὶ ἀφ' χρώματος ὁ λευκὸς, καὶ ὁ μέλας. καὶ ἁπλῶς πᾶσα φρᾶσις σαφῶς δηλοῦσα ὁ ὑπκείμενον πρόσωπον, νομιναῦτιμ ἐξοδεδατῶνα ἀφιτελεῖ. δεῖ δὲ ὁ ἀδιαθέμενον, οὐ μόνον τῶν ὧν φύσει, ἀλλὰ καὶ τῶν προύμων φρουτίδα τίθεσθαι, καὶ γράφειν τούτους κληρονόμοῦν, ἢ ἀφκλήρους ποιεῖν. ἐπείτοιγε πραιτεριτοῦθεῖτοῦ, ἅμα ὧν τοκεῦν, ἐνοῦσαν πριοῦσι τῶν διαθήκων. καὶ οὐκ ἔσιν ἐυρεῖν ὧν τοῦτα διαφορὰν, ὑός, ἢ θυγατρὸς, ἢ ἐγγόνου, ἢ ἐγγόνης. πραιτεριτοῦθεῖτῶν μὲν γὰρ αὐτῶν, ἔρρεῖται ἡ διαθήκη ἅμα τῇ γραφῇ. ἐκ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα τεχθῶναι ὁ ἀν προύμον, ἢ τῶν προύμαν, ὑήνυται ἡ διαθήκη, καὶ πᾶσα ἀκυροῦται ὧν τεῦθεν, δηλονότι τῇ πραιτεριτίοι αὐτῶν. οὐκ ἐξ αὐτῆς ἀκυροῦται τῆς γραφῆς, ἀλλ' ἐκ τοῦ ρικοῦ. ὅπ ἐ συμβῇ τῶν γυναῖκα ἐξ ἧς ὁ προύμος ἠλπίζε πίκτεσθαι ἀμβλωθῶναι, ἀνεμπρδίσως οἱ σκείωρι κληρονόμοι ἀδιτοῦσι τῶν κληρονομίαν. ἀλλ' αἱ μὲν θεῖλεαι προύμαι, ἢ nominatim, ἢ inter cæteros ἐξοδεδατοῦονται. εἰ γὰρ εἴπε ὁ τεσσαρος ἔσω μοι ὁ δεῖνα κληρονόμος, οἱ δὲ λοιποὶ ἔσωσαν ἀπόκληροι, διὰ τούτων τῶν ὀνομάτων, ἐξοδεδατοῦεσθαι δυκεῖ ἡ προύμα. πλὴν μόνοι, ἵνα μὴ μετὰ ὁ τεχθῶναι ἀναίχμωρον εἰσόρχηται δίκιν πρὸς ὁν σκειῶν κληρονόμον λέγουσα, ὅπ οὐκ ὠνεθυμήθη πρὸ ἐμοῦ ὁ τεσσαρος, ὁπότε καὶ ἠγνόει με, δεῖ ληγατα αὐτῇ καταλιπεῖν. ἵνα οὕτως εἴπε ὁ διαθέμενος, ἔσω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος, οἱ δὲ λοιποὶ ἔσωσαν ἀκρκληρονόμοι, τῇ δὲ πικρμένῃ μοι προύμα, ληγατοῦω ἑκατὸν νομίσματα. τοῦτο γὰρ οὕτως ἔχοντος, λέγομεν αὐτῇ, ὅπ πρὸ σοῦ τῶν inter cæteros ἔγραφε ἐξοδεδατῶνα, ἀμέλει καὶ ληγατῶν σοι κατέλιπε σοῦ ἀρρένας δὲ προύμοῦς, τοῦτέσιν υἱόν, ἔγγονον, πρόγονον, ἤρεῦε, μὴ ἄλλως ἐξοδεδατοῦεσθαι, εἰ μὴ νομιναῦτιμ. καὶ πῶν ὄνομα δυνατὸν εἰπεῖν, ὠδὶ τοῦ μήπω τεχθέντος; ὁρῶμεν, ὅπ ἐσχὰν δηλώσομεν τοῦτῳ ὧν τρόπῳ, ἵνα εἴπωμεν, ὅς πε δήποτε μοι πᾶς τεχθῇ, ἀπόκληρος ἔσω. ἢ ἵνα εἴπω ὁ μέλλων πίκτεσθαι, ἀφ' τῆς δὲ τῆς ἐμῆς γαμετῆς ἀπόκληρος ἔσω. εἰσὶ καὶ ἕτεροι τοῖς προύμοις ἐοικότες, οἱ πνὲς τοῦ πολαμβάνοντος κατὰ βαθμὸν σοῦου τελευτήσαντος, σοῦοι γίνονται. ὃς ὠδὶ τοῦτο τοῦ θέματος. ἔχομεν

ἀς ὁ ἀναλογῶν pro rata portione

Nominatim

Posthumi

Rumpi testamétũ .i. irritũ fieri

δίκη lis

Posthumorum

+ . f. ab alio

υἱὸν ἀποδοῦναι, καὶ ἐκ τούτου ἔγγονον ἢ ἐγγόνην. ἀλλ' ὁ μὲν υἱὸς εἰ καὶ συν-
θῆ, διὰ τὸ μὴ παραβαίνεσθαι. ὁ δὲ ἔγγονος ἢ ἐγγόνη ἀπεξουσιοῦται μὲν ἢν
σαι, διὰ δὲ τὸ παραβαίνεσθαι, ἀπὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς, οὐκ ἔχει παρ'
ἑαυτῇ τὸ σύνολον. διαπιθέμενος ἐγὼ τίνος ὀφείλω φροντίδα ποιήσασθαι;
πρόδηλον ὅτι τοῦ υἱοῦ, καὶ οὐδὲν γραφεῖν κληρονόμον ἢ ἐξορκιστούειν.
ἆρα δὲ τοῦ ἐγγόνου, ἢ τῆς ἐγγόνης; οὐδαμῶς. οὔτοι γὰρ οὐκ ὄντες σύνοι, ἐὰν
πρωτεριτυθῶσιν, οὔτε ipso iure, ἤγουν αὐτοδίκαιοι καὶ δικαίῳ αὐτοπόσαρμ
ποιοῦσι τῶν διαθηκῶν, ὅτε προσαύξειν δύνανται. ταῦτα γὰρ τῶν σύ-
ων ἴδια. ἀλλ' εἰ μὲν μέχρι τέλους ὑπόκρισιν μοι τὴν αὐτὴν σχῆμα, καλῶς ἐλέ-
γετο ταῦτα. ἐπειδὴ δὲ εἰκὸς ἐμοῦ ζῶντος τὸν μέσον πρόσωπον ἀπελθεῖν
τῆς ἀπεξουσιότητος, ἢ τελευτῇ, ἢ ἐπειδὴ ἔτυχεν ἀξιώματος πατρι-
κίου, ἐνρίσκεται λοιπὸν ὁ ἔγγονος, ἢ ἡ ἐγγόνη, σύνοικος, ἢ σύνοικος, ὥσπερ ἀπέ-
χθοντο, μιμούμενοί τε κατὰ τοῦτο τοὺς πρόσθεν. μὴ ὄντος γὰρ πάλαι
σύνοι, νῦν γίνονται σύνοι. καὶ ὥσπερ οἱ πρόσθεν ἀδελφοί, καὶ ὄντες τῇ
ἐπαναβάσει, ὅταν πρίωσι τὴν διαθήκην. ἵνα μὴ δοῦ καινὸς σύνος ἐπα-
ναβαίνων ὁ ἔγγονος, ὅταν ποιήσῃ τὴν διαθήκην, ὥσπερ αὐτὸν τὸν υἱόν,
οὕτω καὶ τὸν ἔγγονον, ἢ τὴν ἐγγόνην ὀφείλω γραφεῖν κληρονόμους, ἢ δηλο-
δαδὴ νομιστὶ μὴ ποιεῖν. εἰ δὲ πρωτεριτυθῶσι, τῇ ἐπαναβάσει, ὅτε τὸν
μέσον διηλθόντα πρόσωπον ἀπεξέλθῃ, ὡς μὴ γνώμης ἠσφαλισμένην, ἀκου-
ρούσι τὴν διαθήκην. καὶ οὐδὲν δεῖ ἰουλίῳ βελλείῳ νόμῳ εἴρηται. ὃς τὸν νό-
μον κατὰ μίμησιν τῶν ποσούμων, δηλοδαδὴ τοὺς αὐτοὺς εἶπε γενέσθαι.
τουτέστι τὸν μὲν ἔγγονον νομιστὶ, ἢ inter cæteros, μετὰ δόσεως δὲ ληγα-
τοῦ, τὰς θυγατέρας, καὶ ἐγγόνους. εἴχε τίς υἱὸν, ἢ θυγατέρα ἐμαγκι-
πάτους. διαπιθέμενος οὗτος ὅσον κατὰ τὴν πολιτικὴν νομοθεσίαν, οὐκ
ἀναγκάζεται γραφεῖν αὐτοὺς κληρονόμους, ἢ ἀποκλήρους ποιεῖν. ἄγνω-
σοι γὰρ εἰσι τοῦ δυωδεκαδέλτου, δι' ὧν ἀπίστασι κάπιτις διμινουτίω-
να. ὁ δὲ πραίτωρ πρὸς τὴν φυσικὴν ὁρῶν συγγένειαν, οἷδε καὶ τούτους πᾶ-
σας, καὶ κελεύει τούτους οὓς ἐμαγκιπάτους γραφεσθαι κληρονόμους. εἰ
δὲ μὴ βούλεται ὁ διαπιθέμενος, οἱ μὲν ἄρρενας νομιστὶ δηλοδαδεύε-
σθωσαν. αἱ δὲ θήλειαι καὶ νομιστὶ, καὶ inter cæteros. εἰ δὲ μήτε γρα-
φῶσι κληρονόμοι, μήτε καθὰ εἴρηται δηλοδαδεύθῶσι, δίδωσιν αὐτοῖς ὁ
πραίτωρ τὴν κοντραταβούλλας. δι' ἧς ὁ μὲν υἱὸς, ἤγουν ὁ ἔγγονος πᾶσαν
λήψεται τὴν τοῦ τελευτήσαντος πολιουσίαν. ἡ δὲ θυγάτηρ, ἤγουν ἐγ-
γόνη, τοσοῦτον λαμβάνει ὅσον ἐκόρδαινε διὰ τῆς προσαυξήσεως οὖσα
ἀπεξουσία. ἔχε ταῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ. ἐπειδὰν λάβω τινὰ εἰς υἱο-
θεσίαν, οὗτος ἔσται μοι υἱὸς, καὶ νόμῳ καὶ φύσει. νόμῳ μὲν διὰ τὴν θέσιν
αὐτοῦ. φύσει δὲ διὰ τὸν νόμον. ὁ γὰρ νόμος κατέχει παρ' ἑαυτῷ τὴν
φύσιν. μέχρι δὲ τοσούτου φύσει τὸν παῖδα νομίζομαι εἶναι πατήρ, ἐφ'
ὅσον ἀκμάζει τὰ τῆς θέσεως. εἰ δὲ ποιήσω αὐτὸν ἐμαγκίπατον, νόμι-
μος οὖσα ἡ πρᾶξις διαλύει τὸν νόμον, τὴν διὰ τῆς θέσεως συναφὴν, τοῦ

νόμου

Suus hæres qs fit

Iulia Velleia lex

Emanci-
patos

Bonorũ possessio cõtra tabulas

Adoptiui

De filio adoptiuo

Lex comprehendit in se naturã

νόμου δὲ μηκέτι σωζομένου συναφίσεται καὶ ἡ φύσις, ὅτι ἔχουσα τὴν κατέ-
χουσα. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸν προκείμενον. ἐκ
δηλωνά σοι πρὸς γαμον τῶν ἐμῶν θυγατέρα, ἐτέχθη παῖς, ἣν ἀποδοῦ-
σιόν σοι δηλονότι, αἰτηθεὶς παρ' ἐμοῦ δηλωνάς μοι δοῦναι εἰς υἱοθεσίαν. ζη-
τοῦμεν τίς ἡ ἡμῶν διαπιθέμενος, ἀναγκάζεται φροντίδα τούτου τίθεσθαι.
καὶ λέγομεν ὅτι ἐγὼ ὁ θεὸς πατήρ. διὰ γὰρ τῆς θέσεως, ἔοικεν οὗτος τοῖς ἀπὸ
γόνου γαμῶν τεχθεῖσί μοι. ὡς τε ὅσον ὅσον τὸν νόμιμόν μου υἱὸν τὸν
ἀποδοῦσιον ἀναγκάζομαι γραφεῖν κληρονόμον, ἢ κατὰ τὰ προειρημένα
δηλοδαδεύειν, οὕτω καὶ τὸν θετόν. σὺ μέν τοι ὁ φυσικὸς πατὴρ οὐκ ἀναγ-
κάζει αὐτὸν γραφεῖν κληρονόμον. οὐδὲ γὰρ νόμιμός σου υἱός ἐστιν, οὐδὲ γὰρ
ἔχεις αὐτὸν ἀπεξούσιον. οὐδὲ φύσει, ἐπειδὴ διὰ τὸ νόμου ἐγὼ ὁ θεὸς δοκῶ
φυσικὸς εἶναι αὐτοῦ πατήρ. οὐδεὶς δὲ δύο φυσικοὺς πατέρας ἔχειν δύνα-
ται. εἰ δὲ ποιήσω αὐτὸν ἐμαγκίπατον, οὔτε κατὰ τὸν πολιτικὸν, οὔτε κατὰ
τὸν πραίτωρα μεταξὺ τῶν παίδων συναριθμηθήσεται. οὐκοῦν, ἐγὼ μὲν ὅτι
ἀναγκάζομαι γραφεῖν αὐτὸν κληρονόμον, οὐδὲ ὁ φυσικὸς πατὴρ ἀναγκα-
σθήσεται τοῦτον πράττειν. οὕτω γὰρ ἔσται οὗτος ὁ παῖς ὥσπερ εἰ ἀπὸ σοῦ
τοῦ φυσικοῦ πατρὸς γεγονὼς ἐμαγκίπατος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ τὸν παλαιόν. διαθήκης δὲ γεγονότος βασιλέως, μηδεμίαν εἶναι βουλομένη διαφορὰν ἐν διαθήκῃ ἀρρένων καὶ θηλειῶν. ἑκάτερον γὰρ πρόσωπον, πρὸς παίδων γένεσιν ἀπαιτούμενον ὁμοίως ἡ φύσις προσήγαγε. καὶ κεῖθεν δῆλον, μὴ εἶναί τινα μεταξὺ αὐτῶν διάκρισιν, δι' ὧν ὁ δυωδεκάδελτος δι' ἀδιαθέτου ὁμοίως ἄρρενας καλεῖ καὶ θηλείας. καὶ ὁ πραίτωρ δὲ ἀκολουθήσας φαίνεται τοῦ δυωδεκαδέλτου, ἀπλοῦν τίνων, καὶ ὅμοιον εἰσηγήσατο νόμον, ὧν υἱῶν καὶ θυγατέρων καὶ πάντων τῶν δι' ἀρρένογονίας καταγομένων, οὐ μόνον τεχθέντων ἤδη, ἀλλὰ καὶ κυοφορουμένων. καὶ οὐ μόνον ἀπεξουσίων ἀλλὰ καὶ ἐμαγκιπάτων. καὶ ἐκέλευσεν, εἴτε σύνοι εἰσὶ παῖδες, εἴτε ἐμαγκίπατοι, εἰ μὴ γραφοῦται κληρονόμοι, νομιστὶ αὐτοὺς ἐξορκιστοὺς γίνεσθαι. πρωτεριτυθέντες γὰρ ὡσαύτως ἀκυροῦσιν ἐξ αὐτῆς τῆς γραφῆς τὴν διαθήκην. εἴτε σύνοι εἰσὶν, εἴτε ἐμαγκιπάτοι, εἴτε εἰσὶν ἐν φύσει, ἢ καὶ προσύμοι ὄντες μετὰ ταῦτα τεχθῶσιν. ὧν δὲ τοῖς θε-
τοῖς πᾶσιν, ἰδιάζουσαν τινὰ ἐπιγνόντες παρατήρησιν ἐν ἑτέρᾳ αὐτοῦ διά-
τάξει ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, ἣν τέθεικε περὶ τῶν υἱοθετουμένων.

σραπώτης ἐν ἐξπεδίτῳ διάλογῳ δέδοκε. τοὺς οἰκείους παῖδας ὄντας ἐν φύσει, ἤγουν κυοφορουμένους ὄντε κληρονόμους ἔγραψε, ὄντε νομιστὶ ἐξορκιστοῦσιν. ἀλλ' ὑβρίσιν αὐτοὺς πραιτεριτζίωνι. ζητοῦμεν εἰ ἔρρωται αὐτοῦ ἡ διαθήκη. καὶ φαμὲν ὅτι εἰ μὲν ἠπίστασι τούτους ἀπόντας, καὶ μνήμην αὐτῶν οὐκ ἐποιήσατο, ἡ σιωπὴ αὐτὴ νομιστὶ ἐξορκιστζίωνος παραλαμβάνεται, ὡς βούλονται αἱ βασιλικαὶ διατάξεις, καὶ ἔρρωται αὐτοῦ ἡ διαθήκη. εἰ δὲ ἠγνόει, ipso iure ἀνωτόατος ὢν αὐτοῦ ἡ διαθήκη. μη-
τὴρ ἤγουν παππῶος πρὸς μητρὸς διαπιθέμενοι, οὐκ ἀναγκάζονται τοὺς

Sed hæc quidem

Sed si

Mater

Pater qdedit filium in adoptionem neq: est pater legitimi neq: naturalis

ἐξπεδίτῳ. i. expeditione

ἰδίους παῖδας γραφεῖν κληρονόμους, ἢ δεδεδατεύειν, ἀλλὰ δύανται τούτους ἀφοσιωσαῖ. ἡ γὰρ σωτὴ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ πάππου, τοσοῦτον ἰσχύουσιν, ὅσον ἡ τοῦ πατρὸς δεδεδατίωμ. ὁ δὲ γὰρ μητὴρ τὸν υἱόν, ἢ τὴν θυγατέρα, ὁ δὲ πάππος τὸν ἀπὸ θυγατρὸς ἔγγονον, ἢ ἐγγόνην, ἀναγκάζουσι γραφεῖν κληρονόμους, ἢ δεδεδατεύειν. ἀμέλει πραιτέριοι γιγνόμενοι, ὁ δὲ ἀπὸ τῆς πολιτικῆς βοηθοῦσι νομοθεσίας, ὁ δὲ ὁ πραίτωρ τὴν κοντραπαβόλλας αὐτῆς ἐπαγγέλλεται δικαιαρχεῖν. ταῦτα γὰρ ὠδὶ τῶν σουῶν, ὁ μέχρι τῶν πανομένων εἶναι σούων τρακταίζετ. ἔσαι δὲ αὐτῆς ἑτέρα πρὸς τέρις βοήθεια, εἰ ὀρθῶμεν μικρὸν ὕστερον.

DE HAEREDIBVS INSTITVENDIS Titulus XIIII

Νεὰ τὴν διδασκαλίαν, εἰ ὠδὶ τῇ ἕνσεσθαι, καὶ δεδεδατζίωνι τῶν παίδων ἐπρησάμεθα, ἀναγκαῖον εἰπεῖν, καὶ ὁπόσα ἀλλὰ πρόσωπα δυνάμεθα γραφεῖν κληρονόμους. γραφεῖν δὲ δυνάμεθα, τοὺς μὲν οἰκέτας, τοὺς δὲ ἐλευθέρους. καὶ ὁ μόνον ἡμετέρους, ἀλλὰ καὶ ἀλλοτρίους οἰκέτας. ἀλλὰ τοὺς μὲν ἡμετέρους οἰκέτας, πάλαι μὲν κατὰ τὴν τῶν πλειόνων νομικῶν γνώμην, ὁ χ ἑτέρως, εἰ μὴ cum libertate γραφεῖν ἠθέλει. σημεῖον δὲ καὶ δίκε ἐλευθερίας, ἡ τοῦ οἰκέτου ἔνσασις ἔρρωται, ἐκ διαταξέως τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἥτις καὶ sine libertate γραφέντας αὐτοὺς, ἀκωλύτως ὠδὶ τὴν κληρονομίαν καλεῖ. τοῦτο δὲ ὁ κατὰ καινισμὸν τινὰ ἡ αὐτοῦ διάταξις εἰσήγαγεν, ἀλλὰ γνώμῃ νομικῶν ἀκολουθήσασα. ἀπλίκιος ὁ νομικὸς ἐδίδαξε καὶ sine libertate τὴν τοῦ οἰκέτου κατὰ ὅλως ἔνσασιν γίνεσθαι. ὡς ἀναφορεῖ αὐτὸν παῦλος ὁ σοφώτατος. τοῦτο μὲν ἐν τοῖς ἀδ μασσύριουμ σαβίνουμ αὐτοῦ βιβλίοις, τοῦτο δὲ ἐν τοῖς ἀδ πλαύτιουμ. ἡμέτερος δὲ οἰκέτης νοεῖται κἀκεῖνος, ὃν τὸν ὁσούφρεσκτον ἑτέρῳ παραχωρήσαντος, γυμνὸν ἐπ' αὐτῷ προπριεταρίαν ἔχομεν. ἔστι δὲ εὑρεῖν ἐν παρωδοξον βέμα ἡνίκα τὸν τὸν οἰκέτην, ὁ δὲ cum libertate γραφεῖ κληρονόμον ἰσχυρῶς, καὶ τοῦτο δικαιῶσι πολὺ ἰσχύει σεβήρου καὶ αὐτωνίνου τῶν θειοτάτων, ἥτις χώραν ἔχει ὠδὶ τοιοῦτον βέματος. ἀπέθετο τις κατηγορίαν κατὰ τιτίας, λέγων αὐτὸν τὸν Στίχον τοῦ ἰδίου οἰκέτου μοιχεύεσθαι. μήπω πόραιωθεὶς ὁ δικαστής, ἡ ἐρημία τιτίας τελευτῶσα, τὸν ἐρημικὸν Στίχον cum libertate ἐνεστήσατο κληρονόμον. μετὰ τὴν ἐκείνης τελευτὴν ζήτησις γέγονεν, εἰ ἔρρωται τὰ τῆς ἐνεστώσεως, καὶ οἱ ἐρημικοὶ θειότατοι βασιλεῖς αὐτεγράφαν, τὸν οἰκέτην ἔνοχον ὄντα τῇ μοιχείᾳ, ὁ κ ἰσχυρῶς ἐν τῇ διαθήκῃ ἐλευθεροῦσθαι πρὸ τοῦ πόρατος τοῦ δικαστοῦ, ὑπὸ ἐκείνης αὐτοῦ τῆς δεσπούσης, ἥτις ὡς ὑποπτεύσασα τὸν ἐγκλήματι κατηγορεῖται. ὡς τοῖνυν ἡ ἔνσασις ἡ ὠδὶ τὸν τοιοῦτον γενομένη δούλου, πάσης ἰσχύος ἐστὶν ἐκτός. ἐπειδὴ δὲ εἰρήκαμεν καὶ τὸν ἀλλότριον οἰκέτην κακῶς γραφεῖν ἡμᾶς κληρονόμον, ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι ἀλλότριος ἐστὶν κἀκεῖνος, ἐφ' ᾧ ὁ τεσσαρωρ ὁσούφρεσκτον ἔχει. ἡνίκα δὲ τὸν ἐμὸν οἰκέτην

καινισμός mnoua tio

Atilicinus

Noster seruus

Paulus

Est autem

Masurius

Sabinus

Plautius

Seuerus

Antonin

Alienus

Seruus aut à domino

Alienus seruus

.: fit ex testamento liber. lat. mst.

οἰκέτην γραφῇ κληρονόμον cum libertate, καὶ sine libertate, (ἀδιάφορον γὰρ καθὰ λέλεκται) εἰ μὲν μένει τελῶν ὑπὸ τὴν ἐμὴν δεσπότειαν ἐλεύθερος γενήσεται, καὶ νενεσταθεὶς μοι κληρονόμος. εἰ δὲ ἀπιστήσας τῇ διαθήκῃ τοῦτον ἐλευθεροῦσθαι, βουλευσταθεὶς γενήσεται κληρονόμος, ἐν παῤῥησίᾳ ἔχων τὸν ἀδιτεῦσαι, ἢ μή. νενεσταθεὶς γὰρ οὐ δύαται εἶναι. οἷα τὰ δύο ἐκ τῆς τοῦ δεσπότου μὴ δυναμένου ἔχειν διαθήκης. τοτέσι τὴν κληρονομίαν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν. εἰ δὲ μὴ ἐλευθεροῦσθαι μὲν αὐτὸν, ἐκ τρίσσω δὲ κελεύσει τοῦ νίου δεσπότου ἀδιτεύσας, ἐκείνῳ προσορίζει τὴν κληρονομίαν. αὐτὸς γὰρ ἐκπριθεὶς, καὶ μὴ μείνας ὑπὸ τὴν ἐμὴν δεσπότειαν, ὅτε ἐλεύθερος, ὅτε κληρονόμος εἶναι δύαται. εἰ καὶ cum libertate εἰ ἐνεσταθεὶς. δυκεῖ γὰρ ὁ δεσπότης ἀφίσαθαι τῆς ὠδὶ τῇ ἐλευθερίᾳ δόσεως, καθότι αὐτὸν ἠθέλησε. ταῦτα μὲν ὠδὶ τοῦ ἡμετέρου δούλου. εἰ δὲ τὸν ἀλλότριον οἰκέτην ἐνεστήσομαι κληρονόμον, εἰ μὲν μένει παρὰ τῷ αὐτῷ δεσπότῃ, κελεύσει αὐτοῦ τὴν κληρονομίαν ἀδιτεύων, αὐτῷ ταύτην προσορίζει. εἰ δὲ ἐκπριθεὶς ἐνεστῶτος τοῦ δικαστοῦ, ἤγουν καὶ μετὰ τελευτὴν τοῦ πρὶν ἀδιτεύσει κατὰ κέλευσιν αὐτοῦ, τὴν καὶ τὴν προσαξει τοῦ καινοῦ δεσπότου, ἀδιτεύειν δυνήσεται. εἰ δὲ ἐνεστῶτος τοῦ πρεσβυτέρου ἔτυχεν ὑπὸ τοῦ ἰδίου δεσπότου ὁ δοῦλος ἐλευθεροῦσθαι, ἢ καὶ μετὰ τελευτὴν τὴν πρὸ ἀδιτζίων, ὡς ἐλεύθερος γεγονὼς, κατὰ τὴν οἰκείαν βουλὴν ἀδιτεύσει. ἔχε ταῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ. ὧν οὖν δεσπότας δυνάμεθα γραφεῖν κληρονόμους, τούτων καὶ οὐ οἰκέτας. ὁ γὰρ οἰκέτης ἀπρόσωπος ὤν, ἐκ τοῦ οἰκείου χαρακτηρίζεται δεσπότου. ταῦτα προθεωρήσας, ὅρα λοιπὸν τὸ πρόκειμενον. πίπος ἐχῶν οἰκέτην λεγόμενον Στίχον, ἐνεστήσαμεν ἐγὼ τὸν ἐρημικὸν Στίχον κληρονόμον, οὕτως ἐπῶν, ἔσω μοι κληρονόμος Στίχος μετὰ τελευτὴν πίπου τοῦ οἰκείου δεσπότου. ζητοῦμεν μή πῃ ἡ διαθήκη ἀνωφέλεστος ἐστὶν, ἐπειδὴ πίπος τελευτήσας ὁ κ ἔστιν ἐν φύσει, ἵνα πρὸς αὐτὸν ὁ οἰκέτης χαρακτηρισθῇ. ἀλλ' ἤρεσεν ὥστε τὴν ἐνέστασιν τῆς διαθήκης ἔῤῥωσθαι. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ὁ πορίσας ὁ πίπος ὁ γενόμενος αὐτοῦ δεσπότης, ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τὸν ἀσώματον τελεῖ τῆς κληρονομίας, καὶ ἐρεσταρίος ἐστὶν οἰκέτης. μᾶς δὲ τῶν ἐρεσταρίων οἰκετῶν, ἔχομεν τεσσαρῶν φακτίωνα. ἡ γὰρ κληρονομία, μήπω ἀδιτευθεῖσα, πρόσωπον ἐπέχει δυκεῖ τοῦ τελευτήσαντος, ὁ τοῦ ὀνομένου κληρονόμου. ὅπ γὰρ τοῦτο ἀληθὲς ἐστὶ, δῆλον ἐνταῦθον. ἐαν τις τελευτήσῃ παῖδα κυοφορεῖμενον καταλιπὼν, τὸν τοῦ τελευτήσαντος οἰκέτην κακῶς δύαμαι γραφεῖν κληρονόμον, καὶ μήπω τεχθέντος τοῦ προσόντος. καί τι τὸν ἀλλότριον πρεσῦμον (ἀλλότριος δέ ἐστιν ὃς πικτόμενος ὁ κ ἔστι μοι σοῦος) ὁ συγχωρεῖσί μοι γράφειν οἱ παλαιοὶ κληρονόμον. καί τι, εἰ τὸν ἀσώματον τῆς κληρονομίας, τὸν πρόσωπον ἐπεῖχε τοῦ ἐσομένου κληρονόμου, ὁ κ ὀρθῶς ὁ ἐρεσταρίος οἰκέτης ὠδὶ τοῦ παρόντος ἐγράφετο κληρονόμος βέματος. πολλοί τινες ἐδίδασκον οἰκέτου ἑνὸς, δύναμαι τοῦτον γράφειν κληρονόμον, καὶ ἐν ᾧ πρὸς πάντας ἔχω τεσσαρῶν φακτίωνα, pro parte dominica

Necessarius & uoluntarius hæres

Alienus

Seruus

Regula aduerte

Testamẽti factio né haberi etiã cũ hæreditariis seruis.

Hæreditas nõ dũ adita pſonã ſuſtinere uidet mortui, nõ fiuturi hæredis

Seruus

δεσπότου τοῦ τῶν

i 4

./. 1. uel post mortẽ testatoris ante ꝗm iussu domini adierit hæreditatẽ

∴ Lego τέτρητον
ω Lego τείτον

dominica, τουτέστι πρὸς τὰ μόρια τῆς δυοπρτείας ἑνὶ ἑκάστῳ ἡ ἐμὴ προσπρειωθήσεται κληρονομία. δύναμαι καὶ ἕνα καὶ πολλοὺς, καὶ εἰς ἅπαντας γραφεῖν κληρονόμους. ἡ κληρονομία ὡς ὧδε ἐν πλείοσιν, εἰς δυώδεκα διαιρεῖται οὐγκίας, καὶ αὕτη μὲν ἡ πᾶσα κληρονομία, ἀὶς προσαγορεύεται. ἔχει δὲ ἐν ἑαυτῇ τοῦτα τὰ μόρια, ἰδιαζούσας ἔχοντα προσηγορίας, ἀπὸ οὐγκίας μεχὶ αὐτῆς τῆς λίτρας. ἔστι δὲ τοῦτα. Vncia, ἡ δωδέκατον μόριον τῆς κληρονομίας. Sextans, τουτέστι ἡ δύο οὐγκιῶν, ὅπερ ἐστὶν ἕκτον μόριον. Quadrans, ἡ τέταρτον, ὅπερ ἐστὶ τρεῖς οὐγκίαι. Triens, ἡ τρίτον, ὅπερ πρεῖς τέσσαρας οὐγκίας. Quincunx, τρίτον δωδέκατον, ὃ πρεῖς πέντε οὐγκίας. Semis, ἡ ἥμισυ, ὃ πρεῖς ἓξ οὐγκίας. Septunx, ἡ ἥμισυ καὶ δωδέκατον, ὃ πρεῖς ἑπτὰ οὐγκίας. Bes, ἡ δίμοιρον, ὃ πρεῖς ὀκτὼ οὐγκίας. Dodrans, ἡ δίμοιρον καὶ δωδέκατον, ὃ πρεῖς ἐννέα οὐγκίας. Dextans, δίμοιρον ἕκτον, ὃ πρεῖς δέκα οὐγκίας. Deunx, ἡ δίμοιρον τέταρτον, ὃ πρεῖς ἕνδεκα οὐγκίας. ἀὶς, δυώδεκα οὐγκίαι. ὃ πάντως δὲ δυώδεκα οὐγκίας τῶν πόδι σοίαν εἶναι δεῖ, εἰς ὧν διαιρεῖται ὁ τεσσαρες. τρεῖς γὰρ οὐγκίαι τῶν λίτραν ἀρτελοῦσιν, ὅσας ἂν ὁ διαθέμενος βουληθῇ. δεῖ δὲ ἕνα τὶς ἐνεστάναι κληρονόμον, λόγῳ χαίρειν, εἰς ἓξ οὐγκίας, ἡ πᾶσα λίτρα ἐν τοῖς ἓξ οὐγκίαις ἐστίν. ὃ δὲ γὰρ λέγομεν, ὅτι ὁ μὲν σκρίπτος τὰς ἓξ οὐγκίας λαμβάνει, οἱ δὲ ἐξ ἀδιαθέτου τὰς ἕξ. παγανὸς γὰρ κατὰ τὴν ἐκ διαθήκης, καὶ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομεῖσθαι ὃ δύναται, στρατιώτης δὲ καὶ πάνυ. νόμος γὰρ αὐτοῖς ἐστιν ἐν τοῖς διαθήκαις ἡ βούλησις, ὡς ἔχει. ἀμέλει, στρατιώτης διαθέμενος, ἐὰν εἴπῃ, ἔσω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος εἰς τρεῖς οὐγκίας, τὰς ἕνδεκα οἱ ἐξ ἀδιαθέτου λαμβάνουσιν. δύναται δέ τις διαθέμενος, ὥστε εἰς ἐλάττονας οὐγκίας συσέλλειν τὴν λίτραν, ὄντα καὶ εἰς πλείονας ἐκτείνειν αὐτήν. οἷον δύναται λέγειν ὁ δεῖνα ἔσω μου κληρονόμος εἰς ὀκτὼ οὐγκίας, καὶ ὁ δεῖνα εἰς ἑπτά. ἐὰν πολλοὺς γράφω κληρονόμους, βέλω δὲ αὐτοῦ ἐξ ἴσου τὴν ἐμὴν διαδέξασθαι περιουσίαν, ἀρκεῖ ἡ sine parte γράφαι αὐτοῦ, λέγοντα ὁ δεῖνα, καὶ ὁ δεῖνα, καὶ ὁ δεῖνα ἔσωσάν μου κληρονόμοι. οὐγκίας γὰρ μου μὴ ὀνομάσαντος, ἡ ἴσον αὐτοῖς προσηγορεύεται. εἰ δὲ βέλω ἐξ ἀνίσων μερῶν αὐτοῦ κληρονομῆσαι, τότε ex certa parte αὐτοῦ γράφειν χρή. καὶ λέγειν, ὁ δεῖνα εἰς τέσσαρας, ὁ δεῖνα εἰς ἓξ, ἔσωσαν κληρονόμοι. τὶ δὲ ὅτι πολλοὺς γράψας κληρονόμους, ὧν τινων μὲν ἐξεφώνησα τὴν οὐγκιασμὸν, ἐνεστάμην δὲ ἕνα sine parte. ἆρα πόσον λήψεται ὁ sine parte; καὶ λέγομεν, ὅτι εἰ μὲν ὑπολιμπάνεταί τι τῇ λίτρᾳ, τυχὸν γὰρ πεῖμον ἔγραψα κληρονόμον εἰς πέντε οὐγκίας, σεκοῦνδον εἰς τρεῖς, τόρτον εἰς δύο. εἴτην δὲ κουάρτος ἔσω μου κληρονόμος, ἢ οὕτως, κουάρτος καὶ κουίντος καὶ σέξτος, ἔσωσάν μοι κληρονόμοι. τότε λέγομεν, ὅτι εἰς τὸ δίδυκιον ὁ εἷς, ἢ καὶ οἱ τρεῖς, οἱ sine parte γραφέντες παραγενήσονται. εἰ δὲ ἔφθασα τὴν λίτραν διαπανῆσαι εἰς οὗς τρεῖς, τὸν μὲν εἰς ἓξ, τὸν δὲ εἰς τέσσαρας, τὸν δὲ εἰς δύο γράψας κληρονόμον, σίνε πάρτε δὲ ἐπιγαγόν

Et unum
Hæreditas

δίμοιρον. unciæ 8
ergo μοῖρα erit
uncia 4.

κληρονομᾶσθαι
testari. uel quod
uulgo ser heredado
de otros

Si plures

πεῖμον
σεκοῦνδον
τέρτιον
κουάρτος
κουίντος
σέξτος

κληρονομᾶσθαι. Testari

γαγόν, ἕνα, ἢ καὶ πλείους, τότε ἐπειδὴ οὐκ ἔστι τὶ ὑπολιμπανόμενον τῆς λίτρας, εἰς ὃ δύνανται ἐλθεῖν οἱ σίνε πάρτε γραφέντες, ἢ ἥμισυ δοθήσεται σίνε πάρτε, ἢ τρὶς sine parte. ὡς δυνεῖν τὴν τεσσαρα, εἰς ἑκατὸν καὶ τεσσαρας οὐγκίας διατίθεσθαι. ὥστε ὅσα ὁ σίνε πάρτε, ἢ ἡ ἐλλεῖπον τῇ λίτρᾳ, ἢ ἡ ἥμισυ τῆς λίτρας λαμβάνει. καὶ οὐ διαφέρομαι πότερον πρῶτον ἐγγράψω ὁ σίνε πάρτε, ἢ μετὰ πάντας, ἢ ἐν μέσῳ πάντων. πάντα γὰρ αὐτὰ ἴσα ἀρτέλεσμα. πολλοὺς ἐνεστήσαμεν κληρονόμους δι' κόρτα πάρτε. ὃ δὲ ἐδιαπανήσας δὲ εἰς αὐτοῦ τὴν λίτραν, ἀλλ' ἔτι ὑπολιμπάνοντο. ἆρα ἡ ὑπολειφθεῖν, εἰς τίνα παραγενήσεται; καὶ λέγομεν ὅτι σιωπηρῶς τρὶς γραφεῖσι προσαύξεται ἡ ὑπόλοιπον. οἷον τρεῖς ἐνεστήσαμεν κληρονόμους, ἀὶ τριῶν οὐγκιῶν, ὡς ὑπολιμπάνεσθαι ἄλλο τριούγκιον. ἡ τριούγκιον δὲ σιωπηρῶς ἐκάστῳ τῶν σκρίπτων πρὸ πάρτε ἐρεδιταρία προσαύξησι, καὶ ἐυρίσκονται λοιπὸν δι' ἀρτελίσματος εἰς ἑκάστος, ἀνὰ τέσσαρας οὐγκίας γεγραμμένος, ὡσαυτὶ ἑνὸς ἑκάστου, εἰς ἡ τρίτον τῆς λίτρας ἐνεσταθέντος. εἰ δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου πολλοὺς ἐνεστήσομαι κληρονόμους ἐξ κόρτα πάρτε, καὶ ἐν τῇ ἐξ κόρτα πάρτε γραφῇ, ὑπορέβλω τὰς δυώδεκα οὐγκίας, σιωπηρῶς ἑνὸς ἑκάστου ἡ πολιτὴν ἀρμειούται. οἷον τέσσαρας ἐνεστήσαμεν κληρονόμους ἀὶ τεσσάρων οὐγκιῶν. ὁ νόμος ἐξ ἑνὸς ἑκάστου σιωπηρῶς ἀφορεῖται ἀνὰ οὐγκίαν, καὶ ἐξ ἀρτελίσματος ἐυρίσκονται ἀνὰ τρεῖς ἔχοντος οὐγκίας. ἐνεστήσαμεν πολλοὺς κληρονόμους, ἐξ κόρτα πάρτε, καὶ ὑπορέβλω τὰς δυώδεκα οὐγκίας. προσέθεκα δὲ καὶ ἄλλον σίνε πάρτε. ἆρα πόσον λήψεται ὁ σίνε πάρτε; καὶ φαμὲν, ὅτι ὅσον εἰς ἀναπλήρωσιν τῶν δύο λιτρῶν ὑπολιμπάνεται. οἷον ἔπερ ὄντως. πεῖμος ἔσω μου κληρονόμος εἰς πέντε οὐγκίας, σεκοῦνδος εἰς ἓξ, τόρτος εἰς ὀκτω. ἔσω δὲ καὶ κουάρτος κληρονόμος. λέγομεν γὰρ κουάρτον τὰς ὑπολοίπους πέντε οὐγκίας λαμβάνειν. ἐνεκαιδέκα γὰρ οὐγκίαι τρὶς ἐξ κόρτα πάρτε γραφεῖσι κατελείφθησαν ἡ αὐτὸ ὅπερ, εἰ καὶ εἰς οὗς τρεῖς ἐδιαπανήσας τὰς δύο λίτρας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπήγαγόν τινα σίνε πάρτε, μίαν λήψεται λίτραν. ὡς εἶναι τὰς πάσας λ̄ς̄ οὐγκίας. καὶ κ̄δ̄ δὲ ἤγουν λ̄ς̄ οὐγκίας δύναμαι εἰς μίαν πωλεῖσαι λίτραν. κληρονόμον καὶ πούρως, καὶ ὑπὸ αἵρεσιν γράφειν δυνάμεθα. πούρως μὲν, ἔσω μοι ὁ δεῖνα κληρονόμος. ὑπὸ αἵρεσιν δὲ, ἔσω μοι ὁ δεῖνα κληρονόμος, εἰ sine parte ex Asia uenerit. εἰ δὲ ad certum tempus uel ex certo tempore, οὐκ ὀρθῶς γράφεταί τις κληρονόμος. οἷον ἔσω μοι ὁ δεῖνα κληρονόμος, μετὰ πέντε ἔτη τῆς ἐμῆς τελευτῆς. ἀὶ καλανδῶν ἰανουαρίων. ἢ ἐὰν εἴπῃ ὄντως, ἔσω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος, ἕως καλανδῶν ἰανουαρίων. πόρρωθεν γὰρ τὸ χρόνου, τὸ ἀὶ καλανδῶν ἢ μέχρι καλανδῶν, ὄντως ἔσται ἡ γραφὴ, ὡς πόρρω γεγενημένη. ἐνεστήσαμεν τινὰ ὑπὸ ἀδύνατον αἵρεσιν κληρονόμον ἐαυτῶν, ἔσω μοι ὁ δεῖνα κληρονόμος, ἐὰν πίῃ τὴν θάλασσαν. ἢ, γοῦν καὶ λιγάρν ὑπὸ τοιαύτην αἵρεσιν κατέλιπον τινὶ, ἤγουν δεδεικόμμισον, ἢ

Videamus
Et si plures
Hæres
si nauis ex
Impossi-
bilis

διαφέρομαι pono differe tiam
ἀποτέλεσμα effectus
ἐξ ἀποτελέσμαστος
ἐξ ἀποτέλεσμαστος
ἀρτέλεσμα τοῦ λήτε τοῦ

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

σον, ἢ ἐλεύθερίαν οἰκέτη, προαιρέσει τῆς ἀδικαστοῦ αἱρέσεως, ἀντὶ μισθῆ γεγραμμένης παραλαμβάνεται, καὶ πρᾶγμα ἀστελεῖται τὰ καταλειφθέν τα τοῦ κληρονόμου. κληρονόμον γνησιάμενα τινὰ ὑπὸ πόλλας αἱρέσεις, ζητοῦμεν εἰ δεῖ πολιμνέειν ἕως ὃν πληρωθῶσιν αἱ πᾶσαι. καὶ λέγομεν, εἰ μὲν

Si plures

coniunctim ἐγράφησαν, εἶπεν γὰρ ἔσω ὁ δεῖνα κληρονόμος ἐὰν ἀνέλθῃ εἰς τὸ καπιτώλιον, καὶ εἰ ἡ ναῦς ἔλθῃ ἀπὸ ἀσίας, καὶ ὁ δεῖνα γένηται ὕπατος, δεῖ πασῶν ἀναμένειν τῶν ἐκβασιν. εἰ δὲ separatim, καὶ διαξευκτικῶς τοῦ τα ἔγραφα ἐστὼν, ἔσω ὁ δεῖνα κληρονόμος ἐὰν ἀνέλθῃ εἰς τὸ καπετόλιον, ἢ ἐὰν δεῦ πτέριον τ̄ νομίσματα, δίαν βόλεται δὲ αὐτῶν ἀπὸ πληρῶν γένηται

Hi quos

κληρονόμος. ἰσχυρῶς τίς γράφει κληρονόμους καὶ ἐκείνους, ὃς ἂν ὀδέπτε ἐθεάσαν. οἷον εἴχε τίς ἀδελφὸν ἰδῖ ἐφύης δεδουλωκότα, ἐπαιδοτρίησεν ὄντος, δύναται τοὺς πάδας τοῦ ἀδελφοῦ, ὃς ὀκ ἐθεάσαν πώποτε, γράφειν ὀρθῶς κληρονόμους. ἡ γὰρ πόλις τὸν κληρονόμον ἄγνοια τοῦ δεδεμένου, τῶν ἐνάσιν ὀκ ἀκυροῖ.

ξένης peregre

ἀκυροῖ infirmat

DE VVLGARI SVBSTITVTIONE Titulus XV

ΑΚώλυτόν ἐστι τοῦ δεδεμένου, καὶ ἐνάσιν ποιήσασθαι, καὶ ὑποκαταστῆσαι, καὶ ἁπλῶς πολλοὺς ποιήσασθαι βαθμοὺς κληρονόμων. βαθμὸς δὲ λέγεται κληρονόμων, ὁ ἔχων τὰς δυνάμεις ὀγκίας. ἔξεστι γὰρ ἡμῖν οὕτω δεδέσθαι. ἔσω πεῖμος κληρονόμος. ἐὰν δὲ μὴ γένηται πεῖμος κληρονόμος, ἔσω σεκοῦνδος. εἰ δὲ μὴ γένηται σεκοῦνδος, ἔσω τέρτιος. εἰ δὲ μὴ τέρτιος ἔσω κουάρτος. καὶ εἰς ἀπέρανταν ὑπηκαδεσᾶν δεικνύμεθα, καὶ ἐν τελευταίῳ τόπῳ, ἤτοι βαθμῷ ὡς εἰς ὀνόματι βοήθειαν οἰκέτων ἡμέτερον γνίσασθαι δεικνύμεθα ἵνα εἰ συμβῇ πάντας παραιτήσασθαι, ὁ οἰκέτης δὲ ἀναγκης κληρονομήσει. δεικνύμεθα δὲ ἑνὶ ἕνα ὑπηκαδεσᾶν, καὶ ἑνὶ πολλοὺς, καὶ πολλοῖς ἕνα, καὶ πολλοῖς πολλούς. ἑνὶ ἕνα, οἷον ἔσω μοι πεῖμος κληρονόμος. εἰ δὲ μὴ γένηται πεῖμος ἔσω σεκοῦνδος. ἑνὶ πολλοὺς ὕντως. ἔσω μοι πεῖμος κληρονόμος, εἰ δὲ μὴ γένηται, σεκοῦνδος καὶ τέρτιος ἔσωσάν μοι κληρονόμοι. πολλοῖς ἕνα ὑπηκαδεσῶμεν ὕντως, πεῖμος καὶ σεκοῦνδος ἔσωσάν μοι κληρονόμοι. εἰ δὲ μὴ γένωνται, ἔσω μοι τέρτιος κληρονόμος. καὶ πολλοὺς πολλοῖς, πεῖμος καὶ σεκοῦνδος, ἔσωσάν μοι κληρονόμοι, εἰ δὲ μὴ γένωνται, τέρτιος καὶ κουάρτος ἔσωσάν μοι κληρονόμοι. δεικνύμεθα καὶ inuicem, τοτέσιν ἀμοιβαδὸν τοὺς κληρονόμους ἀλλήλοις ὑπηκαδεσᾶν. οἷον ἔσω μου κληρονόμος πεῖμος, εἰς ἐξ ὀγκίας, καὶ σεκοῦνδος εἰς ἐξ ὀγκίας. ἐὰν δὲ μὴ γένηται πεῖμος, ἔσω σεκοῦνδος εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. εἰ δὲ σεκοῦνδος μὴ ἀδιτεύσει, ἔσω πεῖμος

Et si ex disp.

ὑπηκαστὸς εἰς τὸ σεκοῦνδον μέρος. εἰ δὲ καὶ δὲ ἀνίσων μερῶν γράφας πινὰς κληρονόμους, οἷον, τὸν μὲν εἰς ἐξ, τὸν δὲ εἰς πέντε, inuicem αὐτοὺς ὑπηκατίσησιν, ὀδεμίαν μνήμην ἐν τῇ ὑπηκατασάσει ὀγκιασμοῦ

βοήθεια subsidiu

πρηκάδεσαν repudiare reijcere

Et plures

ἀμοιβαδὸν

πρισάμενος, τοσαῦτας λήψεται ὁ ὑποκαταστάτος, ὅσας ἤμελλε λαμβάνειν εἴγε ἠδύνατο ἐκεῖνος, ὃν γέγονεν οὗτος ὑποκαταστάτος. ἐὰν γὰρ συμβῇ ἀδιτεῦσαι τὸν εἰς πέντε οὐγκίας γεγραμμένον, παραιτήσεσθαι δὲ τὸν εἰς ἑπτά, ὁ δεῖ λέγειν, ὅτι πέντε οὐγκίας λήψεται ὁ πεῖμος ἐκ τῆς ὑποκατασάσεως, ἀλλ' ἑπτά. τοσαῦτας γὰρ σεκοῦνδος ἀδιτεύων ἤμελλε λαμβάνειν. γνησιάσατό τις κληρονόμος πεῖμον εἰς ἕξ οὐγκίας, καὶ σεκοῦνδον εἰς ἕξ. ἔστε δὲ ὕντως, ἐὰν μὴ γένηται σεκοῦνδος κληρονόμος, ἔσω πεῖμος κληρονόμος, καὶ εἰς τὸ σεκοῦνδον μέρος. εἰ δὲ μὴ γένηται πεῖμος, ἔσω τέρτιος κληρονόμος. σεβῆρος καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραφαν, τὸν τόπον, ἀδιαείκτως δεῦναθαι κληρονομεῖν. εἴτε πεῖμος μόνος, εἴτε πεῖμος καὶ σεκοῦνδος οὐκ κληρονόμησαν. τὸν σὸν οἰκέτην, νομίσας αὐτεξούσιον εἶναι, γνησιάμην κληρονόμον. ἐπήγαγον δὲ ὕντως, εἰ δὲ μὴ γένηταί μοι κληρονόμος, ἔσω μαίβιος κληρονόμος μὴ τῶν ἐμῶν τελευτήσῃ, ἐκέλευσας σὺ τὸν σὸν οἰκέτην, ὃν γνησιάμην κληρονομίαν ἀδιτεῦσαι. ζητοῦμεν, εἰ χώρα γίνεται τῇ ὑποκατασάσει; καὶ λέγομεν, ὅτι ὁ ὑποκαταστάτος τὸν ἥμισυ λαμβάνει. ἀλλ' ἔχει τίς εἰπεῖν, ὅτι δεῖ τὸν ὑποκαταστάτον τὸν ὅλον λαμβάνειν. ὁ γὰρ τεσσάτως ἔπεν, ἔσω μοι ὁ δεῖνα κληρονόμος. εἰ δὲ μὴ γένηται ἔσω μαίβιος. ὀκοῦν γνώσθαι, ἐπειδὴ ὁ ἰνσιτοῦτος ἤγουν ὁ γνάσας οἰκέτης ὢν, ὀκ ἠδύνατο γενέσθαι κληρονόμος, ἔδει τὸν ὑποκαταστάτον εἰς ὁλόκληρον καλεῖσθαι, ἀλλὰ δεῖ πῶς τοῦτον λέγειν, ὅτι τὰ ῥήματα ἐκεῖνα, si hæres non erit, τοτέσιν ἐὰν κληρονόμος ὁ γένηται, εἰ μὴ ὑπεξούσιος ὁ ἰνσιτοῦτος, καὶ τοῦτον οἶδεν ὁ τεσσάτων ὕντω νοεῖν ὀφείλομεν. τοτέσιν, εἰ μήτε αὐτὸς ὁ ἰνσιτοῦτος γένηται κληρονόμος, μήτε ἕτερον πρήσει κληρονόμον, τοτέσι μὴ προσορίσῃ, ὥς τε χώραν λαμβάνειν τὸ τε τῶν ὑποκατασάσιν. ὠδὶ δὲ τὸ ἰνσιτοῦτο ἐκεῖνο, ὃν αὐτεξούσιον ὁ δεσπότης νόμιζεν εἶναι, τοῦτον σημαίνει, τὸ si hæres non erit ῥῆμα, ἐὰν τῶν κληρονομίαν ἐαυτοῦ ἤγουν ἐκείνῳ ὃν μὴ τοῦτο ὑπεξούσιον εἶναι ἀρέσκεται μὴ προσορίσῃ, ὥς τε χώραν λαμβάνειν τῶν ὑπηκατασάσιν εἰς ὁλόκληρον. γνωτῶδε δὲ ἐπειδὴ ἤδη ὑπεξούσιος ὢν ὁ νομισθεὶς εἶναι αὐτεξούσιος, δεῖ τοῦτον τὸν ἥμισυ ὁ ὑπηκατασάσας λαμβάνει. καὶ τοῦτον ὁ θειότατος αὐτέγραφε πῖος, ὠδὶ παρθένιον τοῦ ἰδίου οἰκέτου. παρθένιον γὰρ τὸν τοῦ βασιλέως οἰκέτην νομίσας τὸν ἐλεύθερον εἶναι γνησίσαν κληρονόμον, ὑπηκατασήσας καὶ εἰπών. ἐὰν δὲ μὴ παρθένιος γένηταί μοι κληρονόμος, ἔσω μαίβιος κληρονόμος. καὶ γέγονε τότε διάταξις, ὥς τε τὸν μὲν ἥμισυ τῆς κληρονομίας, δεῖ τὸν παρθένιον προσορισθῆναι τοῦ βασιλέως. εἰς δὲ τὸν ἕτερον ἥμισυ κληθῆναι μαίβιον τὸν ὑπηκατασάσαν.

ἀδιαείκτως sine distinctione

Si seruum

Pius

Porthemius

∴ Tiberius cæsar . mst . la .

DE PVPILLARI SVBSTITVTIONE Tit. XVI

ΟΥ μόνον ἀζωπηοῖς γραφομένοις κληρονόμοις δίδομεν ὑποκατάστασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡμετέροις παισί, λέγοντες οὕτως, ὁ δεῖνα ὁ υἱός μου ἔστω κληρονόμος, εἰ δὲ μὴ γένηται, ἔστω ὁ δεῖνα κληρονόμος. καὶ λέγεται αὕτη βουλγαρία ὑποκατάστασις. ἀρμόζει γὰρ ὡσὶ παντός, τοῦτον μὲν ἀζωπηνοῦ, τοῦτον δὲ καὶ παιδός. ἀλλ' ὡσὶ μὲν ἀζωπηνοῦ, ἐν πολλοῖς θέμασι δύναται χώραν λαβεῖν ἡ ὑποκατάστασις. οἷον ἐὰν ὁ ἐνεστὼς προτελευτήσῃ τοῦ τεστάτορος, ἢ ξεπαδιατούσῃ, ἤγουν παραιτήσηται τὴν κληρονομίαν, ἢ ὑπὸ αἱρέσιν γραφέντος αὐτοῦ ἀρνήσῃ ἡ αἵρεσις. ὡσὶ δὲ τοῦ υἱοῦ, ἐν ἑνὶ μόνῳ θέματι χώρα γίνεται τῇ ὑποκατάστασει. οἷον ἐὰν τελευτήσῃ ὁ ὑπεξούσιος πρὸ τοῦ οἰκείου πατρὸς τοῦ διαθεμένου. εἰ γὰρ τελευτήσει ὁ πατὴρ πρὸ τοῦ παιδὸς, ἡ χώρα γίνεται τῇ ὑπηκατάστασει. ἀναφαίνεται γὰρ εὐθέως κληρονόμος τοῦ πατρὶ, καὶ ἡ δὲ ἀβεβαιότης ἐκεῖνον, ἤγουν ἀφαιρεῖται ὁ ἀσώματον ὄνομα. ὁ ἀσώματον γ' ὄνομα ἡ κληρονομίας ἅπαξ ἐμπαγὲν τινί, δυνατῶς ἐφ' ἕτερον μεταβάλλεται. ὅτι δὲ καὶ ἑτέρα ὑπηκατάστασις, ἤ τις προβαίνει ὡσὶ τῶν ἡμετέρων παιδῶν, καὶ ἡ μόνον παίδων, ἀλλὰ καὶ ὑπεξουσίων, καὶ ἡ μόνον ὑπεξουσίων ἀλλὰ καὶ σύων ἀνήβων. λέγεται δὲ πουπιλλαρία ἐκ τῆς ἡλικίας ἐφ' ἣ τρακταίζεται, καὶ δίδομεν τὴν πουπιλλαρίαν ὑπηκατάστασιν οὕτω πρεῖν. ἔστω μου ὁ υἱὸς κληρονόμος, εἴδε γένωμαι κληρονόμος ἀνήβου τελευτήσει ἔστω αὐτοῦ ὁ δεῖνα κληρονόμος, καὶ ἐὰν ὁ πᾶς γένωμαι κληρονόμος ἀνήβου τελευτήσῃ, χώρα γίνεται τῇ ὑπηκατάστασει. ἔξεσι δὲ μέξαι τῇ πουπιλλαρίᾳ τὴν βουλγαρίαν καὶ πρεῖναι τὴν λεγομένην βουλγαροπουπιλλαρίαν οὕτως ἔστω μου ὁ υἱὸς κληρονόμος. ἐὰν δὲ μὴ γένηται, ὅπερ ἐστὶν ἴδιον βουλγαρίας, ἢ γένωμαι ἀνήβου τελευτήσῃ, ὅπερ ἐστὶν ἴδιον πουπιλλαρίας ὑπηκατάστασεως, ἔστω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος. τί λέγεις; προετελεύτησεν ὁ πᾶς τοῦ πατρὸς, ἐκ τῶν προτέρων ἑκατόν ὁ ὑπηκατάστατος παραγίνεται, καὶ γίνεται κληρονόμος τοῦ πατρὸς, ἡ τοῦ τελευτήσαντος παιδὸς. ἀλλ' εἰ ὁ πατὴρ προετελεύτησεν, ἀναφανεὶς δὲ κληρονόμος ὁ πᾶς ἀνήβου ἐτελεύτησε, χώρα γίνεται τῇ πουπιλλαρίᾳ ὑπηκατάστασει ἀπὸ τῶν δυοτέρων ἑκατόν, καὶ γίνεται κληρονόμος ὁ ὑπηκατάστατος, ἡ τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ τοῦ τελευτήσαντος παιδὸς. ὅπερ δὲ ἡ τῆς πουπιλλαρίας ὑπηκατάστασεως, ἡ κ ἀπὸ ἰδίου νόμου ὠνόμασται, ἀλλ' ἐξ ἀγράφου συνηθείας εἰσήκται. ἐπειδὴ πουπίλλοι ὄντες ἐκ ἡλίκιαν διατίθεσθαι, ὅπερ αὐτῶν τοῦ πατέρας δίκαιον νομίσθη διατυπῶν τὰς διαθήκας. ἐκ τοῦ τρόπου κινηθεὶς λογισμῶ ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, ἐξεφώνησε διάταξιν, ἵν καὶ ἐγγραφῶσι τοῦ οἰκείου προσέταξε κώδικι. ἐν ᾗ πρόνοιαν, καὶ τοῦ τρόπου θέματος ἐπρίσαν. φησὶ γὰρ, ἐάν τις μεμιωότας, ἤγουν παραφρονοῦντας ἔχει υἱὸς, ἢ ἐγόνου ἢ προεγόνου, οἵας δήποτε φύσεως, ἢ οἱουδήποτε βαθμοῦ, ἐξέσω αὐτοῦ

Vulgari pupillaris substitutio

Qua rõne

φύσεως. sexus

εἰ καὶ ἐν ἔφηβοι, πρὸς μίμησιν τῆς πουπιλλαρίας ὑποκατάστασεως, ἵνα τὸ πρόσωπον ὑποκαδισῶν, εἴγε συμβῇ σὺν τοῖς τοῦ τῆς παραφροσύνης τελευτῆσαι πάθει. εἰ δὲ ἀναφήσῃ, ἀκυροῦται τὴν ὑποκατάστασιν ἐκείνου. τοῦτον δὲ πρὸς ὁμοίωσιν τῆς πουπιλλαρίας ὑποκατάστασεως ἔνεστιν. ἥτις ἅμα τοῦ ἔφηβον γένηται τὴν πουπίλλην ἀκυροῦται. ἐν ᾧ δὲ καὶ τὴν παραδεδομένην τύπον ἡ πουπιλλαρία ὑποκατάστασις διατυπωθῇ, δύο τρόπον τινὰ διαθῆκαί εἰσιν. ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς εἰς τὸν παῖδα γενομένη. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ παιδὸς, εἰς τὸν ὑποκατάστατον. ὥστε εἰ αὐτὸς ὁ υἱὸς ἑαυτοῦ κληρονόμος γένεσθαι. ἢ μᾶλλον εἰ δεῖ τὴν ἀληθῆς εἰπεῖν, μία μὲν ὅτι διαθήκη, δύο δὲ κληρονομίαι. ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ πατρὸς, εἰς τὸν παῖδα καταφερομένη. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ παιδὸς, εἰς τὸν ὑποκατάστατον ὀρχομένη. πάντα γὰρ ὅσα δὲ δέξαν ὁ πουπίλλος, ἐκ τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ αὐτὸς ἐπεκτήσαν, μετὰ τελευτῶν τοῦ πατρὸς, ὡσὶ τὸν ὑποκατάστατον μεταβάλλεται. ὅπερ γὰρ μία διαθήκη ὅτι, δῆλον, διὰ ὧν ἐστὶ μόνοι μάρτυρες παραλαμβάνονται, καί τι εἰ δύο ἦσαν διαθῆκαι, ΙΔ ἔδει παρεῖναι μάρτυρας. συμβαίνει πολλάκις τινὰ πουπιλλαρίως ὑποκαδισῶντα τοῦ παιδὶ, εἰς ἔχαστον ἐμπίπτειν δέος, μή πως ὁ τοῦ πουπίλλου ὑποκατάστατος, γνοὺς ἅμα τῇ τελευτῇ τοῦ πατρὸς ἑαυτὸν πουπίλλου ὑποκατάστατον ὑβρίζοντα τοῦ ἀνήβου. πρόχειρος δὲ διὰ τὸν βραχὺ τῆς ἡλικίας ὁ πουπίλλος εἰς ὕβριν. εἰ τύχοι ἐυρεθῇ δίδλόστατος ὁ πατὴρ, καὶ βούλεται τὴν ἐντεῦθεν ἐκκλίναι φόβον, γράφων τὸν πουπίλλον κληρονόμον, τὸν μὲν βουλγαρίον ὑποκατάστατον ἐυθέως μετὰ τὴν ἐνέσασιν τοῦ πουπίλλου ἀφόβως γραφέτω. οὕτως γὰρ ὑβρίζεται ὁ δίδωσι τοῦ ἀνήβου, ὅτε ζῶντος τοῦ πατρὸς· ἀγνοεῖται γὰρ τὰ ἐν τῇ διαθήκῃ γεγραμμένα, ὅτε μετὰ τελευτῶν τοῦ διαθεμένου· ἤδη γὰρ ἀναφανεὶς ὁ πᾶς τοῦ πατεὶ κληρονόμος, ὁ δίδωσι χώραν τοῦ βουλγαρίου ὑποκατάστατος. ὁ δεῖς δὲ ἀκόρδωδε ὑβρίζει τοῦ πουπίλλου. ταῦτα μὲν περὶ τῆς βουλγαρίας. τὴν δὲ πουπιλλαρίαν ὑποκατάστασιν, ἡνίκα τίς βούλεται τυπῶσαι, λεγέτω οὕτως. ἔστω μου ὁ υἱὸς κληρονόμος. ἐὰν δὲ μὴ γένηται, ἔστω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος. καὶ μεθ' ὃ καταλείπει, ὑβρίστρος, λήγαντα, ὁ δεῖνόμμενα, ἐλευθερίας, ἐν τοῦ κατωτέρω μέρει τῆς διαθήκης, τὰ ῥήματα γραφέτω οὕτως. ἐὰν δὲ ὁ πᾶς γένωμαι κληρονόμος, ἀνήβου τελευτήσῃ, ἔστω αὐτοῦ ὁ δεῖνα κληρονόμος, καὶ ὅπερ τὸ μέρος ἰδιαίζοντι λίνῳ δεύμειτω, καὶ ἰδιάζοντι σφραγιζέτω κηρῷ. ἐν μέν τι τοῖς προτέροις τῆς διαθήκης μέρεσι, τὰ ῥήματα γραφέτω ταῦτα. ὁ βούλομαι τὸ κατώτερον μέρος τῆς διαθήκης ἀνοιγῆναι ζῶντος μου τοῦ παιδὸς, καὶ ἔτι ἀνήβου ὄντος. οὕτω γὰρ γενομένης τῆς πουπιλλαρίας ἕξει τὸ ἀνύβρεστον ὁ πᾶς. ὅτε γὰρ πορίοντος αὐτοῦ τοῦ πατρὸς ὑβρίζεται, διὰ τὸ πᾶσαν κεκλεῖσθαι τὴν διαθήκην, ὅτε μετὰ τελευτῶν τοῦ πατρὸς, διὰ τὸ ἀγνοεῖσθαι τὰ ἐν τῇ πουπιλλαρίᾳ ὑποκατάσασι γεγραμμένα διατιθέμενος τις, καὶ γράψας τὸν ἀνήβον παῖδα κληρονόμον, ἐυθέως ἐπάγαγε τὴν πουπιλλαρίαν ὑποκατάστασιν. ἔρρωται μὲν ὅ-

Igitur

Sinautem

δὲν ἤτοι ἡ ὑποκατάστασις. πλὴν ὁ οὕτως βουλευσάμενος, κἀκεῖ γράψας τὴν ὑποκατάστασιν, ἐνθα ἐὰν τοῦ γνησίου κληρονόμου τὸν παῖδα, ἀπῆκεν, Non solũ δίκαιον ὅσον πρὸς τὸν παῖδα δυνεῖ δικαίωθεῖσα. ὁ μόνον δὲ κληρονόμοις γραφεῖσι τοῖς αὐτοῖς παισὶ πατρικίοις οἱ γονεῖς ὑποκαθιστᾶν δίκαιον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἀδελφοῖς αὐτοῖς γινομένοις. ὥς τε ὅσα τῶν ἀδελφοῖς τοιούτοις, ὅν ἐκεῖνοι γράφουσι κληρονόμοι, δέχονται πατρικίοις ὑποκατάστασιν, διὸ καὶ ἀδελφοῖς καλῶς ὑποκαθιστῶμεν τοῖς παισίν. ἀλλ' ἔχει τίς εἰπεῖν, καὶ τί λήψεται ὁ τοῦ ἀδελφοῦ πατρίκιος ὑποκατάστατος; ὁρᾶμεν. ὅτι ἐάν τι συμβῇ τοῦ πατρίκιου, ἀφ' κληρονομίας, ἢ λιγαθῆν, ἢ δωρεῶν συγγενῶν, ἢ πατρῴων φίλων προσγένοιτο, τοῦτο ἅπαν πρὸς τὸν ὑποκατάστατον ἐλεύσεται τὰ εἰρημένα περὶ τῆς ὑποκαταστάσεως τῶν αὐτῶν παίδων γραφέντων κληρονόμων, ἢ ἀδελφοῖς γινομένων, τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ πατρικίων ἔλεγομεν. δυναμεθα γὰρ τοῖς πατρικίοις βουλαρίως ὑποκαθιστᾶν, οὕτως. ἴσω μου ὁ πατρικίος κληρονόμος, ἐὰν δὲ μὴ γένηται, ἴσω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος. ὁ γίνεται δὲ ἐὰν μὴ τεχθεὶς, ἢ τεχθεὶς προτελευτήσει τὸν πατρικίον. δυνατὸν δὲ καὶ πατρικίοις οὕτως. ἴσω μου ὁ πατρικίος κληρονόμος. ἐὰν δὲ γένωμαι αὐτὸς τελευτήσῃ, ἴσω αὐτοῦ ὁ δεῖνα κληρονόμος. καὶ ἀκολούθως τοῖς προειρημένοις βουλαροπατρικίοις ἐπ' αὐτοῦ πρωτοῦ μὴν ὑποκαταστάσειν. ἔχει τοῦτο ὡς ἐν πυθεωρίᾳ. ὁ μόρος ἐκεῖνος τῆς δικαθήκης ἐνθα ὁ πατὴρ ἐὰν τοῦ γραφεὶ κληρονόμου, λέγεται πεινγικοπαλία. ὁ δὲ μόρος ἐκεῖνος, ἐν ᾧ τοῦ αὐτοῦ παιδὶ ὑποκαθίστησι, λέγεται πατρικιαρία. ἤρτηται δὲ ἐκ τῆς πεινγικοπαλίας ἡ πατρικιαρία, καὶ ἀφ' ἐκείνης λαμβάνει τὴν ἰσχύν. ἐπειδή σοι τοῦτο προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν ὁ πρόκειμενον. εἰρήκαμεν ὅτι τοῖς ἡμετέροις αὐτοῖς παισὶ δυναμεθα ὑποκαθιστᾶν. ἀλλὰ τότε νόει, ὅτι ἐὰν τοῖς γραφομεν κληρονόμοις, τοῦτέστιν ὅτε πρίστομεν πεινγικοπαλίαν. τοῦτο τῆς γὰρ μὴ γενομένης, ἡ πατρικιαρία οὐκ ἔχει ὅθεν ἐαυτῇ πορίσῃ ὁ ἰσχυρόν. μόρος γὰρ ὥσπερ καὶ παρακολούθημα τῆς πεινγικοπαλίας ἐστὶν ἡ πατρικιαρία. παρακολούθημα δὲ ἐνεῖναι ὁ δυνατὸν μὴ ὑπαρκτομένου πρωτοτύπου. ὡδὶ τοιοῦτον δὲ ἐκεῖθεν δέχεται τὴν ἰσχὺν ἡ πατρικιαρία, ὅτι τῆς πεινγικοπαλίας μὴ ἐρρωμένης, ὁ δὲ ἡ πατρικιαρία ἰσχύει. ὑπάρχου γὰρ οἰκεία χειρὶ μὴ γεγραφῶν αὐτὸν ἐν τῇ πεινγικοπαλίᾳ ὁ τοῦ κληρονόμου ὄνομα, ἐν δὲ τῇ πατρικιαρίᾳ τοῦτο πρεῦσαι, ὁ δὲν ὄφελος τῇ πρωτοπαλαρίᾳ τῆς πεινγικοπαλίας ἀθετήσεις. δυναμεθα πολλοὺς αὐτοῦ Vel singulis βους ἔχοντος παῖδας ἑνὶ ἑκάστῳ πρωτοπαλαρίως ὑποκατεστῆσαι, ἴσως καὶ ὧν τελευταίῳ αὐτοῦ τελευτῶντι. ἀλλ' εἰ μὴν μηδένα βούλομαι τῶν αὐτοῦ παίδων ἀδιαθέτον τελευτῆσαι, ἑνὶ ἑκάστῳ ἰδιαζόντως ὑποκαθιστῶ. εἰ δὲ τῶν ἢ ἀδιαθέτος διαδοχῶν μεταξὺ τῶν παίδων ἀφεστῶτα βούλομαι, τότε τοῦ τελευταίῳ αὐτοῦ τελευτῶντι, ὑποκαθιστῶ ἄλλον τινὰ ἐξόν. καὶ εἰ μὴν οἱ ἄλλοι τελευτήσουσιν, οἱ πρεσβύτατοι ἀδελφοὶ ἐξουσι ἐξ ἀδιαθέτου τὸν κλῆρον. εἰ δὲ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν τελευταῖος αὐτοῦ ἀνήβος ἀφθάνει, τότε ὁ ὑποκατάστατος παρα-

γίνεται

Liberis aũt

Primcipalia

Pupillaria

γίνεται. δύναμαι δὲ ὑποκαθιστᾶν τοῦ αὐτοῦ ὀνόμασι καὶ λέγειν. ἐὰν ὁ υἱός μου γενόμενος κληρονόμος, αὐτὸς τελευτήσῃ, ἴσω αὐτὸ πατὴρ κληρονόμος. δύναμαι δὲ καὶ γενικῶς αὐτῷ ὑποκαθιστᾶν. οἷον πολλοὺς γεγεννήσαμεν κληρονόμους μετὰ τὸ παιδός μου. ἢ πολλοὺς γράψας κληρονόμους, ἐξεδιαθέμην ἐπείσε τὸν παῖδα. δύναμαι γενικῶς οὕτως ὑποκαθιστᾶν εἰπὼν, εἴ τις ἐμοὶ τοῦ πατεῖ γένηται κληρονόμος, ἴσω ὑποκατάστατος αὐτοῦ τελευτῶντος τοῦ παιδός μου. δι' ὧν ἐνεμάθην ἐκ τῆς ὑποκαταστάσεως, εἰς τὰ τοῦ αὐτοῦ πράγματα παραγενήσονται, οἵ τινες καὶ ἐγραφήσαν κληρονόμοι, καὶ γεγόνασι. εἰ γὰρ γραφέντος παρεκτήσαντο τὴν πεινγικοπαλίαν, ὁ λήψονται τὰ ἀφ' ἧς πατρικιαρίας ὑποκαταστάσεως. μερίζονται δὲ τὰ τοῦ ὠστίλλου πράγματα pro parte hereditari, τοῦτέστι καθόσον διεδέξαντο τὸν πατέρα. καὶ τοῖς μὲν ἄρρεσι παισίν, ἕως ΙΔ ἡνιαυτῶν ἔξεστιν Masculo ὑποκαθιστᾶν. τοῖς δὲ θηλείαις, μέχει δωδεκέτους. τούτῳ δὲ τῇ ἡλικίᾳ αὐτῶν ὑποβαίνοντων, ἡ ὑποκατάστασις ἀφανίζεται. τοῦ ἐξωτικοῦ δὲ, Extraneo ἤγουν καὶ ἐφήβου παιδὶ γραφεῖσι κληρονόμοις, ὁ δεῖνα ὑποκαθιστᾶ πρὸς μίμησιν τῶν αὐτῶν παίδων λέγων, ὅτι ἴσω μοι ὁ δεῖνα κληρονόμος. εἰ δὲ γενόμενος κληρονόμος τελευτήσει, λόγον χάριν, πρὸ τοῦ Λ ἡνιαυτοῦ ἴσω αὐτοῦ ὁ δεῖνα κληρονόμος. τοῦτο δὲ μόνον πρεῖν ἡμῖν ὠμολόγεται. γραφέντος γὰρ κληρονόμου τινὰ, δυναμεθα δι' ἀδιαθεσίου ἔνοχον αὐτὸν πρεῖν, ὡς τε ἐτέρῳ τῇ κληρονομίαν ἀφαιρεθῆναι, ἢ πᾶσαν, ἢ μέρος. ὁ δὲ τοῦ ἀδιαθεσίου, ὅπερ ἔχει ἀφελέμα, ἐν τῷ οἰκείῳ παραδοθήσεται τόπῳ.

ἐνοχον obligatũ

ἀποβήσεται

QVIBVS MODIS TESTAMENTA INFIRMANTVR

Titulus XVII

ΕΓνωμεν ὅτως γίνονται νομίμως αἱ διαθῆκαι. ἀλλ' εἰ μὴν παρελείφθη τι τῶν τῆς ἀκριβείας ἐχομένων, λέγεται ἡ διαθήκη, non Iure Ciuili facta, ἤγουν ὁ δίκαιον πολιτικῶν γεγενημένη, ἢ σωτόμω λόγῳ iniusta, ἤτοι παρανομεῖ. παρῴφθη γὰρ τυχὸν ὁ λεγόμενος τῶν μαρτύρων ἀριθμός, ἴσως ὁ ὁρισμένος ἀφ' νόμου, ἢ παρῆσαν μὲν οἱ ἐπτὰ, ὁ πάντων δὲ ὑπέγραψαν, ὑπέγραψαν μὲν πάντων, ὁ κ ὀνομάσαν δέ. ἢ ταῦτα μὲν ἐπέπρασαν, ὁ δὲ τεσσάρων οἰκεία χειρὶ τῶν τοῦ κληρονόμου προσηγορίαν ὁ κ ἔγραψεν. ὁ δὲ μὲν ὠδὶ τῶν μαρτύρων ὠνόμασεν ἐν ὀνόμενον αὐτοῦ δαδόχον. ἢ πᾶσάς τις ἔχων σούτους, ὁ δὲ κληρονόμου, ὁ δὲ ἐξεδιαθέτος τούτους ἐπέπρασεν. ὠδὶ τούτων πάντων λέγεται ἡ διαθήκη, non Iure Ciuili facta. εἰ δὲ μηδὲν τούτων παρῴφθη. ὁ δὲ οὕτω πάντως μέχει τέλους ἐν ἰσχυρὸν παρεῖναι τῇ διαθήκῃ. ἢ γὰρ ῥῆξις γίνεται, ἢ ἴρρειτο. ῥῆξις τα δὲ γίνεται τούτῳ τῷ τρόπῳ. δέδοκτο τις ἀνεπιλήπτως. μὴ μείναντος τοῦ τεσσάτου ὠδὶ τῆς αὐτῆς καταστάσεως, ἐν τῇ διαθήκῃ δίκαιον ἐλατ-

Rupta testamẽtũ seu irritũ

∴ hæc uerba nó habentur in latinis institutionib)

τώθη. εἰ γάρ τις μὴ τῶν πρίσιν ἢ διαθήκης λάβοι τινὰ εἰς υἱοθεσίαν, ἢ αὐτεξούσιον παρὰ βασιλεῖ, ἢ ὑπάτοις παρὰ τοῖς ἄρχουσι, καὶ τὰ εἰρημένα τῇ διατάξει τοῦ ἐυσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, τοιαῦτα πάντων ὄντων ὁ λαμβάνων, τότε γὰρ ἡ βέβαιος ἀποδείκνυται τὰ ἑαυτῆς, ἡ γινομένη ἐκγόνου διαθήκη καινοῦ σοῦ ὀνομαζόμενος ὥσπερ εἰ πρόμου ἐτέχθη. καὶ διαθήκη δισυτόρα νομίμως πληρωθεῖσα, δύναται τῶν πρότερον ἐκγονεῖν διαθήκων. εἴτε γέγονέ τις κληρονόμος ἐξ αὐτῆς, εἴτε μὴ γέγονεν, ἠδύνατο δὲ ὅλως κληρονομεῖν. οὐδὲν γὰρ μόνον σκοπεῖν, εἰ ἐν τινι βέματι ἠδύνατο κληρονομεῖν. καὶ ὡς δυνάμενός τις κληρονομεῖν, ἐκ ἐκληρονόμησεν. ὥστε ὅτι ἐὰν πρὸ διαθέσεν ὁ γραφεὶς ἐν τῇ δισυτόρᾳ διαθήκῃ κληρονόμος, ἢ ζῶντος τοῦ τεσσαρακοντέτους. ἢ μὴ τῶν τελευτῶν τοῦ διαθεμένου πρὸ τῆς ἀδιτζίων, ἢ ὑπὸ αἴρεσιν ἐγράφη, καὶ ἡ αἵρεσις ἠτόνησε. καὶ ἐν τέτρις τοῖς βέμασι συμβαίνει τὸν τεσσαρακοντέτους δύο πρίσσαντα διαθήκας, ἀδιαθέτον τελευταῖν. τῆς μὲν πρότερας ἐκγενομένης τῇ πρίσει τῆς δευτέρας, τῆς δὲ μεταγενεστέρας ἀκυρουμένης, διὰ τὸ μηδένα ἐντεῦθεν γενέσθαι κληρονόμον. διαθέμενός τις, ἐνεστήσατο πεῖμον κληρονόμον. εἶτα μὴ χρόνον τινὰ, ἤθελεν ἢ πρίσιν δευτέρας διαθήκης, ἵν καὶ αὐτῶν νομίμως ἐπορεύσατο σεκρῶν δὲν ἐνεστάμενος κληρονόμον, οὕτως, ἔστω σεκρῶν δὲ κληρονόμος, εἰς τόδε, καὶ τόδε πρᾶγμα. ὁ δὲ ἦτον καὶ οὕτως ἡ πρώτη ἐκγένεται διαθήκη. ὁ δὲ γὰρ τὸ ex certa parte, ἤγουν εἰς δύο πράγματα γραφῶν τὸν σεκρῶν δὲν ἐν τῇ δισυτόρᾳ διαθήκη, ἀνίσχυρον πρεῖ τῶν ἐνάσιν. καὶ ὅτε σεβῆρος καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραφαν οἱ θειότατοι. τῆς δὲ τοιαύτης διαταξέως, ὅτι τὰ ἐκματα ταῦτα. ὁ κ ἄρτον γὰρ αὐτῶν μνημονεῦσαι, διὰ τὸ καὶ ἕτερόν τι χρήσιμον ἐξ αὐτῶν δυνάμενον σημαίνεσθαι. διαθέμενός τις καὶ γραψάς πολλοὺς κληρονόμους, ἐν δισυτόρᾳ διαθήκῃ ἕτερον εἰς φανερὰ κληρονόμον ἐνεστήσατο, πλὴν εἰς ὁ δὲν ἤτον βόλεσθαι τῶν πρότερον ἐξόδεσθαι διαθήκων. ἐτελεύτησεν. ἦλθεν ὑπὸ σεβῆρον καὶ αὐτωνῖνον ὁ πρᾶγμα, καὶ αὐτέγραφαν κοκκείῳ καμπανῷ. ἡ μὲν κ τῶν δισυτόρων τάξιν ἐχόμενη διαθήκη, εἰ καὶ ὑπὸ φανεροῖς πράγμασι γέγραπται τις ἐν αὐτῇ κληρονόμος, ἀλλ' ὅμως ἀνατρέπει τῶν πρότερον ὁμοίως, ὥσπερ εἰ δίχα μνήμης πραγμάτων ἡ ἐν τῇ δισυτόρᾳ διαθήκῃ ἐνέστασις ἐγένετο. ἐκέλευσε δὲ κληρονομεῖν μὲν ὁν ἐν τῇ δισυτόρᾳ διαθήκῃ γεγραμμένον, κατέχεσθαι δὲ τοῖς ἐνεστεβεῖσι κληρονόμοις ἐν τῇ πρότερα διαθήκῃ, ὑπὸ ἀκκατασάσει τῆς κληρονομίας, ἀφηρημένον αὐτὸν τοῖς πράγμασι, εἰς ἃ καὶ γέγραπται κληρονόμος. εἰ καὶ μὴ ταῦτα τὰ ἐναντία αὐτῷ πρεῖ ὁ φαλκίδιον, ὅμως δεῖ ἀνατπλήρωσθαι αὐτῷ ὁ ἐλλεῖπον τῷ τεταρτῷ. τοῦτο δὲ αἰτία, τὰ ἐν τῇ δισυτόρᾳ διαθήκῃ γεγραμμένα ἐκματα, ἐν οἷς εἶπε τῶν πρότερον ἐρρῶσθαι διαθήκων ὁ μὲν ὅμως τοῦ ἐνάντου πάθος δία πολλῶν συμβαίνει τρόπων. πρῶτον μὲν γὰρ πρᾶτερόν τινος φανερὸς, καὶ καινὸς σοῦος ὑπογεγραμμένος, καὶ πρίσις δισυτόρας διαθήκης, ἐνάντιον πρεῖ τῶν διαθήκων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πολὺ τοῦ πόθου

Posteriore

Sed & si qs

Cocceius capanus

κατέχεσθαι

Ruptu testamentu tribus modis fieri

∴ ſ. secundi testamenti

∝ qa finó facta finisset mentio certæ rei indebatur p secundú testametú infirmatú esse primu

βους τοῦ ἐνάντου. ὁ δὲ ἐρρῶν καταλύει καὶ αὐτὸ, τῶν γινομένων διαθήκων. οἷον ἡνίκα ὁ διαθέμενος ὑποσῇ κάπιτις δημευτζίωνα. πρίσις δὲ τρόπος συμβαίνει, ἐν τῇ πρώτῃ δεδεχθέμενον ἐνεστυτζίωνι. ἐὰν γὰρ ὁ τεσσαρακοντέτους, ἢ τῶν μεγάλων, καὶ γένηται δοῦλος, ἢ τῶν μέσων καὶ τῆς πολιτείας ἐκπέσῃ, ἢ τῶν ἐλαχίστων, καὶ γένηται ὑποεξόσιος, δοῦς ἑαυτὸν εἰς ἀδρογατζίωνα, ἐρρῶν γίνεται ἡ διαθήκη. ὥς τε ὅμω ὡς καὶ ἤδη εἴρηται, τρία πάθη παρεγκοχλεῖ ταῖς διαθήκαις, non Iure Ciuili factum, ruptum, irritum. δυνάμεθα δὲ καὶ τὸν ἐρρῶν, δουῦτον καλεῖν. καὶ τὸν δοῦτον ἐρρῶν, καὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς μὴ νομίμως γενομένων διαθήκων, ἐρρῶν δυνάμεθα καλεῖν, καὶ ἀδιαφόρως χρώμεθα τοῖς ὀνόμασι. διὰ τοῦτο δὲ ἐδιαζόντως ἐκάστῳ πάθει κυριότητα προσηγορίας ἐπονομάσαμεν, ἵνα ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων γνῶσθαι τὸ ὑποκείμενον πάθος, δυνηθῶμεν οὐδὲν διαφυγεῖν. ἀλλὰ τὰ μὲν εἰρημένα τρία πάθη, τῶν πολιτικῶν ἀνατρέπει διαθήκων. τῆς δὲ πραιτωρίας ὁ χ ἅπτεται. ὁ μὲν τοῦ non Iure Ciuili facti, πάθος καὶ μωρόν ὄντι λέγειν τῆς πραιτωρίας, ὁ δὲ ὁ τοῦ δούτου καταλύει αὐτῶν. ὁ δὲ μὲν ὁ τοῦ ἐρρῶν, ἐὰν συμβῇ τὸν τεσσαρακοντέτους διαφυγεῖν ὑπέσῃ κάπιτις δημευτζίωνα. ὁ γὰρ πραίτωρ οὐδὲν ἐνεστῆκε. τόν τε τῆς πρίσεως τῆς διαθήκης, καὶ ὁ τελευτῆς. καὶ ἐὰν ἔυρη ἐν ἑκατόρῳ καιρῷ ἔχοντα αὐτὸν τεσσαρακοντέτους φακτζίωνα, ἰσχυρὰν οἴδεν εἶναι τῶν διαθήκων αὐτὸ, ὁν μέσον καιρὸν ὁ πολυεργαζόμενος, εἴτε πολιτείαν, εἴτε τῶν ἐλευθερίαν ἀπώλεσεν. ὅλως γὰρ ἐν ᾧ ἐστὶ μαρτύρων ἐπίκεινται σφραγῖδες, καὶ ἐν ἑκατόρῳ καιρῷ τεσσαρακοντέτους φακτζίωνα ἔχει ὁ τελευτήσας, οὗ γὰρ καὶ ὁμοῦ, καὶ αὐτεξόσιος, δίδωσι τοῦ σκρίπτου κληρονόμου τῶν σεκρῶν δὲν ταύτας διαφορχοῦ. εἰ μὴ τι ἐτελεύτησεν ἐν τῇ κάπιτις δημευτζίωνι, δοῦς γὰρ ἑαυτὸν εἰς ἀδρογατζίωνα, ἐτελεύτησεν πεῖν αὐτεξόσιος γένηται, τότε καὶ αὐτὸς ὁ πραίτωρ οἴδεν ἐρρῶν ὄνομαν τῶν διαθήκων, καὶ ὁ κ ἐπαγγέλλεται τοῦ σκρίπτου τῶν σεκρῶν δὲν τάβολλας διαφορχοῦ. διαθέμενός τις, καὶ ὑπὸ τῆς πρίσεως ἢ διαθήκης ἔπεν, ὁ βόλομαι τοῦτον ἰσχύειν. ἐκ τούτων μόνον τῶν ἐκμαθῶν, ἀνίσχυρος ὁ κ ἀρτελεῖται ἡ διαθήκη. τὰ γὰρ ἐν νόμῳ γινόμενα, ἐν νόμῳ ἀνατρέπεσθαι δεῖ. ὁ πλέον φημὶ, εἰ καὶ μὴ ὁ διαθέσθαι τις, ἦλθεν ὑπὸ πρίσιν δισυτόρας διαθήκης, ἐν δὲ ὁ μεταξὺ τελευτήσας, ἢ καὶ μεταγνοῦ τοῦτον ὁ κ ἐπόραίωσε, τοῦ θειοτάτου πόρπονος γέγονε διαταξις, βεβαίαν εἶναι τῶν πρότερον διαθήκων κελεύσας. φησὶ γὰρ μὴ ἑτόρως τῶν νομίμως γεγονυῖαν πρότερον διαθήκων, ἐκ δὲ δισυτόρας ἀκυρόσθαι, εἰ μὴ ἐν νόμῳ δισυτόρα πόρευθῇ. ἡ γὰρ ἀτελὴς διαθήκη, ἀδύνατος ἀμάχως ἐστί. τῇ αὐτῇ διαταξει κἀκεῖνο πολυέχεται. ὡς ὁ δεῖ τῶν τοιούτων ἐνεστῆκε ἐρρῶσθαι, ἐνθα τίς δία ὁ δίκαιον ἔχειν πρὸς τινα, ὁν βασιλέα κληρονόμον ἐνεστήσατο. ὁ δὲ βεβαίας ἀκκαλεῖ τὰς τοιαύτας διαθήκας, ὁ δὲ ἄγραφον εἰς βασιλέα γενομένων ἐνεστῆκε δέχεται, ὁ δὲ λέγει αὐτὸν αἰέχεσθαι π λαβεῖν ἀκ γραφῆς ὡς ὑπὸ τελευταίας βουλήσει,

Alio

Irritú testamétú quomodo fiat

Non tamẽ

πρεγγαζόμενος sollicite curans

Ex eo autẽ

ἀνίχυρος irrita

Pertinax

Eadem

εἰ μὴ πρόσβιν ἀνελλιπὴς αὐθεντία τοῦ νόμου. τῇ τοιαύτῃ διαταξέι σεβόμεθα καὶ αὐτοῖς οἱ θειότατοι πολλάκις ἀκολουθήσαντες, αὐτεγράφαν, ὅτι εἰ καὶ τοῖς νόμοις οὐ κατὰ νόμους πολιτευόμεθα, Licet enim legibus soluti sumus, attamen secundum leges uiuere uolumus. δεῖ γὰρ δαιμάζοντας τὴν ὄντως θείαν φανλὶν ἀνὶ σώματος ἔχειν.

Et si legibus nõ subijcimur legibus tamen uiuimus. Seueri & antonini uerbũ

DE INOFFICIOSO TESTAMENTO

Titulus XVIII

Ἐρήκαμεν ἐν τοῖς πολαβοῦσι, δύναται οὖν αἰνίττεσθαι μέν, μὴ γράφειν οὖν κατόντας κληρονόμους ἀλλ' ἀξιοῦν δοῦναι τοῖς πρεῖν, ἢ πεντεκαιδεκάτῃ ὑβείζειν. ἐφ' ὧν ἡ πεντεκαιδεκάτη, αὐτὶ ἀξιοδεδικαίωνος παραλαμβάνεται. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ταύτης δραπόμενοι τῆς ἀδείας οἱ γονεῖς, οὖν οἰκείους ἔβλαπτον πᾶσας, καταλιμπάνοντες αὐτοὺς ἐν πενίᾳ, εἰ μὲν γὰρ εἶν τίς τῶν κατὰ ἀρρένων γονίαν αἰνίττων, ἐπρίνετο δὲ ἀξιοδεδοῦν τὸν παῖδα, ὅτι ipso iure αὐτόσαι τοῦ εἶν ἡ δικαιοσύνη, ὅτι ἀξ ἀδικεῖν ὁ παῖς ἠδύνατο παραγένοιτο. τοῦ γὰρ δικαιοσύνης τοιοκειμένης; ὅτι ἀπὸ τοῦ πεάτου τὴν κόντρα τοῦ βουλλας ἐέχων. πεντεκαιδεκάτης γὰρ, ὁ μὲν ἀξιοδεδοῦς αὕτη παρείχετο. εἰ δὲ μητρὶ εἶν ἡ δικαιοσύνη, τοῖς κατὰ μητρὸς κατιοῦσιν, ὁ δὲ ἐνθυμηθεῖναι πρὸς τῆς κόντρα τοῦ βοῦλλας εἶν. κατὰ γὰρ δικαιοσύνης θέλεως προσώπου, πάσιν ὁ δίδοται κόντρα τὰ βοῦλλας. ἐν ὅτι χάτῃ τίνων βοηθεία, ἐπιγνόοιν τοῖς πασὶ de inofficioso μεμφομένοις καὶ λέγουσιν, ἀδίκως αὐτὸν ἀξιοδεδοῦν γίνεσθαι, ἢ γοῦν πεντεκαιδεκάτου θεῖναι, ὅτι προϊχομένοις τὸ χρῶμα, ὡς ὅτι μεμνῶς εἶν ὁ τελευτήσας, ἵνα κατὰ τὴν δικαιοσύνην διετύπου. ὅτι δὲ λέγεται παρὰ τῶν πάδων ὁ χ ὡς τῇ ἀληθείᾳ μανῶν τοῦ τελευτήσαντος, ἀλλ' ὅτι γεγένηται μὴν ἰσχυρὸς ἡ δικαιοσύνη, ὁ χ ὡς ἀπαιτεῖ δὲ τῆς εὐσεβείας ὁ λόγος. εἰ γὰρ ἐμαίνετο τῇ ἀληθείᾳ, ὁ κ ἠδύνατο δικαιοῦσθαι, ἢ μᾶλλον ἐμεμνῶει δίκα ὅτι ἐπειδὴ τὴν φύσιν ἀλόγως ἐμίσησεν; ὁ μόνον δὲ τοῖς πασὶν εἶν τέτρασται τῆς τῶν γονέων δικαιοσύνης ὡς μὴ προσηκόντως γνωμένης κατηγορεῖν, ἀλλὰ καὶ γονεῦσιν ὁ δὲ παῤῥησία, τὴν τῶν παίδων δικαιοῦν δικαιοσύνη. ἀδελφὴ δὲ καὶ ἀδελφὸς, ἀνατρέπουσι τὴν καῦτα τὴν τοῦ τελευτήσαντος δικαιοσύνη, τῶν σκείωτῶν προτιμώμενοι, ἵνα κἀκεῖνοι ἐπέχουσιν οἱ γεγραμμένοι πρόσωπον. οἷον ἡνίοχοι, μίμοι, κωμῳδοί, καὶ οἱ ἀπὸ κακῆς μίξεως ἐγνωσμένοι. ὅτι γὰρ ταῖς θείαις πολιτείαις διαταξθεῖσι. ὥστε ὅσα αἰνίττεσθαι καὶ κατόντεσθαι, ἐν ὧν μὴ γένασιν ἀχάριστοι πολὶ τὸν τελευτήσαντα, κατὰ πανὸς σκείωτον κινήσουσι τὴν de inofficioso, ἀδελφὸς δὲ καὶ ἡ ἀδελφή, κατὰ μόνων κακῶν προσώπων. οἱ δὲ πόρρω τοῦ ἀδελφοῦ ἢ ἀδελφοῦς συγγενεῖς, ὁ δεμίαν πάροδον ἔχουσιν ἀνὶ τῇ de inofficioso. ἀλλὰ καὶ κινήσαντος ἡ πηθήσονται. πᾶσι δὲ κινοῦσι τὴν de inofficioso, ὅτι μὲν φυσικοί, ὅτι δὲ καὶ

Turpes personae quae sint

Tam autẽ

Νῶ. dú tomé

δὲ καὶ θεοί, κατὰ τὰ εἰρημένα τῇ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διαταξέι. τότε δὲ κινοῦντος τὴν de inofficioso, ἰσχυρῶς ταύτῃ χρήσονται, ἵνα πάσης ἐσέλεωται βοηθείας. ὅν χάτη γάρ ὅτιν ἡ ἀπὸ τῆς de inofficioso βοήθεια. ὁ γὰρ ἐνπρεῶν ἑτέρου δικαίου, δι' οὗ διωήσεται τὴν πᾶσαν τοῦ τελευτήσαντος λαβεῖν πόδι οὐσίαν, ἢ μέρος αὐτῆς, ὁ κ ἔχει πάροδον ἀνὶ τὴν de inofficioso. ὅτι δὲ ὁ μόνον πόδι τῶν ἐν φύσει παίδων, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀνὶ πεστέμων νοεῖσθαι χρή. ταῦτα δὲ ὄντω δεχόμεθα, εἰ μηδὲν αὐτῆς παντελῶς ἀπὸ τοῦ τελευτήσαντος κατελείφθη. ὅτι γὰρ καὶ ἐκ διαταξέως τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως ἐπιγνόηται, τῇ φύσει τὴν προσήκουσαν ἀφαιρόντος αὐδῶ. πάλαι γὰρ, εἰ μὴ ὁ ὀφειλόμενον ἅπαν κατελείφθη, ἐδίδοτο χώρα τῇ de inofficioso. οἷον ῡ νομισμάτων ἔχει τις πόδι οὐσίαν, ἔδει αὐτῷ πάντως ῥ καταλιπεῖν. τοῦτέστι ὁ τέταρτον τῆς οὐσίας, ἵνα μὴ κινηθῇ ἡ de inofficioso. σήμερον δὲ εἰ καὶ ἐν νόμισμα ὁ δικαιοδοτῶν, ἢ καὶ ὅσον δή πότε μέρος τῆς κληρονομίας καταλειφθῇ, ἵνα καὶ πρᾶγμα οἷον δήποτε, ἡ ἐκ τῆς de inofficioso μέμφις ἀργεῖ, τῆς διαταξέως ὁ ἐλλείπον ὁ τεταρτῷ τῆς ἐξ ἀδιαθέτου μοίρας ἀναπληρώσης, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ διαθέμενος ὁ κ ἐνέγραφε τῇ οἰκείᾳ χειρὶ, ὅτι ἐάν τι ἐυρεθῇ ἐλλεῖπον, βούλομαι αὐτὸ ἀναπληρωθῆναι, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μαρτυρία. ὅτι γὰρ καὶ μὴ προσκείμενον, ἡ αὐτὴ διαταξις φυσικῶς παραδέχεται, ἵνα ὡς φύσει παρεπόμενον. ἐάν τις ἀπαιτήσηται τὴν τοῦ πατρὸς βούλησιν, ὁ δύναται τοῦτον ἀνατρέπειν διὰ τῆς de inofficioso. ὅθεν ὅρα οἷον ἐζητήθη. ὁ ἐμὸς ὑποδεῖσιν ἐπετρόπευε πρεσβύτερόν τινα. τελευτῶν ἐγὼ καὶ γράψας ἕτερον κληρονόμον, ὁν ἐμὸν ὑπεξούσιον ἐξδεδιαθετευσα. κατέλειπον δὲ λεγάτον ὁ πρεσβύτερον, ὑπὸ τὸν ἐμὸν πάππον. ἀπήτησε ὁ λεγάτον ὁ ἐμὸς παῖς, ὁ κατελείφθη ὁ πρεσβύτερος. μετὰ ταῦτα βούλεται κινῆσαι τὴν de inofficioso, ὡς μηδὲν ἔχων ἐκ τῆς πατρῴας πόδι οὐσίας. ἆρα δύναται, ἢ μή τι βέβλαπται, ὡς ἀγνοῦν τὴν τοῦ τελευτήσαντος βούλησιν, αὐ ὁ τοῦτο, ᾧ ὁ λεγάτον ἀπήτησε; καὶ λέγομεν μηδὲν αὐτὸν ὑφίσασθαι πρόκειμα, ἐπειδὴ ἀπέτρεψε πάππον ὀφείλειν, ἔλαβε ὁ λεγάτον, ὡς τε ὅλον ἀκωλύτως suo nomine, κινήσει τὴν de inofficioso. καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ὅτι ζητεῖται. εἶχον ἐγὼ ἄνδρον παῖδα ὑπεξούσιον. ἕτερον γράψας κληρονόμον, ὁν ἄνδρον ἐξδεδιάθετον ἐπρίνετο, μηδὲν αὐ ὁ καταλιπών. ἐλεγάτευσε δὲ νομίσματα ῥ τινὶ τῷ τινὶ, ὃν ἐγὼ κατέλιπον τεσαρεντάδειον ἐπίτροπον ὁ ἀνδρῶ. ἔγραψε ὁ ἀρχὼν δέδωκε, ἢ καὶ ἴσως ἀπὸ νόμου ἐκλήθη. ἐκίνησεν ὁ τίτιος ὀνόματι τοῦ ἀνδρὸς τὴν de inofficioso, καὶ ἠτήθη. ἐυλόγως γὰρ ἴσως ἐυρέθη ὁ ἄνδρος ἐξδεδιατεθεὶς. μετὰ ταῦτα ὁ τίτιος, χωρεῖ κατὰ τὸ σκείωτον κληρονόμου τὸ λήγατον αὐ ὁ ἀπαιτῶν ὅπορ αὐ ὁ κατελείφθη, ἀμάχως λήψεται ὅτι. ἀποκλείει δὲ τὴν de inofficioso, ὁ τέταρτον καταλιμπανόμενον ὁ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμω, ἢ ὃν λεγάτω, ἢ ὃν φιδεϊκομμίσῳ, ἢ mortis causa δωρεᾷ, ἢ δὲ inter uinos δωρεὰ οὐ σωαειθμεῖται.

Sed hæc

Si tutor

Igitur

ὁ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονόμω. i. iure hereditario

Ile contrario habetur in latinis. institut.

εἰ μήπωγε ἢδὴ τότῳ ἐδόθη, ὡς ἐν ἐκείνοις τῆς θέμασιν, ὧν ἡ διαίρεσις τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως μέμνηται. καὶ ἑτέροις τρόπῃς πολιτικοῖς τῆς παλαιοῖς νόμοις, καὶ ταῖς θείαις μέν τι διαταξάσιν, ἐάν τε τέταρτον πολιγήνται τοῦ παιδί, ἡ δὲ ἐνοφρικιόσα ἀσχολεῖται καὶ εἰ μὴν εἷς ἔστι πᾶς, τὸ τέταρτον αὐτοῦ δεῖ με καταλιμπάνειν τῆς οἰκείας πολιτείας. εἰ δὲ δύο εἰσὶν ἢ καὶ πλείονες, τὸ τέταρτον πᾶσι καταλειφθέν, ἀναλόγως καὶ δι' ἴσου, ἡσυχάζειν τριῶν τῶν δὲ ἐνοφρικιόσα. οἷον δύο εἰσὶ, δεῖ αὐτῆς καταλιμπάνειν, ἀνὰ μίαν ἥμισυ ἑκάτερος. εἰ δὲ τρεῖς εἰσι, δεῖ καταλιμπάνειν αὐτῆς ἀνὰ μίαν ἑκάτερος.

ἀνὰ μίαν ἥμισυ. 1. unicuiq: uncia & dimidia

DE HAEREDVM QVALITATE ET DIFFERENTIA Titulus XIX

Κληρονόμος, ὄνομα ἐστὶ γενικὸν, διαιρεῖται δὲ εἰς τρία. τῶν γὰρ κληρονόμων, οἱ μὲν λέγονται νεκρεξούσιοι, οἱ δὲ ἀναγκαῖοι. οἱ δὲ σοῦοι νεκρεξούσιοι, οἱ δὲ ἐξεραίνεοι, οἵτινες ἐξωπικοί. καὶ τίς ἐστι νεκρεξούσιος. ὁ οἰκέτης ὁ γραφεὶς κληρονόμος, δι' ὃν οὕτως ὀνομασθεὶς, ἐπειδὴ καὶ βούλομαι καὶ ἄκων παντὶ τρόπῳ μὴ τῶν τοῦ διαθέτου τελευτῶν, ἐνθέως ἐλεύθερος καὶ νεκρεξούσιος γίνεται κληρονόμος. ἀμέλει, οἵ τινες ἀποστρέφουσι ἔχουσι τὰς οἰκείας πολιτείας, καὶ λογίζονται, ὡς ἐὰν δεῖς αὐξήσεται δι' ὃν ἀπερον τῶν αὐτῶν καταδέξασθαι πολιτείαν, εἰώθασιν ἴδιον οἰκέτῃ, ἢν πρώτῳ, ἢ δευτέρῳ, ἢ ἐν τρίτῳ βαθμῷ, ἢ καὶ ἐπέκεινα γραφεὶς κληρονόμον. οἷον Στίχος, ὁ ἐμὸς οἰκέτης, ἔστω κληρονόμος. ἰδοὺ ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ. ἢ ἐν δευτέρῳ οὕτως, ἔστω Πρῖμος κληρονόμος. εἰ δὲ μὴ γένηται, ἔστω Σίχος ὁ ἐμὸς οἰκέτης κληρονόμος. ἢ καὶ ἐπέκεινα. λοιπὸν ὅσον μηδένος ἀνεχομένου προσελθεῖν τῇ κληρονομίᾳ, δι' ἀναγκῆς ὁ Σίχος ἐλεύσεται, καὶ γένηται κληρονόμος. καὶ ἐὰν μὴ καταβλήθῃ τῆς κρεδίτωρσι τὰ χρέα τοῦ τελευτήσαντος, μὴ δὲ ἐν ἱκανὸν αὐτῆς γένηται ἀδῆ τῆς ὀφλήμασι, μένει μὲν ἀνύβρεις ὁ τελευτήσας, ἡ δὲ κληρονομία διαπιπράσκεται, ὀκέπι λεγόντων ἐκείνων, ὅτι τὰ τοῦδε τελευτήσαντος διαπιπράσκεται πράγματα, ἀλλὰ τὰ τοῦ Σίχου τοῦ κληρονόμου. γινόμενοι δὲ οἱ κρεδίτωρες ἐν νομῇ, ἢ διαπιπράσκουσι ταῦτα, ἢ μεταξὺ ἀλλήλων μερίζονται. μόδον δὲ τῆς τοιαύτης ὕβρεως ἕξει, πρῶτον μὲν τῶν ἐλευθερίαν, ἧς ἐδέν πιμότερον. ἔπειτα κἀκεῖνο αὐτοῦ προσγίνεται. ὅσα γὰρ μετὰ τελευτῶν τοῦ οἰκείου πάτρων ἑαυτοῦ προσεπρείσε ὁ Σίχος ἐξ ἑτέρων αἰτιῶν, τοτέσιν οὐκ ἐκ προφάσεως τῆς κληρονομίας, αὐτοῦ φυλαχθήσεται, καὶ ὅκ ἐνοχληθήσεται ὑπὸ τῶν κρεδιτόρων, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἡ τοῦ τελευτήσαντος πολιτεία οὐκ ἐξήρκεσεν ἀκπληρῶσαι τὰ ἐπιφληθέντα. καὶ ὅτι μέν εἰσι νεκρεξούσιοι. σοῦοι δὲ νεκρεξούσιοι τίνες εἰσὶ σκοπήσωμεν. σοῦοι νεκρεξούσιοι εἰσιν, οἷον υἱός, θυγάτηρ, ἔγγονος

Necessarius

Heredes alij

Necessarij

sui necessarij

Extranei

πρόσελθεῖν τῇ κληρονομίᾳ. 1. adire hæreditatem

Libertate nihil pretiosius

Sui autem

Sui hæredes

∴ in locum patris sui succedunt qerat suus

ἔγγονος, ἐγγόνη. οἱ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἐφεξῆς πάντες παῖδες, οἵ τινες εἰσιν ἐν πρεσβυτέρῳ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς. ἀλλ' ὁ μὲν υἱὸς, καὶ ἡ θυγάτηρ, ἔχουσι παρ' ἑαυτῆς πάντως τὸ σοῦον. ὁ δὲ ἔγγονος, καὶ ἡ ἐγγόνη, ὃ μόνον ἐὰν ὦσιν ὑπεξούσιοι τοῦ πάππου τοῦ τελευτήσαντος ἔχουσι τὸ σοῦον δίκαιον, ἀλλὰ γὰρ χρεία αὐτῆς πρὸς τὸ κτήσασθαι τὸ σοῦον, τοῦ πεπαῦσθαι τὴν αὐτῶν πατρίδα δι' οὗ γεγόνασιν, ὑπεξούσιον εἶναι τοῦ οἰκείου πατρός, τελευτῇ τυχὸν ἢ ἐμαγκιπατζίωνι, ἢ ἑτέρῳ οἱωδήποτε τρόπῳ δι' ἐλευθερωθότος αὐτοῦ τῆς ὑπεξουσιότητος. τότε γὰρ ὁ ἔγγονος, ἢ ἡ ἐγγόνη, εἰς τῶν τοῦ οἰκείου πατρὸς ἐπάνεισι τάξιν καὶ σοῦοι μὲν δι' ὃν προσαγορεύονται, ἐπειδὴ οἰκειακοὶ κληρονόμοι εἰσὶ, τοτέσι καὶ ζῶντος τοῦ πατρὸς, τρόπον τινὰ δεσπόται νομίζονται. ὅθεν καὶ ὁ δυωδεκάδελτος πρώτιστα αὐτῆς δέδωκε κλῆσιν, τάττων τὰ δι' ἀδιαθέτου. καὶ σοῦοι μὲν κληρονόμοι δι' τὰς εἰρημένας αἰτίας λέγονται. νεκρεξούσιοι δὲ, ἐπειδὴ παντὶ τρόπῳ καὶ θέλοντος καὶ μὴ βουλόμενοι, ἐκ διαθήκης ἅμα, καὶ δι' ἀδιαθέτου γίνονται κληρονόμοι. ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸ πολιτικὸν, ὃ δεμία διαφορὰ νεκρεξουσίου, καὶ σούου νεκροστερεῖ. ὁ δὲ πραίτωρ ὁρῶν πρὸς τὸ φύσει δίκαιον, δίδωσιν αὐτῆς παῤῥησίαν τοῦ ἀβσινατούειν ἑαυτοῦ τῆς πατρῴας κληρονομίας, ἐν ᾧ τούτῳ ὑπερτέρῳ ἡγοῦνται. ἐν δύο γὰρ εὐγνώσι, κάλλιον ὑβρίζεσθαι τὸν τελευτήσαντα, ἢ τὸν ζῶντα, τὸν καὶ αἰσθανόμενον τῆς ἐντεῦθεν ἀτιμίας. αὐτοῦ τοίνυν ἀβσινατούσαντος, τὰ πράγματα λήψονται οἱ κρεδίτωρες τοῦ τελευτήσαντος, ὃ μὲν ἐπ' ὀνόματι τοῦ παιδός. ἐξεραίνεοι δέ εἰσι, πάντες οἱ παρὰ τούτοις ἁπλῶς, ὅσοι μὴ ὑποβέβλωνται τῇ τοῦ τελευτήσαντος ὑπεξουσιότητι. ἀμέλει καὶ οἱ ἡμέτεροι παῖδες ἐμαγκιπάτοι, ἐξεραίνεοι κληθήσονται. καὶ ὁ πᾶς τῇ μητρὶ ἐξεραίνεος κληθήσεται, καὶ γένηται κληρονόμος. θέλεια γὰρ in potestate οὖν παῖδας ἔχειν ὃ δίκαιον, διαθέμενος τις, τὸν ἴδιον οἰκέτην ἐνεστήσατο κληρονόμον, ὑπὸ χήσας τῇ πρίσει τῆς διαθήκης, βιβδίκτα οὖν ἐλευθέρωσον. ἐτελεύτησεν ὃν ἀμείλας τῶν διαθήκων. ζητοῦμεν εἰ ὁ γραφεὶς κληρονόμος, πότερον νεκρεξούσιος ἢ ἐξεραίνεος; καὶ λέγομεν αὐτὸν ἐξεραίνεον εἶναι. ἐπειδὴ μὴ τὰ δύο ἐκ τῆς τοῦ τελευτήσαντος διαθήκης αὐτῷ προσγίνεται, τοτέσι ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ κληρονομία. ὧν δὲ τῶν ἐξεραίνεων κληρονόμων, ἐκεῖνο δεῖ παραφυλάττειν, ὡς τε ἡμᾶς ἔχειν μετ' αὐτῶν τεσσαρεσκαιδεκάτην φακτρίωνα, εἴτε αὐτοὶ ἐγραφήσαν κληρονόμοι, εἴτε οἱ αὐτῶν ὑπεξούσιοι. ταύτῃ δὲ τῶν τεσσαρεσκαιδεκάτην φακτρίωνα ἔχειν αὐτοῦ ἀπαιτοῦμεν ἐν δυσὶ καιροῖς. ἡνίκα διαθέμεθα, ὡς τε τέως ἐρρῶσθαι τῶν ἐνέσασιν. καὶ ἡνίκα τελευτῶμεν, ὡς τε τῶν καλῶς γνωμεύειν ἐνέσασιν, χρησὸν ἔχειν ἀκρέλυτον. εἰ δέ τις ἀκεραίως ἐξεταστεῖ, καὶ τρίτον ζητοῦμεν καιρὸν, ἐν ᾧ δεῖ τῶν τεσσαρεσκαιδεκάτην φακτρίωνα ἔχειν αὐτόν. τοτέσιν, ἡνίκα προσέρχεται τῇ κληρονομίᾳ. ὃ δεμιᾶς ὅσης διαφορᾶς πότερον πόρρω, ἢ ὑπὸ αἵρεσιν γεγράπται κληρονόμος. τὸ γὰρ δίκαιον τοῦ κληρονόμου, τοτέσιν εἰ δύναται κληρονομεῖν, ἐν ἐκείνῳ

Cæteri

In extranei

Sui qre appelletur

Extranei hæredes q

μάλισα

Τάως

μάλιστα σκοπεῖται καιρῷ, ἐν ᾧ δεῖ τῶν κληρονομίαν ἀδιτεῦσαι. ἐν δὲ τῷ μέσῳ χρόνῳ, τῷ μεταξὺ τῆς πρίσεως τῆς διαθήκης, καὶ τῆς τοῦ τεσσαρεσκαιδεκαετοῦς τελευτῆς, ἤγουν τῆς ἐκβάσεως τῆς αἱρέσεώς ὅστις, ἐν ᾧ αἱρετικῶς ἐγράφη τίς κληρονόμος, ἢ τοῦ κληρονόμου δίκαιον ἐναλλαγῆναι, ὁ δεμίαν αὐτοῦ φορᾶ βλάβην εἰς τὸ διαδέξασθαι. ὥς τε ὅσοι εἰ συμβῇ τὸν τῶν ἐμοῦ γραφέντα κληρονόμον, εἶναι ξωμαῖον, εἶτα μὴ τῶν πρίσιν τῆς διαθήκης, ἐκπεσὼν τῆς πολιτείας τούτων ἀνέλαβε περὶ τῆς ἐμῆς τελευτῆς, ἤγουν ἐν ᾧ αἱρετικῶς ἐγέγραπτο κληρονόμος περὶ τῆς ἐκβάσεως τῆς αἱρέσεως, ἀκωλύτως κληρονομήσει. ὥς τε ὅσοι (ὅστις γὰρ ὅστι τὸν σωζόμενον, ἤγουν τὸν ἀκρτέλευμα) τρεῖς ὠνομασμένοι καιροὶ, ἐν οἷς τὸν κληρονόμον ἔχειν δεῖ τεσσαρεσκαιδεκαετοῦς φανέντα. τῶν πρίσιν τῆς διαθήκης, τῶν τελευτῶν τοῦ διαθεμένου, τὸν χρόνον τῆς ἀδιτείας. μᾶλλον δὲ τῶν πρίσιν τῆς διαθήκης, καὶ τῶν ἀδιτείας.

Testamēti

Testamenti factio qd sit

τεσσαρεσκαιδεκαετοῦς δὲ ἔχειν νοεῖται, ὁ μόνον ὁ διωμόσας διαθέσθαι, ἀλλὰ καὶ ὁ δι' ἀλλοτρίας διαθήκης δωρεὰν λαμβάνειν, ἤγουν ἐτέρῳ προσωρίζειν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα οὗτος ὁ δώσαι τρεῖν διαθήκῃν. διὰ τοῦτο καὶ ὁ μαινόμενος καὶ ὁ ἄλαλος καὶ ὁ πάππολος καὶ ὁ ἴμφας καὶ ὁ πρόδιμος καὶ ὁ υἱὸς ὁ ὑποδεδεσμένος, καὶ ὁ ἀλλότριος οἰκέτης ἔχειν λέγονται τεσσαρεσκαιδεκαετοῦς. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ὁ δώσαντα διαθέσθαι, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς ἑτέρου διαθήκης, εἰ ἑαυτοῦς, εἰ ἑτέρῳ δώσαντα προσωρίζειν. τῷ δὲ τοῦ μεμνήσθαι, δεῖ θεματίζειν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς γεγραμμένον κληρονόμον. ὑφ' ἑτέρου γὰρ γραφεῖς, μέχρις οὗ ἀναιρεθῇ, ὁ δὲ ἑαυτοῦ, ὁ δὲ ἑτέρῳ δωρήσεται προσωρίζειν κληρονομίαν.

furiosus a patre institutus habet testamenti factione secus si ab alio

Extraneis autem

οἱ δὲ δεξάμενοι κληρονόμοι λέγονται καὶ βουλευταῖοι. ἐν προαιρέσει ἔχοντος τὸν κληρονομῆσαι, ἢ μή. οἱ δὲ ἑτέροι λέγονται νεκεσσαῖοι, διὰ τὸ δεῖ ἀνάγκης αὐτοὺς καλεῖσθαι. καὶ ὁ μόνον ἐν τούτῳ εἶναι ἡ διαφορὰ, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῳ, ὅτι τὸν καταδέξασθαι τῶν κληρονομίαν, ὡδὶ μὲν τοῦ δεξαμένου, λέγεται ἀδιτεῖν, ἤγουν κατάδοχή. ὡδὶ δὲ τῶν νεκεσσαείων, immixtio ἤγουν ἔμμιξις. καὶ τὸν ἀπώσασθαι τῶν κληρονομίαν, ὡδὶ μὲν τοῦ δεξαμένου, λέγεται ξενοδοκεῖν, ἤγουν χωρισμός. ὡδὶ δὲ τοῦ νεκεσσαείου ἀβσινατεῖν. ἀλλ' ὁ μὲν δεξωτικὸς ξενοδοκεῖν, ὄντως ὅστιν, ὡς μηδέποτε κληθεὶς ὡδὶ τῶν κληρονομίαν. ὁ δὲ σοῦ νεκεσσαεῖος ἀβσινατοῦσας, ἐπεὶ δὴ μετὰ τελευτῶν τοῦ πατρὸς ἐνθέως ἀνεφάνη, ὁ δὲν ἤτον ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὸν ἀσώματον. καθάπερ εἴρηται πολλάκις, ὅτι τὸν ἀσώματον ὄνομα τῆς κληρονομίας ἅπαξ ἐμπαγῆν τινί, δυνάμει ὡς ἐφ' ἑτέρου μεδίσαται. εἰ μὴ ὅτι ὁ πεκάτωρ, ὁ τῶν ἀβσινατεῖν ὠνόμασας, ἀπὸ τῶν δανείων πολιτεῖ αὐτὸν τὸν ἀνωνόχληρον. καὶ ἐν τούτῳ μὲν αἱ διαφοραί (ἐν ἐκείνῳ δὲ ἡ κοινωνία, ὅτι εἴτε ὁ νεκεσσαεῖος ἐμμίξει ἑαυτῷ, εἴτε ὁ δεξωτικὸς ἀδιτεῦσει, ὁ δώσαντα μετὰ τοῦτα ἀφελεῖσθαι τῆς κληρονομίας. εἰ μὴ ἄρα ἐλαττωνεῦ εἰσι τῶν εἴκοσι καὶ πέντε ἐνιαυτῶν. τοῖς γὰρ ἄγουσι τούτῳ τῷ ἡλικίαν, ὥσπερ ἐν τοῖς λοιποῖς ἅπασιν πράγμασιν ἀπατηθεῖσιν, ὄντω καὶ τοῦδε, ἐν ᾧ πολιτεῖς ὠνόμασε κατάδεξον-

Aditio — Extran.
Successio

Immixtio . Necess.

Repudiare . Extran.

Abstinere . Necess.

τάδεξον τὴν κληρονομίαν ὁ πεκάτωρ σωτεῖχε, δίδοὺς αὐτοῖς τῶν ἀφελεσασιν, ὡς τε τῆς κληρονομίας ἀφελεῖσθαι. τὸ δὲ ὅτι μείζων τὸν ἐνιαυτῶν, ἐλάττωρον εἶναι νομίσας τῶν τοῦ τελευτήσαντος πολιτείαν, ἠδίκησε. μᾶλλον δὲ τοῦτο, χρέος ἀπρόσωρον ἀνεφάνη, ὅπερ πολλῷ τῷ μέτρῳ τῶν κληρονομίαν ὑπερέβαινε. γέγονε δὴ τοῦτο ἀδικεῖν τὸ βασιλέως βοηθοῦσα τόπῳ. εἴγε καὶ πρώτῳ ὅλιν ἔυπερον ἡ κληρονομία ἐφάνη, ἀπρόσωρον δὲ μᾶλλον τοῦτο χρέος ἀνεφάνη, ὅπερ καὶ τὸν καιρὸν ἐλάνθανε τῆς ἀδιτείας. ἀλλ' ἀδικεῖνος μὲν ἐξ ἰδίας φιλοτιμίας, ἐν τῷ πρόσωπῳ, τῶν πραιτίων δέ, δῶκε συγνώμην. ὁ δὲ θειότατος Γορδιανὸς μᾶλλον τοῦτο αὐτὸν στρατιωτῶν μόνων, τῶν πραιτίων ἐξέτεινε φιλοτιμίαν. τὸν δὲ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως καλοθελὲς, κοινῶν τοῦτον τοῖς τελεσιν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ πολιτείαν ἐδωρήσατο βοήθειαν. τέθνηκε γὰρ δι' αὐτὸν, ἐπίσημόν τε καὶ δικαιοτάτων τὸν πρεῖν ἐν βυζαντείῳ πρὸ ἀδιτείων φανεὶς ἔχουσαν τὰς παρατηρήσεις. ἃς ἐὰν τις παραφυλάξῃ, εἰ καὶ ἄπορῳ προσέλθῃ κληρονομία, εἰς τρόπον καταχεθήσεται, εἰς ὅσον ἡ τῶν πραγμάτων τῆς κληρονομίας σωαγεται πρόσθεν, ὡς τε λοιπὸν, μὴ δὲ ἀναγκαίαν εἶναι τῶν δικαστῶν. ὧν γνόντα γὰρ ἡ διάσκεψις, δίκαν τὸν πρότερον, εἰ αἱρετὸν ὅστιν ὁ κλῆρος, καὶ οὕτως ἀδιτεῦσει, ἵνα μή τις ἐξ ἀπροσόρου ὧν βλαβῇ καταδέξηται κληρονομίαν. εἰ δὲ τις καταφρονήσας τῶν πολιεχρεμῶν τῇ θείᾳ διαταξει τοῦ ἡμετέρου βασιλέως αἰτήσῃ διασκεψιν, καὶ μᾶλλον τοῦτο προσέλθῃ δὲ κλήρῳ, ὁ τοῦξεται τῶν ἀπὸ τῆς διαταξεως βοηθειῶν, ἀλλ' ἅπαν ἀπαιτηθήσεται τὸν χρέος.

Adrianus

Φιλοτιμία

Sed nostra

Gordianus

καλοθελὲς

ὁ ἐξραίνεος, γραφεὶς κληρονόμος, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου ὡς λεγίτιμος κληρονόμος δώσαται προδεδεγκεῖτοῦν. ἤγουν ὡς κληρονόμος δοκεῖν, ὑποδεχεῖν, χειρίζειν, τοτέσιν γυμνῇ βουλήσει καταδέξασθαι τῶν κληρονομίαν, καὶ γίνεσθαι κληρονόμος. δοκεῖ δὲ προδεδεγκεῖτοῦν, ὁ τῆς κληρονομαίοις πράγμασι χρώμενος ὡς δεσπότης, ἢ ἐν τοῦ πιπράσκειν, ἢ ἐν ᾧ γεωργεῖν τὸν ἀγρὸς, ἢ ἐν τοῦ μαθοῦν αὐτοῦ, ἢ ἁπλῶς, ὁποιονδήποτε τρόπῳ, εἰ τῶν οἰκείαν γνώμην δηλώσει, ἢ πράγματι, ἢ ῥήματι, ὅτι καταδέχεται τῶν κληρονομίαν, μόνον μὴ τι, εἰ οἶδε πότερον ἐκ διαθήκης, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομεῖ. εἰ ἐγγραπτο κληρονόμος ἠδίκησε δὲ ὡς ἐξ ἀδιαθέτου κληθεὶς, ἤγουν τὸν ἐναντίον, ὁ γνήσιος κληρονόμος. προδεδεγκεῖτοῦν ὅστι pro domino gerere. οἱ γὰρ παλαιοὶ τοῦ haeredis ὀνόματι ἀντὶ τοῦ δομένου ἐκέχρωντο. ὥσπερ δὲ γυμνῇ βουλήσει τοῦ εἰπεῖν ὅτι καταδέχομαι τῶν κληρονομίαν, γίνεται κληρονόμος ὁ ἐξραίνεος, οὕτω καὶ τῇ ἐναντίᾳ ἀρνήσει τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ὁ προσίημι τὸν κλῆρον, εὐθέως ἐκπίπτει τῆς κληρονομίας ὁ ἄλαλος, ἤγουν κωφὸς τε χθεὶς, ἢ καὶ μᾶλλον ταῦτα γεγονὼς ἐκ πάθους, ἀκωλύτως δώσαται προδεδεγκεῖτοῦν, καὶ ἑαυτοῦ πολιτεῖν τῶν κληρονομίαν. μόνον μὴ τι εἰ οἶδεν ὅτι πρόφασιν ταῦτα πάσχει κληρονομίας.

Item extraneus

Proherede gerere qd

Antiq haeredes pro dominis accipiebant

ἄλαλος

κωφός

DE LE-

DE LEGATIS Titulus XX

ΝΕπὰ τῶν περὶ σφαθικῶν διδασκαλίαν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν περὶ λογαρίων. ἀλλ' ἔχει τὶς εἰπεῖν, τὸν ὅρον περιττόν τῶν σωμάτων διακόψαι τῆς διδασκαλίας. πλείστον γὰρ εἰπεῖν ἐφεξῆς, περὶ τῶν καθ' ὁμαδὸν κτήσεων, καὶ δίον εἰπόντα περὶ τῆς ἀφ' σφαθίκης καταφερομένης κληρονομίας, ἐπαγαγεῖν ἐυθέως καὶ περὶ τῆς ἐξ ἀσφαθίτου, καὶ ὄυτως ἐκ τῶν λειπομένων ἐλθεῖν ὠδὶ τὸν λογαρίου. ὅπερ ἰδικὴ κτῆσίς ὅστι. ἀλλ' ἐγγὺς ἡ ἀφορία, ἐπειδὴ γὰρ περὶ τῆς ἀφ' σφαθίκης κληρονομίας διειλέχθημεν, ὧν σταθίκη δὲ καὶ λογαρίου καταλιμπάνεται, ὀκ ἐκτὸς λόγου τινός ὅστιν ἐφεξῆς εἰπεῖν καὶ περὶ λογάτων. καὶ δεῖ πρότερον ὁρίσασθαι, τί ὅστι λογαρίον. λογαρίον ὅστι δωρεὰ ἀφ' τοῦ τελευτήσαντος καταλειφθεῖσα. ἀλλὰ τὸν μὲν ὄνομα αὐτοῦ τοῦ λογάτου, πρωτότυπόν ὅστι, καὶ ὥσπερ ὕλη. ὧν τεῦθεν δὲ πρόεισι Δ γῆν, Vindicatio, ἤγουν ἐνδικητική. damnatio, ἤτοι καταδικαστική. sinendi modo, ἤτοι ἐξαίρετον. praeceptio, ἤτοι ἐξαίρετον. ἔισι δὲ ῥήματα τινὰ τυπικὰ ἑκάστῳ γένει λογάτου ἀφωρισμένα, δι' ὧν ὁ γένος χαρακτηρίζεται καὶ βινδικατζίωνος μὲν ὅστι ταῦτα τὰ ῥήματα. δίδωμι ἢ δὲ νομίσματα ρ̄. αὕτη δὲ βινδικατζίων, διυπόπτωτον ἐπρίαν ὁ λογατάριον, ἅμα τῇ τοῦ κληρονόμου ἀδικίαν. ὡς δύνασθαι αὐτὸν κινεῖν πάντας κινεῖν τὸν in rem. καὶ δίκαιον ὀνεφορεῖν καὶ αὕτη ἐν τοῖς ἰδικοῖς πράξεσι, τοῖς πολιτικοῖς ἡμῖν δυσπρεῖαν, ὡς ἄνω προανεφωνήσαμεν. ἐλέγχος δὲ βινδικατῶν, παρὰ τὸ βινδικάσαι, ὅ ὅστι δίκαιον τῆς ἰν ῥεμ ἐκδικεῖν τὸ πρᾶγμα. τῆς δαμνατζίωνος δὲ τὰ ῥήματα, καταδικάζω σε ὦ κληρονόμε, δοῦναι ἢ δὲ νομίσματα ρ̄. ἐπίτρεψον δὲ ἐντεῦθεν ἢ λογαταρίῳ τὸ κληρονόμου πόρσοναλία ἀγωγή, ἡ λεγομένη ἐξ τεσαμέντου. συνήθως μόνον δὲ, καταδικάζω σε ὦ κληρονόμε, συγχωρῆσαι ἢ δὲ λαβεῖν τόδε τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐντεῦθεν ὁμοίως ὅρμοζον ἡ ἐξ τεσαμέντου. πρακτεστζίωνος δὲ τὰ ῥήματα, κατεξαίρετον ὁ δεῖνα ὁ δεῖνος κληρονόμος λαβέτω τόδε τὸ πρᾶγμα. ἀμέλει, ὃ καλῶς ἢ μὴ ὄντι μοδικῷ κληρονόμῳ κατὰ πρακτεστζίωνα καταλιμπάνομεν. τὸ γὰρ εἰπεῖν ῥωμαϊστὶ praecipito, τουτέστι κατεξαίρετον λαμβανέτω, δηλωτικόν ὅστι προσκειμένου μέρους κληρονομίας. τουτέστι πρὸς ἢ μέρει ὅπερ αὐτὴ κατέλιπεν, βούλομαι αὐτὸν καὶ τόδε ἔχειν ὧν ἐξαιρέτω. ἀπαιτεῖν δὲ ἡ πρακτεστζίων, δία τὸ familiae herciscundae. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὸ παλαιόν, αἱ διαταξεις δὲ τῶν νεωτέρων βασιλέων, ἀνεῖλον τὰ τυπικὰ ῥήματα, δι' ὧν ὁ γένος ἐδηλοῦτο. γέγονε δὲ καὶ διαταξις τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως, ἣν μετὰ πολλῆς ἐπρίσατο τῆς ἀχρωνίας, ὅτου δάρων ἰσχυροτέρας, καὶ βεβαιοτέρας εἶν τὰς τῶν τελευτόντων βουλήσεις. ὧν ἢ παρεκελεύσατο, ὃ τὶς ῥήμασιν ἀλλὰ ταῖς γνώμαις τῶν τελευτόντων προσέχειν. ὡς τε πᾶσι τὶς γένοιτο τῶν λογάτων, μίαν εἶναι φύσιν. καὶ οἵοις δήποτε ῥήμασιν ἐάν τι συμβῇ καταλειφθῆναι, ἐξεῖναι τὶς

καθ' ὁμαδὸν

Legatum itaque

Sed olim

Vendicatio qd

ἐκδικῆσαι τὸ πρᾶγμα

Damnatio

Sinendi modo

Praeceptio

Nostra

Τυπικὰ ῥήματα

καθ' ἑξαίρετον

τὶς λογαταρίοις ὅδὸν λαμβάνειν, εἴτε βούλονται πόρσοναλίας ἀγωγάς, ἤγουν κινήσαι τῶν ἰν ῥεμ, ἢ καὶ ὑποθηκαρίαν. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα χρήσιμα, ἡ προειρημένη διάταξις δεδώκει. τῶν δὲ ταύτης ἐξηπασμένων ἰσχὺν μαθεῖν ἔνεστι τελεώτερον, τὶς αὐτῆς ἐντυγχάνοντα ἐνέμασιν. ἀλλ' ὅ δὲ μέχρι τοῦτον ἡ αὐτὴ διατάξις ἔση, ἀλλὰ καὶ τί μεῖζον προσέθηκεν. ὁπότε γὰρ ἐώρα τὰ μὲν λογαρία πολλῆς ἀκριβείας ἐχόμενα, ὠδὶ δὲ τῶν φιλοῦνομίσμων, μᾶλλον τῶν βούλησιν θαλπομένων τοῦ τεσάτωρος, καὶ δία ὅδὸν πλατυτέραν ἔχοντα φύσιν, ἀναγκαῖον ὠήθη πάντα τὰ λογαρία τὶς φιλοῦνομμίσοις ἐξισῶσαι, ὡς μηδεμίαν εἶναι μεταξὺ αὐτῶν διαφοράν. ἀλλ' ὅπερ ἐλλείπει τὶς λογαρίοις, ἐκ τῆς τῶν φιλοῦνομμίσων ἀναπληρῶσθαι φύσεως. καὶ εἰ ἔν τινι πλεονεκτεῖ ὁ λογάριον, τοῦτο μεταδίδοται ἢ φιλοῦνομμίσῳ. ἀλλ' ἵνα μὴ χύδιν, καὶ ἀνάμεσον πολὺ λογάτων καὶ φιλοῦνομμίσων διαλεγόμενοι, ἐν αὐτοῖς τὶς τῶν νόμων προοιμίοις ἀπαλωτόρας ἐπὶ τὰς τῶν νέων ἀκρὰς, διὰ χρεωστόρας δίδασκαλίας ταραξῶμεν ἐν ἐπεισαγωγῇ, ἀξιολογώτατον γνωμίσαμεν εἶν, πρότερον πολὺ λογάτων κεχωρισμένως, εἶτα μετὰ τοῦτα πολὺ φιλοῦνομμίσων διελθεῖν. ὅπως τῆς ἑκατόρου φύσεως ἰδία γνωθείσης, ἐκπαιδευθεῖσα τοῦ λοιπὸν καὶ ἐν ἕξει γενόμενοι, λεωστόραν καὶ ἀκριβεστόραν ἀθορύβως δέξωνται δίδασκαλίαν. ὅ μόνον δὲ τὰ τοῦ τεσάτωρος, ἢ τοῦ κληρονόμου πράγματα, ἀλλὰ καὶ ἀλλότρια δύνατο λογατεύεσθαι. ὅχ ὥς τε ὁ μὲν διεστῶτα τῶν ἰδίων πραγμάτων ἐρρεῖσθαι. ἀναγκάζεται γὰρ ὁ κληρονόμος προσιέναι ἢ δεστῆτι, καὶ δικαλέγεσθαι πολὺ ἀγοραίας. καὶ εἰ μὲν ἔλοιτο ὁ δεστῆς ὠωλεῖν, ἀγοράσας ὁ κληρονόμος δίδωσι ὅδὸν ἢ λογαταρίῳ. εἰ δὲ μὴ δυνηθῇ τοῦ δεστῆτος μὴ βουληθέντος, τῶν τοῦ πράγματος δικαίμησιν παρέξει ἢ λογαταρίῳ εἰ δέ τις τελευτῶν, τοιοῦτόν μοι λογατεύσει πρᾶγμα, ἐφ' ᾧ κομμόρτζιον ὃ κ ἔχω, τοῦτέστι δίκαιον τοῦ κτᾶσθαι αὐτὸ, ὃ μόνον ὃ κ ἐπεφληθήσομαι αὐτὸ ὁ καταλειφθεῖν, ἀλλ' ὅ δὲ τῶν τοῦτο δικαίμησιν ἀπαιτεῖν δυνήσομαι. τί γὰρ ὅτι ἐλογάτευσέ τις ἐμοὶ τὸ κάμπον τὸ μαφτιον. τόπος δέ ὅστι δημόσιος πλησίον τοῦ ῥώμης. ἢ τῶν βασιλικῶν, ἢ τὸ ναόν, ἢ τὰ δημοσίαις χρείαις ἀφιερωθέντα. οἷον θέατρον, κυνήγιον, ἱππικόν. πάντα δὲ τὰ τοιοῦτοτρόπα λογάτα, ἀνίσχυρα ὅστιν. ὅ δὲ εἰρημένον ἡμῖν πρὸ βραχέος, ὅτι ὁ ἀλλότριον πρᾶγμα ἰσχυρῶς δύναται λογατεύειν, τότε χρὴ νοεῖν, ἡνίκα ἐγὼ ὁ δεῖνος, ὑπισχνοῦμαι ἀλλότριον εἶν ὅδὸν. εἰ γὰρ ἠγνόουν, ἀνεπόσαρον ὁ λογάριον. εἰ γὰρ ὑπισχνοῦμαι ὅτι ἐμὸν εἶν ὁ πρᾶγμα, ἐφ' ὅτε ὃ κ ἂν αὐτὸ καταλείφθῃ. καὶ ὅδὸν πολὺ ἔχεται δεκτάξει τοῦ θειοτάτου Γίσ ἐὰν λογατεύσῃ τὶς ἀλλότριον πρᾶγμα ἐμοί, καὶ ὁ κληρονόμος μὴ βούλοιτο ἀγοράσαι αὐτὸ καὶ δοῦναι, ἤγουν παραχεῖν τῶν δικαίμησιν, ἀνυπόσαρον δὲ εἶν φησὶ ὁ λογάριον, δία τὸ τὸν τεσάτωρα ἀγνοεῖν ἀλλότριον εἶν ὅδὸν, ὧν ἐσαμαι δὲ ἐγὼ ὁ λογαταρίος, καὶ ὧν ἀνατίθεμαι, ἰσχυρὸν αὐτὸ δία βεβαιοῦμενος εἶν, δία τὸ τελευτήσαντα εἰδέναι, ὅτι ὁ πρᾶγμα ἀλλότριον ἢν τὶς ἄρα βαρύνεται τῇ ἀφελείᾳ, ὁ κληρονόμος λέγω ἠγνοηκέναι

Sed non usque

Non solũ

ἀποφληθήσομαι

Pius

Τὶς βαρύνεται cui incumbit onꝰ

∴ ἀφιερωθέντα

∴ idest ἀλλότριον

ναι γὰρ τεσσαρα, ἢ ὁ λεγαταριος ἐπίσασθαι φασκων αὐτὴν. καὶ λέγο-
μεν τὸν λεγαταριον βαφιώσθαι τῇ ἀκριβείᾳ. ὁ μὲν τὸν κληρονόμον, ἀκρι-
βεικνύειν ἀναγκάζεσθαι. ὁ γὰρ λεγαταριος ἄκτωρ ὢν, εἰκότως βαφιώ-
σεται τῇ ἀκριβείᾳ. τίτος διανειαμένος παρὰ τειμου, γνεχυρίασεν,
ἤτει ὑποθέσει αὐτοῦ ὑπὲρ χρέα, οἰκεῖον ἀγρόν. τελευτῶν ὁ τίτος τειμᾷ
ἀκριβῶς τὸ χρέος, ἐλεγαταρευσέ μοι τοῦτον τὸν ἀγρόν. ἀναγκαῖον ὁ κληρονό-
μος ἕξει καταβαλεῖν τὸ χρέος τοῦ τειμίου καὶ τῆς ὑποθήκης ἐλευθέρου
αὐτὸ διδόναι μοι. καὐτοῦτο δὲ ἡ αὐτὴ χώραν ἔχει διαιρεσις, ἥτις καὶ
ὑπὲρ τοῦ πολαβόντος βέματος. ἵνα ἀλλότριον ἐλεγατεύθη πρᾶγ-
μα. τότε γὰρ ἀναγκαζεται ὁ κληρονόμος καταβαλὼν τὸ χρέος ἐ-
λευθεροῦν τῆς ὑποθήκης τὸ λεγατον, ὧν ᾧ ὑπίσατο ὁ τελευτήσας
ὑποκεῖσθαι τὸ πρᾶγμα. καὶ τοῦτο σεβῆρος καὶ αὐτωνῖνος ἀνέγραψαν οἱ θειότατοι. εἰ μέν τοι ὁ τελευσήσας ἠβουλήθη τὸν λεγαταριον
τοῦ δεσπότου τῆς ὑποθήκης τὸ λεγατον ἀπαλλαξαι, καὶ οὕτω ἐδικαιοῦ
ἀξιοῦν, ὅτι ὀφείλει ὁ κληρονόμος οὕτω λυτροῦσθαι. ἐλεγατεύ-
σατό σοι ἀλλότριον πρᾶγμα, ὡς χρήσαντος μου τῇ πρίσει τῆς δεσποίνης γε-
νόμενος αὐτοῦ τοῦ πράγματος σὺ δεσπότης ὁ λεγατάριος. ὅτι μὲν αὐτὸ τὸ
πρᾶγμα ὑπὲρ κληρονόμου ἀπαιτεῖν ὀ δύναται, ὡς γὰρ ὑπὸ τῶν
σῶν δεσποτείαν; συνωμολόγηται. ἆρα ὀ δὲ τῶν δεσποτῶν τοῦτο ἀπαι-
τεῖν δυνήσεται. καὶ χρὴ οὕτω δεσιζειν. εἰ μὲν ἀφ' ἀγορασίας ἐκτήσω οὕτω,
κινδυνεύει κατὰ τοῦ κληρονόμου τῶν ἐξ τεσσαρῶν, λήψη τῶν τοῦτο τοῦ πρά-
γματος δεσποτῶν. εἰ δὲ ἀφ' δωρεᾶς γέγονας τοῦτο δεσπότης, ἢ ἀφ' λη-
γάτου, ὅτι ἀπαιτήσεις τὸ τίμημα δεσποτῶν τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, τοῦτεστι δύο ὧν
κοινῶν αἰτίας, εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἢ εἰς τὸ αὐτὸ πρᾶγμα συντρέχειν
ὀ δυνατόν. τοῦτο τοῦ λόγου, ἐὰν πεῖμος καὶ σεκοῦνδος λεγατεύσωσί
μοι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα εἶτα τελευτήσωσι, ζητῶμεν, εἰ τῶν δύο οὗτος κληρονό-
μος δύναται ἀπαιτεῖν τὸ λεγάτον; καὶ λέγομεν, εἰ μὲν ἐκ τῆς τοῦ ἑνὸς δεσ-
θήκης ἔτυχον λαβὼν τὸ πρᾶγμα, ἐκ δὲ ἑτέρας δεσθήκης ὀ λήψομαι, ὀ δὲ αὐ-
τὸ τὸ πρᾶγμα. πῶς γὰρ ὁπότε τελεῖ ὑπὸ τῶν ἐμῶν δεσποτείαν. ὀ δὲ τῶν
δεσπότων, ἔτυχον γὰρ τὸ πρᾶγμα ἐξ ἀκοῦδους αἰτίας κτησάμενος. εἰ
δὲ πρότερον ἐκ τῆς μιᾶς δεσθήκης ἔλαβον τῶν δεσπότων, ἐκ τῆς ἑτέρας
ἀκωλύτως ἀπαιτήσω τὸ πρᾶγμα. ὀ μόνον τὰ ὄντα ὧν φύσει, ἀλλὰ καὶ
τὰ μὴ ὄντα, ἐλπιζόμενα δὲ γίνεσθαι, ὀρθῶς λεγατεύομεν, οἷον οὗτος καρπὸς
οὗτος ἀναμφῶν ὑπὲρ τοῦδε τοῦ ἀγροῦ. ἢ τὸ μέλλον πίπτεσθαι, ὑπὲρ τῆσδε τῆς θε-
ραπαίνης. ἐὰν δύο ποτέ, ἐν καὶ τὸ αὐτὸ λεγατεύσω πρᾶγμα, εἴτε con-
iunctim, εἴτε disiunctim, ἤγουν συμπεπλεγμένως, ἢ διηρημένως, ἔλθωσι δὲ
ἀμφότεροι ἐπὶ τῶν τοῦ λεγάτου ἀπαίτησιν, εἰς δύο μέρη μεταξὺ αὐτῶν
τμηθήσεται τὸ λεγάτον. εἰ δὲ ὁ ἕτερος ἀρνήσεται, ἢ γνώμη, ἢ τύχη γνώμη
μὲν, ἐπειδὴ ὀρεπευδιαιτεύσε ὁ λεγάτος τύχη δὲ ἐπειδὴ ζῶντος ἐτελεύ-
τησε

Actori incúbit probatio

Sed & si rem suam

ὑπέθετο αὐτῷ οἰκεῖον ἀγρόν

Seuerus Antonin)

Si res alienа

Pulchrú documetú

Duas lucratiuas causas in eundem hominem & eandé rem concurrere nó posse.

τησε τοῦ τεσσαρος, ἢ καὶ ἑτέρῳ διωδήποτε ἠδυνήσε τρόπῳ τυχὸν γὰρ
ἐξέπεσε τῆς πολιτείας τότε ὅλον ὁ λεγατος πρὸς ὑπὲρ συλλεγατος πα-
ραγίνεται. καὶ coniunctim μὲν ὅστιν, ἐὰν οὕτως καταλίπω, πτίω καὶ σείω,
ὑπὲρ οἰκέτου σῖτον δίδωμι καὶ λεγατεύω. Disiunctim δὲ οὕτως, πτίω σῖ-
τον ὑπὲρ οἰκέτου δίδωμι καὶ λεγατεύω, σείω ὑπὲρ οἰκέτου σῖτον δίδωμι καὶ
λεγατεύω. εἰ δὲ καὶ προσέθεικα σείω ὑπὲρ αὐτὸν οἰκέτου, ὁμοίως disiunctim
ὁ λεγατος ἀκρτελεῖται. ἐπὲρ γὰρ πτίω σῖτον ὑπὲρ οἰκέτου λεγατεύω,
σείω ὑπὲρ αὐτὸν οἰκέτου λεγατεύω. ὡς τε οὖν ὁ καὶ σωδεσμος παρὼν,
coniunctim πρεῖ ὁ λεγατος. εἰ δὲ μὴ γέγραπται ὁ καὶ, disiunctim αὐτὸ
πρεῖ. ὑπὲρ πτίου ἀγρὸν τελευτῶν ἐλεγατεύσας μοι. σοῦ ζῶντος ἔτι,
ἠγόρασε οὗτος ὑπὲρ ἀγρὸν παρὰ πτίου, deducto usufructu. τοῦτεστιν ἔλαβον
γυμνοῦ τοῦ πολιτειαρίαν ἐξηρημένης τῆς χρήσεως. ἔμεινε δὲ παρὰ πτί-
ῳ ὁ ὀσουφρουκτος. μικρὸν δεδραμόντος χρόνου, ἐτελεύτησεν ὁ πτίος,
καὶ τῇ αὐτοῦ τελευτῇ ἀκρεβεσθεὶς ὁ ὀσουφρουκτος, ὃν ἔτυχε παρακρατή-
σας, αὐέδραμον ὡς τοῦ πολιτειαρίαν. τελευτήσαντος σου, βούλομαι κι-
νῆσαι τοῦ ἐξ τεσσαρῶν κατὰ τοῦ σου κληρονόμου. ὁ ἰουλιανὸς φησι, καλῶς
ἀπαιτεῖν με δεῖ τῆς πορσουαλίας ἀγωγῆς, τοῦ τῆς πολιτειαρίας τοῦ
ἀγροῦ δεσπότου. ὁ γὰρ ὀσούφρουκτος ὢν ταῦτα, ὢν τάξει δουλείας ὄστιν.
ὀφφίκιον δέ ὄστι τοῦ δικαιοῦ, ὡς τε deducto usufructu κελεύειν, ἵνα ὁ κληρονό-
μος παραχῇ τῶν δεσπότην. οἷον ὁ ἀγρὸς μετὰ τοῦ ὀσουφρουκτου, ἄξιος
ὄστιν ρν νομισμάτων, δίχα δὲ τοῦ ὀσουφρουκτου ρ. κινῶ οὖν ἐγὼ ἀπαι-
τῶν ρν νομίσματα. ἀλλὰ ὁ ὀφφίκιον τοῦ δικαιοῦ παρασκευάζει ἵνα
λάβω τῆς πολιτειαρίας μόνης τῶν δεσπότην, τοῦτεστι ρ νομίσματα.
ζημίαν γὰρ λαβεῖν με τοῦ ὀσουφρουκτου ἀγνώτατον, δεῖ ὁ ὑπὲρ ὀσουφρουκτον
ἐξ ἀκοῦδους αἰτίας ἐπ' ἐμὲ παραγένεσθαι. ἐλεγατεύσέ τις ἐμοὶ ὑπὲρ
ἐμὸν ἀγρὸν, ἄχρηστον ὁ λεγατος, ὁ γὰρ ἐμὸν ὡς πλέον ἐμὸν γένεσθαι ὀ δύ-
ναται. εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἐκπρίσω ὑπὲρ ἀγρὸν ὀκ ἐπεφλεγθήσεταί μοι, ὀ δὲ αὐ-
τὸς, ὀ δὲ ἡ τοῦτο δεσπότης. πίπος ἐδέσποζον οἰκέτου, ἐλεγατεύσέ
μοι οὗτος ὑπὲρ νομίζω εἶναι πρεῖμος, ἔρρωται ὁ λεγατος. πλέον γὰρ ἰσχύει ἡ ἀ-
λήθεια τῆς ὑπονοίας. εἰ δὲ ἐμοῦ τοῦ λεγαταρίου οὗτος ὑπόστασιν εἶναι
ὑπὲρ οἰκέτου, ἔρρωται καὶ οὕτως ὀ δὲ ἐν ἕτερον. ἀκρτέλεσμα γὰρ χρηστὸν ἔχει ὁ
λεγατος. καὶ γὰρ ὁ τελευτήσας δεσπόζει, κἀγὼ ὀ δεσπόζω, καὶ ἀνεμπο-
δίστως ἐπ' ἐμὲ δύναται μεταφορεῖσθαι ἡ δεσποτεία. ἐλεγατεύσάς μοι
ὁ σὸν πρᾶγμα, ὡς χήσας ἐξεπρίησας οὗτος, φησὶν ὁ κέλσος, ὡς εἰ μὲν ὡς ἀ-
δεμωτεύων, καὶ τῆς πρὸς ἐμὲ φιλίας ἀφιεμένος ἐξεπρίησας οὗτος, ὅτι
ἐπεφλεγθήσεταί μοι ὁ λεγατος. εἰ δὲ ὀ τοιαύτῃ ὀυχηκὼς προαιρεῖσθαι ἠλ-
λοτρίωσας αὐτὸ τυχὸν γὰρ ἀναγκαῖον σοι ἐπετέθη δημοσίων χρεῶν, ἢ ἰδιωτι-
κῶν, καὶ ἀκρεῶν χρυσὶν πέπρακας οὗτος· ἀπαιτήσω ὑπὲρ σὸν κληρονόμον ὁ
λεγατος. καὶ οὗτος σεβῆρος καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραψαν κτῆμα τῆς οἰκεῖον
ἐλεγάτου σέ μοι, ὡς χήσας γνεχυρίασε οὗτος, ὑπὸ τῶν αὐτῶν αὐτηγράπται
βασι

Si cuí fundus

Sed si rem

Plus ualet ueritas qm opinio

Si quis rem suam

Si rem suã

Celsus

ἀπαιτῶ σε τοῦ τοῦ

Seuerus Antonin)

βασιλέων, μὴ δυνεῖν τὴν ἐνεχυριαζόντα τυχεῖν ἀφαιρουμένου τὸ ληγατον, ὅσον πλάττειν. ὅθεν ὁ ληγατάριος, ἀναγκάσει τὴν κληρονόμον τὸ χρέος καταβαλόντα ἐξ ἀργυρίου τοῦ κρείττονος, ἐλευθέραν ὑποθήκης παρέχειν τὸ κτῆμα, καὶ ἐξ ληγαταρίου δοῦναι. εἰ δέ τις ληγατεύσας μοι ἀγρόν, ὠνήσας, μόνος ἀξιοπίστως τοῦτο, τὸν μὲν μόνος τὸν μὴ ἐκπρεπεῖν, ἐπφληθήσεταί μοι πάντως. τὸν δὲ ἐκπρεπεῖν, τιμωμένα, ὅτε δὲ ἀφισαμένος τῆς πρὸς ἐμὲ φιλίας ἠλλοτρίωσε ὅσον.

Si quis debitori

ἐχρεώσας μοι. ρ. νο.

ἐχρεώσεις μοι ῥ νομίσματα, ἐληγατεύσατό σοι λίβρας τρίωνα τοῦ χρέους, τοῦτέστιν ἐλευθερίαν καὶ ἀπαλλαγὴν τῆς ἀπαιτήσεως. ἔρρωται τὸ ληγατον. καὶ ὁ ἐμὸς κληρονόμος, ὅτε σὺ, ὅτε τὸν σὸν κληρονόμον ἀπαιτήσει, ὅτε ἑτέρου πινὰ, ταλεῖν ἐπέχοντα κληρονόμου. οἷον τὸν καθ' ὁμαλὰ φιλεῖκομμασαλειον, ἢ βουόρουμ πρασίασωρα. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ δυνήσῃ κινεῖν κατὰ τοῦ ἐμοῦ κληρονόμου τὴν δὲ τεσσαρῶν, ἀναγκάζων αὐτὸν, ἵνα σε ἀκκεωτιπλατζίωνι ἐλευθερώσῃ. ὁ μόνον δὲ ἀλωνικῶς ἀλώσαμαι τὴν ἀπαίτησιν τοῦ χρέους συγχωρεῖν τοῦ ἐμῷ δεβίτωρι, ἀλλὰ καὶ προσκαίρως λέγειν, καταδικάζωσε ὁ κληρονόμε ἵνα μέχρι ῑ φιαυτῶν, μὴ ἀπαιτήσῃς τὸν χρέον τὸν ἐμὸν δεβίτωρα. τί δέ ὅτι ἐκ τοῦ φανερὸν ὁ δεβίτωρ τελευτῶν ὅπορ ἐχρεώσει χρέος ἐληγατεύσε τοῦ κρεδίτωρι. ζητεῖται μὲν εἰ ἔρρωται, καὶ φαμὲν αὐτόσαρν εἶναι τὸν ληγατον. εἰ μηδὲν πλέον ἔστιν φ τοῦ ληγατῳ. εἰ γὰρ ῥ χρεωσῶν ῥ ἐληγατεύσε ὁ κληρονόμος ἔρρωται. γιγνοῦν ὡς χρέος ἀπαιτεῖται, καὶ χώραν λαμβάνοντος τοῦ φαλκιδίου, ὁ μειοῦται ὡς τὰ λοιπὰ ληγατα. εἰ δὲ ρ ιε, ἔρρωται δίκας τῶν πλοδηκῶν. φ ὧ δὲ ῥ μόνα ἔστιν φ τοῦ ληγατῳ, ὁ κ ἰσχύει δίκας ὅσον, ἐπειδὴ ἀκόρδιές ἐστι τὸν ληγατον. εἰ δὲ ἐχρεώσοιμι σοι ἐν δείμ. τυχὸν γὰρ ἐπηρώτησάς με δώσειν σοι ῥ νομίσματα, μᾶς ιε ἔτη. ἢ ἐχρεώσοιμι σοι ὑπὸ αἴρεσιν. οἷον εἰ ναῦς ἐξ Ασια κενεῖρι. ἐληγατεύσατό σοι ὅσον τὸν χρέος πύρως. ζητεῖται εἰ ἔρρωται τὸν ληγατον. καὶ χρὴ λέγειν ἐρρῶσθαι αὐτὸν, δίκας τὸν ἐμπαρουσιασμόν. τοῦτέστιν, ἐπειδὴ φανερῶν ἤδη καταβάλλεται. κορδαίνει γὰρ ὁ κρεδίτωρ φανερῶν ἤδη λαμβάνων, τὸν μέλλον αὐτοῦ παρέχεσθαι μᾶς δικαιοτίαν, ἢ ὅσον μᾶς ἔκβασιν τῆς αἱρέσεως, ἢ καὶ ἐφ' ὅτε μὴ δυνησόμενον, εἰ γὰρ ἡ αἵρεσις ἀρνήσεται τί δὲ ἀπὸ τοῦ πρότου ληγατου εἰ σωίβη ζῶντος τοῦ τεσσαρῶν τοῦ ἐπφείλοντος, τὴν ἡμέραν παραγενέσθαι, ἢ τὴν αἵρεσιν δεξεθεῖν; φησὶν ὁ παπινιανὸς χρήσιμον ὁ δὲν ἤτρον εἶναι τὸν ληγατον. δίκας τὸν δὲ αὐχῆς ἐρρῶσθαι, καὶ ἔχειν φανῶν τοῦ κορδίου, ὅπορ καὶ ἀληθοῦ ἔστιν. ὁ δὲ γὰρ ἐκρεμήσον ἡ γνώμη τῶν λεγόντων νομικῶν ἀπόβεσθαι τὸν ληγατον, ἐπειδὴ εἰς πρωΐτιν παρεγένετο ταλεῖν, δὲ ἧς αὐχεσθαι ὁ κ ἠδύνατο. ἰδοὺ γὰρ παρανομγνῆς τῆς ἡμέρας, ἢ δεξεθέσης τῆς αἱρέσεως, πῦρον λοιπὸν ἐυρίσκεται τὸν χρέος, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ τεσσαρῶν τελευτῆς. εἰ δέ τις τὸν δὲ αὐχῆς πύρως ληγατεύσει, εἰρήκαμεν μὴ ἐρρῶσθαι τὸν ληγατον. φανῶν δὲ ἔρρωται, ἐπειδὴ σωίσαν τὴν αὐχῆν. ὑποδεξαμένου ἐγὼ οἰκίαν παρὰ τῆς ἐμῆς γαμετῆς σωεσῶντος ἐπὶ τοῦ γάμου, τελευτῶν ἐληγατεύσε

Si quis de/ bitori

ἐμπαρουσιασμος
præsentia repræsentatio

ἀπονήσῃ. desuerit
πόν extiterit

Papinian)

Quod si in diem

Sed si uxori

σε αὐτῇ τὴν οἰκίαν, ἔρρωται τὸν ληγατον. κορδαίνει γὰρ μᾶλλον ἡ γυνὴ, ἀπαιτοῦσε τὰ πράγματα ὡς ληγατα, ἢ ὡς ἀπὸ οἰκίας. ἐπειδὴ ὡς ἔχομεν μαθεῖν, ὁ χ ἅμα τῇ δίκαλύσει τοῦ γάμου ἀεὶ ἡ οἰκίᾳ ἀκρδίδεται. τὸν δὲ ληγάτον ἐνταῦθεν ἤδη καταβάλλεται τὸ ὅσον ὅπ οἰκίας μὴ ὑποδεξάμενος, ἐληγατεύσε οἰκίας τῇ ἐμῇ γαμετῇ; σεβῆρος καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραψαν. εἰ μὲν ἁπλοῦς κορδον ληγατεύσω, ἔπερ γὰρ ὅτι ληγατεύω τῇ γυναικί μου τὴν οἰκίαν ἐν τῷδε δέδωκέ μοι, ἄχρηστον τὸν ληγάτον. ὁ δὲν γὰρ ἐν τῷδε δέδωκέ μοι, καὶ ἄδηλος ἡ προσόδος. εἰ δὲ φανερᾶς ἐμνήσθη προσόδος, καὶ εἴπερ, τὰ ῥ νομίσματα, ἃ λόγῳ οἰκίας ἐν τῷδε δέδωκέ μοι ληγατεύω αὐτῇ, ἢ καὶ τυχὸν τόνδε τὸν ἀγρὸν ὃν ἐν τῷδε δέδωκέ μοι ληγατεύω αὐτῇ, ἰσχυρὸν τὸν ληγάτον. ἢ καὶ εἴπερ, τὰ πρόσοδε χόμενα τοῦ οἰκίας ἐν τῷδε δέδωκέ μοι ληγατεύω αὐτῇ, καὶ οὕτως ἰσχύει τὸν ληγάτον. οἰκέτην ἐληγατεύσατό σοι, δίκαιος φανῆναι, ἢ τὴν δίκαιος δόλου τοῦ ἐμοῦ κληρονόμου, ἐτελεύτησε οὗτος ὁ δοῦλος, ὁ ληγατάριος ἐκ τούτου ζημιωθήσεται. εἰ δὲ καὶ ἀλλότριος ἐν ὁ ληγατευθεὶς οἰκέτης, ἠλευθερώθη δὲ οὗτος ὑπὸ τοῦ δεσπότου ὁ κατὰ γνώμην τοῦ κληρονόμου, ἢ ἐτελεύτησεν οὗτος, ἀνδεθεὶς ὁ κληρονόμος. εἰ δὲ τὸν τοῦ κληρονόμου οἰκέτην ἐληγατεύσατό σοι, αὐτὸς δὲ ὁ κληρονόμος ὅσον ἠλευθέρωσε, καὶ τέχεσθαι τὸν κληρονόμον ἰουλιανος φησὶν ὡς τῇ δόσει τῆς δίκαιμήσεως. ὁ δίκαφορομένων ἡμῶν πότερον ἐπίσαν, ἢ ἐγνόει τὸν τιθέν ὑπὸ ἐμοῦ καταλελεῖφθαι οἰκέτην. τὸ αὐτό ἐστιν, εἰ καὶ αὐτὸς μὲν ὁ κ ἠλευθέρωσε τὸν οἰκέτην, ἐλευθέρωσε δὲ αὐτὸν ἑτέρῳ, καὶ ὁ δεξαμένος αὐτὸν κατὰ δωρεὰν ἠλευθέρωσε. καὶ τοῦδε γὰρ ἀπαιτήσεται τὴν τοῦ τὸν δίκαιμήσιν ὁ κληρονόμος, εἰ καὶ ἐγνόει τὸν ληγατευθεῖσαι αὐτόν. τὴν ἰδίαν τὶς θεραπαναν ἐληγατεύσε μᾶς τῶν ἰδίων τέκνων, ὠνήσαντος τοῦ τεσσαρῶν, ἐτελεύτησεν ἡ θεραπαινα. ἐπ' αὐτῇ μὲν ἔσβεσαι τὸν ληγατον. ὠνῇ δὲ τὶς παισὶν ἔρρωται, καὶ ὁ σωαναιρεῖται αὐτῇ, τὸν ὠνῇ τῆς παισὶ ληγατον ὁ ἐμὸς οἰκέτης λέγεται ὀρδινατος. ὁ δὲ τοῦ οἰκέτου μου οἰκέτης, λέγεται βικάριος. ἔχων οὖν τὶς οἰκέτην σὺν χρὴ λεγόμενον, ὃς εἶχε βικαρίους, ἐληγατεύσε τὸν ὀρδινατος ἐμοὶ μετὰ τῶν βικαρίων. σωέβη τὸν ὀρδινατος τελευτῆσαι. καὶ ταῦτα ἀδυνήσαν τὸν ληγάτον ὠνῇ τοῦ ὀρδιναρίου, ἰσχύει ὠνῇ τὸν βικαρίοις ἔχε ταῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ. ἔσι πινὰ πρωτότυπα, ἔσι δὲ καὶ τούτων παρακολουθήματα. καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἔρρωται τὰ πρωτότυπα, ὑφίσαται καὶ τὰ δὲ αὐτῶν. ἀνηρημένων δὲ ἐκείνων, καὶ ταῦτα σωάφορβγνυται. οἷον ἔστι πρωτότυπον ὁ οἰκέτης, παρακολούθημα δέ ἐστι, τὸν πεκούλιον αὐτοῦ. ἐφ' ὅσον ὁ οἰκέτης ὑφίσαται, σωίσαται καὶ τὸν πεκούλιον. τοῦ δὲ οἰκέτου, ἢ τελευτήσαντος, ἢ ἐλευθερωθέντος, ἢ ἐκπρεπθέντος, ἀφορβγνυται τὸν πεκούλιον. πῶς γὰρ δύναται τὸν πεκούλιον ὑπεῖναι παρ' ἐμοὶ τοῦ πρωτοτύπου μὴ ὑφεστῶτος. πάλιν ἔσι πρωτότυπον ἀγρός, παρακολούθημα δὲ τὸν ἐνεργούμενον αὐτοῦ. ἐνεργούμενον δέ ἐστιν ἀγρός, πᾶν ὅπορ συντελεῖ εἰς γένεσιν καὶ συλλογὴν καὶ μετανομεδίων καὶ παραφυλακὴν τῶν καρπῶν. εἰς γένεσιν μὲν, οἷον

σε

Dos nó statim post mortē mariti restituit at legatū statim.

Seuerus Antonin)

Sine facto. 7. sine dolo

Si res legata

Iulianus

Si quis ancillas

Ordinarius. ser. Vicarius. Ser.

Regula aduerte

Instrumētū agri gd

οἱ γεωργοῦντες οἰκέται, βόες, ἄροτρα, σίκελλαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. εἰς συλλογὴν σπέρματος καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. εἰς μετακομιδὴν δὲ οἷον ἅμαξαι, κόφινοι καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. εἰς παραφυλακὴν πίθοι, κοράμοι φακοί, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐπειδή σοι ταῦτα πεποιήθεται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. ἐλεγαντίνος σε τὸν ἐμὸν οἰκέτην μετὰ τοῦ πεκουλίου αὐτοῦ. ὠνήσας τῇ τοιήσει τῆς σταθείσης, ἠλευθέρωσε τὸν οἰκέτην, ἢ ἐξεποίησε αὐτόν, ἢ σωίβη αὐτὸν τελευτῆσαι. ὃ μόνον ἐπ' αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ πεκουλίω τὸν ἐλεγαντὸν ἐξαιρεῖ. τῶν γὰρ πρωτοτύπων μὴ σωζομένων, ὑφεῖσαί σε δύνανται τὰ παρακολουθήματα. τὸ αὐτό ἐστιν εἰ καὶ ἐλεγατεύσω τὸν ἐμὸν ἀγρόν. instructum, ἤτοι μετὰ τῶν ἐνεστωτῶν. ὠνήσας δὲ τοῦτον ἐκποιήσω. καὶ τοῦτο γὰρ ἐπειδὴ τὸν ἐνεστῶτα τοῦ ἀγροῦ ἐστι παρακολούθημα, ἀναβεβήκεται τὸν ἐλεγαντὸν, καὶ ὑπὸ τῶν ἐνεστωτῶν ἐλεγάτευσά σοι τῶν ἐμῶν ἀγέλων τῶν προβάτων, σωίβη μετὰ ταῦτα εἰς ἓν πρόβατον τῶν πάσαν ἀγέλην πωλεῖσθαι, δύναται ὁ ἐλεγαταρεὺς τὸν πωλεῖν φθὲν ἀπαιτεῖν πρόβατον. τῶν ἐμῶν ἀγέλων ἐλεγαντεύσασί σοι, ὄντων προβάτων ἑκατὸν. ὠνήσαντός μου σωίβη ἄλλων ὠνητεχθέντων, γενέσθαι αὐτῶν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα. καὶ τὰ μετὰ τὴν ποίησιν τῆς σταθείσης ὠνητικόμενα, σωαριθμεῖται τῇ ἀγέλῃ, καὶ πάντα λήψεται ὁ ἐλεγαταρεὺς, ὡς φησὶ ἰουλιανός. ἡ γὰρ ἀγέλη, ἐν τί σῶμα ὄντι σωματικὸς ἐκ διαφόρων κεφαλῶν, ὥσπερ καὶ ἡ οἰκία ὄντων ἐν σῶμα, σωματικὸς ἀπὸ σωλωμένων λίθων, ἤτοι ὑλῶν. ἀμέλει, ἐὰν οἰκίαν σοι ἐλεγατεύσω, μετὰ δὲ σταθείσαν κίονας, ἢ μαρμάρα πωλοῦσι, καὶ ταῦτα λήψῃ τὰ προσεθέντα. ἐλεγαντεύσασί σοι τὸν ἐμοῦ οἰκέτου τὸ πεκούλιον, ἔχον πρᾶγμα δέκα νομισμάτων. εἴτε γένηται πέντε καὶ δέκα, εἴτε πέντε ζῶντος ἐμοῦ, τοῦτο σὲ ὁρᾷ τὸν ἐλεγατάριον, εἴτε κοράσιον ἐστιν, εἴτε ζημίας ἔχει ταῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ. προχώρησις ἐστι τῶν μέχρι τοῦ ἐληγαντῶν ἐλεγάτων ἡ εἰς κληρονόμου παραπομπή. ὅπερ δὲ ἐστι τοῦ αὐτεξουσίου ὁ κληρονόμος, τοῦτο τοῦ οἰκέτου ἐστὶν ὁ δεσπότης. ὅπερ γὰρ δύναμαι ἐγὼ ὁ αὐτεξούσιος, πρὸς τῆς λήψεως ὑπὸ τὸν ἐμὸν παραπέμψαι κληρονόμον, τοῦτο ὁ οἰκέτης προπορεύσει τοῦ δεσπότου. ὃ δὲ μὴ δύναται προχωρεῖν, μὴ δὲ εἰς κληρονόμου μεταγράψαι, τοῦτο δεσπότας ὁ προπορευθήσεται. προχωρεῖ δὲ τὰ ἐλεγάτα, ἐπειδὰν καταγνεχθῇ εἰς ἡμᾶς. καταφορὰ δὲ ἐστι, ἡ τῆς ἀγωγῆς ἄρμοσις. ἀρμόζει δὲ ὑπὸ μὲν τῶν πόρων, a morte testatoris. ἤγουν μετὰ θάνατον τοῦ σταθεμένου. ὑπὸ δὲ τῶν αἱρετικῶν, μετὰ τὴν ἔκβασιν τῆς αἱρέσεως. πάλαι μὲν γὰρ ab adita hæreditate πρόσχωρει τὰ ἐλεγάτα. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο τοῖς ἐλεγαταρίοις ἦν ὠφέλιμον, οἱ γὰρ κληρονόμοι ὁρῶντες τινὰς τῶν ἐλεγαταρίων ὠφελουμένους ἐν ὅτε νοσοῦντας, ἐπορεύθησαν τὴν ἀστρίωνα, ὡς τε αὐτοῖς μὴ ἀρμόσαι τὰ ἐλεγάτα, μὴ δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτῶν σταθῆναι κληρονόμου, σταθέντος δὲ, ὡς τε a morte testatoris γίνεσθαι τὴν προχώρησιν, ἤτοι καταφορά. ἐπειδὴ ἔστι ὁ χρόνος, ἐκ τῶν τῇ γνώμῃ ἀπέκειτο τοῦ κληρο-

κόφινοι
φακοί
Fundus instructus qd.
πρίσσιν τε digi
Si grex
Iuliamus
ἀναπομπή trāsmisso
Si peculiū
προχώρησις. 1. ius quoddam & ut ita dicat ptimētia
καταφορά qd. 1. competentia quēdā & aptitudo actionis uel delatio. lege. 147
A morte testatoris ptinere legata ad legatarios. quū antiqtus nō nisi ab adita hereditate ptimerent
./. intellige heredes legatorij

.:. intelligendū pst stichū ptiā si libertate in testamento dōnatum nōdum tamē liberori pst mortē testatoris. nisi adita iam hereditate ut paulo post patet

κληρονόμου. ἔστι δὲ εὑρεῖν καὶ σύμβολον λεγάτου τινὰ διὰ τῶν τῶν κανόνων περίσασιν, ab adita hæreditate τὸν ἀρχαῖον ἔχοντα τὸν προχωρήσιν. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. σίχου τὸν ἐμοῦ οἰκέτου ἐλεγαντεύσασα τὸ πεκούλιον. μετὰ τῶν ἐμῶν τελευτῶν πρὸ τῆς ἀστρίου, σίχος ὁ εἰρημένος, προσεκτήσατο τινα. ἆρα ταῦτα τίνι ἔσται κυρίου; πότερον μένει παρὰ τοῦ κληρονόμου, ἢ δυνήσεται τοῦ ληγαταρίου; καὶ φησὶ ἰουλιανός, εἰ μὲν αὐτῷ τοῦ σίχου ἐλευθερωθέντος ἐν τῇ σταθείσῃ, ἐληγατεύθη τὸ οἰκεῖον πεκούλιον, ἅπερ ὅπερ πρὸ τῆς ἀστρίου τοῦ κληρονόμου ἐπεκτήσατο, αὐτοῦ δυνήσεται. σύμβολον λογισμὸν δοῦναι; ἐπειδὴ τὸ πρότερον ἐληγάτευσε ἡ ἡμέρα, μετὰ τὴν ἀστρίου τοῦ κληρονόμου προχωρεῖ. καί τι εἰ a morte testatoris, προσχώρει τὸ ἐλεγάτον, ἤμουν ἐν αὐτοῦ κληρονόμῳ. τῆς γοῦν ἀλλοιότητος, τίς ἡ αἰτία; οἶδας, ὅτι προχώρησις ἐστι, τῶν μέχρι κτηθέντων ἐλεγάτων ἡ εἰς κληρονόμου παραπομπή. ἔστι δὲ ὁ σίχος τὸ ἐλεγατεύθεν αὐτοῦ πεκούλιον, ὑπὸ τίνα μεταφορὰν ἔμελλε πρὸ τῆς ἀστρίου; ὑπὸ κληρονόμου τὸν ἐνεστῶτα. οἰκέτης γὰρ κληρονόμον ἔχειν τὸ σύμα. ἀλλὰ προσορίσει τοῦ δεσπότου. καὶ τίς τούτου δεσπότης πρὸ ἀστρίου; εἰκότως ὁ ἀπροχώρητον μένει τὸ ἐλεγάτον. μετὰ δὲ τὴν ἀστρίου ἐπειδὴ γέγονεν ἐλεύθερος, καὶ κληρονόμον ἔχειν σύμα, εἰκότως καὶ προχώρησιν ἔχει τὸ ἐλεγάτον. ἰδοὺ τίνω θέμα ὃ κατὰ τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν ἔχει σύμβολον ab adita hæreditate τὴν προχώρησιν. εἰκότως ὅμως, ἐπειδὴ πρὸ τῆς προχωρήσεως ἠυξήθη τὸ ἐλεγάτον, πάντα καὶ τὰ προσκτηθέντα, ὑπὸ σίχου τὸν ἐλεγάτον παραγίνεται. εἰ δὲ ἐξωπικῶ τινὶ τὸ σίχου τὸ οἰκέτου πεκούλιον ἐληγάτευσε, τὰ μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτὴν πρὸ ἀστρίου πρόσωπον θεωθέντα, μένει παρὰ τοῦ κληρονόμου. τὸ γὰρ τριῶν ἐλεγάτον, a morte testatoris προχωρεῖ. ταῦτα δὲ λέγω, ὅτι τὰ κτηθέντα μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτὴν ὁ δίδοται τοῦ ἐληγαταρίου. εἰ μὴ ἄρα τὰ ὠνηθέντα, ἐκ προγεγενῶν πραγμάτων ὄντων ἐν τῷ πεκουλίῳ προσγέγονε. οἷον θρέμμα ὠνὴ ἐν τῷ πεκουλίῳ, καὶ τέκνον. ἀγρὸς καὶ γεγόνασιν ἐν τοῖς τρί. ὀφείλεις δὲ εἰδέναι, ὅτι ἐλευθερουμένου τοῦ οἰκέτου ἐν σταθείσῃ ἐκ ἔπεται τὸ πεκούλιον. εἰ δὲ inter uiuos αὐτὸν ἐλευθερώσω, λήψεται τὸ πεκούλιον ὁ ἐλευθερωθείς. εἰ μὴ ἄρα ἰδίως ἀσεμνοτυφῶ αὐτό. τοῦτο γὰρ σεβεῖν καὶ αὐτωνίνος ἀντέγραψαν οἱ θειότατοι. δὲ ἐμὸς οἰκέτης ἔχει ἐν πεκουλίῳ τὸ μόνον ὅσα κτᾶται ἐξ οἰασδήποτε αἰτίας. ἀλλὰ καὶ ἐάν τι δαπανήσῃ πρὸς ἐμὲ τὸν δεσπότου τοῦτο αὐξεῖ τὸ πεκούλιον. οἷον εἶχε τὶς χιλίων νομισμάτων πεκούλιον. ἐχρεώστουν δὲ αὐτοῦ ἑκατὸν νομίσματα, ἅπερ ἔτυχε πρὸς ἐμὲ δαπανήσας, ἔσται τὸ πεκούλιον χιλίων καὶ ἑκατὸν νομισμάτων. εἰ τοίνυν τὸν τοιοῦτον οἰκέτου ἐλευθερώσω ἐν σταθείσῃ, ληγατεύσω δὲ αὐτοῦ τὸ πεκούλιον, ὅπερ μὲν λαμβάνει τὰ χίλια νομίσματα συνωμολόγηται. ἆρα δὲ καὶ τὰ ἑκατὸν ἅπερ ἔτυχε πρὸς ἐμὲ δαπανήσας; οἱ αὐτοὶ βασιλεῖς ἀντέγραψαν, μὴ ἔχειν αὐτὸν ὑπὸ τούτοις ἀπαί-

πρίσασις τῶν κανόνων
Iuliamus
προχώρησις
ἀπροχώρητον
Peculium
Seuerus Antonin

τησιν. τὰ γὰρ ἐν πολχείρῳ ὄντα καὶ ἐν ἐρίμῳ ἔδοξα κληρονομεῖν αὐτοῦ, ὁ μὲν ἄπορ ἐδαπάνησε πρὸς τοὺς ἐμοὺς λογισμούς ἐὰν δὲ ὑπὲρ διοικητῶν τῆς ἐμῆς οὐσίας ἐλευθεροῦσθαι ἐν διαθήκῃ ὑπὸ αἱρεῖν, τῶν ἐὰν παραδοχὴ λογισμοῦ τῆς οἰκείας διοικήσεως, κληρονομεῖν αὐτοῦ δικῶ τὸ πενταύλιον, καὶ λέγειν ὡς τῆς αὐτῆς ἤρξατο βασιλεῦσιν, ἐκ τοῦ δικαιοῦντος κληρονομεῖν αὐτοῦ πενταύλιον, δεῖν αὐτὸν τὰς λοιπάδας καταβαλλειν. πόθεν γὰρ οἰκέτης ὤν, ἤμελλε ἀποπληροῦν τὰ ἐπφειλόμενα; εἰ μὴ ἐκ τοῦ πενταυλίου, οὗ ἤμελλε καταβαλλειν εἰ καὶ ζῶν ὁ δεσπότης ἀπῄτει αὐτὸν τὰ λοιπαθέντα; οὐ μόνον σωματικὰ, ἀλλὰ καὶ ἀσώματα πράγματα δυναμεθα κληρονομεῖν. διὸ, ἐάν τις ἐποφείλει μοι νομίσματα ε̄, δύναμαι τῶν κατὰ τόπον ἀγωγῶν, ἐτέρῳ κληρονομεῖν. ἀναγκάζεται δὲ ὁ κληρονόμος τούτῳ ἐγχωρεῖν τοῦ κληρονομεῖν. εἰ δὲ ὑπερήσας τῇ διαθήκῃ ἀπαιτήσω τὸν χρέος, ἀποβάνυται τὸν κληρονόμον. ἰδοὺ τίνων ἐν τοῖς ἀσώματον ὅτι τὸ καταλειφθέν. ἐκληρονομήθη γὰρ ἀγωγή. ἔρρωται τὸ κληρονόμον τὸ ὅτω καταλειφθέν, κατασηκάζω σε ὦ κληρονόμε, τῶν τοῖδε οἰκίαν ἀνανεῶσαι, ἤγουν πτίον ἐλευθεροῦσθαι τῶν χρεῶν οἷς ἐνέχεται. ὁμοίως τίς ἐκληρονόμησεν οἰκέτων, ἢ ἕτερον πρᾶγμα εἰπὼν, δίδωμι καὶ κληρονομῶ τοῦ δὲ οἰκέτων, ἢ δίδωμι καὶ κληρονομῶ τοῦ δὲ ἵππον. χρυσῶν τίνι δίδοται ἡ ὑπόγνη, πότερον τοῦ κληρονόμου, ὥς τε καταβαλλειν ὃν βούλεται, ἢ τοῦ κληρονομεῖν, ὡς τε λαβεῖν τὸν αὐτοῦ ἀφίσκοντα. καὶ λέγομεν ὑπὲρ κληρονομεῖν ἔχειν τῶν ὑπογνῶν. εἰ μὴ ἰδικῶς ὁ ἐναντίον εἴπῃ ὁ τεσσαρες. ὁ τῆς ὀπτίονος ἤγουν τῆς ὑπογνῆς κληρονόμος, τουτέστιν ἐνδυτὴς ἐκ τῶν ἰδίων οἰκετῶν, ἢ ἐκ τῆς ἰδίας ἐοθῆτος, ἢ βιβλίων, τὸν κληρονόμον ἐκέλευσεν ὑπόγνῶν αἱρεῖν ἔχει ἐν ἑαυτοῦ. ὅθεν, εἰ μὴ ὁ κληρονόμος αὐτὸς ὑπόγνῶν ζῶν, ἀλλὰ πρὸ τῆς ὑπογνῆς ἐτελεύτησεν, ὁ δεβαίνει ὁ κληρονόμος, δεῖ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, αἱρετικὸν κληρονόμος πρὸ τῆς ἐκβάσεως τῆς αἱρέσεως τελευτήσαντος τοῦ κληρονομεῖν, ὑπὸ κληρονόμου ὁ μετέρχεται. ὀπτίων δὲ ὅτι, ἤγουν ὑπόγνῶν, ἵνα ὅτως εἴπῃ ὁ τεσσαρες, optato Titius de familia mea seruum unum. ἤγουν ὑπόδεξαθω ἐκ τῆς ἐμῆς φαμιλίας. ἕνα δοῦλον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ παλαιός. διάταξις δὲ τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως ἔδοξε μετήγαγεν ὑπὸ ὁ κλήριον. δέδωκε γὰρ παῤῥησίαν, καὶ τοῦ κληρονόμου τοῦ κληρονομεῖν, τὸν οἰκέτην ὑπόλεγεσθαι, ὃν ὁ κληρονόμος ἐκ ἐπελέξατο πρὸς ὑπόγνῶν. ὑπολέξατο δὲ ἔδοξε τρακταίσας, καὶ κεῖνο τῇ οἰκείᾳ προσέθεκε διατάξει. ἐπειδὴ γὰρ τὸ παλαιὸν, δύο τισὶν, ἢ καὶ πλείοσιν ὀπτίονος καταλειφθείσης, εἰ συνέβη μὴ ὁμονοεῖν αὐτοὺς πρὸς τὸν ὑπόγνῶν, ἀλλ' ὁ μὲν, εἷς χρὴ ὑπόγνῶν, ὁ δὲ πάμφιλον, κατὰ μίαν τινὰς τῶν νομικῶν, ἡσύχαζε τοῦ ἡ τοῦ κληρονόμου ἀπαίτησις, ἕως ἂν ὁμονοήσωσιν. οἱ δὲ τινὰς, ἀπεβεβύνυν τῇ διχονοίᾳ ἐκέλευσεν ἐν τῇ αὐτῇ διατάξει, εἴτε ἑνὸς κληρονόμοι, εἴτε πρὸς τῶν ὑπόγνῶν ὁ χ ὁμοφωνοῦσιν, ἤγουν πολλοὶ κληρονόμοι ὄντες, ὁ τὸν αὐτὸν ὑπόγνῶν

λοιπάδες · reliquæ rationum

Tam autē

λοιπαθέντα reliqua subdu ctis rationib?

Sed & tale

Si generaliter

ὑπόγνῶν · electio

Optionis

Regulam attende

Optio gd

ὑπόγνῶν diligentissime

ὑπόγνῶν λέγονται οἰκέτων, καὶ ὁ χ ὁμοφωνοῦσι, μὴ ἀπόλλυσθαι τὸ κληρονόμον. εἰ καὶ τῆς πλείοσι τῶν νομικῶν ἐκ ἐδόκει τοῦτο, ἐναντιουμένοις τοῦ καλῶς ἔχοντος. ἀλλὰ τῶν τοιούτων ὁ τετράγωνα, ἤγουν ἐλεκτρίωνα, τύχῃ ὑπόγνῶν καὶ τῶν ἐκεῖθεν ἀναμένειν κρίσιν. κλήρου γὰρ ἤγουν λαχμοῦ γινομένου, ὃ τοῦτο παρέχει ὁ κλῆρος, ἐκεῖνον ἔχειν τῶν ὁ τετράγωνα, ἤγουν ἐλεκτρίωνα. καὶ τοῦ ἄλλους συλληγαταρεῖν, ἢ συγκληρονόμοι ἔπεσθαι τούτῳ. κἀκεῖνον λαμβάνειν, ὃν ἐπελέξατο, ὁ ὑπὸ κλήρου τιμηθείς. ἐκείνοις δὲ κληρονομεῖν δυναμεθα μόνοις, μεθ' ὧν ἔχομεν τεσσαρῶν φακτρίωνα. ἀνοήτοις πλουσίοις, ὅτε κληρονόμος, ὅτε δεδεικομμένος καταλιμπάνειν ἔξεστι. καὶ ὁ μόνον ἀπὸ παγανῶν τοῦτο κρατεῖ, ἀλλ' ὁ δὲ στρατιώτης ὑπότεταται, ὡς αὐτόγραφον ἀδελφὸς ὁ θειότατος. ἀνοήτου δὲ πρόσωπον ἐστι, ὅπερ ἀδήλῳ κρίσει ὁ τεσσαρες ἑαυτοῦ ὑπόθεσιν, πρὸς οὐ δρωτώμενος, ὁ δὲ σαφὲς εἰπεῖν δυνατοῦ. οἷον ἐάν τις οὕτως εἴπῃ, ὅς τις δήποτε τοῦ ἐμῶ υἱῶ τῶν ἰδίαν θυγατέρα πρὸς γάμον κατεγγυήσῃ, λαμβανέτω παρὰ τοῦ ἐμοῦ κληρονόμου τόδε τὸ ἀγρόν. ἢ οὕτως, τῆς πεῶτης μετὰ τῶν ἐμῶν τελευτῶν χεροτονουμένοις ὑπαρχῆς, δεδότω ὁ ἐμὸς κληρονόμος ῑ νομίσματα. ἀνοήτον καὶ ταῦτα τὸ πρόσωπον. ἄδηλον γάρ ἐστι τίς μέλλει τῶν ἰδίαν θυγατέρα διδόναι πρὸς γάμον τοῦ παιδὶ τοῦ τετάρτου, ἢ τίς μέλλει δοθῆναι θυγατεύεσθαι, ἤγουν ἀποδεικνύσθαι μετὰ τῶν δεξιῶν ὑπάτου. δρωτώμενος γὰρ ὁ τετάρτος πρὸς αὐτοῦ, ἐκ ἂν εἴπῃ τί σαφές. καὶ ἕτερα δὲ πολλὰ θέματα δύναται ὑπονοῦσθαι. καὶ ἐλευθερία δὲ ἀνοήτῳ προσώπῳ καταλιμπανομένη, ἄχρηστος ἐστιν. ἤγουν γὰρ ὀνομασὶ τοῦ οἰκέτας ἐν διαθήκῃ ἐλευθεροῦσθαι. ὑπὸ δὲ κόρτων δεμονστρατιώνα, ἀνοήτῳ προσώπῳ ἰσχυρῶς κληρονομεῖται. οἷον ἐάν εἴπω, ἐκ τῶν νῶν ὄντων μοι συγγενῶν, ἐάν τίς τῶν ἐμῶν θυγατέρα λάβῃ πρὸς γάμον, λαμβανέτω παρὰ τοῦ ἐμοῦ κληρονόμου τόδε τὸ πρᾶγμα. ἐν τοῖς ὑπὸ μὴ πρόσωπον ἄδηλον, ἡ δὲ δεμονστρατιώνων, τουτέστιν ἡ ὁμὰς δήλη. εἶπον γὰρ τῶν νῶν ὄντων μοι συγγενῶν. οὗτος δὲ ὁ ἀριθμὸς δῆλος ἐστιν. ἀνοήτῳ προσώπῳ καταλιπὼν κληρονόμος, δηλονότι ἀνωτόσαρον τὸ καταλειφθέν. εἰ δὲ κατὰ πλάνῳ ὁ κληρονόμος ἔδοξε κατέβαλεν, ὁ δυνήσεται ἐξεπιτρέπειν. ἔδοξε γὰρ τοῖς θείοις πρὸς χεῖ διατάξει. ὁ ἀλλότριος πρόσωπον, ἔοικε τῆς ἀνοήτῳ προσώπῳ, διὸ ἀχρήστως αὐτῆς κληρονομοῦμεν. ἔστι δὲ ἀλλότριος πρόσωπος ἐκεῖνος, ὃς τε χθὲς σοῦ ὁ γίνεται κληρονόμος. διὸ ὁ ἐκ τοῦ ἐμαγκιπάτου μου παιδὸς συλληφθεὶς καὶ τεχθεὶς ἔγγονος, ἐξεραίνεος ἔσται μου πρόσωπον. ἀλλὰ τῶν τε μὲν πάντα κῆ ὁ παλαιόν. διάταξις δὲ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἐν τοῦ αὐτῷ κωδίκι κειμένη, ἅπερ ἔδοξε ὁ τῶν ἀνοήτων παραδόξως διώρθωσεν. ὁ μόνον ἐν κληρονομίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν κληρῆς, καὶ ἐν δεδεικομμένοις. σαφέστατα δὲ ἡ εἰρημένη διάταξις ἀναγνωσθεῖσα, δείκνυσι ἑαυτοῦ. ἐπίτροπος δὲ ἀνοήτου δίδοται, ὁ δὲ ἐκ τῆς προειρημένης δωδεκάτης διατάξεως, ὀφείλει γὰρ εἶναι πρόδηλον. δεῖ γὰρ ὑπὲρ διαπεμένον, σαφῶς τῆς οἰκείοις πασὶ κατα

Legari Incertis

Pagani Milites

Incerta persona

Libertas

Sub certa

Incertis autem

Posthumo

Sed nec huius modi

Tutor

καταλιμπάνειν ἐπίτροπον. ἄχρηστον γίνοιτο ἴσαι ἡ δόσις τοῦ ὠφελοῦντος, ἐὰν ὁ τεσσάρων εἴπῃ, ἔστω ἐπίτροπος τοῦ ἐμοῦ παιδὸς ὁ πρῶτος ὀρχόμενος ὠδὶ τῶν ἐμῶν κληδείαν. ὁ ἀλλότριος προσοῦμος, κληρονόμος γραφείσθαι ἠδύναιτο καὶ πάλαι, καὶ νῦν ἀκωλύτως γραφήσεται. εἰ μὴ ἄρα συμβῇ αὐτὸν ἐκείνης τῆς γυναικὸς εἶναι, ἣν νόμῳ γαμετὴν ἔχειν δύναμαι. πρὸς δήλωσιν τῶν ὑποκειμένων προσώπων, πολλὰς ἐπονόμασαν οἱ παλαιοὶ προσηγορίας. ἔστι γὰρ νόμῳ, τουτέστι τὸ κύριον ὄνομα. οἷον τίτος. κοινονόμῳ τὸ ἐπώνυμον. ὅπερ ἀπὸ βίου, ἢ ἀπὸ ἐπαίνου λαμβάνεται. ἀπὸ βίου μὲν, οἷον σωτήριος, ἤγουν ὑπόμνημονος. ἢ ἐπαίνου δὲ, οἷον πίστος, ἤτ' εὐσεβής. ὅθεν καὶ παρωνόμῳ. τουτέστι ὁ χρηματισμός. ὄνομα δὲ λαμβάνεται, ἢ ἀπὸ προγόνων, ἢ ἀπὸ ἐνεργειῶν. ἀπὸ προγόνων μὲν, οἷον ἐάν τις καλέσῃ αἰακίδην τὸν ἀχιλλέα. ἀπὸ ἐνεργειῶν, ὥσπερ ὁρῶμεν τοὺς ἄρχοντας τῶν ἐπαρχιῶν, προσωνυμίας τῆς ἰδίας προσηγορίας, τὰ ὀνόματα ἐκείνων, δι' ὧν γεγόνασιν. οἷον στρατήγιον, ἢ κονσαντῖνον. εἰ γίνοιτο κληρονόμος τίς ἐπλανήθη περὶ τὸ ὄνομα τοῦ κληρονομουμένου, καὶ δίον εἰπεῖν τίτιον εἴπε σέιον, καὶ ἐπλανήθη περὶ τὸ νόμῳ, ἢ περὶ τὸ κοινόμῳ· δίον γὰρ εἰπεῖν σωτήρος, εἴπε πίστου· ἢ περὶ τὸν χρηματισμόν, δίον γὰρ εἰπεῖν στρατήγιος, εἴπε πεῖμος· ζητοῦμεν, εἰ ὁ κληρονόμος ὄντων ἄχρηστον. καὶ λέγομεν, εἰ ὁμολόγηται περὶ τίνος ἐνεθυμήθη, ὃ δὲν ἤτον ἐρρέθη τὸ κληρονόμον. τὸ αὐτὸ καὶ ὠδὶ κληρονόμων φυλαττέτω. εἰ γὰρ γράφων τινὰ κληρονόμον πλανηθῇ περὶ ἓν τῶν εἰρημένων, ἡ ἔνστασις ἐντεῦθεν ὅτι ἀκυροῦται. καὶ εἰκότως. τὰ γὰρ ὀνόματα δηλώσεως ἕνεκα τῶν ἀνθρώπων τίθενται. εἰ δὲ δυνατὸν ἦν ἑτέρου οἱουδήποτε τρόπου τὸ ὑποκείμενον καταληφθῆναι πρόσωπον, ὃ δὲ μία ἴσαι διαφορὰ, ὃ δὲ βλάβη ἐκ τῆς περὶ τὸ ὄνομα πλάνης. ἔοικε τοῦτο καὶ λόγῳ, ἐκεῖνος ὁ κανὼν ὁ λέγων, falsa demonstratio legatum non perimit. τουτέστι ψευδὴς δήλωσις, κληρονόμον ὄντα ἀκυροῖ. ὀφείλεις γὰρ εἰδέναι, ὅτι παρείρεται τοῖς κληρονόμοις, πότε μὲν δεμονστρατζιὼν, πότε δὲ κάυσα. δεμονστρατζιὼν δὲ ὅτι δήλωσις πράγματος, ὃ κληρονόμεται, οἷον ἐκληρονόμησέ τις ὄντως εἰπών. Στίχον τὸν ἐμὸν οἰκέτην τὸν οἰκογενῆ κληρονόμω Τιτίῳ. χρήσιμον τὸ κληρόνομον, καὶ εἰ ὁ Στίχος οὐκ ἦν οἰκογενὴς, ἀλλ' ἐξ ἀγορασίας αὐτὸν ἔχον. ἢ καὶ ὄντως εἶπον. Στίχον τὸν οἰκέτην, ὃν ἀπὸ Σείου ἠγόρασε κληρονόμω Τιτίῳ, ἔτυχον δὲ αὐτὸν ἀγοράσας ἀπὸ Πείμου, χρήσιμον καὶ ὄντως τὸ κληρόνομον, διὰ τὸν εἰρημένον κάνονα τὸν λέγοντα, falsa demonstratio legatum non perimit. καὶ πλάνη δὲ αἰτίας ἐγκειμένη ὑπὸ κληρόνομον, οὐκ ἀκυροῖ τὸ κληρόνομον. κάυσα δέ ἐστι, δήλωσις τῆς αἰτίας, δι' ἣν κληρονομεῖται. οἷον ἐκληρόνομέ τις ὄντως. δίδωμι καὶ κληρονόμω Τιτίῳ, Στίχον τὸν ἐμὸν οἰκέτην. ἐπειδὴ ἄπουτος μου, τὰ ἐμὰ δώσουσι πράγματα, ἢ ὄντως. οἰκέτην κληρονόμω Τιτίῳ, ἐπειδὴ διὰ τῆς αὐτοῦ προσασίας, κεφαλικοῦ ἐγκλήματος ἠλευθέρωθεν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ οὐ δώσουσι τὰ ἐμὰ πράγματα Τίτιος, οὐδὲ διὰ

Posthumus

Si quis in nomine

Nomé
Cognomé
Prænomé
ὠνυμ
χρηματισμός

στρατήγιον. π.ρ.

Du cóstet de re m, nominibus nó ee magnú momentu.

Huic proxima

falsa demóstratio aut causa legatú nó pimit

Longe magis

προσασία patrocinium

διὰ τῆς αὐτοῦ προσασίας κεφαλικοῦ ἠλευθέρωθεν κινδύνου, ἰσχυρὸν τὸ κληρόνομον διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, falsa causa legatum non perimit. εἰ μέν τι αἱρετικῶς τῶν αἰτίαν ἐξεφώνησε, εὑρέθη δὲ ψευδὴς ἡ αἰτία, λήψεται ὃ δὲν ὁ κληρόνομος. εἴπερ γὰρ ὄντως, κληρονόμω πτίω τὸν ἀγρὸν, εἴγε δώσῃ τὰ ἐμὰ πράγματα. εἰ μὲν γὰρ δώσῃ, λήψεται ὡς τῆς αἱρέσεως ἐξελθούσης. εἰ δὲ μὴ δώσῃ, ὡς τῆς αἱρέσεως ἀδυνάτου, τοῦτο τῷ τρόπῳ, ὃ δεμία ἀγωγὴ τοῦ κληρονομεῖν δοθήσεται. ἔχε ταῦτα ὡς ἐν πλουθεωρίᾳ. ἐπειδὰν εἰς ἓν καὶ τὸν αὐτὸν πρόσωπον πολιτεῖ τὰ δίκαια τοῦ φαγόντος, καὶ τοῦ φαγομένου, ἡ γινομένη κτῆσιν τὸν τρόπον κουφισίων, τουτέστι σύγχυσις, ἀφανίζουσι τῶν δίκων. ὃ δεῖς γὰρ καθ' ἑαυτὸ δύναται κινεῖν δικαστήριον. κἀκεῖνο δὲ πάλιν ὀφείλεις εἰδέναι, τὸν πρὸ ὀλίγων εἰρημένον, ὅτι καταφορὰ τῆς κληρονομίας ἐστὶν, τῆς μὲν πάντοις, ἡ τοῦ τεσσάρων τελευτὴ, τῆς δὲ αἱρετικοῖς ἡ τῆς αἱρέσεως ἔκβασις. ἐπειδή σοι ταῦτα πιστεύεται, ὅρα λοιπὸν τὸν πλοκείμενον τελευτῶν τίς γνήσιός με κληρονόμος. εἶτα σίχω τοῦ ἐμῶ οἰκέτη κληρόνομον καταλιπεῖν παρ' ἐμοῦ. ζητοῦμεν εἰ ὀρθῶς κατελείφθη ὁ κληρόνομος. ἐπειδὴ εἰς ἓν πρόσωπον συντρέχει τὰ δίκαια τοῦ φαγόντος, καὶ τοῦ φαγομένου. ἐγὼ γὰρ εἰμὶ ζῶν οἷα κληρονόμος ὤν, ἐγὼ πάλιν ἄκτωρ οἷα δεσπότης ὤν. ἐπειδὴ ὅμως εἰς ἐμὲ συνέβαμε τὸν δίκαιον τοῦ φαγομένου, καὶ τοῦ φαγόντος, συγχέεται ἡ δίκη. ἀλλὰ τινὲς λέγουσι τῶν νομικῶν, ὅτι δεῖ προσέχειν τῇ καταφορᾷ. τουτέστιν ὅτε ἁρμόζει ἡ τοῦ κληρόνομος ἀγωγή. καὶ εἰ μὲν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἀλλήλων κεχώρισται τὰ πρόσωπα τοῦ κληρονόμου, καὶ τοῦ κληρονομεῖν εἰκὸς γὰρ ὦν χρήσαντος τοῦ δεδεμένου, σίχον τὸν ἐμὸν οἰκέτη ἠλευθέρωσε, ἢ ἐξεπρίασε. ἐπειδὴ διακρίνεται τὰ πρόσωπα ἔρρωται τοῦτο. εἰ δὲ ἐν τῷ καιρῷ τῆς τελευτῆς τοῦ τεσσάρων εὑρέθη ἐγὼ ὑπόδουλον ἔχων τὸν οἰκέτη τὸν καὶ κληρονομεῖν, ἀπίσβεσαι τὸν κληρόνομον, δίκαιον τὸν λεγόμενον. ταῦτα ἐν ᾧ πόρῳ κατελείφθη. εἰ δὲ αἱρετικῶς, σκοπεῖν τὴν ὅτι ἐπὶ τῶν τελευτῶν τοῦ δεδεμένου, ἀλλὰ τῶν ἔκβασιν τῆς αἱρέσεως. καὶ εἰ μὲν ἐξιοῦσα ἡ αἵρεσις ἔνεστι τὸν σίχον ἢ ἐλευθέρον, ἢ ἑτέρου ὄντα οἰκέτη, ἰσχυρὸν τὸν κληρόνομον. εἰ δὲ ταύτης παραγενομένης, ἐμὸς ὑπεξούσιος εὑρέθη, τὸν κληρόνομον ἀνυπόστατον. ταῦτα μὲν τινὲς. τὸν δὲ κρατήσαν, ὄντως ἔχει. οὐδὲ μὲν γὰρ τῶν αἱρετικῶν, ἀληθὲς ἐστὶ τὸν πλοκείμενον, ὅτι δεῖ σκοπεῖν τῶν ἔκβασιν τῆς αἱρέσεως. οὐδὲ δὲ τῶν πρέσβεων, ἅμα τῇ γραφῇ τὸν κληρόνομον ἄχρηστόν ἐστι, διὰ τὸν κάτωθεν κανόνα τὸν λέγοντα· πάντα τὰ κληρόνομα, ὅστε ἔμελλον ἄχρηστα εἶναι, εἰ καὶ παραχρῆμα μετὰ τῶν ποίησιν τῆς διαθήκης ἐτελεύτησεν ὁ τεσσάρων, ταῦτα μὴ διὰ τοῦτο ἐπιβεβαιοῦσθαι ἐπειδὴ σωθῇ πολὺν αὐτὸν ἐπιβιῶναι χρόνον τῇ ποιήσει τῆς διαθήκης. ὡς τε χώραν γνῶσθαι τοῦ κληρονόμου, σίχον τὸν ἴδιον οἰκέτη, ἢ ἐκποιῆσαι, ἢ ἐλευθερῶσαι. εἰ γὰρ ἅμα τοῦ ποιῆσαι τῶν διαθήκῃ ὁ τεσσάρων ἐτελεύτησεν, ἔμελλον ὁ οἰκέτης ὑπεξούσιος εὑρίσκεσθαι τοῦ κληρονόμου. τί δὲ ὅτι ἐκ τοῦ ἐναντίου

∴ qa ille nó potest comuenire me nisi iussu & auctoritate mea quũ sim dominus & ipse sit seruus.

∝ competit autē quo tē pore adit hereditatē institutō hæres

An seruo hæredis

πρόσωπον

καταφορὰ τοῖς κληρόνομοις

ἴσως forte

Catonis regula

Legatú relinquit à me. modus loquēdi familiaris iureconsultis

Legatu mihi relinqt ab illo

τίσ, τελευτῶν τίς ἢν ἐμὸν οἰκέτιον ᾖ κληρονόμον. λεγάτον δέ μοι καταλίπῃ ἀπ' αὐτοῦ; ἢ τοῦδε δίκαιος πάσης ἀμφιβολίας, ἰσχύει ἡ κατα-
λειφθεῖσα. καὶ γὰρ εἰ μὴ τῶν πρίσιν ἢ δικαστὴς ἐυθέως ἐτελεύτη σεν, ὃν ἤμελλε παρὰ τοῦ κληρονόμου ἢ τοῦ λεγατάριος πολυχρεῖν ἡμέρα. αἴνω μὲν γὰρ ἔνδα κληρονόμος ἴσ ὁ δεσπότης, λεγατάριος δὲ ὁ οἰκέτης, κατε-
νεχθεὶν τὴν λεγάτον ὑπὸ τὴν οἰκέτιον ἐυθέως προσεπείδη τοῦ δεσπότου. ὑπὸ δὲ τούτου τοῦ θέματος, ὃ δικαίον εἰπεῖν, ὅτι τὴν λεγάτον καθενεχθεὶν ὑπὸ τὴν δεσπότιν, προσεπείδη τοῦ οἰκέτου τοῦ γραφέντι κληρονόμου. ἔνταῦθα γὰρ ἡ κληρονομία κεχώρισται τοῦ λεγατοῦ. καὶ δύναται ἕτερος δίκαιος τοῦτο τοῦ σίχου κληρονόμος γίνεσθαι. εἰ γὰρ πεῖν κελεύσω ἀδιτεῦσαι, καὶ προσο-
ρίσαι μοι τὸν κληρονομίαν, εἰς τὸν ἕτερον μετέλθῃ ἐξουσιότητα, τοῦ καὶ νῦν δεσπότου προσορίζει τὸν κληρονομίαν. εἰ δὲ ἠλευθερώθη, αὐτὸς ἀδιτεύ-
ων ἴσαι τοῦ προσορίζει τὸν κληρονομίαν. καὶ ἐν τούτοις τοῖς θέμασι, χρήσι-
μον ἴσαι τὴν λεγάτον. δικαίκεται γὰρ τὸ πρόσωπον τοῦ κληρονόμου, καὶ τοῦ λεγαταρίου. δυνήσομαι γὰρ καὶ τοῦ ἐλευθερωθέντος καὶ ἀδιτεύσαντος, ἢ καὶ τοῦ καινοῦ δεσπότου κινῶν, ἀπαιτεῖν τὴν λεγάτον. εἰ δὲ ἔτι μένων ἐν τῇ ἐμῇ ἐξουσιότητι, τῇ ἐμῇ κελεύσει ἀδιτεύσει, δεξαιτοῦ τὴν λεγάτον. ἐυρέ-
σκομαι γὰρ ἐγὼ καὶ λεγατάριος ἀπὸ τῆς γραφῆς καὶ κληρονόμος ἀπὸ τοῦ προσορισμοῦ. Ante hæredis institutionem, ἤτοι πρὸ τῆς ἐνσταστεως κλη-
ρονόμου, ἀχρήστως λεγατεύομεν. καὶ εἰκότως, ἐπειδὴ οἱ δικαῖοι τὸν ἰσχὺν λαμβάνουσιν ἐκ τῆς ἐνσταστεως τῶν κληρονόμων. διὸ κεφαλὴ ὥσπερ καὶ θε-
μέλιος τῆς πάσης δικαίκης εἶν νοεῖται τοῦ κληρονόμου ἡ ἐνστασις. ὥς τε ὅσω τὴν καταλιμπανόμενον πρὸ τῆς ἐνστασεως τοῦ κληρονόμου, ἐκτὸς εἶν δοκεῖ τοῦ δικαίκης. τοῦτο τοῦ λόγου, ὃ δὲ ἐλευθερία πρὸ ἐνστάσεως δίδοται δύναται. ἀλλ' ἐπειδὴ ἄρτιν ἐνόμισε εἶν ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεύς, τὸν μὲν τοξιν ἡμᾶς παραφυλάττειν τῆς ἐν τῇ δικαίκῃ γραφῆς, ὅπερ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγε-
τον τῶν ἀρχαίων, καταφρονεῖν δὲ τῆς τῶν τελευτώντων βουλήσεως, τέθει-
κε δύναταξιν, δι' ἧς καὶ τὸ παρὸν ἐλαττῶμα διόρθωσεν, ὥς τε δεῖναι καὶ

Θεμέλιος

ante hæredis institutionem, καὶ inter medias hæredum institutiones. λεγάτον, καὶ πολλῷ πλέον, ἐλευθερίαν καταλιμπάνειν. ἢ τις ἐλευθερία πλείστης ἠξιώθη ἐπουδῆς. καὶ ante hæredis μὲν institutionem, οἷον ἐὰν εἴπω ἀρχόμενον τῆς δικαίκης ὅυτως. λεγατεύω τοῦ δὲ ρ νομίσματα. ἢ ἴσω ὁ δεῖνα ἐλευθερος. καὶ μὴ τοῦτα ἐπαγάγω, ἴσω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος. inter medias hæredum institutiones ὅστιν, ἵνα εἴπω ἴσω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος εἰς ἐξ ἀνάγκας. λεγατεύω τοῦ δὲ, καὶ τοῦ δὲ ρ νομίσματα. ἤτοι ἴσω ἐλεύθερος ὁ σῖχος ὁ οἰκέτης. ἐπαγάγω δὲ μὴ τοῦτα, καὶ τὸν διδύτορον κληρονόμον εἰς τὸν ἕτερον ἐξαναγκαίον. Post mortem hæredis, ἢ post mortem legatarij, ἀχρήστως καταλιμπάνεται τὸν λεγάτον. οἷον ἐὰν τις εἴπῃ μὴ τῶν τελευτῶν τοῦ κληρονόμου, λεγατεύω τοῦ δὲ ρ νομίσματα. τέως μὲν γὰρ ἐν ὅσῳ πορίζεται ὁ κληρονόμος, ὃν ἀπαιτεῖται τὸν λεγάτον. μὴ δὲ τῶν αὐτοῦ τελευτῶν, ὃ δὲ

Ante

Τὸ πρὸν ἐλάττωμα διόρθωσεν hoc initiu emendauit

Post mortē

ὃ δὲ ὁ κληρονόμος ἀπαιτηθήσεται, δίκαιον τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ἀγωγὴ ἡ κατ' ἐμοῦ μὴ ἀρξαμένη, κατὰ τῶν ἐμετόρων ὃ δικαιοῦται κληρονόμων. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ λεγαταρίου. ἐὰν γὰρ εἴπω λεγατεύω Πείμω νομίσματα ρ, μετὰ τελευτήσει, αὐτὸς ὁ λεγάτον. ὅτε γὰρ αὐτὸς δύναται ἀπαιτεῖν δίκαια τὰ ἐνέματα τοῦ τεσταστορος, ὅτε ὁ αὐτοῦ κληρονόμος, δίκαιον τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ἀγωγὴ ἡ ἀφ' ἡμῶν μὴ ἀρξαμένη, ἐπὶ τοῦ ἐμετόρου ὃ δικαιοῦται κληρονόμου. καὶ τὸ pridie quam hæres aut legatarius morietur, τοῦτέστι λεγάτον τὸ πρὸ ἡμέρας τῆς τοῦ κληρονόμου ἢ τῆς τοῦ λεγαταρίου τελευτῆς, ἄχρηστόν ἐστι. οἷον ἐὰν εἴπω πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ μέλλοντος τελευταῖν τὸν ἐμὸν κληρονόμον, ἢ τοῦ μέλλειν τελευταῖν τίτιον, λεγατεύω τιτίῳ ρ νομίσματα. ἄδηλον γὰρ ἡ ἡμέρα ἡ πρὸ μιᾶς τῆς τελευτῆς. μὴ γὰρ τῶν τελευτῶν, τότε εἰς τὸν παρελθόν ἀνατρέχουτος λέγομεν, ὅτι ἡ χθὲς ἡμέρα, πρὸ μιᾶς ἦν τῆς τελευτῆς. καὶ ἐπειδὴ ἐκ τελευτῆς καταλαμβάνεται, πάλιν εἰς τὸν post mortem ἐμπίπτει. ἀλλὰ καὶ τοῦτα, τῆς αὐτῆς ἠξίωσεν ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς δορθώσεως, τὸν ἰσχυρὸν παρέχων, τοῖς οὕτω καταλιμπανομένοις, πρὸς μίμησιν τῶν φιδεικομμίσσων. τὰ γὰρ οὕτω καταλιμπανόμενα φιδεικόμμισσα, ἐδέχετο οἱ παλαιοί, δίκαια βαλλοντος τὸν λεγάτου. ὡς τε ὅσω ὃ δεμία ἐν τούτοις διαφορὰ λεγατῶν καὶ φιδεικομμίσσων ὅστιν. ἐρρώσθαι γὰρ ἀμφότερα. καὶ τὸν pœnæ nomine καταλιμπανόμενον λεγάτον, ἢ ἀδεμωτεύόμενον, ἢ γόνω ἀφαιρούμενον, ἢ τρασλατεύόμενον, ἢ μεταφερόμενον, ἀνωφέλεστον ἐστί. pœnæ nomine λεγατεύεται δοκεῖ, ὅπερ τιμωρίας χάριν καταλιμπάνεται τοῦ κληρονόμου. ὅπως μᾶλλον πρήσῃ τί, ἢ μὴ πρήσῃ. ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ τελευτῶντος, πρόσταττον γίνεσθαι τινὰ παρὰ τῶν κληρονόμων, καὶ βίαν αὐτοῖς ἐπέγραφον τρόπον τινά, καθ' ὃν ἔδει αὐτοὺς πολιτεύεσθαι, εἶτα οἱ κληρονόμοι τῶν τοιούτων καταφρόνοιν βουλήσεων ἀζημίως, δίκαιον ἐφεκόντος οἱ ἄνθρωποι καταφρονούμενα τὰ παρ' αὐτῶν προσαπόμενα, λοιπὸν ἐπεγνόησαν χρηματικὴν ποινήν. δι' ἧς ἠναγκάζετο ὁ κληρονόμος πάσχειν τι καὶ παρὰ σκοπόν. καὶ εἰπωμεν ὡς ὑπὸ θέματος τὸν πρῶτα νόμιμε λεγάτον. οἷον ἔσω μου ὁ δεῖνα κληρονόμος, δίδοτω δὲ τῶν οἰκείαν θυγατέρα πρὸς γάμον τιτίῳ, ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, μὴ δίδοτω. εἰ δὲ τῇ ἐμῇ γνώμῃ ἐναντιωθῇ, δίδοτω σεῖῳ, ῑ νομίσματα. ἢ καὶ οὕτως, ὁ ἐμὸς κληρονόμος, ἐὰν τὸν ἐμὸν οἰκέτιον σῖχον ἐκτρίσῃ, ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου μὴ ἐκτρίσῃ, τιτίῳ ῑ νομίσματα δίδοτω. ὅκ ἐρρώσθαι τὸν λεγάτον δίκαιον δύο λογισμοῦς. πρῶτον μὲν, ὅτι μισεῖ ὁ νόμος τὸν λεγάτον τὸν ἐν τῇ γνώμῃ ἀχρειούμενον τοῦ κληρονόμου, ἐν τούτοις δὲ ἐν αὐτοῖς ὅστιν ἐπρεπῆσαι, καὶ μὴ ἐπρεπῆσαι. εἰ μὲν γὰρ πληρώσει τὰ ὑπὸ τοῦ τελευτήσαντος εἰρημένα, ὃ δὲν καταβαλλει. εἰ δὲ ἐναντιωθῇ, ἔνοχος τοῦ λεγαταρίου γνώσεται. ἐπεὶ δεῖ τὰ λεγάτα, εὐνοίας καὶ φιλίας τῆς πρὸς τὸν λεγαταρίου καταλιμπάνειν, ὃ μίσει τοῦ κληρονόμου. διὸ τρόπον δὲ ὃ τοῦ κανὼν ὁ λέγων ἄχρηστα ἐστὶν τὰ λεγάτα, τὰ pœnæ nomine καταλιμπανόμενα κρατεῖ, ὅπ καὶ πολλαὶ δίκαιοι εἰσὶ βασιλικαὶ, ἐν αἷς σημαίνε-

Regulam adiuc te μετὸ. postqm

Pœnæ quoque

ται

ται, μηδὲ βασιλέα αὐτέχεσθαι λαβεῖν ἢ πᾶνα νόμιμε καταλειφθεῖν ληγατῶν. ἀλλ' ὁ δὲ γραπτὴν διαθήκην, βέβαιον οὐδὲ ἢ πᾶνα νόμιμε ληγάτων καταλειφθῆ. εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἄλλως αἱ τῶν γραπτῶν βουλήσεις ἐν ταῖς διαθήκαις, ὡς νομικοῖς φασιν κρατοῦσιν. ἀλλ' ὁ δὲ ἐλευθερία πᾶνα νόμιμε καταλειφθεῖσα, ἢ βέβαιον ἔχει. ὁ δὲ κληρονόμος πᾶνα νόμιμε, ἰσχυρῶς τίς ἠρώτει ὡς σαβῖνος φησί. οἷον ἐάν τις οὕτως εἴπῃ, τίτιος ἔσο μου κληρονόμος, εἰ μέλλει διδόναι τῷ ἰδίᾳ θυγατρὶ πρὸς γάμον στέφος. ἐὰν δὲ ὁ τίτιος τῷ ἰδίᾳ θυγατρὶ, μὴ ἐκδιδῶ στέφος πρὸς γάμον, ἴσως αὐτῷ συγκληρονόμος ὁ στέφος. ἄχρηστος ἡ τοῦ στέφους γνῶσις. ὥσπερ γὰρ λυτεῖ μὲν κληρονόμον, ἡ τοῦ ληγάτου δόσις, οὕτω καὶ τὸ λαβεῖν συγκληρονόμον ζημιεῖ αὐτόν. ἀφαιρεῖται γὰρ τὸ ἥμισυ τῆς κληρονομίας ἀλλὰ τῷ τοιούτῳ ἀκείβεια ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς ὃν ἀφίστασιν αὐτῷ, γυνικῇ δίκαιον πολεῖλον εἰπών. εἰ καὶ πᾶνα νόμιμε πνὰ καταλειφθῇ ἢ ἀδεμωτοῦθῃ, ἢ εἰς ἑτέρου μετγνεχθῇ, μὴ δεσαίαι τοῦτα τῶν λοιπῶν ληγατῶν, ἐν οἷς δίχα πρεύς ἡ δόσις, ἢ ἡ ἀδεμπλιῶν, ἢ ἡ τρανσλατιῶν ὄστιν. ἠξηρημένων δηλονότι ἐκείνων, ἅ πνα, ἢ ἀδιώατα, ἢ τοῖς νόμοις ἀπηγορευμένα, ἢ ἄλλως ὄστιν ἐφύβεισα, ἤτοι ἐπρεείδισα. τὰς γὰρ τοιαύτας τῶν τεσατώρων διατυπώσεις κρατεῖν, ἀλλότριον εἶναι τῶν ἐνεστῶν αὐτοῦ χρόνων τῆς βασιλείας ἐθέσιν. καὶ ἀδιώατον μὲν, οἷον ἐὰν εἴπω δίδωμι καὶ ληγατοῦω πτίῳ ῥ νομίσματα, ἐὰν ἀνέλθῃ εἰς τὸν οὐρανόν. ἐὰν δὲ μὴ ἀνέλθῃ, ληγατοῦω αὐτὰ τείμω. ἐν τούτῳ γὰρ ὁ πτίος λήψεται. ἢ καὶ οὕτως εἴπῃ, ληγατοῦω πτίῳ νομίσματα ῥ, ἐὰν μοιχοῦσῃ τῷ τοῦδε γαμετῇ. ἐὰν δὲ μὴ μοιχοῦσῃ, ληγατοῦω αὐτὰ τείμω. καὶ ἐν τούτῳ ὁ πτίος λήψεται. ἢ οὕτως, ληγατοῦω πτίῳ ῥ νομίσματα, ἐὰν τυτθήσῃ τῷ ἰδίᾳ μητρί. εἰ δὲ μὴ, δίδωμι τὰ ῥ νομίσματα τείμω. ἢ καὶ ἀδεμωτοῦω οὕτως. εἰ δὲ μὴ ἀνέλθῃ εἰς τὸν οὐρανόν, ἤγουν μὴ μοιχοῦσῃ τῷ τοῦδε γαμετῇ, ἢ μὴ τυτθήσῃ τῷ οἰκείᾳ μητρί, ὁ ληγατοῦω αὐτοῦ τὰ ῥ νομίσματα. ἀνίσχυρος γὰρ ἡ ἀδεμπλιῶν, ὥσπερ ἀδῆ τοῦ πολαβόντος βεματισμοῦ ἡ τρανσλατιῶν. εἰ δὲ ὅτε ἀδιώατα ὄστι τὰ ἐπικλαθέντα ληγαταρίῳ, ὅτε τοῖς νόμοις ἐναντία, ὅτε ἐπρεείδισα τὰ λεγόμενα probrosa, τότε ἡ πᾶνα νόμιμε γνομένη δόσις, καὶ ἡ ἀδεμπλιῶν, καὶ ἡ τρανσλατιῶν ἰσχύει.

Sabinus

Τυτθήσῃ

DE ADEMPTIONE LEGATORVM Titulus XXI

Καὶ ἐν τῇ αὐτῇ διαθήκῃ πρεῖν ἰσχυρῶς ἀφαίρεσιν τῶν ληγατῶν ἔξεστι, καὶ ἐν κοδικίλλοις. καὶ ἀδιάφορον, εἴτε κοντραείοις ῥήμασι γίνεται, ἡ ἀδεμωτιῶν. εἶπον γὰρ πτίῳ δίδωμι καὶ ληγατοῦω ῥ νομίσματα. εἶτα ἐν τῇ αὐτῇ διαθήκῃ μικρὸν ὕστερον, ἢ ἐν τῷ κοδικίλλῳ πλοῦτεις ὁ non, ἢ ἵνα εἴπω. ἀ δοθῆναι εἶπον πτίῳ ῥ νομί-

ῥ νομίσματα non do, nec lego. αὐτὶ τοῦ ὁ δίδωμι, ὁ ληγατοῦω. ἰδοὺ τοῦτα κοντραείοις λέγεται. δι' ὧν γὰρ δίδωμι δίχα τῶν αὐτῶν ἀφαιρούμαι πλοῦτεις, ὁ non. ὁ γὰρ do, τοῦ non κοντραείον. εἰ δὲ καὶ ἑτέροις ῥήμασι καὶ οὕτως ἰσχύει. εἰπὼν γὰρ πτίῳ ῥ νομίσματα ληγατοῦω, εἶτα εἶπον ὁ βούλομαι πτίῳ δοθῆναι ῥ νομίσματα. δυναμεθα καὶ τρανσλατοῦειν ἤγουν μετατίθεσθαι ἀπὸ ἑτέρου εἰς ἕτερον. οἷον κατέλιπον πτίῳ σίχον ὃν ἐμὸν οἰκέτην, δύναμαι οὕτως εἰπεῖν. ὃν Στίχον ὃν ἐληγατοῦσα Τιτίῳ, ληγατοῦω Σείῳ. καὶ τοῦτο δύναμαι εἰπεῖν ἐν τῇ αὐτῇ διαθήκῃ ἤγουν καὶ δικίλλοις. ἡ δὲ τρανσλατιῶν, ἔχει ἐν ἑαυτῇ σιωπηρὰν ἀδεμωτιόνα. ὁ γὰρ ἀπὸ Τιτίου, εἰς Σείον μεταφορῶ ληγατῶν, τοῦτο σιωπηρῶς, ἀπὸ Τιτίου ἀφαιροῦμαι.

DE LEGE FALCIDIA Titulus XXII

Ντεῦθεν ἀναγκαῖον εἰπεῖν περὶ τοῦ φαλκιδίου νόμου, δι' οὗ μέτρον ὡς ἐντελεῖς λιγάρις ἐπετέθη. πάλαι γὰρ ἐξεῦν πᾶσαν τῶν οὐσίαν, δίχα ληγατῶν δαπανῶν, ἢ καὶ ἀχεδὸν πᾶσαν, τοῦτο τοῦ δυωδεκαδέλτου νόμου ἐπιτρέποντος, ὅς τις φησί, uti quisque legassit suæ rei, ita ius esto. τοῦτεστιν, ὡς ἂν ληγατοῦσι, καὶ δίχα τυτθώσῃ τις ἐν τῇ οἰκείᾳ πολιτείᾳ, τοῦτο νόμος ἴσω. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἤρξατο, τῷ τοιούτῳ τοῦ ληγατοῦειν παρρησίαν συσεῖλαι, καὶ τοῦτο ὑπὲρ τῶν δίχα τιθεμένων εὕρηται. ἐπειδὴ ὡς ἐν τῷ πλεῖστον ἀδιάθετοι ἐτελεύτων οἱ τεσσαρες, τῶν σκείωτῶν κληρονόμων παραιτουμένων τῷ ἀδιτζιόνα, δίχα τὸ μὴ δὲν ἢ ἐλάχιστον αὐτῆς ἐν τεῦθεν παραγίνεσθαι κόρδος. καὶ ἐτέθη μετὰ ταῦτα ὁ νόμος ὁ Φούριος ὅς τις εἴπε, μὴ ἐξεῖναι τινὶ ληγατοῦειν πόραιτοῦ χιλίων νομισμάτων. εἰ δέ τις πλείονα προσόντα καταλειφθεῖσαν κατεδέξατο, τὸ τετραπλοῦν τοῦ ὑπὲρ πλεῖον ὄντος ἀνεδίδου. οἷον εἰ ἔλαβε α σ νομίσματα, ἀνεδίδου τὸ τετραπλοῦν τῶν σ, τοῦτεστι ω. ἀλλ' εὐχόρως ὁ τοῦτος πολιεγράφετο νόμος. εἰ γάρ τις ε νομίσματα ἔχων πολιτείαν, ε ληγαταρίοις ἐληγατοῦσεν ἀνὰ α, ὃ δὲν τοῦ νόμου προσέκρουε. καὶ εὐρίσκετο πάλιν ὁ κληρονόμος, δίχα τὸ μηδὲν ἔχειν κόρδος ἐπευδίκαιτοῦν τῶν κληρονομίαν. καὶ οὕτω πάλιν ἀνετρέπετο αἱ διαθῆκαι ἀλλ' ἐτέθη ἐν τρίτῃ ταξει ὁ βοκωνίος νόμος, ὅς εἶπεν, μηδὲν πλέον λαμβάνειν τὸν ληγαταρίον τοῦ κληρονόμου, καὶ αὐτὸς δὲ ἐναναστρεφόμενος. εἰ γάρ τις ἐκατὸν νομισμάτων ἔχων πολιτείαν ἐνεστήσατό με κληρονόμον, καὶ ἐνεγκόντα ἐνία ληγαταρίοις ἐληγατοῦσεν ἀνὰ ἓν νόμισμα, ὅτε τὸν νόμον ὑπερέβαινεν, καὶ πάλιν ἐδίδου χώραν τῇ ἐπευδικαιτζίωνι. δι' ἓν γὰρ νόμισμα, ὃν ἠνείχετο ὁ κληρονόμος ὁλοκλήρου κληρονομίας ὑποστελλεῖν βάρη. ὡς ἐν τέλει τίνων ἐτέθη ὁ νόμος ὁ φαλκίδιος. ὅς τις τῶν τὸ τελευτήσαντος πολιτείαν, εἰς ιῦ δεῖλεν συγκίας. καὶ εἶπε μὴ ἐξεῖναι τινὶ πλέον

ὡς ἐν τῇ δ. τ. ut, in summa dica. latine. mſ. noviſſime

συσεῖλαι coartare

Furia lex

πολιεγράφετο ὁ νόμος

προσέκρουε οὐδὲν τοῦ νόμου

ἀνάδεπτος

Voconia lex

ὡς ἐν τῇ

Falcidia Lex

:: hæc uerba uidentur falso adiecta

τῶν θ ὀγκίων τῆς πάσης οὐσίας λογατεύειν, εἴτε εἷς ἐστιν ὁ γραφεὶς κληρονόμος, εἴτε πλείονες. ἀλλὰ γὰρ τέταρτον μόριον παρὰ τοῦ κληρονόμου ἢ τοῖς κληρονόμοις τῆς οὐσίας. ἔχων τὶς υ νομισμάτων οὐσίαν ἐνεστήκει δύο κληρονόμους ἐξ ἴσου, πόρον καὶ σεῖον, ἐλογάτευσε δὲ ὀνόματι παρὰ πόδα, εἰ τῶν, καταδικάζω σε ὦ πόδα, δοῦναι τῷδε καὶ τῷδε πράγματα σωτείνοντα εἰς σ νομίσματα. ἢ εἰς ρ νομίσματα, ἀφ' δὲ τοῦ σεῖος, ἢ ὁ δεῖνα ἐλογάτευσε ἰδίκως, ἢ ἐλογάτευσε τοσαῦτα, ὅσα σωίεφυον εἰς τὸ ἥμισυ τῆς ἐνεστώσης αὐτοῦ, ὡς ὑπολειφθῆναι αὐτοῦ ἀκόραια ρ νομίσματα. παρεγένοντο οἱ λογατάριοι κινοῦντες κατὰ τοῦ πόδα, καὶ ἀπαιτοῦντες αὐτὸν ἀκόραια τὰ λογάτα. ὁ δέ, ἢ ὁ δεῖνα ἔχων ὑπόλοιπον μᾶς τῶν ἐξαιρεῖν τῶν λογάτων, ἢ ὀλίγισα, ἢ βόλεται τῆς οἰκείας ἐνεστώσης παρακατέχειν τὸ τέταρτον. τοτέσι υ νομίσματα. αὐτεπίθεσαν δὲ οἱ λογατάριοι λέγοντες τὸν τεσσαρακοστὸν ἰκανὸν πεποιηκέναι τοῦ φαλκιδίου νόμου. μὴ δὲ γὰρ πόρρω τοῦ ἐνιαυτοῦ δαπανῆσαι τῶν ὑπάρχων λογάριος. ὁ δὲ πόπιος καθὰ εἴρηται τῆς οἰκείας ἐνεστώσης ἐξίσ παρακατέχειν τὸ τέταρτον. ζητήσεως γίνεται τοιαύτης ἀναφυείσης, ἤρετο, ὡς τε ἕνα ἕκαστον τῆς οἰκείας ἐνεστώσης τὸ τέταρτον παρακατέχειν. καὶ ὅν ἐπειδὴ ἀκόραιον ἐστὶ παρὰ τοῦ στίου τὸ ἑξάγκιον, ἢ τριάγκιον, παρὰ τοῦτον ἐμπεδοῦσθαι ὁ πόπιος τῆς ἰσοτιμίας παρακατέχειν ἐνεστώσης τὸ τέταρτον. ἕνα γὰρ ἕκαστον κληρονόμον, δεῖ τὸ τέταρτον ἔχειν τῆς οἰκείας ἐνεστώσης. ἐπειδὴ δὲ εἰρήκαμεν, ὅτι τὸ τέταρτον τῆς τοῦ τελευτήσαντος οὐσίας ἀκόραιον τοῦ κληρονόμου φυλάττεσθαι χρὴ, τῶν πρόσθεν τῆς τοῦ τελευτήσαντος ὑποσάσεως, ἐν τρίῳ καιρῷ σκοπεῖσθαι δεῖ πρῶτον ἐστὶ. πότερον ἐν τοῦ καιροῦ τῆς τελευτῆς, ἢ ἐν τοῦ καιροῦ τῆς ἀδίτιος. καὶ μᾶλλον ἤρετο τὸν καιρὸν σκοπεῖσθαι τῆς τελευτῆς τοῦ τεσσάρων. ὀκνῶν μίχει τῆς ἀδίτιος, εἴτε γέγονέ τις ζημία ἢ μείωσις τῶν πραγμάτων, εἴτε ηὐξήθη ἡ οὐσία, ὅσον σὺν λογαταρίου, ὅσον ἀφ' τοῦ φαλκιδίου, ὅτε ζημοῖ, ὅτε εὐεργετεῖ, ἀλλὰ τῶν δύο τὰ ἀρτελίσματα, μείωσις φημὶ καὶ αὔξησις, ὁ κληρονόμος ἀγνώσεται. οἷον ὡς θέματος. εἶχε τὶς ρ νομισμάτων οὐσίαν. ἐλογάτευσεν ρ νομίσματα, ἢ πρόδηλον ὅτι ἥρμοτεν τοῦ κληρονόμου ἀφ' τοῦ φαλκιδίου παρακαταχεῖν κε, τοτέσι τὸ δ'. ὑπορτεθείσης τῆς ἀδίτιος, σωίβη δὲ τῶν ἐρεδιταρίων οἰκετῶν πρόσω ἐλθεῖν πινὰ τῇ κληρονομίᾳ, ἢ ἕτερον βραδύναι, ἢ γονὴ βρεμμάτων γένοντο. καὶ τοσαύτη προσγένοντο αὔξησις τῇ κληρονομίᾳ, ὥς τε τὸν κληρονόμον δύνασθαι ἔχειν τὸ τέταρτον, καὶ μὴ χρείαν ἔχειν τοῦ φαλκιδίου. ἀλλ' ἐπειδὴ ἤρετο τὸν καιρὸν σκοπεῖσθαι τῆς τελευτῆς, τότε δὲ ἥρμοζεν ὁ φαλκίδιος, ἡ ἐν μέσῳ γενομένη προσθήκη τοῖς πράγμασιν ὀφελεῖ τὸν κληρονόμον. αὐτὸς γὰρ ὄντος ὁ δεῖνα ἤτρεν τῶν ρ νομισμάτων τὸ τέταρτον παρακαθέξει, ἔξωθεν ἔχων ἐν κόρδει τὰ προσεθέντα. τρακταίσωμεν δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου. ἔχων τὶς ρ νομισμάτων οὐσίαν, ἐλογάτευσεν οε καὶ πρόδηλον ὅτι ὀκ εἰδεῖν τῆς ἀφ' τοῦ φαλκιδίου παρακαταχέσεως ὁ κληρονόμος

Et cum quæsitum

Legauit a Titio

Quantitas

In singulis hæredibus ratio legis falcidiæ ponenda

Cuentus. ἀποτελέσματα

75

ρ. 100.

:: 1. diminuta fuisse hæreditate nomismatis .25. & ex centũ redacta fuisse ad .75. uel pauciora

κληρονόμος, ἔχων τὸ τέταρτον ἀφ' γνώμης τοῦ τεσσάτωρος. μᾶς δὲ τῶν αὐτοῦ τε λυτῶν, πρὸ τῆς ἀδιτίου ἐμπεσοῦσ γνομένης οἰκίας ἐρεδιταρίας, ἢ ναυαγίου γνομένου ἀπώλετο πράγματα ἐρεδιτάρια, ἢ ἐτελούτησαν οἰκέται κληρονομαῖοι ὡς τε τῶν κληρονομίαν εἰς κε νομίσματα ἐλαττωθῆναι καὶ εἰς οε πωλῆσαι νομίσματα, ἢ καὶ εἰς ἐλάττονα, τοτέσιν εἰς ο. πρόσιμον ὁ κληρονόμος, ἀναγκάζεται ἀκόραια τὰ λογάτα καταβαλεῖν. κρῖ γὰρ τὸν καιρὸν τῆς τοῦ τεσσάτωρος τελευτῆς, ἐχῶν ἀφ' γνώμης αὐτοῦ τὸ δ', ἐν ὀκ ἐδεῖν τῆς βοηθείας τοῦ φαλκιδίου. ὥς τε ὄν ἐν τοῦ τοιούτου θεματισμοῦ ὀδὲν κοδραλίνει, ἢ ἐάν ὅτε καὶ ζημοῦται. καὶ μὴ ἀγανακτείτω, δεῖλῶ γε αὐτῷ τῶν τοιούτων δραφυγεῖν βλάβιν μὴ ἀδικούντι. καὶ τοῦτο παρόνυσάζει τοὺς λογαταρίους, εἰδότας ὡς ἐκείνου παραιτησαμένου τῶν κληρονομίαν ὀδὲν αὐτῆς ἐκ τοῦ λογάτου προσγίνεται, συμφωνεῖται μᾶς τοῦ κληρονόμου, ὥς τε μόρον τι λαβεῖν αὐτοῦ τῶν καταλελειμμένων λογάτων. καὶ ὅπορ ὁ φαλκίδιος ὀκ ἐδίδου, τοῦτο ἡ μέθοδος παρεῖχε τοῦ κληρονόμου, δεῖ ἀπφλῆσαι ἑξεπτοδεκάτονα. ἡ δὲ πρόσθεν τῆς οὐσίας, οὕτως σκοπεῖται. δεῖ γὰρ δεῖ αἱρεθῆναι τὰ ἐπφληθέντα ὑπὸ τοῦ τελευτήσαντος, τῶν πόδι τῶν κηδείαν δαπάνιον, καὶ τὰ τιμήματα τῶν ἐλευθεροθεθέντων οἰκετῶν. καὶ λοιπὸν ἀφ' ὑπόλοιπον σκοπεῖν ὁπόσον ἐστὶ. τοῦτο νομίζεται εἶναι καθαρὰ οὐσία. καὶ τούτου ἀφ' τὸ τέταρτον παρακατέχειν. οἷον ὡς ὧδε θέματος. ἐτελούτησε τὶς, ὦ νομισμάτων ἔχων πολυσίαν. ἐλογάτευσε, τετρακόσια. ἐχρεώσει δὲ κρεδίτωρσι σ, οἱ δὲ ἐλευθεροθεθέντες οἰκέται ἦσαν ρ υ νομισμάτων. ἐλαπανήθη πόδι τῶν αὐτοῦ ταφῶν υ, ὡς ὑπολιμπάνεσθαι, υ ἤγουν αὐτὸν ἀφ' τὸ λογάτον. οὐκοῦν ὡς ἀφ' υ, ρ, ὀφείλει παρακατέχειν, ὀχ ὡς ἀφ' ω δραχμοῦσα. δεῖ τὰς γνομένας ὡς εἴρηται αἱρέσεις. ὥς τε ὄν, τὰ μὲν τρία μόρια δοθήσεται τοῖς λογαταρίοις κῆ ἀναλογίαν. ἀφ' δὲ δ', τοτέσι τὰ ρ, μένει παρὰ τοῦ κληρονόμου ἔχων τὶς υ νομισμάτων πολυσίαν καθαρὰν, υ ἐλογάτευσε, ἀφ' δ' δεῖ παρακατέχεσθαι. τοτέσι ρ. τί δὲ ὅτι ἐλογάτευσε τ υ; ἀφ' ὄγδοον δεῖ παρακατέχεσθαι. ὄγδοον τῶν υ τὰ υ. ἔχει ὄν ὁ κληρονόμος, ἀφ' γνώμης τοῦ δραθεμένου υ. ἐκ τοῦ νόμου δὲ, ἑτόρα υ. ἄπορ σωίσκεται τῶν τοῦ τεταρτοῦ προσθήκη. εἰ δὲ φ ἐλογάτευσεν, ἔχων υ, ἐν πολυσίᾳ, ἐλογάτευσε δὲ τὰ φ οὕτως. πρίμω ρ, σεκουνδίῳ ρ, τοῦρτίῳ, κουαρτῷ, κουίντῳ, αἀὰ ρ. τέως, δεῖ ἀφ' πόδι πόρ αἱρεθῆναι, τοτέσι ἑνὸς ἑκάστου λογαταρίου μειωθῆναι τῶν πέμπτου μοῖραν. ὡς ὑπολιμπάνεσθαι ἑκάστῳ λογαταρίῳ, νομίσματα ω. λοιπὸν ὡς ἀφ' τοῦ φαλκιδίου παρακατέχει ὁ κληρονόμος, ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου λογαταρίου, αἀὰ κ νομίσματα. καὶ αὖ ἀφ' μὲν ἑαυτῷ πολυπρικήσει τὰ ρ. τοτέσι ἀφ' δὲ τῆς οὐσίας τοῦ τελευτήσαντος. ἔξουσι δὲ οἱ ε λογαταρίοι, οἷς αἀὰ ἑκατὸν ἐλογάτευθη, αἀὰ ξ.

Et autē ratio

Nō adita ab ullo hæreditate legatarij nihil consequebantur

μέθοδος ὑποφληθέντα

πρόσθα exegæ

ἑκατόν

Τέως. 1. tunc. in tali themate

DE FIDEICOMMISSARIIS HAEREDITATIB. Tit. XXIII

Ἱπέντοι περὶ τῶν λεγομένων, νῦν μετέλθωμεν ἤδη τὰ φιδεικόμμισσα. τῶν φιδεικομμίσσων, τὰ μὲν ἴδια ἐστὶν ἰδιικά, τὰ δὲ καθολικά. δεῖ δὲ καὶ πρώτιστα τάξαι, περὶ τῆς καθολικῆς διαλεχθῆναι, καὶ οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ἰδιικά. τέως δὲ σκοπήσωμεν περὶ τῆς ἀρχαιογονίας αὐτῆς. ἀνωτέρω πάλαι πάντα ὑπῆρχεν τὰ φιδεικόμμισσα. ὃ δεῖς γὰρ ἄκων τοῦτο κατέβαλεν ἐκείνοις, οἷς ἐξιώθη παραχεῖν. ἐπιγνοήθη δὲ ἐντεῦθεν τὰ φιδεικόμμισσα. (συέβαινε πολλάκις ἑωμαῖον τελευταῖον ἔχοντα συγγενεῖς πορεύεσθαι. οἷς ἐκ ἀγνῶ, ὃ δὲ κληρονομίαν, ὃ δὲ λεγάτα καταλιμπάνειν, διὰ τὸ διαφόρους πολιτείας εἶναι. ἐκάλει τινὰ ὅτι ἑωμαῖον τινά, ὃς ἐδύνατο αὐτὸ γενέσθαι κληρονόμον ἐκ διαθήκης, ἐπιστεύοντο ὄντα καὶ πιστὸν ἐκείνῳ. καὶ αὐτὸν μὲν ἔγραφε κληρονόμον. ἐξίει δὲ αὐτὴν ἐκ τῆς διαθήκης, ὡς τε ἢ πᾶσαν τὴν κληρονομίαν ἢ μέρος αὐτῆς, ἢ καὶ ἑκατὸν πράγματα, τοῦδε ἕνεκα πορευέσθαι ἀρνεῖσθαι. καὶ ἐν τῇ τοῦ σκοπιανοῦ κληρονόμου ἀπέκειτο ἐκείνου οὐσία, πότερον βούλεται τοῦτο ἐκείνῳ, ἢ ὄ. ὃ δεῖς γὰρ νόμος συνέβαινε λῆν, ὁ δεῖς πρεῖν ἀναγκάζων, ἀλλὰ μόνης τῆς πίστεως καὶ αἰδοῦς τῶν παρακληθέντων ἤρτητο τοῦτο. ἀμέλει καὶ ἐντεῦθεν φιδεικόμμισσα προσηγορεύθη, τουτέστι τῇ πίστει καταπιστευθέντα. ἀλλὰ τοῦτο μὲν καὶ σὺν παλαιοτάτοις χρόνοις. μετὰ δὲ τοῦτο, πρῶτον αὐγουστος ὁ βασιλεύς, ἅπαξ καὶ δίς κινηθεὶς, διὰ τὸ χαρίζεσθαι τῶν οἷς τοῦτο κατελείφθη, πορευόμενον δηλαδὴ ὄντων, λῆν γὰρ ἐὰν ὅτε αὐτῷ γνώριμα τὰ τοιαῦτα πρόσωπα, ἢ καὶ τιμῆς ἄξια, διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτοῖς παίδευσιν, ἢ καὶ ἑτέρου τι πλεονέκτημα, ἢ καὶ ἐπειδὴ πολλάκις καὶ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας ὁρκωθέντες τὸ ὅρκον κατεφρόνησαν οἱ κληρονόμοι. ἢ διὰ μεγίστω ἀπιστείαν. ἐὰν ὅτε ἢ ἐξιώθη τις πλούσιος ὤν, πενιχροῖς παισὶ καὶ σφόδρα νέοις, ἢ ἐν γεγηρακόσι τοῦ τελευτήσαντος γονεῦσιν, ἀρνεῖσθαι, εἶτα τῶν πίστιν παρέβη. τοῖς τοιούτοις ἂν ἐκέλευσε τὴν οἰκείαν αὐθεντίαν βεῖναι μέσην, καὶ ἀναγκάζει τὰ ἀξιωθέντα, πρὶν πάσχειν τὴν

:: ſ. poſt factũ ſenatuscõſultũ pegaſianum

ἔστιν ὁ φαλκίδιος, οὗτος γὰρ ἀμετρία φιδεικομμίσσων ἔστι τὸ πεγασιάνειον. μᾶς δὲ οὕτος τὸ δόγμα, ὁ κληρονόμος μόνος ὑπείκει τοῖς βάρεσι τῆς κληρονομίας, ἢ μὴν ὁ φιδεικομμισσάριος ἀλλὰ μᾶς τοῦτα ἤρεσε τὴν φιδεικομμισσάριον τάξιν ἐπέχειν λεγαταρίου παρπαρίου. τοῦτέστιν ἡμισυμερίτου, ἢ γοῦν ἥμισυ μόρος λαμβάνουτος. τὸ γὰρ παλαιὸν οὐ πέμπτον γὰρ λεγάτου, καὶ ἐλέγετο παρπτίων, ἤτοι μοιρικόν. κατελιμπάνετο δὲ οὕτως τὴν τρόπον. Titius mihi hæres esto, & cum Seio hæreditatem diuidito in dimidia portione. τοῦτέστι, τίτιος ἔσω μοι κληρονόμος, καὶ μοιρίζεσθω μᾶς σεῖς τοῦ κληρονομίαν ἐπὶ τὸ ἥμισυ μόρος. λοιπὸν δὲ ἐγίνοντο ἐπόρωτήσεις μᾶξὺ αὐτῶν τριῶν. ὁ κληρονόμος ἐπηρώτα τὴν λεγαταρίου ὄντως. ὁμολογεῖς, ὦ λεγαταρίε, ἐὰν γὰρ ἐλθεῖς καταβάλω κ νομίσματα, τοῦτῶν μοι δοῦναι τὸ ἥμισυ. καὶ ἔλεγεν ὁμολογῶ. καὶ πάλιν ὁ λεγαταρίος ἐπηρώτα τὴν κληρονόμον ὄντως. ὁμολογεῖς ἐὰν λάβῃς παρὰ ἐρεδιταρίου δεβίτορος κ νομίσματα, δεῖ δοῦναι μοι τὸ ἥμισυ, τοῦτέστι τὰ ι. καὶ ἔλεγεν ὁμολογῶ. καὶ ἐκαλεῖτο ἡ τριαῦτη ἐπόρώτησις, partis & pro parte. ἡ μίμησιν δὲ τοῦ παρπαρίου λεγαταρίου ἡ ἐπόρώτησις πλεοχώρει μᾶξὺ τοῦ κληρονόμου καὶ τοῦ φιδεικομμισσαρίου. καὶ ἐπηρώτα τὴν φιδεικομμισσάριον ὄντως. ὁμολογεῖς ὦ φιδεικομμισσάριε, ἐὰν ἀπαιτηθῶ μ νομίσματα ὑπὸ κρεδίτορος ἐρεδιταρίου, δεῖ δοῦναι μοι τὰ λ. καὶ ὁ κληρονόμος ἐπηρωτᾶτο ὑπὸ τοῦ φιδεικομμισσαρίου. ὁμολογεῖς ὦ κληρονόμε, ἐὰν παρὰ ἐρεδιταρίου δεβίτορος μ νομίσματα λάβῃς, δεῖ δοῦναι μοι τὰ λ. καὶ ἔλεγεν ὁμολογῶ. καὶ τοῦτῳ τῷ τρόπῳ λεγαταρίου ἐπεῖχε τάξιν ὁ καθ' ὁμάδα φιδεικομμισσάριος. καὶ ἔδει κοινὸν εἶν μᾶξὺ τοῦ φιδεικομμισσαρίου καὶ τοῦ κληρονόμου ἀναλόγως τὴν κόρδιος, καὶ τῶν χρημάτων, καὶ ἐλέγοντο αἱ τριαῦται ἐπόρωτήσεις ex parte & pro parte. ὥς τε ἂν δεῖ συνελόντα εἰπεῖν, εἰ μὴν θ ἀγκίας, ἢ καὶ ἐλάττονα πρόσθηκα ὁ κληρονόμος ἀξιοῦται ὑποκατεῦναι τῷ φιδεικομμισσαρίῳ καὶ ἔχει παρ' ἑαυτῷ ἀπὸ γνώμης τοῦ τεσάτωρος τὴν τεταρτὴν, ἢ καὶ πλέον τοῦ τεταρτοῦ, τότε ἀπὸ τοῦ τρεβελλιανείου δόγματος γίνεται ἡ ἀποκατάστασις. καὶ εἰς μὴν τὰ γ μόρη, ὁ φιδεικομμισσάριος κτᾶται καὶ κτᾶται ὁ πλίως. εἰς δὲ τὴν τεταρτὴν μόρος ὁ κληρονόμος δικαίως καὶ κτᾶται καὶ κτᾶται. εἰ δὲ πλέον τῶν θ ἀγκιῶν, οἷον ι, ἢ ια, ἢ καὶ πᾶσαν τὴν περιουσίαν ὁ κληρονόμος ἠξιώθη ἀποκατεῦναι τῷ φιδεικομμισσαρίῳ, καὶ ὅν κ ἔχῃ ἀπὸ γνώμης τοῦ τεσάτωρος τὴν δ', χώρα ἐδίδοτο τῷ πεγασιανείῳ δόγματι. καὶ ὁ κληρονόμος ἅπαξ ἀδικοῦσας, οἰκείᾳ γνώμῃ δίκαι τί δὲ εἶπεν οἰκείᾳ γνώμῃ πλοῖόν τοῦ μαθησόμεθα, εἴτε παρεκράτησε τὴν δ', εἴτε ὅν κ ἠβούλήθη παρακρατῆσαι, αὐτὸς ὁ κληρονόμος πάντα ὑφίσαται τὰ ἐρεδιτάρια βάρη. ἀλλ' εἰ μὴν παρεκράτησε τὴν δ', ἐγίνοντο μᾶξὺ αὐτοῦ, καὶ τοῦ φιδεικομμισσαρίου, αἱ πάρτις καὶ πλοπάρτε ἐπόρωτήσεις ex parte & pro parte. καὶ μίμησιν τοῦ κληρονόμου, καὶ τοῦ παρπαρίου λεγαταρίου. εἰ δὲ πᾶσαν ἀπεκατέστησε τῶν κληρονομίαν, ἤργει τὴν τρεβελλιάνειον, ἐπεὶ δὴ ὅχ ἡ χώρα τὴν δ' τοῦ ὁσίας ἀπὸ γνώμης τοῦ τεσάτωρος ὅμ παρὰ

Quintũ genus legati apud antiquos

Interrogationes partis & pro parte inter hæredem & legatarium partiarium.

Ergo

ὡς συνελόντα ἁπάν

Trebellianũ ~~inre~~ senatusconsultum

:: notanda ergo differetia inter trebellianũ & pegasianũ edictũ quod in trebelliano adijcitur ex uoluntate testatoris

παρὰ τοῦ κληρονόμου. ἤργει καὶ τὴν πεγασιάνειον. ὅ δὲ γὰρ ἠβούλήθη πᾶσαν τῆσαι. καὶ δίκαι οὕτος, ὅ δὲ ἐγίνοντο αἱ πάρτις καὶ πλοπάρτε ἐπόρωτήσεις. λοιπὸν δὲ πάσης ὀχολαζούσης βοηθείας, ἐγίνοντο ἐπόρωτήσεις, αἱ ἔμπαι ἢ βοῦδίται ἐρεδιτάτης. τοῦτα μὲν ἡνίκα τὶς ἑκὼν προσέλθοι τῇ κληρονομίᾳ. εἰ δέ τις παραιτεῖται τὴν κλῆρον, ὑπέπτον εἶν λέγων τῶν κληρονομίαν δίκαι τὸ ἥμισυ, πόθεν ἔχεται τοῦ πεγασιανείου δόγματι. ὥς τε προσιῶναι τὴν φιδεικομμισσάριον τοῦ πεῖσαι καὶ τὴν πεῖσαν καὶ κελεύειν τοῦ κληρονόμου ἀποδοῦναι, ἢ τῶν πᾶσαν ἀκηκατεῦναι τοῦ φιδεικομμισσαρίου κληρονομίαν. ἢ εἰς ὁλόκληρον μεδίσαντα αἱ ἀγωγαὶ ἀπὸ τοῦ κληρονόμου, ὡῖ τὴν φιδεικομμισσάριον καὶ ἢ τοῦ φιδεικομμισσαρίου, ὥσπερ εἰ ἀπὸ τοῦ τρεβελλιανείου γένοιν ἡ ἀκηκατάστασις. καὶ ἐν τούτῳ τοῦ θέματι, σωζομένη γίνεται τῶν δύο δόγμάτων. καὶ τὴν μὲν πεγασιάνειον ἀναγκάζει τὴν σκρίπτον ἀδιτοῦειν. τὴν δὲ τρεβελλιάνειον μεταφόρει τὰς ἀγωγάς, καὶ λοιπὸν ὁ δεμία ἐπόρώτησις χρειώδης ἐν τούτοῦδε γίνεται. ὦ γὰρ ἀκηκατεσήσαντι τῶν κληρονομίαν πόθεν γίνεται τὴν ἀμείμνον, ὁ κεῖ ἐναγομένω. καὶ τὴν ἀσφαλὲς τοῦ φιδεικομμισσαρίου πρὸς γίνεται, ἔχοντι πάσας τὰς ἀγωγάς. ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ἐπόρώτησεις αἱ ἀπὸ τοῦ πεγασιανείου ὠνομασμένοι, ὑπὸ τῶν ἀρχαίοις ἀπήρδηνον, καὶ ἐν πισι θέμασιν ὁ ἄρις τῶν νομικῶν παπινιανός, ὠνομάσθη ταύτας ἐκάλει, τοῦ δὲ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως ὄντος ἐν τῷ δῆ, ἁπλόστερα μᾶλλον ἤπερ δυσχερείας εἶν πλήρη τὰ νόμμα, ἀνεχθεισῶν αὐ τοῦ ἁπασῶν ὁμοιώσεων καὶ διαφορῶν τῶν δύο δόγμάτων, ἤρεσεν ἐκβληθῆναι μὲν τὴν πεγασιάνειον τὴν μᾶνονεσόροις ὠνομασθεῖν χρόνοις. πᾶσαν δὲ τοῦ τρεβελλιανείου δόγματι τῶν αὐθεντίαν πᾶσαχεῖν, ὥς τε ἢ αὐτὸ τὰς φιδεικομμισσαρίας ἀκηκαδίσασθαι κληρονομίας, εἴτε ἔχει τὴν τεταρτὴν ὁ κληρονόμος ἀπὸ γνώμης τοῦ τεσάτωρος, εἴτε πλέον, εἴτε ἔλαττον, εἴτε ὅ δὲ παντελῶς. ἡνίκα ἂν πᾶσαν, ἢ ὑπὸ τὴν γνεσιόγνιον ἀξιωθῇ ἀκηκατεῦναι τῶν κληρονομίαν ὁ σκρίπτος, δεῖ σω αὐτῷ τὴν δ' ὅλον, ἢ ἐὰν τὸ ἐλλεῖπον τῷ δ', ἐκ διατάξεως τοῦ ἡμετέρου βασιλέως πᾶσαν τὴν, ἢ καὶ καταβλῆθεν ἐξωσιδιατεῦειν, τῶν ἀγωγῶν ἀναλόγως ἐκ τοῦ τρεβελλιανείου, μᾶξὺ τοῦ κληρονόμου καὶ τοῦ φιδεικομμισσαρίου διαιρεῖ μεῖνον. εἰ ἢ πᾶσαν τῶν κληρονομίαν ἑκὼν ἀκηκατεσήσει ὁ κληρονόμος, πᾶσαι αἱ ἀγωγαὶ, τῷ φιδεικομμισσαρίῳ, ἐὰν ἢ τοῦ φιδεικομμισσαρίου δοθήσονται καὶ κεῖνο δέ, ὅπερ δεῖ αἱρέτως πόθεν ἔχετο τῷ πεγασιανείῳ δόγματι, μᾶς τίθησιν ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεὺς διὰ τῆς οἰκείας διατάξεως τὸ τρεβελλιάνειον. οἶδας γὰρ μαθὼν πρὸ βραχέως, ὅτι ἡνίκα πᾶσιν ἐστὶν ὡς ὑπόπτῳ προσελθεῖν τῇ κληρονομίᾳ ὁ κληρονόμος, ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ πεγασιανείου δόγματος ἀδικεῦσαι, καὶ πᾶσαι μετεπίθεν τὴν φιδεικομμισσάριον αἱ ἀγωγαί. νῦν τοίνυν γινέσθω ἀπὸ μόνου τοῦ τρεβελλιανείου δόγματος. ἢ ἄκων ὁ κληρονόμος ἀδικεῦτω, καὶ τῶν κληρονομίαν ἀκηκαδισάτω τοῦ φιδεικομμισσαρίῳ βουλομένῳ, ὅ δὲ μιᾶς ζημίας, ἢ κόρδους τινὸς παρὰ τοῦ κληρονόμῳ μεμένοντος. ὅσα σοι εἴρηται πόθεν τὸ εἰς ὁλόκληρον γεγραμμένου κληρονόμου, τὰ αὐτὰ σοι εἰρήσθω, καὶ ἡνίκα εἰς μόρος τί, οἷον εἰς ἑξάγκιον

Sed quia

Sapientiores præstantissimus iurisconsultorũ

Nihil autẽ

γραφεὶς, ἠξιώθη ὅλον τὸ μέρος, ἢ τοῦ μέρους μέρος ἀφηκατεῦσαι, ἤγουν τὸ τέταρτον. καὶ ταῦτα γὰρ, τὰ αὐτὰ φυλαττεσθαι, ὁ θειότατος ἡμῶν ἐκέλευσε βασιλεὺς, ἅ τινα ὑπὲρ πάσης κληρονομίας εἰρήκαμεν. τελευτῶν τὸν δὲ τὸν ἀγρὸν, ἢ ἕτερον πρᾶγμα, ἤτοι κατεξαίρετον λαβόντα· ἐπόθου δὲ τὸν ἀγρὸν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, τῆς πάσης πολυτελείας τὸ δ'· ἀφηκατεῦσαι τοῦ δὲ τῶν κληρονομίων. καὶ ὑπὲρ τούτου τοῦ θεσπισμοῦ, χώρα ἐστὶ τοῦ τρεβελλιανείου δόγματι, ὥσπερ εἰ ἔπεσε, ἀξιῶ σε τὸ δ' τῆς κληρονομίας παρακαταχόντα, τὸ λοιπὸν ἀφηκατεῦσαι. ἡ δὲ διαφορὰ ἐστὶν ἐν τούτῳ, ὅτι ἐνθα ἐν πρᾶγμασί ἐστι δ' παρὰ τὸ κληρονόμῳ, εἰς ὁλόκληρον ἀπὸ τοῦ τρεβελλιανείου αἱ ἀγωγαὶ ὑπὲρ τὸν φιδεϊκομμισσαρίου, καὶ κατὰ τοῦ φιδεϊκομμισσαρίου μετέρχονται. καὶ τὸ πρᾶγμα μένει παρὰ τοῦ κληρονόμῳ, δίχα βάρους παντὸς, ὥσπερ ληγατεύθεν αὐτοῦ. ἐνθα μέν τι ἐν δικαίῳ ἔχει τὸ δ'· ἐπεὶ γὰρ ὁ τεσσαρῶν παρακρατήσας τὸ δ', ἀφηκαταστήσειν τῶν κληρονομίαν. μερίζονται αἱ ἀγωγαί. καὶ εἰς μὲν τὰ γ' μέρη, πλαγιασικῶς ἐνάγει, καὶ ἐνάγεται ὁ φιδεϊκομμισσαρίος. εἰς δὲ τὸ δ' ὁ κληρονόμος δρείκτως ἀπαιτεῖ καὶ μεθοδεύεται. εἰ καὶ τὰ μάλιστα δὲ ὁ γραφεὶς κληρονόμος, καὶ ἀξιωθεὶς, ἢν παρακρατήσας πρᾶγμα, ἤτοι καθαίρετον λαβὼν, ἀφηκατεῦσαι τῶν κληρονομίαν, ἐν τοῦ παρακατεχθέντι πράγματι τὸ πλέον μέρος ἔχει τ' κληρονομίας· τυχὸν γ' πάσης ὅσης κληρονομίας ὑ νομισμάτων, ὁ ἀγρὸς ὢν ὁ κληρονόμος ἐκελεύσθη παρακατεχεῖν, ἄξιος ἐστὶν σὺ νομισμάτων· καὶ οὕτως εἰς ὁλόκληρον αἱ ἀγωγαὶ ὑπὲρ τὸν φιδεϊκομμισσαρίου, καὶ κατὰ τοῦ φιδεϊκομμισσαρίου μετέρχονται, καὶ χρεία ἐν τούτοις τοῦ διασκέψασθαι τὸν φιδεϊκομμισσάριον, εἰ συμφέρει αὐτοῦ κατασδέξασθαι τὸ φιδεϊκόμμισσον. τὸ αὐτὸ φαμὲν, εἰ καὶ ὁ κληρονόμος δύο, ἢ καὶ πλείονα πράγματα ἢ ποσότητα ἑκατῶν ἐκελεύσθη παρακατεχεῖν, καὶ οὕτως ἀφηκατεῦσαι τῶν κληρονομίαν. καὶ ταῦτα γὰρ, εἴτε τὸ δ', ἢ καὶ πλέον τοῦ δ' ὧν τοῖς ἑκατοῖς πράγμασιν, ἢ τῇ ἑκατῇ ποσότητι, ἐκ τοῦ τρεβελλιανείου εἰς ὁλόκληρον ὑπὲρ τὸν φιδεϊκομμισσαρίου αἱ ἀγωγαὶ μετέρχονται. τὰ εἰρημένα πρὸς τοῦ εἰς ὁλόκληρον γραφέντος καὶ ἀξιωθέντος ἑκατὸν ἢ ἑκατὸν πράγματα παρακρατῆσαι, τῶν κληρονομίαν ἑτέρῳ ἀφηκατεῦσαι, νοεῖται, καὶ εἰνίκα τὶς εἰς μέρος γραφεὶς κληρονόμος ἠξιώθη ὡρισμένον τί πρᾶγμα, ἢ πράγματα παρακρατήσας, τῶν οἰκείαν ἔνασιν ἀφηκατεῦσαι. καὶ ὅ τοῦτο γὰρ τοῦ βέματος, εἰς ὁλόκληρον αὐτοῦ τοῦ μέρους, ὑπὲρ τὸν φιδεϊκομμισσάριον αἱ ἀγωγαὶ μετελεύσονται. ὁ μόνον δὲ τὸν σκείπτρον κληρονόμον διωαμεθα βαρύειν τοῦ καθ' ὁμοιότητα φιδεϊκομμίσσω, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸν ἐξ ἀδιαθέτου διαδεξαμένον τῶν ἡμετέραν πολυτελείαν, ἢ λεγιτίμῳ δικαίῳ, ἢ ἀπὸ τοῦ πραίτωρος τυχὸν γὰρ κοινωνοῦ τῶν λέγοντος, ὦ κληρονόμε λεγίτιμε, ἢ πραίτωρι διαδοχε, ἀξιῶ σε, πᾶσαν ἢ μέρος τῆς κληρονομίας, ἢ καὶ τόν δὲ τὸν ἀγρὸν, ἢ καὶ οἰκέτας, ἢ νομίσματα τόσα τοῦ δὲ ἀφηκατεῦσαι. ὁπότε ληγατα

Si qs una

πλαγιασικῶς utiliter. ut §. 139.

μεθοδεύεται recōuemtur

Præterea

γατα ἐν διαθήκῃ, ὁ μὲν ἢ ἀδιαθέτου καταλιμπάνεσθαι δύναται. ὡς τε ὁ αὐτὸς ἐστὶν αὐτὴ διαφορὰ ληγατῶν καὶ φιδεϊκομμίσσων, ὅτι τὰ μὲν ληγάτα, ἐν διαθήκῃ μόνῃ καταλιμπάνονται, τὰ δὲ φιδεϊκόμμισσα καὶ ἢ ἀδιαθέτου. δύναμαι δὲ γραῦς κληρονόμον πεῖμον, ἀξιῶσαι αὐτὸν ἀφηκατεῦσαι τῶν κληρονομίαν σεκοιώδω, καὶ πάλιν σεκοῦδον ἀξιῶσαι, ἵνα τρίτῳ πᾶσαν τῶν δοθεῖσαν κληρονομίαν αὐτοῦ ἢ μέρος αὐτῆς ἀφηκατεῦσαι. ἢ ἵνα παραδοχὴ καὶ τρίτῳ τόδε τὸ πρᾶγμα. ἐπειδὴ δὲ καθὰ εἴρηται ἐν ἀφχαῖς τοῦ παρόντος τίτλου, τὰ πλοίμα τῶν φιδεϊκομμίσσων τῆς πίστεως ἤρεπται τῶν κληρονόμων, κἀκεῖθεν καὶ τὸ ὄνομα καὶ τῶν ἐπόσασιν ἐδέξαν, καὶ ἐν πλοαιρέσει πάλαι ὄντα εἰς ἀναγκῶν ἔνομον τοῦ δεδόσθαι ὁ θειότατος αὔγουστος ἤγαγεν. ὁ δὲ ἡμέτερος βασιλεὺς ὁ πρὸ πολλοῦ χρόνου τὸν εἰρημένον θειότατον αὔγουσον ἐπορβαλλεσθαι σπουδάζων, φάκτου συμβάντος ὅπερ ἐπὶ τοῖς θείας αὐτοῦ ἀκρὰς ὁ τειβοωνιανὸς ἀνήγανοναίσω, διαταξὶν δεξφώνησεν, ἐν ἢ δεετύπωσεν, ἵνα ἐὰν καταλείφῃ τὶς ἄγραφον φιδεϊκόμμισσον παρὰ τοῦ οἰκείου κληρονόμου, ἢ καθομαδία, ἢ ἰδιῶν, καὶ μηδὲ ἀπὸ γραμμάτων δεικνύσθαι ἐπὶ δύναται, μηδὲ ἐκ καταθέσεως πώτε μαρτύρων, ὧν ἡ παρουσία πρὸς σύσασιν ἀρκεῖ φιδεϊκομμίσσου· ἐὰν ὅτε γὰρ ἐλάττονοι τῶν πώτε μαρτύρων παραγεγόνασιν, ἢ παντελῶς ἀδείς· τότε εἴτε πιστὶς ἐστὶν ὁ παρὰ τοῦ κληρονομοῦντος παιδὸς ὁ φιδεϊκόμμισσον καταλιμπάνων, εἴτε ἕτερος ὅς τις δήποτε, ἐὰν ὁ κληρονόμος φανόμενος ἄδικος, ὁ τῇ πίσει αὐτοῦ καταπιστεύθεν, πληρῶσαι παραιτεῖται, ἀρνούμενος καὶ λέγων, μηδὲν τοῦτον παρηκολουθηκέναι, τοῦ φιδεϊκομμισσαρίου ἀπαλλάττοντος πρὸς ταῦτα, ἐξεῖναι τοῦ φιδεϊκομμισσαρίου πρότερον ὀμνύειν τὸν πολὺ καλουμένας ὅρκον, ὅτι ὁ κατὰ συνοφαντίαν ἐπάγει τὸν ὅρκον, οὕτως ἀναγκάζει τὸν κληρονόμον ὀμόσαι, ὡς ὁ κατελείφθη φιδεϊκόμμισσον. εἰ δὲ παραιτήσηται τὸν ὅρκον ὁ κληρονόμος, ἀναγκαζέσθω τὸν καθομάδια γοῦν, ἢ τὸν ἰδιῶν καταβάλλειν, ἵνα μὴ ἡ τελευταία τοῦ διαθεμένου βούλησις ἀνατρεπῇ, ἀνδρὸς τὸν ὅλον τοῦ κληρονόμου καταπιστεύσαντος· εἰ δὲ καὶ ἀπὸ ληγαταρίου, ἢ φιδεϊκομμισσαρίου κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον φιδεϊκόμμισσον κατελείφθη, τὰ αὐτὰ κρατείτω. καὶ ἀρνούμενος ὁ ληγατάριος τὸν καταλειφθῆναι τί, ὀμνύτω μὴ καταλελεῖφθαι, ἢ παραιτούμενος, ἀπαιτείσθω τὸν φιδεϊκόμμισσον. εἰ δὲ ὁ βαρυνθεὶς τοῦ φιδεϊκομμίσσω συνομολογεῖ μὲν τὸν καταλελεῖφθαι παρ' αὐτοῦ φιδεϊκόμμισσον, ὑπὲρ δὲ τῶν ἀκείβειαν καταπτέχει τῶν νόμων λέγων, ὡς ὁ παρῆσαν πώτε μαρτυρῶν ἡνίκα ὁ φιδεϊκόμμισσον καταλιμπάνω, ὡς ματαίας ὅσης τῆς τοιαύτης δικαιολογίας, καταβαλεῖν ἀμαχὶ ὡς ἀναγκασθήσεται ὁ φιδεϊκόμμισσον.

DE SIN-

Legata nisi a testato relinq nequeunt fidei cōmissa etiā ab intestato

Et quia prima

Augustus Tribunian?

Nota iuris subtilitates & ueluti superstitiones nō ee minus curandas. Notandum documentū

DE SINGVLIS REBVS PER FIDEICOMMISSVM RELICTIS

Titulus XXIIII

Ο μόνον καθολικὰ φιδεϊκόμμισσα κατὰ τὰ ἴδια παρ᾽ ἡμῶν εἰρημένα δίκαιόν ἐστι καταλιμπάνειν, ἀλλὰ καὶ ἰδιωτικά. οἷον ἀγρὸν, οἰκέτας, ἐσθῆτα, ἀργύριον, νόμισμα. ἢ καὶ αὐτὸν τὸν κληρονόμον ἀξιῶσαι, ὥστε τινὶ τῶν ἐκτὸς ἀποκαταστῆσαι, ἤγουν καὶ ληγατάριον, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἀπὸ ληγαταρίου ληγάτου ὁ δίκαιον κατα-

A Legatario legatum reling non potest

Potest

λιμπάνεσθαι. καταλιμπάνομεν δὲ καὶ φιδεϊκόμμισσον, ὁ μόνον τὰ ἡμέτερα πράγματα, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ κληρονόμου, καὶ τὰ ληγαταρίου καὶ τοῦ φιδεϊκομμισσαρίου. ὁ μόνον δὲ παρακαλεῖσθαι δίκαιον τὸν πρᾶγμα ἑτέρῳ ἀποκαταστῆσαι ὅπερ ἔτυχεν αὐτοῦ καταλειφθέν, ἀλλὰ καὶ ἕτερον, εἴτε αὐτοῦ ὄντι, εἴτε καὶ ἀλλότριον. ἐὰν γὰρ ἀγρόν σοι καταλείπω, δίκαιόν σε ἀξιῶ, ἢ αὐτὸν τὸν ἀγρὸν, ἢ οἰκίαν, ἀντὶ τοῦ ἀγροῦ ἑτέρῳ δοῦναι, ἀσφαφόρου ὄντος πότερον σοῦ, ἢ ἀλλοτρία ὄντι ἡ οἰκία. τοῦτο δηλαδὴ παραφυλάττομεν, ἵνα μή τις πλέον ἀξιωθῇ ἑτέρῳ παρασχεῖν, ὧν αὐτὸς κοιδαίνει.

Notandũ impense hoc

τὸ γὰρ πλέον ἐν τοῖς φιδεϊκομμίσσοις, ἄχρηστόν ἐστιν. οἷον καταλείφασί σοι ῥ νομίσματα, ἐβάφισα δέ σε φιδεϊκομμίσσοις, ῥι νομισματῶν. εἰς τὸ ὑστέρ πλεον, ἀνυπόστατον τὸ φιδεϊκόμμισσον. ἡνίκα δὲ ἀλλότριον πρᾶγμα καὶ φιδεϊκόμμισσον καταλιμπάνεται, ἐπαναγκὲς ἐστι τοῖς ἀξιωθεῖσι τοῖς ἀποκαταστῆσαι. ἢ γὰρ ἀγοράσας δίδωσι τοῖς φιδεϊκομμισσαρίοις, ἢ εἰ μὴ δίκαιον, τῶν δεσπότῃσιν παρέχει.

Libertas

ὁ μόνον δὲ χρηματικὰ φιδεϊκόμμισσα δίκαιόν ἐστι καταλιμπάνειν, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίαν καὶ φιδεϊκόμμισσον δίδόναι συγχωρεῖ. δίκαιον γὰρ ἀξιῶσαι τὸν ἐμὸν κληρονόμον, τὸν δὲ μετὰ τὸν οἰκέτην ἐλευθεροῦσαι. ἤγουν τὸν ληγατάριον καὶ φιδεϊκομμισσάριον. διάφορον δέ ἐστι, πότερον περὶ τοῦ ἐμοῦ οἰκέτου παρακαλῶ τοῦτον, ἢ περὶ ἰδίου τοῦ κληρονόμου ἢ τοῦ ληγαταρίου, ἤγουν ἑτέρου τινός. δίκαιον γὰρ λέγειν. ἀξιῶ σε ὦ κληρονόμε ἤγουν ληγατάριε, τὸν δὲ σὸν τὸν οἰκέτην, ἢ τὸν μαβίου δοῦλον, ἐλευθεροῦσαι. ἀναγκάζεται γὰρ ἐκεῖνον ἀγοράσαι, καὶ ἐλευθερίαν τιμῆσαι. εἰ δὲ ὁ δεσπότης αὐτὸν ἀποδίδοσκει (ὁ δὲ γὰρ ἀναγκάζεται) μὴ λεγέτω τίς, ἀποβλύνεσθαι τῶν φιδεϊκομμισσαρίων ἐλευθερίαν διηλαδή, ἀλλὰ τέως μὲν ἡρεμεῖ καὶ ὑπόρθβιν ἔχει. καὶ εἴποτε δίκαιον γένηται, τότε τεθήσεται ἐλευθερία. ἐὰν γὰρ ὁ ἀξιωθεὶς ὅπως δίκοτε γένηται δεσπότης τοῦ τοιούτου οἰκέτου, ἀναγκάζεται αὐτὸν ἐλευθεροῦσαι. τοῦτο μὲν ἐν ᾧ ὁ τοῦ οἰκέτου δεσπότης, ὁ δὲ ἀπὸ γνώμης τοῦ τεσσαρῶν ἔχει. εἰ γάρ τι κοιδαίνοι ἐκ τῆς τοῦ δεδεμένου βουλήσεως, ἀναγκάζεται πάντως ἐκποιεῖν τὸν οἰκέτην.

Τέως tunc

Qui autẽ

ἐὰν τὸν ἐμῶν οἰκέτην καταλείφω φιδεϊκομμισσαρίαν ἐλευθερίαν, ἐλευθερωθεὶς, ἐμὸς ἀπελεύθερος γενήσεται. ἀλλὰ τοῦ ἐλευθεροῦσαντος, τουτέστι τοῦ τιθεμένου τὸν φόβον τῆς ἐλευθερίας. εἰ μέν τι δεῖκτον ἐλευθερίαν κατέλιπεν τοῦ οἰκέτου μου· εἶπον γὰρ κελεύω σὲ χρὸν ἐλεύθερον εἶναι, ἢ σὲ χρὸν

Directa libertas ad differentiã fideicõmissariæ

Τέως · 7. tunc

χρὸν ἐλεύθερον ἔσω, ἀπελεύθερος ἐμὸς ἔσται ὁ σὸς χρὸν. κληθήσεται δὲ οὗτος παρὰ τοῖς νομικοῖς, Orcinus libertus. τουτέστι χαρωνιανὸς ἀπελεύθερος. ἐκείνῳ δὲ μόνῳ τοῦ οἰκέτου μόνῳ δίδωμαι δεῖκταν ἐλευθερίαν καταλιπεῖν, ὃς ἐν ἐμαυτοῦ καιρῷ ὑπὸ τὸν ἐμὸν τελεῖ δεσποτείαν, ἐν τῇ τρίκοτε τῆς διαθήκης, καὶ τῶν ἐμῶν τελευτῶν. δεῖκτος δὲ ἐλευθερία τότε καταλιμπάνεται δοκεῖ, ἡνίκα μὴ ἀξιοῖ ὁ δεδεμένος ἕτερον παρασχεῖν τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ᾽ αὐτὸς ὡσπερεὶ ἐκ τῆς οἰκείας διαθήκης βούλεται αὐτῷ καταφορέας τὴν ἐλευθερίαν.

Orcinus libertus . 1. charontis

Directa libertas quando & quomodo dabatur

Verba

ἔστι δὲ καὶ ῥήματα περιεγράφοντα πρὸς φιδεϊκομμίσσου δόσιν. πρὸς μὲν, μάλιστα δὲ τούτοις ἐν πολιτείᾳ καὶ ἐν χρήσει ὄντα peto, rogo, volo, mando, fidei tuæ committo. τουτέστι ἀπαιτῶ, παρακαλῶ, βούλομαι, ἐντέλλομαι, πίστει σῇ βεβαιῶ. ἃ τινα καὶ ἰδία λεγόμενα, καὶ ἅμα καὶ τοῦτον, τὴν αὐτὴν ἐπέχει δύναμιν.

DE CODICILLIS

Titulus XXV

Ἰστωμὲν λοιπὸν περὶ κοδικέλλου. κοδικέλλος δέ ἐστιν, ἐλλιπὴς ἐν διαθήκῃ γνώμης τεσσάρων ἀναπλήρωσις. ἔστι δὲ ἐκ ἄρχαιον περὶ τῆς ἀρχαιογονίας τῶν κοδικέλλων διαλεχθῆναι. πρότερον, ὡδὶ τῶν αὐγούστου χρόνων, ἡ τῶν κοδικέλλων κρίσις, ἐκ λῶν ἐν χρήσει. πρῶτος δὲ λούκιος λεντοῦλος τούτου ἠξεύρε καὶ εἰς πολιτείαν ἤγαγεν. ὁ γὰρ λεντοῦλος ἐν ῥώμῃ διαβεβλῆς, ἔγραφε κληρονόμον τὴν ἰδίαν θυγατέρα, καὶ αὔγουστον τὸν βασιλέα, καὶ ἑτέρους. εἶπε δὲ ἐν τῇ διαθήκῃ οὕτως. ἐάν τινα κρίσω μετὰ τοῦτο κοδικέλλον, ἰσχυρὸς ἔσω, τουτέστι ἐνομοθετεμάτουσιν τὸν ὀνόμενον κοδικέλλον. ἐκδημήσας δὲ τὴν ἀφρικὴν, εἶτα μέλλων ἐκεῖ τελευταῖν ἐκρίνετο κοδικέλλον, ἐν ᾧ κοδικέλλῳ ἠξίωσε τὸν αὔγουστον, μονοκὸν ὄντα αὐτὸν κληρονόμον κρῖναι τί. οἷον καταστοχάσαι τινὶ οἰκίαν, ἢ κρῖναι, ἢ καὶ ἕτερόν τι τοιοῦτο τρόπον. κατέλιπε δὲ καὶ φιδεϊκόμμισσα καὶ ληγάτα τίσιν ὀνομαστὶ ἀπὸ τῆς οἰκείας θυγατρός. τῆς διαθήκης δὲ μετὰ τὴν τοῦ λεντούλου τελευτὴν ἀναγνωσθείσης, πρεσβεύσαντες δὲ καὶ τοῦ κοδικέλλου, αὔγουστος ὁ βασιλεὺς, ἀποπλήρωσε τὴν οἰκείου πρόσωπον τὰ βουληθέντα τοῦ λεντούλου. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ συγκληρονόμοι, τὴν αὔγουστον μιμησάμενοι, παρέσχον τὰ φιδεϊκόμμισσα. καὶ ἡ λεντούλου δὲ θυγάτηρ, τὰ παρ᾽ αὐτῆς ὀνομαστὶ καταλειφθέντα λήγατα, πρόσωπος μὴ δυναμένοις λαμβάνειν κατέβαλε. καὶ τοῦτον οὕτω παρακολουθησάντων, λόγος ἦν θειότατον αὔγουστον συγκαλέσασθαι τοὺς τότε σοφοὺς, ἐν οἷς καὶ τρεβάτιον, ὅστις κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὡδὶ πεδούσει νόμων ἦν αὐθεντία μεγίστη. ζητεῖται δὲ παρόντων τῶν νομικῶν, εἰ δεῖ ἐκεῖνον δεχθῆναι τὸν κοδικέλλον, ἢ εἰ τῶν νομικῶν ὁ κ ἀφίσκε λογισμῶν. τοῦτο τίνιν ἐπερωτήσαντος αὔγουστου, λέγεται τὸν τρεβάτιον εἰπεῖν ὡς αὔγουστε, χρησιμώτατον, καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐκεῖνον τὸν τῶν κοδικέλλων ῥωμαίοις, διὰ τὰς μεγάλας καὶ μακρὰς ἀποδημίας, αἷς τινὸς

Trebatius

Codicilli diffinitio

Augustus

1. Lentulus

σωκεχεῖς ἦσαν παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ἀλλ' οὗς ἀνακύπτοντας πολέμους. ἵνα ἐάν τις ἀλλοθνείαν μὴ ἀλλήνται πρᾶξαι, ἀφορῶν τῶν εἰς τοῦτο πεπτωκότων, κωλύκελλον πρίσαι. μετ' ἐκείνους δὲ οὗς χρόνους ὁπότε καὶ Λαβεὼν ὁ νομικὸς κωλύκελλον πρίσας, ἐτελεύτησε, τὰ ἀρχαῖα γεγονῶν ἀμφισβήτησις, νόμιμον ἔχειν σύνασιν οὗς κωλυκέλλους. τὸ μόνον δὲ ἀλοθνείας γενομένης ἀλλά τοι κωλύκελλον γράφειν, ἀλλὰ καὶ ἀκολουθεῖ τελευτῶν, ἐν αὐτῷ φ. ἀδεικόμενα συγκεχώρηται καταλεῖψαι. εἰ δέ τις κωλύκελλος πρίσας, τῇ γραφῇ τοῦ τῶν πεπρικότας ἀλόθητι μὴ ταῦτα, παπινιανὸς τὸ βούλεται οὗς πλογεγραμμένου ἐρρῶσθαι κωλύκελλος· εἰ μὴ ἄρα ἰδίως ἐν τῇ ἀλοθνείᾳ ἐκομιζομένου αὐτοῦ ἐπῶν, οὗς πρὸ τῆς ἀλοθνείας μὲ γενομένου κωλύκελλος ἰσχύειν βούλομαι. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παπινιανός. σεβῆρος δὲ καὶ αὐτωνῖνος αὐτέγραψαν οἱ θειότατοι, τὰ καταλειφθέντα φιλοικόμενα ἐν τοῖς κωλύκελλοις, τοῖς πρὸ τῆς ἀλοθνείας γραφεῖσιν, ἀκωλύτως ἀπαιτεῖσθαι καὶ μὴ γενομένης κομιζομένου. εἰ μὴ ἄρα δείκνυται ὁ τεσταντωρ τῶν ἐν τῷ κωλύκελλω γεγραμμένων ἀναχωρήσας. ἔστι δὲ γνωστὸς καινὸν ὁ λέγων, Non possum codicillos faciens dicere, Ille mihi sit hæres. τουτέστιν, ὁ βούλομαι κωλύκελλον πρὸν λέγειν, ὁ δεῖνα ἔσω μοι κληρονόμος. ὕστερον γράφειν, ὁ ἡμῖν μοι ἔσω ἀξιοδεδωτος. ἵνα μή τις σύγχυσις γένηται, μᾶλλον ἀλοθνείας κωλυκέλλου, καὶ εἴπαν ἀκολουθεῖν. ταῦτα γὰρ ἐν ἀλοθνείᾳ γίνεται. ὥς τε δὴ ὡς εἴρηται, ὅτε ἀξιοδεδατοῦν, ὅτε γράφειν κληρονόμον βουλόμενον ἐν κωλυκέλλῳ. φιλοικόμενα δὲ ἰδίαν δὲ κληρονομίαν βουλόμενον καταλιμπάνειν. ὁ τρόπον δὲ ὁ καινὸν ὁ εἰρημένος ἰσχύει, ὅπερ ἐάν γράφω περὶ μου πόρρω κληρονόμον, ὃ βούλομαι ἐν κωλυκέλλῳ αἴρεσιν αὐτῷ πλοῦτεῖναι καὶ λέγειν. ἔσω μοι κληρονόμος Si navis ex Asia venerit. ἐὰν γὰρ δεξώμεθα τῶν αἴρεσιν, ἀρνησάσης αὐτῆς, ἐυρίσκεται ὁ τεσταντωρ, ἀλλ' τῆς ἐν αὐτῷ βουλομένης αἱρέσεως, ἀφαιρῶν τὸ πεῖμα τῶν κληρονομίαν. ἀλλ' ὃ δὲ τῷ γραφέν κληρονόμω ἐν τῇ ἀλοθνείᾳ ἀρείκτως, βουλόμενον ὑποκαδίσαν ἐν κωλυκέλλῳ καὶ λέγειν. ἐάν ὁ πεῖμος ὢν ἐν τῇ ἀλοθνείᾳ ἐνεστάμενον κληρονόμον, μὴ γένηταί μοι κληρονόμος, ἔσω μου σεκρῶδος κληρονόμος. καὶ ἕνα καὶ πλείους βουλόμεθα πρεῖν κωλυκέλλους. γινομένων δὲ κωλυκέλλων, ὃ δεμίαν ἐπιχωρῶμεν τάξιν, ὡς τῇ τοῦτων γραφῇ. ὥσπερ ὡς τῆς ἀλοθνείας λέγομεν πλογεῖσθαι τὸν ἐνεστάσιν, καὶ ὅτι μόνοι πάντες μαρτυροῦσι.

Τοῦ βιβλίου τέλος

Διὰ τοὺς ἀνακύπτοντας πολέμους

Labeo

Non tantũ

Papimanus

Seuerus Antoninus

Codicillis

ἀναχωρήσας τὸν τῷ κωλυκέλλῳ

Regula generica

INSTITVTIONVM

LIBER TERTIVS

DE HAEREDITATIBVS QVAE AB INTESTATO DEFERVNTVR

Titulus I

ΕΤΑ ΤΗΝ ἔκβυσιν τῶν κατ' ἐδόν κτήσεων, ἀξιωμένοι περὶ τῶν καθομάδα ἀλλέγεσθαι, ἢ ἐξωμεθα τῆς κληρονομίας ἐπέντοι τούτῳ ἢ ἐκ ἀλοθνείας, ἢ ἀξ ἀλοθέτου εἰς ἡμᾶς καταφέρεσθαι ἐπέντοι ὅσα τὰ ἐκ ἀλοθνείας ὡς ἐν εἰσαγωγῇ, ὡς οἷόν τε ἀνελλιπῶς ἀλλ' τῶν ἀκολουθίαν, ἐπέντοι καὶ περὶ ληγατῶν καὶ φιδεικομμίσσων νῦν εἴπωμεν περὶ τῶν ἀξ ἀλοθέτου κληρονομιῶν. χώρα δὲ τούτοις, ἵνα τὶς μὴ ἀλοθέμενον τελευτήσῃ. τελευτᾷ τὶς ἀκολουθεῖ, ἢ φαίνεται, ἢ νόμῳ. φαίνεται μὲν, ἵνα τὶς παντελῶς μὴ πρίσῃ ἀλοθείας. νόμῳ δὲ, ἵνα τὶς πρίσῃ ἀλοθείας, ἐὰν ὁ νόμος ἢ πρόσιεται. ἢ γὰρ non Iure Ciuili facta, τουτέστι ἢ δικαίῳ πολιτικῷ γεγενημένη ἢ δὴ, παραλειφθέντων τῶν ὅρων, τῶν εἰς ἀκριβῆ σωτεινόντων ἀλεύτωσιν ἀλοθείας. ἢ τυπωθεῖσα ἰσχυρῶς γέγονε ἐξῶτα, τουτέστι ἐνηγυμένη. οἷδας δὲ ἢ ἐξῶτερον πρόσις συμβαίνει τρόπις. πρόσμε πεπαιτεῖτε φυετῷ. τουτέστι υἱοῦ γεννηθέντος μὲν τῶν τῆς ἀλοθείας πρίσιν, καὶ καινῷ σόῳ ἐπαναβαίνοντι, ἢ καινῷ σόῳ ἐπιγενομένῳ. ἢ ἴνειτος, τουτέστιν ἄκυρος ἀπτελεῦθῃ, δι' ὧν ἐπέσῃ κάπιτις δημιουτίονα ὁ τεσταντωρ ἐν ᾗ καὶ ἐτελεύτησε. ἢ μηδένος τοιοῦτο παρακολουθήσαντος, ὁ γραφεὶς κληρονόμος ὁ προσῆλθε τοῦ κλήρου. ἀλοθέτου τίνων τελευτήσαντος· τινος κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, ἡ κληρονομία κατὰ πρώτην τάξιν ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου νόμου, εἰς τοὺς σούς παραγίνεται κληρονόμους. σούοι δὲ κληρονόμοι νομίζονται, καθὰ καὶ ἐν τῇ πολαβόσῃ εἰρήκαμεν ἐνσιτοτίωνι, οἱ ἐν πρεσταντε ὄντος τοῦ τελευτήσαντος, οἷον υἱός, θυγατήρ, ἔγγονος ἐγγόνη, οἱ ἀπὸ τοῦ πρωτελευτήσαντος υἱοῦ. προέγγονος προεγγόνη, οἱ πρὸ τῆς ἐμῆς τεχθέντος τελευτῆς ἐκ τοῦ ἐγγόνου, ὃν ὁ ἐμὸς ἐγγόνος γεννῶν υἱός. ὃ ἀλαφόρομαι πρόδρομον φυσικοὶ παῖδες εἰσίν, ἢ θεοί. τούτοις δὲ τῆς σόοις σωριθμεῖσθαι ἀναγκαῖον καὶ τοὺς μὴ τεχθέντας μὲν ἀπὸ νομίμων γαμμῶν, ὑπὸ δεθέντας δὲ καθὰ τοῖς βασιλικοῖς πολιτεύεται ἀλαταξεῖ βουλευτηρίῳ πόλεως. γενόμενοι γὰρ βουλευταὶ, τὰ τῶν σούων ἔξουσι δίκαια. πρόσθεν τούτοις καὶ ὅς ἡ τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως ἐπιγόνοις διαταξις, κελεύ

καταφέρεσθαι deferri unde καταφορά delatio

Raptu & irritu testamẽtũ quot modis fiat

Intestatorũ

sui hæredes q

Quibus

Curiæ traditi q intelligãt

ὅστε νῦν ἃ τὶς ἐμίγη τινὶ γυναικὶ ὁ γαμικῇ διαθέσει, οὗ ἐκ νόμων γαμετοῦ ἔχειν ὀνομάζεται. εἰ γὰρ τεχθεῖεν ἐκ ταύτης παῖδες, τῆς δὲ σοργῆς ἐντευθεν αὐξανομένης, προικῶα πῶς αὐτοῖς συμβόλαια τρίσετται, οὗς τεχθέντας, ἢ τὰς τεχθείσας, ὁ μόνον μὴ τοῖς τοῦ προικῶος γραφοῖς, ἐνόμοις καὶ ἰμπρετεσάτοις γίνεσθαι τοῖς πατρῴοις, ἀλλὰ καὶ οὗς πρὸ τῶν προικώων τεχθέντας. ὃι καὶ τοῖς μὴ τοῦτα πρόφασιν παρέχον τοῦ κτήσασθαι τὸ τιμώτατον τῶν νομίμων παίδων ὄνομα. κρατεῖν δὲ δοκεῖ ὁ θειότατος ἡμῶν ἐκέλευσε βασιλεὺς, ὡδὶ τοῖς γνησίοις πρὸ τῶν προικώων, εἰ καὶ μηδένα μὴ τὰ προικῶα τεχθεῖεν σωέβη, ἢ καὶ τεχθέντας ἐτελεύτησαν. ὁ δὲ ἔγγονος ἢ ἐγγόνη, καὶ ὁ προέγγονος ἢ προεγόνη, σωαριθμοῦνται τοῖς σόοις κληρονόμοις τὴν νικοῦντα, ἡνίκα τὸ προσλαμβάνον αὐτοῦ πρόσωπον ἐπαύσατο εἶν ἰμπρετεσάτου τοῦ οἰκείου γονέως, τελευτῇ τυχόν, ἢ ἄλλῳ τρόπῳ, οἷον ἐμαγκιπατίονι. εἰ γὰρ καὶ δοκεῖ τὸν χρόνον τὸν ὧ τὶς τελευτᾷ τὸν υἱὸν ἀπαιτήσαντα ἔχειν, ὁ δὲ αὐτοῦ ἔγγονος, εἶν σοῦ δὲ συγχωρεῖται. τὸ αὐτὸ καὶ ὡδὶ τῶν λοιπῶν παίδων. ὧν ὧ γὰρ ἀπαιτήσιον ἔχω τὸν υἱόν μου, ἢ τούτου τελευτήσαντος τὸν ἔγγονον τὸ δὲ αὐτοῦ, ὁ προέγγονος ὁ δύνατο σοῦ εἶν. καὶ ἐν τοῖς πρόσμοις δὲ τὶν ἐυρεῖν τὸν σοῦν, ἀλλ' ἐν ἐκείνοις ὅι τινες εἴη ζῶντες ἐτέχθησαν τοῦ πατρὸς, ἢ μέλλον εἶν ἰμπρετεσάτε. ὅι δὲ σοῦοι κληρονόμοι καὶ ἀγνοοῦντες γίνονται κληρονόμοι, ἤτοι ἀναφαίνονται. ἀμέλει καὶ μεμνήσθαι ὁ δὲν ἤπορ κληρονόμοι γίνονται. κανόνα γὰρ ἴδοι κοβολικόν, δὲ ὧν αἰτιῶν ἀγνοοῦσιν ἡμῖν προσωρίζεταί τι, ἐκ τούτων τῶν αἰτιῶν, καὶ μανόμενοι κτῶνται. ἐοίκασι γὰρ τοῖς ἀγνοοῦσι. ἅμα τῇ τελευτῇ τοῦ πατρὸς, ὥσπερ κοντινυατεύεται ἡ δεύτερεια. τοῦτέστιν ὁ λέγομεν ὅτι τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς τὰ πράγματα ἐπαύσαντο εἶναι ὑπὸ τῶν τοῦ τελευτήσαντος δεσποτείαν, εἶτα μὴ χρόνον τινὰ ὑποβάλλειν τῇ τοῦ παιδὸς ἀγχοσίᾳ, ἀλλὰ ἀδιακόπως, καὶ ὁ δίγνος μέσον παρακολουθοῦντος ἡ δευτερεία σωαστῶς ὁ δίγνος διαλείποντος χρόνου, ὑπὸ τῶν τοῦ παιδὸς ἀγχοσίαν ἐυρίσκεται. ὅθεν ὁ δὲ τελευτήσαντος τοῦ πατρὸς, εἰ ὁ παῖς αὐκβος εἴη, πρὸς κτῆσιν τοῦ πατρῴου κλήρου δεῖται τῆς τοῦ ὠλητρόπου αὐθεντίας. διὰ τὸ καὶ ἀγνοοῦσι αὐτοῖς οἷα σόοις κληρονόμοις μεταφορέεσθαι τῶν κληρονομίαν. ἀλλ' ὁ δὲ ὁ ἔφηβος μὲν, ἀφῆλιξ δὲ ἢ ὁ μεμηνὼς δεῖται πρὸς δόξαν τῆς τοῦ κουρατωρος σωαινέσεως. καί τι κληρονομίαν ἐξῶν ἀδιτοῦ, ὁ μὲν παρὰ γνώμων τοῦ ὠλητρόπου, ὁ δὲ δίχα τῆς τοῦ κουρατωρος σωανέσεως ὁ δύνατο. ἔστιν ἐυρεῖν θέμα, ὧν τὶς κατὰ μὲν τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς ὁ κ ἔστιν ἰμπρετεσάτε τοῦ πατρος. γίνεται δὲ ὅμως αὐτοῦ σοῦ κληρονόμος. οἷον ὁ ἐμὸς υἱὸς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐλήφθη, μετὰ χρόνον τῆς ἐμῆς τελευτῆς ὑπέστρεψε. τὸ δίκαιον τοῦ πολιμνίου, σοῦν αὐτὸν ἀποτελεῖ κληρονόμον. καί τι ὑπαρχούσιον ὁ κ ὄντα μὴ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου συμβαίνει εἶναι μέν τινα ἐν τῇ ἐμῇ φαμιλίᾳ κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐμῆς τελευτῆς, σοῦν δὲ μὴ γίνεσθαι κληρονόμον. οἷον ἐτελεύτησε πεῖμος ὑπαρχούσιον ἔχων υἱόν. μετὰ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν, ἀπετέθη κα

Ita demum

Sui autem

Regula generalis

ἀδιακόπως

Interdum

θέμα. 1. casus

∴ ∫ altero

θη κατηγορία κατὰ τοῦ τελευτήσαντος, ἐπάγεσθαι τὸν τῆς τυραννίδος ἔγκλημα. τῇ γὰρ τελευτῇ τῶν ἐγκλημάτων ἀκρεβεστέρων, δοκεῖ καὶ κατὰ τῶν τελευτώντων κινεῖσθαι. ἀπεδείχθη τύραννος ὁ πεῖμος, λῆφος ἐξωιέχθη δοκεῖ μιμούσασθαι, ὁ φίσκος τῶν τότε διαδέχεται πολιουσίαν, καὶ συμβαίνει τὸν ὑπεξούσιον αὐτοῦ κληρονόμον μὴ γίνεσθαι. ἀλλ' ἐὰν τις τὸν ἀκριβὲς ἐξέταση, αὐτῇ μὲν τῇ ἀκριβείᾳ καὶ τοῦ νόμου γίνεται κληρονόμος, παύεται δὲ κληρονόμος εἶναι, τῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μνήμης καταδιαθείσης. ἰδοὺ τίνων θέμα ὧν ὁ τὸν ἀσώματον τῆς κληρονομίας ὄνομα ἔμπαλιν τινὶ ἀφίσεται ἀπ' αὐτοῦ. ἔχων υἱὸν ὑπεξούσιον, ἤγουν θυγατέρα, καὶ ἀπὸ υἱοῦ προτελευτήσαντος ἔγγονον ἢ ἐγγόνην, ἐτελεύτησεν ἀδιαθετος. ἤξουσιν ὡδὶ τὸν κλῆρον αὐτοῦ, ἅμα ὁ υἱὸς, ἤγουν ἡ θυγατήρ, καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ προτελευτήσαντος υἱοῦ ἔγγονος, ἤγουν ἐγγόνη. καὶ ὁ δὲ ὁ ἐγγύτερος ὧν τοῦ βαθμῶν, τοτέσιν ὁ υἱὸς ἀποκλείει τὸν ἐπέκεινα, ἤγουν τὸν ἔγγονον. δίκαιον γὰρ ἔδοξεν εἶναι, ὥστε τὸν ἐγγόνου, καὶ τὰς ἐγγόνας, εἰς τῶν τοῦ οἰκείου πατρὸς ὑπεισιέναι τάξιν τοῦ αὐτοῦ λόγῳ εἰ καί τις τελευτήσει, ἔγγονον, ἢ ἐγγόνη ἀπὸ πρίμου τοῦ προτελευτήσαντος υἱοῦ καταλιπὼν, καὶ ἀπὸ ἐγγόνου καὶ αὐτοῦ τελευτήσαντος προέγγονον, ἢ προεγόνη, ὁ ἔγγονος ὁ ἀπὸ τοῦ πρίμου, καὶ ὁ προέγγονος ὁ ἀπὸ τοῦ ἐγγόνου, ἅμα κληρονομοῦσιν. ὥσπερ γὰρ οἱ ἔγγονοι τῶν τῶν υἱῶν, οὕτω καὶ οἱ προέγγονοι τῶν τῶν οἰκείων προγόνων τάξιν ὑπεισέρχονται. ὅθεν ἀκόλουθόν ἐστι λέγειν οὐχ ἰμ κάπιτα. ἀλλ' ἰμ σίρπεμ διαιρεῖσθαι τῶν τοῦ τελευτήσαντος πολιουσίαν. ὥς τε ὁ μὲν υἱὸς, λήψεται τὸν ἥμισυ τῆς κληρονομίας, οἱ δὲ ἐκ τοῦ προτελευτήσαντος υἱοῦ ἔγγονοι, δύο ἢ καὶ πλείονες ὄντες τὸν τὸ ἕτερον λήψονται ἥμισυ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τούτων πατὴρ πολιὼν, ἐλαμβανε τὸν ἥμισυ, ὅτι δὲ τὸν ἐκείνου τόπον ὑπεισελθόντες εἰσὶν, εἰκότως, ὥσπερ ἐξαίρεσιν ἐδίδοται πολιόντι, οὕτω καὶ αὐτοῖς. εἰ δὲ καί τις ἐτελεύτησεν, υἱὸν μὲν μὴ καταλιπὼν, ἀπὸ δὲ δύο υἱῶν προτελευτησάντων ἐγγόνους, ἀπὸ μὲν τοῦ ἑνὸς ἕνα ἔγγονον, ἢ καὶ δύο, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου τρεῖς ἢ τέσσαρας, ὁ μὲν εἷς, ἢ καὶ οἱ δύο τὸν ἥμισυ μέρος, οἱ δὲ γ', ἤγουν οἱ Δ τὸν ἕτερον ἥμισυ λαμβανουσι. νῦν κα δὲ ζητοῦμεν εἰ ὁ δεῖνα, ὡς σοῦ δύναται ἀναφαίνεσθαι τοῦ τελευτήσαντι κληρονόμος, τότε ἀπαιτεῖν εἶναι παρ' αὐτοῦ τὸν σοῦν, ἡνίκα δεῖκνυται ἀδιαθετος ὁ τελευτήσας. δοκεῖ δὲ συμβαίνει, ὁ μόνον ἡνίκα παντελῶς μὴ γένηται διαθήκη, ἀλλὰ καὶ ἡνίκα γένηται μὲν, μηδεὶς δὲ ἐντεῦθεν κληρονομήσει. διὸ ἐὰν τις ἔχων υἱὸν ὑπεξούσιον, καὶ ἔγγονον ἐκ τούτου, τὸν υἱὸν ἐξεδεδατεύσας, ἐξωτικὸν γραφῇ κληρονόμον. μετὰ δὲ τελευτῶν τοῦ διαθεμένου ἔτι δασκεωρμένου τοῦ ἐξωτικοῦ, ὁ υἱὸς τελευτήσῃ, μετὰ ταῦτα δὲ ὁ ἐξωτικὸς ἢ ἑπτοδιατεύσῃ, ἢ μὴ δυνηθῇ κληρονομῆσαι, τυχὸν γὰρ ὑπὸ αἵρεσιν ἐγραφη κληρονόμος, καὶ ἡ τῆς ἐνεστώσης ἠτόνησεν αἵρεσις, ὁ ἔγγονος σοῦ τοῦ παστωτω γενήσεται κληρονόμος. ἐπειδὴ καθ' ὃν γέγονε χρόνον δῆλον, ἀδιαθετον τετελευτηκέναι τὸν τεσάτωρα, μόνος ὁ ἔγγ-

Τῶ τῆδε τῶ ἐγκλήματα ἀπο σβέννυνται

Cum filius

Τυραννίς p duellio

Νὸ in capita sed in stirpe dimidi defuncti heredi tatem.

Cum autē quaritur

/.concepti.
in utero.m.

ὁ ἔγγονος εὑρίσκεται ἐν τῇ αὐτοῦ φαμιλίᾳ, διὰ τὸ τελευτῆσαι ἐν ᾧ μετα-
ξὺ τὸν υἱόν τε αὐτοῦ χώραν ἔχει, εἰ ζῶντος μὲν τοῦ παππου σωεληφθη
ὁ ἔγγονος. μετὰ δὲ τὴν αὐτοῦ τελευτὴν ἐτέχθη, καὶ εὑρέθη μόνος ὁ ἔγγο-
νος ἐν τῇ τοῦ τελευτήσαντος ὢν φαμιλίᾳ, μὴ πολαμβανόμενος κατὰ
τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὅτε ἠξιωτικός, ἢ γνώμῃ, ἢ τύχῃ οὐκ ἐκληρονόμησεν. εἰ δὲ
ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἔγγονος σωεληφθη, καὶ ἐτέχθη μετὰ τὴν τοῦ παππου τελευ-
τὴν, εἶτα τοῦ μέσου τελευτήσαντος ὁ ἠξιωτικὸς οὐκ ἐκληρονόμησεν, ὁ ἔγγο-
νος οὐκ ἔτι γίνεται σοῦος κληρονόμος. ὃ δὲν γὰρ εἶδος συγγενείας πρὸς
τὸν διαθέμενον ὁ τοιοῦτος ἔχει. ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖνος τοῖς παισὶ σωαριθμη-
θήσεται, ὃν ὁ ἐμὸς υἱὸς ὁ ἐμαγκίπατος ὢν ἔλαβεν εἰς θέσιν. εἰ γὰρ συμβῇ
με τελευτῆσαι ἀδιαθέτον, τοῦ ἐμαγκιπάτου παιδός μου πολιτευτή-
σαντος, ὃν ἔλαβε πρεσβὺν αὐτὸς ὁ ἐμαγκίπατος εἰς θέσιν, οὗτος οὐ διά-
δέχεται τὰ ἐμὰ δίκαια, οὐδὲ ἐν εἶδος πρὸς ἐμὲ συγγενείας προέχεσθαι
δυνάμενος. οὐ μόνον δὲ γνήσιοι κληρονόμοι οἱ εἰρημένοι ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ
ἀδύνανται, ἀλλ' οὐδὲ αἱτῆσαι διακαρχίαν οἷοί τε εἰσὶν ὡς κοινωνοί. τῶν-
τα μὲν οὖν πρὸς τὸν σόον κληρονόμων. οἱ δὲ ἐμαγκίπαροι παῖδες κα-
θὰ εἰρήκαμεν καὶ ἐν τῇ διαθήκῃ ἐνεστάτοι, ὅσον μὲν ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ οὐ-
δὲν πρὸς σὲ οἰκεῖον γονεῖς ἔξουσι δίκαιον. ὅτε γὰρ σοῦοι κληρονόμοι δύ-
νανται γενέσθαι, διὰ τὸ παύσασθαι αὐτοῦ εἶναι ἐν πρεσβυτέρου γονέως.
ἀλλ' οὐδὲ ὡς κοινωνοὶ τοῦ δυνάμει διαδέκτου κληθήσονται, διὰ τὸν ἐνέστη-
κεν κάπιτης δημευτίονα. ὁ δὲ πραίτωρ, ὁρῶν εἰς τὸ φύσει δίκαιον, δίδω-
σιν αὐτοῖς τὴν unde liberi διακαρχίαν, καλῶν ἐπὶ τὰ πράγματα τοῦ τε-
λευτήσαντος, ὥσπερ εἰ καθ' ὃν ἐτελεύτα τὸν καιρὸν ἔχων αὐτοῦ τὸν δεσπό-
σιν. εἴτε μόνοι εἰσὶν, εἴτε τὸν δεσπότην ἔχει παῖδας ὁ τελευτήσας. ἅμα
γὰρ αὐτοῖς κληρονομήσουσιν. ἀμέλει, ἐάν τις ἀδιαθετος τελευτήσῃ, δύο
παίδων τὸν ὄντων, ὧν ὁ μὲν ἐν ἐμαγκίπατος, ὁ δὲ ἐν πρεσβύτερος, ὁ μὲν τὸν ἐ-
ξουσίας, ὅσον ἀπὸ τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας μόνος κληρονομήσει, ἔχων
παρ' ἑαυτῷ τὸ τοῦ σόου δίκαιον. ἐπειδὴ δὲ ἐμαγκίπατος τὸν τῆς ἐνδυ-
γείας βοηθεῖται τοῦ πραίτωρος, καὶ εἰς τὸ ἥμισυ καλεῖται, συμβήσεται
τοῦτο τῷ τρόπῳ τὸν σοῦον δι' ἀκρτελίσματος, μὴ εἰς ὁλόκληρον, ἀλλ' εἰς
μόρος κληρονομεῖν. ἔχον δύο παῖδας τὸν ἐξουσίους Πρῖμον, καὶ Σε-
κοῦνδον, ἐπρίσατο τὸν πρῖμον ἐμαγκίπαρον, ἐν πρεσβύτερον παρακρατήσας
τὸν σεκοῦνδον. ὁ πρῖμος γνόμενος ἐμαγκίπατος, δίδωκεν ἑαυτὸν εἰς θέ-
σιν πτίω. ἐὰν συμβῇ με ἀδιαθετον τελευτῆσαι, ὁ σεκοῦνδος μόνος μὲ
διαδέχεται. ὁ μὲν καὶ πρῖμος, ὁ ὢν τῇ θετῇ ὢν πτίς φαμιλίᾳ. οὗτος γὰρ
ὁ παῖς ἀνὴρ τὰ ἐμὰ ὁ παραγίνεται πράγματα. τοῦτο δὲ λέγω, μόνον εἰ
καθ' ὃν ἐτελεύτων ἐγὼ καιρὸν, ἦν ἐν τῇ θετῇ φαμιλίᾳ. εἰ γὰρ ἐμοῦ ζῶντος
ὁ πτίος ἐπρίσαν αὐτὸν ἐμαγκίπαρον, ὁμοίως παραγενήσεται εἰς τὰ πρά-
γματα ἐμοῦ τοῦ φυσικοῦ πατρός, ὥσπερ εἰ ἐγὼ ἐπρίσατο αὐτὸν ἐμαγκίπα-
ρον, καὶ ὁ δέκρετος τοῦ θετοῦ γέγονε φαμιλίαν. ἀκόλουθον οὖν ἐστι λέγειν
ὅσον

Emancipati

Vnde liberi. Bonorum possessio

διαδέχεται με

Ait his qui

Deest hic ad complementum sententiae ex inst. lat. Et quantum ad naturalis patris bona pertinet nihilo magis liberorum gradum nanciscuntur.

ὅσον πρὸς τὸν γενόμενον αὐτοῦ θετὸν πατέρα, ἠξιωτικὸν αὐτὸν εἶναι. εἰ δὲ με-
τὰ τὴν ἐμὴν τελευτὴν ἐμαγκίπαρον αὐτὸν ὁ τίτος ἐπρίσατο, καὶ πρὸς ἐκεῖ-
νον ἠξιωτικὸς φανήσεται. οὗτος δὲ οὕτως ἔχειν ἤρεσεν, ἐπειδήπερ ἄδικον
εἶναι νενόμισται, ἐν οὐσίᾳ εἶναι τοῦ θεοῦ πατρὸς, εἰς τίνα δεῖ παραγενέ-
σθαι τὸ φυσικοῦ γονέως τὰ πράγματα, πρότερον εἰς τοὺς υἱοὺς, ἢ τοὺς ἀδυνά-
τους. ἐὰν γὰρ ἔχῳ υἱόν, πρίσῃ τοῦτον ἐμαγκίπαρον, παραλάχῃ δὲ οὗτος
ἐὰν ἐν ἀδρογατίονα πτίῳ, τελευτήσῃ δὲ ἀδυνατος ἔχων, ἔξεστι πτίῳ
ἐν τῇ θέσει παρακρατῶν τὸν παῖδα, πάροδον δοῦναι τοῖς ἀδυνάτοις εἰς
τὴν ἐμὴν κληρονομίαν. ἤγουν ἐὰν βουληθῇ πρίσῃ αὐτὸν ἐμαγκίπαρον ἐ-
μοῦ τελευτήσαντος, ὡς τε ἠξιωθῆναι μὴ τοῦ ἀδυνατος, τοῦτον δὲ κλη-
θῆναι ἀνὴ τὴν ἐμὴν πολιουσίαν, ἀκωλύτως πράξει τοῦτο. ἀκριβέστερον δὲ εἰ-
ρήκαμεν εἶναι τὸν ἐποκεῖσθαι ἐν ἠξιουσίᾳ τοῦ θεοῦ πατρὸς, ἐπὸ τίνων δεῖ με
κληρονομεῖσθαι, πρότερον, ἐπὸ τοῦ υἱοῦ μου, ἢ ἐπὸ τῶν ἀδυνάτων. ὡς τε ὅσα,
δεῖ γὰρ ἀναβαμεῖν εἰς τὸ πρὸ βραχέως εἰρημένον, ἵνα τὰ εἰρηται, ὅτι ὁ γε-
νόμενος ἐμαγκίπαρος ἐπὸ τοῦ θεοῦ πατρὸς, ἠξιωτικὸς νομίζεται παρ' αὐ-
τοῦ, ἐλάττονα τὰ δίκαια ἀνὴ τῶν θετῶν παίδων, ἢ πρὸ τῶν φυσι-
κῶν. ὁ γὰρ φυσικός μου παῖς γενόμενος ἐμαγκίπατος ἐπὸ τοῦ θεοῦ πα-
τρὸς, ἠξιωτικὸς νομίζεται παρ' αὐτοῦ. πρὸς ἐμὲ δὲ εἰ καὶ τὸ δίκαιον ἀπέλυ-
σι τῆς διαδοχῆς, ὅσον ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ, ἀλλ' ὅμως ἐπὸ τοῦ πραίτωρος σωα-
ριθμηθήσεται τοῖς παισίν. οἱ δὲ θεοὶ παῖδες γεγονότες ἐμαγκίπαροι καὶ
κατὰ τὸν πολιτικὸν τῆς ταξέως τῶν παίδων ἐκπίπτουσι, καὶ ὁ πραίτωρ αὐ-
τοῖς ὁ βοηθεῖ. καὶ εἰκότως. τὰ γὰρ φυσικὰ δίκαια, ὁ πολιτικὸς νόμος ἀνα-
τρέπειν ὁ δύναται. καὶ ὅκ ἐπειδὴ ἐπαύσαν ἔναι σοῦοι κληρονόμοι, παύ-
ονται καὶ τὸ φύσει εἶναι υἱοὶ, ἢ θυγατέρες, ἢ ἔγγονοι, ἢ ἐγγόναι. οἱ δὲ θεοὶ
παῖδες ἐμαγκιπατεθέντες, ἀρχονται εἶναι ἠξιωτικοί. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ
υἱοῦ ἢ θυγατρὸς ὅπερ ἔχομεν διὰ τῆς θέσεως, ἐτέρῳ πολιτικῷ λόγῳ τυ-
τέσι ἐμαγκιπατιόνι ἀκολλούσι. ταῦτα δὲ ὁ μόνον ἀνὴ τῆς ἠξιω-
θέντος κλήσεως ἐστὶν εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀνὴ τῆς κοντρατάβουλλας διακρχῆς, ἣν ὁ πραίτωρ κατὰ τῆς πατρῴας τοῖς παισὶ δίδωσι διαθήκης,
μὴ γραφεῖσι κληρονόμοις, μὴ δὲ γεγονόσι νομίμως ἠξιεδιωτοις, τουτέστιν
νομιανοτιμ, ἤγουν ὀνομασί. οὓς μὲν γὰρ ἔνεστιν ἐν πρεσβύτε-
σαντος, καὶ τοὺς γνησίους ἐμαγκιπάρους φυσικοὺς, ὀπλίζει πραιτερί-
τους ὄντας τῇ κοντρατάβουλλας. τοῖς δὲ μνήσιν ἐν τῇ θετῇ φαμιλίᾳ
καθ' ὃν ὁ φυσικὸς τελευτᾷ καιρὸν, οὐ χορηγεῖ τὴν κοντρατάβουλλας.
ἐὰν τὸν θεόν μου υἱὸν ἐμαγκίπατον ποιήσω, οὐ μόνον ἀδιαθεόν με τε-
λευτήσαντα οὐ διαδέχεται, ἀλλ' οὐδὲ πραιτεριτευθεὶς ἐν τῇ ἐμῇ δι-
αθήκῃ, λήψεται κατ' αὐτοῦς τὴν κοντρατάβουλλας. ἐπαύσατο γὰρ
τοῖς ἐμοῖς σωαριθμεῖσθαι παισίν. ἐκείνου δὲ μεμνῆσθαι ἡμᾶς
χρὴ, ὅτι ὁ φυσικός μου παῖς, δοὺς ἑαυτὸν εἰς θέσιν, καὶ μείνας ἐν
τῇ θετῇ φαμιλίᾳ, ἢ μετὰ τὴν ἐμὴν τελευτὴν ἐπὸ τοῦ θεοῦ πατρὸς

Minus

Eadem

Admonendi

ἐμαγκιπατσυθεὶς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὑπὲρ τὰ πράγματα ἐμοῦ τοῦ φυσικοῦ πατρὸς ὁ δύναται παραγενέσθαι, ὡς ἀφ' τῆς ὅσον δὲ λίβρας δραχμῆς, ἀλλ' ὅσον ἢ ἑτέρας κληθήσεται τάξεως, τοῦτ' ἔστιν ἢ ἧς οἱ τοῦ τελευτήσαντος παραγίνονται κοινωνοί. ἀλλὰ τοῦτο τότε οὕτως εἶχεν, ἵνα μὴ κατέλειπε, μὴ δὲ σύστυ κληρονόμους, μὴ δὲ ἐμαγκιπάτους. μήτε μὴν ὑπόστοι τις ἀδυνάτου. ἔτι γὰρ αὐτοὶ πλοπιμηθήσονται. πρότερον μὲν ὁ πεάτωρ τοὺς παῖδας καλεῖ, τοὺς μὲν σούστυς, τοὺς δὲ ἐμαγκιπάτους. τούτων δὲ μὴ ὄντων ἀδυνάτους. μὴ ὑποκειμένων δὲ ἀδυνάτων, οἱ κοινωνοὶ κληθήσονται. ἢν οἷς πρωτεύουσι οἱ παῖδες μου, οἱ ὄντες ἐν τῇ θείᾳ φαμιλίᾳ. ἔχε τοῦτο ὡς ἐν πλοθεωρίᾳ. ἐὰν ἔχων τρεῖς ἄρρενας παῖδας ὑπεξουσίους, παραδοχὴ ἕνα εἰς θέσιν, λέγεται ἡ τριαύτη υἱοθεσία, ἧς τρίβους μαθεῖν. καὶ ἔστι δόγμα σαβινιανὸν τὸ λέγον, ἀναγκαῖον δὲ ἔχειν πάντα τὸν τρόπον παῖδα τὸν ἐξ τρίβους μαθεῖν υἱοθετηθέντα τὸ τέταρτον τῆς οὖς πολιουσίας καταλιπεῖν. εἰ δὲ μὴ καταλίπῃς αὐτὸν, δίδωσιν αὐτὸν τὸ εἰρημένον δόγμα ἀγωγὴν κατὰ τῶν σῶν κληρονόμων, ὑπὲρ ἀπαιτήσει τοῦ τεταάρτου. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. ἅπαντα τὰ ἐν τῇ πολαβοῦσιν εἰρημένα ἐκράτει τὸ παλαιόν. ὁ δὲ ἡμέτερος βασιλεὺς, μεδιτιλὼ τάτρις διόρθωσιν προσήγαγε διὰ τῆς οἰκείας διατάξεως. ἐν ᾗ πολλῷ τῶν δεδομένων εἰς θέσιν ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ πατρὸς διελέχθη. ἐπειδὴ γὰρ ἔυρε θέματα ἅ τινα καὶ προειρήκαμεν, ἐν οἷς οἱ παῖδες καὶ τῶν τοῦ φυσικοῦ πατρὸς διὰ τὸ εἶναι ἐν θέσει, κληρονομίαν ἀπολλύοντες, καὶ τῆς θέσεως ἐφαδίως διὰ τῆς ἐμαγκιπατίου διαλυομένης, πρὸς τὸ δεύτερον πατρὸς ἐκλεῶν διαδοχὴν, κατὰ τὸ σιώνθες αὐτοῦ, καὶ τοῦτο μεταφέρων ὑπὲρ τὸ καλλιον, ἐπρίνησεν ὡς εἴρηται διάταξιν, δι' ἧς ἐκέλευσεν, ἵνα ἐὰν ὁ φυσικὸς πατὴρ τὸν ἴδιον υἱὸν εἰς θέσιν ἑτέρῳ παραδοχῇ, ἀκόλουθα πάντα τὰ δίκαια παρὰ τοῦ φυσικῷ πατρὶ δοῦναι ἔχειν, καὶ μὴ ἐξεῖναι τῆς αὐτοῦ φαμιλίας. ὥσπερ εἰ καὶ τελεῖν τὸν ἐκ γνήσιος υἱὸς θετός. ἐν τούτῳ δὲ μόνῳ τοῦ θέματι δυκεῖ τι ἔχειν ἡ θέσις, εἰς τὸ δύνασθαι τὴν παῖδα ἐξ ἀδικθέτου παραγίνεσθαι, εἰς τὴν κληρονομίαν τοῦ καλουμένου θεοῦ πατρός. ἐπεί τοιγε διαθήκης ὑπὸ αὐτοῦ γνομένης, ὅτε κυρὶ τὸ πολιτικόν, ὅτε κυρὶ τὸ πραιτώριον δίκαιον, δύναταί τι ἐκ τῆς τούτου κληρονομίας ἀφαιρεῖσθαι, ὁ δὲ κοντεραταβόλλας αὐτῶν, ὁ δὲ δεινοφωνιόσο κινῶν, διὰ τὸ μὴ δὲ ἀναγκαῖον ἐν τοῦ θετῷ πατεῖ, ἢ γραφεῖν αὐτὸν κληρονόμον, ἢ ἐξορδεδωκὼν πρεῖν, οἷα μηδενὶ φυσικῷ δοῦμῷ κρατούμενον αὐτόν. τὸ πλέον φημί, ὁ δὲ εἰ κυρὶ τὸ Sabinianum δόγμα ἐξ τρίβους μαθεῖν ἔτυχεν αὐτὸν λαβὼν εἰς θέσιν. καὶ γὰρ καὶ ὑπὲρ τῆς τριαύτης θέσεως, ὁ δὲ τὸ τέταρτον αὐτοῦ φυλαχθήσεται ἀπὸ δόγματος, ὅτε τὶς ἀγωγὴ πρὸς ἀπαίτησιν ἁρμόσει τοῦ τεταάρτου. ἐξήρηται δὲ ἐκ τῆς εἰρημένης διατάξεως τοῦ θείου τούτου ἡμῶν βασιλέως, ἐκεῖνος ὁ θεὸς πᾶς, ὃν ὁ φυσικὸς πατὴρ τοῦ πάππου αὐτοῦ τοῦ παιδὸς δέδωκεν εἰς θέσιν. ἑκατόρου γὰρ ἐν τοῦτῳ σωτρέχοντες δικαίου τοῦ μὲν τοῦ φυσικοῦ διὰ τὴν συγγένειαν, τοῦ δὲ τοῦ νόμου διὰ τὴν θέσιν

πρόκειμαι ἢ ἔστω praeponentur

Sed ea omnia

Adoptio ex tribus maribus

Sabinianum constitutio seu senatusconsultum

ἀποκοπὴ τοῦ requiri

θέσιν. τὰ ἀρχαῖα δίκαια τῇ τριαύτῃ θέσει φυλαχθήσεται οὕτως, ὥστε εἴ τις αὐτεξούσιος ὢν δίδωκεν ἑαυτὸν εἰς θέσιν. ταῦτα δὲ ἰδικῶς καὶ καθ' ἕκαστον ἐκ τῶν ῥημάτων τῆς προλαβούσης διατάξεως ὅστι λαβεῖν. ὁμοίως ἔτυχε κἀκεῖνο θυγατρείας προσηκούσης. τῶν γὰρ παλαιῶν, οὐ μὴ ἀρρένων καταλομένου πλέον φιλοτίμων, καὶ μόνοις ἐγγόνοις ἢ ἐγγόναις τοῖς μὴ ἀρρένοις γονίας καταλομένοις τὰ τῶν σόων παρεχόντων δίκαια καὶ τῶν ἀδυνάτων αὐτοὺς προτιμώντων· οὐ δὲ ἀφ' θυγατρὸς ἐγγόνους, καὶ οὐ ἀφ' ἐγγόνης προεγγόνους, τοῖς κοινωνοῖς συναειθμοῦντων, καὶ τῶν ἀδυνάτων δυστόρου τιθῶν τῶν ἐκλεῶν γ' εἰς τὰ πράγματα, τοῦτο μὲν τὸ πρὸς μητρὸς πάππου, τοῦτο δὲ εἰς τὴν κληρονομίαν τῆς μαμμης ἢ προμαμμης, εἴτε πρὸς πατρὸς, εἴτε πρὸς μητρὸς, ἵνα μὴ ὑπῶσιν ἀδυνάτοι· οἱ δὲ πρὸ ὀλίγων βεβασιλευκότων ἐνιαυτῶν, ὁ κατέλιπον ἀδιόρθωτον τὸ τοῦτον ἀτόπημα. ὁπότε γὰρ τὸ τοῦ ἐγγόνου, καὶ προεγγόνου ὄνομα κοινόν ὅστι τῶν ἧς ἀρρενογονίας καὶ θηλυγονίας καταγομένων, διὰ τοῦτο κοινὴν αὐτοῖς τάξιν, καὶ τὸν αὐτὸν τῆς διαδοχῆς ἐφιλοτιμήσαντο βαθμόν. οὕτω μέν τοι, ὥς τε πλεονεκτεῖν ἐν βραχεῖ οὐ ἧς ἀρρενογονίας, οἷα καὶ γινωσκομένου τῇ φύσει, καὶ ὑπὸ τῶν παλαιῶν τιμηθέντας, ὥς τε αὐτοὺς ἐν τρίτῳ μέρει τὸ πλεῖον ἔχειν. ἐὰν γάρ τις τελευτήσῃ καταλιπὼν υἱόν, καὶ ἀφ' θυγατρὸς τελευτησάσης ἔγγονον ἢ ἐγγόνην, προέγγονον ἢ προεγγόνην, ὁ μὲν υἱὸς λήψεται ἢ ἀγκίας, ὁ δὲ ἀφ' τῆς προτελευτησάσης θυγατρὸς ἔγγονος ἢ ἐγγόνη, ἢ προέγγονος ἢ προεγγόνη Δ. τουτέστι παρὰ τὸ τέταρτον ὧν ἤμελλεν ἡ μήτηρ, ἤγουν ἡ μαμμη πολλοῦσα λαμβάνειν. ἡ γὰρ μήτηρ αὐτῶν, ἤγουν ἡ μαμμη ζῶσα, ϛ ἐλαμβάνεν ἀγκίας. ἐκείνης δὲ τελευτησάσης ὁ ἧς αὐτῆς ἔγγονος ἢ προέγγονος παρὰ τὸ τέταρτον, τουτέστι παρὰ τὸ δόγκιον (τῶν γὰρ ϛ ἀγκιῶν τὸ τέταρτον δόγκιόν ὅστι) λήψεται τῆς παππῶας ἢ προπαππῶας κληρονομίας εἰ δὲ γυναῖκα συμβῇ τελευτῆσαι ἀπὸ υἱῷ, ἤγουν θυγατρὶ, καὶ ἀπὸ ἐγγόνῳ ἢ προεγγόνῳ, ἀπὸ υἱοῦ, ἤγουν θυγατρὸς προτελευτησάντων, ὁ μὲν υἱὸς ἤγουν θυγατρὸς λήψεται ἢ ἀγκίας, ὁ δὲ ἔγγονος ἢ προέγγονος ἢ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ ἢ τῆς θυγατρὸς τῶν προτελευτησάντων Δ λαμβάνουσιν. τουτέστι καὶ αὐτὸ παρὰ τὸ γ', ὧν ἤμελλε λαμβάνειν ὁ αὐτὸς πατὴρ ἢ μητὴρ ἢ πάππος ἢ μάμμη, εἴτε πρὸς πατρὸς, εἴτε πρὸς μητρός. θέλει δὲ ὄντος τοῦ τελευτήσαντος προσώπου ὃ γίνεται ζήτησις τῆς κληρονομίας, ἐκ ἔτι διαφορὰ τὶς ἀναφύεται, πότερον ἧς ἀρρενογονίας ἢ θηλυγονίας οἱ ἔγγονοι ἢ οἱ προέγγονοι καταλογονται. εἰ δὲ συμβῇ τελευτῆσαι ἄρρενα ἀπὸ θυγατρὸς προτελευτησάσης ἔγγονος καταλιπόντα, εἰ καὶ συμβῇ θέλειαν τελευτῆσαι, καὶ ἀπὸ υἱοῦ ἤγουν θυγατρὸς προτελευτησάντων ἔγγονος καταλιπεῖν, ὕπεισι δὲ καὶ ἀδυνάτοι τελευτήσαντι, πάλαι μὲν ὡς εἴρηται, ὁ δυωδεκάδελτος νόμος, οὐ ἀδυνάτους τῶν τριάτων ἔγγονων προετίμα. σήμερον δὲ εἰ καὶ μόνοι ὕπεισιν οἱ ἔγγονοι, ὁ δὲ μία πάροδος τῆς ἀδυνάτου ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου δυθήσεται, ὑπὲρ τὰ πράγματα τοῦ τελευτήσαντος, ἢ τῆς τελευτησάσης, διὰ τὸ οὐ ἔγγονος ἢ οὐ

Item uetustas

ἑρμηνεύ. corre Etionis

ἀπότημα ab surditate

πλὰ τὸ ἕν τον. ·ι· minus tertia parte

ἢ τοῦ προεγόνου ὑποτιθέναι τὸν τόπον ἐκείνων, οὗς ὧν καὶ γεγόνασιν, ἀλλ' εἰ μὴν ὡς εἴρηται τοῦ τελευτήσαντι, ἢ τῇ τελευτησάσῃ ἐστὶν υἱὸς ἢ θυγατήρ, τότε, υἱοῦ μὲν τοῦ τελευτήσαντος ἄρρενος, οἱ ἀπὸ θηλυγονίας ἔγγονοι, υἱοῦ δὲ τῆς τελευτησάσης θηλείας, οἱ ἀπὸ ἀρρενογονίας ἢ θηλυγονίας ἔγγονοι παρὰ τὸν γ̄ λαμβάνεσθαι τῶν οἰκείων γονέων. ἡνίκα δὲ αὐτοῖς πρὸς τοῦ ἀδυνάτου μόνος ἐστὶν ὁ ἀγών, πᾶσαν λήψονται τὴν κληρονομίαν, τῶν ἀνιόντων. εἰ μὲν γὰρ πάλαι διάταξις, ἥτις τοῖς μὲν τριστοῖς ἐγγόνοις θ̄ ἐδίδου οὐγκίας. τοῖς δὲ ἀδυνάτοις τρεῖς. ἔκειτο δὲ καὶ μεταγενεστέρα διάταξις ἀμυδρῶς φαινομένη. ἀλλ' ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς τὴν τοιαύτην ἐκ τῆς ἀσαφείας ἐγείρομένην ἀμφιβολίαν ἀναιρῶν, τὴν μὲν εἰρημένην διοστέραν διάταξιν ὁ σωνεχώρησεν ἐγγραφῆναι τοῖς οἰκείοις κώδικι. ὁ δὲ εἴασεν αὐτὴν εἶναι ἐν αὐτοῖς, ἀπὸ τοῦ θεοδοσιανοῦ κώδικος μετατεθεῖσαν, ἀλλ' ἀξιόφωνος γνωκὼς καὶ σαφεστάτην διάταξιν. ἀναιρούσαν μὲν τὴν τῶν θ̄, καὶ τριῶν οὐγκιῶν διαίρεσιν, εἰς ὁλόκληρον δὲ τοῦ εἰρημένου ἐγγόνου καὶ προεγόνου πρόπαμήσασαν τῶν ἀδυνάτων. ἄρρεν γὰρ τοῦ ἐκπλαγίου, καλλίονας εἶναι τῶν κατόντων. ἐν βραχεῖ τοῦ μέρει, τὴν αὐτὴν διάταξιν κρατεῖν κατὰ τὰς ἐν αὐτῇ πολιτευόμενα, καὶ κατὰ τοῦ σημαινομένου ἐν αὐτῇ χρόνου, καὶ νῦν ἐκέλευσεν ἐκφωνῶν δὲ εἰρήκαμεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ὅτι ἐὰν τις τελευτήσῃ υἱῷ καὶ ἐγγόνῳ καὶ ἐγγόνοις ἀπὸ υἱοῦ προτελευτήσαντος, ὅτι ἐν σίρεμ ἥγουν κατὰ σειράν, καλοῦνται οἱ ἀπὸ τοῦ προτελευτήσαντος ἔγγονοι. καὶ ὀχὶ ἐν κάπιτα. οὕτω καὶ ἐὰν ἄρρεν τελευτήσῃ υἱῷ καὶ ἐγγόνοις ἀπὸ θυγατρὸς προτελευτησάσης, πάντες οἱ ἔγγονοι ἐν σίρεμ καλοῦνται παρὰ τὸν γ̄ λαμβάνοντες. εἰ δὲ θήλεια τελευτήσει υἱῷ υἱῷ καὶ ἐγγόνοις ἀπὸ υἱοῦ, ἢ θυγατρὸς προτελευτησάντων, πάλιν οἱ ἔγγονοι ὅσοι δήποτε εἰσὶ λήψονται τὸν τετραούγκιον. καὶ ὥσπερ ἐὰν ἄρρεν τελευτήσῃ, υἱὸν μὲν μηδένα καταλιπὼν, ἀπὸ δὲ υἱῶν προτελευτησάντων ἐγγόνους διαφόρους ἀριθμοῦ, ἀπὸ μὲν τοῦ ἑνὸς, ἕνα ἢ δύο, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου τρεῖς ἢ Δ̄, ὀχὶ ἐν κάπιτα, ἀλλ' ἐν σίρεμ γίνεται ἡ διαίρεσις· καὶ ὁ εἷς ἢ οἱ δύο λήψονται τὸν ἑξαούγκιον, οἱ δὲ γ̄ ἢ Δ̄, τὸν ἕτερον ἑξαούγκιον· οὕτω καὶ ἐὰν τελευτήσῃ ἄρρεν πρόσωπον, ἐγγόνους καταλιπὼν ἀπὸ θυγατέρων προτελευτησασῶν, ἢ καὶ θήλεια τελευτήσῃ ἐγγόνους καταλιποῦσα ἀπὸ υἱῶν ἢ θυγατέρων προτελευτησάντων, ἢ προτελευτησασῶν διαφόρου ἀριθμοῦ, οἷον ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς μέρους ἕνα, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου γ̄ ἢ Δ̄, ἐν σίρεμ ἡ κληρονομία διαιρεθήσεται, καὶ ὁ εἷς ἢ καὶ οἱ δύο λήψονται τὸν ἑξαούγκιον, οἱ δὲ τρεῖς, ἢ καὶ οἱ Δ̄ τὸν ἕτερον ἑξαούγκιον.

ἡνίκα δὲ θῆλυ πρόσωπον ἐστὶ τὸν τελευτήσαν, καὶ οἱ ἔγγονοι ἢ προέγονοι φιλονεικοῦσιν, εἰ μὲν πρὸς θείους ἢ θείας, τότε τοῦ προτελευτήσαντος ἀκέραιον λήψονται τὸν μέρος, τῆς τοῦ τρίτου μειώσεως ὡς ἐγινομένης.

Theodosianus codex

ἐν βραχεῖ τοῦ μέρει

κατὰ σειράν. i. in stirpe

DE LE/

DE LEGITIMA AGNATORVM SVCCES/
SIONE Titulus II

Cognatio

Ascendentes
Descendentes
Ex obliquo

Agnati
Cognati

Pulchrum ad percipiendos gradus cognationum

Πόσου βαθμοῦ .i. quoto gradu.

frater meus secundo a me gradu

ΕΧε ταῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ. ἡ συγγένεια, ὄνομα ἐστι γενικόν. διαιρεῖται δὲ εἰς τρία, εἰς ἀνιόντας, κατιόντας, καὶ τοὺς ἐκ πλαγίου. καὶ ἀνιόντες μέν εἰσιν, οἱ ἡμᾶς γεγεννηκότες, οἷον πατὴρ, μήτηρ, πάππος, μαμμη, πρόπαππος, προμαμμη, καὶ οἱ ἐπὶ τούτων αὐξητόρες. κατιόντες δὲ οἱ ἐξ ἡμῶν γεγεννηθέντες, οἷον υἱὸς, θυγατήρ, ἔγγονος ἐγγόνη, προέγονος προεγόνη, καὶ οἱ ἐπὶ τούτων κατωτόρες. ἐκ πλαγίου δὲ, οἱ μήτε ἡμᾶς γεγεννηκότες, μήτε ἐξ ἡμῶν γεννώμενοι, τῆς δὲ αὐτῆς γονῆς καὶ ῥίζης ἡμῖν κεκοινωνηκότες. οἷον ἀδελφὸς ἀδέλφη, θεῖος θεία, ἀνεψιὸς ἀνεψιά. καὶ οἱ ἐκ τούτων κατεγόμενοι. ἡ δὲ ἐκ πλαγίου συγγένεια, διαιρεῖται εἰς δύο, εἰς ἀδυνάτους, καὶ κρείττους. καὶ ἀδυνάτοι μέν εἰσιν οἱ κατὰ ἀρρενογονίαν ἡμῖν συναιρούμενοι. κρείττοι δὲ οἱ κατὰ θηλυγονίαν. ἑκάστη δὲ τάξις συγγενείας, πενταετὴς ἔχει καὶ διαφόρους βαθμούς. ἀλλ' ὡσὶ μὲν τῶν ἀνιόντων καὶ κατιόντων ἁπλουστέρα τίς καὶ εὐχρηστοτέρα κατάληψις τῶν βαθμῶν. ἕκαστον γὰρ τούτων τῶν προσώπων βαθμὸν ἀποτελεῖ. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν γενικῶς, τοσοῦτοι καὶ βαθμοὶ εὑρήσεις. ὡσὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου δυσχερεστέρα καὶ ὀκνεύληπτος ἐστὶν ἡ τῶν βαθμῶν εὕρεσις. δεῖ γὰρ ἡμᾶς ὀκνεύειν ὡσὶ τὸν ἐκ πλαγίου πρόσωπον, ἀλλὰ πρότερον πρεῖσθαι τῶν ἀνιόντων βασιν ὡσὶ τοῦ ἀνιόντας, μέχρις οὗ τοῦ ἐμοῦ ἐκείνου τοῦ αὐτοῦ τῆς γενικῆς τοῦ ἐκ πλαγίου, εἶτα τοῦτον εὑρόντας κατοῦσαι ὡσὶ τὸν ζητούμενον πρόσωπον τὸν ἐκ πλαγίου. καὶ οὕτως πάντας ἀριθμεῖν τὰς γενικὰς τὰς συναγομένας, τοῦτον μὲν ὡσὶ τῆς ἀνόδου, τοῦτον δὲ ὡσὶ τῆς καθόδου. ἑκάστου γὰρ γεννήσιν ἐν ἰδίῳ τινὶ βαθμῷ, πρὸ τοῦ τὸν ἀριθμόν. καὶ ὡσὶ μὲν τῶν κατιόντων εὐχερὲς τοῦτον. οἷον ὁ υἱός μου πόσοι μοί ἐστι βαθμοί; ἐγὼ ἔτεκον, ἰδοὺ μία γένεσις, ἕνα βαθμὸν ἀπετέλεσεν. ὁ κρῶν πρῶτός μοί ἐστιν ὁ υἱὸς βαθμοῦ. ὁ ἔγγονος πόσου; ἐγὼ ἐγέννησα τὸν υἱόν, ὁ υἱὸς τὸν ἔγγονον, ἰδοὺ δύο γεννήσεις δύο βαθμοὺς ἀπετέλεσαν. ὁ κρῶν ὁ ἔγγονος ἐστὶ δευτέρου βαθμοῦ. τὸν αὐτὸν καὶ ἐφεξῆς, ὡσὶ προεγόνου καὶ ἀπεγόνου. ὁμοίως καὶ ὡσὶ τῶν ἀνιόντων, ὁ πατὴρ πόσοι μοί ἐστι βαθμοί. ἐμὲ ἐγέννησε ὁ πατὴρ, ἰδοὺ μία γένεσις ἕνα βαθμὸν ἀπετέλεσεν. ὡς τε ὅσον πρῶτός μοί ἐστι βαθμοί. ὁ παππῶς πόσου; ἐμὲ ὁ πατὴρ ἐγέννησε, τὸν πατέρα ὁ παππῶς, ἰδοὺ δύο γεννήσεις, δύο βαθμοὺς ἀπετέλεσαν. ἔστιν ὅσον ὁ παππῶς δευτέρου βαθμοῦ. τὸ αὐτὸ καὶ ὡσὶ μητρὸς καὶ μαμμης, καὶ παντῶν ἀνιόντων ἀρρένων καὶ θηλειῶν. ὡσὶ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ὡς εἴρηται, δεῖ ἀνιχνεῦσαι ὡσὶ τὸ τῆς συγγενείας αἴτιον πρόσωπον τὰς γενικὰς ἀριθμοῦντα. καὶ πάλιν κατιχνεῦσαι ἐκφέροντα τὰς γενικὰς, ἕως οὗ ἔλθωμεν εἰς τὸ πρόσωπον περὶ οὗ ἡ ζήτησις. εἰ γάρ τις σὲ ἐρωτήσει, ὁ ἀδελφός σου πόσου σοί ἐστι βαθμοῦ, λέγε ὅτι δευτέρου. διὰ τί; ἀνόρχη πρὸς τὸν πατέρα. ἰδοὺ μία γένεσις

σις ἀφ' τοῦ πατρὸς εἰς σὲ ἕνα βαθμὸν ἀπετέλεσε. εἶτα ἐπειδὴ εὗρεν τὸν αὐτὸν τῆς γεννήσεως προσωπον, κατέλθε πρὸς τὸν ἀδελφόν, προσιθεὶς ὧν τοῦ ἑτέραν γέννησιν. ἰδοὺ δύο γεννήσεις, δύο βαθμοὺς ἀπετέλεσαν. ὃ καὶ ὡς εἴρηται ὅτι ὁ ἀδελφὸς δευτέρου ὅστις βαθμοῦ πάλιν ἑαυτῆς σε δρῶ τὸ θεῖον πόσου σοὶ ὅστι βαθμός; λέγε ὅτι τρίτου. ἀναγκη γὰρ σε αὐξῆσαι ὑπὲρ σὸν πατέρα καὶ λέγειν. ἐμὲ ἐγέννησεν ὁ πατήρ, ὑπὲρ πατέρα ὁ πάππος. ἰδοὺ δύο γεννήσεις. ὁ αὐτὸς πάππος τὸν ἐμὸν θεῖον. ἰδοὺ γ γεννήσεις, τρεῖς βαθμοὺς ἀπετέλεσαν. ὡς τε ὅσον τρίτου μοι ὅστι βαθμὸς ὁ θεῖος. οὕτω καὶ ὑπὲρ τῶν ἑξῆς, ἀεὶ αὐξῶν προσέχων κανόνι δύναται καταλαβεῖν τοὺς βαθμούς. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸν προκείμενον ἐὰν τις τελευτήσῃ, μηδεμίαν καταλιπὼν, μηδὲ τὸν ἐν τάξει σου καλούμενον, ἢ ἀπὸ τοῦ πεντάτου, ὁποῖος ὅστιν ὁ ἐμὸς κίππατος, ἢ ἀπὸ τῶν δεκάτων τάξεων, ὁποῖοι εἰσὶν οἱ πρωτεύοντες ἔγγονοι, ἢ ἀπόντα τὰ τριαῦτα πρόσωπα ὑπὲρ τοῦ τελευτήσαντος ὅπως δίκαιον κλῆρον ἀναχωρήσουσι· τότε ὁ δυωδεκάδελτος νόμος, ἐν δευτέρᾳ τάξει τὸν ἐγγύτατον ἀδυνάτῳ, ὑπὸ τῶν κληρονομεῖν καλεῖ.

Suntautẽ ἀδυνάτοι δέ εἰσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ παραδεδώκαμεν ἐνσιτστιώνοι, οἱ κατὰ ἀρρενογονίαν ἡμῶν σωματούμενοι συγγενεῖς, quasi a patre cognati. τοιοῦτοι ὡσαύτως ἐκ πατρὸς συγγενεῖς. ὡς τε ὅσον οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τεχθέντες ἀδελφοί, ἀδυνάτοι ἀλλήλοις εἰσί, καὶ ὁμαῖοι μὲν λέγονται κονσανγουίνεοι. ἑλληνιστὶ δὲ ὅμαιμοι, ὁ διαφορομένων ἡμῶν πάτερον ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς εἰσιν, ἢ ἐκ διαφόρων μητέρων. καὶ ὁ θεῖος μου ὁ πρὸς πατρός, ἀδυνάτου μοι ὅστι, κἀγὼ ἐκείνῳ. καὶ οἱ ἀφ' δύο ἀδελφῶν ἀρρένων τεχθέντες, ἀδυνατικὰ πρὸς ἀλλήλους προέχονται δίκαια, οἵτινες λέγονται fratres patrueles. καταχρηστικῶς δὲ κονσοβρῖνοι. κονσοβρῖνοι δὲ λέγονται κυρίως οἱ ἐκ θηλειῶν δύο ἀδελφῶν τεχθέντες, quasi consororini. τοῦτο χρώμενος κανόνι, δύναταί τις εἰς πολλοὺς βαθμοὺς παραγωγεῖσθαι καὶ εἰπεῖν, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θείου μου τοῦ πρὸς πατρός, καὶ ὁ ἐκ τούτου ἔγγονος, ἀδυνάτοι εἰσίν. καὶ ἁπλῶς ἐφ' ὅσον ὁρᾶς θῆλυ πρόσωπον μὴ διακόψῃς τὴν συγγενείαν, ἀδυνάτους ἀκριβῶς τοὺς πικρμένους. ὁ μόνον δὲ οἱ ζῶντος τοῦ πατρὸς τεχθέντες, ἀλλὰ καὶ οἱ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, τὰ τῆς ὁμαιμότητος ἔχουσι πρὸς ἐμὲ δίκαια. ὁ πάντες δὲ ἅμα οἱ ἀδυνάτοι εἰς τὴν τοῦ τελευτήσαντος καλοῦνται πολιτείαν, ὑπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου νόμου, ἀλλ' ὅτι οἱ πνὲς ἐγγύτερον ἐπεῖχον βαθμόν, ὁπότε δίκλον γέγονε ἀδιαθέτου τινὰ τετελευτηκέναι. πῶς δὲ χρὴ ὀρθῶς νοεῖσθαι, προϊόντες μαθησόμεθα. ὡς τε ὅσον ἐὰν ὅστιν ἀδελφός, ὅστι καὶ θεῖος, ἐπειδὴ ὁ μὲν ἀδελφὸς δευτέρου βαθμοῦ, ὁ δὲ θεῖος τρίτου ὅστι βαθμοῦ, ὁ ἀδελφὸς προτιμᾶται· ὁ μόνον δὲ γέννησις, ἀλλὰ καὶ θέσις, ἀδυνατίονα σωίσησιν. οἷον ἐγὼ ἔχω φυσικὸν παῖδα, ἔλαβον καὶ θετὸν, καλέσασιν ὅτι ἀλλήλους ὁ μόνον ἀδυνάτους, ἀλλὰ καὶ ὁμαίμους. εἰ δὲ ἕτερος ἀδυνάτου, οἷον ὁ ἀδελφός μου, ἢ ὁ πρὸς πατρὸς θεῖος, ἢ καὶ ὁ υἱός, ἤγουν ὁ ἔγγονος τοῦ πρὸς πατρὸς θείου, εἰς θέσιν ἔλαβε τινὰ, ἀδυνατὸν μὲν ἐξὸν

Patruus tertio est à me gradu

Agnati

Consanguinei

ὁμαιμοι

θεῖος μου πρὸς πατρός

Patrueles

Consobrini unde

Nõ solũ natura sed etiam adoptio facit agnationem.

ὁμαίμους

Agnatos

μὲν ἐξὸν ἡμῶν σωίσατο. ἡ κληρονομία μὲν ἐξὸν ἀρρένων, ἀδυνατικῶ δικαίῳ καταφέρεται, εἰ καὶ μακροτέρου βαθμοῦ ἐόντων πρὸς ἀλλήλους, ὁ τελευτήσας, καὶ ὁ ἔτερον διαδεχόμενος. εἰ γὰρ τοῦ πρὸς πατρὸς θείου ἀπέγγονος διὰ πάντων προϊόντων ἀρρένων, ὅς ὅστιν ἑβδόμου βαθμοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεῖος ὅστι γ βαθμοῦ, τοῦτο ὁ υἱὸς Δ. ὁ ἔγγονος ε, ὁ προέγγονος ς, ζ εἰκότως ὁ ἀπέγγονος. ταῦτα μὲν μὲν ἐξὸν ἀρρένων. εἰ δὲ θήλεια ἦν κληρονομοῦσα, τότε ἢ δίκαιον ἀδυνατικῶ δικαίῳ τῶν τοῦ τελευτήσαντος λαβεῖν πολιτείαν, ἡνίκα ὅμαιμος ἦν τέως ἡ ἀδελφή. εἰ δὲ ἦν θεία πρὸς πατρὸς, ἢ θυγατὴρ ἀδελφοῦ, ὅτι ἠδύνατο ὡς ἀδυνάτα κληρονομεῖν. καθόλου γὰρ ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι θῆλυ πρόσωπον ὑπερβαῖνει βαθμὸν ὁμαιμότητος, ἀδυνατικῶ δικαίῳ ὁ κληρονομεῖ· εἰ δὲ θήλεια μὲν ἦν ἡ τελευτήσασα, ἄρρεν δὲ πρόσωπον εἰς τὴν τοῦτης ἐκαλεῖτο κληρονομίαν, εἴτε γ, εἴτε Δ, εἴτε ε ἦν βαθμοῦ, ἀδυνατικῶ δικαίῳ κληρονομεῖ, διὰ τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ, ἢ τοῦ θείου μου τοῦ πρὸς πατρὸς ἢ θυγατὴρ, ἢ ἡ πρὸς μητρὸς θεία εἰ ἐτελεύτησεν, ὡς ἀδυνάτου ἐκληρονόμουν ἐγώ. εἰ δὲ ἐγὼ ἐτελεύτησα, ἄντα ἀδυνατικῶ δικαίῳ ὑπὸ τῶν ἐμῶν ὁ παραγίνοντα κληρονομίαν. ταῦτα δὲ ὄντως ἔχει, ἐπειδὴ λυσιτελέστερον ἔδοξεν εἶναι, σωεχέστερον τοὺς ἄρρενας μᾶλλον ὑπὸ τὰς κληρονομίας καλεῖσθαι, ἢ τὰς θηλείας. ἐπειδὴ τῇ πολιτείᾳ χρειώδεις εἰσὶν οἱ ἄρρενες, πολεμοῦντες, λειτουργοῦντες, ἄρχοντες. ἀλλ' ἐπειδήπερ ἄτοπον νομίζω ἐγὼ θεῖσθαι αὐτὰς καθ' ὅλου τῆς τῶν τελευτησάντων διαδοχῆς ἐγκωμιοῦς μνημονεύσας, ὁ πεάτωρ αὐτοῖς πρὸς τὸν φύσει δίκαιον ἀφορῶν, τῶν ὅσοι κογνάτοι διαταχῶν ἐπηγγείλατο, ἐξ ἐκείνου τοῦ μόρου καλέσας αὐτὰς, ἐξ οὗ τῆς κογνάτης ἐφιλοτιμήσατο τῶν ὑπὸ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου πρόσοδον, τοιούτοις ἵνα μηδεὶς ἀδυνάτου, μηδὲ ἐγγύτερον κογνάτου εὑρίσκεται· τὸν δὲ εἰρημένον ἡμῖν, ὅτι αἱ θήλειαι ἀδυνατικῶ δικαίῳ κληρονομοῦνται ἢ, ὁ κληρονομοῦσι δὲ βαθμὸν ὁμαιμότητος ὑπερβᾶσαι, ὁ χ εὕρεσις ὅστι τοῦ δυωδεκαδέλτου. ὁ γὰρ δυωδεκάδελτος, τῶν τῆς νόμοις σωιθὴ φιλῶν ἁπλότητα, ἅπαντας ὁμοίως ἀδυνάτους καὶ ἀδυνάτας, οἱουδήποτε ἐὰν βαθμοῦ καθ' ὁμοιότητα τῶν σόων, ὑπὸ τὰ τοῦ τελευτήσαντος ἐκάλει πράγματα. ἀλλ' οἱ μετὰ τὴν δυωδεκάδελτον σοφοί, νεώτεροι μὲν ὄντες τῆς ἐκείνου νομοθεσίας, πρεσβύτεροι δὲ τῶν βασιλικῶν διατάξεων, ἀκριβείᾳ χαίροντες, τῶν εἰρημένων ἐμηχανήσαντο διαφοραῖ, ἐξωθοῦντες αὐτὰς καθόλου, τῆς τῶν συγγενῶν διαδοχῆς. μέχρις ὃ (καθὰ εἴρηται) οἱ πεάτωρες τῶν ὑπὸ τῶν σοφῶν εἰσωεχθεῖσαν τραχύτητα τῇ πολιτείᾳ, φιλανθρωποτέρᾳ διανοίᾳ διορθοῦντες ὡς κογνάτας ταύτας ἐκάλεσαν. ἢ καὶ τὸ ἐλλεῖπον ἀναπληροῦντες (ὅσον γὰρ ἔθος αὐτοῖς) τρίτῳ τάξιν κογνατικῶν ὑπονοήσαντες, ὡς κογνάτας αὐτὰς ἐκάλεσαν, τῶν ὅσοι κογνάτοι διαταχῶν αὐτοῖς ἐπαγγειλάμενος. ὁ δὲ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, τῶν ὑπονοήσαντες ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν πρὸς τὴν διαδοχῆς ἰσότητα φυλάττων, ἐπαινεῖ μὲν τῆς φιλανθρωπίας τοὺς πεάτωρας, μὴ καθάπαξ ἐκτὸς τοῦ

Cæterum

Patruus gradu 3 (e) filius 4 / nepos 5. pnepos 6 / abnepos septimo.

Regula nota

Vnde cognati bono & possessio

νεώτεροι iuniores

πρεσβύτεροι anteriores

Lex. xy. tabularũ amabat simplicitatẽ legibus amicam.

διαδέχεσθαι τὰς θηλείας ἐωσαντας. φησὶ δὲ αὐτοῦ μὴ τελείως τῆς κατὰ τὴν θηλειῶν ἀδικίας ἐυρεῖν ἴασιν. ἀρτώτερον γὰρ εἶναι, ἐξ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ τὰς θηλείας τῆς ἄῤῥενσιν συντρεχούσας, καὶ ὁ μόνον τῶν φυσικῶν ἐχούσας συγγένειαν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀδυνατικῶν ἀπεστερούσας, μὴ κατὰ τὴν ὅμοιον τρόπον τῆς ἄῤῥενσι διαδέχεσθαι, ἀλλὰ μόνας ἀδελφὰς ἀδυνατικῷ δικαίῳ, ὡδὶ τὴν τοῦ τελευτήσαντος παραγίνεσθαι κλῆρον. τούτῳ οὖν κινηθεὶς ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς τῆς λογισμοῖς, τὸ ἀρχαῖον ἀνεκαλέσατο δίκαιον, καὶ ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου φησὶ, καὶ οἰκείας διαταξεῖ τὰ ἐξ ἀῤῥενογονίας σωματούμενα τοῦ τελευτήσαντι πρόσωπα, εἴτε ἄῤῥενα, εἴτε θηλεία ἴσω τρόπῳ εἰς τὴν λεγιτίμων ἐκείλυσιν ἐξ ἀδιαθέτου καλεῖσθαι διαδοχῶν, τῆς προτιμήσεως παντάχοῦ τοῦ βαθμοῦ σωζομένης. τὸν γὰρ ἐγγύτερον, ἢ τὴν ἐγγυτέραν, τοῦ ἐπέκεινα προτιμᾶσθαι βούλεται. καὶ μὴ διὰ τοῦτο ἐλάττονα αὐτὰς ἔχειν, ἐπειδὴ βαθμὸν ὑποβέβηκαν ὁμαιμότητος. ἀλλ' ἐάν τις τελευτήσῃ, δύο συγγενεῖς καταλιπὼν τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, ὧν ὁ μὲν ἄῤῥεν, ἡ δὲ ὅτι θηλεία, ἅμα παραγινέσθωσαν. οἷον λόγου χάριν, ἔστιν υἱὸς θείου πρὸς πατρὸς προτελευτήσαντος, καὶ θυγάτηρ θείου, εἰ καὶ τοῦ Δ βαθμοῦ ὄντι, καὶ ἐξήλθε τῶν ὁμαιμότητα, ὁ δὲ ἦτον, ἅμα τοῦ οἰκείου ἀδελφῶν τὸν τελευτήσαντα διαδέχεται. ταῦτα δὲ ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς ἐν τῇ εἰρημένῃ διαταξεῖ διατυπώσας, προσέθεικε κἀκεῖνο. βαθμὸν γὰρ ἕνα ἤτοι πρόσωπον, ἐκ τῆς κογνατικῆς ταξεως, εἰς τὴν ἀδυνατικὴν μετέθεικεν. ἐκείλυσε γὰρ ὡς ἀδυνάτους, ὁ μόνον τὸν υἱὸν καὶ τὴν θυγατέρα τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ κατὰ τὰ ἤδη κεκριμένα ὡδὶ τὴν ἐμὴν παραγίνεσθαι κληρονομίαν. ἀλλὰ καὶ οὖν τῆς ἀδελφῆς παῖδας, εἴτε ὁμοπάτριοι ἔεν, εἴτε ὁμομήτριοι. ὁ κρῶν ἐάν τις τελευτήσῃ, καταλιπὼν ἀδελφοῦ προτελευτήσαντος υἱὸν, ἢ θυγατέρα, καὶ ἀδελφῆς προτελευτησάσης, ὁμοπατρίου, ἢ γοῦν ὁμομητρίου υἱὸν, ἢ θυγατέρα, παραγενήσονται ἐξ ἴσου καὶ διαδέξονται. οἱ μὲν ὡς θεῖον πρὸς πατρὸς, οἱ δὲ ὡς θεῖον πρὸς μητρὸς, ὥσπερ εἰ ἐξ ἀῤῥένων πάντου προῆλθον. ταῦτα δὲ ὡς ἤδη ἐθεματίσθη δεῖ νοεῖν, ἵνα οἱ ἀδελφοὶ, καὶ αἱ ἀδελφαὶ, ἐξ ὧν ὅτι καταλογονται μὴ ζῶσι. τοῦτον γὰρ πόθεν ὄντων, καὶ τὸν κλῆρον ἀπαζομένων τοῦ τελευτήσαντος, οἱ ἐκ τῶν ἐπρμένων βαθμῶν ἡσυχάσουσιν, εἰς δὲ τὰ εἰρημένα πρόσωπα ἐκ τῆς εἰρημένης διαταξεως ὠνομασθέντα, ἡ τοῦ τελευτήσαντος παραγίνεται κληρονομία, ἐν κάπιτα μοιριζομένη, καὶ ὁ χὶ ἐν σίρπεμ. δεῖ δὲ καὶ τὸ προειρημένον καὶ αὐτίως λεχθὲν θεματισμῶ σταφλωίσαι. ἐτελεύτησέ τις ἀδελφὸν ὁμομήτριαν καταλιπὼν, καὶ υἱὸν ἀδελφοῦ προτελευτήσαντος. πάλαι μὲν ὁ τοῦ προτελευτήσαντος ἀδελφοῦ υἱὸς, ἐκληρονόμει ὡς ἀδυνατος. παρεγένετο γὰρ ἀπὸ δωματωτόρας ταξεως εἰ καὶ ἐπλεονεκτεῖν τοῦ βαθμῷ. αὐτὸς μὲν γὰρ τρίτου τῶν βαθμοῦ, ἡ δὲ ἀδελφὴ δευτόρου. ἀλλὰ σήμερον ἐκ τῶν ὠνομασθέντων ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως αὐτὴ προτιμηθήσεται τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ, ἀδυνατικὰ κτησαμένη δίκαια ἐκ τῆς διαταξεως. τὸν δὲ ἐν κάπιτα τοῦ

ἀνεκαλέσατο revocauit. revocauit

ἐπλεονεκτεῖν uinceba tur

Hoc etiam

ὄντως

ὄντως ὄτιν νοεῖν. οἷον σωμέβη ἐμὲ τελευτῆσαι ἀδιαθέτον, καταλιπόντα ἀδελφοῦ προτελευτήσαντος, καὶ ἀδελφῆς προτελευτησάσης παῖδας. ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀδελφοῦ ἦσαν γ ἢ Δ, τῆς δὲ ἀδελφῆς εἷς ἢ ῡ. ὁ δεῖ λέγειν ὅτι οἱ ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς τὸν ἥμισυ, καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τὸν ἥμισυ λαμβάνουσιν, ἀλλ' ἐν κάπιτα γίνεται ἡ διαίρεσις. καὶ οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ τέσσαρες ὄντες, Δ παραλαμβάνουσι μοίρας. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς ὄντες δύο, ἕξουσι ῡ μόρη. ἐτελεύτησέ τις ἀδιαθέτου, πολλῶν ὑπόντων ἀδυνάτων διαφόρου βαθμοῦ, ὁ δυωδεκάδελτος τὸν ἐγγύτερον καλεῖ. ὥς τε ἴσω εἰ λόγου χάριν ὑπόεν ἀδελφὸς τοῦ τελευτήσαντος, καὶ υἱὸς ἀδελφοῦ προτελευτήσαντος, ἢ γοῦν καὶ θεῖος πρὸς πατρὸς, ὁ ἀδελφὸς ἔσται καλλίων. ὁ μὲν γὰρ δευτόρου, ἐκεῖνοι δὲ τρίτου εἰσὶ βαθμοῦ. ὁ μόνον δὲ ἡνίκα εἷς ὄτιν ὁ ἐγγύτερος ὡδὶ τὴν κληρονομίαν καλεῖται τοῦ τελευτήσαντος, ἀλλ' εἰ καὶ πολλοὶ ἔεν ἐν τοῦ πλησιάζοντι βαθμῷ, πάντου ἅμα παραγίνονται. εἰ καὶ ἑνικῷ ἀριθμῷ ὁ δυωδεκάδελτος ἐχρήσατο εἰπών. ὅτι τὸν πρώξιμον προτιμῶ. καὶ ὁ κ εἴπεν ὅτι τοῦ πρωξίμου. ὁ κρῶν ἐάν εἰσι τρεῖς ἀδελφοὶ τοῦ τελευτήσαντι, καὶ πᾶς ἑνὸς προτελευτήσαντος ἀδελφοῦ, οἱ γ ἀδελφοὶ κληρονομήσουσιν, τὸν τοῦ προτελευτήσαντος ἀδελφοῦ παῖδα νικῶντου. καὶ πάλιν τὸ εἰρημένον τοῦ δυωδεκαδέλτου πρώξιμοι, τοῦτο σημαίνει κυρίως πλειόνων βαθμῶν σύγκρισιν. τοῦτέστιν οἱ ἐγγύτεροι. πλὴν εἰ καὶ ἡ σημασία τοῦ ῥήματος ὑποφαίνει τοῦτο, ἀλλ' ὅμως εἰ καὶ εἷς ὑπόκειται βαθμὸς, χώρα τῇ ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου κλήσει. οἷον ἐτελεύτησέ τις, θεῖον μόνον πρὸς πατρὸς καταλιπὼν, ὁ κ ἔχων ἕτερον συγγενῆ. ὁ θεῖος ὡς πρώξιμος παραγίνεται, καί τι ὁ κ ὄντος ἑτέρου βαθμοῦ πρὸς ὃν ὅτι συγκρίνεται. ἀλλ' εἰ μή τις ἀδιαθέτου τελευτήσει, ἐκεῖνος ὡς πρώξιμος παραγίνεται, ὃς κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς λῶ ἐγγύτατος τοῦ κληρονομουμένου. εἰ δὲ διαθέμενός τις τελευτήσει, ζητοῦμεν ἐν ἐκείνῳ τοῦ χρόνῳ, ἐν ᾧ δῆλον γέγονε, μηδενὶ ἐκ διαθήκης γενέσθαι τοῦ τελευτήσαντι διαδοχῶν, τίς λῶ ἐγγύτερος. τότε δὲ κυρίως λέγεται ἀδιαθέτου τεθνᾶναι. τοῦτο δὲ ἐὰν ὅτε διὰ πολλοῦ δηλοῦται χρόνου, ἐν ᾧ διαθήκη συμβαίνει πολλαχοῦ, ὥς τε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς μακροτέρου ὄντα βαθμοῦ, ἐγγύτερον γινόμενον κληρονομεῖν. οἷον ἐτελεύτησέ τις ἀγνοτικὸν γραψας κληρονόμον, ὑπόντος ἀδελφοῦ, ὑπόντος δὲ καὶ θείου πρὸς πατρός. ὁ γραφεὶς κληρονόμος δεύτερος εἰ δεῖ προσελθεῖν. ἐν τοῦ μεταξὺ ἀπέθανεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ διαθεμένου. ὁρᾶς ἐπιδιαστόλου μετὰ τοῦτα ὁ ἀγνοτικὸς τὴν κληρονομίαν, παραγίνεται ὁ θεῖος ὡς ἐγγύτερος. νῦν γὰρ ὁ τελευτήσας ἀπεδιείχθη ἀδιαθέτος. διὰ γὰρ τὸ μηδενὶ ἐκ τῆς γραφῆς ὡδὶ τὴν κληρονομίαν παραγένεσθαι, ἐγγύτερος εὑρέθη ὁ θεῖος, καί τι πολαμβανόμενος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τελευτῆς, διὰ τὸ ἀδελφὸν ὑπεῖναι τότε τοῦ τελευτήσαντι. ὡδὶ τῆς ἀδυνατικῆς διαδοχῆς, οὐκ οἶδεν ὁ δυωδεκάδελτος σύγκρισιν. τοῦτέστιν οὐ λέγομεν ὅτι τὸν ἐγγυτέρου, ἢ

Si plures

Proximus

Placebat

In capita nó instr pé qm capiatur

γου, ἢ πρὸ τῆς ἀδικίου τελευτήσαντος, ἢ ξεπαδιατάξαντος τῶν κληρονομιῶν, ὁ τοῦ ἐπιμόνου βαθμοῦ λεγίτιμος κληρονομεῖ. οἷον ἐτελεύτησέ τις ἀδιαθέτου ὢντος ἀδελφοῦ, ὢντος δὲ καὶ θείου πρὸς πατρός. ὁ ἀδελφὸς ἐκαλεῖτο, δηλονότι ὡς ἐγγυτέρου. ἐὰν συμβῇ τὸν ἀδελφὸν πρὸ ἀδικίου τελευτῆσαι, ἢ ξεπαδιατεῦσαι τῶν κληρονομιῶν, ὡς ἀδυνάτου ὁ θεῖος ἀπαραγνώστεται, διὰ τὸ ἀγνοεῖν συγκεκλονίνα τὸν δυνάμενον ἀδελφόν. ἀλλ' ὁ πρόπαππος τὸ ὠτάσμα τοῦ δυνάμενοῦ διορθῶν, ἀτελῶς μὲν, πλὴν ἐπιγόνοις πινὰ βοήθειαν. τὸν γὰρ θεῖον ἐκάλουν ἐκ τῆς κογνατικῆς ταξέως, διὰ τὸ ἀδυνατῆσαι τὰ ἀδυνατικὰ δίκαια, ἐκ τοῦ μὴ εἶναι συγκεκλονίνα. ὁ δὲ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, διὰ πάντων τελείας τὰς νομοθεσίας εἶναι σπουδάζων, τέθεικε διάταξιν, ᾗ ἢ πρὸς τῶν πατρωνικῶν διελέχθη δικαίων. καὶ φιλανθρώπως διανοίᾳ ἐστὶν σκοπήσας ἐκέλευσεν, ὥς τε συγκεκλονίνα, ὡδὶ τῶν ἀδυνατικῶν εἶναι κληρονόμων. ἀνόητον γὰρ νόμισεν εἶναι, ὅπερ τῆς κογνατικῆς ὁ πρόπαππος ἐφιλοτιμήσατο· ἔστι γὰρ ἐπ' αὐτῶν συγκεκλονίσιν· ἐστὶν μὴ προσεῖναι τῆς ἀδυνατικῆς, καὶ μαλίστα ὁπότε πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς διαδοχῆς ἔστι succesio. εἰ γάρ τις ἄνηβος ἐστὶ, καὶ δύο ὑπεισιν ἀδυνάτοι, ἀδελφός, καὶ θεῖος, ὁ ἀδελφὸς κληθήσεται ὡς ἐγγυτέρου· ὡδὶ τὴν διαδοχὴν. εἰ δὲ καὶ τελευτήσει, καὶ τοῦτο τῷ τρόπῳ ὁ δεύτερος ἀρνήσει βαθμὸς, χώρα γίνεται τῇ succesioni. καὶ λεγίτιμος ὁ θεῖος ἐπίτροπος γενήσεται. ὅπερ τίνων ὡδὶ τὸ βάρος τῆς διαδοχῆς ἐκράτει, ἄρτον λῖν, μὴ καὶ ὡδὶ τὸ κέρδος τῆς κληρονομίας κρατεῖν. ἐκ τῆς ταξέως τῶν λεγιτίμων, ὡδὶ τὰ πράγματα τοῦ υἱοῦ, ὁ τοῦ τελευτήσαντος καλεῖται πατὴρ, ὅς τις ἰδικῶς contracta fiducia, τὸν υἱὸν ἢ τῆς θυγατέρα, ἢ ἔγγονον, ἢ ἐγγόνιν, καὶ σὺν μὲν τοῦτα ἐμαγκιπάτος ἐπρίνετο. σύμβολον δὲ ἐκ τῆς τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διαταξέως πολιτὸν τὸ ἰδικῶς contracta fiducia ποιεῖν ἐμαγκίπαρον. πολλάκις γὰρ καὶ σωτηρῶς γενέσθαι δοκεῖ βόλεται τοῖς ἐμαγκιπαπόσιν ἡ εἰρημένη διάταξις.

Ad legitimam

πάτασμα

Ius patronatus

ἐφιλοτιμήθετο

Contracta fiducia emancipare. i. saluo iure succedendi ut exponit Accursius. fo. 60.

DE SENATVSCONSVLTO TERTVLLIANO

Titulus III

ΕΚ τῶν εἰρημένων ἐν τῇ πολαβοῦσιν ἔγνωμεν τὴν τοῦ δυνάμενοῦ ἀκρίβειαν, καὶ σγνότητα πρὸς τῆς κληρονομίας. ἐξέβαλε μὲν γὰρ σὺν ἐμαγκιπάτος τῆς τῶν πατέρων διαδοχῆς, ἐκ τὴν ἐπιγινώσκων αὐτοῦ, διὰ τὴν συμβᾶσαν κάπιτις δικμυστίνα. πρόειμα δὲ καὶ σὺν ἐξ ἀρρένων γονίας τῶν ἐκ θηλειῶν πρόελθόντων, οὐκ ἐπιστάμενον ὡδὶ τοῦτο, ὅτι ὁ δὲ μητὴρ τὸν υἱὸν, ἢ τὴν θυγατέρα ἀδιαβέτος τελευτῶντας διεδέχετο, ὁ δὲ μὲν ἐπ' αὐτῶν ἐκληρονομεῖν. ἀλλ' ὁ πρόπαππος θάλασσαν παντάχοῦ τὴν φύσιν, ἐκ τῆς κογνατικῆς ταξέως, εἰς τὴν ἀλλήλων διαδοχὴν τούτους ἐκάλει. τὴν ὅμοιδε κογνάτοι δίδοῦς αὐτοῖς

Vnde cognati bonorum possessio

θάλασσαν παντάχοῦ τὴν φύσιν

ἐκ ἐπιστάμενον

αὐτοῖς διαπαρχεῖν. αὕτη δὲ ἡ τοῦ νόμου σγνότης, ἔτυχε μετὰ ταῦτα διορθώσεως. καὶ πρῶτον μὲν ὁ θειότατος καὶ ἀδελφὸς τῇ μητρὶ πρὸς παραμυθίαν τῶν τελευτησάντων παίδων λεγίτιμον δίδωκε διαπαρχεῖν. χρόνῳ δὲ ὕστερον δόγμα γέγονε τοῦτο τελιαύτειον, ὡδὶ τῆς ἀδριανοῦ βασιλείας, τελειότερον πρὸς τὸ τὸ νομοθετοῦν. καὶ βεβιωμένοις τῇ μητρὶ τῶν τῶν παίδων ἀχρεῖοις, λεγίτιμον ἐχαρίσατο διαδοχεῖν, τῇ μαμμῇ ἐστὶν μὴ φιλοτιμήσαμεν. εἶτε γὰρ ἐὰν τελευτήσῃ πᾶς, μητέρα καταλιπὼν, εἰ μὲν εἴη ἐν γένει, καὶ τριῶν παίδων ἔχει δίκαιον, εἰ δὲ ἀπελευθέρα τεσσάρων, ὡς ἀδυνάτων ὡδὶ τὰ τῶν παίδων ἀρρένων τε καὶ θηλειῶν ἀδιαβέτων τελευτώντων παραγίνεσθαι πράγματα. τὸ μόνον ἐὰν αὐτεξούσιος ἐστὶν ἡ μητὴρ, ἀλλ' εἰ καὶ τελεῖ ἐπὸ τῶν τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐπιδεσιότητα, οὕτω μόνοι ὡς τε κατὰ κέλευσιν τοῦ πατρὸς ἀδιτεύειν αὐτῶς. πρωτιμῶνται δὲ τῆς μητρὸς ἐν τῇ κληρονομίᾳ, τοῦ τελευτήσαντος οἱ παῖδες. εἰ γάρ τις παῖδας καὶ μητέρα καταλείπας τελευτήσει, οἱ παῖδες παραγίνονται, εἴτε σύνοικοι εἰσὶν, εἴτε ἐν ταξεῖ τῶν σάκων, ὁποῖοι εἰσὶν οἱ ἐμαγκιπάτοι, εἴτε πρώτου βαθμοῦ, εἴτε δευτέρου, εἴτε ἐπέκεινα. εἰ δὲ θήλεια ἐστὶν ἡ τελευτήσασα, οἱ τῆς τελευτησάσης παῖδες ἐκ ἐῶσι κληρονομῆσαι τὴν ἰδίαν μαμμίαν ἀρρένων, ἢ καὶ θήλεια ἐτελεύτησε. ἐπὶ δὲ πατὴρ ὃν οὐκ ἦσαν ἐπιδεσίοι, ἐπὶ δὲ καὶ μητὴρ, ὁ πατὴρ πρωτιμηθήσεται. εἰ δὲ πάππος ἐπὶ, ἢ προπάππος ὃν ἐκ ἦσαν ἐπιδεσίοι, τότε ἡ μητὴρ πρωτιμᾶται, πρὸς αὐτὸν μόνη ἀγωνιζομένη πρὸς τὸ κλήρου. καὶ ἀδελφὸς δὲ ὁμαιμος τοῦ τελευτήσαντος, ἢ τῆς τελευτησάσης, τῆς αὐτῶν πρωτιμᾶται μητρός. εἰ γὰρ εἴη ὁμαιμος ἀδελφὴ συναναπίμπεται. τοτέσιν ἐξ ἴσου κληρονομεῖ. εἰ δὲ ἐπῶσαν ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ, καὶ μητὴρ, ὁ μὲν ἀδελφὸς πρωτιμᾶται τῆς μητρὸς, καὶ ταῦτα ἐχούσης δίκαιον παίδων. κοινὴ δὲ ἡ κληρονομία μετὰ ξὺν τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς ἀδελφῆς ἐγίνετο. ὥς τε εἰ μὲν μόνος ἀδελφὸς ἐπὶ τελευτήσαντι, ἢ καὶ ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, καὶ μητὴρ, ἀπεκλείετο ἡ μητήρ. εἰ δὲ ἀδελφὸς μὲν ὃν ὑπόστιν, ἀδελφὴ δὲ μόνη καὶ μητὴρ, τότε ἐξαούγκιον μὲν ἡ μητὴρ, ἐξαούγκιον δὲ ἡ ἀδελφὴ λήψεται. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐν παλαιόν. διαταξις δὲ γέγονε τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἢ τις καὶ ἐπὶ οἰκείῳ αὐτοῦ ἐμφορεῖται κώδικι, δι' ἧς παρεκελεύσατο πρὸς τὴν φύσιν ὁρῶν, καὶ πρὸς τὴν τῆς λοχείας κίνδυνον, ὃς ἐπ' ὅτε καὶ τελευτῶν ἐπάγει, βοηθεῖσθαι τὴν μητέρα, ἀσεβέστατον εἶναι νομίσας, ζημίαν αὐτῇ προσφέρειν ἐκ τύχης, καὶ μὴ κατὰ γνώμην συμβαῖνον. εἰ γὰρ μὴ συμβῇ τὴν ἐνγένη μητέρα τρεῖς, τῶν δὲ ἀπελευθέρων Δ τεκεῖν παῖδας, ἐδικαίως τῆς τοῦ τελευτήσαντος ἐξωθεῖν διαδοχῆς. πρὶν γὰρ αὐτοῖς νομίζετο ὠτάσμα, εἰ μὴ γ ἢ Δ τέκνα, δι' ὧν ἠδύνατο λεγίτιμον δικαίῳ κληρονομεῖν, ἀλλὰ τὸν τελευτήσαντα, ἢ τῶν τελευτησάσαν μόνοις; ὁπότε δὲ αἱ τῶν πρὸ βραχέως βεβασιλευκότων διαταξεις, πρὸς λεγίτιμος διαδοχῆς διαλεγόμεναι πρὸς ἐβοήθουν τῇ μητεῖ, πρὸς δὲ ταύτῃ ἐβάφωμον, ἐκ εἰς ὁλόκληρον

Claudius imperator Adrianus

φιλοτιμήσαμεν

Præferunt

suorum loco sunt emancipati

Sed nos

λοχία puerperium

Sed cum

ἐξ ὁλόκληρον insolidum

i. repete τε τοχεν

αὐτῇ τῶν παίδων φιλοτιμησάμενοι διδασκαλίαν, ἀλλ' ἵν τισιν βέμασιν, οἷον ἡνίκα δίκαιον εἶχε παίδων, τὸ τρίτον αὐτῆς ἀφαιρούμενοι, ἑκατοῖς παρεῖχον προσώποις. λεγιτίμου δὲ αὐτῶν ἀποροῦσαν δικαίου, ἐκ τοῦ ἐναντίου, φανερᾷ παρεμυθοῦτο μοίρα τῆς κληρονομίας. ἵνα δὲ σαφέστερον ᾖ τὸ λεχθέν, ὡς ἂν θέματος ἀναγκαῖον εἰπεῖν. εἰ σωέβη τελευτῆσαι τινὰ ἔχοντα μητέρα δικαίω παίδων κεκοσμημένῳ, ὑπῶν δὲ θεῖος λεγίτιμος, ἢ γοῦν υἱὸς θείου, ὀκτὼ μὲν οὐγκίας ἐλαμβανεν ἡ μητήρ. ὁ δὲ θεῖος, ἢ γοῦν ὁ τοῦ θείου υἱὸς τέσσαρας. εἰ δὲ ἐκ τοῦ ἐναντίου οὐκ εἶχε δίκαιον παίδων ἡ μητήρ, ὁ μὲν θεῖος, ἢ γοῦν ὁ τοῦ θείου υἱὸς, ἐλαμβανεν ὀκτὼ οὐγκίας. ἡ δὲ μητήρ τέσσαρας. ὁ δὲ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς ἐξ εὐθείας καὶ ἁπλουστάτης ὁδοῦ, τῶν μητέρα πάντων προετίμησε τῶν λεγιτίμων, ἀμείωτον τῶν τῶν τελευτησάντων παίδων αὐτῇ παρέχων διαδοχῶν, ἐξηρημένου ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς, εἴτε ἐεν ὄμαιμοι τοῖς τελευτήσασιν, εἴτε κογνατικὰ πρὸς αὐτοὺς ἔχοιεν δίκαια. ὥσπερ γὰρ πάντων τῶν λοιπῶν λεγιτίμων αὐτῶν προετίμησεν ὁ βασιλεὺς, οὕτω πάντα ἀδελφὸν, καὶ πᾶσαν ἀδελφῶν, εἰ καὶ μὴ εἶεν λεγίτιμοι, ἅμα αὐτῇ ἐπὶ τῶν κληρονομίαν ἐκαλεῖν. οὕτω μέν τοι, ἵνα εἰ μὲν μόναι εἶησαν ἀδελφαὶ, ἀδυνατικὰ ἢ καὶ κογνατικὰ ἔχουσαι δίκαια, καὶ μητὴρ τοῦ τελευτήσαντος ἢ τῆς τελευτησάσης· τὸ μὲν ἥμισυ, ἡ μητὴρ τοῦ τελευτήσαντος, ἢ τῆς τελευτησάσης, τὸ δὲ ἕτερον ἥμισυ, πᾶσαι λαμβάνοιεν αἱ ἀδελφαί. οἷον ἐτελεύτησέ τις ὑπούσης τῆς μητρὸς, ὑπουσῶν δὲ καὶ δύο ἢ τριῶν ἀδελφῶν θηλειῶν, ἑξαούγκιον μὲν ἡ μητὴρ, ἑξαούγκιον δὲ αἱ πᾶσαι ἀδελφαὶ λήψονται. εἰ δὲ πορίσειν ἀδελφὸς ᾖ τελευτήσαντι προσώπῳ, ἢ γοῦν ἀδελφή, ἢ ἀναμὶξ ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαὶ κογνατικὰ ποιοῦσχόμενοι ἢ ποιοῦσχόμεναι δίκαια, ἐν καθ' ἑκατὸν ἡ κληρονομία διαιρεῖσθω. ὡς τε ὄντος ἀδελφοῦ μὲν μὴ ὑπόντος, ἡ μητὴρ τὸ ἥμισυ πάντως λήψεται. αἱ δὲ ἀδελφαὶ ὅσαι δήποτε εἰσὶν, αὐτὶ μιᾶς παραλαμβάνονται. ἀδελφοῦ δὲ ὑποκειμένου, οὐκ ἔτι αἱ πολλαὶ ἀδελφαὶ ταξιν ὑπέχουσι μιᾶς. ὥσπερ δὲ τῆς μητρὸς ἐποιήσατο πρόνοιαν ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, οὕτω κελεύει καὶ αὐτῶν τῶν οἰκείων φροντίδα ποιεῖσθαι παίδων. παρεγγυᾷ γὰρ αὐτοῖς ἀνήβοις οὖσι τοῖς παισὶ, καὶ κηδεμόνος ἀπορουσιν, ἡνίκα μὴ ὄσιν ἐπίτροπος τῶν ἀρχῶν, ἢ χειροτονηθείς τις ἐξ ἀγορᾶς ἐστίονι ἐχρήσατο, ἢ ὡς σούσπεκτος ἀπεκινήθη, ὥς τε αὐτεῖν ἐπίτροπον, καὶ μὴ ἀπρονοήτους αὐτοὺς καταλιμπάνειν. δέδωκε δὲ αὐτῇ χρόνου ἐνιαυτὸς, ἔχειν παῤῥησίαν τοῖς παισὶ αὐτεῖν ἐπίτροπον, τουτέστιν εἴσω ἐνιαυτοῦ. εἰ δὲ ἐξαθυμήσουσιν αἱ μητέρες εἴσω τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπίτροπον αὐτῆσαι τοῖς ποτὶ ἄλλοις, ἄνηβοι δὲ ὄντοι τελευτήσουσιν, οὐ κληρονομήσουσιν αὐτοὺς αἱ μητέρες. ἄτοπον γὰρ ὄστιν ἀβοήθητον καταλιπεῖν τοῦς τὸν παῖδα, τῆς τούτου δεσποινῆς ἀπολαύειν. καλεῖται δὲ

Sed quem admodum

Licet

ἐς

χρόνου.ann

ἐς τὰ τοῦ παιδὸς πράγματα, ἀπὸ τρίτου μιανείου δόγματος, εἰ καὶ ἀπὸ πορνείας ἔχε τὸν τελευτήσαντα παῖδα.

DE SENATVSCONSVLTO ORPHITIANO

Titulus IIII

Ἐρήκαμεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ὡς ὁ δυωδεκάδελτος, οὐδὲ μητέρα εἰς τὰ τῶν παίδων, οὐδὲ παῖδας εἰς τὰ τῆς μητρὸς ἐκάλει πράγματα. ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος ἐπεγνόησεν αὐτοῖς τῶν κογνατικῶν δεσποινῶν. ἐρήκαμεν δὲ ὅτι προϊόντος τοῦ χρόνου, δόγμα τρίτου μιανείου ἐγένετο, ὁ παρέχον τῇ μητρὶ λεγίτιμα δίκαια, ὡς τῇ τῶν παίδων δεσποινῇ. ὅπερ καὶ τελείαν ἐδέξατο δόρθωσιν, ἐκ διαταξέως τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ὡς ὁ προλαβὼν ἐδίδαξε πίτλος. κατὰ μίμησιν δὲ τοῦ τρίτου μιανείου, γέγονε δόγμα ὁ λεγόμενον ὀρφιτιανειον, ὡς ὀρφίτιου καὶ ῥούφου τῶν ὑπάτων ἐκφωνηθέν, μαίρκου βασιλεύοντος. δι' οὗ δίδοται, ἐξὸν μὲν υἱῷ, ἐξὸν δὲ θυγατρὶ, λεγίτιμα δίκαια, εἰς τὴν μητρῴαν δεσποινῶν, εἰ καὶ εἴησαν ὑπεξούσιοι. προτιμῶνται δὲ καὶ τῶν ὁμαίμων αὐτῆς ἀδελφῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἀδυνάτων. ἐξὸν δὲ τὸ δόγμα ἐγγόνοις οὐ βοηθεῖ. ὥσπερ γὰρ οὐκ ἔχει ἡ μαμμη τὸ τρίτου μιανείου, οὕτως οὐδὲ οἱ ἔγγονοι ὁ ὀρφιτιανειον. ἀλλὰ ἔτυχε διορθώσεως ὁ ὀρφιτιανείον ἐκ τῶν βασιλικῶν διαταξεων. ἄνται γὰρ παρεκελεύσαντο, κατὰ μίμησιν υἱοῦ καὶ θυγατρὸς, καὶ ἔγγονον καὶ ἐγγόνιον ὡς τὰ τῆς μαμμης παραγίνεσθαι πράγματα. τοῦτο δὲ σημειώσασθαι χρὴ, ὅτι κάπιτις δημινουτιὼν, τὰ ὡς τοῦ ὀρφιτανείου, ἢ τρίτου μιανείου δεδομένα λεγίτιμα δίκαια οὐκ ἀναιρεῖ, διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ὅτι αἱ ἀπὸ καινοτομίας ὑπονοημέναι λεγίτιμαι κληρονομίαι, ὀφθείρονται τῇ κάπιτις δημινουτίονι, ἀλλ' ἐκεῖναι μόναι, ὅσαι τὸν δυωδεκάδελτον ἐυρετῶν ὑπογράφονται. ἔξεστι δὲ τὸ ὀρφιτιανείον καὶ ὁ ἀπὸ πορνείας τεχθέντος παῖδος. ἐάν τις τελευτήσῃ πολλῶν ὑποκειμένων λεγιτίμων προσώπων τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἀδιτεύσωσι, εἰς δὲ ἐξουσιάσει ἢ κωλυθῇ κληρονομῆσαι ἀπὸ τελευτῆς, ἢ γοῦν δι' ἑτέρας αἰτίας οὐ κληρονομήσει· εἰσὶ γὰρ πολλοὶ ὑπὸ τῶν διαταξεων εἰργόμενοι κληρονομεῖν· τότε τὸ τούτου μέρος προσαύξει τοῖς ἀδιτεύσασιν. οἷον τεσσάρων ὄντων, οἱ τρεῖς ἠδιτεύσαν, ὁ εἷς ἠδύνησε ἐξουσιάσας, ἢ τελευτήσας, ἢ ὑπὸ νόμου κωλυθεὶς διαδέξασθαι. ὁ τότε μέρος τῆς τρισὶ ἐξ ἴσου προσαύξει, εἴτε ζῶσιν οἱ ἀδιτεύσαντες, εἴτε καὶ τελευτῆσαι αὐτοὺς σωέβη.

Τίτλος. Tituls caput

Orphitius — Coll.
Rufus
Marcus

Sciendum

Regula nota

Nouissime

Si ex pluribus

DE SVCCESSIONE COGNATORVM Tit. V

ΕΠὶ τῶν τοῦ ἀδιαθέτου τελευτήσαντος κληρονομίαν εἰρήκαμεν καλεῖσθαι οὓς σύνευς, καὶ οὓς παύρις συναριθμημένους ὑπὸ τοῦ πραίτωρος, οἷον οὓς ἐμαγκιπάτους, καὶ οὓς ἐκ τῶν διαταξεως αὐτῆς συζευχθέντας, οἷον οὓς ἐν βελευτηρίοις ὠνηθέντας, καὶ οὓς τεχθέντας ἀπὸ γαμικοῦ, πρὸς ὧν ἐκ νόμου γαμικὴ διαθεσις, τρισὶ δὲ προσοιστέον τὰ τῶν σύνων κτήσαμένους δίκαια. μᾶλλον δὲ τούτους, ἡ ἀδιαθέτου κλῆσις, ἔχει οὓς ἀδυνάτους, καὶ οἷς ἀδυνατικὰ δίκαια παρέχει ὁ τρυφιλλιανήιον φημί, καὶ ὁ ὀρφικιανήιον δόγμα ταῖς μητρᾶσι καὶ πασιν αὐτῶν, τὰ δίκαια τῶν διδυχῶν. καὶ ἡ τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως διατάξις, τοῖς ἀπὸ θηλειῶν ἀδελφῶν τεχθεῖσιν, ἐδίδου τὰ λεγίτιμα δίκαια. μετὰ τοίνυν οὓς εἰρημένους πάντας ὁ πραίτωρ ἐπιγνόησε τρίτιον τάξιν, οὓς οἷς οὓς κογνάτους ἐκάλουν, οὓς τῇ φύσει γινωσκομένους. οὓς ἡγούνται ἡ τοῦ δικωδεκαδέλτου σφωτάτη νομοθεσία. εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ὑποσαύτοι κάπιτις δημινουτίονα, καὶ οἱ ἐκ τούτων τεχθέντες. μισηθέντας γὰρ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου, διὰ τῶν κάπιτις δημινουτίονα, ἐκ τρίτης ὁ πραίτωρ ἐκάλουν τάξεως. ταῦτα λέγω διηρημένων μόνων ἀδελφῶν, ἀρρένων φημὶ καὶ θηλειῶν ἐμαγκιπάτων. ὀκέπι μνήσι τῶν δι αὐτῶν τεχθέντων. γέγονε γὰρ διάταξις τοῦ τῆς θείας λήξεως ἀνασασίου λέγουσα, ἵνα ἐάν τις τελευτήσῃ καταλιπὼν ἀδελφὸν ἔντεγρι ἰούρις, τουτέστι μὴ ὑποσάντα κάπιτις δημινουτίονα, καὶ ἕτερον κάπιτε δημινοῦρρ, ὥς τε οὓς δύο καλεῖσθαι, ὠδὶ τῶν τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφοῦ, ἢ τῆς τελευτησάσης ἀδελφὴς κληρονομίαν, ὀκ δι ἴσων μερῶν, ἀλλ' ὥς τε πλέον τι ἔχειν τὸν λεγίτιμον. τουτέστιν τὸν μὲν κάπιτε δημινοῦρρ λαβεῖν ∆ ὀγκίας, τὸν δὲ ἔντεγρι ἰούρις τὸ διπλοῦν. τουτέστιν ἢ ὀγκίας. πᾶν γὰρ τὸ πρὸς τούτου νόμιμον ἔξεστι μαθεῖν, τὸν τῶν εἰρημένων ἀναγνοῦντα διάταξιν. ὁ ὅμου κάπιτε δημινοῦτος ἀδελφός, καλεῖται μὲν, ἅμα τῷ ἔχουτι ἀκόλουθα τὰ λεγίτιμα δίκαια, ἤτοι δὲ κομίζεται μοῖραν κατὰ εἴρηται. τῶν δὲ ἄλλων συγγενῶν εἰ καὶ μὴ ὑπέσκ κάπιτις δημινουτίονα, εἰς ὁλόκληρον προπιμᾶται. πολλῷ δὲ πλέον τῶν κογνάτων. ἐὰν γὰρ ἐγὼ τελευτήσω καταλιπὼν ἀδελφὸν κάπιτε δημινοῦρρ, καὶ θεῖον πρὸς πατρὸς, ὁ ἀδελφὸς προτιμηθήσεται. ὁ δεῖς ὅμου ὑποσὰς κάπιτις δημινουτίονα καλεῖται ἀπὸ ἀδυνατικοῦ διατάξεως, εἰ μὴ ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ μόνη. ὁ μὲν παῖδες ἀδελφοῦ. οὔτοι γὰρ ὑποσαύτοι κάπιτις δημινουτίονα εἰς τὴν κογνάτων καταπίπτουσι τάξιν. καὶ οὓς ἀπὸ θηλυγονίας καταγομένους, ὥσπερ οὓς κάπιτε δημινούτους ἀγνοουμένους ὑπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου ὁ πραίτωρ ἀπὸ τῆς τρίτης ἐκάλουν τάξεως. ἕξει δὲ ἡ τρίτη τάξις, καὶ τὸν εἰς θέσιν δεδομένον παῖδα, ἡνίκα βούλεται ὠδὶ τῶν τοῦ φυσικοῦ πατρὸς παραγίνεσθαι κληρονομίαν. γυνὴ τις περνοῦθεῖσα, παῖδας ἔχων. ὀχ ἕξουσιν ὅτι πρός τινα λεγίτιμα δίκαια

Eos etiam

Vulgo

καὶα. ἡ γὰρ ἀδυνατὼν, ἀπὸ τοῦ πατρὸς γνωρίζεται. ὅτι δὲ πατρὸς ἔχειν ὁ νοοῦνται. ὥς τε ὅμου ὅτι ὁ δὲ ἀλλήλοις εἰσὶν ὅμαιμοι. ἡ γὰρ ὁμαιμότης ἐδίδου ὅδεν ἀδυνατίου. κογνατικὰ δὲ οἱ ἐκ πόρνης μητρὸς τεχθέντες ἀδελφοὶ προβάλλονται πρὸς ἀλλήλους δίκαια. ὥσπερ καὶ πρὸς πάντα τὸν ἀπὸ μητρὸς αὐτῆς γινωσκόμενον συγγενῆ. ὅτι τίνων ἐκ τῆς τρίτης παραγίνονται τάξεως. ὁ κοῦ ἡ ἀπὸ τοῦ πραίτωρος ὠνομασμένη τρίτη τάξις, ἔχει οὓς ὑποσαύτας ἀδυνάτους κάπιτε δημινουτίονα, διηρημένων ἀδελφῶν, καὶ οὓς ἐκ τούτων τεχθέντας. ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ οὓς ἀπὸ θηλυγονίας ἡμῖν ἐγνωσμένους. καὶ παῖδα ὄντα μὲν ἐν τῇ θετῇ φαμιλίᾳ, τὸν δὲ φυσικὸν πατέρα κληρονομεῖν σπουδάζοντα. καὶ οὓς ἀπὸ πρεσβείας τεχθέντας. οἷς πᾶσι proximitatis nomine, τῶν unde cognati διαφορὰ ἐπαγγέλλεται. τουτέστιν ὁ πάντας ἅμα καλῶν, ἀλλὰ οὓς πλησιάζοντας τῷ βαθμῷ. πολλῶν δὲ διαφορῶν ὄσων μεταξὺ ἀδυνάτων καὶ κογνάτων, πρὸς ταῖς ὅσαις ὅδε καὶ αὕτη. ἐὰν γάρ τις ἀδιαθέτου τελευτήσῃ, ὁ τούτου ἀδυνάτου ὠδὶ τῶν αὐτοῦ κληθήσεται κληρονομίαν, εἰ καὶ δεκάτου ὅδε βαθμοῦ, καὶ δίωται ἀδιτοῦσιν ὡς ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου. αὐτῆς δὲ τῶν ὅσων δὲ λεγίτιμαν, ὡς ἀπὸ τοῦ πραίτωρος. εἰ δὲ ἀδυνάτου μὲν μὴ ὑπόδε, πορίσεσι δὲ κογνάτοι τοῦ τελευτήσαντι, δοθήσεται αὐτῆς ἡ ὅσων δὲ κογνάτοι διαφορά. ἡνίκα εἰσὶ μέχρι τοῦ ἑκτοῦ βαθμοῦ. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἑβδόμου βαθμοῦ, τοῦτα μόνα καλεῖται τὰ πρόσωπα, ὁ υἱὸς, ἢ γονῶν ἡ θυγάτηρ τοῦ κονσοβρίνου, ἢ τῆς κονσοβρίνας. τίνου δὲ ὅτι εἰσὶν ἐν τῷ ἑξῆς μαθησόμεθα τίτλῳ.

c/ ομαιμοι q

Hoc loco

Vnde legitimá bonorum possessionē de Vn^cognati

DE GRADIBVS COGNATIONVM Tit. VI

ΟΠρώτον ἐν προθεωρίᾳ ἡμῖν εἰρημένον πόδι τῶν βαθμῶν, νῦν ἀναγκαῖον δι' αὐτοῦ παρασῦσαι τοῦ ἑκτοῦ, ὠδὶ τὸ πλείονα πίσιν ἔχειν τὸ λεγόμενον. ἀριθμηθήσονται δὲ οἱ βαθμοὶ τῆς συγγενείας οὕτως. τέως δὲ καὶ πρώτιον τάξιν εἰδέναι χρὴ τῶν συγγένειαν ἢ τῶν αἰνιόντων καὶ κατόντων, ἢ τῶν ἀπὸ λοξότητος ὁρχομένων, οἱ πνὸς λέγονται ἐκ πλαγίου, ἀδελφῶν ἀρρένων καὶ θηλειῶν, καὶ τῶν δι αὐτῶν τικτομένων. ἀκολούθως δὲ θείου καὶ θείας. ὅδε μὲν πρὸς πατρὸς, ὅδε δὲ πρὸς μητρός. καὶ ἡ μὲν τῶν αἰνιόντων καὶ κατόντων συγγένεια ἀπὸ πρώτου ἄρχεται βαθμοῦ. ἡ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου, ἀπὸ δευτέρου. πρῶτον γὰρ οὐκ ἔσιν εὑρεῖν βαθμὸν ὠδὶ τῶν ἐκ πλαγίου. ὁ πρῶτος βαθμὸς ἐν μὲν τοῖς αἰνιοῦσιν ἔχει, πατέρα, μητέρα. ἐν δὲ τοῖς κατοῦσιν, υἱὸν, θυγατέρα. ὁ δεύτερος ἐν τοῖς αἰνιοῦσιν ἔχει, παππῶον, μαμμίαν. ἐν δὲ τοῖς κατοῦσιν, ἔγγονον, ἐγγόνιαν. ἐν δὲ τοῖς ἐκ πλαγίου, ἀδελφὸν, ἀδελφιά. ὁ τρίτος βαθμὸς ἔχει ἐν τοῖς αἰνιοῦσι, προπαππῶον, προμαμμίαν. ἐν τοῖς κατοῦσι, προέγγονον, προεγγόνιαν. ἐν τοῖς ἐκ πλαγίου, ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς, υἱὸν, καὶ θυγατέρα. καὶ ἀκολούθως θεῖον πρὸς πατρὸς ἢ πρὸς

Primo

Secundo

Tertio

Primū gradū m

τέως

∴ filius & filia consobrini & cōsobrinæ nō sunt in gradu · 7 · sed in · 5 · ut patet ex his quæ sequuntur in proximo titulo. Quam obrē puto legendum hic μάζονος κονσοβρίνου ἢ τῆς κονσοβρίνας nam maior consobrinus & consobrina in · 6 · gradu sunt. Ergo illorū filij filia erūt in · 7 ·

ἢ πρὸς μητρός. ὁ θεῖος ὁ πρὸς πατρὸς ξωμαϊσὶ λέγεται patruus. τοῦτέ-
σιν ὁ τοῦ πατρὸς ἀδελφός, ὃς ἑλλήνισὶ λέγεται πατρῷος. ὁ δὲ πρὸς μη-
τρὸς θεῖος καλεῖται ξωμαϊσὶ μὲν ἀβουήκουλος. τοῦτέσιν ἀδελφὸς τῆς μη-
τρὸς, ὃς παρ' ἕλλησι καλεῖται κυρίως μητρῶος. κοινῶς δὲ πᾶς θεῖος λέγε-
ται. ἡ πρὸς πατρὸς θεία, λέγεται ἄμιτα. τοῦτέσι τοῦ πατρὸς ἀδελφή. ἡ δὲ
πρὸς μητρὸς ματρόβρα. τοῦτέσι τῆς μητρὸς ἀδελφή. ἐκατόρα δὲ θεία
προσαγορεύεται, ἢ γοῦν παρὰ πισὶ πιτδίς. ὁ δὲ τέταρτος βαθμὸς
διέχει ἐκ μὲν τῶν αὐτόντων ἀπέπατωτον, ἀτμαλμμίλιν. ἐκ δὲ τῶν κατι-
όντων, ἀπέγγονον, ἀπεγγόνιν. ἐκ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς
ἔγγονον, ἐγγόνιν. θεῖον πρὸς πατρὸς μέγαν, θεῖαν πρὸς πατρὸς μεγάλην.
ὁμοίως δὲ θεῖον μέγαν πρὸς μητρὸς, θεῖαν μεγάλην πρὸς μητρός. τοῦτέσι
τοῦ παππωτοῦ μου καὶ τῆς μαμμης μου ἀδελφὸν καὶ ἀδελφήν. ὅτι καὶ ὁ
κονσοβρίνος, καὶ ἡ κονσοβρίνα. τοῦτέσιν οἱ πυδὸ καὶ αἱ πυδὸ, ἀπὸ δύο ἀδελ-
φῶν ἀρρένων πίκρυνται, ἢ γοῦν θηλειῶν. πυὲς δὲ τῶν παλαιῶν κονσοβρί-
νους μὲν ὀρθῶς λέγουσι τούτους κυρίως, οἱ πυδὸ ἐκ δύο ἀδελφῶν θηλειῶν
ἐτέχθησαν κουαῖσι κονσοροίνους. τούτους δὲ οἱ πυδὸ ἐκ δύο ἀδελφῶν ἀρ-
ρένων πλοῦθον κυρίως φρᾶτρδὸ πατρουέλδὸ καλεῖοθαι λέγουσιν. εἰ δὲ
ἐκ δύο ἀδελφῶν ἀρρένων θυγατρδὸ τεχθῶσιν, ἀλλήλας καλοῦσιν σορόρδὸ πατρουέλδὸ. οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς πικτόμενοι, ἀμιτίνοι
κυρίως προσαγορεύονται. τῆς θείας μου τῆς πρὸς πατρὸς οἱ παῖδδὸ, ἐμὲ
κονσοβρίνον καλοῦσιν, ἐγὼ δὲ ἐκείνους ἀμιτίνους. ὥς τε ὅμω δεῖ σωελόν-
τα εἰπεῖν, καταχρησικῶς μὲν οἱ ἀπὸ δύο ἀρρένων, ἢ γοῦν θηλειῶν πικτό-
μενοι κονσοβρῖνοι προσαγορεύονται. κυρίως δὲ οἱ μὲν ἀπὸ ἀρρένων ἄρρενδὸ,
φρᾶτρδὸ πατρουέλδὸ, οἱ δὲ ἀπὸ θηλειῶν ἄρρενδὸ, ἢ γοῦν θήλειαι κονσο-
βρῖνοι, καὶ κονσοβρῖναι. οἱ δὲ ἀπὸ ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς ἀμιτῖνοι. ἀλλ' οὗ-
τος ὁ μὲν τῆς θηλείας υἱὸς ὑμ τοῦ ἄρρενος κονσοβρίνον καλέσει. ὁ δὲ τοῦ
ἄρρενος ὑμ τῆς θηλείας ἀμιτῖνον. ὁ πέμπτος βαθμὸς ἔχει ὧν ἑαυτοῦ ἐκ
μὲν τῶν αὐτόντων δίσπαπωτον, δισμαλμμίλιν. ἐκ δὲ τῶν κατιόντων δισέγ-
γονον, δισεγγόνιν. ἐκ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου, ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς πρόεγγο-
νον πρόεγγόνιν. καὶ ἀκολούθως μείζων θεῖος πρὸς πατρὸς, μείζων θεία
πρὸς πατρός. τοῦτέσι τοῦ προπαππωτοῦ ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή. μείζων θεῖ-
ος πρὸς μητρὸς, μείζων θεία πρὸς μητρός. τοῦτέσι τῆς προμαμμης ἀ-
δελφὸς καὶ ἀδελφή. ὁμοίως καὶ τῶν ἀπὸ ἀδελφῶν πικτομένων (οἱ πυδὸ
ὡς εἴρηται, ποτὲ μὲν φρᾶτρδὸ πατρουέλδὸ, ποτὲ δὲ σορόρδὸ πατρουέ-
λδὸ, καὶ ποτὲ μὲν κονσοβρῖνοι καὶ κονσοβρῖναι, ποτὲ δὲ ἀμιτῖνοι καὶ ἀ-
μιτῖναι) υἱὸς καὶ θυγατηρ. καὶ ὁ λεγόμενος πρόπριος κονσοβρῖνος, καὶ
πρόπρια κονσοβρῖνα. τουτέσι τῶν μεγάλων θείων τῶν πρὸς πατρὸς,
καὶ πρὸς μητρὸς υἱὸς καὶ θυγατηρ. ἑκτῷ βαθμοῦ εἰσιν, ἐκ μὲν τῶν
αὐτόντων, τρίσπαπωτος τρισμαλμμη. ἐκ δὲ τῶν κατιόντων τρισέγγο-
νος, τρισεγγόνη. ἐκ δὲ τῶν ἐκ πλαγίου ἀδελφοῦ καὶ ἀδελφῆς, ἀπέγγονος
ἀπεγγόνη

Patruus: πατρῷος
Amunculus: μητρῷος
Consobrini
Patrueles fratres
Patrueles sorores
Amitini
Consobrini? a D
Amitinus
Quinto
Proprius cõsobrinus. & ppria consobrina. Inst. latinæ. nõ proprius sed propior appellant
Sexto
∴ ga id decet ∴ filij amitæ. & pari ratione filij foeminæ debuit uocare filium matris patruelem. nõ cõsobrinum. sed ∴ nominis impositio

ἀπεγγόνη. καὶ ἀκολούθως θεῖος μέγιστος πρὸς πατρὸς, θεία μεγίστη πρὸς πατρός. τοῦτέσι τοῦ ἀππάππου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή. θεῖος μέγιστος πρὸς μητρὸς, θεία μεγίστη πρὸς μητρός. τοῦτέσι τῆς ἀμμαμμης ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή. ὁμοίως καὶ ὁ μείζων κονσοβρῖνος, καὶ ἡ κονσοβρῖνα. τοῦτέσιν ὅς τις ἢ ἥτις, ἀπὸ υἱῶν καὶ θυγατέρων τῶν φρᾶτρων πατρουέλων, ἢ ἀπὸ τῶν κονσοβρίνων ἢ ἀμιτίνων ἐτέχθησαν. ἀρκεῖ μέχρι τούτων ἀποδεῖξαι τίνα τρόπον, οἱ τῆς συγγενείας ἀριθμοῦνται βαθμοί. ὀφείλεις γὰρ εἰδέναι, ὅτι τὸ τεχθὲν πρόσωπον, ἀεὶ βαθμὸν προσίθησιν. εὐχρέστερον δὲ ἐστὶ τὸ εἰπεῖν πόσοι τίς ἐστι βαθμοί, ἢ τὰ ἰσοδύναμα τῆς συγγενείας ὀνόματα διηλθεῖν. τοῦ δὲ αὐτοῦ τρόπου, καὶ τῆς ἀδυνατίνος ἀριθμοῦνται οἱ βαθμοί, καὶ τῆς κογνατίνου. ἀλλ' ὁπότε ἡ ἀλήθεια δίκη τῶν ὀφθαλμῶν μᾶλλον ὑπὸ δίκης τῆς ἀκοῆς ἔχει τὴν πίστιν ἰσχυροτέραν, ἀναγκαῖον ὑπομνῆσαι δίκην τοῦτον, μὴ τὴν τῶν βαθμῶν διήγησιν, καὶ αὐτοῦ ἐν τοῦ παρόντι βιβλίῳ ἐγγραφῆναι τοὺς βαθμοὺς. ὅπως ἂν ἀκοῇ καὶ θέᾳ οἱ νέοι ταῦτα προσλαμβάνοντες, τελειοτάτης τῶν βαθμῶν τυγχάνωσι διδασκαλίας.

Hactenus
Sed cum
Maior cõsobrinus
Horat in ar. Segnius irritant animos demissa per aurem quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus

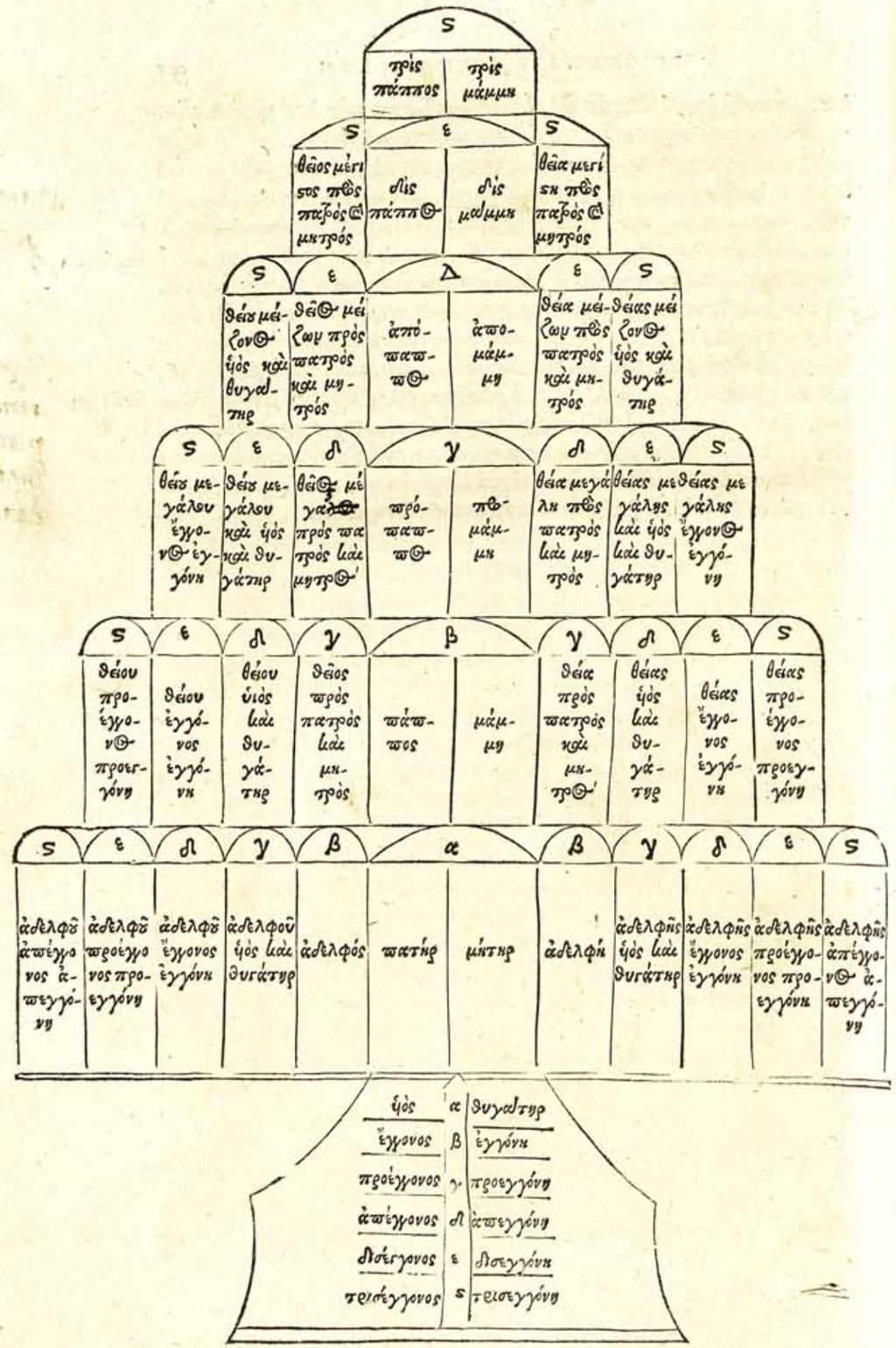

Τοῦ δὲ πρὸ πάντων εἰδῆναι χρὴ, ὅτι ὁ πρωτότοκος ἐπινοήσας τὴν κοινωνίαν τάξιν, ὃ σωτηρίαν ἔσται τῆς κοινωνίας, τὴν γὰρ δυσλεία συνωσαν συγγένειαν. ἐπεὶ δὴ ὁ δὲ νόμος ἀρχαιότατος, οἷον ὁ δυωδεκάδελτος, ἢ καὶ ἕτεροί τινες περὶ συγγενῶν διαλεγόμενοι, τούτους ἐπίσαντο. ἀλλ' ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς ἐν τῇ διαταξει ἐν ᾗ περὶ τῶν πατρωνικῶν διελέχθη διαδοχῶν, ἀνελὼν τὴν ἐν αὐτῇ κρατοῦσαν ἀσάφειαν, ἐκ τῆς νομοθεσίας τὴν σύγχυσιν φλαυθρώτατα σκοπῶ, ἐνομοθέτησε καὶ τοῦτο, ἵνα ἐάν τις δοῦλος ὤν, παῖδα ἢ παῖδας ἀποίη, εἴτε δὴ ἐλευθέρας, εἴτε ἐκ δούλης· ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου γυνὴ δούλη, ἐάν δὴ ἐλευθέρῳ, ἢ οἰκέτου τέκνα παῖδας, οἵας δήποτε φύσεως, συμβῇ δὲ ἐν δοῦλον πατέρα, ἢ τὴν δούλην μητέρα ἐλευθεροῦσθαι, καὶ οἱ ἀπὸ δούλης δὲ γαστὸς προελθόντες ἐλευθεροῦσι παῖδας, ἄδειαν ἐχέτωσαν οὗτοι οἰκείους διαδέχεσθαι γονεῖς, τῶν πατρωνικῶν ἀποκλαιόντων δικαίων· ὃ μόνον δὲ οἱ οὕτως τεχθέντες οὗτοι οἰκείους διαδέξονται γονεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀμοιβαδὸν τὰς ἀλλήλων κλήρονται κληρονομίας. ὡς ἡ αὐτὴ βούλεται διάταξις ἰδίκως, εἴτε μόνοι πορίσεσι οἱ ἐν δουλείᾳ τεχθέντες, εἴτε ἐλευθεροῦσθαι, εἴτε συμβῇ μετὰ τούτου τῶν γονέων ἐλευθεροῦσθαι ἑτέρους τεχθῆναι. ἅμα γὰρ αὐτοῖς, τὸν πατρῷον ἢ μητρῷον διαδέξονται κλῆρον, εἴτε ἐκ τῆς αὐτῆς μητρὸς, εἴτε ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς εἰς φῶς προῆλθον οἱ μετὰ τὴν ἐλευθερίαν τῶν γονέων τεχθέντες, εἴτε ἐκ διαφόρων. καὶ ἁπλῶς ἅπαντα κρατείτω ἐπ' αὐτοῖς, πρὸς μίμησιν τῶν δὴ ἐννόμων τεχθέντων γάμων. ἐκ τῶν εἰρημένων (δεῖ γὰρ ἀνακεφαλαιωσάμενον σωτόμως εἰπεῖν) τρεῖς εἰσι τάξεις συγγενείας. ἡ τῶν σόων, ἡ τῶν λεγιτίμων, ἡ τῶν κοινωτῶν. διὸ δὲ δεῖ λέγειν, ὅτι ὁ ἐγγύτατος τοῦ βαθμοῦ ἐκεῖνος προτιμᾶται πρὸς τὸν κληρονομεῖν. τάξις γὰρ τάξεως προτιμᾶται, καὶ ὁ προηγεσθαι ὢν τάξεως, εἰ καὶ ἀπολιμπάνεται τοῦ βαθμοῦ, πλὴν ἐκ τῆς τάξεως διαστάτος ὤν, προλαμβάνει πρὸς τὸν κληρονομεῖν. ἔστι δὲ βαθμὸν γίνεται σύγκρισις, ἵνα πολλὰ πρόσωπα ἐκ τῆς αὐτῆς ὁρμᾶται τάξεως, ὅτε ὅμοι οἱ μὲν ἴσον ἔχουσι βαθμὸν τῆς συγγενείας ἀεὶ ἅμα καλοῦνται, ὅτε ὁ ἐγγύτατος ἀεὶ προτιμώτατος. ἔστι γὰρ πρώτη τάξις ἡ τῶν σόων, καὶ τῶν σωαριθμουμένων τοῖς σούοις τοῦτοις ἐμαγκιπάτων, καὶ τῶν ἀπὸ θηλυγονίας ἐγγόνων, καὶ ὅς κατὰ μόνος ἐν τοῖς πολλαβοῦσιν ἠριθμήσαμεν, τοῦτον τίνων εἶναι προέγγονον, ἢ ἀπέγγονον τοῦ τελευτήσαντος, ἐὰν δὲ καὶ ἀδελφόν, ἢ γοῦν πατέρα ἢ μητέρα. ὁ προέγγονος, ἢ γοῦν καὶ ἀπέγγονος προτιμηθήσεται. ὡς ἀπὸ τάξεως δὲ χόμενος διαστατέρας. καί τι πλεονεκτεῖται τοῦ βαθμοῦ. ὁ γὰρ πατὴρ, ἢ τὶ μητὴρ, πρώτου δὲ βαθμοῦ κατὰ τὰ εἰρημένα. ὁ δὲ ἀδελφὸς δευτέρου, ὁ προέγγονος γ', ὁ ἀπέγγονος δ'. καί τι ἀπὸ τεταρτοῦ ὢν βαθμοῦ προτιμᾶται, τῶν δὲ χομένων ἀπὸ πρώτου ἢ δευτέρου βαθμοῦ, διὰ τὴν τάξεως ἐὰν πιμωτέρας. ὃ δεμίας ὅσης διαφορᾶς πότερον ὁ προέγγονος, ἢ ἀπέγγονος ἐπιδέξοιτο τοῦ τελευτήσαντος, ἢ ὄ, ἐπεὶ δὴ γέγονεν ἐμαγκίπατος, ἢ δὲ ἐμαγκιπάτου ἐτέχθη, ἢ ἀπὸ θηλυγονίας προῆλθεν. ἵνα δὲ

Repetitis

Amotis

Φύσις Sexus

Sui
Cognati
Legitimi

δὲ μὴ ὕπειδι σοῦοι, ἢ γοῦν οἱ μιμούμενοι τοῦ σούσου, ὕποδι δὲ ἀδυνατοῦντος, τοῦ τέσιν ἀκόραια ἔχων τὰ λεγίτιμα δίκαια, εἰ καὶ μακροτόρου ὄδι βαθμοῦ ὡς ὡδὶ τὸ πλεῖσον καλλίων ὄδι τοῦ ἐγγυτόρου κογνατοῦ. ὁ γὰρ τοῦ πρὸς πατρὸς θείου ἔγγονος, ἢ πρόεγγονος ὤν, ὁ μὲν ε', ὁ δὲ ς' ὄδι βαθμοῦ. τοῦ πρὸς μητρὸς δὲ θείου καὶ θείας προτιμηθήσεται, καί τι τρίτον ἐπεχόντων βαθμόν. τοσαυτάκις ὂν τὸν ἐγγυτόρον κογνατὸν καλλίονα λέγομεν εἶν, ἢ ἅμα καλεῖσθαι τοῖς τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι βαθμόν, ὁσάκις ὅτε σοῦ τοῦ ὠνόκειται, ἢ γοῦν ὁ ταξιν ἐπέχων σόου, ὀχ ὕποδι δὲ ὁ δὲ ἀδυνάτου. ὅτι γὰρ προτιμῶνται, πόθι τὸν κλῆρον. ταῦτα λέγομεν, ἀξιωμένου τοῦ ἀδελφοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς τῶν ἐμανκιπάντων. τὰ γὰρ τοιαῦτα πρόσωπα πόθι τῶν ἀδυνατικῶν ὀ βλάπτεται δικαίως, ἐκ τῆς κάπιτης δημυσίου. ἀλλὰ πάντων ἀδυνάτων τῶν ὄντων τρίτου ἢ καὶ τοῦ ἐπίκεινα βαθμοῦ προτιμᾶται, ὡς ἡ ἀνασασίς βούλεται διάταξις. ὥς τε ὂν τὸν εἰρημένον πρὸ βραχέος, ὡς ὡδὶ τὸν πλεῖσον, εἴρηται δίκαιον ἐμανκιπάτους ἀδελφούς. ὄυτι γὰρ καί τι κογνατικὰ ἔχοντου δίκαια ἐκ τῶν παλαιῶν, προετιμήθησαν ἐκ τῆς εἰρημένης διαταξεως.

Anastasius

DE SVCCESSIONE LIBERTORVM Tit. VII

ΕΧε ταῦτα ὡς ὂν προθεωρία. ἡ συγγένεια ὄνομα ὄδι γενικόν. διαιρεῖται δὲ, εἰς ἀνιόντας, κατιόντας, καὶ σοῦ ἐκ πλαγίου. ἀλλ' ἄυται αἱ τρεῖς συγγένειαι, ὡδὶ συγγενῶν ἐλευθέρων σκοπεῖται. ὡδὶ γὰρ τῶν ἀπελευθέρων, ἀνιόντας ὀκ ἴσασιν οἱ ἀρχαῖοι. πῶς γὰρ ὁπότε ὂν δουλεία ἐτέχθησαν; ὅτε σοῦ ἐκ πλαγίου. ὁ γὰρ μὴ ἔχων ἀνιόντας, ὀ δὲ σοῦ ἐκ πλαγίου κέκτηται. ἀξ ἐκείνων γὰρ ὅτι καταλαμβάνονται. μόνων δὲ ἔχουσιν τῶν τῶν κατιόντων συγγένειαν. τουτέστι τῶν συλληφθέντων καὶ τεχθέντων αὐτῆς μετὰ ἐλευθερίαν. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν ὀ προκείμενον. διεξέλθοντου τῶν τῶν ἐυγενῶν διδασκάλων, ἀκολούθως ὀφείλομεν εἰπεῖν καὶ πόθι τῶν ἀπελευθερωμένων ἀπελεύθερον ἀδικαθετον τελευτήσει, τὶς ὡδὶ ὀν κλῆρον αὐτοῦ παραγίνεται; εἰ μὲν ὕποδι αὐτὸς πᾶς συλληφθεὶς μετὰ τῶν ἐλευθερίαν, ἐκ τῆς τῶν σόων ὅτου κληθήσεται ταξεως. τοῦτο δὲ μὴ ὠνόντος σκοπήσωμεν τίς καλεῖται. τέως ἀδυνατον ὀκ ὄδιν εἰπεῖν. ὀ γὰρ ἔχει σοῦ ἀνιόντας ὁ ἀπελεύθερος, οἷα τεχθεὶς ὂν δουλεία. καὶ εἰκότως ἀμοιρεῖ τῶν ἐκ πλαγίου. ἀπ' ἐκείνων γὰρ τόρις ὄδιν ἡ προέλευσις ἐπειδὴ ὅσα ὀκ ἴσιν ἀδυνατοῦ, ὂν τάξει ἀδυνατοῦ τὸν πάτρωνα ὁ νόμος ἐπιγνόησον ἃ τίνων τὸν ἀδυνατον ἀξιωθεῖ τῆς δικαιοχίας τοῦ τελευτήσαντος, ταῦτα καὶ τὸν πάτρωνα τῆς τοῦ ἀπελευθέρου κληρονομίας ἐκβαλλει. ὀκοῦν παιδὸς ὠνοκειμένου τοῦ ἀπελευθέρου ὀ χώρα τοῦ πάτρωνι ἐπειδὴ δὲ καὶ δικαθήκης τρίνοις τὸν ἀδυνατον ὀκ ἐᾶ κληρονομῆσαι, εἰκότως ὀ δὲ πάτρωνα ἀξιῶ ὅσα πάλαι ὅσον ἀφ' τοῦ δυωδεκαδέλτου

Liberti nō habet cognationē ascendētiū neq: ex obliquo sed descendentium

Τέως

Filius liberti conceptus post libertatē, sui habet uicē

Τέως.

τοῦ παιτέριον τρεῖν τὸν πάτρωνα. σόου γὰρ μὴ ὠνόντος, καὶ δικαθήκης μὴ ὠνοκειμένης, τότε μόνον ὁ δυωδεκαδέλτος ἐδίδου τοῦ πάτρωνι πάρεδρον ὡδὶ τὰ πράγματα τοῦ ἀπελευθέρου. καὶ εἰ μὲν παιδὸς ὠνοκειμένου ὁ πάτρων ἀξεβαλλεῖ, φορὴν λῶ. ὀ δὲν γ' ἄρτον ὠνείκειν αὐτὸν τῇ φύσει. ἐπειδὴ δὲ καὶ θεὸς πᾶς ἔχων τὰ τοῦ σόου δίκαια προεπιμᾶν τοῦ πάτρωνος, ἀτόπημα μέγιστον ἐντεῦθεν ἀνεφύεο, ὁ σοῦ ἐᾶσθαι αὐτὸν τῆς τοῦ ἀπελευθέρου δικαιοχίας, ὠνὸ τοῦ θεοῦ νικώμενον παιδός. ὅθεν χρόνοις ὕστερον ὁ παίτων δι' τῆς οἰκείας νομοθεσίας ἐβεβαιώσατο τὸ τοιοῦτον δίκημα εἰπὼν, τὸν ἀπελεύθερον διαπιθέμενον πάντως τὸ ἥμισυ καταλιμπάνειν τῆς ἰδίας πουσίας τοῦ πάτρωνι. εἰ δὲ ἧττον τοῦ ἡμίσεως κατέλιπε, ἐδίδου τοῦ πάτρωνι, ἡ κόντρα ταβόλλας κατὰ τῆς τοῦ ἀπελευθέρου δικαθήκης. δι' ἧς πάντως ἐλαμβανε τὸ ἐξαούγκιον. εἰ δὲ ἀδιαθετος ἐτελεύτησεν ὁ ἀπελεύθερος, θεὸν πᾶσα καταλιπὼν, ὁ παίτων ἐδίδου τοῦ πάτρωνι τῶν κόντρα ταβόλλας διακαρχῶν, δι' ἧς ἐλαμβανε τὸ ἐξαόγκιον. παῦδον δὲ φυσικοὶ ὠνόντου τοῦ ἀπελευθέρου, ἀξώθουν τὸν πάτρωνα, ὀ μόνον ὠνοξόσιοι, ἀλλὰ καὶ ἐμανκίπατοι. ἔτι δὲ καὶ υἱοὶ εἰς θέσιν διδόμενοι, τότε ἡνίκα εἰς μόρος ἐλαχιστον ἐγραφήσαν κληρονόμοι. οἷον ἀπελεύθερος ὢν ἐγὼ, ἔχων δὲ πάτρωνα, ἔχων καὶ φυσικὸν υἱόν, δίδυμα τοῦτον εἰς θέσιν. εἰ μὲν ὃν διαθέμενος γράφω αὐτὸν ἐν μόρει κληρονόμον, ἀκρικλεῖται ὁ πάτρων. εἰ δὲ παιτέριον αὐτὸν καταλείφω, ἀκωλύτως ὁ πάτρων αἰτήσει κατὰ τῆς διαθήκης μου, τῶν κόντρα ταβόλλας εἰ δὲ ὁ υἱός μου ὁ ὠνεξόσιος, ἢ γοῦν ὁ ἐμανκίπατος κληρονομοῦντός με γνώμῃ ἢ νόμῳ, νικῶσι τὸν πάτρωνα. γνώμῃ μὲν, ἡνίκα γράφω αὐτοῦ κληρονόμους. νόμῳ δὲ ἡνίκα ἀδιαθετος τελευτήσω, ἢ καὶ ἐὰν διαθῶμαι παιτερίτους αὐτοῦ καταλείφω. ὁ μὲν γὰρ ἀνατρέπει ipso iure. ὁ δὲ ἐμανκίπατος διὰ τῆς κόντρα ταβόλλας λαμβάνων τῶν ἐμῶν ὀσίαν ὀ δίδωσι χώραν τοῦ πάτρωνι. κόντρα ταβόλλας γὰρ, ὀυδέποτε δίδωσιν ὁ παίτων κατὰ φυσικῶν παίδων. ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν τοῦ παίτωος νομοθεσίαν, οὕτω βοηθήσασαν τοῦ πάτρωνι, ὠνῶν ἐπὶ μέθοδος τοῦ ἀπελευθέρου, δι' ἧς ἀκινδύνως ὀ δὲν ἐπὶ καταλίμπανε τοῦ πάτρωνι. εἰ γὰρ εἶχε παῦδα φυσικόν, ὅτε ὁ δυωδεκαδέλτος ἐβοήθει τοῦ πάτρωνι, ὀ δὲ ὁ παίτων τῶν φύσιν ὁρίζει. ἀλλὰ χρόνοις ὕστερον ὁ πάπιος νόμος ἤυξησε τὰ πατρωνικὰ δίκαια. ἐπὲ γὰρ ἐὰν πλούσιος ἀπελεύθερος. πλούσιον δὲ ὡρίσαν ὀν ἔχοντα ἑκατὸν χιλιάδων σεστερτίων περιουσίαν. καὶ ἐλάττονας τῶν τριῶν παίδων καταλείφῃ, ἡ ἀναλογοῦσα φυλαχθήσεται τοῦ πάτρωνι, εἴτε ὡδὶ διαθήκης, εἴτε ἀδιαθέτως ἐτελεύτησεν, ἀμέλει, εἰ συμβῇ τελευτῆσαι τὸν πλούσιον ἀπελεύθερον υἱὸν ἕνα ἢ γοῦν μίαν ἔχοντα θυγατέρα, ὡδὶ διαθήκη, σωανέπεμπε τοῦ υἱῶ μου, ἢ γοῦν τῇ θυγατεὶ, ὁ πάπιος τὸν πάτρωνα, δίδοὺς αὐτοῦ τὸ ἥμισυ τῆς τοῦ τελευτήσαντος πολυουσίας, ὥστε εἰ μηδὲ εἷς ὠνῶν πᾶς. εἰ δὲ δύο υἱοὶ ἢ γοῦν δύο θυγατέρας γνεσήσαν κληρονόμου, εἰς τὸ τρίτον ὁ πάτρων

Qua de causa

ἐφράσθησαν τοιοῦτον δίκημα

ἡνίκα ἐλάχιστον ἐγράφησαν

Contra tabulas nunqm dat prætor contra naturales filos

μέθοδος

Papia Lex

Dimes erat g'habet. c. M. Sester

ἡ ἀναλογοῦσα

virilis pars

Sed nostra

σωανεπέμπεο. τριῶν δὲ ὑπόντων, ὁ πάτρων ἐξεβάλλετο διὰ τὸ πλεῖθος τῶν παίδων. ταῦτα μὲν τὸ παλαιόν. διάταξις δὲ γέγονε τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἵν' διὰ τὸ πᾶσιν εἶναι πρόδηλον, ἐξεφώνησεν ἑλληνισί, πολλῆς φροντίσας τῆς σωτηρίας. εἰ μὴ δὲ τὸ πῶς, ἵνα εἰ μὲν ἀπελεύθερος, ἢ γοῦν ἀπελευθέρα, ἢ τρυφὴν ἦσαν τῶν κυτιλιαρίων, τουτέστιν ἢ τρυφὴν ἔχοιεν πολυτελείαν τῶν ἑκατὸν νομισμάτων· οὕτω γὰρ τὴν ἀπὸ τοῦ πατρίου νόμου τῶν ἑκατὸν χιλιάδων σεστερτίων ὁριθεῖσαν ποσότητα ἡμιλιόσιον, ὡς τε τὰ χίλια σεστέρτια ἓν νόμισμα ποιεῖν· μηδεμία χώρα τῷ πάτρωνι διδόσθω εἰς τὸ κληρονομῆσαι διαθήκης ὑποκειμένης. εἰ γὰρ ἀδιαθετος τελευτήσει, πᾶσας μὴ καταλιπὼν, ἐχέτω τὴν καὶ ὁ πάτρων, τὴν εἰς ὁλόκληρον ἀφ' τοῦ δυωδεκαδέλτου διακαρχίαν. εἰ δὲ μείζων ἦν τοῦ κυτιλιαρίου, εἰ μὲν οἷς πᾶσι τελευτήσῃ κληρονόμοις καλουμένοις, ἀφ' τοῦ πρωτοκτίστου, ἢ τοῦ πραιτωρίου, δίκαιον εἶναι αὐτοὺς emancipatos, εἴτε εἷς, εἴτε πλείονες εἰσὶ παῖδες, οἱασδήποτε φύσεως ἢ βαθμοῦ, εἰς ὁλόκληρον ὅτι κληθήσονται, τοῦ πατρωνος, ἢ τῶν παίδων τοῦ πατρωνος, τῆς τριάτης ἐκβαλλομένων κληρονομίας. εἰ δὲ μείζων ὢν τοῦ κυτιλιαρίου ὁ ἀπελεύθερος τελευτήσῃ ἄπαις, εἰ μὲν ἀδιαθετος, ὁ πάτρων ἢ ἡ πατρωνίσσα ἐν ὁλόκληρον λήψονται. εἰ δὲ διαθέμενος πραιτερίτης ἐάσει ἐν πάτρωνα ἢ τὴν πατρωνίσσαν ἄπαις ὢν ἢ ἔχων παῖδας, exhæredatos δὲ αὐτοὺς ποιήσας, ἢ ἐν ᾧ ἀπελεύθερα ὄντι ἡ τελευτήσασα, ἢ ἀπελεύθερος ἐγγόνους ἔχων ἀφ' θυγατρὸς προτελευτησάσης, πραιτεριτεύσωσι δὲ τούτους, ἡ μὲν ἐν ὑόν, ὁ δὲ ἐν ἐκ τῆς προτελευτησάσης θυγατρὸς ἔγγονον· οἶδας γὰρ ὅτι οὗτοι τοῦτον ὡς ἐδιδάχθημεν ἐν τῇ ῡ ἡ πραιτεριπὼν αὐτὶ ἐξορεδατίου παραλαμβάνεται· καὶ μὴ δυνηθῶσιν οἱ τριῶν παῖδες διὰ τῆς de inofficioso τὴν διαθήκην ἀνατρέψαι, τότε ἐκ τῆς τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως διατάξεως, τοῖς πάτρωσι καὶ ταῖς πατρωνίσσαις διδομένης τῆς κούστρα τα βόλλας, ὁ ἐν ἡμισυ ὥσπερ πάλαι, ἀλλὰ ἐν τρίτον μόριον ἀφαιρεθήσεται, ἢ ἐν ἐλλεῖπον τῷ τρίτῳ ἀναπληρωθήσεται. τυχὸν γὰρ εἰς ὀγκίαν, ἢ διούγκιον, ἢ τριόγκιον αὐτὸν ἐνεστήσαν. οὕτω δὲ λήψονται διὰ τῆς κούστρα ταβόλλας ἐν τρίτον, ὡς τε λογάτα, ἢ φιδεικόμμισα ἐκ τούτου μὴ ἀναγκάζεσθαι καταβάλλειν, ὁ μόνον ἐξωτικοῖς, ἀλλ' ὁ δὲ τοῖς πᾶσι τοῦ ἀπελευθέρου, ἢ τῆς ἀπελευθέρας. ἀλλ' ὅπερ ἔτυχεν παρ' αὐτῶν καταλειφθεῖν, ὁ συγκληρονόμος ἀναγνώσεται τοῦτο. τυχὸν exhæredatis ὄσιν, ἢ πραιτεριτευθεῖσιν. ὅτι ἡ πραιτεριπὼν ἔοικε τῇ exhæredationi. εἰ δὲ ἐγραφήσαν κληρονόμοι, ὁ δὲν ἐκχεωρεῖν τοῦ πάτρωνι. καὶ εἰ ἐνίοτε αὐτὸ γραφῶσι κληρονόμον, ἐκχεωρεῖν τοῖς πᾶσι τὰ λογάτα.

Multis

πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα θέματα ἡ εἰρημένη σωήγαγε διάταξις, πρὸς τὴν τοῦ κοινοῦ νομίμου διατύπωσιν ἀναγκαῖα. ἐκέλευσε καὶ τὸ πάτρωνα καὶ τὴν πατρωνίσσαν, καὶ οὗς τούτων κατόντας, ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ οὗς ἐκ πλαγίου, μέχρι πέμπτου βαθμοῦ πρὸς τὴν τῶν ἀπελευθέρων συγγένειαν διαδοχὴν. ἐὰν ὦν τοῦ αὐτοῦ πάτρωνος, ἢ τῆς αὐτῆς πατρωνίσσας, ἢ δύο πατρώνων

Mille Sestertia aureũ nomisma efficiebant

πατρώνων, ἢ πατρωνίσσων, ἢ καὶ πλειόνων ὕπεισι παῖδες, ὁ ἐγγύτερος ὢν τοῦ βαθμῶ εἰς τὰ τοῦ ἀπελευθέρου ἢ τῆς ἀπελευθέρας κληθήσεται πράγματα. οἷον ἐτελεύτησεν ἀπελεύθερος ἢ ἀπελευθέρα ἄπαις καὶ ἀδιαθετος, πάτρωνος ἢ πατρωνίσσης οὐχ ὑπόντων. ὑπῆσαν δὲ παῖδες ἔγγονος τυχὸν καὶ πρόεγγονος, ὁ ἔγγονος παραγενήσεται, καὶ in capita ὁ μὲν in stirpem ἡ κληρονομία διαιρεθήσεται. οἷον ἑνὸς πάτρωνος ἦσαν δύο παῖδες, ἑτέρου δὲ τρεῖς, εἰς πέντε μεριθήσεται ἡ κληρονομία. ὁ αὐτὸ καὶ ὡσὶ τῶν ἐκ πλαγίου συγγενῶν, τὸ πάτρωνος ἢ τῆς πατρωνίσσης κρατήσει. ὡς τε ὁ μὲν ἐγγύτερον πλεονεκτεῖν, καὶ in capita διαιρεῖσθαι τὴν κληρονομίαν. ἀχεδὸν γὰρ σύμφωνα τὰ τῆς εὐγενείας καὶ τῆς ἀπελευθερότητος ἐν ταῖς διαδοχαῖς ἡ λεχθεῖσα διάταξις ἐκέλευσεν εἶναι νόμμα. ἀχεδὸν δὲ εἶπον διὰ τόδε. ἐπειδὴ ὡσὶ μὲν τῶν εὐγενῶν καὶ πρεσβυτέρω τοῦ πέμπτου βαθμοῦ ἐπεκτείνεται τὰ τῆς κληρονομίας. ὡσὶ δὲ τῶν ἀπελευθέρων, μέχρι ἕ τῶν συγγενῶν τοῦ πατρωνος ἢ τῆς πατρωνίσσης. ταῦτα πολὺ τόπων τῶν ἀπελευθέρων σήμερον τρακταίζομεν, τῶν πολιτῶν ἑωμαίων. ὁ γὰρ εἰσιν ἕτεροι ἀπελεύθεροι. οἶδας γὰρ μαθὼν ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ καὶ τὰ τῶν δεδιτιτίων καὶ τὰ τῶν λατείνων ἀνηρέθη δίκαια. ἡνίκα δὲ οἱ λατῖνοι ἐπολιτεύοντο, ὁ δεμία ἐπ' αὐτῶν νόμμος ἑτερακταίζετο διαχεδὸν ἡ. εἰ καὶ τὰ μαλλισα γὰρ ἔζων ὡς ἐλεύθεροι, ὅμως ἐτελεύτων ὡς οἰκέται, σωαπολλῶντες τῇ ψυχῇ τὴν ἐλευθερίαν. καὶ ὡς οἰκετῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἐλευθερωτῶν ἐκληρονομοῦντο τῶν οἰκείων τὰ βόνα αὐτῶν. ὁ δὲ γὰρ κληρονομίαν ὡσὶ οἰκετῶν διαιρὴν καλέσαι, ἀλλὰ iure peculij ἀφ' τοῦ ἰουνίου νόμου ἐλαμβανον οἱ ἐλευθεροῦται. καὶ ταῦτα μὲν ἀφ' τοῦ ἰουνίου νόμου μετὰ δὲ ταῦτα, δόγμα γέγονε λαργιανήειον, ὁ κελεύον, ὡς τε οὗς παῖδας τοῦ ἐλευθεροῦ μὴ γνωμῶσι νομινάτιμ ἐξορεδάτους τῶν ἐξωτικῶν κληρονόμων προπιμᾶσθαι πρὸς τὴν τοῦ λατείνου διαδοχήν. οἷον, ἠλευθέρωσε ἐγὼ ὁ ἐμὸν οἰκέτην, καὶ ἐποίησε λατῖνον. ἐτελεύτησε γραψάς κληρονόμους παῖδας ἐμοὺς, ἔτι δὲ καὶ ἐξωτικούς. ἀφ' μὲν τοῦ ἰουνίου εἰ συνέβη τελευταῖν ὁ λατῖνον, οἱ παῖδες οἱ ἐμοὶ ἅμα τοῖς ἐξωτικοῖς κληρονόμοις εἰς τὰ βόνα παρεγίνοντο τοῦ λατείνου. ἀφ' δὲ τοῦ δόγματος τοῦ λαργιανείου, οἱ παῖδες μόνοι διαδέχονται ὁ μὲν λατῖνον. ἐπειδὴ ὁ γέγονασι nominatim exhæredati. μετὰ δὲ ὁ λαργιανήειον γέγονε ἔδικον τραϊανοῦ τοῦ βασιλέως, ὅπερ ἐκέλευσεν, ἵνα ἐὰν ὁ λατῖνος, ἄκοντος ἢ ἀγνοοῦντος τοῦ πάτρωνος, αἰτήσῃ ἐὰν τοῦ πολιτείαν ἑωμαϊκῆν, καὶ τοῦ τύχῃ, τοῦ μὲν ὡς πολίτης ἑωμαῖος, καὶ πάντα πράττῃ τὰ τῶν ἑωμαίων, τελευτήσῃ δὲ ὡς λατῖνος. ἀλλ' ἡ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διαταξις, τὰς τῶν τριῶν αἱρέσεων ἐναλλαγὰς μισοῦσα, ὅτι ἔζη μὲν ὡς ἑωμαῖος, ἐτελεύτα δὲ ὡς λατῖνος, καὶ ἑτέρας δὲ δυοχερείας ἐνεῦθεν ἀναφυομένας, ἀνεῖλεν, ἐξωθήσασα τῆς πολιτείας, ὁ μόνον οὗς λατῖνους, καὶ ὁ μὲν ἰουνίον νόμον, καὶ ὁ λαργιανήειον

ἐπολιτεύοντο

Juma Norbana·L·

Largiam senatusconsultũ

Traiam edictũ

ἀναφυομένας ἐπεῦθεν δυοῖν

γιαίνειον δόγμα, ἀλλὰ γὰρ καὶ τὴν ἔδικην τραῖαν δ, ὥς τε πάντας ἀπελδυ/
θέρου εἶναι ξωμαίους. καὶ μετά τινος ὠνοίας, ἢ γοῦν πλοθήκης, δι' ὧν
τρόπων ἐγίνοντο πάλαι λατῆνοι οἱ ἐλδυθέρδμενοι, δίκε τὴν αὐτὴν αὐτὴν τῶν
ξωμαϊκῶν ἄγει τοὺς οἰκέτας πολίτειαν.

DE ASSIGNATIONE LIBERTORVM — Titulus VIII

πεφηκύρωσις assignatio

ὡς ἐν τῇ in suma

Ἰόντος πολὺ τῶν ἀπελδυθέρων, εἴπωμεν ὡς ἂν τέλει καὶ πολὺ τῆς ἐπ' αὐτοῖς γινομένης πλοφηκυρώσεως. οἶδας ὅτι οἱ πάνδυ τοῦ πάτρωνος, ἡνίκα τὴν αὐτὴν ἐπέχουσι βαθμόν, ἅμα καὶ ἐξ ἴσου αὐτὴν τῶν τοῦ πατρὸς ἀπελδυθέρων παραγίνονται κληρονομίαν. γέγονε δὲ μετὰ ταῦτα δόγμα συγκλήτου τὸν λέγον ἐξεῖναι καὶ πάτρωνι πλείδν ἔχοντι πάνδας, ἑνὶ τούτων ἀδικγνατεῦσαι, ἤτοι πλοκυρῶσαι τὸν ἀπελδυθέρον. καὶ λοιπὸν μετὰ τῶν τοῦ ἀπελδυθέρου τελευτῶν, οὕτος μόνος ὁ ἀδικγνατευθεὶς, ἕξει τὰ πατρωνικὰ δίκαια. ὁ δὲ μίαν ἔχοντων πάροδον αὐτὴν τὸν αὐτοῦ κλῆρον τῶν ἄλλων παίδων τοῦ πάτρωνος, ὅσοι ἔμελλον ἅμα κληρονομεῖν, μιᾶς γινομένης ἀδικγνατίας. εἰ δὲ συμβῇ ἐκεῖνον τὸν πάνδα ᾧ ἀδικγνατευθῇ ὁ ἀπελδυθέρος ἄπαιδα τελευτήσαι, τότε οἱ ἄλλοι πάνδες τοῦ πάτρωνος, τὸν ἀρχαῖον ἀναλήφονται δίκαιον, καὶ αὐτὴν ἔσχον δικαίξονται. ὁ μόνον δὲ ἀπελδυθέρον, ἀλλὰ καὶ ἀπελδυθέραν ἔξεστιν ἀδικγνατεῦσαι καὶ πάτρωνι καὶ ἔχοντι δύο ἢ πλείονας πάνδας in potestate. ἐμαγκιπάτῳ γὰρ ἀδικγνατεῦσαι ὁ δικαστόν. τί δὲ ὅτι τὸν ἀπελδυθέρον ἀδικγνατεύσας τὸν οἰκεῖον δοῦλον καὶ ἐπαδελφοῦν παιδί, εἶτα ὠνήσας ἐμαγκίπατον ἐπέκεν πάνδα, ζητεῖται εἰ δικαδφεῖ ἡ ἀδικγνατία; καὶ ἤρεσεν ἰουλιανῷ καὶ τοῖς πλείοσι τῶν νομικῶν, δικαδφεῖν αὐτῷ. δικατὸν δὲ ἀδικγνατεῦσαι, οὐ μόνον ἐν δικαθήκῃ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀδιαθέτου. οὐ μὴν ὅτι αὐτὴν τούτῳ ὠνῶνται μόνα ἐκμα τῶν καὶ. γέγονε δὲ τὸ πολὺ τῶν ἀδικγνατόνων δικαιότερον δόγμα αὐτὴν τοῦ κλαυδίου βασιλείας, αὐτὴν σιλλίου ῥούφου, καὶ ὁσωρείου σκαπουλᾶ τῶν ὑπάτων.

Claudius

Coss. Silli Ruffus Hosterius Scapula

ἐξαδενεῖ enamescit

DE BONORVM POSSESSIONIBVS — Titulus IX

Σπόρ ὁ δικαδεκάδελτος ἐπιτρόπους τῶν ἐκ διαθήκης, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου κλῆσιν, καὶ πρὸς μὲν ἀναφαίνεσθαι πρεῖ τοὺς κατοικοῦντας, ὁπῖοι εἰσὶν οἱ νεκεσσαῖοι, πρὸς δὲ ἀδιτοῦσιν ὁπῖοι εἰσὶν οἱ παρὰ τούτοις οὕτω καὶ ὁ πραίτωρ ἐπιτρόπους τὰς διακατοχάς, δι'

χάς, δι' ὧν, πρὸς μὲν δορθοῦται τὸ πολιτικόν. ὁ μόνον αὐτὴν τὴν ἐξ ἀδιαθέτου καθὰ εἴρηται. τὸ γὰρ πολιτικοῦ τοῦ κάπιτε δμυνόντος, καὶ τοῦ ἐκ τούτων, ὁ μὲν ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐκ θηλυγονίας ἀγνοοῦντος, αὐτὸς τρίτῳ ὠνοῦντας ταῦξιν, δίδωκε αὐτοῖς τῷ ὅωνδε κογνάτῳ διακατοχῶν. ἀλλὰ καὶ ἐν διαθήκαις, τὸ ὠτάσμα δορθοῦν τὸ δυωδεκαδέλτου. ἐὰν γάρ τις τελευτῶν ἀλλότριον προσῦμον γράψῃ κληρονόμον (οἶδας δὲ τίς ἐστιν ἀλλότριος προσῦμος, τοῦτέστιν ὁ μὴ πικτόμενος μοι σοῦς) τεχθεὶς ὁ φιοῦτος, ὅσον ἀφ' τὸ πολιτικοῦ ἀδιτοῦσιν ἐκ ἠδιώαν. δίβαλε γὰρ τῶν φιαύτῳ ὑπάρχειν τὸ πολιτικόν. ὁ δὲ πραίτωρ τῶν σεκρώδδων ταβύλλας αὐτὸς χωρηγεῖ διακατοχῶν, καὶ bonorum possessorem αὐτὸν ἀποτελεῖ. ἀλλὰ καὶ διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, τὸν φιῶν προσῦμον, ὀρθῶς βούλεται γραφεῖσθαι κληρονόμον, ὡσεὶ καὶ τοῦ πολιτικῷ ἐγνωσμένον. ἔστι δὲ ὅτε ὁ πραίτωρ, ὁ δορθοῦται μὲν, ὑπαντοῦται δὲ τοῦ πολιτικῷ. οἷον ὡς εἰρήκαμεν, ἐὰν ὁ ἀπελεύθερος τὸν πατρωνα πραιτέριον καταλείφῃ, ὁ μὲν δυωδεκάδελτος οὐκ ἐδίδου τοῦ πατρωνι πατρόδον αὐτὴν τὰ πράγματα τοῦ ἀπελευθέρου ποιήσει διαθήκης νικωμένῳ. ὁ δὲ πραίτωρ ἐπιτρόπους τῶν κόντρα ταβούλλας. δυνκοῦ ὑπὸ τῶν ἀντικρυς μάχεται. οὐκ ἔστι δὲ δυσχρὴς, οὐδὲ φιλόνεικος ὁ πραίτωρ. ἡνίκα γὰρ οἶδε τὸ πολιτικὸν ἐυδοκιμοῦν, τότε οὐδὲ αὐτὴν δορθώσει, οὐδὲ αὐτὴν ἐναντιώσει, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὴν βεβαιώσει τίθησι τῶν ἰδίαν νομοθεσίαν. ἐὰν γάρ τις ὀρθῶς γινομένης διαθήκης γραφῇ κληρονόμον, οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ δύναται ἀδιτοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ὁ πραίτωρ δίδωσιν αὐτὸς τῶν σεκρώδδων ταβούλλας διακατοχῶν, καὶ τὸ μὲν κατὰ νόμον heredem αὐτὸν ἀποτελεῖ. ὁ δὲ βονόρουμ ποσσέσσωρα καὶ ἐξ ἀδιαθέτου σωαινεῖ. τοὺς γὰρ σούτου κληρονόμους καὶ τοὺς ἀδυνάτους καλεῖ τὸ πολιτικόν. καὶ τοὺς μὲν ἀναφαίνεσθαι ποιεῖ, τοὺς δὲ ἀδιτοῦσιν. ὁ δὲ πραίτωρ σωτρέχων τοῦ πολιτικῶ, τοῖς μὲν δίδωσι τῶν ὅωνδε λίβρι, τοῖς δὲ δίδωσι τῶν ὅωνδε λεγίτιμοι. κἂν τὰ μάλισα δὲ μὴ αἰτήσωσι τῶν διακατοχῶν, οὐδὲν ἧττον heredes εἰσὶν ἀφ' τὸ πολιτικοῦ. ὡς τε ὅωνδε ὁ πραίτωρ ἢ δορθοῦται, ἢ ὑπαντᾶται, ἢ σωαινεῖ. δορθοῦται μὲν, ὡς αὐτὴν τὸ ἐξωτικοῦ ποσούμου. ὑπαντοῦται δὲ, ὡς αὐτὴν τὸ πραιτέριτο πάτρωνος. καὶ σωαινεῖ ὡς αὐτὴν τὴν σκρίπτων κληρονόμων, καὶ τῶν ἐξ ἀδιαθέτου καλουμένων, ἀφ' πρώτης ἢ δευτέρας ταξεως. ὃς δὲ ὁ πραίτωρ μόνος καλεῖ αὐτὴν τῶν διακατοχῶν, ἐκ ἔτι δὲ τὸ πολιτικόν, heredes μὲν αὐτοῦ νόμω οὐκ ἀποτελεῖ. τὸ γὰρ τοῦ κληρονόμου ὄνομα, ὁ πραίτωρ ἐδίδοι πολιτικεῖ, ἀλλ' ὁ νόμος, ἢ γοῦν ὁ τοῦ νόμου ταξιν ὑπέχων. οἷον δόγμα συγκλήτου, ἢ διάταξις βασιλέως. δόγμα συγκλήτου, ὡς αὐτὴν τοῦ τορτυλλιανείου καὶ ὀρφιτιανείου. διάταξις, ὡς ἡ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, τὸν πᾶσαν τῆς ἀδελφῆς σωαριθμήσασα τοῖς λεγιτίμοις. ὁ πραίτωρ ὅωνδε κληρονόμον οὐ ποιεῖ, δίδοτο δὲ διακατοχῶν, ἐν ταξει κληρονόμων αὐτὸν

Quos autem

Τὸ πολιτικόν. i. ius ciuile. xη. ta

Τὸ σωλιτικόν

Nó solú prætoré corrigere ius ciuile sed etiá aduersari illi

δυαξής φιλόνεικος

Hæres — D a

Bonor. poss.

ἀναφαίνεσθαι ἀδιτοῦσιν — D̂

Prætoré aut corrigere aut aduersari aut cósentire iuri ciuili

ἀναφαίνεσθαι suos ἀδιτοῦσιν adnatos.

∴ 1. quod legis uicé optineat

Τοῖς μὲν δίδωσι τὴν unde liberi. Τοῖς δὲ δίδωσι τὴν unde legitimi. Lege etiá facié sequentē

Locus de Claudio.

Adhuc aũt

Vnde liberi 1
Vnde Legitimi 2
Vnde cognati

Sunt

καδίσησι, καὶ ἀποτελεῖ bonorum possessorem. ὥς τε αὐτὸν πλαγιασικῶς καὶ ᾠαγειν καὶ ᾠαγεσθαι. ὁ μόνον δὲ τὰς εἰρημένας διαδοχὰς τῶν ὄωνδε λίβρων, καὶ τῶν ὄωνδε λεγίτιμοι, καὶ τῶν ὄωνδε κογνάτοι ὁ πραίτωρ ἐπιγνώσκει, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πλείσας, ἵνα τὸν τρόπον σκόπει ἔχω, ἵνα μή τις ἀδικεῖσθαι τελευτήσῃ. καὶ γὰρ σφοδρὰ ὅροις ὁ δίκαιον τῆς διαδοχῆς ἐν τοῖς δυνάδε καδέλτοις πεδικεκλεισμένον, ἐν τοῖς καλλίσου καὶ τοῖς δικαίου ὁρμώμενος ὁ πραίτωρ ἐπλάτυνε. τῶν δὲ διαδοχῶν, αἱ μὲν εἰσιν ἐκ διαθήκης, αἱ δὲ ἐξ ἀδιαθέτου. καὶ ἐκ διαθήκης μὲν εἰσὶ δύο ἄντα, ἡ κόντρα ταβούλλας, ὧν ἐπαγγέλλεται τῆς πραγματείας πάσι. δευτέρα δὲ καὶ σεκοῦνδουν ταβούλλας, ὧν χρῆναι πᾶσι τῆς κατὰ νόμον γραφεῖσι κληρονόμοις. ὧν νοήσας δὲ πρώτας τὰς ἀπὸ διαθήκης, μετέλθῃ ὧδε τὰς ἐξ ἀδιαθέτου. καὶ κατὰ πρώτην ταξιν τῆς σφετέροις κληρονόμοις καὶ τῆς ὧν αὐτῆς ἀριθμουμένοις, λέγω δὲ τῆς ἐμαγκιπάτρις δέδωκε διαδοχῶν, ἤ τις λέγεται ὄωνδε λίβρων. διδοτέραν ἐξ ἀδιαθέτου, τῆς ἀπὸ νόμου καλουμένοις ὧδε τὴν κλῆρον τοῦ τελευτήσαντος δέδωκε, τῶν ὄωνδε λεγίτιμοι, οἷον ἀδελφῆς, καὶ πατρωνοῦ, καὶ τῆς τούτου παισὶν ὁρχομένοις ὧδε τὰ πράγματα τοῦ ἀπελευθέρου, ἢ τὰ τῆς ἀπελευθέρας. καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ τορτυλλιανείου, ἢ ὀρφιτιανείου, καὶ ἀπὸ τῶν διαταξεων, ἔχουσι τὰ ἐξ ἀδιαθέτου. τέτταρα, τῶν unde decem personae, ἐξ ὧν τοῦ ἐξωτικοῦ ἐλευθέρας κεφαλῆς δέκα πρόσωπα προετίμησε συγγενῶν, ἀνιόντων, κατιόντων, καὶ ἐκ πλαγίου, μέχρι δευτέρου βαθμοῦ. τί δὲ τοῦτο ὅτιν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, εἰ καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ὧν πολιτείας εἰ σωέβη με τὸν ἐμὸν υἱὸν τριοῦντα ἐμαγκιπάτρν, δοῦναι σοι αὐτὸν εἰς πρῶτον μαγκίπιον καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ σὺ ἐλευθέρωσας αὐτὸν, καὶ αὐτεξούσιον ἐποίησας, δέα τῶν δόσιν τῆς ἐλευθερίας, εἶχον ἐπ' αὐτῷ λεγίτιμα δίκαια μιμούμενοι πάτρωνα. καὶ εἰ σωέβη τοῦτον ἐλευθερωθέντα ἀδιάθετον τελευτῆσαι, σὺ πάντων προετιμάθης τῶν αὐτοῦ συγγενῶν· ἔχων ὡς εἴρηται, δέα τῶν ἐλευθερίαν τὰ λεγίτιμα δίκαια τῶν ἄλλων ὄντων αὐτῷ κογνάτων, δι' ὧν ἐπίστη κάπιτις δεμινουτίονα. ἀλλ' ἐπεὶδὴ ἄτοπον ὧν δέα μόνον φιλῶν ἐλευθερίαν σε προτιμᾶσθαι πάντων τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, δέα τοῦτο ὁ πραίτωρ ἐκάλεσε δίκα πρόσωπα, ὀφείλονταί σου προτιμᾶσθαι πρὸς τῶν ἐξ ἀδιαθέτου δεδοχῶν, υἱὸν θυγατέρα, ἔγγονον, ἐγγόνων, εἴτε ἀπὸ τοῦ υἱοῦ, εἴτε ἀπὸ θυγατρός, πατέρα, μητέρα, πάππον, μάμμην, εἴτε πρὸς πατρὸς, εἴτε πρὸς μητρὸς, ἀδελφὸν, ἀδελφήν. τέτρυς ὄωνδε προετίμησε τοῦ ἐξωτικοῦ μανουμίσσωρος, δίδοὺς αὐτῆς τῶν ὄωνδε δίκεμ πόρσονται δεκαρχῶν. ἐκ γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτοῶν ἔχει ἡ δεκαρχὴ τῶν προσηγορίαν. τεταρτῶν, τῶν ὄωνδε κογνάτοι. πέμπτῳ ἐπηγείλατο τῶν tanquam ex familia. χώρα δὲ ταύτῃ ὧδε τούτου τοῦ θέματος. ἀπελεύθερος ἐτελεύτησεν ἄπαις καὶ ἀδιάθετος, πάτρωνος μὴ ὄντος. οἱ ἀδυνάτοι τοῦ πάτρωνος

Vnde decé pſonæ. 3.

Dare patré filiú ſuú in primú ſecundum & tertiú mancipiú

Vnde cognati. 4
Tanquã ex familia. 5.

∴ 1. ſi numeretur a bonorũ poſſeſſionibus quæ ab inteſtato ÷ tertia. Si uero a bonorũ poſſeſſionib) quæ a Teſtamento ÷ gnita

ἔρχονται ὧδε τὰ πράγματα τοῦ ἀπελευθέρου, ἀπὸ δεκατοχῆς τῆς εἰρημένης tanquam ex familia. ἤγουν ὡσανεὶ ἐκ φαμιλίας. ἕκτῳ ἐπιγνόσῃ, ὧν καὶ τοῦ πάτρωνι καὶ τῇ πατρωνίσσῃ δέδωκε. καὶ ἀνιοῦσιν αὐτῶν καὶ κατιοῦσιν, ὧν ὠνόμασῃ unde liberi patroni & patronæ & parentes eorum, ἤγουν παῖδες τοῦ πάτρωνος καὶ τῆς πατρωνίσσης καὶ οἱ ἀνιόντες αὐτῶν. ἐὰν γὰρ ἀπελεύθερος τελευτήσῃ, εἶτα οἱ πάτρωνες, καὶ αἱ πατρωνίσσαι, ἢ γοῦν οἱ παῖδες αὐτῶν μὴ θελήσουσιν ἐλθεῖν ἀπὸ τῆς ὄωνδε λεγίτιμι, ἀλλ' ὁ χρόνος παρέλθῃ τῆς δεκαρχῆς (ἑκάστη γὰρ δεκαρχὴ, ἓν τοῦ πολυκέκλεισται χρόνῳ, ὡς ποιοῦντες μαθησόμεθα) μήτε δὲ αἰτήσουσι τῶν tanquam ex familia δώσαντα ἀπὸ τῆς παρούσης δεκαρχῆς παραγγείλαντα, ἢ αὐτοὶ οἱ πάτρωνες, ἢ αὐτῶν μὴ ὄντων οἱ παῖδες αὐτῶν. ἢ γοῦν οἱ γονεῖς τῶν πατρώνων, καὶ τῶν πατρωνίσσων. ἐν ἑβδόμῃ ταξει ἐφεῦρε τῶν unde uir & uxor. ἐὰν γάρ τις ἀδιάθετος τελευτήσῃ, μηδενὸς ὄντος συγγενοῦς, ἢ γοῦν γυνὴ ἀδιάθετος τελευτήσῃ, οὐκ ἔχουσα τινὰ ἐν δώμασι μόνον κληθῆναι ἐκ τῶν πολλαβουσῶν δεκαρχῶν, τῇ παρούσῃ δεκαρχῇ γίνεται χώρα. καὶ ὁ ἀνὴρ τὰ τῆς γυναικὸς, καὶ ἡ γυνὴ τὰ τοῦ ἀνδρὸς δεδέχεται ὄγδοον τόπον ἐπέχει ἐν ταῖς ἐξ ἀδιαθέτου, ὄωνδε κογνάτοι μανουμισσώρις, ἤγουν κατὰ θηλυγονίαν συγγενεῖς τοῦ ἐλευθέρου. ἐὰν γὰρ τις ἀδιάθετος τελευτήσῃ, μηδενὸς παντελῶς ὄντος, μὴ πάτρωνος, μὴ παίδων τοῦ πάτρωνος, μήτε ἀδυνάτων, οἱ κογνάτοι τοῦ πάτρωνος τῶν παρούσαν αὐτοῦσι δεκατοχῶν. ταύτας μὲν ὁ πραίτωρ ἐπενόησε τὰς δεκαρχάς, δύο ἐκ διαθήκης, καὶ ὀκτὼ ἐξ ἀδιαθέτου ὁ δὲ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, ὁ δὲν ἀπολωραγμένην καταλιπὼν, τὰ διορθώσεως δεόμενα ὧδε ἐν καλλίον μετήγαγε. καὶ τῶν κόντρα ταβόλλας, καὶ σεκουνδοῦν ταβόλλας, οἷα ὄνασας ἀναγκαίας, εἴασῃ ὧδε σχήματος. καὶ ἐξ ἀδιαθέτου τῶν ὄωνδε λίβρων, καὶ τῶν ὄωνδε λεγίτιμοι. τῶν δὲ τεῖτῶν μὲν ὄνασαν τῶν ἐξ ἀδιαθέτου, πέμπτῳ δὲ ὅσον καὶ πρὸς τὰς ἐκ διαθήκης, ὄωνδε δέκεμ πόρσονται, τοῦ τῶν δεκαρχῶν ἐξώθησῃ ἀριθμοῦ, σωτόμῳ λόγῳ πολιτῶν αὐτῶν ἀποφάσεις. ὁπότε γὰρ ἡ εἰρημένη δεκαρχὴ δίκα συγγενῶν πρόσωπα καθὰ εἴρηται τοῦ ἐξωτικοῦ προτιμᾶ μανουμίσσωρος· ἡ δὲ διάταξις τοῦ εἰρημένου βασιλέως, ὧν πολὺ τῶν ἐμαγκιπατόνων αὐτέγραφε, πᾶσι πάτρωσι καὶ μανουμίσσωρσι, ἐν πολλῇ δέδωκε τὴν contracta fiducia ἐλευθεροῦν, ὥς τε σιωπηρῶς αὐτῶν τῶν ἐμαγκιπατόνα ὅτον ἔχειν ἐν ἑαυτῇ εἰκότως εὑρίσκεται πολιτῶν ἡ πολεχθεῖσα δεκαρχὴ μηκέτι ἐξωτικοῦ γενομένου μανουμίσσωρος. πολιαρεθείσης τίνων, τῆς ὄωνδε δέκεμ πόρσονται, ἤ τις ὧν πέμπτῃ, τῶν ἐκείνων πάλαι δεκαρχῶν ὄνασαν, τοτέσι τῶν ὄωνδε κογνάτοι, πέμπτῳ ἐποίησε. τῶν δὲ ἑβδόμῳ ὄνασαν, λεγομένῳ δὲ tanquam ex familia, καὶ ὀγδόῳ τῶν unde liberi patroni patronæq; & parentes eorum, ἑκατόραν ματάσαν ἀπέδειξεν ἐν τῇ θείᾳ αὐτοῦ διαταξει. ὧν ὧδε τοῖς πατρωνικοῖς σωέβηκε δικαίοις. ὁπότε γὰρ

Vnde liberi patroni & patronæ & parentes eorũ. 6

Vnde uir & uxor. 7

Vnde cognati mannumiſſoris. 8

Sed eas

Quæ aũt

Cũq; antea

ἀπολυτραμόνητον. 1. incurtiſũ hoc ÷ fine cura. inſt. lat

πολιτῶν

Contracta fiducia libertãte dare. 1. ſaluo iure ſuccedendi. accurſij. chor. 60

Decé Bonorũ poſſeſſiones prætoris. duæ ex teſtamento. Octo ab inteſtato

L. Lege. 5. charta. 160.

ω legoπαῖδες. ex in. Laomnib) parentib) eisdem q: manumiſſoribus

γὰρ πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ἐυγενῶν διαδοχῆς, τὰς ἀπελευθερικὰς ἐπείν/
σε κληρονομίας, μέχρι πέμπτου βαθμοῦ τούτας σῳζώσας, ὥς τε εἶναί τι/
νὰ διαφορὰν μεταξὺ ἐυγενῶν καὶ ἀπελευθερῶν, ἐκέλευσε αὐτοῦ ἀφικέσθαι
τῇ κόντρα ταβέλλας, καὶ ὧδε λεγίτιμοι, καὶ ὧδε κογνάτοι διαπερ/
χῇ, ἢ ὧν δύνανται καὶ ἢ ἀσταθέτου κληρονομίαν ἑαυτῆς πολιτεύσαι τοῦ
ἀπελευθέρου ὁ τοῦ πάτρωνος συγγενεῖς, πάσης συνοχεῖας, καὶ πόρας
Aliam ἐκ ἐχόντας πλείνης, τὰς τριάντας ἐλευθεροῦσας διαπερχάς. τῶν δὲ
γνάτων διαπερχῶν, τῶν λεγομένων unde uir & uxor, ἐν ἕκτῳ τόπῳ ἀφε/
θέμενος, τῶν δεκάτων, φημὶ δὲ τῶν ὧδε κογνάτοι μανουμίσωρος περι/
πίπτει ἀπίδειξε διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, ἃς διεξῆλθον ἐν τῇ πρὸ πατρω/
νικῶν κειμένῃ διατάξει. ὡς λοιπὸν ἐξ μόνας εἶναι τὰς πάσας ὀρδιναρίας
διαπερχάς. δύο μὲν ἐν διαθήκης κόντρα ταβέλλας, καὶ σενατόβυλα τα/
βέλλας. τεσσαρας δὲ ἐξ ἀδιαθέτου, ὧδε λίβρι, ὧδε λεγίτιμοι, ὧδε κο
Cũ igitur γνάτοι, ὧδε uir & uxor. προσκείσθω δὲ αὐταῖς καὶ ἑβδόμη διαπε/
ρχῆ, εἰς ἀρίσω λογισμῷ ὁι πραίτωρες ἐπρωόησαν, ἐν δυσχάτῃ τάξει τοῦ οἰ/
κείου ἐδίκτου τούτοις ἐπαγγελλόμενοι ἐκείνοις, οἷς αὐτῶν δοθῆναι ἢ νόμος,
ἢ δόγμα, ἢ διάταξις ἐκέλευσε. τούτοις δὲ ὁ δὲ ταῖς ἐν διαθήκης, ὁ δὲ ταῖς
ἐξ ἀδιαθέτου σωαριθμεῖν ὅτι σατηρόν. ἀλλ' ὥσπερ ἐλευθεραῖαν καὶ παρὰ
τῶν ὠνγνωσκομένων τάξιν βοήθειαν, ὡς ἂν ἡ χρεία καλῇ τούτοις, ἐφευρόν/
τες δεδώκασι, πρὸς μὲν ἐν διαθήκης, πρὸς δὲ ἐξ ἀδιαθέτου. ὄνομα δὲ αὐτῇ
ἐστὶν quibus ut detur uel lege uel senatusconsulto uel principis constitutione comprehen-
sum est. τοῦτέστι οἷς πεῖν ἵνα δοθῇ νόμῳ ἢ συγκλήτου θεσπίσματι ἢ διατά
ξει βασιλικῇ προκηρυγμένον ὅστι. διωάτον δὲ καὶ ἑτέρως αὐτῶν ὀνομάσαι
Septima καὶ καλέσαι τῶν quibus ex legibus, ἤγουν οἷς πεῖν ἐκ νόμου. πολλῶν δὲ
ὄσων τῶν ὑπὸ τὸ πραίτωρος ὠνγνωσκομένων διακαρχῶν, καὶ κατὰ τα/
ξιν συγκειμένων, ἐπειδὴ συμβαίνει ἐν μιᾷ ἑκάστῃ διαπερχῇ, πολλὰ
ἐφ' ὅτε ὑπεῖναι πρόσωπα αὐτοῦ βαθμοῦ, ἵνα μὴ τῶν κρειττόνων αἱ ἀγω/
γαὶ εἰς ὑστέρησιν ἄγωνται, ἀλλὰ ἔχοιεν οἱ δανεισαὶ σὺν δυναμένου
μεθοδεύεσθαι, ὅπως μὴ ῥαδίως ὑπὸ νομῶν πέμπτου τῶν τοῦ τελευτή/
σαντος πραγμάτων, διὰ τῆς νομῆς ἑαυτοῖς τὸ ἀμείνιμον πρὸς πριοῦντου·
τοῦτο χαίρειν ὁ πραίτωρ μίαν ἑκάστην διαπατοχῶν ἑκάστῃ πρὸς ἐκλείσε
χρόνῳ, ὃν παραδραμόντος τοῖς ἐξῆς γίνεται χώρα. αἰνιοῦσι μὲν ὅμω
καὶ κατιοῦσι, τοῦτο μὲν φυσικοῖς, τοῦτο δὲ καὶ θεοῖς, ἐνιαυτὸν δέδω/
κεν ὁ πραίτωρ εἰς αἴτησιν διαπατοχῆς πάσης ἁρμοζούσης αὐτοῖς ἐκ
διαθήκης, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου. τούτου δὲ παραδραμόντος τοῦ χρόνου, ἐκ/
τὸς τῆς ἁρμοζούσης αὐτοῖς γενήσονται διακατοχῆς. τοῖς δὲ λοιποῖς
πᾶσι συγγενέσι καὶ ἐξωτικοῖς, ἑκατὸν ἡμέρῶν δέδωκε διάστημα. καὶ
ἐὰν τις εἴσω τῶν ἑκατὸν τούτων ἡμερῶν, τῶν ἁρμοδίαν ὠνγνῶ-
ναι ἑαθυμήσῃ διακατοχῶν, εἰ μέν τινος ἐὴν τοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ, τὸ
τοῦ μὴ αἰτήσαντος μέρος ἐκείνοις προσαύξει. εἰ δὲ μηδεὶς ἐκ
τοῦ

συγκλήτου θέσπισμα. 1. senatusconsulti

μεθοδεύεσθαι conuenire. instituere.

τοῦ αὐτοῦ ὁρμᾶται βαθμοῦ, οἱ ἐκ τοῦ ἑξῆς παραγενήσονται βαθμοῦ, ὡς ἀφ'
συγκλειστίου. ὡσανεὶ μηδὲ γεγονότος τοῦ προκηρυσαμένου καὶ μὴ αἰτή/
σαντος. ἥρμοσέ μοι διαπερχῆ, καὶ ἔδει με τούτῳ αἰτῆσαι εἴσω ἐνι/
αυτοῦ, ἐν ᾧ ἐτύγχανον τῶν ἀνιόντων ἢ τῶν κατιόντων, ἢ εἴσω ἡμερῶν, ἐν
ᾧ ἕτερός τις ὑπῆρχεν. ὁρκερυδαυτοῦσα τούτῳ. ὁ λέγομεν ὡς τε χρῆναι
πολιμένειν ἕως ὁ παρέλθοι ὁ λειπόμενος τοῦ χρόνου ἐν ᾧ ἐνιαυτῷ, ἢ ἐν
ταῖς ἑκατὸν ἡμέραις, ἵνα τότε χώρα γένηται τῆς ἑξῆς. ἀλλ' εὐθέως οἱ τοῦ πρε/
μένου βαθμοῦ, ἢ οἱ τῆς ἑπομένης τάξεως κληθήσονται ὑπὸ τῶν διαπερχῶν.
ὁ χρόνος τῶν διαπερχῶν, ὁ πλίος ὅστιν ὁ κοντινός. τοῦτέστιν ἐκεί/ In petenda
νω τρέχουσιν αἱ ἡμέραι τῆς διαπερχῆς, ὃς ἐδόθη ἁρμόζειν αὐτοῖς τῶν διαπ
περχῶν, καὶ δύναται ταύτῃ χρήσασθαι. εἰ γὰρ ἀγνοεῖ ἑαυτὸν καλεῖσθαι
ὑπὸ τῶν διαπερχῶν τοῦ τελευτήσαντος, ἢ καὶ ἀγνοεῖ ἐφ' ὅτε ὅτι ἐτελεύ/
τησέ τις τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, ἢ καὶ μαθὼν ὁ δύναται χρήσασθαι τῇ διαπερ/
χῇ, διὰ τὸ συνέχεσθαι μείζωσιν ἀνάγκαις, ὁ χρόνος ὁ δραμεῖται τῆς
διαπερχῆς, ἀλλὰ πάλαι μὲν ἐν ταῖς αἰτήσεσιν, ἥσαν αἱ διαπερχαί, καὶ
ἐπανάγκης εἰς τὴν πραίτωρα, καὶ ἰδικῶς λέγειν, δός μοι τοῦ/
δε τῶν διαπερχῶν. σήμερον δὲ αἱ βασιλικαὶ διατάξεις λέγουσιν, ὅτι ὅσω
δήποτε τρόπῳ ἐὰν ἐκεῖνος ᾧ ἡ διαπερχὴ ἁρμόσει εἴσω τοῦ προσφόρου χρό/
νου δείξῃ ἑαυτὸν ὅπως δήποτε τῶν διαπερχῶν ἀπασάμενον, ἕξει τελεί/
ταυτον ἐξ αὐτῆς τῶν ἐυδοκιμίαν.

DE ACQVISITIONE PER ARROGA/ TIONEM

Titulus X

Ἐρήσαμεν περὶ δύο κτήσεων καθολικῆς τῆς κληρονομίας, ἢ τις
ἐκ διαθήκης, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου ἡμῖν προσγίνεται. ἔτι δὲ καὶ τῆς δια
περχῆς, καὶ αὐτῆς ὁμοίως ἐκ διαθήκης ἢ ἐξ ἀδιαθέτου προσγί/
φόρομένης. εἰπωμεν καὶ τρίτῃ καθολικῆ κτῆσιν. αὕτη δὲ,
οὐδὲ ἐκ τοῦ δυωδεκαδέλτου ὠνγνώσται, οὐδὲ ἀπὸ τοῦ πραίτωρος, ἀλλ' ἐκ
τῆς ἀγράφου τῶν σοφῶν συναινέσεως εἰς πολιτείαν εἰσῆλθεν. ἔτερον
γὰρ νόμος, καὶ ἕτερον πολιτικὴ νομοθεσία. νόμος μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἔχων ἰδι/
κὴν προσηγορίαν. οἷον δυωδεκάδελτος, ἀέλιος σῶπος, φούριος κανί/
νιος, φαλκίδιος. νομοθεσία δὲ πολιτικὴ, ἡ ἄγραφος συναίνεσις τῶν σο/
φῶν, ἵνίνα τὶ εἰσῳνέχθη ἀγράφως, εἶτα διὰ τῆς χρήσεως ἐπλατύνθη. καὶ
τελευταῖον γνόντες οἱ σοφοὶ ὅτι χρήσιμον ἐβεβαίωσαν οἰκείᾳ συναινέ/
σει. ἰδοὺ ἐάν τις αὐτεξούσιος ἑαυτὸν εἰς ἀδρογατίονα παραδῷ, πάντα τὰ
πράγματα αὐτοῦ σωματικὰ καὶ ἀσώματα, καὶ τὰ ἐπιφερόμενα ἑαυτῷ, τῷ
ἀδρογάτῳ πάλαι μὲν προσεπόριζε. δεσπότῃ αὐτὸν ἀκρατελῶν, τῶν ἑαυτοῦ
πραγμάτων, διὰ τὴν ἀμφίνων ἐκείνων ἃ τινα τῇ κάπιτις δημοσίοι διαφθείρε/
ται. οἷον ὅστιν ἡ τῶν ὁπόρων ἐνοχή. τί δὲ ἐστὶν, προϊόντος μαθησόμεθα) καὶ τὴν
τῆς

καθολικὴ. 1. p. uniuersitate

Lex Legispositio ciuilis

αὐτεξούσιος. pater familias

Operarũ obligatio

τῆς ἀδυνατίου δίκαιον. ἀδυνατικῷ γὰρ δικαίῳ δίς τῶν κάτιτης διμανουτίονα, οὗ πρώτορον ἀδυνατοῦντος ὅν κληρονόμει. ὁ γὰρ ὄσος, καὶ ὁ ὄσοφρος κτος πάλαι μὴν ἀπώλλυτο. διαθήκη δὲ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, τῇ ἐλαχίστῃ κάτιτης διμυστίονι τοῦτα διαλύεσθαι διεκώλυσεν. ὅς τις θεοτάτος ἡμῶν βασιλεύς, τὸν κῦρ ἀδρογατίονα γινόμενον προσορισμὸν ἐστῶσε, τοῦ προσορισμῷ τῶν φυσικῶν γονέων ἴσον ἀφομοιώσας. ὅτε γὰρ φυσικῷ, ὅτε θετῷ πατεῖ πόραιτόρῳ τί τοῦ ὄσοφρόντος προσορίζεται ἐν ἐκείνοις τοῖς πράγμασιν, ἅ τινα τοῖς παισὶν ἔξεσθεν, ὁ μὴν δὲ ἐπάτεις προσγίνεται.

Mortuo

εἰ δὲ συμβῇ τὸν εἰς ἀδρογατίονα ληφθέντα παρὰ τοῦ ἀδρογάτου τελευτῆσαι, καὶ ἡ τῶν πραγμάτων διευστεία μέτεσιν ἐν τῷ ἀδρογάτου τῶν ἄρα. εἰ μὴ ἄρα συμβῇ πρόσωπα παρεῖναι, ἅ τινα ἐκ τῆς τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διαταξεως προπιμᾶται τοῦ πατρὸς πόθεν τῶν διαφαρχῶν τῶν ἀπροσωποείσων πραγμάτων. εἰ δὲ ὁ δεδωκὼς ἑαυτὸν εἰς ἀδρογατίονα χρεωσεῖ πστιν, αὐτοῦ μὴν νόμῳ, καὶ τῇ ἀκριβείᾳ ὁ ἀδρογάτος κατέχεται. ὥσε γὰρ ἐτέρου σωαλλαξαντος, ἑτέρου γίνεσθαι ὀφείλει. ἀλλ' ἡ ὀνόματος χαθήσεται τοῦ παιδός. καὶ εἰ μὴ βούλεται αὐτὸν διεφυδεῦσαι, ἡ συία δίδοται τοῖς κρεδίτωρσιν, κελεύσει τῶν προσφόρων ἀρχόντων ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ἅ τινα ἐν δυστερεία μὴ τοῦ ὄσοφρόντος ἔμελλον εἶναι, τοῦ ὑπὸ ὑροβεθέντος, εἰ μὴ δίδωκεν ἑαυτὸν εἰς ἀδρογατίονα, ὑπὸ τῶν οἰκείων πρίσασθαι νομῶν, καὶ νομίμῳ τρόπῳ τοῦτα διαθεῖναι.

ἀπροσωποείσων quæ acqri nõ possunt

κατέχεσθαι tenetur

πρόσφορος cõueniri

πρόσφορος cõpetens

DE EO CVI LIBERTATIS CAVSA BONA ADDICVNTVR Titulus XI

Marcus

Ἔστι καὶ τέταρτον εἶδος τῆς καθ' ὁμαλίας κτήσεως κοινότατον καὶ τοῖς παλαιοῖς ἄγνωστον, ἐκ διαταξεως τοῦ θειοτάτου μάρκου συνεστηκός. ἐὰν γὰρ οἱ τυχόντες ἐλευθερίας ἐν διαθήκῃ, μηδενὸς ἀδιτούντος αὐτήσωσιν ἑαυτοῖς προσκυρωθῆναι τὰ πράγματα φυλακτέων ἕνεκα τῶν ἐλευθεριῶν, συνεδόξοντα τοῦτο, ὡς ἡ εἰρημένη τοῦ μάρκου βούλεται διαταξις, πρπιλίῳ ἑάφῳ αὐτιγραφεῖσα αὐτῇ τοῦ τριόφου θέματος ἐγεργίνιος πς οὐάλης διαθέμενος καὶ γράψας πίπον κληρονόμον, οἰκέτας ἰδίοις κατέλιπεν ἐλευθερίαν, ἔχων δανειστάς. ὁ γραφεὶς κληρονόμος ὢν ἠβούλήθη προσελθεῖν τῇ κληρονομίᾳ. ἔμελλον οἱ δανειστὰ ἐν νομῇ γινόμενοι τῶν πραγμάτων ταῦτα διαστυρῶν, καθ' ὃν ἐβούλοντο τρόπον. εἰς τῶν τυχόντων ἐλευθερίας ἐν τῇ διαθήκῃ, πρπίλιος ἑάφος λεγόμενος, ἵνα προσκυρωθῆναι αὐτοῦ τὰ πράγματα, ὡς τε καὶ τὰς ἐλευθερίας φυλαχθῆναι, καὶ σὺν κρεδίτωρας μὴ ζημιωθῆναι. προσελθεῖς ὅμω μάρκος ὁ βασιλεὺς αὐτέγραφε πόθεν τοῦτο, εἰ ἐγεργίνιος ἐάλωτος ἐν τῇ οἰκείᾳ διαθήκῃ οἰκέτας ἐλευθερώσαντος, ὁ σκείωτος κληρονόμος ἀδιτεῖται μὴ βούλεται, καὶ ἐκ τούτου κινδυνεύει τὰ πράγματα ὑπὸ τῶν κρεδιτώρων διαθεῖναι

πρόσκυρω θῆναι adijci

Popilius ruffus

Ἑμάτος vrgmi? ualens

δανειστάς creditors

Ἐπάγεσθαι - conuenirí

∴ conseruandorũ libertatum causa

πρόσελθεῖς ὁ ἀρμόδιος ἀρχῶν ὑπὸ τοῦ τυχόντος ἐλευθερίας ἐν διαθήκῃ, καὶ βούλομένου ἑαυτοῦ προσκυρωθῆναι τὰ πράγματα, ὥς τε φυλαχθῆναι τὰς ἐλευθερίας, πειθήσεται τοῦ προσδεχομένου, καὶ προσκυρώσει αὐτοῦ τὰ πράγματα. οὕτω μέν τι, ὥς τε καὶ τὰς διρέκτας, καὶ τὰς φιδεικομμισαρίας ἐλευθερίας παραχεθῆναι. πρότερον μέν τι δὶ ἐγγυῶν δόσεως, ἢ καὶ ἑτέρως ἀξιοπίστως τοῦ ἀσφαλοῦς τοῖς κρεδίτωρσιν γνομένου, ὅτι τὸ ὁλόκληρον ἑκάστῳ χρέος ἀποδίδοται. καὶ οἱ μὴν διρέκτας ἔχοντες τὰς ἐλευθερίας, οὕτως ἐλευθεροῦνται, ὥσπερ εἰ ὁ κληρονόμος ἐδίδοσε. τοτέσιν ὀρκῖνοι γίνονται ἀπελεύθεροι. οἷς δὲ φιδεικομμισαρία ἐλευθερία καταλειφθῇ, τὸ φάκτον ὑπὸ θήσει τῆς ἐλευθερίας ἐκεῖνος ᾧ προσκυρώθη τὰ πράγματα. καὶ αὐτοῦ δῆλον ὅτι γνήσιοι ἀπελεύθεροι. ἔξεστι δὲ ἐκείνῳ ᾧ προσκυρῶται τὰ πράγματα λέγειν, ὅτι οὐχ ἑτέρως βούλομαι προσκυρωθῆναί μοι τὴν οὐσίαν, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦτο τῷ τρόπῳ ὅρω, ὥς τε καὶ τοὺς διρέκτας ἐλευθερίας ἔχοντας, ἐμοὶ ἀπελευθέρους γενέσθαι. τοῦτο δὲ προτείνων ἀκουσθήσεται, καὶ τὴν τοῦτο αἴτησιν βεβαιοῖ βασιλεύς. μόνον δὲ εἰ συναινῶσιν οἱ τῆς διρέκτας ἀξιωθέντες ἐλευθερίας. κἀκεῖνο δὲ προσίθησι ἡ διαταξις πρὸς βεβαίωσιν τῆς οἰκείας φιλανθρωπίας. φησὶ γὰρ, ἐὰν μηδενὸς προσιόντος, ὁ φίσκος ὡς βακαύτα βούλεται λαμβάνειν τὰ πράγματα, οὐχ ἑτέρως λήψεται ταῦτα, εἰ μὴ τοῖς ἐλευθεροῦσθεῖσιν ἐν διαθήκῃ τὰς ἐλευθερίας παραχῇ, καὶ ἡ τοῦ τελευτήσαντος φυλαχθῇ βούλησις. οἱ τούτης ἔμελλον ὑπὸ τυγχάνειν ἀδίκου γνομένης. τὸ παρὸν ἐδικείωρ ἐβοήθησεν οὐ μόνον ἐλευθερίαις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τελευτήσασιν, ὅπως μὴ τὰ τοῦτον πράγματα ὑπὸ καρχῶν γένηται τῶν κρεδιτώρων, καὶ διαφθῇ. προσκυρουμένων γὰρ προφάσει τῆς ἐλευθερίας, ἑνὶ τῶν τυχόντων ἐλευθερίας τῶν πραγμάτων, ἡ τῶν πραγμάτων ἀργεῖ διαπρασις. εὑρεῖται γὰρ δεφύσωρ τοῦ τελευτήσαντι ἀξιόπιστος. ὃς τὸ ἀσφαλὲς ὑπὸ ὁλοκλήρω τοῦ χρέει πρεῖ τοῖς κρεδίτωρσιν. ἰσέον δὲ ὅτι πρώτιστα τοῦτο, ὅτι χώρα τῇ διαστάξει, ἵνα μὴ ἐλευθερίαι δίδοται ἐν διαθήκῃ. τί δὲ ὅτι τελευτῶν τὶς ἀδιαθέτος, ἐν κωδικίλλῳ κατέλιπεν ἐλευθερίαν. ἡ ἀδιαθέτος δὲ ὁ δεὶς προσελθεῖν ἠνέχετο. ἐλκέσθω καὶ τοῦτο ἡ τῆς διαταξεως διάνοια. εἰ δὲ καὶ διαθέμενος τις, ἐν διαθήκῃ μὴν ἠλευθέρωσε ὁ δεῖνα, ἐν κωδικίλλῳ δὲ κατέλιπε τὰς ἐλευθερίας, ἄμαχον καὶ οὕτως τρακταίζεσθαι τῶν διαταξιν. εἰ καὶ τὰ τῆς διαταξεως ῥήματα δείκνυσι, τότε χώραν εἶν τούτῃ, ἵνα μηδεὶς ἡ ἀδιαθέτος κληρονόμος ἀναφαίνεται τοῦ τελευτήσαντι. ὥς τε ὂν ἐφ' ὅσον ἄν δηλος ὅτι πότερον κληρονομήσει τίς, ἢ ὁ κληρονομήσει, ἡ διαταξις ἀργεῖ. ἵνα δὲ γένηται δῆλον, ὡς ὁ δεὶς ἀδιτούσει, ἡ διαταξις τότε τὰ ἑαυτῆς ὑπὸ δείκνυται. ἐτελεύτησέ τις, ἐλευθερίας ἐν διαθήκαις καταλιπὼν, ἀφῆλιξ ὑπὸ τῶν τοῦτο κληρονομίαν ἐκαλεῖτο. ἀπέσχε τὸ κλήρος, ἄρα χώρα τῇ διαταξει. ἢ ἐπεὶ δὴ δὶ ἀρκατασάσεως δύναται πάλιν ἐλθεῖν ὑπὸ τῶν κληρονομίαν, ἡ διαταξις ἀργεῖ; καὶ λέγομεν καλῶς ἐκ τῆς διαταξεως τοῦ

Hoc rescripto

In primis

Si is qui

ἄμαχον

ἀφῆλιξ qui in integrum restitui potest

a. ſ. conſtitutionis diui Marci quę ſtatim ante recitata ſunt quo abimus uerſu.

πρόσελθεῖς ad itus

Libertates etiam directæ nõ dabãtur ante aditã hæreditatẽ

Vacantia bona fiscus occupat

ἀφῶν γίνεσθαι τῶν τῆς πραγματείας προσκύρωσιν, εἰ καὶ ὁ ἀφεσὰς τῆς κληρονομίας δύναται δίχα τῆς ἀφηγησεως μεταγνοῦς ταύτην ἀναλαμβάνειν. τί δέ, εἰ μὴ τῶν ἐλευθερίαν, καὶ τῶν τῆς πραγματείας προσκύρωσιν ἀφηγησὰς ὁ νέος, ἀπέλαβε τῶν τῆς πραγματείας πολιτείαν; αἱ ἅπαξ ἁρμόσαι ἀνατραπήσονται ἐλευθερίαι; ὀ δαμῶς. ἡ γὰρ παρεῦσα διαταξις ὑπὸ φυλακῇ τῆς ἐλευθερίας ὠνηγόηται. ὀμοῦ ἐλευθερίας μὴ καταλειφθείσης ὁ δεσπότης ἔχων κρείττονας τινὰς, ἔντος βίβλος ἠλευθέρωσε οἰκέτας. ποῖ δὲ δέδωκε μόρτης καῦσα ἐλευθερίας, εἰπὼν ἐν ᾧ ἐλευθεροῦν, βόλομαι ὑμᾶς εἶναι ἐλευθέρους, ἐὰν μὴ δαφύγω τῶν παρεῦσαν νόσον. ἐτελεύτησεν ὁ πίπος. οἱ κρείττονες ὑβόλοντο τὰς ἐλευθερίας ἀνατρέφειν, λέγοντες ἐν φραύδεμ αὐτῶν τούτας δεδόσθαι. οἱ ἐλευθεροῦντες, ἤτοι ἰδιῶται προσκυροῦν τὰ πράγματα, τὸ ἀρχαῖον τῆς κρείττωσι πολιτεῖν ἐπιχυόμενοι. ἀκουσθήσονται δὲ λέγοντες. εἰ καὶ τὰ ῥήματα τῆς διαταξεως, τὸ παρόντος ὀχ ἅπτεται βέματος. πολλὰς δὲ διαιρέσεις ἐλλειπεῖς τῇ παρεσῇ νομοθεσία, ὁ θειότατος ἡμῶν ἐρανικὸς βασιλεύς, διαταξιν ἐξεφώνησεν, δι' ἧς τελειότατον τῆς τριαύτης διαθηκῆς ἀπετέλεσε δίκαιον. τὰς δὲ τριαύτας διαιρέσεις τὰ τῆς διαταξεως αὐτῆς διδαξει ῥήματα.

Hæc constitutio

Sed cum multas

DE SVCCESSIONIBVS SVBLATIS QVAE FIEBANT PER BONORVM VENDITIONES ET EX SENATVSC. CLAVDIANO Tit. XII

ΠΡὸ τῆς καθομαδία κτήσεως, ἣν ἐν ᾧ προλαβόντι δεξήλθομεν πίτλω, ἤσαν καὶ ἑτέραι καθομαδία κτήσεις, οἷον ἡ βονόρεμ ἐμπτὼν, ἤτοι τῶν πραγματῶν ἀγορασία, ἥτις ὑπὸ τῆς πιπρασκομένοις πράγμασιν ἐγίνετο τοῦ δεβίτορος, δίχα πολλῶν κύκλων, καὶ πολλῶν πολιόδων γινομένη. τότε χώραν ἔχουσα, ἡνίκα τὰ δικαστήρια ὀρδιναρία ἦν, τοῦτεστιν ἡνίκα ἐκινεῖτο ἐν μόνῳ ᾧ καιρῷ τὸ κονβῆντο. πολὺ δὲ κονβῆντο ἐδίδαξε ἡ πρώτη ἰνσιτοτίων. σήμερον δὲ τῶν δικαστηρίων ἑτεραορδιναρίων ὄντων, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ γυμναζομένων, εἰκότως αἱ βονόρεμ βενδιτίονες εἰσὶν ἐν ἀχρηστίᾳ. καὶ ἐπειδὰν εὑρεθῇ τὶς πολλοῖς ἐπφείλων, ὀφρικίῳ τοῦ δικαστοῦ δίδοται τοῖς κρείττωσι παῤῥησία ἐν καρχῇ γνέσθαι τῶν τοῦ κοινοῦ δεβίτορος πραγματῶν. καὶ ταῦτα δεβλῶν καθ' ὃν αὐ σωίδιον συμφόρειν αὐτοῖς τρόπον. ἔξεστι δὲ ταῦτα ἐκ τῆς πλατυτόρας τῶν δικῶν ἐκδόσεως γνῶναι τελειότερον. πάλαι δὲ οὕτω ἐγίνετο τὸν τρόπον. εἰ σωίβη τινὰ πολλοῖς ἐποφείλειν, εἶτα δεδανδάνειν, καὶ μὴ ἔχειν τὸν δεφενδούντα, σωιόντες οἱ κρείττονες, πρόσιεσαν ᾧ πραίτωρι, οὗτος αὐ ᾧ μεμφόμενοι. καὶ ἐπέτρεπεν αὐτοῖς ὁ πραίτωρ, γνέσθαι ἐν νομῇ τῶν τοῦ δεβίτορος πραγματῶν. καὶ ἐγίνοντο ἐν καρχῇ τούτων ὑπὸ

προλαβόντι. 2. præcedentibus

Iudicia ordinaria cóuenti tempore

Iudicia extraordinaria

ἀχρηστία

ἔκδοσις δικῶν

Conuentus tempore iudicia ordinaria

ῥήματὰς ἡμέρας. παρελθόντων δὲ ἐκείνων τῶν ἡμερῶν, ἐγίνετο δεδυτόρα πρόσελευσις τῷ αὐτῶν αἰτιαύτῶν ὥς τε αὐτοῖς ἐξουσίαν εἶναι, ἵνα ἐξ αὐτῶν προβαλλεσθαι, τὸν ὀφείλοντα δίκαιον πωλῆσαι τῶν πολιουσίαν. ἐπειδὴ γὰρ δυσχερῆς ἦν, πάντας σωιῆναι κατὰ πανὸν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἐχειροτόνουν ἐξ αὐτῶν ἕνα, ὅς τις ἐλέγετο μαγιστρος. καὶ λοιπὸν αὐτὸς σωεφώνει τοῖς βελομένοις ἀγοράσαι. καὶ ἐγίνετο προγραφὴ ἐν τοῖς πολιφανέσι τῆς πόλεως μέρεσι, ταῦτα δηλοῦσα. ὁ δεῖνα χρεώστης ἡμέτερος ὑπάρχων εἰς αἰτίαν ἐνέπεσε δίκαιπραξεως. ἡμεῖς κρείττονες ὄντες τῶν τοῦτο δίκαιπράσκομεν πολιουσίαν. ὠνητὴς ὁ βουλόμενος προσίτω. εἶτα ὀλίγων παραδραμουσῶν ἡμερῶν ἐγίνετο καὶ τρίτη προσέλευσις, ἐν ᾗ ἐπετρέπετο πρίασθαι legem bonorum uenditorum τοῦτεστιν, ὅρον τῶν δίκαιπιπρασκομένων. λοιπὸν γὰρ τῇ εἰρημένῃ προγραφῇ προσετίθεσαν τὰδε. ὁ ἀγοράζων, ὅτι τοῖς κρείττωσι λόγον χάριν ἔχει ἀφηρέναθαι εἰς τὸ ἥμισυ τῶν χρεῶν. ὥς τε τὸν ἐποφειλόμενον ἑκατὸν λαβεῖν νομίσματα πεντήκοντα. καὶ τὸν ἐπφειλόμενον ϛ λαβεῖν ἑκατόν. καὶ μεθ' ὃ ἐν τοῦδε παρέδραμε ῥήτος χρόνος, τότε προσεκυροῦτο ἡ πολιουσία ᾧ ἀγορασῇ. καὶ ἐλέγετο ὁ ἀγορασὴς βονόρεμ ἔμωτωρ, ἤτοι τῶν πραγματῶν ἀγορασής. καὶ πᾶσαι αἱ ἀγωγαὶ αἱ πινδε ἥμοζον ᾧ ὑποσαύτι τῶν βονόρεμ βενδιτίονα, καὶ ὅσαι ἦσαν κατ' αὐτό, ἔνται μετεφόρεντο ὑπὸ τὸν βονόρεμ ἔμωτωρα. καὶ ὀπτίλιως ἐνῆν, καὶ ἐνήγετο, ὥσπερ καὶ ὁ βονόρεμ πρατέατωρ. ἀμφότεροι γὰρ πραιτώριοι διωδεχοι. ἀλλ' ὡς εἴρηται, ἔνται πᾶσαι ἀχολαζουσιν αἱ περίοδοι σήμερον, δίχα τὸ ῥῆτεαορδιναρία εἶναι τὰ δικαστήρια. ἦν δὲ καὶ ἄλλη καθομαδία κτῆσις, ἥ τις ἐπνοεῖτο ὑπὸ τοῦ κλαυδιανείου δόγματος. εἰ γὰρ ἐλευθέρα ἠρωδη τοῦ ἐμοῦ οἰκέτου, καὶ ἐνταῦθα ἐνεπρδίζετο τὰ τῆς ὑπηρεσίας, ἐξῆν μοι πέμψαι αὐτῇ παραγγελίαν ὑπὸ ἑωτὰ μαρτύρων παρεγγυῶσαν αὐτῇ, ὡς τε ἀφεῖναι ἐμοῦ τοῦ οἰκέτου. εἰ δὲ μὴ ἀπέσῃ, ἐχρῆμεν καὶ δεδυτόρα παραγγελία. ὠμωμοσμένης δὲ αὐτῆς τοῖς αὐτοῖς παρήγγελον αὐτῇ καὶ τρίτον. εἶτα ὅτι ἀπεχρμένης τοῦ ἐμοῦ οἰκέτου, ἐμφανεῖς ἐποίουν τὰς παραγγελίας ὑπὸ τὸ ἀρχοντος, καὶ δίκαλαλία ἐγίνετο, καταδεδεῦστε τούτῳ ἐμοί, καὶ ἐγινόμεν ὀ μόνον αὐτῆς δεσπότης, ἀλλὰ καὶ πάσης αὐτῆς τῆς πολιουσίας. ὅθεν δὲ αὐξιον τῶν ἑαυτοῦ χρόνων κρίνας ὁ εὐσεβέστατος ἡμῶν βασιλεύς, ἀνεῖλε, καὶ τῆς οἰκείας ἐξώθησε πολιτείας. καὶ ὀ δὲ τοῖς οἰκείοις δικάσοις σωεχώρησεν ἐγγραφεῖναι. ὡς τε ὧν εἰσὶ καθομάδια κτήσεις τέσσαρες, ἡ κληρονομία, ἡ δίκαιπαρχή, ἡ δίκαιπῆς ἀφορογατίου, καὶ ἡ τῶν πραγματῶν προσκύρωσις libertatum conferendarum causa. ἔνται μὲν ἐν πολιτείᾳ. ἀνηρημένῃ δὲ δύο, ἡ βονόρεμ βενδιτίων καὶ ἡ ἀφ' τοῦ κλαυδιανείου δόγματος καταδεδύλωσις.

προβάλλεσθαι

Magister

προγραφή

Bonor. emptor

Erat

δικαλαλία

DE OBLIGATIONIBVS Titulus XIII

ΙΠρότερον περὶ τῶν πραγμάτων, νῦν μετέλθωμεν οἷς τὰς γνοχάς. ἀλλ' ἔχει τὶς ὑπολαβέσθαι τῆς τριαύτης τάξεως καὶ εἰπεῖν, ὅτι παρὰ τὰς ἐπηγγελμένας περὶ γνοχῶν διαλεγόμεθα. εἴρηται γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ ἐνστιτούτοι, ἔνθα διελεγόμεθα περὶ πόσα ἡ ἑωμαϊκὴ καταγίνεται νομοθεσία, ὅτι ἐν τέσσαρσί ἐστιν. ἐν προσώπῳ, ἐν πράγμασιν, ἐν ἀγωγαῖς. διαλεχθέντες οὖν περὶ τῶν προσώπων διεξελθόντες δὲ καὶ περὶ τῶν πραγμάτων, ἀκολούθως ὀφείλομεν εἰπεῖν καὶ περὶ ἀγωγῶν. πῶς οὖν τὰς ἀγωγὰς καταλείψαντες, ἐπράπημεν οἷς τὰς γνοχάς; ἀλλ' ὀκ ἐκὸς ἀπολογίας ἡ τάξις αὕτη. ὁ γὰρ περὶ γνοχῶν διαλεγόμενος, ὑρέμα καὶ περὶ ἀγωγῶν διαλέγεται. μητέρες γὰρ τῶν ἀγωγῶν αἱ γνοχαί. ἀπολογησάμενοι περὶ τῆς τάξεως, εἴπωμεν τί ἐστιν γνοχή. γνοχή ἐστι δεσμὸς δικαίου, δι' οὗ τὶς ἀναγκάζεται καταβαλεῖν τὸ ἐπφειλόμενον, κατὰ τοὺς τῆς ἡμετέρας πολιτείας νόμους. οἶδας γὰρ, ὅτι ὁ πᾶσα καταβολὴ χρέος, ἔχει τὸ βέβαιον ἐν ἑαυτῇ, εἰ μὴ γένηται κατὰ νόμους. τοῦτο δὲ εἶπον, ἀνιπόμενος τῶν εἰς τὸν πύπιλλον καταβολῶν, ἢ τῶν ἀπὸ τοῦ πουπίλλου· ὅτι δεῖ καὶ τὸν ἐπίτροπον συναινεῖν, ἐὰν ὅτι δὲ καὶ τήρησιν ἑτέρου γίνεσθαί τινος. πασῶν δὲ τῶν γνοχῶν ἡ ἄκρα διαίρεσις, ἐν τούτοις ἐστί. καὶ γὰρ ἢ πολιτικαί εἰσιν αἱ γνοχαὶ, ἢ πραιτώριαι. πολιτικαὶ μὲν αἱ τινες ἀπὸ νόμων ἐυρέθησαν, ἢ δυνάσθαι ἐβεβαιώθησαν ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ. πραιτώριαι δὲ, ἃς ὁ πραίτωρ ἐκ τῆς οἰκείας ὁρμώμενος δικαιοδοσίας, ὥρισεν. αἱ τινες καὶ ὀνοραῖαι καλοῦνται. αὕτη μὲν ἡ πρώτη διαίρεσις. διεστῶσα δὲ διαίρεσις αὕτη, ἥ τις εἰς τέσσαρα τέμνεται. ἢ γὰρ ἀπὸ συναλλάγματος εἰσὶν, ἢ ὡσανεὶ ἀπὸ συναλλάγματος, ἢ ἀπὸ ἁμαρτήματος, ἢ ὡσανεὶ ἀπὸ ἁμαρτήματος. δεῖ δὲ πρότερον, περὶ τούτων διαλεχθῆναι, αἵ τινες ἀπὸ συναλλάγματος εἰσί. συναλλαγμα δέ ἐστι δύο, ἢ καὶ πλειόνων εἰς τὸ αὐτὸ συνόδος τε καὶ συναίνεσις, ὥστε τὸ συνίσασθαι γνοχλεῖν, καὶ τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου ποιῆσαι ὑποδύθωον. τέσσαρες δὲ ἐκ τῶν συναλλαγμάτων τίκτονται γνοχαί. ἡ γὲ, βόρβις, λίπορις, καὶ κονσένσου. καὶ δεῖ περὶ ἑκάστης διαλεχθῆναι.

Matres obligationum sunt obligationes

Obligatio qd.

Omnium

Sequens

Prius

Contractus qd.

QVIBVS MODIS RE CONTRAHITVR OBLIGATIO Titulus XIIII

ΗΡὲ συνίσαται, ἀπὸ φαγετοῦ, ἤγοι ἀριθμήσεως καὶ τῆς ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα μεταβέσεως. καὶ ἔσιν ὑπὸ αὐτῶν ὁ δάνειον. δάνειον δὲ ἐστι, τὸ μὲν λαβόντα γενέσθαι δεσπότῃ. εἶναι δὲ ἡμῖν γνοχὴν ὀκ εἰς αὐτὰ τοῦτα, ἀλλ' εἰς ἕτερα τῆς αὐτῆς ὑποσυ-

σεως

Mutui qd. δάνειον

Matres actionum sunt obligationes

σεως καὶ προσώπου. τὸ μὲν λαβόντα γενέσθαι δεσπότῃ εἶπον, ἵνα φύγω χρῆσιν καὶ παρακαταθήκην. οὐδὲ τοῦτον γὰρ ὁ γίνεται δεσπότης ὁ λαβών. εἶναι δὲ ἡμῖν γνοχὴν, ἵνα φύγω τὴν δωρεάν. δεσπότης μὲν γὰρ ὁ λαβὼν γίνεται, ὀκ ἔστι δὲ γνοχός. ὀκ εἰς αὐτὰ τοῦτα, ἀλλ' εἰς ἕτερα τῆς αὐτῆς ὑποσυσεως καὶ προσώπου εἶπον, ἵνα μὴ αὐξήσω τὴν χρείαν τοῦ δανείσματος. ἕκαστος γὰρ δανείζεται, οὐδὲ ἵνα τοῦτα δαπανήσαι εἰς οἰκείας χρείας, καὶ αὐτὶ αὐτῶν ἕτερα ἀγοράσαι. εἰ δὲ αὐτὰ ἀναγκάζεται ἀπαδοσαῖ, πόθεν τὸν δανείζεσθαι. δανείζεται δὲ ὁ πάντα τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ pondere, numero, mensura. Pondere μὲν, οἷον χρυσὸς, ἄργυρος, μόλιβδος, καὶ σίδηρος, κηρὸς, πίσσα, καρπὸς. Mensura, οἷον ἔλαιον, οἶνος, σῖτος. Numero, οἷον νόμμοι λεωτί. καὶ ἁπλῶς ἢ ἐν τοῖς ἀριθμεῖν, ἢ ἐν τοῖς μετρεῖν, ἢ ἐν τοῖς σταθμίζειν οὐδὲ τούτῳ διδόαμεν, ὥς τε πρίασθαι τὸ λαμβάνοντος, οὐδὲ τοῖς ἀποδοθῆναι ἡμῖν ὀκ αὐτὰ, ἀλλ' ἕτερα τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ πρότητος. ὅθεν καὶ mutuum τὸ δάνειον ὠνόμασται. quia ita a me tibi datur, ut de meo tuum fiat. τοῦτεσι ἐπειδὴ οὕτως ἀπ' ἐμοῦ σοι δίδοται, ἵνα τὸ ἐμὸν σὸν γένηται. ὀκ δὲ τοῦτο τὸ συναλλάγματος ἀγωγὴ πίκτεται, καὶ λέγεται κονδικτίτιος. τῆς γὲ γνοχῆς ἐστι καὶ τὸ ἐνδέβιτον. ἐὰν γὰρ ἐγὼ ἐμαυτῷ τὸν ὑποστοῦσω ἐπφείλειν σοι ἑκατὸν νομίσματα, καὶ τοῦτο σοι κατὰ πλείω καταβάλω, πρίω σε δεσπότην. τελευταῖον δὲ γνοῦς τὸ ἀληθὲς, δύναμαι τοῦτο ἀναλαμβάνειν, διὰ τὸ κονδικτίτιου. κινῶν γὰρ λέγω, εἰ φαίνεται τὸν δὲ χρῆσαι δοῦναι. καὶ τὸ δάνειον δὲ ἁπαντῶν ὡς εἴρηται, κινῶ τὸν κονδικτίτιον, τοῖς αὐτοῖς χρώμενος ῥήμασιν. ἀλλ' ὁ μὲν λέγεται δανειακὸς κονδικτίτιος, ὁ δὲ ἐνδέβιτος κονδικτίτιος. ὅτι καὶ οὐδὲ ἑκατόρων τὸ φαγετὸν προβαίνει τῆς ἀριθμήσεως. καὶ ὁ μόνον αὕτη κοινωνία δανειακοῦ καὶ ἐνδέβιτος κονδικτίτου, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῳ. πότιμος ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῇ δεσποτείᾳ ἐνστιτούτοι sine tutoris authoritate δανεισάμενος ὁ κρατεῖται. ἀλλ' ὁ δὲ ἐὰν ἐνδέβιτον αὐτοῦ καταβάλω, μὴ παρόντος τοῦ ὑπὸ τρόπου, γνοχὸν αὐτὸν κτῶμαι τοῦ ἐνδεβίτου κονδικτίτιου. καὶ ἐν τούτοις μὲν ἡ κοινωνία, ἐν ἐκείνῳ δὲ ἡ διαφορά. ὅτι ὁ μὲν δανειακὸς κονδικτίτιος ἀπὸ συναλλάγματος συνίσαται. δανείζω γάρ σοι, οὐδὲ τοῦ κτήσασθαί σε γνοχὸν. ὁ δὲ ἐνδέβιτος κονδικτίτιος ὀκ ἔχει ἐν ἑαυτοῦ συναλλαγμα. πῶς γάρ τις καλέσοι συναλλαγμα, ὁπότε μυχῇ ἐυγνωμονοῦντος καὶ βουλομένου διαλύσαι γνοχὴν, ὑποστοῦσομαί ποιοῦμαι τὴν καταβολὴν, οὐκ οὐδὲ τοῦ συσῆσαι γνοχὴν. ὑπὸ τῶν γὲ ἀναγκαῖα καὶ τὸ κομμοδάτον. ἐὰν γὰρ αἰτήσῃ μέ τις χρῆσαι αὐτοῦ τὸ ἐμὸν βιβλίον, καὶ χρήσω, ἰδοὺ τὸ φαγετὸν παρακολούθησε, καὶ τῶν γὲ ἕτερον γνοχὴν, καὶ ἀγωγὴ πίκτεται ἡ κομμοδάτου. πολλῶ δὲ ἀφέσηκε τὸ δανείσματος, τὸ κομμοδάτον. τὸ μὲν γὰρ δάνεισμα μετατίθησι δεσποτείαν, τὸ δὲ κομμοδάτον ὁ μετατίθησι. καὶ διὰ τοῦτο τῇ τοῦ πράγματος ἀφαιρεσεῖ κρατεῖται ὁ χρησάμενος. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα διαφορά. ὁ γὰρ δανεισάμενος, εἰ καὶ οἱαδήποτε τυ-

Is quoque

Condititia actio

Item is cui

χρῆσις comodatú

μεδῶν. mesurare

σταθμίζειν. pondérare

Mutui Comodati

∴ commodatú

ἀγνωμονοῦντος. i. satisfaciendi & præstandi quod debet. & ἀγνώμων q nõ satisfacit. 188.

πρίσασθαι casu

χηρᾷ πρισωσει ἀπολέσει τὰ δανειαθέντα, οἷον ἐμπρησμῷ, ἢ συμπατήσει, ἢ ναυαγίῳ, ἢ λησθῶν ἢ πολεμίων ἐπιδρομῇ, οὐδὲν ἧττον ἐνοχος μένει. ὁ δὲ χρησαμενος, ἐπιμελῶς μὲν φυλαττων τὸ κομμοδατον ἐκ ἀπαιτεῖται. καὶ οὐκ ἀρκεῖ τοσαύτην αὐτῷ ἐπιμέλειαν ἐπιδείκνυσθαι περὶ τὸ χρεωφείλετον, ὅσην ὑπὲρ τῆς οἰκείας ἔχει πραγματειαν, ἀλλὰ ὅσην ἕτερος ὑπομελέστερος ἔχειν δύναται. εἰ δὲ μείζονι βίᾳ, τουτέστι τυχηρᾷ πρισωσει ἀπολέσθαι συμβῇ τὸ κομμοδατον, οὐ καταχεθήσεται. εἰ μὴ ἄρα διὰ αἰτίας αὐτοῦ, ταύτην συμβῇ γενέσθαι τῶν πρίσασιν. ὅθεν, εἰ ἔχρησαί σοι βιβλίον, ἀποδημῶν δὲ ἔχοις τοῦτο μετὰ σεαυτοῦ, καὶ διὰ τῶν δρομῶν πολεμίων, ἢ πειρατῶν ἀπώλεσας τοῦτο, ἀναμφιβόλως κατασχεθήσῃ ὑπὲρ τῆς τούτου ἀποκαταστάσεως. οὐδὲ γὰρ ἔδει σε παρὰ γνώμην ἐμὴν ὑπὲρ ξένης φορεῖν. τὸ κομμοδατον γρατούϊτον εἶναι δεῖ. τουτέστι πρόϊκα σοι ὀφείλω κιχραῖν, οὐδενὸς δοθέντος μισθοῦ, οὐδὲ μὴν ὁριζόντος πόδι αὐτοῦ. μισθοῦ γὰρ ὁριζόντος ἢ δοθέντος, δοκεῖ σοι ἡ χρῆσις τοῦ βιβλίου μεμισθῶσθαι. καὶ οὐκ ἔτι κομμοδατον τὸ τοιοῦτον κληθήσεται. δεῖ γὰρ ὡς εἴρηται γρατούϊτον εἶναι τὸ κομμοδατον.

ὑπὸ τῶν δὲ τελεῖ ἐνοχή, καὶ τὸ δεποσίτουμ. ἐὰν γὰρ σοι παρεθωμαι τὸ ἐμὸν πρᾶγμα, ἔνοχος ἔσῃ τῇ δὲ ἐνοχῇ. ἀγωγῇ δὲ τῇ δεπόσιτι. ὧν ἕξω κατὰ σοῦ, ἀπαιτῶν σε αὐτὸ τὸ δεπόσιτον. δόλον δὲ μόνον μὴ ποιήσαι ἐποφείλεις ὑπὲρ ἧς δεπωσίτῳ. εἰ δὲ ἀπὸ σῆς ῥαθυμίας ἤτοι ἀμελείας χεῖρον γενήσεται τὸ παρατεθέν, ἀνδύθυνος ἔσῃ. ὥσπερ καὶ ἐὰν σοῦ ῥαθυμήσαντος, ὑπό τινος κλαπῇ τὸ πρᾶγμα. ὁ γὰρ ῥαθύμως φίλῳ τὸ πρᾶγμα παραδιδοὺς φυλακτέον, τῶν οἰκείαν αἴοιαν αἰτιασθω. δανεισαμενος ἐγὼ παρὰ σοῦ ἑκατὸν νομίσματα, δέδωκάς σοι λόγῳ ἐνεχύρου τὸν ἐμὸν οἰκέτην. ἔνοχος ἔσῃ μοι τῇ δὲ ἐνοχῇ, ἀγωγῇ δὲ τῇ πιγνορατιτίᾳ, δι' ἧς μετὰ καταβολῶν τοῦ χρέους, αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀποκαθίσαῖ μοι ἀναγκάζει. τοῦτο δὲ τὸ ἐνέχυρον εἰς ὠφέλειαν τῶν δύο συνιόντων. ἐμοῦ τε τοῦ δανειζομένου καὶ σοῦ τοῦ δανείζοντος. ἐμοῦ μὲν ἐπειδὴ λαμβανων σὺ τὸ ἐνέχυρον μᾶλλον καταπιστεύεις τὰ ἑκατὸν νομίσματα. σοῦ δὲ, ἐπειδὴ διὰ τῆς κατοχῆς τοῦ ἐνεχύρου, τὸ ἀσφαλὲς ἔχεις ὑπὲρ ἧς χρέει. ἀμέλει, διὰ τοῦτο ὡς κερδαίνων διὰ τὸ ἔχειν ἀσφάλειαν ὑπὲρ ἧς χρέει, πολλὴν ἐπιμέλειαν ὀφείλεις ὑπιδείκνυσθαι, περὶ τῶν αὐτοῦ παραφυλακῆ. εἰ δὲ συμβῇ τυχηρᾷ πρισωσει τὸ ἐνέχυρον ἀπολεῖσθαι, ἕξει τὸ ἀνδύθυνον ὁ κρεδίτωρ. ἀπαιτήσει δὲ ὅμως τὸ χρέος.

ὑπὸ ξένης φορεῖν gre ferre

κιχραῖν

ἀνδύθυνος secur

Creditor

φυλακτέον πρᾶγμα re custodiedam

δανεισαμενος foenaratus

Pignoratitia actio

δανειζομένου

δανείζοντος

DE VERBORVM OBLIGATIONI/
BVS Titulus XV

Ἐπέρωτᾶν περὶ τῆς ἐνοχῆς, εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς βεβαιώσεως. βεβαιοῦται δὲ αὕτη δι' ἐπερωτήσεως, καὶ συμφώνου ἀποκρίσεως, ἵνα τὴν γενέσθαι τι, ἢ δεθῆναι ἐπερωτῶμεν. δεθῆναι μὲν, οἷον ὁμολογεῖς δεδόναι μοι ἑκατὸν νομίσματα. γενέσθαι δὲ, οἷον ὁμολογεῖς κατασκευάσειν μοι οἰκίαν. ἐκ δὲ τῆς βεβαιώσεως ἐνοχῆς, δύο ἀγωγαὶ ἀναφύονται, ὁ κονδικτίτιος, καὶ ἡ δι' σιπτελάτου. καὶ εἰ μὲν κόρον ἐστὶ, ἤτοι φανερὸν, βέβαιον ὁρισμένον τὸν ἐν τῇ ἐπερωτήσει κείμενον, ὁ κονδικτίτιος ἀρμόζει. εἴτον γὰρ ὁμολογεῖς δεδόναι μοι τόνδε τὸν ἀγρὸν, ἢ τόνδε τὸν βιβλίον. εἰ δὲ ἄνκορον ἦ, εἴτον γὰρ ὁμολογεῖς δεδόναι μοι τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ, ἢ τὰ ἐν τῷ ὠρείῳ, τότε πίπτεται ἡ δι' σιπτελάτου. σιπτελάτος δὲ ἐνταῦθεν ὠνόμασται. παρὰ τοῖς παλαιοῖς σιπτέλατον ἐλέγετο τὸν ἰσχυρόν, a stipite ἀπὸ τοῦ σελέχους. ὑπὲρ δὲ τῆς βεβαιώσεως, πάλαι τοιαῦτα παρεδίδοτο ῥήματα, δι' ὧν αἱ ἐπερωτήσεις ἐγίνοντο. Spondes? Spondeo. Promittis? Promitto. Fidepromittis? Fidepromitto. Fideiubes? Fideiubeo. Dabis? Dabo. Facies? Faciam. ἀλλὰ τὸν μὲν σπόνδεδε, σπόνδεο, ἢ μεταφράζεται ἑλληνιστί. τὰ δὲ ἕτερα μεταφράζεται. προμίττις, προμίττο, τουτέστι ὁμολογεῖς; ὁμολογῶ. φιδεϊπρομίττις, φιδεϊπρομίττο, τουτέστι πιστεικελεύεις; πιστεικελεύω. δώσεις, δώσω, τουτέστι δώσεις; δώσω. φαικις, φαικιαμ, τουτέστι πρήσεις; πρήσω. καὶ ἀδιαφορον δὲ, πέτερον ῥωμαϊστὶ, ἢ ἑλληνιστὶ, ἢ διαδήποτε ἑτέρᾳ διαλέκτῳ, οἷον τὸν σύρω, ἢ ἀγωνιῶν ἡ ἐπερώτησις γέγονε. μόνον μέχρι, εἰ ἑκάτερον τῶν σιωαλλασσόντων ἔνοει τὰ ἐκφωνούμενα. καὶ οὐδὲ ἐπάναγκες δὲ τῇ αὐτῇ διαλέκτῳ ἑκάτερον κεχρῆσθαι. ἀλλ' ἀρκεῖ τὸν ἀρμοδίως πρὸς τὴν ἐπερώτησιν γενέσθαι τὴν ἀπόκρισιν. οἷον ἐὰν ἐπερωτήσῃς με προμίττις, δύναμαι εἰπεῖν ὁμολογῶ. ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐὰν εἴπῃς μοι ὁμολογεῖς, δύναμαι ἀποκρίνασθαι προμίττο. δύνανται δὲ δύο ἑλληνες, ῥωμαϊστὶ συνίστασθαι τὴν βεβαίωσιν, οἷον τὸν προμίττις. ταῦτα δὲ τὰ τυπικὰ ῥήματα, πάλαι μὲν ἐπεῖχον τὴν χρῆσιν. μετὰ δὲ ταῦτα λέοντος διάταξις τὰ τῶν ἐπερωτήσεων ἀνεῖλε τυπικὰ ῥήματα, ἀπαιτοῦσα συναίνεσιν καὶ συμφωνίαν δι' ἑκατέρου μέρους πεποιῆσθαι, μηδεμιᾶς ῥημάτων ὑπερθεσίας παραφυλακῆς. αἱ δὲ ἐπερωτήσεις, ἢ πούρως, ἤτοι καθαρῶς, ἢ ἐν δίεμ, τουτέστι τὴν ἡμέρᾳ ὁρισμένῃ, ἢ ἐπὸ ἄρθεν συνίστανται. πούρως μὲν οἷον ὁμολογεῖς δεδόναι μοι σ νομίσματα, ἥτις ἐπερώτησις εὐθέως ἔχει τὴν κρεμνίλιν τῶν ἀπαίτησιν. ἐν δίεμ, ἡνίκα χρόνος προσεθῇ τῇ ἐπερωτήσει, ὅτε δεῖ τὰ χρήματα καταβληθῆναι. οἷον ὁμολογεῖς δεδόναι μοι δέκα νομίσματα, ἐν ταῖς ἐπιούσαις καλάνδαις μαρτίου. τὸν δὲ ἐν δίεμ ἐπερωτώμενον, εὐθέως μὲν ἐποφείλεται. ἀπαιτεῖσθαι δὲ περὶ τῆς ἀφίξεως τῆς ἡμέρας ὃ δύναται. ἀλλ' ὃ δὲ ἐν αὐτῇ τῇ α ἡμέρᾳ τῶν καλανδῶν.

ἀναφύονται nascuntur

Stipulatio unde dicitur

In hac re

πιστεικελεύω

Leo

Omnis

Primo dies calendarū. Lat. inst primis calendis

πᾶσα γὰρ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἐν ᾗ τοσαύτα ὑποκείται τοῖς ἐπερωτηθεῖσι, εἰ μὴ βούλεται καταβαλεῖν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ἐστὰς, ἢ ὀκτὼ ὧραι τῆς ἡμέρας ἐκείνης παρέλθωσι, μὴ καταβαλόντος αὐτοῦ, οὕτω κρίνεται ἀγνώμων. δίκαιον γὰρ αὐτὸν καὶ τῇ δεκάτῃ ὥρᾳ καταβαλεῖν. τότε δὲ ἀγνώμων κρίνεται, ἵνα πᾶσα ἡ ἡμέρα τῶν καλανδῶν παρέλθῃ μαρτύρου, μηδὲν αὐτοῦ παρασχόντος. ἐπερώτησά τινα οὕτως, ὁμολογεῖς δίδόναι μοι δέκα νομίσματα ἐτήσια μέχρις οὗ ζῶ. ἡ τοιαύτη ἐπερώτησις πόρρω ἐστὶν. ἐνταῦθα γὰρ ἤδη τὸ πρῶτον ἐνιαυτὸν δίκαιον γενέσθαι τῶν ἀπαιτήσιν. ἔτι δὲ ἡ αὐτὴ καὶ πόρρωτεραν ἤτοι δίκαιον ἐκκρεμής, ὀδόντι χρόνῳ συγκυμένη. πρόσκαιρος γὰρ ἐπερώτησις, ὁ δίκαιον γένοιτο. οἷον ἵνα εἴπω ὁμολογεῖς δίδόναι μοι δέκα νομίσματα ἕως δέκα ἐνιαυτῶν. τοῦτέστιν ἵνα εἰ μὲν εἴσω τῶν δέκα ἐνιαυτῶν ἀπαιτήσω σε ἔχω ταῦτα. εἰ δὲ παρέλθῃ ἡ δεκὰς καὶ μὴ ἀπαιτήσω σε, ἵνα σβεσθῇ ἡ ἀγωγή. ὥστε ὅμω δίκαιον ἐστὶν ἡ ἀγωγή, ὧν τῆς ἐπερωτήσεως τῆς λεγούσης, δώσεις ἐτήσια δέκα νομίσματα ἕως οὗ ζῶ. ἐὰν δὲ ὁ ἐπερωτήσας τελευτήσῃ, ὁ δὲ κληρονόμος αὐτοῦ κινῇ τὸν δεσπότην, τῶν μὲν τελευτῶν τῶν μὲν τελευτῶν τοῦ ἐπερωτήσαντος δραμόντων ἐνιαυτῶν ὁ ἀπαιτῶν τὸν πρόσοικον, ἐκβάλλεται παντὸς παραγραφῆς, ὡς ὑπὸ αἱρεῖν ἐπερωτήσας τὸν ἕως οὗ ζῶ. οὐδὲν γὰρ παρέχει χώραν τῇ τοῦ παντὸς παραγραφῇ. ἡ ὑπὸ αἵρεσιν ἐπερώτησις σωίσταται, ὁπότε εἰς τύχοι ἀναφέρεται ἡ ἐνοχή. ἵνα ἐάν τι γένηται, ἢ μὴ γένηται, ἀρμόσει ἡ ἐπερώτησις. οἷον ὁμολογεῖς δίδόναι μοι πότε νομίσματα, ἐὰν ὁ τίτιος ὕπατος γένηται, ἢ μὴ γένηται. ἐάν τις οὕτως ἐπερωτήσῃ, ἐὰν μὴ ἀνέλθω εἰς τὸ καπιτώλιον δώσεις μοι πότε νομίσματα, οὕτως ἐστὶν ἡ ἐπερώτησις, ὥστε εἰ ἐπερώτησά σε, ὁμολογεῖς δίδόναι μοι πότε νομίσματα, ὅτε μέλλω τελευτᾶν. τότε γὰρ ὅτε μέλλω τελευτᾶν, εἰδεῖχθη, ὅτι οὐκ ἔτι ἀνέρχομαι ἐπὶ τὸ καπιτώλιον. ἐπειδὴ ὅστε δήποτε χρόνος ἐὰν παρέλθῃ ἐμοῦ τεθνάτος, καὶ μὴ ἀνέλθω εἰς τὸ καπιτώλιον, οὐκ ἐστὶν ἱκανὸς πίστιν παρασχεῖν, τοῦ ὅτι οὐκ ἔτι ἀνέμι εἰς τὸ καπιτώλιον. δίκαιον γὰρ τὸν ὧδε ἐξήκοντα γενόμενον, ἢ ἐβδομήκοντα μὴ ἀνελθόντα εἰς τὸ καπιτώλιον μετὰ ταῦτα ἀνελθεῖν. τὸν δὲ ἐν τῇ δυσχαίτῃ ὄντα ἀναπνοῇ, οὐκ ἔστιν δίκαιον ἀνελθεῖν.

ὁ ὑπὸ αἵρεσιν ἐπερώτησας, ἐλπίδα ἔχει, τοῦ ὅτι ἐπεφληθήσεται αὐτῷ. ὅθεν ἐὰν τελευτήσῃ, τούτῳ τῷ ἐλπίδα ὧδε σὺν οἰκείου πορεύεται κληρονόμου. αἱ γὰρ ἐπερωτήσεις αἱ αἱρετικαὶ, καὶ τελευτησάντων τῶν ἐπερωτησάντων ἡρτημένης τῆς αἱρέσεως δεχήσονται ὧδε κληρονόμου. εἰ καὶ ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐνστάσει, αἱρετικὸν λογαρίου τελευτήσαντος τοῦ λογαταρίου πρὸ τῆς ἐκβάσεως τῆς αἱρέσεως ὁ μέτεισιν οὐ σὺν αὐτοῦ κληρονόμος. εἰώθαμεν καὶ τόπος ἐν τοῖς ἐπερωτήσεσιν ἐνθεῖναι. οἷον δώσεις ἐν ἀρχηδόνι δέκα νομίσματα, ἢ ἐν τῷ δὲ τόπῳ. αὕτη δὲ ἡ ἐπερώτησις, εἰ καὶ πόρρω δοκεῖ εἶναι κατὰ πρώτην ὄψιν, ὅμως σιωπηρὸν ἔχει χρόνον ἐν ἑαυτῇ καὶ ὑπορθοῦται ὅσῃ δύναται δαπανηθῆναι μέχρις οὗ ὅσον τὸ ὀφεῖλόμενον ἐν ἀρχηδόνι καταβαλεῖν. ὅθεν ἐὰν ὁ νῦν ἐστὼς ἐν τῇ ἑώμῃ ἐπερωτήσῃ με ὁμολογεῖς σήμερον δίδόναι μοι ἐν ἀρχηδόνι, ἄχρης ἡ ἐπερώτησις, ὡς ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ τὸ ἀδύνατον. ἀδύνατον γὰρ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, ἀπὸ ἑώμης ἐλθεῖν εἰς ἀρχηδόνα. αἱ δὲ ἐπερωτήσεις αἱ γινόμεναι ὑπὸ ἀδύνατον αἱρεσιν εἰσὶν ἀνυπόστατοι. ἡ αἵρεσις ἢ τις εἰς παρελθόντα χρόνον, ἢ εἰς ἐνεστῶτα τῶν ἀναφορὰν ἔχει, ἢ εὐθέως ἀκυροῖ τὸν ἐνοχῶν, ἢ ὑπόρθωσιν αὐτῇ ὃ χαρίζεται, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπαιτεῖται. οἷον εἰς τὸν παρελθόντα, δώσεις μοι δέκα νομίσματα, εἰ ὁ τίτος ὕπατος γέγονε. εἰς ἐνεστῶτα, οἷον δώσεις μοι δέκα νομίσματα, εἰ μαίβιος πρίοσιν. εἰ μὲν γὰρ τοῦτο οὕτως οὐκ ἔχει, οὐδὲ γὰρ ὑπάρχουσιν τίτιος οὐδὲ ἐν μαίβιος, ἀνίσχυρος ἡ ἐπερώτησις. εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἔρρωται ἡ ἐπερώτησις εὐθέως, καὶ ἁρμόζει ἡ ἀπαίτησις. καὶ οὐκ ἐπειδὴ συμβαίνει εἴγε τοῦτο οὕτως ἔχει ἡμᾶς ἀγνοεῖν, ἐκ τούτου παρολκὴ γίνεται καὶ ὑπόρθωσις ἐν τοκετῷ τῆς ἀπαιτήσεως. τὰ γὰρ δήλα διὰ τῆς τῶν πραγμάτων γινόμενα φύσεως, οὐχ ὑπορτίθεται τῶν ἐνοχῶν, εἰ καὶ παρὰ τοῖς συναλλάτρυσιν ὅστιν ἄδηλα. οὐ μόνον πράγματα ἐν τοῖς ἐπερωτήσεσι δύναται φορεῖσθαι, οἷον ἄγρος, οἰκέτης, βιβλίον, ἀλλὰ καὶ φάκτον, οἷον ἵνα ἐπερωτήσω, ὅτι κατασκευάζεις μοι οἶκον, ἢ οὐ κατασκευάζεις ἐν δὲ οἶκον. ὧδε δὲ τῶν τοιούτων ἐπερωτήσεων, ἔνθα φάκτον ὅστιν εἰς τὸ ποιητὸν, ἢ εἰς τὸ μὴ ποιητὸν συγκείμενον, καλλιστον ὅστι τὸ ποιῆσαι ἐντεθεῖναι. οἷον ἐὰν ποιήσῃς, ἢ μὴ ποιήσῃς, δώσεις μοι δέκα νομίσματα. τοῦ γὰρ ποιῆσαι μὴ ἐντεθείσης, ἄδηλόν ὅστι τὶ ἐπωφέλει ὁ ὑπεναντίον τὶ πράξας ὧν ὡμολόγησεν. ἐπειδὴ γὰρ εἰς τὸ διαφόρον μέλλει καταδικάζεσθαι. τοῦτο δὲ ἄδηλόν ὅστιν. ἐπαίαγκυν γὰρ ὅστι τὸν ἄκτωρα ἀποδεικνύειν τί αὐτῷ διαφέρει. ὥστε ὅμω διὰ τὸ φυγεῖν τὰς τοιαύτας δυσκολίας, δεῖ ποιεῖν ἐντεθῆναι. καὶ εἰ μὲν ἐπερωτήσω σε ὅτι ποιήσεις τόδε, οὕτως ἐπωφέλω σε περὶ τοῦ ἐπερωτᾶν. ἐὰν τοῦτο μὴ γένηται, πρόσιμον χαρὶν δώσεις μοι δέκα νομίσματα. εἰ δὲ ἐν τῇ ἐπερωτήσει τέθεικα φάκτα τινὰ, ὁρῶντα εἰς τὸ ποιητὸν, τινὰ δὲ εἰς τὸ μὴ ποιητὸν, ἡ περὶ τῆς ποινῆς κλαύσουλα, ἤτοι κεφάλαιον, οὕτως ὀφείλει πρόσιθεσθαι, ἐὰν ὑπεναντίον τούτων γένηται, ἢ γοῦν οὕτως, ἐὰν τι τούτων μὴ γένηται ποινῆς χαρὶν δώσεις μοι δέκα νομίσματα. καὶ ἐὰν συμβῇ σε παραβλῶναι περὶ τὸ ποιητὸν, ἢ μὴ ποιητὸν, ἡ τοιαύτη κλαυσούλα τῆς ποινῆς ἐνοχὸν ποιήσει σε πολλῶν πρόσιμων καταβολαῖς.

ἀγνώμων. 1. qnó solut sic. 5. ὀὐγνωμόνῶν. solvere satisfacere. 185.

At si ita stipuleris

Sub conditione

Si quis

Ex conditionali

Loca

Conditiones

Non solũ

διαφόρον. damnum afferens

DE DVOBVS REIS STIPVLANDI ET PROMITTENDI

Titulus XVI

Τὸν πρὸς ἐπερωτήσεων διαλεγόμενον, ἐπάναγκες ἐστὶ διδόναι, ἢ πρὸς ἕνα καὶ πρὸς ἕνα στιπουλαντιδῶν, καὶ ἑνὶ πλειονάκις δίδωσι. ὅτι τινὲς δύο, ἢ καὶ πλείονες δίδωσιν αἱ γνώμαι. καὶ ἕνοι μὲν στιπουλαύδι γίνονται ὄντως. ἐὰν τεῖμος καὶ σεκοῦνδος δανείσωσι τινὶ ἑκατὸν νομίσματα, καὶ ἑκάτερος αὐτῶν βουληθείη γνόχον ἔχειν αὐτὸν εἰς ὁλόκληρον, ἐπερωτᾷ κεχωρισμένως ἑκάτερος αὐτῶν. μετὰ δὲ τὴν πάντων ἐπερώτησιν ὁ ἐπερωτώμενος ἐὰν εἴπῃ τὸ ὁμολογῶ. οἷον τεῖμος ἐπερώτησε με, ὁμολογεῖς διδόναι ἑκατὸν νομίσματα. ὁμοίως καὶ σεκοῦνδος. εἶτα πρὸς σὺν δύο ἀπεκρινάμην εἰπὼν, ἑκατέρῳ ὑμῖν δοῦναι ὁμολογῶ. εἰ γὰρ πρότερον τεῖμος πείμω ἀπεκρίνομαι λέγων, ὁμολογῶ διδόναι, μετὰ δὲ ταῦτα τεῖμος σεκοῦνδος ἀπεκρίνομαι, ἑτέρᾳ καὶ ἑτέρᾳ γνόχῃ συνίσαται. τὸ μὲν δύο ἕνοι στιπουλαύδι γίνεσθαι λέγονται. δύο δὲ καὶ πλείονες ἕνοι πλοπόνδι, οὕτω γίνονται. οἷον ἐὰν μαίβιος καὶ σέιος, οἷς ἐδάνεισε ε νομίσματα, οὕτως ἐπερωτήσω, ὁμολογεῖς ὦ μαίβιε ε νομίσματα διδόναι μοι, ὁμολογεῖς ὦ σέιε, τὰ αὐτὰ ε νομίσματα διδόναι μοι. καὶ ἕκας κεχωρισμένως ἀπεκρίνεται, ὁμολογῶ. ἐκ τῶν τριῶν γνόχων, καὶ τῶν ἐπερωτωμένων ἕκας εἰς ὁλόκληρον γνόχος γίνεται. ἐν ἑκατέρᾳ γὰρ γνόχῃ ἔν τι ἀπαλλεῖται τὸ πρᾶγμα. καὶ γὰρ ὁ εἷς τῶν ζέων στιπουλαύδων τὸ χρέος ἀπολαβὼν, ἀφαιρεῖται καὶ τοῦ συνεπερωτήσαντος τὴν τῆς ἀπαιτήσεως ἄδειαν. ἢ καὶ ὁ ἕτερος τῶν ζέων πλοπόνδων τὸ χρέος καταβαλὼν, καὶ τὸν συνεπερωτηθέντα ἐλευθεροῖ. ἐκ δὲ τῶν δύο ζέων πρεσβυτέρων, ὁ μὲν πότερος, ὁ δὲ ἐν δέκα, ἢ ὑπὸ αἱρεῖν γνόχος γίνεσθαι δύναται. τοτέσιν ὃν ἐμπρεσὼν τί ἴσαι εἰς τὸ εὐθέως ἀπαιτηθῆναι τὸν ἕνα, τὸν πότερος ἐπερωτηθέντα· ὁ γνησιομένος ἐμπρεσίματος, εἰς τὸν τὸν πότερος ἐπερωτηθέντα, γνεῦθεν ἤδη μεθοδευθῆναι, τοῦ τὸν ἕτερον ἐν δέκα, ἢ ὑπὸ αἱρεῖν ὁμολογῆσαι.

Duo plures

Ex huiusmodi

Ex duobus

DE STIPVLATIONE SERVORVM

Titulus XVII

Οἱ οἰκέται ἀπρόσωποι ὄντες, ἐκ τῶν προσώπων τῶν οἰκείων δεσποτῶν χαρακτηρίζονται. καὶ ἐκεῖθεν ἕξεσι τὴν κατάληψιν, πότερον ἐπερωτᾶν δύνανται, ἢ ὁ δύνανται. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡνίκα πορίζεται ὁ τοῦ ἐπερωτῶντος οἰκέτης δεσπότης. εἰ δὲ τελευτήκει, καὶ ὅτω γένοιν ἀδιτίων, ἡ κληρονομία δεσπόζει τοῦ οἰκέτου. ὡς ὧν ὁ πλεῖστον γὰρ τὴν τάξιν ἐπέχει τοῦ προσώπου τοῦ τελευτήσαντος. διὸ ὁ ἐρεδιτάριος οἰκέτης πρὸ τῆς ἀδιτίου εἰ ἐπερωτήσει, καὶ ἀσωμάτῳ πρόσωπο

Servi nó habent psonam

κατάληψιν

Domino mortuo nó dú facta aditione hæreditas domina ÷ servi

Hæreditas personá fere sustinet defuncti

πλοπόνδι τῆς κληρονομίας. ἐὰν μὲν τοῦτο ἀδιτούσας ὁ κληρονόμος, μετὰ τῶν ἄλλων πραγμάτων τε καὶ ἀγωγῶν, τῷ τριαύτῳ ἐν τῇ κληρονομίᾳ ἐνρήσει ἐπερώτησιν. ἀδιαφορεῖν δὲ ἔστιν ὅπως ἐπερωτᾷ ὁ οἰκέτης. εἴτε γὰρ εἴπῃ ὁμολογεῖς δοῦναι ἐμοί, ἢ τοῦ ἐμῷ δεσπότῃ, εἴτε ὁμολογεῖς δοῦναι ἐμοί, ἢ τοῦ ἐμῷ σωδέλῳ, ἢ ἀπροσώπως ἐπερωτήσῃ λέγων, ὁμολογεῖς δοῦναι, τοῦ δεσπότῃ, ἐκ πασῶν τῶν τριγετρόπων ἐπερωτήσεων πλοπορίζει. τὸ αὐτὸ φαμὲν, καὶ ἐν τῷ ἐπιδεξιόν παίδιον, ἐφ' ὧν μέχρι ἀπῶν δύνανται ἡμῖν πλοπορίζειν, τοτέσιν δὲ ἐξ νόστα. ἡνίκα δὲ φανερὸν πρόσκειται τῇ ἐπερωτήσει, ὡς ὁ ἡμέτερος οἰκέτης πρεῖται, τὸ ἐκείνου σκοπεῖται πρόσωπον, ὁ μὲν τὸ τοῦ δεσπότου. οἷον ἐὰν ἐπερωτήσῃ τινὰ, ὁμολογεῖς δεῖναί μοι δεῖ τοῦ σοῦ ἀργοῦ ἕτερ, τοτέσι παιγνίαι μόνῳ, ἢ καὶ ἄκτος, τοτέσι μετὰ ἐπιζυγίου βαδίζειν. τότε γὰρ εἰ μὲν ὁ δεσπότης κωλυθῇ δεῖ τοῦ ἀργοῦ βαδίζειν, ὁ δεμία δίδοται αὐτοῦ ἐκ τῆς τριαύτης ἐπερωτήσεως μέθοδος. τοῦ δὲ οἰκέτου κωλυθέντος, κομμουτεύεται ἡ ἐπερώτησις, δεῖ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὸ ἐν τῇ ἐπερωτήσει κείμενον φανερὸν εἰς τὸ τοῦ οἰκέτου πρόσωπον.

Siue autē

Sed cum factum

Ἰοιουτοτρόπων

Ita D a Actus

μέθοδος cori a facultas

οἰκέται δὲ ἐπίκοινοι ἐπερωτῶντος, ἑκάστῳ τῶν δεσποτῶν pro parte dominica ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως πλοπορίζεσιν ἐνοχλεῖ. εἴτε δὲ ἴσων μερῶν, εἴτε δὲ ἀνίσων δεσπόζεσι τοῦ οἰκέτου. δὲ ἀνίσου δὲ συμβαίνει, οἷον ἡνίκα τὶς τελευτῶν, πεῖμον καὶ σεκοῦνδον ἐνεκήσεται κληρονόμον. τὸν μὲν εἰς ὀκτὼ, τὸν δὲ εἰς Δ ἀγκίας. κατὰ τὸ σύνηθες γὰρ δεσπόζεσι τῶν ἐν τῇ κληρονομίᾳ ἐυρεθέντων οἰκετῶν, ὁ μὲν εἰς τὸ δίμοιρον, ὁ δὲ εἰς τὸ τρίτον. εἰ δὲ ὁ ἐπίκοινος οἰκέτης ἐν τοῦ ἐπερωτᾶν, ἑνὸς τῶν δεσποτῶν μνημονεύσει ἐπῶν, ὁμολογεῖς διδόναι πείμω τοῦ ἐμῷ δεσπότῃ, ἐκείνῳ μόνῳ πλοπορίζει. τοῦτο δὲ ἔστιν, εἰ καὶ μὴ μνημονεύσῃ ἰδικῶς τοῦ πείμου ἐν τῇ ἐπερωτήσει, ἀλλὰ ἀπροσώπως τούτῳ πρήσεται. καὶ τοῦτο γὰρ μόνῳ πείμῳ πλοπορίζει. δεῖ τὸ ἴσον δυναμεῖν τῇ μνήμῃ τοῦ ὀνόματος τῶν τοῦ δεσπότου κέλευσιν. εἰ δὲ ἀπροσδιορίστως ἐπερωτήσει ὁ οἰκέτης, τὸ εἰς ἐπερώτησιν ἐνεχθὲν πρᾶγμα, τοῦ ἑνὶ τῶν δεσποτῶν πλοπορισθῆναι ὁ δύνατον. ἐνόθεν γὰρ ἐμὲ καὶ πεῖμον ἐπίκοινον ἔχειν οἰκέτιν. τίπον δὲ ἐπερωτᾶσθαι ἐνὸ τοῦ κοινοῦ ἡμῶν δούλου ὄντως, ὁμολογεῖς ὦ τίπε δοῦναι τόνδε τὸν ἀγρόν. τῆς δὲ ἐμῆς ἐτύγχανε δεποτείας ὄτος ὁ ἀγρός. ὅσον ἐπ' ἐμοὶ ὁν ἐρρῶται ἡ ἐπερώτησις. ἐπεισὴ δὲ ἐγὼ δι' ἐμαυτοῦ ἰσχυρῶς ἐπερωτῶ νῦν τὸν ἐνὸ ἐμοῦ δεσπόζομενον πρᾶγμα. δαρὲ γαρ ὅστι τὸν πρεῦσαι δεσπότου. ὧν πλέον δὲ γένοιτο δεσπότης ὁ δύναμαι τοῦ ἐμοῦ. εἰ τίνων εἰς τὸν ἐμὸν πρόσωπον ἀνίσχυρος ὅστιν ἡ ἐπερώτησις, ζητεῖται εἰς τὸν ἐμοὶ ἐπιφέλον πλοπορισθῆναι, πότερον ἄχρηστος ὅσα ἡ ἐπερώτησις ἀνυπόγνητός ὅστιν; ἢ ἐμοὶ μὲν ὁ δὲν πλοπορίζεται, τοῦ κοινωνῷ δὲ ὅλον δοθήσεται; ὅπερ καὶ ἤρεσε δεῖ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, ὅτι τὸν τοῦ ἑνὶ τῶν δεσποτῶν ὁ δυναμένον προπορισθῆναι, τοῦτο τοῦ ἑτέρῳ προπορίζεται, τοῦ δεκτικῷ τυγχανόντι τοῦ προπορισμοῦ.

Quod si seruus

Regulá aduerte

DE DI

∴ hoc dilucidius in inst. lat.

∴ Videtur hic ad cóplementú sensus deesse aliqua uerba. Sensus. n ÷ ex inst. lati. Si seruus cómunis stipuletur, si alteri ex dominis aegri nó potest solidú alteri acgritur. Veluti si res quá dari stipulatus est alterius domini sit

∴ dedit ei pharmacũ q extinguere ret illũ paulo post quã ~~restituto~~ esset tradituꝝ

DE DIVISIONE STIPVLATIONVM Tit. XVIII

Stipulationes

Iudiciales
Prætoriæ
Conuẽtionales
Cõmunes

Υκ ἄρτον δὲ καὶ τὰς τῶν ἐπορωτήσεων ἡμᾶς γνῶναι διαιρέσεις. τῶν γὰρ ἐπορωτήσεων, αἱ μὲν εἰσι ἰσδικιάλιαι, αἱ δὲ πραιτωρίαι, αἱ δὲ κονβῳτοναλίαι, αἱ δὲ κομοῦδοι, τουτέστι πραιτώριαι ἅμα καὶ ἰσδικιάλιαι. ἰσδικιάλιαι μὲν εἰσι μονοειδεῖς, αἷς τινὸς ἐκ μόνου τοῦ ὀφφικίου τοῦ διηγεῖσθαι ὅρμωνται. ὀπρῖα δέ ἐστιν ἡ πρὸς τοῦ δόλου ἐπερώτησις. χώρα δὲ αὐτῇ ἐστιν, ἡνίκα κινῶ κατά τινος δίκης ἐπερωτήσεως ἐπφείλοντός μοι οἰκέτλιν, τλῶν δίκης σιπτολάντος. εἰδικὸς δὲ ὁ γραφόμενος, ὡς παντὶ τρόπῳ καταδικασθήσεται, φάρμακον αὐτῷ παραδοχή, μικρὸν ὕσδορον μὲν τῶν τοῦ οἰκέτου ἀπόδοσιν ὀφεῖλον αὐτὸν ἀνελεῖν τὸν οἰκέτλιν. ὀφφίκιον δέ τοῦ διηγεῖσθαι διὰ τὰς τριαύτας ὑπονοίας ἀναγκάζειν τὸν ξένον, ἡνίκα τὸν γραφόμενον διδόντα τὸν οἰκέτλιν ἐπερωτᾶσθαι, ὅτι ὀδίγα δόλον ἐμηχανήσατο, ὡδὶ βλαβῇ τοῦ παρεχομένου οἰκέτου. ἰσδικιάλια δέ ἐστιν ἐπερώτησις, καὶ ἡ πρὸς τῆς ἀπαιτήσεως τοῦ ἐν φυγῇ διαλεγόντος οἰκέτου. εἰ γάρ τις τὸν οἰκέτλιν μου ἀγοράσει παρά τινος βοναφίδει, καὶ βιτίου μὴ ὑπόντος ἀκωλύτως τρέχει ἡ ὀσονιαπίων, πρὸ τοῦ τέλους τυχὸν τοῦ χρόνου τοῦ πραιοῦντος τῶν ὀσονιαπίονα, πρὸ δύο, ἢ καὶ τριῶν μηνῶν εἰ κινήσω τῶν ἰμ ῥέμ κατὰ τοῦ νομέως, ἐπεκτεινομένης δὲ τῆς δίκης πραιωθῇ ἡ ὀσονιαπίων, εἶτα δίχα δόλου τοῦ γραφομένου ὁ οἰκέτης δραπετεύσῃ, μιᾷ δὲ ταῦτα, ἀφδείξω ἐγὼ ὁ γραφων τῆς ἐμῆς γεγρῆσθαι δυσπρεπείας ἐπειδήπερ ἄρτον ἐστὶ καταδικασθῆναι τὸν γραφόμενον μηδὲν ἐωτανικότα ὡδὶ τῇ τοῦ οἰκέτου φυγῇ, ἀφίεσθαι δὲ αὐτὸν ἄρτον ὑπαφχει, ἵνα μή πως ἀνώνυμος μοι γένηται ἢ ἐν ᾧ τριστῷ διηγεῖσθαι δίκη· ὀφφίκιον ἐστὶ τοῦ διηγεῖσθαι, ἀναγκάζειν τὸν γραφόμενον, διδόναι καυτίονα, ὡς ἐπειδὰν εὕρῃ ὁ τρόπον τὸν οἰκέτλιν, κινήσῃ κατὰ τοῦ κατέχοντος τῶν ἐμ ξέμ· οἷα γενόμενος ἤδη δυσπρέπης, ἐκ τῆς εἰρημένης ὀσονιαπίου, καὶ ὁ τρόπον ἀφηματεύσαί μοι, ἢ τὸν αὐτοῦ τίμημα. εἰ γὰρ ὀνιτυχῶν ὀσονιαπιτεύθεις, ὀδὲ ἐδεόμλιν τῆς τριαύτης καυτίονος. δυθήσεται γὰρ ἄκτωσι, καὶ πανὸς ἐτόρου διὰ κατέχοντος αὐτὸν, κινεῖν ἀκωλύτως τῶν ἐμ ῥέμ πραιτώριαι δὲ εἰσιν ἐπερωτήσεις, αἷς τινὸς ἐκ μόνης τῆς τοῦ πραίτωρος δικαιοδοσίας καταδέονται. ὀπρῖα δέ ἐστιν ἡ damni infecti, ἤγουν ἡ ζημία. χώρα δὲ ταύτῃ, ἡνίκα ἡ τοῦ γείτονος οἰκεία διὰ τῶν αὐτῇ πρόσοῦσαν σταθρότητα ὠτῶσιν ἀπειλεῖ. εἰ γὰρ μὴ βουληθῇ ταύτης φροντίδα ποιήσασθαι ὁ γείτων, μηδὲ ἐπερωτηθῆναι, ὡς εἰ συμβῇ ἐκ τῆς αὐτῆς καταπτώσεως βλαβῆναί με, ὅτι θραπτόσει μοι τῶν ἐντεῦθεν συμβησομένων βλαβῶν, πέμπομαι ὡδὶ νομῇ τῆς σταθρᾶς οἰκίας. βουλόμενος τίνων ὁ γείτων μὴ γένεσθαί με ἐν νομῇ τῆς αὐτοῦ οἰκίας, ἀναγκάζεται ἐπερωτᾶσθαι τῶν τριαύτων ἐπερωτήσιν, τῶν ὡδὶ ἀτελεῖ, τουτέστι δαῶμι ἐνφέκτῃ τῇ ζημίᾳ. διὰ γὰρ τὸ μήπω γένεσθαι τῶν ἐκ τῆς καταπτώσεως βλαβῶν, δαῶμι ἐνφέκτῃ προσαγορεύεται. τριαύτη δέ ἐστι καὶ ἡ λεγατόρου μ. εἰ γάρ τις τελευτῶν ἐνστήσεται

∴ Pendente lite nõ interrumpi usucapionẽ

νομεὺς possessor

καταδικασθῆναι ἀφίεσθαι. absolui

Nota pendente lite nõ interrumpi usucapionem.

θραπτόσει refaciet

∴ ff. μοι

ταί σε κληρονόμον, λεγατάριον δὲ μὴ καταλείπει ὑπὸ αἱρεσιν, οἷον Si nauis ex Asia uenerit, ἐπειδὴ τῆς αἱρέσεως ἐρτημένης ἀγωγῶν ὀδεμίαν κατὰ σοῦ τοῦ κληρονόμου κινεῖν δύναμαι, ἔστι δὲ δέον ὀ μικρὸν, ἵνα μὴ ἐν ᾧ μεταξὺ δαπανήσας σὺ ὁ κληρονόμος τῶν πολυσσίαν, εἶτα ἄπορος γενοῦς, ἀνώνυμόν μοι κρίνῃς τῶν τοῦ τεσωτῆρος φιλοτιμίαν· κελεύει ὁ πραίτωρ ἐπερωτᾶσθαί σε τὸν κληρονόμον πρὸ τῆς ἐκβάσεως τῆς αἱρέσεως. δηλόναι δὲ καὶ ἐγγύας ὡς ἐκβάσης τῆς αἱρέσεως παρέξεις τὸν λεγατάριον. ὅσον δὲ κρεῖν τοῦ κληρονόμου μὴ ἀνεχομένου, ὡδὶ νομῇ ἢ τοῦ λεγατοῦθέντος πράγματος, ἢ πάσης πεμφθήσομαι τῆς πολυσσίας. ταῖς δὲ πραιτωρίαις ἐπερωτήσεσι συνηρίθμηται καὶ αἱ ædilitiæ ἐπερωτήσεις. καὶ ταύτας γὰρ ἐκ τῆς τῶν ædilium ἰουρισδικτίου ἔχειν τῶν γένοσιν συμβαίνει. χώρα δὲ αὐταῖς ἐστιν, ὡδὶ τῶν ἐπερωτήσεων, αἱ γίνονται διὰ τὰ πάθη τὰ ἐν τῆς πιπρασκομένοις οἰκέταις. δεῖ γὰρ τὸν πράτῳ ἐπερωτᾶσθαι τοῦ ἀγορασῆ, ὡς εἰ πάθος εὑρεθῇ κρυπτὸν ἐν τοῦ πιπρασκομένῳ οἰκέτῃ παρέξει τὸ διπλασιον λόγου χάριν. κονβῳτοναλίαι δέ εἰσιν, αἱ τινὸς ἐκ κοινῆς σωαυτέσεως ἐκατόρου μόρου γίνονται, τουτέστι ὀ δὲ κελεύσει τοῦ δικαστοῦ, ὀ δὲ κελεύσει πραίτωρος, ἀλλ' ἐκ προαιρέσεως τῶν σωαλλαττόντων. τοιαῦτα γὰρ γένη τῶν κονβῳτοναλίων ἐπερωτήσεων, ὅσα χεδὸν καὶ σωαλλάγματα. κομμῶδνοι δέ εἰσιν ἐπερωτήσεις, ἢ τοῦ κοιναί, οἷον ἡ rem pupilli ſaluam fore, ἐπερώτησις. ὁ γὰρ πραίτωρ τὸν καθιστῶμενον ἐπίτροπον ἐγγύας διδόναι κελεύει, καθὰ εἴρηται ἐν τῇ α ἰνσιτουτίωνι, ὅτι σῶα καὶ ἀκόραια τοῦ ἀνήβου φυλαχθήσονται τὰ πράγματα. εἰ δὲ συμβῇ πρὸ τῆς ἰκανοδόσεως ἐνάγειν τὸν ἐπίτροπον τὸν τοῦ ἄλλου δεβίτωρα, ὁ δὲ ἀκρινάσθαι μὴ βουληθῇ, μηδὲ ὑποδέξασθαι τὸ διηγεῖσθαι, διὰ τὸ μήπω δεδόσθαι τὰς πρὸ τοῦ ἐπιτρόπου ἐγγύας, ἐπειδὴ τὸ διηγεῖσθαι ἄλλως πρόσεστι τὸ δικάζειν, κελεύει ὁ διηγεῖσθαι ὁ δικάζων καὶ τὸν ἐπίτροπον, καὶ τὸν τοῦ ἄλλου δεβίτωρα δοθῆναι τῶν rem pupilli ſaluam fore ἰκανοδοσίαν. καὶ εὑρεθήσεται δι' αὐτῆς, κοινὴ τῆς τοῦ πραίτωρος δικαιοδοσίας, καὶ τοῦ ὀφφικίου τοῦ διηγεῖσθαι. τὸ αὐτό ἐστι καὶ ὡδὶ τῆς Ratam rem dominum habiturum. τοῦ γὰρ πραίτωρος κελεύοντος τὸν alieno nomine γνωσθέντα, ἐπειδὰν ἀμφιβάλλεται, εἰ κατὰ γνώμην δοθεῖσα τρεῖς τῶν ἐπίτασιν, διδόναι ἰκανοδοσίαν, εἰ συμβαίη τινὰς ὡς κατὰ μανδάτον τοῦ ἀπόντος κινῆσαι κατ' ἐμὲ ἀγωγῶν, ἐπειδὴ πρὸς τὸν μανδάτον, ἐμὲ ἀμφιβάλλοντος, ὀ δυνατὸν πρεῖναι τὸν διηγεῖσθαι, ἀναγκάζει ὁ διηγεῖσθαι τὸν γνωσθέντα παρασχεῖν τῶν ratam rem dominum habiturum. καὶ τοῦτῳ τρόπῳ κοινωνήσουσιν τῇ συστάσει τῆς παρούσης ἐπερωτήσεως, ὅ, τε πραίτωρ καθ' ὅλου τὸν νομοθέτων. καὶ ὁ διηγεῖσθαι διὰ τὸ προελθεῖν τὸν διηγεῖσθαι τοῦτα γίνεσθαι παρασκευάζων.

Si nauis ex Asia uenerit,

Aedilitiæ interrogationes

ἰκανοδόσεις

διηγεῖσθαι τὸν ἐπίτροπον τῷ πουπίλλῳ

.: forte significat circum

DE INVTILIBVS STIPVLATIONIBVS

Titulus XIX

Ὧν ἐπερωτήσεων, αἱ μὲν εἰσὶ χρήσιμοι, αἱ δὲ ἄχρηστοι. ἀλλ' αἱ μὲν χρήσιμοι πολλαί. αἱ δὲ ἄχρηστοι ὀλίγαι. δεῖ δὴ εἰπεῖν πρὸς τῶν ὀλίγων. ἐνταῦθεν γὰρ ὁ πλοῦτος εἰσόμεθα τῶν χρησίμων. τέως δὲ εἰδέναι χρὴ, ὅτι πᾶν πρᾶγμα, ὃ τῇ ἡμετέρᾳ ὑποπίπτειν δύναται δυστυχείᾳ, ὀρθῶς εἰς ἐπερώτησιν καταγεται. εἴτε κινητὸν εἴη, εἴτε ἀκίνητον. εἰ δέ τις ἐκεῖνο ὅπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἐστὶ φύσει, ἢ γένοιτο ἢ δύναται δοθῆναι αὐτῷ ἐπερωτήσει, ἄχρηστος ἡ ἐπερώτησις. καὶ γὰρ μὴν ἐν ὂν ἐν φύσει ἔστι τριῶν. οἷον ὁμολογεῖς δοῦναί μοι σῖτον ἢν οἰκέτην, ὃς ὁ δὲ λῶ τετελευτηκώς, ὑπόστυλον δὲ αὐτὸν πωλεῖναι. ἢ δὲ ἔσεσθαι μὴ δυνάμενον, οἷον ὁμολογεῖς δοῦναί μοι ἱπποκένταυρον, ὃς γένοιτο ἢ δύναται. ἄχρηστος ἡ ἐπερώτησις ὡς εἴρηται. ἢ αὐτό ἐστιν, εἰ καί τις πρᾶγμα ἐπερωτήσει σάκρον, ἢ ξελεγιόσον, ὅπερ ἀνθρωπίνου δικαίου ἐπίσταται εἶναι, ἢ πρύβλικον, ὅπερ τοῖς τοῦ δήμου ἀεὶ ἀφώρισται χρείαις ἤγουν αὐκεῖται. οἷον ὁ φόρος, ἢ θέατρον, κυνήγιον. καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἢ ἢν ἐλεύθερον ἀνθρωπον, ὃν οἰκέτην ὑπόστυλον εἶναι. ἢ πρᾶγμα ὃ κομμέρπιον ἐκ ἔχον. τοῦτέστιν ὃ ἀγοράζειν ἐκ δυνάμεως. κομμέρπιον γάρ ἐστιν ἡ τοῦ δύνασθαι πιπράσκειν, ἢ ἀγοράζειν δεξουσία. ἔστι δὲ τριῶν πρᾶγμα ἐφ' ᾧ πᾶς δίκαιον ἐκ ἔχει κομμέρπιον. οἷον ἢ κτῆμα ὃ ἔχει ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία, αἱρετικὸς δ' δύναται κτᾶσθαι. ἢ ἐὰν ἢ πρᾶγμα ἢ ἐμὸν ἐπερώτησω σε λέγων. ὁμολογεῖς δοῦναί μοι τόδε ἢ πρᾶγμα. δάφε γάρ ἐστι, τὸ πρίσασθαι δυσπρίτου. ὡδὶ πλέον δὲ τοῦ ἐμοῦ γένοιτο δυσπρίτης ὁ δύναμαι. καὶ ὁ δὲ λέγομεν ἐν ἠρτημένῳ τοῦ τῆς ἐπερωτήσεως εἶναι δύναμίν τε καὶ σύνασιν, δῆλα ἢ εἰκὸς εἶναι ἐν ᾧ μεταξὺ ἢ πρύβλικον πρᾶγμα εἰς ἰδιώτου μεταπίπτειν δύναθαι δυστρέτειαν, τυχὸν βασιλέως τοῦτο παρασαίτο. καὶ ὁ ἐλεύθερος δὲ, οἰκέτης δύναται γίνεσθαι. τυχὸν γὰρ ἀπελεύθερος ὤν, ὡς ἀχρείος κατεδουλώθη ᾧ πάτρωνι. καὶ κομμέρπιον πολλοῖς δύναταί τις παρὰ βασιλέως λαβεῖν ἐπ' ἐκείνῳ, ὃ τῆς κτήσεως ἐμπεσόθαι κεκώλυται. καὶ ἢ ἐμὸν πρᾶγμα τῆς ἐμῆς εἶναι δυστρεταίας παύσεσθαι δυνατόν. ὡς λοιπὸν πωλεῖσθαι εἰς ἢ ἀνεμπεδίσως λέγειν, ἰσχυρὰν εἶναι τῶν ἐπερώτησιν. ἀλλ' εὐθέως δὴ ἀρχῆς, ἄχρηστον εἶναι ταύτην λέγομεν. ὁμοίως ἐκ τοῦ ἐναντίου, εἰ καὶ δὴ ἀρχῆς χρήσιμος ἡ ἐπερώτησις ἐγένετο, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς μίαν τῶν προειρημένων ἐμπέσωτων αἰτιῶν, ὃ κατὰ γνώμην, ὃ δὲ παρὰ δὴ τοῦ ἐπερωτηθέντος, ἀσθενήνυται ἡ ἐπερώτησις. οἷον ἐπερώτησόν σε, ὁμολογεῖς δοῦναί μοι σῖτον ἢν οἰκέτην. ὃ δὲ πρίμω ἐδόλυε. καὶ λῶ ἰσχυρὰ ἡ ἐπερώτησις ἀμάχως. σωιέβη δὲ ὃ κατὰ σὴν γνώμην ἐλευθερωθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ δυστρέτου. ἢ ἐπερώτησόν σε, ὁμολογεῖς δοῦναί μοι τόνδε ἢν τόπον, ὃς λῶ ἰδιωτικοῦ δικαίου. εἶτα πρὸ τῆς ἀπαιτήσεως

κυνήγιον

Commertiũ qd

Idem iuris

ὃ κατὰ γνώμην ὃ δὲ παρὰ δὴ .1. fine facto

τήσεως σάκρον γένοιτο, ἢ ξελεγιόσον. ἄχρηστος ἡ ἐπερώτησις, καθὰ εἴρηται, γνήσεται. ἡνίκα γὰρ θέμα εἰς τριῶν παρασαίη φάκρον, ἀφ' ὃ τῶν ἀρχῶν ἐκ δύναιτο λαμβάνειν, σβέννυται. ἐκ δὲ δυνάμεως δὲ δῆ ἀρχῆς ἐπερωτᾶν, ὃ δὲ ἢν ἐλεύθερον, ὃ δὲ ἢν σάκρον, ἢ ξελεγιόσον. τί δῆτα ὅτι τὶς πρὸς ἐλευθέρου ἐπερώτησιν ὄντως, ὁμολογεῖς δοῦναί μοι τίπον, ὁπότε δοῦλος γένηται. ἢ καὶ πρὸς πρυβλίκου, ὁμολογεῖς δοῦναί μοι τόνδε ἢν τόπον ἐν ᾧ ἔστι ἢ θέατρον, ἢ ἢ κυνήγιον, ἐὰν γένηται ἰδιωτικοῦ δικαίου. ἄχρηστος δὴ ἀρχῆς ἡ ἐπερώτησις. τὰ γὰρ δὴ ἀρχῆς ἀνυπόστατα ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων ὁ βεβαιοῦται. ἐπειδὴ τὰ κατ' οἰκείαν φύσιν τῇ ἡμετέρᾳ δυστρεταίᾳ μὴ ὑποπίπτοντα εἰς ἐπερώτησιν ἐρρώμενῶς ὁ κατάγεται. ἐὰν τις ἕτερον δώσειν, ἢ πρήσειν ὁμολογήσῃ τί, ἔνοχος ὁ γνήσεται. οἷον ἐὰν εἴπω ὁμολογῶ δώσειν σοι τίπον δέκα νομίσματα, ἢ πρήσειν σοι οἰκίαν. εἰ δὲ εἴπω ὅτι παρασκευάσω, ἵνα ὁ τίπος παραδοχῇ σοι δέκα νομίσματα, ἔρρωται ἡ ἐπερώτησις. ἐμαυτοῦ γὰρ φάκρον ἐπηγγειλάμην. ἐάν τις ἕτερόν ὦ ὃν ἐκ λῶ ὑπόσχῃ ἐπερώτησιν, ἀνισχύρως ἐπερωτᾷ. καταβολὴ μέγρι καὶ εἰς δεξιτικὸν πρόσωπον γίνεσθαι δύναται. οἷον ἐὰν ὄντως ἐγὼ ἐπερωτήσω, ἐμοὶ ἢ σεῖω δώσεις δέκα νομίσματα. ἡ μὲν γὰρ ἔνοχη ἐμοὶ ᾧ ἐπερωτήσαντι μόνῳ προσορίζεται. καταβαλεῖν δὲ ᾧ σεῖω καὶ ἄκοντος μου ὀρθῶς δυνήσῃ. ὡς τε σὲ καὶ ipso iure ἐκ τῆς καταβολῆς ἐλευθεροῦσθαι. ἔξω δὲ λοιπὸν ἐγὼ κατὰ τοῦ σείου τῶν μανδάτων ἀγωγῶν, ὡδὶ ἀπαιτήσει τῶν δεδομένων αὐτῷ νομισμάτων. εἰ δὲ ὄντως ἐπερωτήσω, ἐμοὶ καὶ πτίῳ, ὅς μου ὄνυχ ἔτυχεν ὑπόχρεος ὤν, δώσεις δέκα νομίσματα, ἔρρωται μὲν ἡ ἐπερώτησις, ἀλλὰ πρότερον ὁ ὅλον ἐπωφείλεται, ὁ εἰς ἐπερώτησιν ἐνεχθέν, οἷα τοῦ πτίου μηδὲ δυνησόμενος ἐν τῇ ἐπερωτήσει τεθεῖσθαι, δῆλα ὁ μηδὲ δεκτικὸν εἶναι αὐτὸν προσορισμοῦ, ἢ ὁ ἥμισυ μέρος δῆλα ὁ μὴ καὶ σύνδεσμον συμπλεκτικὸν ὄντα ἀμφιβάλλεται. ἤρδυε δὲ, μὴ πλέον τοῦ ἡμίστεως μέρους προσορίζεσθαι ἐμοὶ ᾧ ἐπερωτήσαντι, δῆλα ὁ ἀχρήστως τῶν πτίου μνήμῃ ἐμφορεῖσθαι τῇ ἐπερωτήσει. ἐὰν ἐπερωτήσω δώσεις πτίῳ, λῶ δὲ ὁ τίπος ἐμὸς ὑπόχρεος, ἐμαυτῷ προσορίζω. ἡ γὰρ ἐμὴ φωνὴ, τοῦ ὑπεξουσίου μου εἶναι δυνεῖ. ὥσπερ ἡ τοῦ υἱοῦ μου φωνὴ, ἐμὴ νομίζεται εἶναι. ἐν τούτοις μέγρι τῆς πράγμασιν, ἅ τινα δύναται ἡμῖν προσορίζεσθαι. νυκτέον δὲ σήμερον, τὰ δὴ ξὲ πάτρις. ἄχρηστος πρὸς ταῖς εἰρημέναις ἐπερωτήσει κἀκείνη. ἐάν τις μὴ συμφώνως ἀκκρίνεται τῇ ἐπερωτήσει. οἷον ὁμολογεῖς δώσειν μοι δέκα νομίσματα, σὺ δὲ εἴπης, δώσω πέντε νομίσματα. ἢ ἐγὼ μὲν πέντε ἐπηρώτησα, σὺ δὲ δέκα ὡμολόγησας. ἢ ἐγὼ μὲν πύρως ἐπηρώσησα, σὺ δὲ ὑπὸ κέρδειν ὡμολόγησας. ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὑπὸ κέρδειν ἐμοῦ ἐπερωτήσαντος, σὺ δὲ πούρως ἀπεκρίνου. ταῦτα δὲ λέγω, εἰ φανερῶς ἀξιφώνησας ἐκεῖνο, ὃ τῆς πολιεχομένοις τῇ ἐπερωτήσει ἐναντίον ὄντι. τοῦτέστιν εἰ ἐμοῦ ὑπὸ κέρδειν, ἢ ἐν δίεμ ἐπερωτῶν-

Regula attede

κυνήγιον

Si quis aliũ

Si quis alij

Plane

πρασκευάσω. efficiá

καταβολή solutio

Si quis sibi

Ei uero

Præterea

τος, σὺ ἀπεκρίνου, ὑπεύθυνος ἤδη σαυτὸν διδόναι. εἰ δὲ οὗτος μόνον ἀπεκρίνου, ὁμολογῶ, σωτόμω λόγῳ δυνεῖς λέγειν, ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἡμῶν, ἢ αἱρεῖν ἀφωνεῖσθαι. ὃ δὲ γὰρ ἐπάναγκες ἐστὶν ὑπὸ ἀφωνεῖσθαι πρὸς ἐπερώτησιν, τοῦτο πάντα ἀναλαμβάνειν, ἃ καὶ ὁ ἐπερωτήσας ἐξεφώνησε. τὸ γὰρ ὁμολογῶ, πρὸς πάντα τὰ τῇ ἐπερωτήσει περιεχόμενα ἀναφέρεται. ἄχρηστος ὁμοίως ἡ ἐπερώτησις, ἐὰν ἐπερωτήσω σὲ ἐμοὶ ὑπεξουσίου, ἢ ὑπὸ αὐτῶν ἐπερωτηθῶ. μεταξὺ γὰρ ἡμῶν δίκαιον ὃ διανὸν συγκροτεῖσθαι. ἀλλ' οἰκέτης μὲν ὁ μόνον δεσπότου ἐπερωτῶντος, ὃ γνώσεται φύσις, ἀλλ' ὃ δὲ ἑτέρου τινός. υἱὸς δὲ ὑπεξούσιος ἑτέροις ἐπερωτηθεὶς φέρεται. ὁ γὰρ ὑπεξούσιος ἐν τοῖς σωαλλαγμασιν, ἔοικε τοῦ αὐτεξουσίου. ὃν ἄλαλον, μήτε ἐπερωτᾶν, μήτε ἐπερωτᾶσθαι δύνασθαι τῶν ὁμολογημένων ὄντα. ἅπερ καὶ ὧδε κωφοῦ ἐδείχθη. ἐπειδὴ καὶ ὃν ἐπερωτῶντα τῶν τοῦ ἐπερωτωμένου ῥημάτων, καὶ ὃν ἐπερωτώμενον τῶν τοῦ ἐπερωτῶντος ἀκούειν χρή. πόθεν ἐκείνου δὲ ὁ λόγος τοῦ κωφοῦ, οὐχ ὃς βραδέως ἀκούει, ἀλλ' ὃς παντελῶς ὀκ ἀκούει. ὁ μαινόμενος ὃ δὲ ἐν σωάλλαγμα πρεῖν δύνασται. ὃ δὲ γὰρ αἴσθησιν ἔχει τῶν γινομένων. ἐστέρηται γὰρ τῆς διαθέσεως. μετὴς δὲ τῶν σωαλλαγμάτων ἡ διαθήκη.

ὁ ἄνηβος πᾶν σωάλλαγμα ἰσχυρῶς σωαλλάσσει, ἵνα μή τι εἴπτε χρεία τῆς τοῦ πατρόπου γένηται αὐθεντίας, προσληφθῇ ὁ ἐπίτροπος. οἷον ἡνίκα αὐτὸς κύριος γένηται. ἄλλον γὰρ ἑαυτοῦ κύριον ὁ πούπιλλος πρεῖν καὶ δίχα τοῦ πατρόπου δύνασται. ἀλλ' ὅπερ εἰρήκαμεν πρὸς τῶν πρωτίλλων, πρὸς τούτων δηλαδὴ ἀληθές ἐστιν, οἱ πυθ ἤδη πυὰ τῶν γενομένων αἴσθησιν ἔχουσιν. ὁ γὰρ ἄνφανς, ἢ καὶ ὁ πεῶξιμος ἀνφαντία, ὃ πολὺ τοῦ μαμμωότος ἀφεστήκασιν. οἱ γὰρ τούτων ἄγοντες τὴν ἡλικίαν, ὀνδεμίαν ἔχειν αἴσθησιν νομίζονται. ἐπειδὴ δὲ πούπιλλον εἶπον, καθολικῶς μάθετε, ὅτι ἡ τοῦ πρωτίλλου ἡλικία, εἰς τρία διαιρεῖται. τῶν γὰρ πουπίλλων, οἱ μὲν εἰσιν ἀνφαντοι. οἷον οἱ ἔτι θηλάζοντες, καὶ οἱ μικρῷ μείζονες. οἱ δὲ λέγονται πρώξιμοι ἀνφαντιε, οἷον οἱ ἀρξάμενοι λαλεῖν καλῶς. οἱ δὲ πρώξιμοι πουβερτάτι. καὶ ὁ μὲν ἄνφανς, ἐπερωτᾶν οὐ δύναται, διὰ τὸ μηδὲ δύνασθαι φθέγγεσθαι. οὐ μὴν οὐδὲ ὁ πρώξιμος ἀνφαντιε. ὁποῖος ἐστὶν ὁ ἑβδόμου, ἢ ὀγδόου ἄγων γενιαυτόν. οὗτος γὰρ, εἰ καὶ ἐκφωνεῖν τὰ ῥήματα δύναται, ἀλλὰ διακρίνειν οὐ δύναται, ὅτι πρὸς νοεῖ τὰ λεγόμενα. ὁ δὲ πρώξιμος πουβερτάτι, οἷον ὁ τριετίζων τῇ ἥβῃ, ἰσχυρῶς ἐπερωτᾶ. ἐπειδὴ καὶ τοῦ ἐκφωνεῖν, καὶ τοῦ αἰσθανεσθαι τῶν λεγομένων ἐστὶ δεκτικός. ἥρεται δὲ οὐ κατὰ τὸ ἀκριβὲς, ἀλλὰ κατὰ φιλάγαθον λογισμόν, ὥς τε καὶ τὸν πρώξιμον ἀνφαντε ἰσχυρῶς ἐπερωτᾶν, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ ἥβῃ τριετίζοντα. ὁ δὲ ὑπεξούσιος ἄνηβος, οὐδὲ αὐθεντικὸς τοῦ πατρὸς γνώριμος γίνεται. οἷδε καὶ ἀδύνατος αἵρεσις προσκειμένη τῇ ἐπερωτήσει τούτῳ ἀκυροῦν. ἀδύνατος δὲ ἐστὶ

Itē inutilis

Mutum

Furiosus

Pupillus

Pupillorū ætas in tres partes diuisa

Si impos sibilis

Oīde. 1. consuemit

κατὰ φιλάγαθον λογισμόν

ἐλέχθη receptum est

δὲ ἐστὶν αἵρεσις, ἣς ἡ φύσις ἐμπεδίζει τῇ ἐκβάσει. οἷον ἐάν τις οὕτως εἴπῃ, εἰ τοῦ δακτύλου μου ἅψομαι τοῦ οὐρανοῦ, δώσεις μοι δέκα νομίσματα. ἢ ἐὰν πίω τὴν θάλασσαν. εἰ δέ τις οὕτως εἴπῃ, δώσεις μὴ εἰ τοῦ δακτύλου μὴ ἅψομαι τοῦ οὐρανοῦ, πρύρως ἡ φυσικὴ γεγενῆσθαι δοκεῖ. διὸ παραχρῆμα δύναται ἀπαιτεῖν. ὁμοίως ἡ βρῦβις φυσική, μεταξὺ ἀπόντων γινομένη, ἰσόρροπος τῆς ἰσχύος. ἐπειδὴ δὲ τὸ τριοῦτον πρόφασιν δικῶν φιλονεικίας ἀνδρᾶσι παρέσχε, μετὰ χρόνου τυχὸν πολὺν τοιούτων δικαιολογιῶν ἀντιπιθεμένων, καὶ μὴ παρεῖναι κατ' ἐκείνου τὴν πόλιν ἑαυτοὺς, ἢ τοὺς ἐπερωτήσαντας διαμαχομένων, διὰ τοῦτο γέγονε διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, σώτομον ἀναίρεσιν ταῖς τοιαύταις ἐπάγουσα φιλονεικίαις. ἵν' πρὸς σὺν συνηγόρου καισαρείας αὐτέγραφον. ἐν ᾗ διετύπωσε, τὰ τριαῦτα ἔγγραφα ἐν οἷς παρεῖναι ἐκάτερον μιμύεται μέρος, προσεῖναι παντὶ τρόπῳ πιθανὰ, εἰ μὴ ὁ τὴν τριαύτην ἀναίσχυντον ποιοχόμενος δικαιολογίαν σαφέστατα διελέγξει διὰ γραμμάτων, ἢ μαρτύρων ἀξιοπίστων, ἐν πάσῃ ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἐπέραιοῦτο τὸ συμβόλαιον, ἢ ἑαυτὸν, ἢ τὸν οἰκεῖον ἀντίδικον, ἐν ἄλλοις διατείβειν τόποις.

Post mortem suam δυθλῶσα τὶς ἑαυτοῦ ἀνισχύρως ἐπέρωτᾶ. ὥσπερ καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν, ὃν ἐπέρωτᾶ, ἀλλὰ οὐδὲ οὗτος, ὃς ἑτέρου ἐστὶν ὑπεξούσιος, οἷον δοῦλος, ἢ υἱὸς post mortem τοῦ οἰκείου πατρὸς, ἢ δυνάτος ἐπέρωτᾶ ἰσχυρῶς. εἰ δέ καί τις ἐπέρωτήσῃ οὕτως. πρὸ μᾶς ἡμέρας τοῦ μέλλειν ἐμὲ ἢ σὲ τελευταῖν δοῦναι ὁμολογεῖς, ἄχρηστος ἡ ἐπέρώτησις ὑπῆρχε, διὰ τὸ εἰς τὸ post mortem ἀναγεσθαι τὸ πρίσθε. τὴν γὰρ πρὸ μᾶς ἐκ τῆς τελευτῆς γινώσκομεν. ἀλλ' ἐπειδὴ καθὰ πολλάκις εἴρηται, ἐκ συμαινέσεως τῶν συμπλεκόντων αἱ ἐπερωτήσεις ἰσχύουσιν, ὥρατε τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, καὶ τοῦτο τῆς νομοθεσίας τὸ μέρος διορθώσεως ἀξιῶσαι, ἵνα εἴτε post mortem, εἴτε πρίσθε τὸν τελευτῆς τοῦ ἐπερωτῶντος, ἢ ἐπερωτωμένου συνετέθη ἡ ἐπερώτησις, ἰσχύν ἀμάχως.

ἄχρηστος καὶ ἡ πραιπόστερα ἐπερώτησις. οἷον ἐάν τις ἐπερωτήσῃ, ἐὰν ἡ ναῦς αὔριον ἔλθῃ ἀπὸ ἀσίας, σήμερόν μοι δοῦναι ὁμολογεῖς. ἄχρηστος δὲ ἐστὶν ἡ ἐπερώτησις, ἐπειδὴ ὃ δεῖ τὴν δόσιν πρεσβυτέραν εἶναι τῆς ἐκβάσεως τῆς αἱρέσεως, ἀλλὰ μεταγενεστέραν. ἀλλ' ἐπειδὴ λέοντος ἐστὶ διάταξις ὧδε τῆς πρωικός, τὴν πραιπόστερον δεχομένη ἐπερώτησιν, διὰ τοῦτο ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς δίκαιον εἶναι νόμισεν, ὥς τε ὧδε πάσης ἐπερωτήσεως τὸ τοῦ πραιποστέρου πάθος ἐπιγνόμενον, μὴ ἀναιρεῖν τὴν νοχλίαν. πραιπόστερα γὰρ ἐπερώτησις καὶ οὕτως γίνεται, ἐὰν εἴπω ὁμολογῶ δώσειν σοι σήμερον δέκα νομίσματα, ἐὰν αὔριον πίπτον γένηται ὑπατος. ἢ γοῦν ὧδε τῆς πρωικός, ἐὰν εἴπῃ ὁ ἀνὴρ τῇ γυναικὶ, ὁμολογῶ μελλούσῃ σοι τελευταῖν δοῦναι τὴν πρῖκα, ἐὰν ἄπαις τελευτήσῃς. ἡ μὲν γὰρ δόσις, εἰς τὸν τῆς ζωῆς ἀναγεται καιρόν. ἡ δὲ ἔκβασις τῆς αἱρέ-

Item uerborum

Post mortem

Ītē si quis

Si nauis cras ex asia uenerit

Leo

Le contrario in contractibus ex consensu. Lege. 203

.:. 1. in his locis unde se audire nequeant accusf. interpretnf sed no est audiena simpliciter. n. accipienda sunt impatoris sue theophili uerba

Φιλονεικία καὶ Φιλόνεικος

∴ 1. Si nō fit instrumento. ꝑmisit dare domū uel seruū. tunc h. nō ualet nisi posita etiā fit interrogatio

τῆς αἱρέσεως, τουτέστι τῆς ἀπαιτήσεως, εἴπε γὰρ, ἐὰν ἅπαξ τελευτήσῃ, εἰς ἣν μετὰ τελευτὴν ἀναφέρεται χρόνον. ἤρξατο δὲ, ὁ μόνον ἰδίᾳ πλοικὸς ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλης διασήματος ἐπερωτήσεως, ὁ πεπερασμένον συμβαῖνον, μὴ ἀκυροῦν τὴν ἐπερώτησιν. Cum morieris ἐπερωτῶν, ἢ ἐπερωτώμενος, ἡ ἐπερώτησις ἤρξατο. σύγκειται δὲ οὕτως. ἐὰν ὁ Τίτος ἐπερωτῶμενος εἴπῃ, δώσω σοι ὅτε μέλλω τελευταῖν. αὕτη γὰρ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς χρήσιμος ἦν ἐπερώτησις, καὶ νῦν ἰσχύει. καὶ ἡ post mortem δὲ ἑτέρου γινομένη ἐπερώτησις, ἰσχυε ἐν τοῖς παλαιοῖς. οἷον εἴ τις εἴπῃ, ὁμολογῶ δώσειν δέκα νομίσματα μετὰ τελευτὴν τίτου. ἐπειδὴ συνέβαινε καὶ τῶν συναλλαττόντων πολλοὺς τελευταῖν τὸν Τίτον. ἐὰν ἐν τῇ τῆς ἐπερωτήσεως συμβολαίῳ γραφῇ χωρὶς τοῦ ἢ δόλου κυρίου ὅτι ὁμολόγησε τίτος, ὡς πλεονασμένης ἐπερωτήσεως ἀπεκρίναντο. πολλάκις γὰρ ἡ ἐν συμβολαίῳ ἐγκειμένη ἀπόκρισις, πλεονάζουσαν ἐπερώτησιν ἐποφαίνει. νίνα πολλὰ πράγματα ἐν μιᾷ ἐπερωτήσει πολλάκις ἔχεται, οἷον ὁμολογεῖς δώσειν μοι τόνδε τὸν οἰκέτην, ἢ τόνδε τὸν ἀγρόν, καὶ τόνδε τὸ βιβλίον, καὶ τινάδε τῶν ἐνθάδε· εἰ μὲν ὁ ἐπερωτηθεὶς ἀνωλούσδρον ἀποκρίνεται ὁμολογῶ, ἀνὴρ πᾶσι κρατεῖται. ἐὰν δὲ πρὸς ἓν τυχόν, ἢ δυοῖν τόδε τῶν ἐν τῇ ἐπερωτήσει πολλαχομένων ἀποκρίνεται, ἀνὴρ τὸ τρὶς μόνοις ἐνοχος γίνεται, ἐφ' οἷς καὶ ἀποκρίναν. πολλῶν δὲ καὶ γνωμένων ἐπερωτήσεων, ἐπειδὴ ὅσα ἔγκειται τῇ ἐπερωτήσει πράγματα, τοσαῦτα εἰσὶ καὶ ἐπερωτήσεις, ἐν ᾗ καὶ δεύτερον πρὸς ὃ ἀπεκρίναν, perfectum εἶναι δοκεῖ. πρὸς γὰρ ἕκαστον τῶν τῇ ἐπερωτήσει πολλαχομένων, καὶ τὴν ἀπόκρισιν γίνεσθαι χρή. οὕτω γὰρ ἀνὴρ πᾶσι γνήσεται πεπρᾶξεται ἡ ἐπερώτησις. ἐτέρου ἐπερωτᾶν ὡς προείρηται, ὁ δεῖς ἐρρωμένως δύναται. ἐπιγνόησαν γὰρ αἱ παροῦσαι ἐπερωτήσεις πρὸς ἔνα. ὥς τε ἕνα ἕκαστον ἑαυτῷ πλουτοποιεῖν ὁ δίκαιον. ἐπεὶ εἴ τις ἑτέρῳ ἐπερωτήσει, ὡς μὴ ὄντος τοῦ δίκαιον, ἀνίσχυρον ὁ πλατόμενον. εἰ δέ τις βούλοιτο ἰσχυρὸν ἔχειν, πρὶν ἐπερωτᾶν ὀφείλει, ἵνα τοῦτο μὴ γνωμένου, ἡ τῆς πρὶν ἀπαίτησις ἀρμόσῃ. οἷον ὁμολογεῖς δεδόναι τίτῳ δέκα νομίσματα, εἰ δὲ μὴ δῶς, δώσεις μοι λόγῳ πρὶν ἢ πάντε, ἢ καὶ πλείονα τυχὸν νομίσματα. ἁρμόσει γάρ μοι ἡ ἀπαίτησις τῆς ποινῆς, εἰ καὶ μὴ δύναμαι τί δεῖξαι δίκαιον. νίνα γὰρ ποίνιν τίς δρῶτα, οὐκ ἔπ σκοπεῖμεν, εἰ τί δίκαιον ἔστι τοῦ ἐπερωτήσαντι, ἀλλὰ ποία ἔστιν ἡ τῆς ποινῆς ποσότης, ἡ ἐγκειμένη τῇ τῆς ἐπερωτήσεως αἱρέσει. τίς δὲ ἔστιν ἡ τῆς ἐπερωτήσεως αἵρεσις; τουτέστι τὸ ἐγκεῖσθαι ἐν αὐτῇ, ἐὰν μὴ ποιήσεις, δώσεις μοι πρὶν χαλεπὸν δέκα νομίσματα. ὥς τε ἐὰν εἴ τις ἐπερωτήσει Τίτιον δοθῆναι, οὐδὲν ἀνύει. εἰ δὲ ποινὴν ἐνθῇ τῇ ἐπερωτήσει, τυχὸν δέκα νομίσματα, ἀνύσει τὸ ἀπουδαζόμενον.

Ita autem

Si scriptū

Quotiens

Alteri

Sed si quis

τὸ διαφέρον. quod sua interest. inst. lat.

διαφέρον

εἰ δὲ μὴ ποιήσει τῇ ἐπερωτήσει, ὑπόστι δὲ διαφέρον, ἤρεσεν ἰσχύειν τὴν ἐπερώτησιν. ἐὰν γὰρ Πείμου, καὶ Σεκουνδίου ὄντων ἀδελφῶν, Πείμου πεπραχωρήσῃ Σεκουνδίῳ τοῦ συνεπιτρόπου τῶν δικαίων, ἐπερωτήσῃ δὲ αὐτὸν σῶα καὶ ἀκέραια τὰ τοῦ συνεπίτροπου φυλαχθῆναι τὰ πράγματα, ἐπειδὴ διαφέρει τοῦ ἐπερωτήσαντι, ὁ ταῦτα γενέσθαι, οὐκ ἐνοχος γὰρ γνήσεται τῇ φυτέλαι, καίτοι σὺν τοῦ Σεκουνδίου πρὸς τὴν διοίκησιν διαγνομένου, ἤρξατο ἡ ἐπερώτησις, ὡς καὶ τίκτειν τοῦ Πείμου κατὰ Σεκουνδίου ἰσχυρὸν ἀγωγήν. ὁμοίως δὲ τοῦ οἰκείου πλοκουρατόρι δοῦναί με ἐπηρώτησας, ἰσχύει ἡ ἐπερώτησις. τυχὸν γὰρ ὁ σὸς πλοκουρατόρ διαλυθῇ ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ, ἐδεῖν χρήματα εἰς τὸ δημόσιον καταβαλεῖν, ἢ οἰκημάτων ἐπανόρθωσιν, ἢ φιλοκαλίαν ἀγρῶν. μέλλοντα δέ με, εἰς τοὺς τόπους ἐκείνους ἐκδημεῖν, ἐπηρώτησας, ὁμολογεῖς δεδόναι τοῦ πλοκουρατόρι μου νομίσματα ἑκατόν. ἰδοὺ γὰρ καὶ ταῦτα διαφέρον ὕστερον, τὸ δὲ ἀπορίας μὴ δοθέντων τοῦ πλοκουρατόρι τῶν χρημάτων, ζημιωθῆναί με εἰ δὲ κρείττονα ἔχοιμι, ὦ τυχὸν ἐνεχυρίασας σὰ πράγματα, καὶ ἐπέτρεψας αὐτοῦ ταῦτα πωλῆσαι δὲ ἀγνωμοσύνης σῆς, ἢ καὶ ποινὴν ἐπιδρωτηθείς, εἴγε μὴ κατὰ τὴν συγκειμένην καταβολὴν τὰ πράγματα προθυμίαν, ἐπηρώτησας δέ με ὁμολογεῖς δεδόναι τοῦ ἐμῷ κρείττονι τόσα νομίσματα· ἐμοῦ τοῦτο μὴ πληρώσαντος, ἀνὴρ τοῦ διαφέροντι ἕξεις μὲ ὑπόθυμον, ἐφ' οἷς ἐζημιώθης, τῶν ἐνεχύρων διαπραθέντων, ἢ τὴν ποινὴν ἀπαιτηθείς. καὶ ταῦτα μὲν πρὶν τῶν ἐν δικαίῳ. εἰ δέ τις ποιήσειν τι ἕτερον ὁμολογήσει, ὅτι ὁ δεῖνα ποιήσει σοι οἰκίαν, οὐδ' ὅλως κρατεῖται, εἰ μὴ ποιήσῃ ἐντεῦθεν τῇ ἐπερωτήσει. ὥς τε διαφορὰν εἶναι τῶν ἐν δικαίῳ, καὶ τῶν ἐν φακιγίῳ. ὅτι ἀνὴρ μὲν τῆς δόσεως, καὶ ποινῆς μὴ ἐγκειμένης, διαφέρον τοῦ δὲ ὑποκειμένου ἰσχύει ἡ ἐπερώτησις. ἀνὴρ δὲ τῶν ἐν φακιγίῳ, ἢ νίνα εἰς ἕτερον ἀναφέρηται δίκα ποινῆς, οὐκ ἤρξατο ἡ ἐπερώτησις.

Verſa uice

Item nemo

διαφέρει confert expedit

ἐκδημεῖν proficiſci

ἀγνωμοσύνη non ſolutio

ἀνὴρ τοῦ διαφέρον ſuꝑſtitio, quod intereſt

κάθ' casu

εἰρήκαμεν ἐν τῇ πολλαβούσῃ, μὴ δύνασθαι ὀρθῶς τινὰ τὸν οἰκεῖον ἐπερωτᾶν πρᾶγμα. διὰ τὸ μὴ ἀνὴρ πλέον δυσπρεπείαν τινὶ δύνασθαι τοῦ οἰκείου πράγματος πλοσγίνεσθαι. ὅθεν ἐκεῖνο ἐζητήθη. τελευτῶν τίς ἐνεστήκει τὸν Πείμον κληρονόμον. Στίχον δὲ τὸν ἴδιον οἰκέτην, ἐλευθερωθεὶς μοι ὑπὸ αἵρεσιν, Si nauis ex Asia uenerit. τίτος δὲ τίς ὑποφείλων μοι δέκα νομίσματα, ἐπερωτηθεὶς αὐτὶ τῶν δέκα νομισμάτων, δώσειν μοι στίχον τὸν αὐτὸν ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἵρεσιν. τελευτήσαντος τοῦ δεδεμένου, καὶ τῆς ἀδιτίου γενομένης, μικρὸν ὕστερον ἐξέβλεψεν ἡ τοῦ λεγόντος αἵρεσις. ἢ τις ἐὰν καὶ τῇ ἐπερωτήσει. καὶ δῆλον ὅτι δυσπρεπὴς ἐκ τῆς δεδεκάνης ἐγένετο τοῦ στίχου. ὃ δύναμαι κινεῖν ὡς ἀπὸ τῆς ἐπερωτήσεως κατὰ πάντων τὸν στίχον τὸν τῆς ἐμῆς δυσπρεπείας ἤδη γεγενημένον ἐκ τῆς δεδεκάνης. ὥστε ἐὰν εἰ τὴν ἀρχὴν ἐμὸν ὄντα ὃ καλῶς κατέφερον εἰς ἐπερώτησιν, κατὰ ἤδη εἰρηκέναι. οὕτως ὃ δὲ ἐκεῖνον τὸν κάτω εἰς ἐπερώτησιν ἀγαγεῖν δεῖ κόσμα, ἐν ᾧ τῆς ἐμῆς γνήσεται δυσπρεπείας. ὅπερ ἀνὴρ τοῦ παρόντος συμ-

∴ 1. g alium facturū ꝑmisit

Si de alia re

βαίνει θέματος. ἐπειδὴ δὲ εἴρηται, ὅτι σύμφωνον τῇ ἐπερωτήσει εἶναι δεῖ τῶν ἀπόκρισιν, ἐζητήθη κἀκεῖνο. εἰ περὶ ἑτέρου μὲν πράγματος ἐφ' ὅτε ὁ ἐπερωτήσας, περὶ δὲ ἑτέρου γνόησεν ὁ ἐπερωτηθείς, ὁμοίως ἀδεμία σωίσεται γνοχή. ὥσπερ εἰ καὶ πρὸς τὸ ἐπερωτηθέν, ὁ ἐπερωτώμενος ἀκ ἀπεκρίνατο. διόν ἐαν ἐπερωτήσω σὲ δώσεις μοι σῖτον, σὺ δὲ περὶ παιδίου ὑποστούσεις ταῦτα λέγεσθαι, ὅν τινα σῖτον γνόμεζεν ὀνομαζεσθαι.

Quod turpi

ἡ ἀπ' αἰσχρᾶς αἰτίας γινομένη ἐπερώτησις, ἄχρηστος. διόν εἴ τις ἀνδροφονίαν, ἢ μοιχείαν, ἢ ἱεροσυλίαν ἑαυτὸν πρίσειν ὡμολόγησεν. ὑπὸ

Cum quis

αἵρεσιν γενομένης ἐπερωτήσεως, εἰ καὶ πρὸ τῆς ἐκβάσεως ταύτης ὁ ἐπερωτήσας τελευτήσῃ, μετὰ ταῦτα δεξιόσης τῆς αἱρέσεως, ὁ τοῦ ἐπερωτήσαντος κληρονόμος, τῶν ἀπὸ τῆς ἐπερωτήσεως ἀγωγῶν ἕξει. τὸ αὐτὸ δέ ἐστιν, εἰ καὶ ὁ ἐπερωτηθεὶς ἐτελεύτησεν, εἶτα δεξέλθῃ ἡ αἵρεσις. ὁ γὰρ κληρονόμος αὐτοῦ

Qui hoc anno

δεῖν ἤτην ἀπαιτηθήσεται. ὁ ὁμολογήσας τοῦτο τῷ δεῖνα τῷ, ἢ τοῦτο μιᾷ δώσειν, εἰ μὴ πασῶν τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τοῦ μιᾶς παρελθούσῃ ἡμέρᾳ ἀκ ἐναχθήσεται.

Si fundum

ἐαν ἀγρόν, ἢ οἰκέτην δοῦναι ὁμολογήσας, ἀκ ἐυθέως ἐναχθήσεται, εἰ μὴ τοσοῦτον παρέδραμε δαπανήσας χρόνου, ἐν ᾧ παραδοσις ἠδύνατο γενέσθαι.

DE FIDEIVSSORIBVS

Titulus XX

Πὲρ τοῦ ἐπερωτωμένου εἰώθασιν ἕτοιμοι γίνεσθαι ἐγγυηταί, οἵτινες fideiussores, τοῦτέστιν ἐγγυηταὶ προσαγορεύονται, οὓς οἱ ἄνθρωποι εἰώθασι προσλαμβάνεσθαι, φροντίδα τιθέμενοι τοῦ ἐν ἀσφαλεστέρᾳ τάξει αὐτοῖς εἶναι τὸ συναλλαγμα.

In omnibus

ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἐγγυαῖς, παραλαμβάνεσθαι εἰώθασιν οἱ ἐγγυηταί, τοῦτέστιν εἴτε ῥῆ, εἴτε βόββις, εἴτε λίπερις, εἴτε κονσέσο συσῖ. ἀλλ' ὁ δὲ ἐκεῖνο ἐστὶν ἡμῖν ἐν διαφορᾷ. πρότερον πολιτικὴ, ἢ φυσικὴ ὑπόστασιν ἐγγυή, ἣ προσίβεται ὁ ἐγγυητής. τί δὲ τοῦτο ἐστὶν εἰπεῖν ἀναγκαῖον. ἔχε ταῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ τῶν ἐπερωτήσεων αἱ μὲν εἰσι πολιτικαί, αἱ δὲ φυσικαί. πολιτικαὶ μὲν δὴ ὧν τίκτονται αἱ ἀγωγαί, αἱ κινούμεναι κατὰ τὸ ἐγγύου γινομένου, καταδικάζεσθαι αὐτὸν παρασκευάζουσαι. καὶ καταβολὴ γινομένη δὴ αὐτῶν, οὐκ ἀπαιτεῖται ξεπεπτίονα. εἰ γὰρ ἄκων ὁ γενόμενος ὑπεύθυνος ἀπαιτεῖται, καταβαλὼν ὁ δωήσεται ξεπεπτοῦσθαι. φυσικαὶ δέ εἰσιν, αἱ πυθ, οὐδὲ ἀγωγῶν τίκτουσιν, ὁ δὲ καταδίκην ἐπάγουσι. δύο μόνοι γνωρίσματα ἐστὶν εὑρεῖν ἐν αὐταῖς, τὸ τῶν καταβολῶν γινομένων μὴ ἀπαιτεῖσθαι ξεπεπτίονα, καὶ τοὺς δεθέντας ἐγγυητὰς φύσει καὶ νόμῳ κρατεῖσθαι. κανὼν γάρ ἐστὶν ὁ λέγων, ὧν οἱ πρωτότυποι φύσει κρατοῦνται, τούτων οἱ ἐγγυηταὶ καὶ φύσει καὶ νόμῳ ἐνέχονται. τοιοῦτος ἐστὶν ὁ πρότιμος σίνε τοῦτοις αὐκρεμαστε δανειστάμενος. αὐτὸς μὲν γὰρ φύσει κρατεῖται

Protheoria

Stipulationes aliae similes aliae naturales

Regula nota

Natura obligari quomodo qs possit

πρωτότυποι. καὶ τούτων ἐγγυηταί

τεῖται. ὁ δὲ ἐγγυησάμενος αὐτὸν καὶ φύσει καὶ νόμῳ. ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. εἰρήκαμεν ὅτι ὁ μόνον ἐπὶ πολιτικαῖς γνοχαῖς ἀλλὰ καὶ ἐπὶ φυσικαῖς, ὀρθῶς ἐγγυητὴς παραλαμβάνεται. φυσικὰς δὲ λέγω γνοχάς, οἷον ἐαν ὁ οἰκέτης γνοχὸς γενόμενος τοῦ μὴ δεσπότου, ἢ καὶ τοῦ δεσπότου (φυσικῶς δηλονότι, ὁ δὲ γὰρ γνόμως γνδέχεται) δῶ ἐγγυητῶν, εἴτε τοῦ ἰδιωτικῶ, εἴτε τοῦ οἰκείου δεσπότου ὑπὲρ ὧν ἐπόφλησεν αὐτοῦ πραγμάτων. κρατεῖται δὲ ὁ ἐγγυητὴς καὶ φύσει καὶ νόμῳ, δεῖ γὰρ τὸν πρωτότυπον, φυτέσι τὸν οἰκέτῃ φύσει κατέχεσθαι. οὐ μόνον αὐτὸς ὁ ἐγγυητὴς γνοχὸς γίνεται, ἀλλὰ καὶ τελευτήσας, γνοχὸν τὸν οἰκεῖον καταλιμπάνει κληρονόμον. δύναται δὲ ὁ ἐγγυητὴς καὶ προσλαμβάνειν τῶν γνοχῶν ἐκείνου, ὃν ἐγγυᾶται. οἷον μέλλων δανείζεσθαι παρά τινος, πρὸ τῆς τοῦ συναλλάγματος συστάσεως δίδωκας ἐγγυητῶν, ἢ καὶ μετὰ συστῶσι τὸ συναλλαγμα ἐγγυήσω με. τότε εἰ πλείονες γένωνται ἐγγυηταὶ, ὅσοι ἂν τὸν ἀριθμὸν ὦσιν, ἀκ εἰς μέρος, ἀλλὰ ἕκαστος ἀν τῶν εἰς ὁλόκληρον κατέχεται. ὥστε ἐλευθέραν εἶναι παῤῥησίαν τοῦ κρείττονος, καθ' ὃν βούλεται χωρεῖν εἰς ὁλόκληρον. ἀλλ' ἐξ ὑπεροχῆς ἀδριανοῦ τοῦ βασιλέως, ἀναγκάζεται ὁ κρείττων ἕκαστον ἐγγυητῶν ἕνα τῶν ἐν καιρῷ προκαταράξεως τὸν ἀναλογοῦν ἀπαιτεῖν. ὅθεν εἴ τις τῶν ἐγγυητῶν, ἐν ἐκείνῳ τοῦ χρόνῳ ἄπορος ἐυρεθῇ, ἡ τύχῃ ἀπορία, τοὺς συνεγγυητὰς βαρύνει. οἷον ε ἦσαν ἐγγυηταὶ, ρ ἐπφειλομένων νομισμάτων. ἐνάτοροι μὲν ὄντες πάντες γνήσιοι εἰς ἀνὰ κ. ἀχρήστου δὲ ἑνὸς ἐξ αὐτῶν, ἡ ἀχρεία τῆς λειπομένοις ζημίαν προσφέρει. ἀκ ἔτι γὰρ πρὸς κ οἱ Δ, πρὸς κε δὲ ἀπαιτηθήσονται. ἀκοῦν εἰ μὴ τὸν προκάταρξιν ἕνα ἀχρεῖον σωίβη, ἡ τοῦτο ἀχρεία τοῦ δανειστῆ, ὁ μὲν τῆς ἐγγυητοῦς προσάξει ζημίαν. εἰ δὲ καί τις καθ' ἑνὸς τῶν συνεγγυητῶν χωρήσας, τὸν ὁλόκληρον λάβῃ, τοῦτον αὐτὸν μόνον ἀδικεῖ τὸν ἀπαιτηθέντα. ὅτε γὰρ κῇ τῶν συνεγγυητῶν ἔχειν τινὰ ἀγωγῶν συγκεχώρηται. ὁ δὲ κατὰ τὸ πρωτότυπον ἰσχυρῶς κινήσει ἀπόρου ὑπαρχοντος. καὶ δίκαιον ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ἐγγυητὴς ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι. ὁπότε γὰρ ὁμολόγων ἠδύνατο βοηθῶν ἐκ τῆς ἀδριανοῦ ὑπεροχῆς, καὶ παρασκευάσαι, ἵνα ἐξ ἴσου τοῖς συνεγγυητοῖς ἀπαιτηθῇ. οἱ ἐγγυηταὶ οὕτως γνοχοὶ γίνεσθαι ὁ δύνανται, ὡς πλέον αὐτοῖς ἐπφείλειν, ἤπερ ἐπφείλει ἐκεῖνος ὑπὲρ οὗ γεγόνασιν γνοχοί. καὶ γὰρ ἡ τῶν ἐγγυητῶν γνοχή, accessio εἶναι λέγεται. τοτέσι παρακολούθημα, ἤτοι ἐφόλκιον τῆς πρωτοτύπου γνοχῆς. ὁ δύνανται δὲ ἐν τῇ accessione εἶναι πλέον ἤπερ ὁ ἐστὶν ἐν τῇ πρωτοτύπῳ δίκῃ. ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου, ἵνα ἤτην ἐποφλήσωσιν γνοχοὶ γίνεσθαι δύνανται. διὰ τοῦτο ἐαν ὁ πρωτότυπος, τουτέστιν ὁ δεβίτωρ, δέκα χρυσοῦς δώσειν ὡμολογήσῃ, πέντε αὐτοὶ ἰσχυρῶς ἐπερωτῶνται. τοῦ δὲ πρωτοτύπου πέντε ἐπερωτηθέντος, ὁ καλῶς ὁ ἐγγυητὴς ἐξ δέκα παραλαμβάνεται. ὁμοίως ἐαν ὁ πρωτότυπος πύρως ἐπερωτηθῇ, ὁ δεδεκάνουσος

Fideiussor non tantum

Fideiussor

Si plures

Adrianus

Fideiussores

Naturales obligationes quae?

ἐγγυῶμαι. do fideiussore. cui accusa.

προκατάρξεις litis contestatae

ὁλόκληρον solidum

πρακολούθημα ἐφόλκιον Accessio

ιούσως ὑπὸ αἵρεσιν ἐπερωτᾶσθαι δύνασται. ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου, τοῦ πρωτότυπου ὑπὸ αἵρεσιν ἐπερωτηθέντος, ὁ ἐγγυητὴς ὑπὸ αἵρεσιν μὲν ὀρθῶς, πάρεως δὲ ὁ δεόντως ἐπερωτᾶται. ὁ γὰρ μόνον ἐν προσότητι, ἀλλὰ καὶ ἐν χρόνῳ, τὸ πλέον καὶ ἧττον νοεῖσθαι χρή. πλέον γὰρ ὅτι τὸ εὐθέως τί ποτε δοῦναι. ἧττον δὲ τὸ μετὰ χρόνον δοῦναι. ὁ ἐγγυητὴς καταβαλὼν ὑπὲρ τοῦ πρωτότυπου ὑπὸ ἀναλήψει τῶν δεδομένων, ἕξει κατ' αὐτοῦ τὴν μανδάτου ἀγωγήν. ἐλλιωκεῖ ὁ ἐμδεῖούσως, ὡς ὑπὸ τὸ πλεῖσον ὄντως ὁμολογεῖ. τῇ ἐμῇ πίστει κελεύω, θέλω, ἢ γοῦν βούλομαι. εἰ δὲ καὶ τὸ φημί εἴπῃ, ὁμοίως ἐστὶν, ὥσπερ εἰ εἶπε, λέγω. ὑπὲρ τῶν ἐπερωτήσεων τῶν ἐγγυητῶν, ἴσον ἐστὶν, ὅτι ὅπερ δύνατε εἴη γεγραμμένον ὡς γνώμενον πολήψει γεγενῆσθαι δυνεῖ. διὸ ὡμολόγηται, εἴ τις ἑαυτὸν ἔγραψεν ἐγγυήσασθαι, δυνεῖ πάντα τὰ εἰωθότα πεπρᾶχθαι. οἷον τὸ ἐπερωτᾶσθαι αὐτὸν ὡς ἐγγυητῆν, καὶ αὐτὸν ἀκολούθως ὡμολογηκέναι.

Si quid

In ſtipulationibus

DE LITERARVM OBLIGATIONIBVS Titulus XXI

ΕΠὶ τῶν ἐξ, καὶ τῶν βόρβις, εἴπωμεν περὶ τῆς λίπερις. ἡ δὲ λίπερις τὸ παλαιόν, τριῶν ἐπεδέχετο ὅρον. λίπερις ἐστὶ, τὸ παλαιὸν χρέος εἰς καινὸν δάνειον μεταχηματιζόμενον, ῥήματι καὶ γράμματι τυπικῷ. εἰ γάρ τις ἐχρεώσει μοι ἑκατὸν νομίσματα, ἀπὸ ἀγοραστίας, ἢ μισθώσεως, ἢ δανείσματος, ἢ ἐπερωτήσεως (πολλὰ δὲ τῶν χρεῶν πλοφάσεις) ἐβουλόμην δὲ τοῦτον ὑπόθυνον ποιῆσαι τῇ λίπερις γνοχῇ, ἀναγκη δὴ ταῦτα λέγειν καὶ γράφειν τὰ ῥήματα πρὸς αὐτὸν ὃν γνοχον ἐβουλόμην τῇ λίπερις ποιῆσαι γνοχῇ. δὴ δὲ ταῦτα τὰ ῥήματα, ἅ τινα καὶ ἐλέγετο, καὶ ἐγράφετο (τοὺς ἑκατὸν χρυσίους ὃς ἐμοὶ δῇ αἰτίας μισθώσεως χρεωσεῖς, σὺ ἐκ σωθήκης καὶ ὁμολογίας δώσεις τῶν οἰκείων γραμμάτων. ἔτα γνεγράφετο, ὡς ἀπὸ τοῦ γνόχου ἤδη γνομένου ἐκ τῆς μισθώσεως ταῦτα τὰ ῥήματα. ἐκ τῆς σωθήκης ὀφείλω τῶν οἰκείων γραμμάτων. καὶ ἡ μὲν πρότερα γνοχὴ, ἀπεβεβήνυτο. καινοτέρα δὲ ἐτίκτετο, τουτέστιν ἡ λίπερις. αὕτη δὲ ἐκ τοῦ γνῶ γραμμασιν εἶναι τὴν ὀνομασίαν ἐδέξατο. σήμερον δὲ ταῦτα οὐκ ἔστιν γνῶ χρήσει. ἔστι δὲ εὑρεῖν, εἴ τις ἀκριβέστερον κατανοήσει, καὶ σήμερον πολιτευομένῳ τῶν λίπερις γνοχῶν, καθ' ἕτερον σχῆμα. εἰ γὰρ τις βουλόμενος δανεισασθαι παρ' ἐμοῦ διαλεχθῇ μοι περὶ τούτου, ἐγὼ δὲ ἐπέτρεψα αὐτὸν ποιῆσαί μοι γραμματεῖον, καὶ δὴ καθ' ἑαυτὸν οὐ παρόντος ἐμοῦ τὸ γραμματεῖον ἐποίησεν, ἐν ᾧ εἶπεν, ὅτι ἐδανεισαμὴν ἐγὼ κατὰ τῶν σήμερον ἡμέραν παρὰ τοῦδε καὶ ταῦτα ἐποφείλω, ἐπερώτησις δὲ οὐκ ἐνετέθη, ἢ γοῦν καὶ ἐντεθεῖσα ἄχρηστος ἦν, διὰ τὸ γεγενῆσθαι

χρύσιους aureos

πολιτευομένῳ uſitatam

∴ &·ſ·ego accepi libellũ & dedi illi mutuo pecunias quas petijt

τὸ γεγενῆσθαι τὸ πρότερον συμβόλαιον, ὁ παρόντος τοῦ δανείσαντος, ἐν τούτῳ χρόνου παραδραμόντος πολλοῦ, ζητεῖται εἰ δυνατὸν ἐνεργεῖσθαι, τὸν τὸ εἰρημένον ἐκθέμενον γραμματεῖον. καὶ λέγομεν ὅτι ὁ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξ δυνατὸν ἐνεχθῆναι τὸ παρὸν πρόσωπον. ὁ γὰρ γέγονεν ἀπαρέθμησις. ὁ δὲ ἀπὸ τῆς βόρβις, ἐπειδὴ μὴ παρόντων τῶν δύο μερῶν γέγονεν ἡ ἐπερώτησις. ἢ αὐτὸ τοῦτο ὁ δὲ γέγονεν ἡ ἐπερώτησις. λείπεται δὴ ἀπὸ μόνων τῶν γραμμάτων ἐνοχον αὐτὸν γενέσθαι. καὶ ἰδοὺ πότε, καὶ σήμερον γίνεται τὶς ἐνοχος τῇ λίπερις. ὁ δὲ πολὺς χρόνος, πάλαι μὲν εἰς τὴν παντελεσίαν πορευεσήκει. μετὰ γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον, ὁ κ δὴ αὐτὸν τὴν τῆς ἀναργυρίας παραγραφὴν. τουτέστι τὴν non numeratæ pecuniæ, καὶ λέγειν τῷ δανειστῇ, δεῖξον ὅτι ἀπηρίθμησας. τοῦτο γὰρ πολλαῖς βασιλέων εἴρηται δικαιοῦν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο δυσχερὲς δὴ τοῖς κρεδίτωρσιν, ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς, ἵνα μὴ πολλοῦ παραδραμόντος χρόνου, τουτέστι τριετίας, ἢ τετραετίας, μετὰ τοσοῦτον χρόνον οἱ κρεδίτωροι ἀπαιτούμενοι ἀποδεικνύειν, ὡς ὅτι ταῦτα ἀληθῆ ἐστι, δίκαιον τὸ παρελθόντος χρόνου εἰς δυσχέρειαν τῶν ἀποδείξεων ἐμπίπτειν, καὶ ἐντεῦθεν τῶν οἰκείων σεροῖνε πραγμάτων, διαπαξὶν ἐπρίησεν, ἢ τὶς τὴν παντελεσίαν εἰς διετίαν πορεύεσθαι. ὡς τε ἂν εἴσω τοῦτο τὸ χρόνου, καλῶς ἡ τριαύτη ἀπιτεθήσεται παραγραφή. μετὰ δὲ τὴν διετίαν ὁ δ' ὅλως.

ἀναργύρι

πορεύεσθαι coartamit

DE OBLIGATIONIBVS EX CONSENSV Titulus XXII

ΙΠόντου περὶ τῆς ἐξ, καὶ βόρβις, καὶ λίπερις, νῦν εἴπωμεν περὶ τῆς κονσέσο. ἡ δὲ τούτης τῆς ἐνοχῆς σύσασις, ἔστιν ἐν τόσοις τοῖς σωαλλαγμασιν, ἐν τῇ ἀγοραστίᾳ, καὶ πράσει, καὶ μισθώσει, καὶ κοινωνίᾳ, καὶ ἐντολῇ. διὰ τοῦτο δὲ τόσοις τοῖς τρόποις ἡ κονσέσο σωίσαται ἐνοχὴ, ἐπειδὴ ὅτε γραφὴ, ὡς ὑπὸ τῆς λίπερις, ὄντε παρουσία, ὡς ὑπὸ τῆς βόρβις παντὶ τρόπῳ ἀναγκαῖα ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ δίδοσθαί τί ποτε ἐπαναγκὸν ἐστιν, ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἐξ, ἵνα σύσασιν δέξηται ἡ κονσέσο. ἀρκεῖ γὰρ τὸ σωαινέσαι, τοὺς τῇ κονσέσο σωαλλασσοντας. τὰ τοιαῦτα δὴ σωαλλαγματα, καὶ μεταξὺ ἀπόντων ἰσχυρῶς προβαίνει. οἷον διὰ ἐπιστολῆς, ἢ διὰ ἀγγέλου. καὶ οὐ μόνον ἐν τούτοις διέσηκεν ἡ κονσέσο τῶν λοιπῶν ἐνοχῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ὑπὸ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἐνοχῶν, εἷς μὲν γίνεται ὑπόθυνος. εἷς δὲ κτᾶται τὸν ἕτερον ὑπόθυνον. οἷον ὑπὸ τῆς ἐξ, ὁ μὲν διδοὺς ἐνοχον κτᾶται, ὁ δὲ λαβὼν ὑπόθυνος γίνεται. ὑπὸ δὲ τῆς βόρβις, ἐνοχον κτᾶται ὁ ἐπερωτήσας. ὑπόθυνος δὲ ἐστὶν ὁ ὁμολογήσας. ὑπὸ τῆς λίπερις, ἐνοχος μὲν ὁ γραψας, ἐνοχον δὲ αὐτὸν κτᾶται ἐκεῖνος, εἰς ὃν γέγονεν ἡ γραφή. ὑπὸ δὲ τῆς κονσέσο ἑκατέρος ἑκατέρῳ ὑπόθυνος γίνεται

μισθώσει

κοινωνία ſocietas

ἐντολὴ mandatũ

γίνεται εἰς τοῦτο, ὅπερ τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, ἐκ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου παρέχειν ἐκελεύω, ὁπότε ὧν τῆς βορβόρου νοχεύς, ὁ μὲν ἐπερωτᾷ καὶ κτᾶται νόχον, ὁ δὲ ὁμολογεῖ καὶ γίνεται νόχος.

DE EMPTIONE ET VENDITIONE Tit. XXIII

Αἱ εἴωθεν κατὰ πρώτην τάξιν περὶ ἀγορασίας καὶ πράσεως. ἡ πρᾶσις, καὶ ἡ ἀγορασία συνίσταται εὐθέως, ἡνίκα περὶ τοῦ τιμήματος ἐπάτερον συνανέσει μέρος. ἐὰν γὰρ εἴπω ἐγώ, ὡς πιπράσκω σοι τόδε ἐπ' ἐμὲ νομισμάτων, ἀφεθῆς σὺ τούτῳ τῇ ζημίᾳ, συνίστη ἡ πρᾶσις εὐθέως. εἰ καὶ τὰ μάλιστα μήπω τὸ τίμημα ἀπηριθμήθη μήτε ἀργύριον τις δίδοται. καὶ πίπτεται τοῦ μὲν πράτη ἡ δεξιόν, τοῦ δὲ ἀγορασοῦ ἡ δεξιόν. καὶ ἀπόδειξις πράσεως καὶ ἀγορασίας συνάντησις. ὃ μὲν αὐτὸ σύνασις. ταῦτα περὶ πράσεως καὶ ἀγορασίας νοεῖν, τῆς ἀγράφου γινομένης. ὃ δὲν γὰρ αὐτοῦ τούτης ἐκαίνισεν ὁ ἡμέτερος βασιλεύς, αὐτὸ δὲ τῆς ἐγγράφου γινομένης, ὃ χ ἑτέρως τὸ τέλειον προσγίνεσθαι λέγομεν τῇ πράσει καὶ τῇ ἀγορασίᾳ, εἰ μὴ καὶ τὰ συμβόλαια τῆς πράσεως συγγραφῇ. ἢ οἰκείᾳ χειρὶ τὸ πιπρασκόντος, ἢ ὑπὸ ἑτέρου μὲν γραφῇ, ὑπογράψῃ δὲ ὁ πιπράσκων. εἰ δὲ πλείονα βελλίονος γένηται, εἰ μὴ κομπλετίονοι παρακολουθήσουσιν ἡ γενομένης τῆς ὑπογραφῆς, καὶ ἀκολουθῇ τὰ συμβόλαια τοῖς μέρεσιν. ἐν ὅσῳ γὰρ ἐλλείπει τι τούτων, καὶ τῇ μεταμελείᾳ χώρα γενήσεται, καὶ δίδοται ὁ ἀγορασὴς ἢ ὁ πράτης ἀζημίως ἀναχωρεῖν ἀπὸ τοῦ συναλλάγματος. οὕτω μέν τοι, εἰ μὴ ἄρα ἤδη ἔτυχέ τι ἀρραβῶνος λόγῳ δοθέν. τοῦτο γὰρ γενομένου εἴτε ἐγγράφως εἴτε ἀγράφως ἡ πρᾶσις γίνεται, ὁ ἀναχωρῶν τοῦ συναλλάγματος, εἰ μὲν ἀγορασὴς εἴη, ἀπόλλυσι τὸν ἀρραβῶνα. εἰ δὲ ὁ πράτης, τὸν διπλοῦν παρέχειν ἀναγκάζεται. τοῦτεστιν αὐτὸν τὸν δοθέν, καὶ ἕτερον τοσοῦτον. εἰ καὶ μηδὲν τοιοῦτον ἐν τοῖς διδόσθαι τοῦ ἀρραβῶνος συνεφωνήθη. τίμημα μέντοι πάντως ὁρίζεσθαι χρὴ ἐπὶ τῆς πράσεως. ὃ δὲ μία γὰρ καθόλου ἴσαι πρᾶσις, τιμήματος μὴ ὑποκειμένου. ἀλλὰ κύριον ὀφείλει εἶναι τὸν τίμημα. ἀμείλει εἰ καὶ μεταξὺ τινῶν ὄντων συνεφωνήθη, ἵνα ὅσον ὁ τίτιος δίδοται τὸν δὲ τὸν ἀγρόν, τοσοῦτον εἴη πεπλασμένος, μεταξὺ τῶν παλαιῶν πολλὴ ἐκείνη φιλονεικία, πότερον συνίστηκεν ἡ τοιαύτη πρᾶσις, ἢ ἀνίσχυρος ὅστιν. ἀλλὰ γέγονε δεκισίων τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἥτις οὕτως διεπύωσεν. ὡς τε ἡνίκα οὕτως συμφωνηθῇ, ἴσω σοι ὁ ἀγρὸς πεπλασμένος, ὅσου αὐ ὁ δεῖνα αὐτὸν δίδοται τὸν ἀγρόν, ὡδὶ τοῦτο τοῖς ὅροις ἐσάναι τὸ συνάλλαγμα. καὶ εἰ μὲν αὐτὸς ὁ ὀνομασθεὶς, οἷον ὁ τίτιος ὁρίσει τὸ τίμημα, παντὶ τρόπῳ κατὰ τὴν ἐκείνου δίδοται τίμησιν, καὶ τὸ τίμημα καταβληθῇ, καὶ τὸ πρᾶγμα παραδοθῇ. ἵνα ἡ πρᾶσις εἰς πόρας ἀχθῇ, τὸ μὲν ἀγορασοῦ τὴν δεξιὰν ἀγωγίν, τὸ δὲ πράτου τὴν δεξιὰν ἔχουτος. εἰ δὲ ὁ δεξιονομασθεὶς τίτιος, ἢ μὴ βούληθῇ, ἢ μὴ

Precium

Decisio iustiniani

ἀρραβών

πράτης uendutor

Cōpletiones

διαλιμοῦμαι. æstimo cū accus.

ἐσάναι

ἢ μὴ δύνηθῇ, τὸ τίμημα ὁρίσαι, τυχὸν γὰρ ὑποδέβαινον αὐτὸν ἡ γνῶσις τῆς προσόντος τοῦ τιμήματος, αὐτὸ ὁ δεῖνος ἴσω τὸ σύμφωνον τῆς πράσεως, ἀλλ' οὕτως ἴσωσαν ὅτι, ὡσανεὶ μηδένος μεταξὺ αὐτῶν πρὸς πράσεως γενομένου συμφώνου. δεῖ τὸ μηδὲ ὑπεῖναι τὸ τίμημα ὡρισμένον. τοῦτο δὲ ὥρισε μὲν ἡ τοῦ βασιλέως διάταξις ὡδὶ πράσεως. ὃ κ ἄτερον δὲ ὡδὶ μαθώσεως, καὶ ἐκμαθώσεως ἔλκεσθαι τοῦτο. δεῖ δὲ ὃ μόνον ὁριθῆναι τὸ τίμημα ὡς εἴρηται, καὶ κύριον εἶναι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἀργυρίοις εἶν. ἐν γὰρ τοῖς λοιποῖς πράγμασι τοῖς παρὰ ταῦτα, εἰ ἄρα τίμημα εἶναι δύναται, ζητεῖται. οἷον εἰ ἄρα οἰκέτης, ἢ ἄγρος, ἢ ἐθνὴς ἑτέρου πράγματος τίμημα εἶν δύναται, ἐζητήθη σφόδρα. καὶ σεβίνος μὲν καὶ πάστιος, καὶ ἐν ἑτέρῳ πράγματι νομίζουσι δύνασθαι τίμημα συνεσαῦναι. καὶ τοῦτο ὅστι τὸ ἐν τοῦ πλήθει θρυλλούμενον, τῇ τῶν πραγμάτων ἐναλλαγῇ, πρᾶσιν καὶ ἀγορασίαν συνίσασθαι, καὶ τοῦτο τὸ εἶδος πράσεως ἀρχαιότατον εἶν. καὶ μάρτυρι κέχρηται ὁμήρῳ τοῦ πρωτῇ. ὅς τις ἐν πινὶ μέρει τῆς οἰκείας πρήσεως, τὸ τῶν ἑλλήνων σρατόπεδον, οἶνον ἐπὶ τοῦ ἀγοράζον ὑποτιθέμενος φησὶ, ἐναλλαγῇ πινῶν πραγμάτων τὴν ἀγορασίαν γίνεσθαι, τίνες τῆς ἔπεσιν.

ἐνθ' ἄρα οἰνίζοντο κατηνομόουτο δ' ἀχαιοί.
ἄλλοι μὲν χαλκῷ, ἄλλοι δ' αἴθωνι σιδήρῳ.
ἄλλοι δ' αὖ δίνοισιν, ἄλλοι δ' αὐτῆσι βόεσσιν.
ἄλλοι δ' αὖ δέρμασι βόεσσιν.

οἰνίζοντο δὲ ὅστιν, οἶνον ἠγόραζον. καὶ ὑποθέμενος αὐτὸν οἶνον ἀγοράζοντας, φησὶ δίδοσθαι λόγῳ τιμήματος, ἢ χάλκον, ἢ σίδηρον, ἢ βύρσας, ἢ βόας, ἢ ἀνδράποδα. οἱ δὲ προκουλιανοὶ, τὸ ἐναντίον ἔλεγον. ἕτερον εἶναι λέγουσι πόρματατίονα πράγματος, καὶ ἕτερον πρᾶσιν καὶ ἀγορασίαν. φασὶ μὴ δύνασθαι καλῶς τὸ πρᾶγμα διακρίνεσθαι, ἀλλ' ἐναλλαττομένων τῶν πραγμάτων, τοῖα μὲν δυνεῖ πεπρᾶσθαι, τοῖα δὲ τιμήματος λόγῳ δεδόσθαι. ἐπάτερον γὰρ δυνεῖ, καὶ πεπρᾶσθαι, καὶ τιμήματος λόγῳ δεδόσθαι, τὸ ἔυλογον ὃ κ ἀναδέχεσθαι. ἀλλ' ἡ τοῦ προκούλου γνώμη λέγουσι τῶν πόρματατίονα ἰδιάζον εἶν συναλλάγματος εἶδος, κεχωρισμένον τῆς πράσεως, εἰκότως ἐκρατήσεν. ὁπότε καὶ αὐτὸς ὁ προκουλος, ἑτέρους ὁμηρικοὺς σίχους ἔχει συνηγοροῦντας αὐτῷ, καὶ ἰσχυροτέροις κέχρηται πρὸς τοῦτο λογισμοῖς. οἱ δὲ σίχοι εἰσὶν ὅδε.

ἐνθ' ἄυτε γλαύκῳ κρονίδης φρένας ἐξέλετο ζεύς,
ὃς πρὸς τυδείδην διομήδεα τεύχε' ἄμειβεν,
χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

ἰδοὺ γὰρ ἐν τούτοις, ἄμειψιν σαφῶς ἐκάλεσεν, ὃ πρᾶσιν τὸν γινόμενον. τοῦτο δὲ καὶ οἱ πάλαι βασιλεῖς προσεδέξαντο. καὶ ἐν τοῖς δικαίοις πλατέως πολιέχεται. εἰρήκαμεν ἐν τοῖς πολαβεῖν τὴν ἄγραφον συνίσασθαι πρᾶσιν, ἐκ τοῦ πόδι τὸ τίμημα ὅρον, καὶ τῆς προσόντος, εἰς ὁ ἐκάτερον ὑπέρεθη μέρος. μετὰ τίνων τῶν εἰρημένων σύνασιν, ὁ κίνδυνος τοῦ πεπλασμένου πράγματος

Itē preciū

An preciū in alijs rebus præter pecuniam esse potest

Sabinus

Callius

Homerus

Proculiani

Homer?

Cum autē

γματος εὐθέως ἐν ἀγορασίᾳ ὁρᾷ. εἰ καὶ τὰ μάλιστα μήπω ἐν πρᾶγμα αὐ-
τῷ παραδίδοται. ἐγγραφῇ εἴτε οἰκέτης ἐστὶν ὁ πεπραμένος, καὶ τελευ-
τήσει, ἢ γοῦν μόρος τι βλαβῇ τοῦ σώματος, πόδα ἢ χεῖρα, ἢ ὀφθαλμόν, ἢ
οἰκία ἅσα ἡ πεπραμένη πᾶσα ἢ ἐκ μόρου πυρὶ διαπανηθῇ, ἢ ἀγρὸς βίᾳ πο-
ταμοῦ ὅλος ἢ ἐκ μόρου ἀκρλεῖται πλημμύρᾳ ὕδατος, ἢ διγνάφων ἐκ θυ-
έλλης αἰέμα καταπνεόντων πολλῶν ἢ πῶν ἑαυτοῦ καὶ χείρων γένηται ὁ ἀ-
γρός, ἀνὴρ πάντων τούτων ἡ ζημία ἐν ἀγορασίᾳ ὁρᾷ. ἀμέλει γε, εἰ καὶ μή
πω τῆς τοῦ πράγματος ἐδραξατο νομῆς, ἀναγκάζεται ἐν τίμημα κα-
ταβαλεῖν. καθ' ὅλον γὰρ ἴδοι, εἴ τι δίκαι δόλου καὶ ξαυμίας τοῦ πρατοῦ
συμβῇ τοῦ πράγματι, ἕξει ἐν ἀμείνονι ὁ πρατής. καὶ ὥσπερ ἡ ἐκ τύχης
ἐλαττώσεις, ἤγοι ἀπώλεια, τοῦ πεπραμένου πράγματος, εἰς ἐν ἀγορασίᾳ
ἀνέχεται· ὡσαύτως καὶ εἴτι προσγένοιτο κέρδος τοῦ πεπραμένου πράγ-
ματι ἐν ἀγορασίᾳ ὠφελήσει. ὅθεν, εἰ δι' ἀλογυβίων μείζων γένοιτο ὁ ἀ-
γρός. εἰ γὰρ τυχὸν ἐκατὸν πλέθρων, μᾶς δὲ ἐν συσίᾳ τῶν πᾶσιν δι' ἀλογυ-
βίων προσετέθη αὐτοῦ ἄλλα δέκα πλέθρα, τοῦ κέρδους ὁ ἀγορασὴς ἀκρι-
λαύσει. χὴ γὰρ ἐκεῖνον ἔχειν ἐν κέρδος, ὃς καὶ κινδυνεύει ἐκ τῆς τότε
μειώσεως. εἰ δὲ πρὸ τῆς τραδιτίονος φύγοι ὁ πεπραμένος οἰκέτης, ἢ
καὶ κλαπῇ ὑπό τινος, ὡς μὴ δόλον, ἢ ξαυμίαν ἐλέγχεσθαι πρὸς τούτοις τοῦ
πράτου, σκοπήσωμεν εἰ ὁ πράτης ἐκ τούτου ὀφείλει ζημιοῦσθαι. καὶ δεῖ οὕτω
διαιρεῖν. εἰ μὲν εἰς ἑαυτὸν ὁ πράτης ἀνεδέξατο τῶν τοῦ πεπραμένου οἰκέτου
φυλακῶν, ἕως τῆς τραδιτίονος, κουσωδίαν χρεωσεῖ· κουσώδια δέ ἐστιν, ἡ ἀ-
κριβεσάτη καὶ ὑπερβάλλουσα παραφυλακή· καὶ αὐτὸς ὢν γνώσεται τῶν
ἐντεῦθεν ζημίαν. ἐν αὐτὸν καὶ ὡδὶ τῶν λοιπῶν ζώων. δίον ἵππον, ὄνον, καμή-
λου, καὶ ὅσα τοιαῦτα ἐστιν, καὶ ὡδὶ τῶν λοιπῶν πραγμάτων νοοῦμεν. εἰ δὲ
μὴ τῶν φυλακῶν ἀνεδέξατο, ἐκ γνέχεται. ἐνὸς δὲ μόνον ἐπφείλει ὁ πρά-
της, ἐν τῶν ἐν ᾖ τῇ ὡδὶ τῇ ἐκδικήσει τοῦ πεπραμένου πράγματος, καὶ ἐν
κονδικτίτιον ἐγχωρεῖν τοῦ ἀγορασῇ, δέα ἐν ἐπ αὐτὸν ἐν πράτῳ εἶναι
διδυπάτῳ, οἷα μήπω τοῦ πράγματος παραδοθέντος. ἐγχωρήσει δὲ τῶν
φόρτι, κατὰ τῶν κλεφάντων, καὶ ἐν ἀκουϊλίον κατὰ τῶν βλαφάντων ἐν
πραθὲν πρᾶγμα. ἡ πρᾶσις καὶ πύρωσις καὶ ὑπὸ αἵρεσιν συναλλάτ-
τεται δίωσται. ὑπὸ αἵρεσιν, οἷον Στίχος ὁ οἰκέτης εἰν εἴσω μίσθος μὴ ἀ-
παρέσει σοι, ἕως σοι πεπραμένος δίκα νομισμάτων. τὰ σάκρα, ἢ ξε-
γιόστα, ἢ τὰ πύβλικα, οἷον ἐν φόρον, ἢ τῶν βασιλικῶν, ἀνιαχύρως τὶς εἰδὼς
ἀγοράζει. ἐνεστὶν δὲ μέαν ἕξει προφάσει τοῦ συναλλάγματος ἀγωγίμ.
εἰ δὲ ὡσαυτὶ ὑπαρχόντος ἰδιωτικοῦ δικαίου ἀπαιτηθεὶς ὑπὸ τοῦ πράτου ἠγό-
ρασε ταῦτα, τότε ἔχει τῶν δι' ἐμπορῶν ἀγωγῶν, ὡδὶ ἀπαιτήσει
τοῦ διαφόρου, ἐπειδὴ ἐκ ἐξόστιν ἔχειν ἐν πεπρα-
μένον αὐτοῦ. ἐν αὐτὸν ἔσω, εἰ καὶ ἐλεύθερόν
τινα αὐτὶ οἰκέτου ἠγόρασε.

Quod si

Custodia qd est?

Emptio

Loca

DE LOCATIONE ET CONDVCTIO-
NE Titulus XXIIII

Μίσθωσις καὶ ἡ ἐκμίσθωσις, ἔοικε τῇ πράσει καὶ τῇ ἀγορασίᾳ,
καὶ δίκαι τῶν αὐτῶν πρόεισι κανόνων. ὥσπερ γὰρ ἡ πρᾶσις τότε
συνίσταται, ἡνίκα ἐν τίμημα ἐκατέρῳ μέρει ἀφίσει, οὕτω καὶ
ἡ μίσθωσις συνίσταθαι νοεῖται, εἰ ἐν μίσθωμα τῆς μέρεσιν
ἤρεσε. καὶ ὥσπερ εἰρήκαμεν ἐκεῖ, κέρδη καὶ ἐν ἀφυρείῳ ὀφείλειν εἶναι ἐν
τίμημα, οὕτω καὶ ἐν μίσθωμα κέρδη καὶ ἐν ἀφυρείῳ εἶναι δεῖ. καὶ ἀρμόζει
τοῦ μὲν μισθώσαντι ἡ λοιπάτ, τοῦ δὲ μισθωσαμένῳ ἡ κονδύκτι. τοῦ μὲν ἵνα
ἀπαιτήσῃ ἐν μίσθωμα, τοῦ δὲ, ἵνα λάβῃ ἐν μεμισθωμένον αὐτοῦ πρᾶγμα.
καὶ ἐν εἰρημένον ἡμῖν πόδι πράσεως, ἡνίκα εἰς ἑτέρου κρίσιν ἡ τοῦ τιμήμα-
τος αὐάγεται πρόσεις, οἷον ἔσω σοι πεπραμένον ὅσου ἂν ὁρίσῃ ὁ τίτιος,
ἔνθα καὶ διάταξιν ἀνωΐγκαμεν τοῦ θειοτάτου βασιλέως, διαρρίξει τῶν τοῦ
σωκλλάγματος σύσασιν ὑποβάλλουσαν· ἐν αὐτὸν καὶ πόδι μισθώσεως
καὶ ἐκμισθώσεως εἰρήσθω, ἡνίκα εἰς ἑτέρου δοκιμασίαν ἡ τοῦ μισθώματος
ἀναφέρεται πρόσεις, καθὰ καὶ πολαβόντου ἐδιδάξαμεν. εἰ δέ τις κναφεῖ
κναφέαν, ἢ ῥάπτῃ ῥαπτέαν ὀθόνιον δέδωκε, μισθοῦ μηδενὸς ὁριθέντος,
παρὰ χρῆμα ὑποσχόμενος πρόσοψιν δώσειν, ὅσον ἂν μεταξὺ τῶν δύο με-
ρῶν σωδόξῃ μετὰ ταῦτα, ἐκ ἔστι μίσθωσις ἐν πριοῦνν, ἀλλὰ ἕτερόν τι συ-
νάλλαγμα παρὰ τῶν μίσθωσιν. ἐφ' ᾧ καὶ δίδοται, ἡ πραισκρίπτις βέρ-
βις. καὶ μή τις νομιζέτω τοῦτο τέμνεσθαι ἐκ τῆς βασιλικῆς δεκέ-
σίου. ἑτέρου γὰρ ὁ τῆς διατάξεως θεματισμός. ἔχει γὰρ ἐκεῖ, ἔσω σοι πε-
πραμένον, ὅσου ἂν ὁρίσῃ τίτιος. ἐνταῦθα δέ, ἔσω σοι μεμισθωμένον, εἰς ὅ-
σον ἂν ἐκατέρῳ μέρει συναρέσῃ. οὕτω δὲ ταῦτα ζητεῖται ὡδὶ πράσεως
καὶ μισθώσεως, ὅπ ὥσπερ ἀμφιβάλλεται, εἰ ἄρα ἡ πέρμουτατιῶν τῶν
πραγμάτων πρᾶσις ἐστὶν, οὕτω καὶ ὡδὶ μισθώσεως ζητεῖται. εἰ ἐμοῦ πρᾶ-
γμα σοι παραχόντος εἰς χρῆσιν, ἢ γοῦν ὡδὶ καρπῶσθαι, ἑτέρόν τι
ἀμοιβαδὸν ἐμοὶ δοθήσεται παρὰ σοῦ εἰς χρῆσιν, ἢ εἰς ἐν καρπώσασθαι, ἀμ-
φιβάλλεται εἰ ἐστὶ μίσθωσις. καὶ ἤρεσε μὴ εἶναι μίσθωσιν, ἀλλά τι ἰδιάζο-
ν γένος συναλλάγματος. οἷον ὡς ὡδὶ θέματος. δύο τινὲς ἀγρογείτο-
νες ὑπῆρχον. ἐκάτερος αὐτῶν πρὸς ἕνα βοῦν ἐκέκτηντο. ἑκάτερος ὅμω ἡ-
δίωτο ἐν οἰκεῖον ἀγρὸν ἀροτρεῖν, διὰ ἐν ἕνα κεκτῆσθαι βοῦν. ἐὰν συμφω-
νήσῃ μεταξὺ αὐτῶν, ὥς τε ἐν ἕτερον τοῦ ἑτέρῳ ὡδὶ δίκαι ἡμέρας κιχρᾶν
ἐν οἰκεῖον βοῦν ὡδὶ τοῦ ἀροτριάσαι τῶν γῆν τοῦ λαβόντος, καὶ παρ' αὐτοῦ
ἀπέλυται ὁ βοῦς, ἔνθα μίσθωσις ἐν πριοῦνν ἐστὶ, δέα ἐν μὴ εἶναι ἐνταῦθα
κέρδη ἐν ἀφυρείῳ μίσθωμα. οὐδὲ κομμοδάτη, ἐν γὰρ κομμοδάτη γράτε-
ίτη ὀφείλει εἶναι. ἰδοὺ ἐνταῦθα ὁ χρήσας ἔχει, ἤγοι ἐλπίζει, ἐν ἐκ τῆς ἀντι-
λήψεως κέρδη. ἀλλ' ὁριζόμεθα ἐνταῦθα τῶν πραισκρίπτις βέρβις, κα-
τὰ τοῦ ἀκρλίσαντος. ὡδὶ ἐπεῖνν δὲ κοινωνία τὶς μεταξὺ πράσεως καὶ

Præterea

Adeo

μίσθωσις · Locatio
ἐκμίσθωσις · Conductio
μίσθωμα
μισθοῦμαι conduco
κναφέαν purgá
ῥαπτέαν Suéda
Præscriptis uerbis
τέμνεσθαι
ἰδιάζον
πρὸς ἕνα βοῦν ἐκέκτητο
κιχρᾶν
ἀντιλήψεις

Actio præscriptis uerbis

Adeq; paulo ante. chor. 204.

τέμνεσθαι
πρὸς ἕνα βοῦν ἐκέκτητο. 1. uterq: ipsorum singulos boues habebat

καὶ μαθώσεως ἔστιν, ὅτι τῶν τινων θεμάτων ἀμφιβολία γίνεται, πότερον πᾶσις, ἢ μίσθωσίς ἐστι τὸ γινόμενον. τοῦτο δὲ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ἄγαν ἐμφερῶν. οἷον ὡς ἐπὶ τῶν κτημάτων, ἅπερ πορπετόως τισὶ παρέχεται ἐπὶ τοῦ καρπεῦσθαι. ἵνα ἐφ' ὅσον τὸ μίσθωμα, ἤτοι πρόσοδος ὑπὲρ τούτων τοῦ διυπότη παρέχεται, μηδεὶς ἀχρεωσῃ ἀπὸ τοῦ μισθωσαμένου, ἢ κληρονόμου αὐτοῦ, ἢ ἐκείνου, ᾧ ὁ ἐκμισθωσάμενος, ἢ ὁ αὐτοῦ κληρονόμος πέπρακεν, ἢ ἐδωρήσατο τοῦτο τὸ κτῆμα. ἢ πλοικὸς ὀνόματι δίδωκεν, ἢ ἑτέρῳ δίκαιοτέρῳ τρόπῳ. ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον συναλλαγμα, ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν παλαιῶν ἀμφιβαλλεται, καὶ ὑπό τινων μὲν μίσθωσις, ὑφ' ἑτέρων δὲ πᾶσις νομίζεται· πᾶσις μὲν ἐπειδὴ δίβαινεν ἐπὶ κληρονόμους, καὶ δίκαιοτέρῳ διαφόρως· μίσθωσις δὲ νομίζεται, διὰ τὸ καθ' ἕκαστον ἔτος διδόμενον· διάταξις γεγονε χλιῶνος τοῦ βασιλεύοντος, ἢ τις ἐμφύτευσιν τοῦτο ἐκάλουν· ἐπαλαίουν αὐτοῦ φύσιν συνοήσασε, ὅτε πρὸς μίσθωσιν καθόλου, ὅτε πρὸς πᾶσιν ὁρῶσαν, ἀλλ' ἰδίοις ὅροις σωισαμένοι. καὶ εἰ μή τι πακτοῦθῆ μεταξὺ τῶν συναλλασσόντων, ὅτως ἰσχυρὸν ἔσω τὸ σύμφωνον, ὡσανεὶ φύσεως τιν αὐτῆς φανερᾶς προσούσης τοῦ συναλλάγματι. φύσις γὰρ γινέσθω τοῦ συναλλάγματι τὸ πάκτον. εἰ δὲ μηδὲν πρὸς τῆς τοῦ πράγματος ἀπωλείας συνεφωνήθη, τοιοῦτα εἰ μὲν παντὸς τοῦ πράγματος γένηται φθορὰ τοῦ ἐμφυτευθέντος, δηλαδὴ τὸν διυπότου, τουτέστι τὸν ἐμφυτεύσαντα, ὁρατῶ ἡ ζημία. εἰ δὲ μερική, ὁ ἐμφυτευσάμενος τούτῳ τῷ γινωσκέτω τῷ βλάβῳ. ὅπερ καὶ ἐν χρήσει ἔστι τε καὶ πολιτεύεται. ὁμοίως κἀκεῖνο τῶν ἀμφιβαλλομένων ἔστι. χρυσοχόῳ τινὶ δίδωμα, λόγου χάριν δίκα νομίσματα, συμφωνήσας ὥς τε αὐτὸν τὸν χρυσοχόον ἐκ οἰκείας ὕλης, χρυσοῦ φανεροῦ καθαροῦ, καὶ φανεροῦ τύπου, δακτυλίου μοι παρασκευάσαι. πότερον πᾶσις ἢ μίσθωσις τὸ τοιοῦτον ἐστὶ, ζητεῖται. καὶ ὁ μὲν κάσιος φησὶν εἶναι καὶ μίσθωσιν καὶ πᾶσιν, τὸ τοιοῦτον. ἵνα εἰ μὲν ἀντιῶμαι τῶν ὕλῃ τοῦ χρυσίου ὡς ὂν χρηστῶ κινήσω τῶν ἐκ ἔμπαλιν. εἰ δὲ τῶν ἐργασίαν ὡς ὂν καλῶς ἔχουσαν, ἔχοιμι τῶν λοιπῶν. ἀλλ' ἤρεσε μᾶλλον πᾶσιν εἶναι καὶ ἀγορασίαν τὸ πρᾶγμα. τὸ γὰρ τῆς ἐργασίας ἐστὶν, ὡς ἐν παρακολουθήματι. εἰ δὲ ἴδιον δίδωκα ἐγὼ χρυσὸν τοῦ χρυσοχόῳ, μαθοῦ ὁριθέντος ὑπὸ τῆς ἐργασίας, ἀναμφιβόλως μίσθωσις καὶ ἐκμίσθωσις ἐστὶ τὸ τοιοῦτον. ὁ μισθωσάμενος πάντα κατὰ τὸν ὅρον τῆς μισθώσεως ὀφείλει ποιεῖν. τουτέστι κατὰ τὸ δίκαιον μεταξὺ τῶν συναλλαττόντων. εἰ δέ τι ἐν τοῖς συμφώνοις παροφθῆ, κατὰ τὸ κάλλιστον καὶ δίκαιον ὀφείλει τοῦτο τελεῖσθαι. ἐὰν χρήσῃ τινὶ ἐσθῆτα, ἢ ἄργυρον, ἢ ζῶον, εἶτα ὑπὲρ τῆς χρήσεως τούτου, χρυσίον ἑκατὸν λόγῳ μαθοῦ δοθῆ μοι, ἢ ὁμολογηθῆ δίδοσθαι, ὁ λαβὼν φυλάττειν ἐπὶ τῶν τόπων παραφυλακῆ ἐπιφείλει, ὅσῃ ὁ σφόδρα ἐπιμελέστατος περὶ τὰ οἰκεῖα παρέχει πράγματα. ἐὰν μὲν παράχρῃ καὶ τυχηρῶς τὰ χρηθέντα ἀπώλητα πράγματα, προφάσει τῆς τῶν πραγμάτων ἀχρηστάσεως

πρόσοδος

διαφόρως

ἐμφύτευσις qd .i. emphyteusis

ἐμφυτεύσαντα ἐμφυτευσόμενος Ite quaerit

χρυσοχόος aurifex

Callinis

Cõductor

Qui p usu

προφάσει

ἐμφύτευσις

στεως ὑπὸ κρατεῖται. ἐὰν δὲ πρωταιτίαν μαθώσω τινὶ τὸν ἐμὸν ἀγρόν, ἐν δὲ τῷ δεδυτόρῳ τυχόν ἢ τρίτῳ ἔνιαυτῷ τελευτήσῃ ὁ μαθωσάμενος, ὁ κληρονόμος αὐτοῦ ὑποστελλόσεται τῶν μίσθωσιν, μέχρι πόρατος τῆς πρωταιτίας. Mortuo

DE SOCIETATE Titulus XXV

Ἐπὶ τῶν πᾶσιν καὶ μίσθωσιν, χρὴ καὶ περὶ κοινωνίας διδεχθεῖν. σωίσαται δὲ αὕτη μεταξὺ τινῶν, ἢ τοτέρου μονόρου, τουτέστιν ἐπὶ πάσῃ τῇ πολιτείᾳ, ὡς οἱ ἕλληνες ἰδικῶς κοινοπραξίαν καλοῦσιν. ἢ μᾶς ὅλας δίκηρτε ἐμπορείας. οἷον ἐπὶ τῷ ἀγοράσαι αὐδραπόδια, καὶ αὐτὰ διαπωλῆσαι, ἢ ἔλαιον, ἢ οἶνον, ἢ σῖτον. καὶ εἰ μὲν μηδὲν περὶ τοῦ πόσου μόρου ἕκαστος τῶν κοινωνῶν ἢ κόρδου ἢ ζημίας ἐπιγνώσεται συμφωνηθῇ, δῆ ἴσον τὰ κόρδη καὶ τὰς ζημίας ἐπιγνώσονται. εἰ δὲ ἐκφωνηθῇ τὰ μόρη, φυλαττέσθω τὸν συμφωνηθέν δεῖ. ἀναμφίβολον γὰρ ἔστιν ὅτι ἐρρῶται τὸ πάκτον, ἐὰν δύο μεταξὺ ἀλλήλων συμφωνήσωσιν, ἵνα ἕτερος μὲν δύο μόρη καὶ κόρδου καὶ ζημίας ἐπιγνώσκη. ὁ δὲ ἕτερος τρίτον. περὶ δὲ ἐκείνου τοῦ πάκτου ζητεῖται. ἐὰν τίτιος καὶ σείος μεταξὺ ἀλλήλων πακτοῦσωσιν, ἵνα σείος μὲν δύο μόρη λαμβάνῃ τοῦ κόρδου. κατὰ δὲ τὸν τρίτον ζημιῶται. ὁ δὲ τίτιος κατὰ δύο μόρη ζημιοῦται, τοῦ κόρδου τὸν γ' ἀχρεοφορόμενος. εἰ ἐρρῶται τὸν σύμφωνον. καὶ ὁ μὲν κουίντος μότιος τῇ φύσει τῆς κοινωνίας φησὶν ἐναντιοῦσθαι τὸν τοιοῦτον σύμφωνον, καὶ διὰ τοῦτο μὴ κρατεῖν τὸν πακτοῦσθαι. ὁ δὲ σόρβιος σουλπίκιος, ὃ μᾶλλον ἐκρώτησεν ἡ γνώμη, τὸν ἐναντίον φησί, διὰ τὸν πολλάκις τινῶν κοινωνῶν, οὕτω τιμωτάτου εἶναι τῶν σπουδῶν περὶ τῶν κοινωνίαν, ὥς τε δίκαιον εἶναι πλείονα κοδδαίνειν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ μείζονι κόρδει εἰς κοινωνίαν αὐτοῦ δέχεσθαι. καὶ γὰρ οὕτω κοινωνίαν σωίσασθαι ἀναμφίβολόν ἐστι, ὡς τε τὸν μὲν χρήματα σωεισφορεῖν, τὸν δὲ ὀ. καὶ κοινὸν εἶναι τὸ προσγινόμενον κόρδου μεταξὺ αὐτῶν. πολλάκις γὰρ ἡ σπουδὴ ἑνὸς τῶν κοινωνῶν, ἴσα δύναται τῇ τῶν χρημάτων σωεισφορᾷ. καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκράτησεν ἡ τοῦ σορβίου γνώμη, ἐναντιωμένη καὶ κουίντῳ μουτίῳ, ὅτι καὶ ἐκεῖνο τῶν ὁμολογημένων γέγονε, δύνασθαι πακτοῦν σὺν κοινωνοῦ, ἵνα τὶς δῆ αὐτῶν, κόρδου μὲν μόρου ἀχρεόρηται, μὴ ὑποβάλληται δὲ ζημίᾳ. ὅπερ καὶ οὕτω νοῆσαι χρή. ἵνα ἐὰν ἐν τινι μόρει κόρδου, ἐν τινι δὲ ζημία προσγενέσθῃ, κομπεσατίου ἤτοι ἀντιλόγου γινομένου, τὸν ὑπολειφθὲν ὅλον μόνον κόρδου νομαθείη. οἷον ἐνεπρεσβύου ἀνδραπόδια, καὶ ἐνθῆτα. ἐν τῇ ἐμπορείᾳ τῆς ἐνθῆτος ζημία γέγονεν ἑκατὸν νομίσματα. ἐν δὲ τῇ πραγματείᾳ τῶν οἰκείων κόρδου πολιεπρίθη τ νομίσματα. δῆ αἱρεῖται πρότερον τὰ ἑκατὸν νομίσματα τὰ τῆς ζημίας, ὡς τε ἐκείνῳ βραπτοῦθῆναι ἐκ τοῦ κόρδου τῶν τ νο-

Mortuo

De illa fane

Q. Muti

Servius Sulpiti

κοινοπραξία

ἀντιλόγου cō pensatione

ἀντιλόγου cōpensatione

τῶν τ νομισμάτων καὶ τὰ σ μεριθήσεται μεταξὺ τῶν κοινωνῶν, καὶ τὰ τὰ γενόμενα πάντα. ὥς τε δοκεῖ ἐκ τούτου δεικνυται, ὅτι ἡνίκα μὲν κατὰ παντὸς κόρδακος καὶ ζημία συμβῇ τῇ κοινωνίᾳ, ἢ κόρδακος μόνον, ὁ δὲ ὠφεληθήσεται ὁ κοινωνὸς ἐκ τοῦ πάντος, τοῦ λέγοντος, μετέχειν μὲν αὐτὸν τοῦ κόρδακος, μὴ ἐπιποκεῖσθαι δὲ ζημίᾳ. ἡνίκα δὲ ζημία μόνη συμβῇ, τότε ὁ ὄφε- mille
λος ἐκ τοῦ συμφώνου δεικνυται. ἰδοὺ γὰρ εἰσαγαγόντων αὐτῶν ἀνὰ α νομίσματα, τοῦ προειρημένου πάντος παρακολουθήσαντος, συμβῇ ζημίαν μόνην γενέσθαι ἐν τῇ ἐμπορίᾳ σ νομισμάτων, μηδὲν δὲ κόρδακος, εἶτα διαλυθῆναι τὴν κοινωνίαν. ὁ μὲν λέγει τὰ σωθέντα α νομίσματα,

Illud expe/ditum

τὸ πρωτοτόκον πάντος παρακολουθήσαντος, συμβῇ ζημίαν μόνην γενέσθαι ἐν τῇ ἐμπορίᾳ σ νομισμάτων, μηδὲν δὲ κόρδακος, εἶτα διαλυθῆναι τὴν κοινωνίαν. ὁ μὲν λέγει τὰ σωθέντα α νομίσματα, ὁ δὲ ὦ. ἐκεῖνο δὲ τῶν ὁμολογημένων ἐστὶν, ὅτι ἐὰν ἐφ' ἑνὶ μόνῳ τῶν συμβαίνοντῶν κόρδακος ἐκφωνηθῇ, κόρδακος δὲ ἐκ ἐκφωνηθῇ, κανὼν γίνεται τὸ σιγηθέντος ὁ ἐκφωνηθέν. οἷον γέγονε πάντων, ὥς τε κόρδακος συμβαίνοντος, ἐν μὲν ὁ δίμοιρον, ἐν δὲ ὁ τρίμοιρον λαμβάνειν, ποῖ δὲ ζημίας ὁ δὲν ἐλύ-

Manet

χθη, ἢ πρωτοτόκον, ἀζισωθήσεται ἀεὶ εἰρημένῳ ὁ μὴ λεχθέν. ἡ δὲ κοινωνία μέχρι τοσούτου σωίζεται, ἕως ὁ τὰ μέρη τῆς αὐτῆς ἔχεται διαθέσεως. εἰ δέ τις τῶν κοινωνῶν ἀπαγορεύσει, λύεται ἡ κοινωνία ἀεὶ τοῖς μετὰ ταῦτα συμβαίνουσι. εἰ δέ τις ἐκ κούργου προαιρέσει ἀπηγόρευσε διὰ τὸ τῇ κοινωνίᾳ, ἵνα κόρδακος τί προσγενόμενον μόνος κτήσηται, οὐδὲ κοινὸν ἔσται. εἰ δέ τις κόρδακος ὁ προσδοκῶν ἀπηγόρευσε, αὐτὸς ὁ μὴ προσδοκήσας ἔξει μόνος. οἷον πεῖμος καὶ σεκρῶνδος τρόφιμα βουόφιμα ἤσαν κοινοί. σωίζεται δὲ τίπορ ἀεὶ πείμω τελευτήσαι κληρονόμῳ, καὶ σεῖς δὲ τῶν ποδεύσαι ἀεὶ ἐν αὐτὸν φορεῖσθαι πεῖμον. ἐλθὼν τὶς ἀπήγγειλε πείμω ποῖ τῆς τοῦ πατὸς κληρονομίας. ἄγνωστος δὲ ὢν ἡ σεῖς κληρονομία πείμω, εἴγε ἥρμοσεν αὐτῷ. βούλεται ὁ πεῖμος μόνος κτήσασθαι τὴν τοῦ πατὸς κληρονομίαν, εἰδὼς ὅτι μετὰ λύσιν τῆς κοινωνίας μόνος τοῦ κτησαμένου ἐστὶν, ἀτινὶ δὲς ἀπηγόρευσε τῇ κοινωνίᾳ, ἵνα μόνος κερδαίνῃ τὴν κληρονομίαν. πιμωρεῖται τὴν κακίσιν αὐτοῦ προαίρεσιν ὁ νόμος, ἀναγκάζων αὐτὸν ὁ κόρδακος ὁ προσγενόμενον ἐκ τῆς τοῦ πατὸς κληρονομίας κοινὸν ποιεῖν. τὴν δὲ σεῖς κληρονομίαν, εἴγε γνοὺς μὴ ταῦτα καταδέξηται, μόνος ἔξει. ὁ δὲ γὰρ ἐλπίσας τοῦ κτήσασθαι ταύτην διέλυσε τὴν κοινωνίαν. ὡς γὰρ ὁπότε καὶ ἡγνόει ταύτην εἰς ἑαυτὸν κατεγνωκὼς ἔχεται. ἀεὶ μέν τοι σεκρῶνδος, εἴ τι μετὰ τὴν ἀπαγορεύσιν τὴν εἰς αὐτὸν γενομένην τῆς κοινωνίας προσεκτήθη, εἰ καὶ ἡ αἰτία τῆς νῦν κτήσεως πρὸς βουβοτόκα τῆς ἀπαγορεύσεως ἦν, μόνος

Soluitur

λήψεται διὰ ὁ μηδένα αὐτοῦ ὅλον ἐλέγχεσθαι. λύεται ἡ κοινωνία πρὸς τόδε τῇ τοῦ κοινωνοῦ τελευτῇ. ὁ γὰρ κοινωνίαν σωιζῶν ἐγνωσμένον πρόσωπον ἑαυτῷ ἀεὶ λέγεται. ὁ πάντως δὲ ὁ τοῦ ἐμοῦ κοινωνοῦ κληρονόμος, ἔσται μοι πρὸς κοινωνίαν ἀεὶ τοῦ δεῖ. εἰ δὲ καὶ πλείονες κοινωνοὶ συνήσουσι, τῇ τοῦ ἑνὸς τελευτῇ μεταξὺ πάντων διαλύεται ἡ κοινωνία. εἰ καὶ οἱ πεῖμοντοι πλείονοι εἰσι τῶν τελευτησάντων. τί γὰρ ὅτι πάντες ἢ ἐξ συνήσουσι μέχρι κοι-

Videntur mihi inserendа hic uerba illa quae paulo post sequuntur. ἅμα δὲ τῶν σωιζῶν τὴν κοινωνίαν ἑτέρου τοῦ σωίζεσθαι τοῖς πλείοσι φυλάττεσθαι τὴν κοινωνίαν. quae uerba per errorem hinc amissa alio translata sunt

διαθέσεις

διαθέσεις. consensu uoluntate. proposito

ἀπαγορεύω renuciat cum dativo

□. 1. nesciebat ad se pertinere bona Seij. 1. ignorabat se relictum hæredem a Seio. 1taq: nõ spe illius hæreditatis renuciauit societati

μέχρι κοινωνίαν, δύο ἅμα ἐν ναυαγίῳ τεθνήκασιν. ἐπὶ ὅτε γὰρ δίκαιον τὸν τελευτήσαντα τῆς πολιοῦσιν ἐπωφελὴς ἅμα καὶ αἱρετὴ ὑπάρχει ἡ κοινωνία, εἰ μὴ ἄρα ἐν τῷ σωιζῶν τὴν κοινωνίαν, ἑτέρου τι σωιζόντων, ὥς τε ἑνὸς τελευτήσαντος, τῆς πολιῶσι φυλάττεσθαι τὴν κοινωνίαν λύεται ἡ κοινωνία καὶ πάραυτα τοῦ πράγματος ἐκείνου, ἐφ' ᾧ σωίζεται. εἰ γὰρ αὐτὸ ἐμπρεῖα ἀνδραπόδων τυχὸν γέγονε, σωίζεται δὲ ταύτην τὴν ἐμπρεῖαν πέρας ἔχειν, συμπαύσεται καὶ ἡ κοινωνία καὶ δήμευσις ἑνὸς τῶν κοινωνῶν διαλύει τὴν κοινωνίαν. ἀλλὰ τότε ἡνίκα πᾶσα ἡ τοῦ κοινωνοῦ πολιτεία δημεύθη. ὁπότε γὰρ εἰς τὴν πολιτείαν τοῦ δημευθέντος ἑτέρου ἐπεισέρχεται, τότε φησὶν ὁ φίσκος, μίμησις ἐπεισάγεται τελευτῆς. ὅθεν διαλύεται ἡ κοινωνία. μερικῆς γὰρ γενομένης δημεύσεως ἐπὶ σωίζεσθαι ἡ κοινωνία. ἐὰν κοινωνὸς, πολλοῖς βαρυόμενος χρέεσι δημοσίοις, ἢ καὶ ἰδιωτικοῖς, τῆς οἰκείας ἐκεῖ πολιτείας, καὶ διαπραθῇ αὐτοῦ τὰ πράγματα, λύεται ἡ κοινωνία. εἰ μέν τοι μετὰ τὴν ἔκασιν τῆς αὐτῆς ἔχονται διαθέσεως, καινοτέρα νῦν ἄρχεσθαι δοκεῖ κοινωνία. ὁ κοινωνὸς ἀεὶ κοινω-

Socius

νῶν, πότερον τούτου μόνου χρεῖν κρατεῖται τῇ πρὸς σοκίῳ ἀγωγῇ, ἡνίκα κατ' ἀλλήλων ἔχουσιν οἱ κοινωνοί, ἢ ἐάν τις κατὰ δόλον βλάπτει τὴν κοινωνίαν, ὥστε ἀπὸ δόλου κρατεῖσθαι φαμὲν τῇ διεπόσιτι, ἐν ἀναχόμενον παρ' ἑαυτῷ ἀλλότριον πρᾶγμα παρακαταχεθεῖσαν· ἢ γοῦν καὶ κοῦλπας ὀνόματι τοτέσι ῥαθυμίας τὶ καὶ ἀμελείας, τῶν ζητηθέντων ὄντ. ἀλλ' ὅμως ἐκρατήσε, καὶ κοῦλπας χρεῖν αὐτὸν κρατεῖσθαι. ἡ δὲ κούλπα, ὁ πρὸς τὴν ἀκριβεστάτην ἀμέλειαν ἀναφέρεται. ἀρκεῖ γὰρ τοιαύτην ἀμέλειαν ἐν τοῖς κοινοῖς πράγμασι τὸν κοινωνὸν προσλαμβάνειν ὁποίαν τῆς οἰκείοις πράγμασι εἴωθε παρέχειν. ὁ γὰρ ἐν ἑτέρῳ ἀμελῆ κοινωνὸν ἑαυτῷ προσλαβὼν, ἑαυτὸν ἀπαλλάττω τῆς ἀβουλίας, ὡς ἑαυτῷ τῆς ζημίας γενομένου αἴτιος.

DE MANDATO

Titulus XXVI

Πόλιν ἡμῖν ἐστιν, ἐκ τῶν ἀναγομένων ἀπὸ τῶν κοινῶν συναλλαγμάτων, ὁ μανδάτορ. σωίζεται δὲ τρόπος πάντε. ἢ γὰρ ἐμαυτοῦ μόνου ἐντέλλομαί σοι χρεῖν, ἢ ἐμαυτοῦ καὶ σοῦ, ἢ ἑτέρου μόνου ἕνεκα, ἢ ἐμοῦ καὶ ἑτέρου. ἢ σοῦ καὶ ἑτέρου. εἰ γὰρ σοῦ μόνου χρεῖν γένηται ὁ μανδάτορ, πολιτὴν ὁ πλαχθέν. καὶ ὁ δὲ ἡ κοινῶν σωίζεται ἀνοχή, ὁ δὲ ἡ μανδάτου πίπτεται ἀγωγή. καὶ

Mandatis

τοῦ ἐντελλομένου μὲν χρεῖν ἐμοῦ μόνου γίνεται ὁ μανδάτορ, οἷον ἐὰν ἐντείλωμαί σοι, ἵνα τὰ πράγματα μου διοικήσῃς. ἢ ἵνα μοὶ ἐν ἀγρὸν τόνδε ἀγοράσῃς, ἢ ἵνα ἐγγυήσῃ με. ἐμοῦ καὶ σοῦ χρεῖν γίνεται ὁ μανδάτορ, ἡνίκα ἐντείλωμαί σοι, ἵνα ἢ ἀεὶ τόκῳ δανείσῃς τιτίῳ, ἀεὶ μέλλοντι ταῦτα

μιδεῖ deesse ἐφέτρῳ

δήμευσις publicatio

Amissio bonorũ mortis loco

ἐξίστημι πολιτοῦσι. cedo bonis

ἔκασις cessio

Pro socio actio

δανείσῃς τόκῳ. dare ad usuram

τὰ χρήματα εἰς ἐμὰς δαπανᾶν χρείας. καὶ γὰρ καὶ σὲ ὁ γνόμενον ὠφε-
λεῖ διὰ τὴν λήψιν τῶν τόκων, κἀμὲ ὃ πολὺ τὰς χρείας δαπανηθήσεται ὁ
ἀργύριον. ἢ ἐὰν συμβῇ δανείσασθαι μὴ παρὰ σοῦ πρῖμον, ἐμὲ δὲ ἐγγυήσα-
σθαι. βουλομένῳ δέ σοι χωρῆσαι κατ' ἐμοῦ, ἐντείλωμαί σοι ἐμῷ κινδύνῳ
κινῆσαι κατὰ πρίμου τοῦ πρωτοτόκου. ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα κἀγὼ ὠφελοῦμαι
τὴν παροῦσαν διαφοράν ἀγωγίμων, καὶ σὺ δὲ δικαίως μετὰ τῶν κα-
τὰ τοῦ πρωτοτόκου δίκιον, εἴγε μὴ ἀκριβῶς ὁ χρέων ὑποκρίφειν κατ'
ἐμοῦ. ὑπόδου γὰρ ὅτι ἡ ἐγγύη γέγονε δίχα ὑποθήκης, ὁ δὲ μανδάτωρ μετὰ
ὑποθήκης, ἵνα τί ὄφελος ἀχρεῖος ὁ μανδάτωρ. ἢ καὶ ἡνίκα ἐχρεώστουν σοι ἐκεῖ-
νον νομίσματα. ἐβούλου δέ με καλέσαι πρὸς δίκιον. ἐδεδιήγαστο δόν σοι
ἐγὼ τὸν ἐμὸν δεβίτωρα. ἔπα ἐνετειλάμην σοι ἐγὼ ἐμῷ κινδύνῳ ἐπόρω-
ταῦ αὐτόν. τυχὸν γὰρ ἐδεδείκης μήπως ἐπόρωτήσας τὸν ἐμὸν δεβίτωρα
ἐκπίσης τοῦ χρέου, ὅτε παρ' αὐτοῦ δικαίου λαβεῖν, διὰ τὴν αὐτοῦ
προσοῦσαν ἀφορίαν, ὅτε κατ' ἐμοῦ δικαίου ὑποκρίφειν, διὰ τὴν συμ-
βᾶσαν μοι ἐκ τῆς νοβατίου ἐλευθερίαν. ἰδοὺ γὰρ ἐνταῦθα ἐκάτερον ὠφε-
λεῖ ὁ μανδάτωρ. ἐμὲ μὲν καθὸ μένω πρὸς ὁ παρὸν ἀνῳόχλητος. σὲ δέ,
ἐπειδὴ καὶ τὸν ἐμὸν δεβίτωρα ὑποδύεσον ἕξεις ἐκ τῆς ἐπορωτήσεως. καὶ
κατ' ἐμοῦ χωρῆσαι ἐκ τοῦ μανδάτου δικήσει. καὶ πάλαι ἕνα κεκτημένος
ὑποδύεσον, νῦν ἕξεις δύο. ἐκεῖνον μὲν ἐκ τῆς ἐπορωτήσεως, ἐμὲ δὲ ἐκ τοῦ
μανδάτου. ἑτέρου δὲ μόνου χάριν γίνεται ὁ μανδάτωρ, ἡνίκα ἐντείλωμαί
σοι, ἵνα τιτὶ διοικήσης τὰ πράγματα. ἢ ἵνα τιτὶ ἀγρὸν ἀγοράσης, ἢ ἐγγυή-
σῃ τιτὶ ἐμοῦ χάριν καὶ ἑτέρου γίνεται ὁ μανδάτωρ, ἐὰν ἐντείλωμαί σοι τὸν
κοινὰ ἐμοῦ καὶ τιτὶ διοικῆσαι πράγματα. ἢ ἵνα ἐμοὶ καὶ τιτὶ ἀγοράσῃς
ἀγρόν. ἢ ἵνα ἐμὲ καὶ τιτὶ ἐγγυήσῃ σὺ δὲ καὶ ἑτέρῳ χάριν ἐντέλλομαι, ἐὰν
τιτὶ δεομένῳ χρημάτων, ἐντείλωμαί σοι, ἵνα δανείσῃς αὐτῷ ἢ τόκοις.
ἐνταῦθα γὰρ καὶ σὺ διὰ τοὺς τόκους ὠφεληθήσῃ, κἀκεῖνον τῆς οἰκείας ἐνδεῶς
γνήσεται χρείας. εἰ γὰρ ἵνα ἀτόκως δανείσῃς ἐντείλωμαί σοι, ὑπὲρ ἑτέ-
ρου, ὁ μὴ ὑπὲρ σοῦ, οἷα μηδὲν ὠφελουμένου γίνεται ὁ μανδάτωρ. σοῦ
μόνου χάριν γίνεται ὁ μανδάτωρ, ἡνίκα ἐντείλωμαί σοι, ἵνα τὰ σὰ χρή-
ματα μᾶλλον εἰς ἀγορασίαν κτημάτων παραλάχῃς, ἢ ὑπὲρ ἵνα δανείσῃς. ἢ
ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἵνα μᾶλλον δανείσῃς, ἢ ὑπὲρ ἀγοράσῃς κτήματα. ὁ δὲ τοιοῦτο
τρόπον μανδάτωρ, συμβουλὴ μᾶλλον ἐστὶν ἢ ὑπὲρ μανδάτωρ. καὶ διὰ τοῦτο
ὁ δεμίαν τίκτει ἐνοχή. ὁ δεῖς γὰρ ἀφ' συμβουλῆς ἐνέχεται τῇ μανδάτῳ,
εἰ καὶ τὰ μάλιστα μὴ ὠφελήθη ὁ συμβουλευθείς. ὁπότε ἐλευθέρα ἐκάστῳ πρό-
σεστιν ἡ οὐσία, ζητῆσαι καθ' ἑαυτὸν, εἰ ἄρα ὁ ἐν συμβουλῇ αὐτῷ παρά τι-
νος εἰρημένον ἐπωφελὲς ὑπάρχει. διὸ εἰ ἄρα ἔχοντά σε χρήματα, προ-
τρέψω, ἵνα τι πρᾶγμα ἀγοράσῃς, ἢ ἵνα ταῦτα δανείσῃς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα
ὁ παθὼν ἐπώφελεῖ σοι ὁ γέγονεν, οἷον ὁ ἀγοράσας, ἐπειδὴ τυχὸν οἰκέ-
ται ἦσαν καὶ ἐτελεύτησαν, ἢ ἔφυγον, ἢ ἐδανείσας ἀπέρῳ, ὁ καταχεθή-
σομαί σοι

δανίζω τοῖς τόκοις

Tua tantũ

σομαί σοι τῇ μανδάτῳ. καὶ ἀδὴ φοβοῦμαι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι γέγονε ἀδὴ
τοῖς παλαιοῖς ἀμφιβολία, εἰ ἅμα τῇ μανδάτῳ κατέχομαι ἐντειλάμενός
σοι ἵνα τιτὶ ἀδὴ τόκῳ δανείσῃς χρήματα, πυθὼν συμβουλίου ὅδε λεγόν-
των, καὶ μὴ τίκτειν ἐνοχλῶ κατὰ τὰ εἰρημένα. ἐκραύτησε δὲ μᾶλλον ἡ τοῦ
σαβίνου γνώμη λέγουσα, ἐνοχόν με γενέσθαι τῇ μανδάτῳ. ἐπειδὴ γὰρ κόρ-
ον ὑποθέμενον πρόσωπον τιτὶ, διὰ ὅδε καὶ ἐνέχομαι, τρόπον τινὰ μεμί-
μενος ἐγγυητοῦ. εἰ μὲν γὰρ εἴπω ἀπροσδιορίστως δανείσον τὰ χρήματα,
ἐνοχοποιόν ἐστιν ὡς εἴρηται ὁ μανδάτωρ. εἰ δὲ ἑκὼν ὑπόθωμαι πρόσω-
πον, κατὰ κρατήσαν ἔθος ὑποθύεσον ἔσομαι τῇ μανδάτῳ. ὥσπερ
ὁ ἐν συμβουλῇ γενόμενος μανδάτωρ ὁ τίκτει τοῦ μανδάτου, οὕτως ὁ δὲ ὁ
contra bonos mores. οἷον ἐνετειλάμην σοι, ὡς τε κλέψαι τὰ τίτου πράγμα-
τα, ἢ ζημιῶσαι αὐτόν, ἢ ὑβρίσαι. εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὁ σὺ πειθεὶς ἐμοὶ
ἐμῷ μανδάτῳ, τοῦ ἀδὴ ἁμαρτήματος ὑποίσῃς ποινὴν, ὅμως ὁ χ ἕξεις
κατ' ἐμοῦ τοῦ μανδάτου. ὁ ὁ μανδάτωρ ὑποδεξάμενος, ὁ κ ὀφείλει
σοῦ ὅρου ὑπορβιοῦσθαι τοῦ μανδάτου. οἷον ἐνετειλάμην σοι, ὡς τε μέχρι
ἑκατὸν νομισμάτων ἀγοράσαί μοι τόνδε τὸν ἀγρόν, ἢ μέχρι ἑκατὸν νομισμά-
των ἐγγυήσασθαί τιτον, ὅτε πλείονος τοσότητος ἀγοράσαί μοι τόνδε τὸν
ἀγρόν σε ἴδοι, ὁ δὲ εἰς πλεῖον ἐγγυήσασθαι. παραβὰς γὰρ ὁ εἰρημένον ἡμῖν
μέτρον, ὁ χ ἕξεις κατ' ἐμοῦ τοῦ μανδάτου. ἀδὴ τοσοῦτον ὅτι σαβῖνος καὶ κάσ-
σιος φησιν, εἰ καὶ μέχρι ἑκατὸν νομισμάτων βούλοι κινεῖσθαι κατ' ἐμοῦ τοῦ
μανδάτου, τοσοῦτοι μέχρι οὗς ἐνετειλάμην σοι τοσότητος, τοῦ πλείονος κα-
ταφρονήσας, ὁ κ ἔσται χρηστὸν ἀφορμὴ τῇ δίκῃ. οἱ δὲ πρόκουλιανοί, ὀρθῶς
σε λέγουσι μέχρι τῶν ἑκατὸν νομισμάτων κινεῖν. ἢ τις γνώμη μᾶλλον ὁ δὲ
φιλάγαθος εἰ δὲ ἐλάττονος ἀγοράσῃς, οἷον τῶν νομισμάτων, ἕξεις κατ' ἐ-
μοῦ δηλαδὴ τοῦ μανδάτου. ὁ γὰρ ἐντελλόμενος ἑκατὸν νομισμάτων αὐτῷ
ἀγρὸν ἀγοραδοῦσαι, πρόδηλος ἐντέλλεσθαι δοκεῖ, ὡς τε καὶ ἐλάττονος εἰ
δυναῖν ἀγοραδοῦσαι. τοῖς γὰρ πλείοσι τὰ ἐλάττονα πορίζεται. διὰ-
λύεται τὸ μανδάτον, κἂν ὀρθῶς πρόβῃ, εἰ ἓν ἐντεταρτοτεμόρια τῶν
πραγμάτων γένοιτο τοῦτο ἀνάκλησις. οἷον ἐνετειλάμην σοι τοῦ ἀγοράσαί μοι
οἰκέτην, πεῖν ἀρξῃ τῆς ἀγορασίας ἀνεκαλεσάμην τὸ μανδάτον. ὅδε δὲ ἓν
ἐντεταρτα. ὁμοίως ἓν ἐντεταρτα δύνατος συμβὰς τῷ ἐντειλαμένῳ, ἢ τοῦ ἐνταλ
θέντος λύει τὸ μανδάτον. διὰ δὲ τὸ φύσει δίκαιον, ἤρθεν ἐκ ὅτε δίδοται τοῦ
μανδάτου. τί γὰρ ὅτι μέλλοντί σοι ἐκδημεῖν ἀδὴ τοῦδε τοῦ χώρου, ἐνετει-
λάμην σοι ἀγοράσαι ἵππον. δεξάμενος τὸ μανδάτον ἀπεδήμησας. πεῖν
ἄφιξη τῆς ἀγορασίας, σωέβη με τελευτῆσαι. ὑποστοῦν σὺ ἔτι με πορεῖ-
ναι, καὶ τὸ μανδάτον τὸ ἰκανὸν πρῶν, ἠγόρασας σὺ ἵππον. ὑποκρίφας ἔ-
γνως με τετελευτηκέναι, ὁ δύνασαι κινεῖσθαι τοῦ μανδάτου, κατὰ τῶν ἐμῶν
κληρονόμων. ἐπειδὴ ἓν ἐντεταρτα σωέβη τὸν ἐντεταλάμενόν σοι ἐμὲ τελευ-
τῆσαι. ἀλλ' ἐπειδὴ ἄρτον ὅστιν, ἀγνοήσαντά σε ζημιοῦσθαι, ἤρθε διὰ
τὸ φιλάγαθον, ἔχειν σε κατὰ τῶν ἐμῶν κληρονόμων, τοῦ μανδάτου, ἵνα μὴ

Sabinus

Illud quoq;

Is qui exequitur

ἐγγυήσασθαί τιτίου pro titio spondere

Sabinus

Cassius

Proculiani

Recte

φιλάγαθος benignior

Re integra qd fit?

ἀνάκλησις τε uocatio

διὰ τὸ φιλάγαθ

ἵνα μὴ ἡ ἔνλογο ἄγνοια ζημίαν σοι προσφέρῃ. δῶρα δὲ προβαίνει κατὰ μίμησιν ἐκείνου τοῦ θέματος. δεσπόσατοι δέ εἰσιν ὁ οἰκέτης, ὃς εἰώθει ἐκδανείζειν τὰ δεσποτικὰ χρήματα. ἔστω δὲ δανείζων, σύνοχον μὴν ὁ κτᾶται. πῶς γὰρ οἰκέτης ὤν; ἢ οἰκείῳ δὲ δεσπότῃ, τῷ ἀφ' τοῦ δανείσματος προπορίζει ἀγωγιμόν. ὁ δὲ δανειστὴς μὴν, εἴτε ἢ δεσπότῃ καταβαλὴν ἐλευθεροῦται τοῦ χρέους. κατέβαλε γὰρ ἢ τῷ ἀγωγιμῷ ἔχοντι κατ' αὐτοῦ. εἴτε ἢ οἰκέτῃ, καὶ οὕτως ἀπαλλάττεται τοῦ ἐπιφείλειν. δέδωκε γὰρ ταῦτα γνώμῃ τοῦ δεσπότου. ὁ γὰρ πιστεύσας ἢ οἰκείῳ οἰκέτῃ δανείζειν, αὐτὸς δικεῖ παρρησίαν διδόναι τοῖς δανειζομένοις, τοῦ ἐπ' αὐτὴν τὴν δεσπόσαντα καταβάλλειν. ταῦτα δέ, ἐφ' ὅσον τῆς αὐτῆς ἔχεται ὁ δεσπότης πρὸς τὴν οἰκέτιν διαθέσεως. εἰ γὰρ ἀπρεπῆ τῆς τοιαύτης γνώμης, οὐκ ὀρθῶς οἱ δανειζόμενοι ἐπ' αὐτὴν καταβάλλουσιν. τί δῆτα ὅτι τὴν δεσπόσαντα ἠλευθέρωσεν ὁ δεσπότης, εἶτα κατέβαλεν ἐπ' αὐτὴν ὁ δανειστὴς τὰ χρήματα. ἄρα ἐλευθεροῦται τοῦ χρέους; κατὰ μὴν τὴν ἀκριβείς, οὐκ ὀφείλει ἐλευθεροῦσθαι. ἐπειδὴ ἑτέρῳ κατέβαλεν, ἤπερ ᾧ ἐβούλετο ὁ δεσπότης τῶν χρημάτων. ἐλευθεροῦσας γὰρ αὐτὴν δῆλον ὅτι τῆς τοιαύτης ἀπέσει ἐπ' αὐτοῦ διαθέσεως. ἀλλ' ἐπειδὴ ἄφρον ἐστί, τῷ ἔνλογον ἄγνοιαν, φορεῖν βλαβῶν τοῦ καταβαλόντι, ἤρεσε ἀπαλλάττεσθαι αὐτὴν, διὰ τὴν φύσει δίκαιον τῆς ἀνοχῆς. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τοῦ δεσπόσαντος παρὰ τῷ ἀκριβείᾳ ἡ ἔνλογο ἄγνοια βοηθεῖται, οὕτω καὶ τοῦ μανδάτορος εἰ ἔντεχρα διαλυθέντος τε λυθῇ τοῦ ἐντειλαμένου, κινηθήσεται ἡ μανδάτι, διὰ τὴν αὐτὴν λογισμόν, τοῦτέστι τῷ ἔνλογον ἄγνοιαν. τὸ γινόμενον εἰς ἐμὲ μανδάτην, ἐξουσία μοι πρόσεστι μὴ ὑποδέχεσθαι. ὑποδεχθεὶς δὲ πληρῶν ὀφείλω, ἢ τάχιστα ἀπαγορεύειν. ὥς τε τὴν ἐντειλαμένόν μοι, ἢ δι' ἑαυτοῦ, ἢ δι' ἑτέρου τὸ αὐτὸ πρᾶγμα πληρῶσαι. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀπαγορεύσω ὥς τε ἐν ἀκριβείᾳ τὰ τοῦ πράγματος ἐνεχεσθαι ἀκριβείᾳ καὶ ὑποδέχεσθαι καὶ διδόναι τὸ δὲν ἕτερον ἀζημίως αὐτὸ πληροῦν, κατέχεται τῇ μανδάτι. τί γὰρ ἔμελλον ἀφελεῖν αὐτὴ τοιόνδε τῷ χώραν. ἐβούλετο δὲ τίπτε καὶ αὐτὸς φίλος σοι ὢν ἀφελεῖν. ἐντείλω μοι ὥς τε σοι ἀγορᾶσαι, ἢ ἀνδραποδίσαι, ἢ καὶ ἑτέρόν τι. ἐὰν ὑποδέξωμαι τὸ μανδάτορα, μέχει τοσοῦτο ἀζημίως ἀπαγορεύω, ἄχρις οὗ οὐκ ἀπεδήμησεν ὁ τίπτε, καὶ δυνατὸν αὐτοῦ ἐντείλασθαι πρὸς τῆς αὐτῆς ἀγορασίας. εἰ δὲ συμβῇ αὐτὴν ἀφεδημῆσαι τοιαῦτα ἀπαγορεύσας ἐγὼ, ἔνοχος ἔσομαι τῇ μανδάτι. οὐκ ἔτι γὰρ πληροῦν δι' ἑτέρου δύναται τὸ μανδάτορ ὁ ἐντειλάμενος, ἀποδημήσαντος τοῦ Τιτίου ἤδη. εἰ μέν τι ἔνλογο αἰτία συνεγένετο, ἢ τις οὐ συνεχώρησε με ἀπαγορεῦσαι ἢ βραδέως ἀπαγορεῦσαι, συγγνώμης ἀξιωθήσομαι. τί γὰρ ὅτι δημοσία χρεία ἢ ἑτέρα τις ἀναγκαία πρόφασις οὐ συνεχώρησέ μοι τὸ μανδάτορ ἀποπληρῶσαι. τὸ μανδάτορ καὶ ἐπ' δίεμ γίνεσθαι δύναται. οἷον ἐντέλλομαί σοι μετὰ δύο ἔτη τόδε πρᾶξαι. καὶ ὑπὸ αἴρεσιν, οἷον ἐντέλλομαί σοι σὶ ναῦς ἐξ ἀσίας βέβριτ, τόδε ποιῆσαι.

Dispensator qd. Mar tialis. Dispensatore fallax spo habuit omnia

διαθέσει animo p posito. uolutate

διὰ τὸ φύσει δίκαιον

Mãdatum

ἐν ἀκριβείᾳ

Mãdatum & in diem

ὡς ἐντέλλε

ὡς ἐντέλλει δέ εἰσιν, ὅτι τὸ μανδάτορ, ὀφείλει ἐὰν ἐκτελέσῃ. εἰ μὴ γὰρ τοιοῦτόν ἐστιν, εἰς ἕτερον μεταπίπτει συμβόλαιον. μισθοῦ γὰρ ὁριζόντος, ἀρχεται μίσθωσις εἶναι καὶ ἐκμίσθωσις. γίνεσθαι γὰρ εἰδέναι σε χρή, ἐφ' ὧν θεμάτων δίχα μισθοῦ ἀναχωρούσου σου τί πρῆξαι, ἡ μανδάτι, ἢ γοῦν ἡ δεσπόσαι συνίσταται ἀγωγή, ὧν τούτων τῶν θεμάτων, μισθοῦ παρεντεθέντος μίσθωσις καὶ ἐκμίσθωσις συμβάλλεται. διὸ εἰ κυαφεῖ κυαφέαν, ἢ λευκαντεῖ λευκαντέαν, ἐὰν ἢτα παραδόχης, ἢ ξάντῃ ξαντέαν, ὀυδένος μισθοῦ ὁριζόντος, οὐδὲ ἐπαγγελλόντος, πρόσκα τοῦ κυαφέως, ἢ ξάντου ταῦτα ποιεῖν ἐπαγγελλομένου, ὧν τῇ τούτων ἀναλήψει ἡ μανδάτι ἁρμόσει ἀγωγή.

In summa

Regula aduerte

DE OBLIGATIONIBVS QVAE QVASI EX CONTRACTV NASCVNTVR Tit. XXVIII

Ἰπόντου δῶν πρὸς τῶν ἔνοχον, τῶν ἀφ' κοντράκτου τῶν γένεσιν ἐχουσῶν, εἴωμεν λοιπὸν πρὸς τῶν ἔνοχον, αἱ πνοὺ ὁ κυρίως ἀφ' τῶν συμβολαίων κατέχονται, ἀλλ' ἐπειδὴ δι' ἁμαρτήματος ὁ κ ἔχουσιν ὑπόσασιν, ὥσπερεὶ ἀφ' συμβολαίου πίκτεσθαι δοκοῦσιν. ἐάν τις νίνω, ἀπόντος μου τὰ ἐμὰ δι' οἰκήσει πράγματα, ἐκατόρωθεν μεταξὺ ἡμῶν πίκρυται ἀγωγαί. καὶ ἐμοὶ μὴν ἢ δι' δεσπότῃ τῶν πραγμάτων δίδοται ἀγωγὴ ἡ δρείκτα νεγοτιόρουμ γεσόρουμ. ἢ δὲ δοικήσαντι, ἡ κοντραρία. τούτας δὲ ὁ κ ἐκ τινος συμβολαίου κυρίως πίκτεσθαι φανερόν ἐστι. τότε γὰρ πίκρυται, ἡνίκα τὶς δίχα μανδάτου τῇ τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων δοικήσει ἑαυτὸν προσήγαγεν. δι' ἣς αἰτίας οἱ τῶν δοικηθέντων πραγμάτων δεσπόται, καὶ ἄγνοοῦντες κατέχονται. καί τι ἀφ' συμβολαίου, ὁ δεῖς ἀγνοῶν κατέχεται. ἔστω δὲ σύνεγκόπτα διὰ τὸ χρήσιμον τῶν ἀφλιμπανομένων. οἱ τινὸς ἀφυδία καὶ ἀπουδαία καταχεθέντος ἀφδιημία, ὁ δωηθέντος τινὶ τῶν οἰκείων πραγμάτων τῶν δοίκησιν ἐντείλασθαι, ἀπεδήμησεν. τὸ δὲ χρήσιμον ἐστὶν ἐν τόπῳ, δηλονότι ταῖς ἀγωγαῖς, τῇ τε δρείκτα καὶ τῇ κοντραρίᾳ, ἵνα μὴ ἀπρεπόντα καταλειφθῇ τὰ πράγματα. οὐκ ἂν γάρ τις τούτων ἐφρόντισεν, εἴ γε μή τινὰ ἔχεν ἀγωγῶν, ἐφ' οἷς ἐδαπάνησε πρὸς τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων δοίκησιν. ὥσπερ δὲ ὁ χρήσιμος δοικήσας τὰ ἀλλότρια πράγματα, ἔνοχον ἔχει τὸν τούτων δεσπότου ἐφ' οἷς ἐδαπάνησεν, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, αὐτὸς ὁ δοικητὴς κρατεῖται, ὥς τε τῆς δοικήσεως λόγον ὑποσχεῖν, ἀπαιτούμενος τῶν ἀκριβεστάτων καὶ ὑποβαλλουσαν ἐπιμέλειαν τοῖς πράγμασι παρασχεῖν. οὐδὲ γὰρ ἀρκεῖ αὐτοῦ πρὸς τὸ μὴ κατασχεθῆναι τῇ νεγοτιόρουμ γεσόρουμ, τὸ τοιαύτῃ ἐπιμέλειαν ἐπιδείξασθαι πρὸς τῶν ἀλλοτρίαν οὐσίαν, ὅιαν εἰώθει ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ποιεῖσθαι πράγμασι.

Igitur

ἀπολιμπανομένων abſentiũ

μόνον

μόνον μή τι, εἰ γε ἕτερος ὠμελέσθη ἐπωφελέσθαι ἔμελλε διοικεῖν τὰ πράγματα. τότε γὰρ, ὅ πρὸς τῶν αὐτῶν τοῦ διοικητοῦ, ἀλλὰ πρὸς τῶν ἑτέρων ὠμέλειαν τὰς τῆς διοικήσεως κρίνεται. καὶ ἐπίτροπε δὲ τῇ τοιαύτῃ κατεχόμενοι ἀγωγῇ, ὃν ἀφ' κοντράκτου κυρίως γνόχοι γίνεσθαι νοοῦνται. πρῖον γὰρ συναλλάγμα μεταξὺ ὠμιτρόπου καὶ πουπίλλου συναλλάττεται. καὶ μαλλίσα γ' ὦ ἴνφανς ὄστιν ὁ πούπιλλος. ἀλλ' ἐπειδὴ ὄκ ἔξ ἁμαρτήματος γίνεται ὠδε κατέχονται οἱ ἐπίτροποι· πρῖον γὰρ ἁμάρτημα ἡ ὠμιτροπή, ἥτις ὠδὶ πλουσία τῶν πουπίλλων ὠμυνόκται· ὥστε νεὶ ἀφ' συναλλάγματος κατέχεσθαι δυνοῦσι. καὶ τοῦδε δὲ ἔξ ἑκατόρου πλουρὸ τίκτονται ἀγωγαί. ὁ μόνον γὰρ ὁ πούπιλλος ὑπὲρ ἐπιτρόπου γνόχον ἕξει τῇ τουτέλαι ἀγωγῇ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ γναντίου ὅτι ὁ ὠμιτρόπος γίνεται γνόχος τῇ κοντραρία τουτέλαι. εἴτε τὶ ἐδαπάνησεν εἰς τὼ τοῦ πουπίλλου πόρουσίαν, ἥ ὅσον αὐτοῦ γέγονεν γνόχος, ἢ οἰκεῖον πρᾶγμα ὁ ἐπίτροπος δανεισῇ πουπιλλαρίῳ ἐνεχυρίασεν. ὥστε ὁ κοναστὶ κοντράκτου ὡσαύτως ἀνάγεται ἐὰν μεταξὺ τινῶν εἴη πρᾶγμα κοινωνίας ἐκτός. οἷον ἐπειδὴ ἅμα δύο τισὶ ὁ αὐτὸ ἐλληγατούθη πρᾶγμα, ἢ ἐδωρήθη. καὶ ἐνταῦθα ἕτερος ὠδὶ ἑτέρῳ κατέχεται, ὠδὶ κομμοῦνι δίβιδουῶδω δικασηρίῳ, ἐπειδὴ μόνος παρὰ τοῦ ἐντεῦθεν ἔλαβεν. ἢ κινεῖ τὶς, οἷα νεκεσσαρία δαπανήματα περὶ κοινὸν πρᾶγμα. ὁ δὲ γὰρ αὕτη ἡ ἀγωγὴ κυρίως ἐκ συναλλάγματος καταλέγεται δυνεῖ. πρῖον γὰρ μεταξὺ ἀλλήλων συνέβη τὸ συναλλάγμα. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κακουργήματος χάριν κατέχεται ὁ ἕτερος, κοναστὶ κοντράκτου ἐν ὅδε δυνεῖ. ὁ αὐτό ὅστιν, εἰ καί τινος ἐὼν συγκληρονόμοι, εἶτα ἕτερος κῇ τοῦ ἕτερος κινεῖ ὁ φαμίλιαι ἐρκισκουῶδαι δικασήριον, ἐκ τῶν εἰρημένων ὠδὶ ὠδὶ κομμοῦνι δίβιδουῶδω αἰτιῶν. εἰ δὲ καί τις τελευτῶν, γνησίστεταί με κληρονόμον, ληγατούσει δὲ παρ' ἐμοῦ πρᾶγμα ἀλλότριον, κατέχεται ἐγὼ ὠδὶ ληγαταρίῳ, ἕνεκα τοῦ καταλειφθέντος τῇ ἔξ τεσαμέντου. αὕτη δὲ ἡ ἔξ τεσαμέντου, ὄκ ἀφ' συναλλάγματος ἐγείρεται. πρός τίνα γὰρ δυνεῖ συναλλάγματα περιεῖναι ὁ ληγαταρίος; ὅτε πρὸς ὑμῶν τεσταντωρα, ὁπότε ἀγνοοῦντος τοῦ ληγαταρίου, ὅδε καταλιμπάνει ὁ δραβέμενος. ὅτε πρὸς ὑμῶν κληρονόμον, ὁπότε καὶ ἄκοντος αὐτοῦ ὑμῶν ἀγάρμ καταλιμπάνεται. ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ κακούργημα ὑπὸ πλαχθέν, ἀφ' κοναστὶ κοντράκτου γνόχος δυνεῖ γίνεσθαι ὁ δυστύχης. ὁμοίως ἐὰν τὶς κῇ πλαίνιν ὑπὲρ μὴ ἐποφειλόμενόν μοι καταβάλῃ μοι, ὡς ἀφ' κοντράκτου γνέχεσθαι δυνῶ. ὠδὶ ὑποῦρμ γὰρ ἀφ' συναλλάγματος κυρίως ὁ γίνομαι γνόχος, ὅτι εἰ τὶς ἄκειβεσόρῳ πρόχειρος λογισμῷ, μᾶλλον ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῆς πολαβῶσιν, ἀφ' δραλύσεως ὑποστυομένου ὀφλήματος, ὁ μὲν ἐκ συσάσεως γνόχος εἰμί. ὁ γὰρ δραβέσει καταβαλόντος ὑπὲρ χρέος δίδοῦς, ὠδὶ τοῦτο δίδωσιν, ὥς τε τῶν νομιζομένων ὑπεῖναι ἀγωγῶν, τῇ καταβολῇ δραλύειν, ἥπερ συνισᾶν. ἀλλ' ὅμως ὁ λαβὼν γνόχος γίνεται, ὠδὶ ἰνδεβίτῳ κοντικτίῳ, ὥσπερ ὁ δανεισάμενος. ὄκ ὠδὶ πάσης δὲ δόσεως ὠδὶ κῇ πλαίνιν κατα

Tutores

Tutelæ actio

Contraria tutelæ actio

Cõmun diuidũdo iudicii

familiæ herciscundæ iudicii

Hæres

Ex testamento actio

Item

Diafeos. animo proposito

Ex qbusdã

Conductionis indebiti actio

καταβαλόντι δίδοται τοῦ ἐξεπετιτούειν ἄδεια. κεκανόνισται γὰρ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἐξ ὧν αἰτιῶν ἐξ ἀφυήσεως τὸ τῇ ἀληθείᾳ ἐποφειλόμενον δίπλασιάζεται, ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν, τὸ ἰνδεβίτως καταβληθέν, οὐκ ὠδὶ ἔχεται ἐξεπετιτίωνα. οἷον ὡς ὠδὶ τοῦ ἀκουϊλίου. ἐὰν γάρ τις ζημιώσῃ με, ἔχω κατ' αὐτοῦ τὸν ἀκουίλιον. εἰ δὲ ἀπαιτούμενος βραδυπεύσαί μοι τῶν ζημίαν, ἀφυήσεται τὸ ἐποφείλειν, ἔτα ἐλεγχθῇ, δίπλασιον καταβαλεῖ. εἰ μέν τοι μὴ ζημιώσας, ὑποστούσας δὲ αὐτὸν ἐζημιωκέναι με, ἰνδεβίτως καταβάλῃ, οὐ ἐξεπετιτούει τὸ δοθέν. τὸ αὐτὸ ἔφασκον οἱ παλαιοί, καὶ ὠδὶ τούτων τῶν ληγάτων χώραν ἔχειν, ἅ τινα κόρτως κατὰ δαμνατίωνα κατελιμπάνετο ὅτιν δήποτε προσώπῳ. κόρτον δὲ ληγάτον ὄστιν, ἐὰν εἴπω καταδικάζω σε ὦ κληρονόμε δοῦναι ὠδὶ δὲ ἑκατὸν νομίσματα. εἰ γὰρ εἴπω καταδικάζω σε δοῦναι τὰ ἐν τῇ κιβωτῷ, ἐπειδὴ οὐκ ὄστι πρόδηλος ἡ ποσότης, ἄκυρον τὸ ληγάτον. ὠδὶ τῶν κόρτων τοίνυν κατὰ δαμνατίωνα ληγατουμένων, ἀφυησαμένου τὸ ἐποφειλόμενον ὁ κληρονόμος ἔτα ἐλεγχθεὶς, τὸ δίπλασιον κατέβαλεν. εἰ δὲ καὶ μὴ ἐποφείλων σοι, ἴσως δὲ ὡς ἐποφείλων πλανηθεὶς δέδωκεν, οὐκ ἠδύνατο ἐξεπετιτούειν. ἡ δὲ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διάταξις, ὁπότε μίαν φύσιν ὥρισε ληγάτοις τε καὶ φιδεικομμίσσοις, τῶν ἐξ ἀφυήσεως δίπλασίονα οὐ μόνον ὠδὶ ληγάτων, ἀλλὰ καὶ ὠδὶ φιδεικομμίσσων ἐπεκτείνεσθαι βούλεται. ἀλλ' οὐκ ὠδὶ πάντος ληγάτου, ἀλλ' ὠδὶ μόνων τῶν ληγάτων καὶ φιδεικομμίσσων, ἅτινα τοῖς ἱερωτάτοις ἐκκλησίαις, ἢ λοιποῖς σεβασμίοις τόποις καταλιμπάνεται, οὓς ἢ θρησκείας ἢ εὐσεβείας σκόπῳ τιμῶμεν. εἰ δὲ μηδενὸς καταβληθέντος ληγάτου ἢ φιδεικομμίσσου σεβασμίου τόπου, νομίζων ἐγὼ καταλελῆφθαί καταβάλλω, ἄγει ἡ ἐξεπετιτίων, δίκα τὸν ἐποφείλοντα τὰ τοιαῦτα τὸν κληρονόμον, ἔτα ἀφυησάμενον τῇ τοῦ διπλασίου ὑποπίστειν καταβολῇ.

PER QVAS PERSONAS NOBIS OBLIGATIO ACQVIRITVR — Titulus XXVIII

ΠΕρὶ ἡμῶν τῶν γνόχων, τῶν ἀφ' κοντράκτου, ἢ κοναστὶ κοντράκτου φυομένων. νῦν ὀφείλομεν εἰπεῖν, ὅτι πόρ ἔντι αἱ γνόχαι, προσγίνονται ἡμῖν, ὁ μόνον δίκα ἡμῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων τῶν προσώπων, ἅ τινα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐξουσίᾳ ὄστιν. οἷον δίκα τῶν ἡμετέρων οἰκετῶν, ἢ σούων, ἢ ὑποζυγίων. ἀλλὰ τὰ μὲν δίκα τῶν ἡμετέρων οἰκετῶν ἡμῖν προσορίζομενα, πάντα ἡμετέρα γίνονται. τὰ δὲ δίκα τῶν οἰκείων παίδων ὑποζυγίων δίκα τῆς γνόχης προσορίζομενα, ταῦτα διαιρεῖται, κατὰ μίμησιν τῆς τῶν πραγμάτων διυπερτείας τε καὶ χρήσεως, ἣν διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως

διέκεινε

Regulá nota

Aquilia lex

Certú legatú quod fit

δίπλασίων. duplicatio

σεβασμίοις τόποις

θρησκεία

∴ ff. καταλελείφθαι

m. ff. καταλελεῖφθαι

διήκρινε. ἵνα ὅπερ ἐκ τῆς ἀγωγῆς κέρδος προσγένηται, τοῦτο ἡ μὲν χρῆσις εἴη παρὰ τοῦ πατρί. ἡ δὲ δεσπότεια φυλαττέσθω τοῦ παιδί. τὸ πατρὸς δηλαδὴ κινοῦντος τὴν ἀγωγὴν, κατὰ τὴν τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ καὶ θείας διαταξέως διαίρεσιν. καὶ ἐλεύθερα δὲ πρόσωπα, καὶ ἄλλοτριοι οἰκέται οὓς βουλόμεθα προσορίζειν ἡμῖν ἀνοχάς. ἀλλ' ἐκ δύο μόνον αἰτιῶν. τουτέστιν ἐάν τι ἔχωσιν ἀφ' ὁποίας σούς, ἢ ἀφ' ἧς ἐνόσρα. ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνου τοῦ οἰκέτου, ἐφ' ᾧ οὐσούφρουκτον, ἢ ὄνσομ ἔχομεν, ὁμοίως ἐκ δύο τῶν αὐτῶν αἰτιῶν γίνεται ἡμῖν προσορισμός. ἀλλ' ἔξωθεν δεῖ σε εἰδέναι, ὅτι τὰ ἀφ' ὁποίας τοῦ οἰκέτου, ἐφ' ᾧ τὸν ὄνσομ ἔχομεν, οὐ προσορίζεταί μοι, εἰ μὴ ἄρα αὐτὸς ὁ οἰκέτης ἔτυχεν ἑαυτὸν μιαθώσας. ὁ ἐπίκοινος οἰκέτης, pro dominica parte, τουτέστι καθ' ὅσον μέρος ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου τῶν δεσποτῶν δεσπόζεται, προσορίζει τοῖς δεσπόταις. ἐκείνου δήλου ὄντος, ὡς εἰ ἑνὶ τῶν δεσποτῶν ὀνομάσι μόνῳ ἐπερωτήσει, δίομ δώσεις πτίῳ τοῦ ἐμῷ δεσπότῃ, αὐτοῦ μόνῳ προσορίζει. ὥσπερ εἰ καὶ ἐπ' ὀνόματος αὐτοῦ μόνου πτίου ἔλαβέ τι, κατὰ τρασπίονα. εἰ δὲ καὶ κελεύσει ἑνὸς τῶν δεσποτῶν ἐπερωτήσει ὁ οἰκέτης, ὀνόματος μὴ μνησθεὶς ἐν τῇ ἐπερωτήσει, πολλὴ μὲν ἐκινεῖν παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἀμφιβολία περὶ τούτου. ὅμως δὲ δεκεύσιν γέγονε τοῦ θειοτάτου ἡμῶν βασιλέως, ἡ λέγουσα, ἐκείνῳ μόνῳ προσορίζεσθαι τοῦ κελεύσαντι. ὥσπερ καὶ αἄνω εἴρηται. διὰ τὸ ἰσοδυναμεῖν τῇ μνήμῃ τοῦ ὀνόματος τῶν κέλευσιν.

Item per liberos

Cõmunẽ

Iussus domini æquiperat nominatione domini

QVIBVS MODIS OBLIGATIO TOLLITVR

Titulus XXIX

Ἰέντες τὰς συσάσεις τῶν ἀνοχῶν, εἰώθαμεν αὐτῶν καὶ τὰς λύσεις. τὸ γὰρ τρόπῳ τινὶ συνιστάμενον, ὅσον καὶ τρόπῳ τινὶ διαλύεται. ἀναιρεῖται κατὰ πρώτην ταξιν πᾶσα ἀνοχὴ τῇ σολουτίονι, τουτέστι τῇ καταβολῇ. ἵνα καὶ αὐτὸ τὸ ἐπιφειλόμενον καταβληθῇ. οἷον νομισμάτων ἐπιφειλομένων, εἰ νομίσματα καταβληθῇ. εἰ δὲ αὐτὶ νομισμάτων σῖτος, ἢ καὶ ἕτερόν τι, ἢ καὶ τὸ ἀναντίον καταβλήθη, σημανεῖ δὲ τοῦ κρεδίτωρος τοῦτο γέγονε, καὶ οὕτως ἀπαλλάττεται τοῦ χρέους ὁ δεβίτωρ. οὐ διαφερόμεθα δὲ τίς ἐστιν ὁ καταβαλών, πότερον αὐτὸς ὁ ἐπιφείλων, ἢ ἕτερος ὑπὲρ αὐτοῦ. ἐλευθεροῦται γὰρ ὁ δεβίτωρ, καὶ ἑτέρου καταβαλλοντος, εἴτε εἰδότος, εἴτε ἀγνοοῦντος, ἢ καὶ ἄκοντος γέγονεν ἡ καταβολή. τοῦ δὲ ξένου καταβαλόντος, καὶ οἱ γεγονότες ὑπὲρ αὐτοῦ ἀνοχοι ἐλευθεροῦνται. τουτέστιν ἐγγυηταὶ, καὶ μανδατάτορες. εἰ δὲ ἐγγυητὴς καταβαλὴ, ἐλευθεροῖ τὸν πρωτότυπον, ἀπαλλάττει δὲ καὶ ἑαυτὸν τῆς ἀνοχῆς. καὶ ἀκκεπτιλατιὼν δὲ διαλύει τὴν ἀνοχήν. ἀκκεπτιλατιὼν δὲ ἐστιν ὡς ἐν ὅρῳ, εἰκονικὴ καταβολὴ, ῥήμασι τετελεσμένοις γινομένη. τὸ γὰρ ἐκ τῆς βέβαιος ἀνοχῆς ἐπιφειλόμενόν μοι, τοῦτο εἰ βουληθῶ σοι συγχωρῆσαι, δύνατο

Quod modo aliquo cõpositum est, eodem modo resoluitur

Acceptilatio qd ?

Item per acceptilationem

δύναται οὕτως γίνεσθαι συγχώρησις, ἐὰν ἀπαλλάχωμαι τοῦ σοῦ δεβίτωρος τοῦτα λέγοντος τὰ ῥήματα, Quod ego tibi promisi, habes ne acceptum? κἀγὼ δὲ ἀκκεπτιλατιὼν, Habeo. τουτέστιν ὅπερ ἐγώ σοι ὡμολόγησε ἔχεις ληφθέν; καὶ ἀκκεπτιλατιὼν ὁ κρεδίτωρ, ἔχω. ἀλλὰ καὶ ἑλλιωσὶ δύναται γίνεσθαι ἀκκεπτιλατιών. μόνον εἰ οὕτως γίνεται ὥσπερ εἴωθε γίνεσθαι καὶ ῥωμαϊσί. ἔχεις λαβὼν δηνάρια τόσα; ἔχω λαβών. ἡ δὲ ἀκκεπτιλατιὼν καθὰ εἴρηται, μόνον διαλύει τὴν βέβαιος ἀνοχήν. οὐ μὴν τὰς λοιπάς. οἷον τὴν ῥῆ, ἢ λίτιδις, ἢ κουσίσο. ἀκόλουθον γὰρ ἀνομίαν εἶναι, τὴν ῥήμασι σωισαμένην ἀνοχὴν, ἑτέροις δύνασθαι ῥήμασι συγκαταλύεσθαι. εἰ δὲ ἑτέρωθεν ἔστί μοι τὶς ἀνοχὸς, οἷον ἀπὸ τῆς ῥῆ, λίτιδις, ἢ κουσίσο, ἢ ἀπὸ τῆς negotiorum gestorum, ἢ ex testamento, βουληθῶ δέ σοι τοῦτο συγχωρῆσαι τὸ χρέος, δύναμαί σε ἐπερωτᾶν οὕτως. ὁμολογεῖς δεδόναι μοι ὅπερ ἐποφείλεις ἐκ τῆς δε τῆς ἀγωγῆς. καὶ σοῦ εἰπόντος ὁμολογῶ, ἡ μὲν πρότερα ἀνῄρηται ἀγωγή. πίκτεται δὲ ἡ βέβαιος, καὶ λοιπὸν συσάσης τὴς βέβαιος, ἀκολούθως ἡ ἀκκεπτιλατιὼν ἐπάγεται καὶ ἐν ἐκείνῳ μέν ἐστι διαφορὰ σολουτίονος, καὶ ἀκκεπτιλατίονος. ὅτι ἡ μὲν σολουτιὼν, πᾶσαν διαλύει ἀνοχήν. ἡ δὲ ἀκκεπτιλατιὼν τὴν βέβαιος. ἐν ἐκείνῳ δέ ἐστιν ἐν αὐτοῖς κοινωνία, ὅτι ὥσπερ μέρος χρέους καταβληθέν, ἐν μέρει διαλύει τὴν ἀγωγὴν, οὕτω καὶ εἰς μέρος δύναται γίνεσθαι ἡ ἀκκεπτιλατιών. ἐπεὶ δὲ εἰρήκαμεν τὸν ἑτέρωθεν ἐποφείλοντα, ἐπερωτηθέντα, καὶ γνόμενον ἀνοχὸν τῇ βέβαιος, δύνασθαι τότε διὰ τῆς ἀκκεπτιλατίονος ἐλευθεροῦσθαι· ἀναγκαῖον εἰπεῖν περὶ τῆς ἀκκεπτιλατίονος, καὶ τῆς ἀκουϊλιανῆς ἐπερωτήσεως. ἥ τις ἐπερώτησις ὠλίον πᾶσαν ἀνοχὴν, εἰς ἑαυτὴν δύναται καταγειν, καὶ διὰ τῆς ἀκκεπτιλατίονος ἀναιρεῖν. ἡ γὰρ ἀκουϊλιανὴ ἐπερώτησις, πᾶσαν ἀνοβαστάζουσαν ἀνοχὴν. ὑπὸ δὲ γαλλου ἀκουϊλίου τοῦ νομικοῦ, οὕτω σύγκειται. εἴπε μοι ἀφ' ὅιας δήποτε αἰτίας δοῦναι, ἢ τὶ πρῆσαί σε χρὴ, ἢ ἐχρεῖν, ἢ πόρρω, ἢ ἐν δίεμ. καὶ ὧν πραγμάτων χαίρειν ἐμοὶ κατὰ σοῦ ἀγωγὴ ἢ ἐν ῥῆμ, ἢ πρόσοναλία ἐστὶν, ἢ ἔσαι. καὶ ὅπερ ἂν σὺ ἐμὸν ἔχεις ἢ κρατεῖς, ἢ νέμῃ. διαφορὰ γὰρ τοῦ κρατεῖν, καὶ τοῦ νέμεσθαι αὕτη. ὅτι κρατεῖν ἐστι φυσικῶς κατέχειν, νέμεσθαι δὲ τὸ τυχὴ δεσπόζοντος κατέχειν. ἢ ἀνεμήθης, ἢ δόλον ἐποιήσας ὅπως μὴ νεμηθῇς. τυχὸν γὰρ κληρονομίαν εἰσελθοῦσαν εἰς ἐμὲ, ὑπὸ τῶν ἑαυτοῦ ἐποιήσω κατοχόν. εἶτα τινὰ τῶν πραγμάτων ἀνεμήθης. κατασχεθήσῃ γὰρ, καὶ ἐφ' οἷς κατὰ δόλον οὐκ ἀνεμήθης. ὅσον ἂν ἐστὶν ἕν ἕκαστον τούτων τῶν πραγμάτων, τοσαῦτα χρήματα δώσειν. ἐπερώτησε μὲν ἄυλος ἀγέρι. ὡμολόγησε δὲ νουμέριος νεγίδιος. εἶτα μετὰ τὸ γενέσθαι τὴν τοιαύτην ἐπερώτησιν, καὶ πάντα ἀνεχθῆναι εἰς τὴν βέβαιος, τότε ὁ νουμέριος νεγίδιος, διὰ τῆς ἀκουϊλιανῆς ἐκ τοῦ ἀναντίου ἐπερώτησε ἄυλον ἀγέριον. ὅτι εἴπε σοι κατὰ τὴν σήμερον ἡμέραν, ἐγὼ ὁ νουμέριος νεγίδιος, διὰ τῆς ἀκουϊλιανῆς ἐπερωτήσεως ὡμολόγησε

Acceptilatio obligationé uerborũ tantũ tollit nõ & reliquas

Acceptilatio → a D
Solutio

Gallus Agli?

Aglima interrogatio

κρατεῖν → a D
νέμεσθαι

κρατεῖν
νέμεσθαι → a D

γνοστε, ὅσον ὅλον ἔχεις λαβών. ἀφικνεῖται αὖλος ἀγκύλος, ἔχω λαβών, ἢ καὶ λαφθεὶς ἀπῳνεγκαμεῖν. καὶ ἰδοὺ διὰ μὲν τῶν πρώτων ῥημάτων, σωίσει ἡ βόρβις, ἢ διὰ τῆς ἀκουϊλιανῆς, πᾶσαν αἰτίαν προτιθεμένη νοβατοῦσιν. διὰ δὲ τῶν δευτέρων ἐτέχθη ἀκκεπτιλατίων, τῶν ἀκουϊλιανῶν ἐπερώτησιν διαλύουσα. αὕτη γίνεται ὅτι, ἡ παρὰ τοῦ πλήθει λεγομένη ἀκουϊλιανὴ διαλυσις. καὶ νοβατιῶν εἰώθειν ἀναιρεῖν τὰς ἀγωγάς. ἐὰν γὰρ ὁ παρὰ σοῦ ἐποφειλόμενος, ἐπερωτήσω ἐγὼ τίνος, παρεγενεθείς τοῦ καινοῦ προσώπου, καινὴ πίπτεται γνώμη, καὶ ἀναιρεῖται ἡ προτέρα, εἰς τῶν δευτέραν μετατεθεῖσα. καὶ ὡσ̄ τοῦ τοῦτο ἔχει, ὅτι εἰ καὶ συμβῇ τῶν ἐπερώτησιν ἄχρηστον εἶναι, ἀναιρεῖται μὲν ἡ προτέρα. ἡ δὲ δευτέρα ὑποδύθωσον ὁ πρεῖ κατὰ τὸν νόμον τὸν ἐπερωτηθέντα. οἷον ἐχρεώστει μοι τίτος, ἐπερώτησα πότιλλον σίνε τοτόρις ἀνκρειτάτε. ἐν τούτῳ τοῦ θέματι ἀπόλλυταί μοι ὁ χρέος. καὶ γὰρ ὁ τίτος ὑπὸ νοβατίου ἐλυθρεύεται. καὶ ὁ πρότιλλος ὁ γίνεταί μοι γνώχος, οἷα δίχα πιστρόπου ἐπερωτηθείς. ὁκ ἔτι γὰρ αὐτό ἐστιν, ἐὰν οἰκέτιν τὶς ἐπερωτήσῃ τὸν ἑτέρου χρέος. καὶ γὰρ τιμηκαύτα ἡ προτέρα γνώχη μένει ἀσάλευτος ὡσ̄ χήματος, ὡσανεὶ μηδὲ μᾶς μετὰ ταῦτα γνωμένης ἐπερωτήσεως. καὶ μή τις λεγέτω, ὅτι ὁ οἰκέτης φυσικῶς ἐπερωτηθείς, γνώχος γίνετ. ἀμέλει, καὶ οἱ δεθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐγγυηταὶ, καὶ φύσει καὶ νόμῳ ἐνέχονται. ἡ δὲ φυσικὴ γνώχη νοβατίονα πρεῖν δύνατα. ἀλλὰ δεῖ πρὸς ὅσον λέγειν, ὅτι πρεῖ νοβατίονα, ὁ μόνον τὸ πίπτεσθαι φυσικῶν γνώχων, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶναι πρόσωπον. ἀπρόσωπος δὲ παρὰ τοῖς νόμοις ὁ δοῦλος. καὶ ταῦτα μὲν ἵνα εἰς ἕτερον πρόσωπον πρεύμεθα τῶν νοβατίονα, τουτέστιν ἵνα πεῖμα πρόχρεωσοῦτό μοι, ἦλθε σεκοῦνδος ὑπὸ αὐτοῦ ἐπερωτώμενος εἰ δέ γε τὸν ἐπφείλοντά μοι ἐπερωτήσω, ἐκτοῦμεν εἰ γίνεται νοβατιῶν. καὶ ἵνα εἰδῶ σοι ἐξωθεν τελειότερον, εἰ μὲν γνώχος ὑπὸ χρεοῦ μοι, ἀφ' τῆς ἑῇ, ἢ λίτιτόρις, ἢ κουσέσο, ἢ ἀφ' τῶν ἀγωγῶν, τῶν ἀφ' κουσῶν κουτρεκτοῦ ἀναφυομένων, ἀμαλχὼς ἐγίνετο νοβατιῶν. εἰ δὲ πάλαι γνώχος ἤδη τῇ βόρβις, εἰ νῦν ἐπερωτῶ, τότε γίνεται νοβατιῶν, ἵνίκα τὶ καινότερον παρὰ τῶν προτέραν ἐπερώτησιν ἐμφέρεται τῇ δευτέρᾳ ἐπερωτήσει. τυχὸν γὰρ αἵρεσις, ἢ ἡμέρα, ἢ ἐγγυητὴς προσίθεται, ἢ ὑφαιρεῖται, ἢ καὶ πρόσωπος προσίθεται. εἰ γὰρ ὑφηρέθη, ἐπειδὴ ἡ προτέρα ἐπερώτησις ἐν δέκα νομίσματα, ἡ δὲ δευτέρα πέντε, ὃ γίνεται νοβατιῶν. ἐπειδὴ τοῖς δέκα, τὰ πέντε πωλεῖται. καὶ ὃ δεῖν ἔχει καινότερον ἡ δευτέρα. τὸ δὲ εἰρημένον περὶ τῆς προθέσεως τῆς αἱρέσεως, ὅτι πρεῖ νοβατίονα, οὕτω χρὴ νοεῖν. ὡς τε τότε γίνεσθαι νοβατίονα, ἐν ᾧ ἐξῆλθεν ἡ αἵρεσις. εἰ γὰρ ἠτόνησε, μένει ἡ προτέρα γνώχη. ἄρτιον γάρ ὅτι λέγειν τῶν ἰσχυροτέραν γνώχων, λέγω δὴ τῶν πέραν, ὑπὸ τῆς σαθρᾶς ἀναιρεῖσθαι. σαθρὰν δὲ καλοῦμεν τῶν αἱρετικῶν, ἕως ὃ τὰ τῆς αἱρέσεως ἤρτηται. ἀλλ' ἐπειδὴ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὡμολόγηται, τότε γίνεσθαι νοβατίονα, ἵνίκα nouandi animo, τουτέστι ἀνανεοῦντος ψυχῇ, εἰς τῶν δευτέραν παρε

Naturalis obligatio si adsit persona facit innouationẽ

ἐξωθεν τελειότερον

ἀνανεοῦν

ἵνα μὲν ὅπω σοι ἐξωθεν τελειότερον

Praeterea

παρεγίνετο ἐπερώτησιν. ὅσον δὲ ἐπὶ τῶν ἐν ἀμφιβολίᾳ, πότε νοβαίνει αἴνιμο, ὡσ̄ πόλιν ὁρῶσιν οἱ σωαλλάτρεντοι, καὶ πολλά τε πολέμοις ἔτοραι τοῦ ἑτέρου ἐν τέρις εἰσίγουν τοῖς θέμασι· διὰ ὅσον πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἀναιρεῖται γέγονε διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἢ τις φανερῶς ὥρισε, τότε μόνον γίνεσθαι νοβατίονα, ἡνίκα ὅσον αὐτὸ μεταξὺ τῶν σωαλλαπόντων σωεφωνήθη, ὅτι διὰ νοβατίονα τῆς προτέρας γνώχης ὡσ̄ τῶν παρεῖσαν ἦλθον ἐπερώτησιν. τοῦτο δὲ μὴ γινομένου, καὶ ἡ προτέρα μένει γνώχη ὡς χήματος, καὶ ἡ δευτέρα προσίθεται, καὶ ὁ χρέος λοιπὸν ἐξ ἑκατέρας αἰτίας γνώχος ἔσται μοι, καθὰ διώρισται τῇ αὐτῇ θείᾳ διαταξει. ταῦτα δὲ ἔξεστι τελειότερον τῶν εἰρημένων ἀναγνοῦντα διάταξιν μαθεῖν. πρὸς τοῖς εἰρημένοις, τὰ ἀφ' τῆς κουσέσο ἐγειρόμενα σωαλλάγματα, τῇ γνώμῃ διαλύεται βελήσει. εἰ γὰρ ἐγὼ πρὸς τίτον διελέχθην περὶ πράσεως πραγμάτων, ὥς τε αὐτὸν ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ τόνδε τὸν ἀγρὸν ἑκατὸν νομισμάτων· εἶτα re nondum sequuta, τουτέστι μήτε τιμήματος καταβληθέντος, μήτε τοῦ ἀγροῦ τρα δοθέντος, ἀρέσει μεταξὺ τῶν δύο μερῶν ὥς τε ἀναχωρεῖσαι ἀφ' τῆς ἀγορασίας καὶ τῆς πράσεως, ἀμοιβαδὸν ἐλυθερούμαι. ὡς μήτε τὸν μὲν πρᾶτιν τῶν δὲ βούδιν κατὰ τοῦ ἀγορασοῦ, μήτε τὸν μὲν ἀγορασὴν τῶν δὲ ἔμπορον ἔχειν τοῦ πράτου. ὅσον δὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον, re nondum sequuta, τουτέστι πράγματος μὴ πληρωθέντος ὑπὸ ἀναχωρεῖν. τὸ αὐτὸ φαμὲν, καὶ ὡσ̄ τῆς λοιπῆς, καὶ πάντων τῶν σωαλλαγμάτων ἅ τινα ὑπὸ τῶν κουσέσο γνώχων ἀναγεται.

Hoc amplius

Re nondũ sequuta qd fit.

Τοῦ τρίτης ἐνσιτουτίωνος τέλος

INSTITVTIONVM

LIBER QVARTVS

DE OBLIGATIONIBVS QVAE EX DELICTO NASCVNTVR

Titulus I

ΕΝ ΤΩ ΓΡΟΛΑΒΟΝΤΙ βιβλίῳ διδῴκη θομεν περὶ τῶν γνοχῶν τε καὶ ἀγωγῶν, αἵ τινες ἀφ' κοντρακτου πίκρυνται. ἀκολουθόν ἐστιν εἰπεῖν καὶ περὶ τῶν ἀφ' ἁμαρτήματος ἐγειρομένων γνοχῶν. καὶ γὰρ ἀρχόμενοι τοῦ περὶ γνοχῶν λόγου, εἰρήκαμεν ἢ ἀφ' συναλλαγμάτων, ἢ ἀφ' ἁμαρτημάτων ταύτας ἐγείρεσθαι. ἀλλ' αἱ μὲν ἀφ' κοντράκτου φυόμεναι γνοχαὶ, εἰς τέσσαρα διήρηνται γένη. ἢ γὰρ βόρβις, λίθορις, κονσέσο. ἅνται δὲ εἰς ἓν πορίσαντι γῆν. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ, ἀρχεῖ μὲν ὁ κοντρακτωρ, πίκτει δὲ τέσσαρας γνοχὰς, οὕτω καὶ ταῦθα, ἀρχεῖ μὲν ὁ δέλικτωρ, ἡ δὲ ἢ ἢ αὐτοῦ φύεται γνοχή. τέσσαρα δὲ γίνεται ἐνθένδε κλοπὴ καταγνεται ἁμαρτήματα, οἷον κλοπὴ, ἁρπαγὴ, ζημία, ὕβρις. κλοπὴ δέ ἐστιν ἀλλοτρίου πράγματος κακίστη φηλαφησις, ἀποκρυπτουσα ὁ τῶν κλοπῶν ὑποσάντα, ἢ περὶ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἢ περὶ τῶν χρῆσιν αὐτοῦ, ἢ περὶ νομὴν. περὶ αὐτὸ μὲν τὸ πρᾶγμα, οἷον ἐὰν ὑφέλωμαι τοῦ σὸν οἰκέτην. περὶ χρῆσιν, οἷον ἐὰν τὸ δοθέν μοι ἀφ' ἑτέρου χρήσασθαι πρὸς μίαν ἡμέραν, πορευτέον κρατήσω. περὶ νομὴν δὲ ὅτε τὸ δοθὲν ἀφ' ἑτέρου νεμέσθαι ὡς ἐνέχυρον, ἢ ὡς δεπόσιτον, νέμομαι ὡς δεσπότης. ἔστι δὲ τῆς κλοπῆς ἁμάρτημα, ὁ μόνον ὁ πολιτικὸς, ἀλλ' ὁ δὲ ὁ φυσικὸς πλουσίεται λόγου. λέγεται δὲ αὕτη ἡ κλοπὴ furtum, a furuo, id est nigro. τουτέστιν ἀπὸ τοῦ μέλανος. ἐπειδὴ λαθραία καὶ ἀμαυρῶς, καὶ ὡς ἀφ' τὸ πλεῖστον ἐν νυκτὶ γίνεται. ἢ a fraude, ἐκ τῆς ἀπάτης. πᾶς γὰρ κλέπτης, καὶ ἀπατεών. uel a ferendo, id est auferendo. τουτέστι ἀπὸ τοῦ ἀφαιρεῖν, ἤγουν τοῦ σφετερίζεσθαι, καὶ ἀποδρᾶναι. ἢ ἀφ' ἑλληνικῆς φωνῆς, ἐκ τοῦ φῶρ. φῶρας γὰρ οἱ ἕλληνες τοὺς κλέπτας ὀνομάζουσιν, ἀπὸ τοῦ φορεῖν. φορεῖν δὲ λέγομεν τὸ λαμβάνειν τὰ ἀλλότρια.

δύο δὲ τῶν κλεπτῶν εἶναι γένη πρόδηλόν ἐστιν. ἡ γὰρ κλοπὴ ἢ φανερὰ ἐστιν, ἢ ἀφανής. τὸ γὰρ conceptum, καὶ τὸ oblatum, εἴδη μᾶλλον εἰσὶν ἀγωγῶν ἀφ' κλοπῶν ἐγειρομένων, ἤτοι τῇ κλοπῇ σωλωνομένων, ἥπερ γένη κλοπῶν, ὡς προϊόντες μαθησόμεθα. φανερὸς κλέπτης ἐστὶν, ὃν ἐπαυτοφώρῳ λαμβάνεσθαι λέγουσιν οἱ ἕλληνες. ὁ μόνον ὅτι, ὃς ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι

Furtum

ὕβρις

Furtu Quid?

Furtu unde dicit

ἐπαυτοφώρῳ λαμβάνεσθαι

γματι καταλαμβάνεται, ἀλλ' ἔτι μίαν καὶ ὅτι ὃς ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ σωέχεται, ἐν ᾧ γίνεται ἡ κλοπή. οἷον ἐν οἴκῳ τὶς κλοπὴν ἐργάσαιτο, μή πω δὲ τὸ πυλῶνος ἐκβὰς κατεσχέθη. εἰ δὲ καὶ ἐν ἐλαιῶνι τὶς ἐλαιῶν ἢ ἀμπελῶνι σαφυλῶν κλοπὴν πρήσει, ἐφ' ὅσον ἐν τῷ ἐλαιῶνι ἢ ἐν τῷ ἀμπελῶνι κατέχεται, φανερὸς κλέπτης ἐστίν. ἔτοροι δὲ πορευτέον τὴν φανερὰν ἐκτείνουσι κλοπὴν, λέγοντες μέχρι τοσοῦτον φανερόν τινα κλέπτην νομίζεσθαι, ἑωσότου ὁ κλαπὲν πρᾶγμα κατέχων ἢ ὁρᾶθῇ, ἢ συνεχεθῇ, ἐν δημοσίῳ ἢ ἰδιωτικῷ τόπῳ, εἴτε ὑπὸ τοῦ δεσπότου, εἴτε ὑπὸ ἄλλου τινὸς, μέχρις οὗ ἐκεῖσε παραγένηται ἐνθα ἐνεγκεῖν καὶ ἀφεθέσθαι ὥρισε νόμος τὸ πρᾶγμα. ὑπόθου γὰρ ἵνα ἐναπόδειξιν νόμος γένηταί σοι, ὅτι πεῖν κλέψει τὶς τοῦ τῶν οἰκείων ἐνάρξησε φίλων, ὅτι κλέψας τόδε τὸ πρᾶγμα, βούλομαι ἀφεθέσθαι ἐν τῷ οἴκῳ λόγου χάριν πεῖμον. ἐὰν μετὰ τὸ ὑφελέσθαι εὑρεθῇ νόμος κατέχων, ἢ ὀφθῇ ἐν οἰωδήποτε τόπῳ πεῖν ἀπαγαγὴν εἰς τὸν οἶκον πεῖμον, καὶ ἀφέθηται, φανερὸς κλέπτης ἐστίν. εἰ δὲ μετὰ τὸ ἀπαγαγεῖν καὶ ἀφεθέσθαι εἰς τὸν οἶκον πεῖμον, συλληφθῇ νόμος μὴ κατέχων, ὁ κ ἂν κειθεὶς φανερὸς κλέπτης. ἔστιν ἐκ τῶν εἰρημένων εὑρεῖν τις ὁ μὴ φανερὸς κλέπτης ἐστί. νοεῖν γὰρ ἔξεστιν ὡς ὅπερ ὁ κ ἔστι manifestum, ἀμαχῶς νόμος nec manifestum ἐστί. Conceptum furtum λέγεται ἡνίκα παρά τινι μαρτύρων παρόντων ὁ κλαπέν μου πρᾶγμα ζητηθὲν εὑρεθῇ. κατὰ τούτου γὰρ παρ' ᾧ εὑρεθῇ, ἰσαλγοῦσα ἀγωγὴ ὥρισαι ἡ concepti. ὁ δ' ἀφεδρομένων ἡμῶν εἴτε κλέπτης ἐστὶν ὅτι παρ' ᾧ εὑρεθῇ, εἴτε ὁ κ ἐστὶ κλέπτης, ἔλαβε δὲ παρ' ἐμοῦ. Oblatum furtum λέγεται, ὁπότε κλοπιμαῖον πρᾶγμα, ὑπό τινος μοι προσφερεχθῇ, ἤτοι δοθῇ, καὶ τοῦτο παρ' ἐμοὶ ζητηθὲν μαρτύρων παρόντων εὑρεθῇ. ἀλλὰ τότε ἡνίκα τοιαύτη διανοία δέδωκέ τις ἐμοὶ νόμος ὁ κλοπιμαῖον πρᾶγμα, ὥς τε παρ' ἐμοὶ μᾶλλον, ἢ παρ' ἐκείνῳ τῷ δόντι εὑρεθῆναι τοῦτο, καὶ τῶν ἐνταῦθα καταγνωσιν ἤτοι ἀχρηματοσιτίαν ἐμοὶ μᾶλλον πολιτευθῆναι, ἤπερ ἐκείνῳ. ἐνταῦθα γὰρ ἐγὼ μὲν κατέχομαι τῇ concepti. κατὰ δὲ τοῦ δόντος ἔχω τῶν oblati, εἰ καὶ τὰ μάλιστα κλέπτης οὐκ ἐστιν ὁ τοῦτο ποιήσας. οὐκοῦν εἰ μὴ ἐν τοιούτῳ σκόπῳ δέδωκέ μοι τὸ πρᾶγμα, κατασχεθήσομαι τῇ concepti. οὐχ ἕξω δὲ κατ' αὐτοῦ τῶν oblati. ἔστι δὲ καὶ prohibiti furti ἀγωγὴ, ὁριζομένη κατ' ἐκείνου τοῦ κωλύσαντος μαρτύρων παρόντων τὸν βουληθέντα ζητῆσαι τὸ κλοπιμαῖον πρᾶγμα. ἐφεῦρε πρὸς ταύτας καὶ ὁ πραίτωρ τῶν furti non exhibiti, ἀρμόζουσαν κατ' ἐκείνου ὅς τις τὸ ζητηθὲν καὶ εὑρεθὲν παρ' αὐτοῦ κλοπιμαῖον πρᾶγμα, οὐ συνεχώρησεν ὑπὸ τοῦ εὑρόντος ληφθῆναι. ταύτας δὲ τὰς ἀγώγας, οἷον τῶν concepti, oblati, prohibiti, furti non exhibiti, οὐ δυνατὸν εἰπεῖν γένη εἶναι κλοπῶν, ἀλλ' εἴδη, μετὰ τὸ συνεστῶναι τῶν κλοπῶν ὑπογινόμενα. ἀμέλει κατὰ τὸ μὴ κλέψαντος ἁρμόζουσιν αἱ τοιαῦται ἀγωγαί. οὕτως οὐ δυνατὸν ταύτας πρωτοτύπους κλοπὰς ὁρίσασθαι. ἃς δὲ εἰρήκαμεν ἀγωγὰς εἴδεσι κλοπῶν ἐφαρμόζεσθαι, ταύτας ὁ δυ-

Cõceptum

Concepti actio

Oblati actio

Videtur deesse ductio ἀγωγῶν ex praedi Etis facie praecedente

ναὴρ σήμερον ἰδεῖν ἐν πολιτείᾳ καὶ ἐν χρήσει. ὁπότε γε ἡ τοῦ κλαπέντος
πράγματος ζήτησις κατὰ τὰς παλαιὰς δὲ πρόεισι παραφυλακάς, τουτέσι
μαρτύρων παρόντων, δικαίως δι' ἀκολουθίας καὶ αἱ προειρημέναι τῆς κοι-
νῆς διελήλαυται χρήσεως ἀγωγαί. δῆλον γὰρ τῶν ὁμολογουμένων ἐστί, ὅτι
πᾶς εἰδὼς κλοπιμαῖον εἶναι πρᾶγμα, ὑποδεξάμενός τε καὶ κρύπτων τον,
τῇ nec manifesti furti κατέχεται. ἡ δὲ πρίν τῆς μὲν manifesti furti, εἰς τὸ
τετραπλοῦν ἀναλύεται. τῆς δὲ nec manifesti, εἰς τὸ διπλοῦν, εἴτε ἐλεύθε-
ρος εἴτε δοῦλος εἴη ὁ κεκλοφώς. φορετιβον δέ ἐστιν ὁ μόνον τὸ νύκτωρ,
ἢ μεθ' ἡμέραν λαμβανόμενον λάθρα, ἀλλὰ πᾶν πρᾶγμα κινηθὲν ἀλλότριο-
ν παρὰ γνώμην δεσπότου καὶ ἐπὶ δόλῳ λαφυραγωγούμενον. διὸ εἴτε ὁ κρείττων
τὸ ἐνέχυρον, εἴτε ὅτου παρ' ᾧ κατετέθη τὸ πρᾶγμα, τοῦ ἐνεχυριασθέντος ἢ
παρατεθέντος πράγματος κέχρηται, εἴτε ὁ εἰς χρῆσιν λαβὼν ἀλλότριον πρᾶ-
γμα εἰς ἑτέραν χρῆσιν μεταθέσει τοῦτο, ἥπερ εἰς ἣν ἔλαβε, κλοπὴν ἐδίδου τέ-
τῳ ἁμαρτάνει. οἷον ἀργυρὸν ἐχρήσατό τις παρ' ἐμοῦ, ὡς δήθεν φίλους ὄντας,
σῶν, καὶ τοῦτον μεθ' ἑαυτοῦ ἐπὶ ἀγαγὼν ἐδίδου ξένῃ, ὃ βουλόμενος ἀφεσθῆναι
τοῦτον, ὃ δὲν ἤτην κατέχεται τῇ furti ἀγωγῇ. ἐπειδὴ πόρα αὐτόν, ἥπερ
ἔλαβεν ἐχρήσατο. εἰ δὲ καί τις ἵππον διὰ ὥρας χαίρειν αὐτοῦ χρηθέντα, ἢ
τοῦτον ἀπαγαγεῖν μέχρι φανερᾶ διασήματος, ἀπήγαγε πόρα αὐτόν,
κλοπὴν ἁμαρτάνει. ὅπερ ἔγραφαν οἱ παλαιοί πολὺ ἐκείνου, ὅς τις εἰς παρά-
ταξιν τὸν ἵππον τὸν χρηθέντα αὐτοῦ ἀπήγαγε. ἀρέσκει δὲ τοῦτο κα-
θόλου, πάντας ὅσοι τῆς χρηθεῖσι πράγμασιν ἑτέρως ἤπερ ἔλαβον κέχρη-
ται, κλοπὴν ἁμαρτάνειν, καὶ τῇ furti κατέχεσθαι. εἰ γε ὑποστοῦ συνὶν
ἄκοντος τὸ δεσπότου τοῦτο γίνεσθαι παρ' αὐτῶν, καὶ μαθόντα τὸν δεσπό-
τιν ἐκ πιστεύειν τοῦτο. εἰ γὰρ ἀφέσκεσθαι καὶ μὴ ἀγανακτεῖν ἀδὴ τοῦ γε-
νομένου τὸν δεσπότην ἡνόμζον, ἐκτὸς εἶναι τοῦτο τοῦ τῆς κλοπῆς ἁμαρτή-
ματος ὀειζόμεθα, ἀρίσω δικαιὴν λογισμῷ, quia furtum sine affectu furandi
non committitur. αὕτου γὰρ πονηρᾶς διαθέσεως, οὐχ ἁμαρτάνεται κλοπή.

εἰ δὲ καὶ ἄκοντος τοῦ δεσπότου ταῦτα πρεῖν ἑαυτοῦ ὑποστοῦνον,
μαθὼν δὲ ὁ δεσπότης ἐκ ἠγανακτήσε τοῦ γεγονότι, οὐδὲ ὄντω χώρα γενήσε-
ται τοῦ τῆς κλοπῆς λόγου. ὡς τε ὅτω ἵνα furti ἀρμόσῃ, δεῖ τὰ δύο συνδρα-
μεῖν, κἀμὲ παρὰ γνώμην δεσπότου κεχρῆσθαι εἰδότα ὡς ἀγανακτήσει καὶ
τοῦ πατρμῷ ὁ τοῦ πράγματος κύριος, κἀκεῖνον ὀργιδεῖσθαι μαθόντα.
ἐν δὲ τούτῳ ἐλλείψαν ἐκ ἐᾶ τεχθῆναι τῷ furti. ἀμέλει ἐνταῦθον τοιοῦτον
τι ἐζητήθη. ἔχει δὲ τοῦτο ὡς ἐν προθεωρίᾳ. ἐάν τις τὸν ἐμὸν ὑποστοῦνον δοῦ-
λον καὶ χείρωνας αὐτοῦ σὺν τρόπος ἀφτελέσῃ, κατέχεταί μοι ἀγωγῇ τῇ
λεγομένῃ servi corrupti. ἢ τις εἰς τὸ διπλάσιον τῆς ἀδῆ τῇ ἐλαττώσει τῆς οἰ-
κέτου δι' ἀπιμήσεως ἀρμόζει. ἢ ἡνίκα ἀπώλετο καὶ τοῦ διπλῶ τοῦ τιμήματος.
ἐπειδή σοι ταῦτα προτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ προκείμενον. τίτιος δε-
λέχθη τοῦ ἐμῷ οἰκέτῃ, δῶρον ὑποστοῦνον καὶ φυγεῖν ὑποτιθέμενος αὐτοῦ,
πεισθεὶς ἅμα καὶ δῶρον ὡς τε αὐτὸν ὠφελεῖσθαι τὶ τῶν ἐμῶν πραγμάτων.
ὁ οἰκέτης

Furtum autem fit

ἐχρήσατο mutuatus

Placuit

furtū sine affectu furandi non committi.

Sed & si

τεχθῆναι τὴν furti

ὑποστοῦνον

διαθέσεως. affectus

ὁ οἰκέτης γνώριμόν μοι δῶρον κατέσκευεν. ὁ πεισθεὶς ἐγὼ τοῦτῳ ὡς οἰκέτῃ, βου-
λόμενος δὲ τὸν τόπον ἐν αὐτοῦ καταλαβεῖν τοῦ ἁμαρτήματος, ἐπέτρεπον
ταῦτα πράττειν τοῦ οἰκέτου. ὁ δὲ λαβών τι τῶν παρ' ἐμοὶ ὄντων σκεύων, ἀπίει
πρὸς τόπον. ἐπόμην ἐγὼ λάθρα, γνῶναι βουλόμενος εἰ ἀληθῆ τὰ παρὰ τοῦ οἰ-
κέτου μοι λεχθέντα. γενόμενος ὁ οἰκέτης κατὰ τὸν σωτηρίαν τόπον παρὰ αὐ-
τοῦ καὶ πίστιν, δέδωκε πίστιν τὸν σκεῦος. εὗρον δὲ τῶν γινομένων τὸν οἰκέτου
μὴ φθονούμενον. ζήτησίς ἐστι πρὸς μοι κατὰ πίστιν δίδοται προφάσει τῶν γι-
νομένων ἀγωγή. καὶ τέως ὁ δεσπότης εἰπεῖν ἀρμόζειν τῷ furti. εἰ καὶ τὰ
μάλισα γὰρ ἀκῇ δεξάμενος λαβὼν ἐφηλάφα τὸν σκεῦος ὁ πίτος, ἀλλ' ὁ πα-
ρὰ γνώμην δεσπότου σωίβαινε δῶρον. ἀλλ' ἡ servi corrupti. ἀλλ' ὁ δὲ τοῦτῳ
ἐγχωρεῖ παρέχεσθαι. ὁ γὰρ οἰκέτης ὁ χείρων σὺν τρόπος, μᾶλλον δὲ καὶ
πάλαι δεδαλανθάνων ἐωσῶν τοῦ δεσπότου, νῦν γέγονε φανερός. καὶ συμβαί-
νει κατὰ τὸν πολλὰ τόπον πεῖσαντα, μηδὲ μᾶ κατέχεσθαι ἀγωγῇ. τινὲς
δὲ τῶν νομικῶν ἐδίδασκον ἐνεστῶτων τῷ furti. ἀλλ' ἐπειδὴ ζητήσεις ὑπῆρ-
χον τῶν νομικῶν, τῶν μὲν πάσαν ἀρνουμένων ἀγωγῶν, τῶν δὲ παρεχόντων
τῷ furti, ὡδὶ ἐν ἡμέτερον τοῦτο ἀνῴκεχθη βασιλέα, καὶ γέγονε παρ' αὐ-
τοῦ διὰ τάξεως, ἥ τις ἕνεκα τῆς τοιαύτης κακουργίας πεμπουμένη τὸν τόπον, ὁ
μόνον τῇ furti, ἀλλὰ καὶ τῇ servi corrupti ἐνοχὸν αὐτὸν εἶναι ἐκέλευσε. εἰ καὶ
τὰ μάλισα γὰρ οἱ τοῦ δόλου τρόποι χείρωνοι ὁ γεγόνασι, καὶ δεῖξαι δῶρον ἔργη-
σαν οἱ τῆς servi corrupti κανόνου, ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ τοῦ ὑποτοθεῖσοντος ἡ κα-
κίση βουλὴ πρὸς ἀπωλείαν χρήσῳ τρόπῳ τοῦ οἰκέτου χωρεῖ, ἐθέσπισεν καὶ
τιμωρίᾳ τοῦ πίτος δίδοσθαι τῷ servi corrupti, ὥσπερ εἰ τῇ ἀληθείᾳ τὸν οἰκέ-
τῳ δεῖφθειρεν, ἵνα μὴ ἀτιμώρητος τοῦτῳ μένας ὁ πίτος, ἐφ' ἑτέρου οἰκέ-
τῳ ὁρμήσῃ, ὃν δυνατὸν ἴσως τῶν χρήσῳ ἀπαγαγεῖν τρόπῳ. ἐφ' ὅτε
καὶ ἐλεύθεροις προσώποις ἁμαρτάνετο κλοπή. οἷον ἐάν τις σὺν ὑποεξουσίος
παῖδας ὑφέλῃ λάθρα, ὑὸν ἢ θυγατέρα, ἢ ἔγγονον ἢ ἐγγόνην. κινῶ δὲ τῷ furti
εἰς τὸ διαφορόν. καὶ πρὸν διαφορόν ἐστιν ὧν τοῦτο, εἰπεῖν ἀναγκαῖον. ὑπόθε
ὅτι τελευτᾷ τις ἐνεστήκεν κληρονόμον τὸν ἐμὸν ὑὸν ὑπὸ αἵρεσιν τῷ, ἐάν εὑρεθῇ
διάγων ἐν τούτῃ τῇ πόλει. ἐκλελοιπὼς δὲ δῶρον ἢ εἰς ἑτέραν ἀπήγαγε πόλιν,
καὶ τὸν καιρὸν τοῦ τελευτᾷ τοῦ τεσάτωρος. ζωίβη αὐτὸν ἐν αὐτῇ μὴ εὑρεθῆναι τῇ
πόλει. ἠτόνησεν ἡ αἵρεσις, καὶ τῆς κληρονομίας δεῖπεσε. κινῶν ἐγὼ καὶ σὸ τῷ
furti, λήψομαι ὅσον ἐζημιώθην. ἐξημιώθην δὲ τὸ σόφρον τοῦ κληρονομίας,
ὃς ἔμελλέ μοι προσοφείλειν. τοῦτο τῷ διατίμησιν ἀπαιτήσω. πολλάκις
καὶ τῷ οἰκείῳ τὶς ἁμαρτάνει πράγματι κλοπή. οἷον εἰ ὁ δεβίτωρ τὸ πρᾶγ-
μα ὃ ἐνεχυρίασε τῷ δανειστῇ ὑφείλετο λάθρα. ἀδικεῖ γε τὸ δανειστῶν, τοῦ ἀπὸ
τοῦ ἐνεχύρου ὑποδεῖν ὠφελείας. ἐφ' ὅτε τὶς καὶ μὴ κλέψας κατέχετο τῇ
furti. δῶρον δὲ συμβαίνει ἐπ' ἐκείνου cuius ope & consilio furtum factum est. τοῦτο
σὲ ὅπου δῇ καὶ συμβουλῇ ἡμαρτήθη ἡ κλοπή. οἷον νούμμος τὶς ἐπεφόρει
ἐν τῇ οἰκείᾳ χειρί, τοῦτον δεξεπίναξεν ἑτέρου, ὡς τε ἄλλον ἁρπάσαι. ἢ ἐ-
πουκότισε τῇ σῇ θέᾳ, ὡς τε ἄλλον τὸ σὸν ὑφελεῖσθαι πρᾶγμα. ἢ τὰ πρό-
βατος

προφάσει γινομένων

διαφορόν

Aliquādo

Interdum quoque

βατος

ἐφυγάδευεν abegit. fugauit

Pannorubro fugam arrmenta

βατα, ἢ οὗ βόας οὗ σὺς ἐφυγαδεύσῃ, ὥς τε ἄλλον τοῦτο λαβεῖν. ἰδὼν
ῥητῶν δὲ οὐ ἦν τῶν πράγματων τῶν σῶν, ἀλλ' ὅμως κατέχεται τῇ
furti ἀγωγῇ μόνον μέχρι οὗ ἔξωθεν ἴδοι, εἰ ἑτέρῳ ἐφηλαφήσε τὰ ἀπολ-
λύμενα σὺ πράγματα. δίκαι γὰρ ἐφηλαφήσεως, ὃ δίκαιον κλοπὴ ἁμαρτάνε-
ται. οὗτοι δὲ ἔγραφον οἱ παλαιοί ἐν ἐκείνῳ, ὅς τις ἕωκεν δρύβρῳ δεδεμένος
τὰ βοήλια. εἰ δὲ οὗτοι κλοπὴ τρυφῶν καὶ ὃν ἐπίτηδεν ἵνα κλοπὴ ἁμαρτηθῇ
γεγένηται, ἡ in factum ἀγωγὴ παρέχεται, καὶ τοῦ τοῦτο πράξαντος. καὶ ἡ
τοῦ φελομένου ἡ furti. νῦν δὲ τῇ μαβίᾳ ὥστε δῆλον ὁ τίπτος κλοπῶν εἰργά-
σατο, ἀμφότεροι κρατοῦνται. κἀκείνου δὲ ὥστε δῆλον καὶ βουλῇ κλοπὴ πλημμε-
λεῖται, ὃς κλίμακα θυείσιν ἢ ἐπέθηκεν, ἢ αὐτὰς ἔκλασε τὰς θυείδας, ἢ καὶ
θύραν ἀδὲ ἔτερον κλέψαι. ἢ ὅς τις σίδηρα ἀδὲ κλᾶσαι κλεῖν ἢ θυεί-
δας, ἢ κλίμακας ἔχησεν ὥς τε ταῖς θυείσιν ὑποτεθῶσι, ὡς ἄμφω ἐφ'
ὅια πράξει τὶς τοῦτα κεχρᾶται. εἰ δέ τις ὃ δεμέαν ὥστε δῶ πρὸς πρικτέαν
κλοπῶν ἐπεδείξατο, ἀλλὰ μόνον σωεβάλοντε, καὶ τὸν βέλοντα κλέψαι πρὸς
τρέψαι, ὃ κατέχεται τῇ furti. ἐὰν ὁ ἐμὸς οἰκέτης, ἢ ὁ ἐμὸς ὑποξύσιος,
κλέψῃ τί τῶν ἐμῶν, κλοπὴ μὲν ἁμαρτάνεται, καὶ φορτίβον ἀφτελεῖται
τὸ πρᾶγμα, καὶ ὑπὸ ὃ δεῦρος ὃ σωκαθιτδύεδαι δύναται, μέχρις ὃ εἰς τῶν
τοῦ δεσπότου καρχῶν ὑποστρέψει. ἡ μέχρι furti ὃ πίκτεται κατὰ τῶν κλε-
ψάντων. ἐπειδὴ ὃ δ' ἑτέρα τὶς ἀγωγὴ ἀφ' σωαλλαγματος, ἢ ἀφ' ἁμαρ-
τήματος μιξεῖ τοῦτῶν συσλῶσαι δύναται. εἰ δὲ συμβολῇ καὶ ὥστε δεῦρο
κλοπὴ παρὰ τῶν ἡμετέρων ὑπεξουσίων γένηται ἡμῖν, ἐπειδὴ κλοπὴ
πλημμελεῖται, ἁρμοδίως ἐκεῖνος τῇ furti καταχεθήσεται, ὃ ὥστε δῶ ὅστε
πέπρακται, εἰ καὶ ὁ ἀφελόμενος δίκας ἐν τῆς ὑπεξουσιότητος λόγον ὃ χ ὑπο-
βάλλει τούτῳ. ἔχε τοῦτα ὡς ἐν προθεωρίᾳ. οἱ γενόμενοι ἡμῖν ἔνοχοι ἐκ
ξένος (συναλλάγματος, ἐπιφέλουσιν ἐπ' αὐτῆς οἷς ἐνέχονται), ἐὰν ὅτε δόλον μό-
νον, ἐὰν ὅτε καὶ diligentiã, τοτέσι ὥστε δόλῳ. ἢ γὰ ὃ κ ὀφείλουσι δόλον πολὺ τοῦ-
τα πλημμελεῖν, ἢ ὃ χρὴ ἐαθύμους εἶν, πολὺ τῶν τοῦτῶν φυλακῶ. ἀλλ' εἰ μὲν
μηδὲν κοδδαίνουσιν, ἀφ' δόλου μόνου κατέχεται. εἰ δέ τι πεόστεσιν αὐτῆς κόρ-
δος, τότε καὶ ἀφ' ἐαθυμίας ὑποδύθωσι γίνοντο. κόρδος δὲ λέγω, ὃ μόνον τῶν
τῶν χρημάτων λῆψιν, ἀλλὰ καὶ τῶν τὸ σκοπῶ ἀφ' πλήρωσιν. ἐπειδή σοι
τοῦτα πεοτεθεώρηται, ὅρα λοιπὸν τὸ πεοκείμενον. ζήτησις γέγονε κλοπῶς
γινομένης, ἀφ' τίνι ἀρμόζει ἡ furti ἀγωγή. ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τὶς ἂν, ὅτι δὲ
δεσπότῃ δίδοται. ἀλλ' ὃ κ ὄδὶ ὅστε ἀληθὲς, ὁπότε καὶ δεσπότου ἔγνωμεν κα-
τεχόμενον, ἵνα παρὰ τὸ οἰκεῖο κρείττονος τὸ ἐνέχυρον ὠφέληται. ἀλλὰ
δίδοται ἐκείνῳ ᾧ δίαφόρει. δίαφόρει δὲ ἐκείνῳ, ὃν λοῦεῖ γνομένη ἡ κλοπή.
λοῦεῖ δὲ ἐκεῖνον, ὃς κοδδαίνει τὸ πράγματος σωζομένου, εἰ καὶ μὴ δεσπό-
της ὄδὶν. ἀμέλει ὅτε δεσπότῃ ἑτέρῳ ἁρμόσει, εἰ μὴ διαφέροντος ὑπέσῃ
λόγος. τί δὲ ὅστε ὄδὶν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν σαφέστερον. ἐδανεισάμην ἐγὼ
παρὰ τιτίου, ἐνεχυριάσας τοῦτῳ πρᾶγμα ἐμόν. ὀφείλετό τις ὅστε παρὰ τι-
τίου, τίνι δοθήσεται ἡ furti ἀγωγή; λέγομεν ὅτι δὲ κρείττονι. τίνος ἕνεκα;
ὅτι

ἐνεχυριάσας

ὅτι αὐτῷ διαφόρει. λοῦεῖ δ' αὐτὸν γινομένη ἡ κλοπή. ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἐκβί-
δαινε σωζομένου τοῦ πράγματος, ἔχων τὴν ὠφὶ δὲ χρείαν δι' αὐτοῦ ἀσφα-
λειαν. ἀμέλει διὰ ὅστε ἐπφείλει καὶ δόλον, καὶ diligentiam. οἷα καρπόμε-
νος ὡς εἴρηται τὴν τοῦ χρέους ἀσφάλειαν, διὰ τῆς τοῦ ἐνεχύρου καρχῆς.
ὃ καθὼ εἰκότως αὐτὸ δοθήσεται ἡ furti ἀγωγή, καὶ ὃ κ ἐμοὶ δὲ δοθήσῃ.
ἐγὼ γὰρ ἔξω κατ' αὐτοῦ τὴν pignoratitiam. οἷα ἐαθυμήσαντος πολὺ τῶν τοῦ
τοῦ παραφυλακῶ. ἔξει δὲ τὴν furti αὐτὸς ὁ κρείττων, εἰ καὶ ἐγὼ ὁ δεβίτωρ
ἐυπρεπέστατος εἰ μὴ. συμφόρει γὰρ αὐτῷ, μᾶλλον κρατεῖν τὸ ἐνέχυρον, καὶ
πολυπρεῖν ἐαυτῷ τὸ ἀσφαλὲς ἐνεύθεν, ἢ πορσοναλίαν κατ' ἐμοῦ κινεῖν. ἀδὶ
τοσοῦτον δὲ ἀληθὲς τὸ μὲν κρείττονα ἔχειν τὴν furti, ὅτι εἰ καὶ τὰ μάλιστα
ἐγὼ ὁ δεβίτωρ, ὑφειλόμην τὸ ἐνέχυρον, ὃ δὲν ἦπον δὲ κρείττονι ὡς εἴρηται
πολλάκις δοθήσεται ἡ furti. διόδωκα κυαφεῖ κυαπίαν, ἢ πλύτῃ πλυτέ- Itẽ si fullo
αν ἐαθῆτα, ἢ ἑαπῇ ἑαπίαν, μαθὸ ἑκτὸ ὁρισθέντος. κλοπῶς γνομένης ἀπώ-
λεν τούτας. ὁ κυαφεὺς ἢ ὁ ἑάπης μᾶλλον ἕξει τὴν furti, ἢπόρ ὁ δεσπότης.
δὲ γὰρ δεσπότῃ ὃ διαφόρει ὅστε ἀφλέοθαι τὸ πρᾶγμα. ἔχει δ' δὲ δὲ ἐαθή-
ματι τὸ ἀσφαλὲς, δυνάμενος καὶ τοῦ ἑαπτοῦ, ἢ κυαφέως κινεῖν τὴν locati, καὶ
τὸ οἰκεῖον ἀπαιτεῖν πρᾶγμα. ὁ δὲ ἑαπτὴς, ἢ ὁ κυαφεὺς διὰ ὅστε κινῶσι τὴν
furti, ἐπειδὴ διαφόρει αὐτοῖς τὸ μὴ γνέσθαι τὴν κλοπήν. κοδδαίνουσι δ' σω-
ζομένου τοῦ ἐαθήματος τὸ ὡρισμένον μαθόν. εἰ δέ τις bona fide πράγμα-
τος ἀλλοτρίου γνόμενος ἀγορασὴς ὑπέσῃ τοῦτο κλοπῶν, ἕξει τὴν furti παν-
τὶ ῥόπῳ. ἢ ταῦτα δεσπότης ὃ κ ὤν, ὥστοδ καὶ ὁ κρείττων. ὃ δὲ κυαφεὺς καὶ ὃ
ἑάπης ὃ χ ἑτέρως δίδοδ ἡ furti, εἰ μὴ εἴησαν ἐυπρεποι. τοτέσιν εἰ μήτοι ὃ δὲ
ὥστε τὴν τοῦ πράγματος διατίμησιν καταβάλλῃ δίδοδαι). εἰ δὲ δοῦναι τὸ τί
μημα τοῦ κλαυστοῦ πράγματος ὃ κ ἰσχύσι, τότε ὃ δὲ ὥστε δίδοδαι ἡ furti.
ἅτε μὴ δυναμένου αὐτοῦ λαβεῖν τὸ κλαυστοῦ τὴν διατίμησιν. τότε δὲ αὐ
ὃ διαφόρει τὸ σῶζεσθαι τὸ πρᾶγμα, οἷα τοῦ διαλυμήσεως τοῦ ἐαθήματος ὃ φυλατ
τομένης αὐτοῦ, ἐκ τοῦ κυαφέως ἢ ἑάπης πολυτοσίας. ταῦτα δὴ λέγομεν, εἴτε εἰς
μόρος, εἴτε ὁλόκληρον ἐυπρεπὲς ὁ κυαφεὺς ἢ ὁ ἑάπης ὑπαρχῇ. τὰ δὲ τοῦ κυα- Quæ de
φέως καὶ ἑάπης εἰρημένα ἅπαντα, ταῦτα μετέφορον οἱ παλαιοὶ ἐπὶ τοῦ χρη- fullone
σαμένου. εἰ γάρ τινι ἔχρησε τὸν ἐμὸν βιβλίον, ἐκλάσῃ δὲ ὅστε, ἐωφδὴ τὴν commo
dati εἶχον ἀγωγὴν κατὰ τοῦ χρησαμένου, δι' ἧς δοθώσετό μοι τὸ τίμημα τοῦ χρηθέν-
τος, ὃ κ ἐμοὶ ὃ δεσπότης, ἀλλὰ ὃ χρησαμένῳ ἡ furti πρὸς ἐχεν. ἐωφδὴ αὐτὸ ἐλύ-
σῃ ἡ συμβᾶσα κλοπή. ἐκόρδαινε δὲ σωζομένου τοῦ πράγματος. τὸ δὲ κόρδος ἐὰν
ὃ κ ὤν λήψῃ χρημάτων, ἀλλ' ὤν ἀφ' πληρώσει σκοπῶ. ἐπληρῶν δὲ αὐτοῦ ὁ σκο-
πὸς διὰ τὸ τῆς χρήσεως ἀφλαῦδαι, καὶ τοῦτο χάριν diligentiam ἐχρεώσῃ δὲ ὃ
πράγμα. ὥστοδ καὶ ὁ κυαφεὺς τὸν λαμβάνειν τὸ μαθόν. εἰ δὲ ἄπρος ἐὰν ὁ
χρησάμενος, εἰς ὁλόκληρον ὤν ὤν μόρῃ, ὁ νόμος ἐπ' ἐμὲ τὴν furti μετέφορε. ἀλ-
λὰ ταῦτα μὲν καὶ μίμησιν τοῦ ἑάπτου καὶ κυαφέως παρὰ τοῖς παλαιοῖς τοῦ
χρησαμένου ἐτρακτάζετο. διάταξις δὲ τοῦ ἡμετέρου γέγονε βασιλέως, ζητή-
σεως τριαύτης ἀνενεχθείσης εἰς αὐτόν, ὥς τε κλοπῶν ὑποσαντος τοῦ χρησα-
μένου

ὀυδιαφέρει mihi interest

ἀποπληρώσει σκοπῶ

μετὰ τὴν χρησαμένου προκάταρξιν

μεγάλην ἀσχολίαν εἶναι καὶ δεῖν τὸν δεσπότην τὸ κλαπὲν τοῦ κλέπτου, εἴτε τῶν commodati βούλεται καὶ τὸ χρησαμένου κινεῖσθαι, εἴτε τῶν furti καὶ τὸ κλέψαντος. καὶ τῆς ἑτέρας ὥσπερ λεχθείσης, μὴ δυνάσθαι γὰρ δεσπότην ἐκ μεταμελείας ὑπὲρ τῶν ἑτέραν παραγίνεσθαι ἀγωγήν. ἀλλ' εἰ μὲν ὥσπερ λέξηται γὰρ κλέπτων, ἐλεύθερος οὗτος γὰρ χρησάμενος. εἰ δὲ ὁ χρήσας ἔλθοι καὶ τὸ χρησαμένου, αὐτὸς μὲν τὸν χρήσαντι δοκεῖ καὶ τὸ κλέψαντος ἢ furti δοθήσεται. τὸν δὲ χρησαμένου ταύτῃ ἡ διάταξις παρέχει καὶ τὸ κλέψαντος. τότε δὲ ὁ δεσπότης τὸ πράγματος κινήσας τῶν commodati, ἀπόλλυσι τῶν furti, ἡνίκα εἰδὼς ὡς ἐκλαπὲν τὸ πρᾶγμα τὸν χρησάμενον, ἐπελέξατο τῶν commodati. γνοὺς δὲ μετὰ τῶν τὸ χρησαμένου προκάταρξιν, εἰ βούλεται καταλιπεῖν τῶν commodati, χωρεῖται δὲ αὐτὸν τῶν furti, διδόασιν αὐτῷ παρρησίαν τὸν πρεῖν ἡ διάταξις, καὶ παραγίνεσθαι καὶ τὸ κλέψαντος. μηδεμᾶς αὐτῷ δικαιολογίας ἀντιπιθεμένης. ἐπειδὴ μήπω γνοὺς τὸν ἀληθὲς προκατήρξατο καὶ τὸν χρησαμένου. εἰ μὲν οὖν ὁ χρησάμενος τῷ δεσπότῃ τὸ πράγματος, τὸν ἱκανὸν ἐπρίσατο τῷ κλαπέντι πράγματι πεῖν ὁ δεσπότης μαθὼν τοῦτο κεκλέφθαι. τίνι καὶ τὰ γὰρ ὁ μὲν κλέπτων τὸν χρεοκείσεται τῷ δεσπότῃ τῇ furti. ἵνα χθήσεται δὲ παρὰ τὸν χρησαμένου, ὃς οἰκείοις χρήμασι τῷ δεσπότῃ τὸ πράγματος ἐβόρωσε τῶν ζημίαν. ὡμολογημένου κἀκείνου, ὅτι εἰ ἀγνοῶν ὑφαιρεῖται τὸν πρᾶγμα ὁ δεσπότης ἐκίνησε τῶν commodati, εἶτα μαθὼν τὸν τῷ μεταξὺ μετῆλθεν ὑπὲρ τῶν furti, τὸν ἔτι δυνήσεται παλινδραμεῖν ὑπὲρ τῶν κομμοδάτι. ἠλεύθερώτατα γὰρ ὁ χρησάμενος τῆς τῆς αὐτὸ ἀγωγῆς. εἰ καὶ τὰ μαλλισα ἡ κατὰ τὸ κλέψαντος ἀγωγὴ τὸν ἔχει χρῆσιν ἀφτέλεσμα, διὰ τὸν πολλάκις ἄπορον εὑρεθῆναι τὸν κλέψαντα. κρατείτω δὲ ταῦτα εἴτε εἰς μέρος, εἴτε εἰς ὁλόκληρον ἔκτορος ὢν πρὸς τῶν καταβολῶν, τὸ τιμήματος τὸ χρεωφείλοντος πράγματος. παρεθέμην τιτίω πρᾶγμα ἐμόν, diligentiam τὸν ἔπι ἐπρφείλει ὡς τὸν παρακαταθέσεν πράγματι, οἷα μηδὲν κοδδαίνων, ἀλλ' ἐκ τὸ φανερὸν μᾶλλον αὐτὸς τὸν δεσπότῃ κόρδιον αὐτὸς γίνεται, ὡς ἐν ἀσφαλεῖ τόπῳ μᾶλλον τὸν ἐμὸν παραθέμενος πρᾶγμα. μόνον δὲ οὐδὲ τόπῳ ἔκτος εἶναι τῇ depositi, ἐὰν κατὰ τινα δόλον αὐτὸ βλαβῇ τὸν πρᾶγμα. ὅθεν ὑφαιρεθέντος τότε, ἐπειδὴ τὸν ἐκφεύγεται πρὸς τῶν τὸ πράγματος ἀφικατάστασιν, διὰ τὸν μηδὲν διαφέρειν αὐτῷ τὸν σώζεσθαι τὸν πρᾶγμα, τὸν κινήσει καὶ τὸ κλέψαντος τῶν furti. ἀλλ' ἁρμόσει αὐτὴ τὸν δεσπότῃ. ἐντέλει δὲ ἐκεῖνο τὸν ἄτοπον εἰδέναι, ὡς ζήτησις γένοιτο, εἰ ἄρα αἴνιγμος ἀλλότριον ὑφελόμενος πρᾶγμα κρατεῖται τῇ furti. ἐπειδὴ πονηρᾶς ἐσόρηται διαβίσεως ἡ τοιαύτη ἡλικία, καὶ μᾶλλον ὡς κατὰ τρυφὴν καὶ ἐμπαιγνίαν, ἢ καὶ δόλον ἀφαιρεῖσθαι δοκεῖ τὸν πρᾶγμα. ἀλλ' ἤρεσε τότε ἐνοχὸν αὐτὸν γίνεσθαι τῇ furti, ἐὰν ὄντι πρώξιμος πυβόρτωτι, εἰδὼν ἐὰν τὸν διὰ τὸν κλέψαντα πλημμελεῖν. ἡ furti, εἴτε αὐτὸν ἀπαιτήσει τὸν δίπλασίωνος, ἢ τὸν τετραπλασίωνος κινεῖται, πρίνης μόνον ἀπαίτησιν, ὃ τὸν πράγματος ἔχει. τὸν δὲ πρᾶγμα ἔξωθεν ἀπαιτήσει ὁ τὸν πράγματος

Sed is apud

διαφέρειν αὐτῷ interesse eius

In summa

Furti

μετὰ τὴν τοῦ χρησαμένου προκάταρξιν

προκαθήρξατο καθὰ τοῦ χρησαμένου

1. nō nouit ante re sublata. Sed nouit actionē motā cōtra cū grē utendā ante pit

γματος δεσπότης, ἢ δίκῃ τῷ ἐν ῥέμ, ἢ δίκῃ τὸν κουδικτίτιον. ἀλλ' ἡ μὲν in rem, καὶ πάντος νομέως ὄντως δοθήσεται, εἴτε ὁ κλέπτης αὐτὸν νέμεται, εἴτε ἕτερος τις. ὁ δὲ φορτίβος κουδικτίτιος κατὰ μόνον τὸν κλέψαντος, ἢ κληρονόμον αὐτὸν δοθήσεται, εἰ καὶ μὴ νέμονται τὸν κλαπέν.

DE VI BONORVM RAPTORVM Titulus II

Τοὺς ἀλλοτρία ἁρπάζοντας πράγματα, ὃν ἐῶσιν ἀπιμωρήτους οἱ νόμοι. κρατοῦνται γὰρ τῇ furti. ὃ δεῖς γὰρ μᾶλλον τὸν ἀλλότριον πρᾶγμα ἄκοντος ἐκλαφᾶ τὸν δεσπότου, εἰ μὴ ὁ κατὰ βίαν ἁρπάσας τοῦτον. ὅθεν ὀρθότατα λέγεται τοῦτον αὐαιδέσαι τὸν εἶναι κλέπτειν, τὸν ἄρπαγα. ἀλλὰ καὶ ὁ πραίτωρ, ἰδιάζουσαν ἐπιγνόντος πλοφάσεις τοῦτο τοῦ πράγματος ἀγωγὴν τῶν ui bonorum raptorum. αὕτη δὲ εἴσω μὲν ἐνιαυτὸν ἐξ ὧν τῶν ἁρπαγῶν σωέβη γενέσθαι, εἰς τὸν τετραπλοῦν. μετὰ δὲ τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τὸν ἀπλοῦν κινηθήσεται. ἔστι δὲ χρήσιμον ἐπὶ μὲν καὶ τούτῳ, ὃς ἑνὸς πράγματος ἁρπαγὴν ἐποιήσατο. ὁ δὲ γὰρ ἐπειδὴ τὸν ὄνομα τῆς ἀγωγοῦς πληθυντικῶς πέφρασαι, ἑνὸς ὃ χ ἁρμόσει πράγματος ἁρπαθέντος. δίδοται γὰρ ὃ δὲν ἥπορ. ὃ διαφερομένων ἡμῶν εἴτε τίμιον, εἴτε ἐυτελὲς εἶη τὸν ἁρπαγέν τὸν δὲ τετραπλοῦν, ὢν τῆς ui bonorum raptorum, ὃ χ ὅλον ὅστιν ἐν πρινῇ, καὶ ἔξωθεν ἡ τὸν πράγματος ἀπαίτησις. ὥς τε συμβαίνειν τόπῳ τὸν λόγῳ, ἐν τριπλῶ εἶναι τῶν πρινῶν. ταῦτα δὲ λέγομεν, εἴτε συλληφθῇ ὁ ἅρπαξ ἐν αὐτὸν τὸν πλημμελεῖν, εἴτε μή. τῶν δὲ καταγελάσων ὅστι, κουφοτόρας αἱρέσεως εἶν τὸν ἁρπάζοντα βίᾳ, τὸν λαθρᾳ ὑφαιρομένου. τοῦτο δὲ ἐὰν δέξεται θεὶν τῇ furti nec manifesti, δυσδὴς ὁ λόγος εὑρίσκεται. ἀλλ' εἴρηται πρὸς τοῦτον ὢν ἐν κλοπῆς, εἰ μὲν συλληφθῇ ἤτοι ὁραθῇ ὁ κλέπτης ὅστιν αὕτη ἡ furti manifesti, εἰς τὸν τετραπλοῦν ἔχουσα τῶν πρινῶν. εἰ δὲ μὴ συλληφθῇ, ἢ μὴ ὁραθῇ, τότε ὅστιν ἡ furti nec manifesti, εἰς τὸν διπλοῦν. ὁ δὲ τῶν ἁρπαγῶν δρᾶγασάμενος, κατέχεται εἰς τὸν τετραπλοῦν, εἴτε ἐν αὐτὸν τὸν πράγματι φωραθῇ, εἴτε καὶ λαθὼν καθόλου ἂν ὢν τῆς κλοπῆς, πότε μὲν τὸν διπλοῦν, πότε δὲ τὸν τετραπλοῦν, ὃ δὲ τῆς ἁρπαγῆς, ἀδιαλείπτως τὸν τριπλοῦν ἔσται ἐν πρινῇ, εἴτε συνελήφθη εἴτε μὴ ὁ τῶν ἁρπαγῶν δρᾶγασάμενος. καὶ καθόλου δοκεῖ, ἢ πλέον τι ἔχειν, ἢ ὃ χ ἐλαττοῦσθαι.

Raptoré furé ée impudenté

κουφοτόρας αἱρέσεως meliorís conditionis

τῶν ui bonorum raptorum, συμβαίνει κινεῖσθαι, ἡνίκα δόλῳ γένοιτο ἡ ἁρπαγή. ἐντεῦθεν δῆλον, ὡς εἴπερ ἀπατηθεὶς, καὶ τὸν νόμον ἀγνοῶν τὸν οἰκεῖον ἥρπασε πρᾶγμα, ἀποπροσύσας δεῖναι τὸν δεσπότῃ τὸν οἰκεῖον πρᾶγμα, καὶ βίᾳ δικάσθαι λαμβάνειν ἀπὸ τῶν νεμομένων, ὃ χ ὀφείλει ἐν τὸν διαφερείῳ ἢ ui bonorum raptorum κατασκάζεσθαι. ἀκόλουθον δὲ τοῖς εἰρημένοις ὅστι, μήτε τῇ furti ἐνοχὸν αὐτὸν γίνεσθαι. ὃς πεπλανημένῳ λογισμῷ ἥρπασε, ὃ χ κακούργως. ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς βουλομένοις ἁμαρτάνειν τοιαύτῃ ἐφεύρεθῇ ὁδὸς, δι' ἧς τὰ οἰκεῖα κακουργήματα ἀζημίως ἐπιδείκνυνται, καὶ τῶν οἰκεῖαν

Ita tamen

κεῖαν βδελαπδύνειν ἀπληνείαν, καλλίνη γένοιν ἐκ τῆν θείων διαταξέων ἢ τὸ τῶν φρονεῖν. ὥς τε μὴ συγχωρεῖσθαι τινὶ κινηθῆν ἢ ἀκίνητον πρᾶγμα, εἰ καὶ οἰκεῖον δοκοῖν νενόμικεν, ἀρπάζειν τε καὶ βίᾳ λαμβάνειν. εἴρηται γὰρ ταῖς αὐταῖς διαταξέσιν, ὅπως τριοῦτον τινὸς πεπαυμένου, ὁ ἅρπαξ εἰ μὲν ὡς οἰκεῖον πρᾶγμα δοκοῖν ἁρπάζει, τῆς τοῦ πράγματος ἐκπίπτει δεσπότειας. εἰ δὲ τὸ ἀλλότριον οἰκεῖον νόμιζεν εἶναι, ἀκριβεστέρως μὲν κατὰ πρότερον τάξιν τὸ πρᾶγμα. διόπερ δὲ καὶ πρὸς τοῦτο καὶ τὴν τοῦ πράγματος διάπαυσιν. ὅπερ ὁ μόνον ἢ τῆν κινητῶν πραγμάτων, ἐφ' οἷς καὶ ἡ ἁρπαγὴ δύναται γίνεσθαι, ὥρισται αἱ διαταξεις, ἀλλὰ καὶ ἢ τῆν ἐφόδων, ἃς ἢ τῆς ἀκινήτης πράγμασι, οἰκίας φημὶ καὶ ἀγροῖς γίνεσθαι συμβαίνει. διετύπωσεν δὲ ταῦτα, ὥς τε πάσης ἁρπαγῆς τε καὶ ἐφόδου, τούτῳ τῷ τρόπῳ τοὺς ἀνθρώπους σωφρονιζομένους ἀπέχεσθαι.

ἐφόδων πυαρίοπ

Sane ἢ τῆς ui bonorum raptorum, ὁ πάντως ἀπαιτεῖται δεσπότην εἶναι τοῦ ἁρπαγέντος πράγματος, ἐν τῶν ἁρπαγῶν ὑπομένοντα. εἴτε γὰρ in bonis αὐτοῦ ὄντων, τουτέστιν ὑπὸ τῶν αὐτοῦ τελεῖ δεσπότειαν, εἴτε ὁ δεσπόζεται ὑπ' αὐτοῦ, μόνον μέν τι ex bonis αὐτοῦ ὄντων· τουτέστιν, ὁ δεσπόζεται μὲν ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῆς αὐτοῦ ὄντι πολιτείας, χώρα γενήσεται τῆ ui bonorum raptorum. ταῦτα δέ ὄντων ἃ ὁ δεσπόζεται μὲν ἀφ' ἡμῶν, ἐν δὲ τῆ ἡμετέρᾳ ὄντι πολιτείᾳ. οἷον ἐχρησάμην παρά τινος, ἢ ἐμισθωσάμην οἰκέτην. ἢ δανείσας ἔλαβον ἐνέχυρον, ἢ καὶ παρετέθη μοι πρᾶγμα, ὅντως ὥς τε μοι διαφέρειν, ἐν μὴ ἀφαιρεθῆναί μοι δόκοι ὁ πρᾶγμα. δόκοι δὲ συμβαίνει εἴγε λαμβάνων ὁ depositum, pactum ἐπρίησε, ὥς τε καὶ ἀπὸ ξαθυμίας με κατέχεσθαι. τὰ γὰρ γινόμενα πάντα εἰωθᾶν ἀμείβειν τὰς τῆν συναλλαγμάτων φύσεις. ἰδοὺ γὰρ ἐκ τοῦ συμφώνου κινηθήσεται ἡ depositi, ὁ μόνον ἀπὸ δόλου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δολιγωτίας. εἰ δὲ bona fide νέμομαί τι, ἢ ζῶ καὶ usumfructum ἔχω ἐν ἀλλοτρίῳ πράγματι, ἢ καὶ ἑτερόν τι δίκαιον, οἷον usum, ὡς διαφέρειν μοι μὴ ἁρπαγῆναι δόκοι, καλῶς λέγομεν ὑπὲρ πάντων τούτων ἀρμόζειν ἐν τῆ τῶν ἁρπαγῆ ὑπόσαν τῶν ui bonorum raptorum. ταῦτα δὲ εἰρημένα, εἰ καὶ μὴ τῆς αὐτοῦ δεσποτείας ὄντι, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ πολιτείας ὑπάρχει. κινῶν δὲ ἢ τούτου τῶν ui bonorum raptorum, ὁ τῶν δεσποτείαν λήψεται τῆν ἁρπαγέντων. πῶς γὰρ οὐ ὁκ ἔχων; ἀλλ' ἐκεῖνο μόνον ὅπερ ἐκ τῆς αὐτοῦ πολιτείας ἀφαιρεῖται, τουτέστιν ὅπερ εἶχεν ἢ ἐν τῆ πράγμα δίκαιον. οἷον usumfructum, ἢ usum, εἶχεν ἢ ἐν τῆ ἁρπαγέντι. ἐπειδὴ ὅπερ τοῦτο ἐσοφίθη δίκαιον τῆς ἁρπαγῆς, δόκοι αὐτῆ καὶ ἀκριβεστάτῃ γνωκῶς δὲ λεκτέον ὄντι, ὅτι ἢ ὧν αὐτῶν ἡ furti δίδοται nec manifesti κλοπῆς γενομένης, ἐκ τούτων τῶν αἰτιῶν πάντων ἔξουσι τῶν ui bonorum raptorum.

Pacta mutare naturá contractuum.

δεσποτεία πολιτεία

DE LEGE AQVILIA Titulus III

Capita legis

Εἰ τῆς ἑτέρῳ προσγινομένης βλάβης, ὁ ἀκουίλιος νομοθετεῖ, ἐν ζημιοῦται κολάζων. ἡ δὲ τούτου νομοθεσία εἰς τρία διαιρεῖται κεφάλαια. διαλέγεται δὲ ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ περὶ τοῦ πένητος, ὅτι κτήνους. φησὶ γὰρ οὕτως, ἐάν τις ἀλλότριον οἰκέτην, ἢ ἀλλότριον τετράποδον, ὅπερ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῆν πενταύδων ἐστί, ἀδίκως ἀνέλῃ, ὅσου ἐν ἀναιρεθῇ πρᾶγμα πλείονος ὑπάρχον ἐν τῷ τῆς ἀναιρέσεως ἔτει τῷ, τοσοῦτον ὁ ζημιώσας τῷ δεσπότῃ δοῦναι καταδικάζεται. ὁρμωμένος δὲ τὰ εἰρημένα τῷ νόμῳ, ἀσαφῆ κατά τι δυνοῦντα. καὶ ἐν μὲν εἰρημένον, ἐάν τις ἀλλότριον οἰκέτην ἀδίκως ἀνέλῃ, τῆν ὁμολογημένων ἐστί. εἶτε δὲ ἢ ἀλλότριον τετράποδον, καὶ ὁκ ἠρκέσθη τούτῳ, ὁ δὲ ἀδικίκτως καὶ ἀκρότομος εἶτε περὶ τούτου, ἀλλὰ προσέθηκεν ὅπερ ἐν τῷ ἀριθμῷ τῆν πενταύδων ἐστί. δόκοι δὲ πρὸς ἐκεῖνο βλέπει. ἐάν γὰρ ἀπροσδιορίστως εἶτε περὶ τετραπόδων, μὴ σαφῆς ἐν ἀριθμῷ τῆν πενταύδων, ἔμελλε ἐν πρῶτον τοῦ νόμου κεφάλαιον ἔλκεσθαι καὶ περὶ θηρίων ἀγρίων ἐμοὶ διαφερόντων, ἢ κατὰ ἡνίκα τὶς ἀνέλῃ τοῦτο. ἀλλ' ὁκ ἐβουλήθη περὶ τούτων τί ὁ νόμος εἰπεῖν. περὶ γὰρ τούτων μόνον διηλέχθη, ἃ πάνυ κυρίως νέμεσθαι, καὶ ἀγελαδὸν εἰώθε βόσκεσθαι, ὁπόσα εἰσὶν ἵπποι, ἡμίονοι, βόες, πρόβατα, αἶγες. καὶ περὶ χοίρων δὲ ἐν αὐτῷ ἔρρεθε. καὶ γὰρ οἱ χοῖροι τῆ τῆν πενταύδων περιέχονται προσηγορίᾳ. καὶ τούτους γὰρ ἀγελαδὸν νέμεσθαι συνωμολόγηται. δόκοι γὰρ καὶ ὁ ποιητὴς Ὅμηρος ἐν τῆ ὀδυσσείᾳ διαλαθόντα, ὡς ὁ ἀέλιος μαρτυρῶν ἐν τοῖς οἰκείοις αὐτοῦ ἀναφορεῖ ἐνσιτόφοις τούτων μεμνημένος τῆν ἐπῶν,

Aelius Martianus

Homer?

δῆνεις τόνγε σύεσσι παρήμενον, οἱ δὲ νέμονται
πὰρ κόρακος πέτρῃ, ὠὴ τε κρείων ἀφεβόσῃ.

ὁ δὲ νέμονται διηλεῖ ἐν ἀγελαδὸν βόσκεσθαι.

Iniuria

ὁ δὲ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ, iniuria occiderit, δόκοι νοοῦμεν, παρανόμως ἐφόνευσε, τουτέστι sine iure. ὀνομοῦν εἰ μὴ παρανόμος εἴη ὁ φόνος, ἀκίνδυνος ὁ φονεύσας, καὶ ὅπερ τε χώρα τούτῳ τῷ νόμῳ. οἷον ἡνίκα ἐν σὸν οἰκέτην ἀνέλω λῃστὴν ὄντα, ὁ κατέχομαι τῷ ἀκουιλίῳ. ἀλλὰ τότε ἡνίκα ἐν ἐπαρόμενόν μοι παρ' αὐτοῦ κίνδυνον, ὁ χ ἑτέρως ἠδυνήθην ἐκκλίναι εἰ μὴ διὰ τῆς ἐπαχθείσης αὐτῷ παρ' ἐμοῦ πληγῆς. εἰ γὰρ δυνατὸν διαφυγεῖν δόκοι ἀνεῖλον, κατέχομαι τῷ ἀκουιλίῳ. ὁ ἐκ τυχηρᾶς ἀνελὼν πολιτείας, ἡνίκα μὴ πρόσεστι ξαθυμία τῷ γινομένῳ. ὁ χ ἥττον γὰρ τοῦ ὅλου ἐν κατὰ ξαθυμίαν ἀνελόντος ὁ νόμος τιμωρεῖται. διὸ ἐάν τις ἐν τῷ παίζειν ἀκοντίοις, ἢ καὶ γυμνάζεσθαι παρόντα ἐν σὸν οἰκέτην πλήξας ἀνεῖλεν· εἰ μὲν στρατιώτης ἦν ὁ δόκοι πρίησας, ἐν τῷ κάμπῳ, ἢ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ, ἔνθα γυμνάζεσθαι τοῖς στρατιώταις σωνήθες, ἀνεύθυνος ὁ πλήξας. εἰ δὲ ἰδιώτης ἦν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ τόπῳ ἀνεῖλεν, ἐπειδὴ ἰδιώτης ἐν ὅπλοις γυμνάζεσθαι

πληγάσος. capu

videtur deesse. μὴν κ. ut legatur. ἀλλὰ μὴν κ. τότε. ut sit sensus. Quinetiá & tunc. f. ὁ κατέχομαι τῷ ἀκουιλίῳ

ὁ νομόμενος, ὑποδύεσθαι ἔσται ὁ πλήξας τοῦ ἀκουιλίου. ὁ αὐτὸ φαμὲν εἰ καὶ
στρατιώτης ἐν τόπῳ, ἐν ᾧ μὴ σύνηθες γυμναζεσθαι στρατιώτας, παραπλή-
σιον ἥμαρτεν. ὑποπτεύεται γὰρ τοῦ ἀκουιλίου. ἐαί τις κλαδεύων ἐκ Item si putator
τοῦ δένδρου, κλάδου κατενεχθέντος, τὸν ἐμὸν οἰκέτην παρόντα πλήξας
ἐφόνευσε, κρατεῖται τοῦ ἀκουιλίου. ὅτε δὲ λέγομεν, εἰ ὅτε γέγονεν ὁδὸς δη-
μοσιλικίας ἢ βικιναλίας ὑποκειμένης. ἔδει γὰρ αὐτὸν ἐκβοῆσαι, ὥς τε
πάντα παρόντα τῶν ἀνομένων φυλάττεσθαι τὸν κλάδον. ὅτε
γὰρ μὴ τρίσας προφάσει τῆς ἀβελτερίας, ἤτοι culpae, ὑποδύεσθαι ἔσται
τοῦ ἀκουιλίου. εἰ δὲ αὐτὸς μὲν ἀγρεύοντε, τῆς δὲ τότε βοῦς κατεφρόνησεν
ὁ οἰκέτης, ἀνέγκλητος ὁ κλάδεύων. καὶ publica μὲν ὅσπερ ὁδὸς, ἡ τις καὶ
μιλιταρία λέγεται, παρὰ δὲ τοῖς ἕλλησι βασιλική. ἡ πάντων ἀνθρώπῳ κέ-
χρηται ἀδεῶς διαφόρου ἀπιόντων τόπους. Vicinalis δὲ, ἡ ἀδὲ κώμας ἄ-
γουσα. Vicus γὰρ ἡ κώμη. διὰ ταύτης γὰρ βαδίζει πᾶς ἀδὲ τῶν κώμων
ἀπιών, εἰ μέν τι ἀνωθεν τῆς ὁδοῦ ἢ ἐν μέσῳ τυχὸν τοῦ ἀγροῦ ἐκλαδεύσῃ,
εἰ καὶ μὴ ἀγρεύοντος, πλὴν, ἐπεὶ ἐν τοιούτῳ γέγονε τόπῳ, ἐν ᾧ ὁ δεῖνα τῶν ἀγω-
τικῶν ἀγωνία τοῦ βαδίζειν ἐῶν, ἀπιμώρητος ὁ πλήξας. ἰατρός τις Præterea
τὸν ἐμὸν οἰκέτην φλεβοτομήσας κατέλιπεν ἀθεράπευτον, τετελευτηκὼν
ὁ οἰκέτης. ὁ ἀκουιλίος ἁρμόζει κατὰ τοῦ ἰατροῦ. ἐπειδὴ δὲ εἰρήκαμεν τὸν
κούλπα φονεύσαντα, κατέχεσθαι τοῦ ἀκουιλίου, εἰδέναι χρὴ ὡς καὶ ἡ
ἀπειρία εἰς κοῦλπαν ἀνάγεται. οἷον ἰατρόν τις ἑαυτὸν εἶναι λέγων, ἀ-
τεχνῶς τὸν οἰκέτην τὸν σὸν ἀνέιλεν, ἢ φαρμακὸν αὐτοῦ δίδωκεν ὃν δεο-
μένου, ἢ κατὰ καιρὸν οὐχ ἁρμόδιον. εἰ δὲ καὶ μυλίων ὑπηκαθήμενος Impetu
ὀχήματι τῶν τῶν ἡμόνων δὴ ἀπειρίας ὁρμὴν ὑπέχειν οὐκ ἠδυνήθη, καὶ
τὸν ἀλλότριον ἀνέιλεν οἰκέτην, ὡς ἀπὸ κούλπας ἔνοχος ἔσται τοῦ ἀκουι-
λίου. εἰ δὲ καὶ δὴ ἀδυνείας κρατῆσαι τῶν ἡμόνων οὐκ ἴσχυσε, δυνατὸν δὲ
ἦν τούτας ὑφ' ἑτέρου μᾶλλον ἐνδυνοῦς ὑπέχεθαι, εἰς τὴν τοῦ μυλίω-
νος κοῦλπαν ἀναχθήσεται ὁ γενόμενος, καὶ γενήσεται χώρα τοῦ ἀκουιλίου.
τὰ δὲ μυλίωνος εἰρημένα, καὶ δὲ ἱππέως ἕλκειν δυνάμεθα. εἴγε τὴν ὁρ-
μὴν τοῦ ἵππου, ἢ διὰ ἀδυνείαν μὴ δυνηθεὶς ὑπέχειν, ἢ διὰ ἄγνοιαν, ἀλλότριον
ἀνέιλεν οἰκέτην. ἡρμηνεύσαμεν τὰ πρῶτα ῥήματα τοῦ νόμου, εἰπόντων His autem
καὶ πόσοι τῶν ἑξῆς. λέγει ὁ νόμος, quanti id in eo anno plurimi fuerit. ἤγι ὅσου
ἐν τῷ αὐτῷ ἐνιαυτῷ πλείονος ὑπῆρχε. τί βούλεται ταῦτα τὰ ῥήμα-
τα. καὶ λέγομεν ὡς διὰ τῶν εἰρημένων τῷ νόμῳ, αὕτη ἀρτελεῖται ἡ ἔννοια.
ἵνα ἐάν τις τὸν ἀλλότριον οἰκέτην χωλὸν ὄντα ἢ ἑτεροφθαλμον, ἢ τῆς μᾶς
ἐσδημένον χειρὸς ἀνέιλη· ὅτε δὲ σωίβαινεν ἐν αὐτῷ τῷ ἐνιαυτῷ, καθ' ὃν
ἐδίξατο τὴν πληγὴν ἀκόλουθον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο τιμωτέρον· εἰς τοῦ-
πίσω ἀνακαλῶν ὁ δικαστὴς τὴν τότε διατίμησιν ποιεῖται. καὶ εἰ τυχὸν ὁ
ἀναιρεθεὶς οἰκέτης ἀκόλουθος καὶ ὑγιὴς ὑπῆρχε πρὸ ἐνιαυτοῦ ἢ δίκης ἢ ἐν-
δεκα μηνῶν, καὶ διὰ τοῦτο πλείονος ἄξιος ἦν, εἰς ἐκεῖνον τὸν χρό-
νον ἀναγων τὴν διατίμησιν, ποιεῖται τὴν καταδίκην. ἐκ τούτου δὲ
κατα-

Publica vicinalis — Via

πρόφασι

Publica via quæ?

Vicinalis quæ & unde dicat

impritia culpæ æquiperari

ἀκόλουθον integrum

καταδικάζεται poenalem εἶναι τὴν τοῦ ἀκουιλίου ἀγωγήν, ὃ γὰρ μόνον
εἰς τοσοῦτον τὶς καταδικάζεται εἰς ὅσον ἐζημίωσεν, ἀλλ' ἐάν ὅτε καὶ πλέ-
ον. ἐνταῦθεν ὁμολογεῖται κατὰ κληρονόμων τούτων τὴν ἀγωγὴν μὴ πα-
ραπέμπεσθαι, ἅ τε poenalem. εἰ γὰρ εἰς τοσοῦτον εἰς ὅσον τὶς ἐζημίωσεν
ἔνοχος ἐγίνετο, ἀμαχῶς καὶ ὁ τούτου κληρονόμος τῇ αὐτῇ ὑποβάλ-
λεται ἀγωγῇ. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῶν ῥημάτων δεῖ λαβεῖν. ἐκ δὲ τῆς Illud non
ἑρμηνείας ἢν ἐκ τῆς ἐννοίας ἀρτελεῖσθαι συμβαίνει τὸν νόμον, ἀφίσκει ὃ
μόνον τὴν τοῦ ἀναιρεθέντος οἰκέτου διατίμησιν γίνεσθαι κατὰ τὰ εἰρη-
μένα, τοτέσιν ἀνακαλοῦντος ἑαυτὸν τὸ δικαστοῦ. ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἕτερον
ἐκ τῆς τοῦ σώματος ἀναιρέσεως προσγένοιτο ἡμῖν ζημίωμα, καὶ ὅτε δια-
τιμηθῆναι χρή. οἷον ἐμὸν οἰκέτην τελευτῶν τὶς ἐνεκήσατο κληρονόμον.
ἐδωκμὴν τούτῳ κελεύσαι ὑπελθεῖν τὴν κληρονομίαν, καὶ ταύτην ἐμοὶ
προσορίσαι. πεῖν ἢ δὲ ὅτε γένηται παρ' ἐμοῦ, ἀνέιλεν ὅτε τὶς ἐν οἰκέ-
τῃ. ἐπειδὴ ἀρκεῖ συμβαίνει μοι τὴν κληρονομίαν, ὃ μόνον καταδι-
καδήσεται ὁ ὅτε ἀνελὼν εἰς τὴν τοῦ σώματος διατίμησιν, ὡς προείρη-
ται, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τῆς κληρονομίας ἣς δεξέπεσον. παραπλήσιον ἐκ τού-
του τοῦ θέματος ἀναφύεται. εἶχε τὶς ζεῦγος μουλῶν, αἵ τινες ἐοίκασιν
ἀλλήλαις, καὶ διὰ ὅτε πλείονος ὑπῆρχεν ἄξιαι. καὶ εἰ μέν τις τὰς δύο
δεδεμένας, εἰς σ νομίσματα ἡ διατίμησις αὐτῶν σωκήγορ. εἰ δὲ κεχωρι-
σμένως ν νομίσματα ἑκάστης ἐγίνετο ἡ τίμημα. ἐαν δὲ τούτων τὴν μίαν
ἀνέλῃ, ὃ μόνον τῆς ἀναιρεθείσης τὴν διατίμησιν, ἀλλὰ καὶ τῆς πεδιούσης πα-
ρέξει τῆς διατιμήσεως τὴν ἀρμείωσιν. ἤγουν ἑκατὸν νομίσματα. ἡ αὐτὸ
καὶ εἴ τις εἶχε τέθριππον. εἶτα ἕτερος ἀνέιλε, ἐν ἐν τούτῳ ἀρισδεύοντα.
ὃς καὶ τίμον ἐπρίει ἡ τέθριππον. ἢ γοῦν ἐκέκτητό τις κομωδὸν, καὶ ἐν
τούτῳ ὑποκειτεῖ. ὁ δὲ ὑποκειτὴς ἐκόσμει ἐν κομωδὸν, καὶ θαυμαστὸν
ἐδείκνυεν, ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ σωών. ἀνέιλε τὶς ὅτε ἐν ὑποκειτεῖ.
ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν θεμάτων ὁ ἀνελὼν ὃ μόνον τοῦ φονεύθεντος τὴν δια-
τίμησιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ πεδιόντος παρέξει τὴν τῆς διατιμήσεως ἀρμείω-
σιν. τοῦ δὲ τοῦ αἰαιρομένου δούλου δεύτερη ἐξουσία δίδοται καὶ ἐν Liberum
περιβόλῳ κινεῖν δικαστήριον, φημὶ ἐν ἀκουίλιον, καὶ τὴν προσγινομένην
αὐτοῦ θεραπεύειν ζημίαν. κινήσει δὲ πρὸς τούτοις καὶ ἐν publicum ἔγκλη-
μα, τὴν Corneliam de sicariis. ὃ δὲ ἐν ἡ privata κινηθεῖσα ἀγωγὴ, τὴν pu-
licam σβέννυσιν. κατέχει ὅσον μέχρι τοῦ τοῦ ἐν πρῶτον κεφάλαιον, ἐν δὲ
δεύτερον ὃ κ ἔστιν ἐν χρήσει. ἐν δὲ τοῦ τρίτῳ κεφαλαίῳ πρὸς πάσης Capite
τῆς λειπομένης ζητήσεως ὁ νόμος δίδοσι. διὸ ἐάν τις ἐν ἐμὸν οἰκέτην, ἢ tertio
ἐν ἐμὸν τετράποδον, ὅπερ ἐν ἀριθμῷ τῶν πεκούδων ὄντι τραυματίσει ἤ-
γουν ἐκεῖνο ἐν τετράποδον, ὅπερ ὃ σωαριθμεῖται τοῖς πεκούδοις· οἷον κύ-
ναν, ἢ θηρίον ἄγριον, ἀρκτους ἢ λέοντας, ἢ λύκους ἀνέιλη, ἢ τραυματίσει· τοῦ
γ' ὑποβάλλεται τοῦ νόμου κεφαλαίῳ. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν λοιπῶν
ζώων, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀφύχων, ἡ προσγινομένη τοῦ δεύτερη ζη-
μία

Actio poenalis

καταδικάζεται

collegitur credi tur

κομωδὸς ὑποκριτής

Actio privata, si moveatur nó extinguit publicã

∴ 1. publicorum iudiciorum

καταδικάζεται

μία, ἐκ τούτου θραπσύεται τοῦ κεφαλαίου. λέγει γὰρ ὁ νόμος. quicquid enim combustum, aut ruptum, aut fractum fuerit. τουτέστιν ἐάν τι καυθῇ, ἢ ῥαγῇ, ἢ κλασθῇ, ὥς τε ἁρμόζειν τῶν ἀγωγῶν ἐκ τοῦ τρίτου κεφαλαίου. ἐκ πρωτοτύπου δὲ ὁ νόμος ἐχρήσατο ταῖς δύο λέξεσι τοῦ ustum, καὶ τοῦ fractum. ἡ γὰρ τοῦ rupti προσηγορία πάσας ταύτας ἐξήρκει δηλῶσαι τὰς αἰτίας. Ruptum γὰρ λέγομεν τὸ διαφθαρὲν οἱωδήποτε τρόπῳ. ὅθεν οὐ μόνον τὰ καυθέντα ἢ κλασθέντα, ἀλλὰ καὶ ἡ σχισθεῖσα ἐσθής, καὶ τὰ σαθρὰ σκεύη, ἢ καυθέντα, ἢ ὡς εἰώθασι λέγειν διπλωθέντα. τί γὰρ ὅτι ἀργυρᾶ ἦν. ἢ καὶ ὁ ἐκχυθεὶς οἶνος, ἢ ἔλαιον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ τὰ οἱωδήποτε τρόπῳ διαφθαρέντα. ὅθεν οὐ μόνον ἀπολλύμενα, ἢ χείρονα γεγονότα τοῦ rupto πορίζεται. ἀμέλει τοι εἴ τις εἰς τὸν ἐμὸν οἶνον καθαρώτερον ὄντα, ἢ εἰς τὸν ἐμὸν ἔλαιον πρωτεῖον ὑπωρχον, ἐνέβαλέ τι τοιοῦτον, δι' οὗ ὑφανίζεται ταῦτα, ὑποκείσεται τὰ τοιαῦτα τοῦ τρίτου κεφαλαίου. ἐκεῖνο δὲ τῶν ὁμολογουμένων ἐστὶν, ὥσπερ ἐκ τοῦ πρώτου κεφαλαίου τότε κατέχεταί τις τοῦ ἀκουιλίου, ἐπειδὴ αὐτὸν δόλῳ ἢ κούλπᾳ τὸν ἀλλότριον οἰκέτην ἢ τὸ pecus ἀπέλη. οὕτω καὶ ἐκ τοῦ τρίτου, ὁ δόλος ἢ ἡ κοῦλπα ἐναγεσθαι ποιεῖ τὸν ζημιώσαντα. συνοῦν καὶ τὰ τρία ἐοίκασιν ἀλλήλοις τὰ δύο κεφάλαια. ἐν ἐκείνῳ δὲ διαλυόχων, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον κεφάλαιον, περὶ οἰκέτου, ἢ πεκούλιον φησὶν ἀναιρέσεως. τὸ δὲ τρίτον πότε, νῦν δὲ δεύτερον, περὶ πάσης διαλαμβάνει τῆς λεπομένης ζημίας. καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐκείνῳ, ὅτι ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου κεφαλαίου, ἐπὶ ἐνιαυτὸν ὁ δικαστὴς ἑαυτὸν ἀνακλᾷ, ἐπὶ δὲ τῶν συμβαινόντων ἐκ τοῦ τρίτου κεφαλαίου, ἐπὶ τριακοντα ἡμέρας. κἀκεῖ μὲν προσκείται τὸ plurimi. ἐνταῦθα δὲ διείληπται. ὡς ἐντεῦθεν παρέξησίαν ἔχειν τὸν δικαστὴν, εἰς ἐκείνην ἀναφέρειν ἐκ τῶν τριακοντα ἡμερῶν τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐλάττονος ἦν ἄξιον τὸ πρᾶγμα, καὶ χαρίσασθαι τοῦ ἐναγομένου. ἢ εἰς ἣν πλείονος ὑπῆρχε, καὶ ὠφελῆσαι τὸν ἐνάγοντα. ἀλλὰ κάλλιστον φησὶ ὁ Σαβῖνος, ὁμοίαν εἶναι ποιητέαν τῶν διατίμησιν, ὥσπερ εἰ καὐταῦθα τὸ plurimi προσέκειτο ῥῆμα. ὁ γὰρ ῥωμαϊκὸς χυδαῖος δῆμος, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς διασώσεως τοῦ χυδαίου δήμου καὶ τῆς συγκλήτου, τοῦ ἀκουιλίου (δήμαρχος ὄντος ἦν) τὸν παρόντα νόμον τεθέντος, ἠρκέσθη τοῦ plurimi ῥήματι ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ.

Cæterum κανόνι δὲ γενικῷ δεῖ περιλαβεῖν πότε ὁ δίρεκτος ἀκουίλιος ἁρμόσει. πότε δὲ ὁ ὀυτίλιος. καὶ πῶς εἰδέναι χρὴ, ὅπι ὁ νόμος ἑαυτὸν δίδωσιν, ἐπειδὰν ἀδικηθῇ σῶμα. ἀλλ' εἰ μὲν ἐκ σώματος ἡ βλάβη προσγενήσεται, τυχὸν φιλαῖς ταῖς ἐμαυτοῦ χόρσιν, ἢ μετὰ ξύλου, ἢ λίθου, ἢ ἑτέρου τινὸς ὀργάνου πλήξας ἀνεῖλον, ἢ ἐτραυματίσα, δίρεκτος ὁ ἀκουίλιος ἁρμόσει. εἰ δὲ σῶμα μὲν ἠδικήθη, οὐκ ἀπὸ σώματος δὲ γέγονεν ἡ βλάβη, δίδοσθαι τὸν ὀυτίλιον ἀκουίλιον χρή. οἷον τὸν ἐμόν τις οἰκέτην, ἢ τὸν ἐμὸν πήνους ἐνέκλεισε ἐπὶ χρόνον, ὥς τε λιμῷ

Rupti qd?

συνθλασθέντα collisa

διπλωθέντα

Caput legis aqhiæ olim tertium nũ ee secundum.

ἀνακλᾷ

Sabin?

Directa Vtilis

Aqhia

ἀνακλᾷ

Τέως

∴ Legendũ præposterе ταῦτ' οὖν

μῷ διαφθαρῆναι. ἢ τὸ ἐμὸν ὑποζύγιον, οὕτως ἤλασε σφοδρῶς, ὡς μὴ ἐνεγκεῖν τὸ πλῆθος τοῦ διασήματος, ἀλλὰ διαῤῥαγῆναι. ἢ τὸ ἐμὸν τυχὸν πρόβατον, ἢ τὸν ἐμὸν βοῦν, οὕτως τὶς διεταράξεν, ὡς ἐνεχθῆναι αὐτὸν κατὰ τοῦ κρημνοῦ καὶ ἀπολέσθαι, ἢ κατὰ τι βλαβῆναι. ἢ ἐάν τις τὸν ἀλλότριον οἰκέτην πείσῃ ἀνελθεῖν εἰς δένδρον, ἢ κατελθεῖν εἰς φρέαρ, εἰδὼς δυσχρεσάτην καὶ ἐπικίνδυνον τῶν ἀνόδων, ἢ τῶν καθόδων εἶναι. εἶτα ὁ οἰκέτης ἀνιὼν ἢ κατιὼν ὠλίσθησε καὶ ἢ ἐτελεύτησεν, ἢ πορί τι μόρος ἐβλάβη τοῦ σώματος. τί δὲ, ὅπ τὸν ἀλλότριον οἰκέτην τὶς ἀπὸ γεφύρας ἢ ὄχθης ἔρριψε κατὰ τοῦ ποταμοῦ. εἶτα ὑπὸ κατενεχθεὶς ἐν τοῦ ὕδατι ἐπνίγη. ἐνταῦθα τὸν δίρεκτον ἀκουίλιον δίδοναι χρή. ὃς γὰρ ὤθησε τὸν οἰκέτην οἰκείῳ σώματι τῶν ἀναίρεσιν ἐργασαμένων. εἰ δὲ μηδὲ σώματι τὶς ἔβλαψεν, οὐδὲ σῶμα ὄν, τὸ ἀδικηθέν, ζημία δὲ τὶς περιγέγονεν, ἐμοὶ, ἀρνοῦντος τοῦ δρέκτου οὐκ ἐπειδὴ ἀπὸ σώματος, καὶ τοῦ ὀυτιλίου δὲ, διὰ τὸ μὴ ἠδικηθῆναι σῶμα, ἤρεσε τὸν ζημιώσαντα ὑποπίπτειν τῇ in factum. οἷον τὸν ἐμὸν οἰκέτην, ὡς ἁμαρτανόντα τι δεσμοῖς περιέβαλον. τοῦτον ἑτέρος οἰκτῷ καὶ φιλανθρωπίᾳ κινηθεὶς, εἰδὼς ὅτι φεύξεται, λύσας ἀφῆκε τῶν δεσμῶν.

DE INIVRIIS Titulus IIII

Υκ ἐῶσι τοὺς ὕβρισὰς ἀπιμωρήτους οἱ νόμοι. γενικῶς δὲ iniuria λέγεται, παῦ ὁ μὴ κατὰ νόμον γίνεται, quod non iure fit. ἰδικῶς δὲ λέγεται contumelia, a contemnendo, ὧν οἱ ἕλληνες ὕβριν καλοῦσιν. λέγεται δὲ καὶ culpa, ὅπερ οἱ ἕλληνες ἀδίκημα καλοῦσιν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ἀκουιλίου. λέγομεν γὰρ damnum iniuria datum, τουτέστι ζημία ἡ ἀδίκως γινομένη. πότε δὲ λέγεται iniquitas καὶ iniustitia, ὧν οἱ ἕλληνες ἀδικίαν λέγουσιν. ὁπότε γὰρ ὁ πραίτωρ, ἢ ὁ δικαστὴς, οὐ δικαίως κατά τινος ἀποφαίνεται, λέγομεν τὸν ἀδικηθέντα iniuriam accepisse. ἡ δὲ ὕβρις ἁμαρτάνεται οὐ μόνον ἔργῳ, ἀλλὰ καὶ λόγῳ. καὶ ἔργῳ μὲν, ὁπότε τὶς πυξ ἢ ῥάβδοις, ἢ ἱμάντι τυπτηθῇ, εἴτε κονοῦπον τὶς ὑποσῇ. Comicium δὲ ἐστὶν, ἡνίκα τις ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ τῆς πόλεως, ὕβριν ἐπαγάγοι, ὥς τε καὶ ὄχλον ἐντεῦθεν σωαχθῆναι. ἔργῳ δὲ γίνεται ἡ ὕβρις, καὶ ἡνίκα τὶς εἰδὼς, ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἐποφείλω, ὧν νομίζω γέγονε τῶν ἐμῶν πραγμάτων, ὡς δὴ δανεισής. λόγῳ δὲ ἐάν τις πρὸς ἐμὲ ὕβριν περὶ λόγον ἔγραψεν, ἢ ἔμμετρον ἔπος, ἢ σωστέθηκε κατ' ἐμοῦ, ἢ ἐξέδωκε. ἢ οὐδὲν μὲν τούτων ἔπραξε. δόλον δὲ ἐποίησεν, ἵνα τὶ τούτων γένηται. ἔκας τοῦ γὰρ τούτων κρατεῖται τῇ iniuriarum. οἷον Πείμος ἔγραψε ἔπος ὑβρισμὸν κατ' ἐμοῦ, Σεκρῶδος σωέθεν. Τόρτιος τοῦτο ἐκδέδωκε.

Iniuria

Contumelia qd. kunde

ζημία qd?

ἀδικία qd

Comicium qd?

Prętextatus qd

κουαρτῳ ἀδὲν τότε μὴν ἔπραξε, δόλῳ δὲ οἰκείῳ παρεβκεύασεν, ἢ γραφῆναι, ἢ σωτεθῆναι, ἢ ἐκδεθῆναι τῆν κατ' ἐμοῦ ὕβριν. εἰ δὲ καί τις πεοῖ-
ούσῃ τῇ οἰκοδεσπείνῃ, ἢ ζῷ πεαιτεζταῖτω, ἢ τῇ πεαιτεξταῖται πεοϊούσῃ,
τοτέςι ζῷ νέῳ ἢ τῇ νέᾳ. οἱ γὰρ νέαν ἄγοντες τῆν ἡλικίαν τῇ πεαιτέξτᾳ
ἐχεῶνται, φόρημα δὲ ἔσχε ῥωμαϊκόν. ἐὰν ὅμω ἑνὶ τῶν πεοειρημένων πεοϊόν-
τι παρακολουθῇ τὶς σωεχῶς, μηδὲν φθεγγόμενος, ἢ γοῦν καὶ λέγων τὶ
ὠδὶ ζῷ σὺ σώφρονας αὐτῶν δεαρέῖται τρόπους κατέχεται τῇ iniuria-
rum. καὶ ἑτέροις δὲ πλείσοις τῆν ὕβριν ἁμαρτανεσθαι τρόποις τῶν ὡμο-
λογημένων ἐσίν. ὑβίσαται δέ τις ὕβριν, οὐ μόνον δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ
δεᾷ τῶν οἰκείων παίδων, οὓς ἐξουσίαν ἔχει. καὶ δεᾷ τῆς γαμετῆς. ἐκ
δὲ τοῦ ἐναντίου, ἐὰν ὁ ἀνὴρ ὑβριθῇ, ἡ γυνὴ τῆν iniuriarum ἀδύναται κι-
νεῖν. ἔσχε γὰρ ὅρκον, εἰ καί τινος ἐναντιώθησαν. ὥς τε ὅμω τοῦ ἐμοῦ ὑβρι-
θέντος ἐξουσίου παιδὸς, δίδοταί μοι ἡ iniuriarum, πόδι ὕβρεως, ἢ
καὶ τῆς γαμετῆς. ἀμέλει, ἐὰν ἡ ἐμὴ ἐξουσία θυγάτηρ γαμηθῇ πτίῳ,
σὺ δὲ τούτῳ ὑβρίσεις, καὶ αὐτὴν ὑβριθεῖσα, καὶ πτῖος τούτης ἀνὴρ, κά-
γὼ δὲ ὁ τούτης πατὴρ, ἕξομαι κατὰ σοῦ τῆν iniuriarum. ἐκ τοῦ ἐναντίου,
ἐὰν ὁ ἀνὴρ ὑβριθῇ, ἡ γυνὴ τῆν iniuriarum ἀδύναται κινεῖν. δεφυδδύε-
σθαι γὰρ ἐπὸ τῶν ἀνδρῶν τὰς γυναῖκας, ἀ μὴν σὺ ἀνδρὰς ἐπὸ τῶν γυ-
ναικῶν δίκαιόν ἐσι. καὶ πενθερὸς δὲ τῆς νύμφης ὀνόματι τῆς γεγαμη-
μένης τῷ ἐξουσίῳ παιδὶ αὐτοῦ, ἀκωλύτως κινήσει τῆν iniuriarum.
ἐὰν ὁ ἐμὸς οἰκέτης ὑβριθῇ, οὐδεμία αὐτῷ ἀγωγὴ ἁρμόζει. δῆ ὧν δὲ
αὐτὸς ὑβριθῆ δικῶ ἐγὼ ὁ δεσπότης ὕβριν ἐποιῆσαι. ἀλλ' ὀχ ὅι τινος
τρόπει υἱοῦ, ἢ γαμετῆς ὑβριθέντων, διδόασί μοι τῆν iniuriarum, ὅι αὐτοὶ
καὶ ὠδὶ οἰκέτες. ὠδὶ γὰρ δόλου τότε ὑβίζεσθαι δικῶ, ἡνίκα σκαιόν τι κατ'
αὐτοῦ ἐπλημμελήθη, καὶ ὅπερ φανερῶς εἰς ὕβριν ὁρᾷ τοῦ δεσπότου. οἷον
ἐάν τις τὸν ἐμὸν μαστίξῃ οἰκέτην. ἁρμόζει γὰρ ὠδὶ τότε τοῦ θέματος ἡ
iniuriarum. εἰ δέ τις connicium τρίσιν τῷ ἐμῷ οἰκέτῃ, ἢ πῦξ αὐτὸν τυπτή-
σῃ, οὐδεμία μοι δίδοται ἀγωγή. ἐπίκοινον εἶχον οἰκέτην μετὰ τι-
τίου, ἐτύπτησας αὐτὸν, καὶ ἐμοὶ καὶ τιτίῳ ἡ iniuriarum ἁρμόζει. καὶ ἀ καθ'
ὃ μέρος τοῦ οἰκέτου δεσπότου ἡ τῆς ὕβρεως γίνεται δεᾳτίμησις. ἀλλ' ἐκ
τῆς τριότητος τοῦ πεοσώπου ἑνὸς ἑκάστου τῶν δεσποτῶν τὰ τῆς ὕβρεως
κρίνεται. τί γὰρ εἰ ὁ μέν ἐσι συγκληπικὸς τῶν δεσποτῶν, ὁ δὲ ἰδιώτης; τοῦ
αὐτοῦ οἰκέτου τίτος μὴν εἶχε τὸν usumfructum, μαίβιος δὲ τῆν δεσποτεί-
αν, ὕβρισας ἔσχεν, ἔνοχος ἐσὶ τῇ iniuriarum μόνῳ τῷ μαιβίῳ. ἐλεύ-
θερός τις ἐδόλου bona fide. ὕβρισε ἔσχεν ἐγὼ, οὐχ ἁρμόσει σοι ἡ iniu-
riarum, αὐτῷ δὲ τῷ bona fide δεσπόζοντι δοθήσεται. ὥς τε αὐτὸν suo nomi-
ne κινεῖν ταύτῃ. ταῦτα δὲ λέγω, εἰ μὴ ἄρα σαφῶς δεᾳ τῆν εἰς σε κατα-
φρόνησιν, ὑβρεισικῶς αὐτῷ πεοσῆλθον. τότε γὰρ καὶ σοὶ δοθήσεται ἡ iniu-
riarum. ὁ αὐτὸς φαμὴν καὶ ἡνίκα ἀλλότριος οἰκέτης bona fide σοὶ ἐδόλου-
ν. ὑβριθέντος γὰρ αὐτοῦ, τρινικαῦτα δοθήσεταί σοι ἡ iniuriarum, ἡνίκα
ἀφδείξεις δεᾳ τῆν εἰς σε καταφρόνησιν πεπρᾶχθαι ταῦτα.

Patitur

Seruis

Si cõmuni

Sed si libero

ἡ δὲ τῆς iniuriarum πρίνη ἐκ τοῦ δυωδεκαδέλτου νόμου, εἰ μὴν μέλλοι πινὸς ἐρ-
ῥαγῆ ταυτραθεῖα ἢ. ὁ αὐτὸς γὰρ ὑφίσαν, ὁ μέλλοι ῥήξας πινός. εἰ δὲ
ὀσοῦν ἔκλασεν, εἰς χρήματα ἐγίνοντο αἱ καταδίκαι. καὶ ἢ τοῦτο ἀφόρη-
τον τῖς παλαιοῖς, δεᾳ τῆν πεοσοῦσαν αὐτῖς πενίαν. μετὰ δὲ ταῦτα οἱ
πεαίτωρες αὐαιρεθείσης τῆς ἀπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου πεωρίας ὠνομο-
μένης, τῖς ὑβριθεῖσιν ἐπετρέποντο δεατιμήσασθαι τῆν ὕβριν, ἢν ἐπέ-
σησαν, ὅσης βούλονται ποσότητος. καὶ τυχὸν αὖτς ὁ ὑβριθεὶς ἔλε-
γεν, ὅτι δεατιμῶμαι τῆν ὕβριν ἢν ἐπέσλω ἑκατὸν νομισμάτων. καὶ ὁ τῆς
iniuriarum ἀκροώμενος, ποτὲ μὲν εἰς τοσοῦτον κατεδικάζε, τουτέσιν
εἰς τὰ ἑκατόν. ποτὲ δὲ εἰς ἐλάττονα ποσότητα τῆν καταδίκην ἔφερεν,
ὡς ἂν αὐ ζῷ δίκαιον ὤφθη. ἀλλ' ἡ μὴν ἐπὸ τοῦ δυωδεκαδέλτου εἰσγνε-
χθεῖσα ποινὴ, εἰς ἀσωνθείαν ἐχώρησεν. ἡ δὲ ὠδὶ τῶν πεαιτώρων ὠνομο-
θεῖσα ἐν τοῖς δικαστηρίοις σωεχής ἐσι. κατὰ γὰρ τὸν βαθμὸν τοῦ ἀξιώ-
ματος, καὶ τὸ ἀξιόπιστον τῆς πολιτείας τοῦ ὑβριθέντος, ποτὲ μὲν
αὔξει, ποτὲ δὲ μειοῦται ἡ τῆς ὕβρεως δεατίμησις. ἐὰν ὅτε γὰρ ἡ αὐτὴ
ὕβρις, ἐπὸ τοῦ αὐτοῦ πεοσφέρεται συγκλητικῷ ἀνδεὶ καὶ ἰδιώτῃ σεμ-
νῶς πολιτευομένῳ. τοῦ μὲν συγκλητικοῦ λόγου χάριν ἡ ὕβρις δεατι-
μηθήσεται ἑκατὸν πεντήκοντα νομισμάτων. τοῦ δὲ σώφρονος ἰδιώτου
ἑκατόν. τοῦ δὲ ἀσέμνου πεντήκοντα. οὗτοι οἱ τῶν δεατιμήσεων βαθμοί,
σώζονται καὶ ὠδὶ οἰκετῶν ὑβριθέντων. ἑτέρως μὲν γὰρ δεατιμηθήσεται
ἡ ὕβρις, ἐὰν τὸν δοικητῆν οἰκέτην παίσης μου τῆς πεδεστείας ὑβρίσης.
καὶ ἑτέρως ἡνίκα ὑβρίσης τὸν οἰκέτην μου, ᾧ μίαν ἐνεχείρησε φροντίδα,
τυχὸν δοικητῆν αὐτὸν ποιήσας, τῶν ἐν τῷδε ζῷ τόπῳ δεᾳκειμένων μου
κτημάτων. ἄλλως δὲ ὠδὶ τοῦ ἀτελεσάτου καὶ ἐνδεδεμοῖς ὄντος οἰκέ-
του. οὐδὲ ὁ κορνήλιος νόμος πόδι ὕβρεως δεαλεχθῆναι ἠμέλησεν.
ἐπενόησε γὰρ καὶ αὐτὸς τῆν iniuriarum. ἢ τις ἁρμόζει ἐὰν ἐλεύθερος λέ-
γῃ ἑαυτὸν ὠθεῖσθαι ἢ τυπτηθῆναι. ἢ ὅτι βίᾳ τὶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν αὐτοῦ
οἶκον. τὸν δὲ αὐτοῦ οἶκον νοοῦμεν, εἴτε ἐν ἰδίᾳ οἰκείᾳ ᾤκει, εἴτε μισθοῦ,
εἴτε πεοίκᾳ, εἴτε ὡς ξένος ἐδέχθη. τραχεῖα δὲ ὕβρις κινεῖται,
ἢ ἀπὸ πεάγματος, ἢ ἀπὸ τόπου, ἢ ἀπὸ πεοσώπου. ἀπὸ πεάγματος,
οἷον ἐάν τις ἐπὸ πινος δέξηται τεαύματα, ἢ ῥάβδοις τυπτηθῇ. ἀπὸ
τόπου, οἷον ἐάν τις ἐν θεάτρῳ, ἢ ἐν ἀγορᾷ, ἢ ἐπ' ὄφθαι τοῦ πεαίτωρος,
τουτέσι τοῦ ἄρχοντος ὕβριν ἐποιῆσε. ἀπὸ πεοσώπου, οἷον ἐὰν ἄρχων ὑ-
βριθῇ. ἢ ἐὰν συγκληπικός τις ἀπ' ἐυτελοῦς ὕβριν ὑπεῆ. ἢ τοὺς αἰνιόντας οἱ
παῖδες, ἢ τοὺς πάτρωνας ὑβρίσωσιν οἱ ἀπελεύθεροι. ἑτέρως ἡ τοῦ συγκλητι-
κοῦ, καὶ ἡ τοῦ γονέως, καὶ ἡ τοῦ πάτρωνος, ἑτέρως δὲ ἡ τοῦ ῥητορικοῦ καὶ ἐυτελοῦς
πεοσώπου ὕβρις δεᾳπμᾶται. ἐὰν ὅτε καὶ τόπος πληγεὶς τραχεῖαν ἀπο-
φαίνει τῆν ὕβριν. οἷον ἐάν τις τὸ ὀφθαλμὸν πληγῇ. ὁ δεᾳφέρομαι δὲ πέτρον
αὐτεξουσίῳ, ἢ ὑπεξουσίῳ ἡ ὕβρις αὕτη πεοσλωίχθη. ὠδὶ πάντων τραχεῖα
ὕβρις

Pœna

μθηος

Diatimésasthai

æstimare

αὔξει. augetur

Sed &

Cornelia lex de iniurijs

Atrox

In ſumma ὕβρις νομοθήσεται. ὡς ἐν τέλει δὲ ἰσέον, ὅτι δέδοται παῤῥησία καὶ ὑβριοθεῖν εἰ βούλεται ἐγκληματικῶς κινεῖν τῶν iniuriarum, ἢ χρηματικῶς, ἤγουν πολιτικῶς. καὶ εἰ μὲν πολιτικῶς τοῦτον κινήσῃ, καὶ ἡ δίκη μνησικακίας τῆς ὕβρεως, καὶ τὰ εἰρημένα γνήσεται. καὶ εἰς ῥοῦν ἡ κατάδικη ὠνητεθήσεται. εἰ δὲ ἐγκληματικῶς, ὀφείλει ἔσται τοῦ δικαστοῦ, ὡς τὰ ἔξωθεν λῶν βούλεται πρίνειν ἐπαγαγεῖν καὶ ὑβρίσαντι. τὸν χρόνον δωρεάν, ἢ εἰς μόρον δικάσειν. φυλαττέσθω δὲ παντάχου τὸ εἰσφεχθεῖν ὑπὸ δικαιοῦξεως τοῦ τῆς θείας λήξεως χλεύων. ὡς τε τοῖς ἰλλουστρίοις, καὶ τοῖς μείζοσι καὶ τὸ ἀξίωμα, δεῖναι δικαστὴς πονηρευτῶν τῶν iniuriarum ἐγγυμνάζειν ἐγκληματικῶς. καί τι δικαστὴς πονηρευτῶν ἔγκλημα κινεῖν κεκώλυται τις. δικαστὴς πονηρευτῶν δὲ δεῖσω τοῖς εἰρημένοις ὑποδέχεσθαι τῶν iniuriarum, καθὰ τῇ αὐτῇ πόλει ἔχεται δικαιοῦσι. σαφέστερον δὲ πάντα μαθεῖν δυνατὸν τοῦτον ἀναγνοῦντα δικαιοῦξιν. ὁ μόνον δὲ ὁ τυχὼν τῆς iniuriarum κρατεῖται, ἀλλὰ κἀκεῖνος ὃ κατὰ δόλον τοῦτο γέγονεν. ἢ ὃς ὑβρίσαστε τυφλῶσαί με. ἡ iniuriarum ἀφοσβύνυται τῇ πλαστοποιήσει. ὅθεν ἐάν τις ὑβριοθεὶς καταφρονήσῃ τὸ γνωμενῶν, τουτέστι μὴ ἀγανακτήσῃ ὡδὶ τοῦ παχθῆναι, μηδὲ ὡς δεινὸν τοῦτο δέξηται, καὶ τὸν οἰκεῖον λόγον ἅμα τῷ ὑβριοθῆναι, τοιαῦτα ἐκ μεταμελείας τῶν συγχωρηθεῖσαν ὕβριν, ὁ δύναται κινεῖν.

Non ſolũ

Hæc actio

ἐγκληματικῶς criminaliter

χρηματικῶς ciuiliter

ἔξωθεν extraordinarie

πλαστοποιήσει diſſimulatione

DE OBLIGATIONIBVS QVAE EX QVASI DELICTO NASCVNTVR Titulus V

Ἐπόντου τὰς ἀπὸ δελίκτων ἀγωγὰς, εἴπωμεν καὶ τὰς ὡσανεὶ ἀπὸ δελίκτων. ἐμοὶ καὶ πάπῳ ἐδίκαζε μάβιος. ἠδίκηκέ με. τυχὸν γὰρ μηδὲν ἐπρφείλοντά με κατεδίκασε. καὶ ὁ λεγόμενον παρὰ τοῖς νομικοῖς litem ſuam ἐπρίνατο. τουτέστι κατ' ἑαυτὸν δίκην ἤγειρε. σκοπούμεν ἄρα ὁ τοῖον κοντρακτον ὄντον, ἢ κουασι κοντράκτον ἢ δέλικτον. καὶ τέως κοντρακτον ὄκ ἔστι. ὁ γὰρ κοντρακτον, τῶν δύο τῶν συναίνοντον ἀπαιτεῖ. ὁ κατὰ συναίνοντον δὲ ἐμὲ ἠδίκησέ με ὁ δικαστής. ὁ δὲ κουασι κοντρακτον. ὁ γὰρ κουασι κοντρακτον, εἰ καὶ μὴ τῶν δύο τῶν συναίνοντον ἀπαιτεῖ, ἀλλ' ὅμως ὀφείλει παῤῥησίαν ἔχειν ἐκ νόμων, εἰς ὁ γίνεσθαι, ὅπερ ὄντον, ὡδὶ τῆς negotiorum geſtorum. ἀγεῖ δὲ ὅτι ὁ λόγος ἐνταῦθα. ὁ δεμία γὰρ δέδοται παῤῥησία τῷ δικαστῇ ἀδικεῖν ὃν βούλεται τῶν δικαζομένων. ἀλλ' ὅτε δέλικτον τοῦτο. ἐὰν ὅτε γὰρ ὀλιγαρχίας τοῦ δικάζειν, οὐ κακῇ διανοίᾳ τοῦτο ἔπραξεν. ὅθεν ἐπειδὴ ἡμαρτέ τι ὁ δικαστής, ὡς ἀπὸ τοῦ κουασι δέλικτου κατέχεται. καὶ εἰς τοσοῦτον καταδικάζεται, εἰς ὅσον ἂν δοκιμάσῃ ὁ δικάζων αὐτῷ καὶ τῷ ἀδικηθέντι, χρῆναι αὐτῷ λόγῳ ποινὴν καταβαλεῖν. τῷ γὰρ βλαβέντι ἡ in factum ἁρμόζει. ἀπὸ τοῦ κουασι δέλικτον ἀναγεται κἀκεῖνο

Item is

ἐδίκαζε μοι. 1. ~~dicebat~~ mihi ius dicebat. de causa mea cognoſcebat

Lite ſua facere quia ſit

δικάζων αὐτῷ

τῷ βλαβέντι ἡ in factu ἁρμόζει

ἔξωθεν. extra ordinē. Extraordinarie

πλαστοποιήσει. diſſimulatione

Τέως

κἀκεῖνο ἠθέμα. ἔμπνον ἐγὼ ἐν τινὶ οἰκίᾳ, ἧς ὑπῆρχον δεσπότης, ἢ καὶ μαθὼν τοῦτον ἔχον, ἢ πλοῖκα. ἐῤῥίφη τις ἐνταῦθον λίθον, ἢ ὁράμον, ἢ θλέχεν ὕδωρ, καί τις τῶν πλησιόντων ἐβλάβη. ἵνα χθήσομαι ἐγὼ τῇ in factum. δίκῃ τῶν ὁ δὲ κυρίως δίκιον ἐστὶν. ἐπειδὴ ὡς ὠδὶ ὁ πλεῖστον, δίκῃ ὁ ἑτέρου παῖσμα οἰκέτου τυχόν, ἢ ἐλευθέρου συνοικοῦντος μοι καὶ ταῦτα πρήσαντος, ἐγὼ κρατοῦμαι. ἔοικε τοῦτο βέματι κἀκεῖνο. ὠήσω ἐγὼ ἐν τῇδε τῇ οἰκίᾳ. αἱ δὲ θυρίδες αἱ ἐμαὶ ἐώρων εἰς τόπον δημόσιον. δι' ὃ τοῖς βουλομένοις θεῶν παρεῖναι. ἐν τῇ θυρίδι τῇ ἐμῇ ἔτεθη τι, ἤγουν ἐκρεμάσθη, ὅπερ καὶ πεσὸν, ἢ δώσαν ὁ δὲ παρόντα βλάψαι. ἔστι δὲ πρινὴ δίκη νομίσματα ἐν τούτῳ τῷ βέματι. ἐν δὲ τῷ πολαβόντι, ἐνθα ἐῤῥίφη τί καὶ θλεχύθη, ὁ δίπλασιον τῆς ζημίας, ἢν ὁ βλαβεὶς ὑπέστη. εἰ δὲ ἐλεύθερος παρὼν ἐνταῦθον ἐφονεύθη, εἰς πεντήκοντα νομίσματα ὄντον ἡ κατάδικη. εἰ δὲ ζῇ μὲν, βλαπτεται δὲ, εἰς ῥοῦν κατάδικασθήσεται ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ μένων, θλ ἧς τοῦτα γέγονεν, εἰς ὅσον ἂν σωίδῃ ὁ δικάζων χρῆναι αὐτὸν κατάδικασθῆναι. ὀφείλει γὰρ ὁ δικαστὴς συμφορίαν ὁ τοῖς ἰατροῖς παρεχόμενον μισθὸν, καὶ τὰ λοιπὰ δαπανήματα, ἅ τινα πρὸς τῶν μέλειαν γέγονεν. ἔτι δὲ καὶ ὧν ἐστρώθη ὁ παρεῖναι. τυχὸν γὰρ τέκτων ἦν. εἶτα πληγεὶς τῶν χεῖρα ὀργάσασθαι τέως ὄκ ἠδύνατο. σκοπούμεν πόσον ἤμελλε λαμβάνειν ὀργαζόμενον ἐν τούτοις τοῖς ἡμέραις, ἐν ἅις δίκῃ τῶν πληγῶν ὀργάσασθαι ὄκ ἠδυνήθη. ἢ καὶ εἰ γέγονεν ἀχρεῖον, ὁ μόνον τὸ παρελθόντος χρόνου, ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλοντος, τὸν ὁπόρας δίκαιον ἔμεθα. ὁ ἐμὸς ὑπόστασις ὑὸς ὤκει ἐν οἰκείᾳ, κεχωρισμένος ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐμοῦ δηλαδὴ πατρός. ἐκ τῆς δυάτης αὐτοῦ ἐῤῥίφη τί, ἢ θλεχύθη, ἢ ἐκρεμάσθη ἐκ τῆς αὐτοῦ θυρίδος, ἢ καὶ ἔτεθη, ὃ ἡ κατάστασις ὠνόμασεν τῆς παιδὸς. ἤρθε δὲ ἰουλιανῶ καὶ τοῦ πατρὸς μηδεμίαν ἐν ἀγωγῇ, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ τοῦ παιδὸς. τὰ αὐτὰ φαμὲν, καὶ ἡνίκα ὁ ἐμὸς ὑπεξούσιος δικάσας ἠδίκησέ σε. κατ' αὐτοῦ γὰρ ἕξεις τῶν in factum. ὁ κατ' ἐμὸν, τοῦ πατρός. θεῤῥείτω τις τῶν νεὼς, ἢ καπηλεῖον ἔχων, ἢ πανδοχεῖον. ἐὰν ἐν τῷ καπηλείῳ, ἢ ἐν τῷ ταβέρνῳ, ἢ τῷ πανδοχείῳ κατὰ δόλον τινὸς, ἢ γοῦν κλέψαντος ὑποσῶ ἐγὼ ζημίαν, καταχθήσεται αὐτὸς τῇ in factum, ὡς ἀπὸ τοῦ κουασι δελίκτου. μόνον μέν τι, εἰ μηδεμίαν αὐτὸς ἥμαρτε κακοεργίαν, ἀλλά τις τῶν ὀργάτων, ἢ τῶν μαθητῶν, δι' ὧν ἡ ναῦς ἔπλει, ἢ ὁ καπηλεῖον, ἢ ὁ πανδοχεῖον, ἢ ὁ πανδοχεῖον δωκεῖν. ἀπὸ γὰρ κοντρακτου ὄκ ἔστιν αὐτὸν ἐπεῖν ἔχειν τὸν κύριον τῆς νεὼς, ἢ τοῦ καπηλείου, ἢ τοῦ πανδοχείου. ὅτε γὰρ συνάλλαγμα γέγονε πρὸς αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ὑποτάσσομαί τι ἐλέγχεται αὐτὸ, καθὸ κακουργοῦς αὐθρώπους εἶχε τοῦ ὑπηρετοῦντας, δίκῃ τῶν ὡφανεὶ ἀπὸ δελίκτου καταχθήσεται. αὕτη δὲ ἡ in factum ἀγωγὴ, τοῖς μὲν κληρονόμοις τοῦ ἀδικηθέντος δοθήσεται. κατὰ δὲ τῶν κληρονόμων τοῦ θεῤῥείτου ὄκ ἁρμόσει.

Si filiusfa.

Iulianus

Item exercitor

Exercitor navis

In his

ὡς ὑποῦ τὸ πλάστον 1. plerunq:

Τέως

DE ACTIO

ΔΙαλεχθέντων περὶ τῶν ἐνοχῶν, χωρίσωμεν ἀπὸ τὰς ἀγωγάς. δόξει γὰρ ὅτι τὰ ἐκ τῶν ἐπιγεγραμμένων ἐπολιμπανόμενον. εἰρήκαμεν γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ ἐνεστώτων, τῶν νομοθεσιῶν τῶν ξωμαϊκῶν καταγίνεσθαι περὶ πρόσωπα, περὶ πράγματα, περὶ ἀγωγάς. εἰπόντες δὲ τῶν τῶν προσώπων διαίρεσιν ἐν τῇ πρώτῃ ἐνεστώτων, καὶ ἐν μέρει τῆς τρίτης, μνησθέντες δὲ καὶ τῶν ἐνοχῶν, εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ἀγωγῶν. ὀφείλεις δὲ εἰδέναι, ὅτι ἃς δίκας ἐνάλους οἱ ἀθλοθέται, ταύτας ἀκτίονας καλοῦσιν οἱ ξωμαῖοι. εἴρηται δὲ ἀγωγαὶ, παρὰ τὸ ἄγειν τοὺς ἀγωνόμενος ἀπὸ τὸ δικαστήριον. ὁριζόμεθα δὲ τί ἐστιν ἀκτὼν ἤτοι ἀγωγή. ἀκτὼν ἤτοι ἀγωγή ἐστι δίκαιον τοῦ ἀπαιτεῖν ἐν δικαστηρίῳ τὸ ἑαυτῷ ἐπιφερόμενον. τῶν δὲ ἀγωγῶν ἃς κινοῦμεν κατά τινος παρὰ δικαστῶν, ἢ γοῦν παρὰ αἱρετοῖς δικαστῶν περί τινος πράγματος, ἡ ἄρα διαίρεσις εἰς δύο μέρη τέμνεται. τῶν μὲν ἀγωγῶν αἱ μέν εἰσιν in rem, αἱ δὲ πορισματικαί. κινεῖ γὰρ εἷς ἑκάστος κατ' ἐκείνου ὃν ἔνοχον ἔχει, ἢ ἀπὸ συμβολαίου, ἢ ἀπὸ ἁμαρτήματος. καὶ λέγονται πορισματικαί, ἐπειδὴ καὶ τὸ συμβολαίου ἕνεκα προσώπου, ἢ τὸ ἁμαρτήσαντος κινοῦται. καὶ ὁ κινῶν λέγει τοῦτο τὸ ῥήμα. εἰ φαίνεται τὸν αὐτίδικον χρεῶν, δοῦναι, πρᾶσαι, κατεδίκασεν αὐτὸν ὦ δικάσω. καὶ ἑτέροις δὲ τρόποις διωκτὸν γενέσθαι τῶν ἀγωγῶν. καὶ κινῶν κατ' ἐκείνου, ὅς τις ἐκ ἐστὶν ἡμῖν ἔνοχος, περί τινος δὲ πράγματος σωματικοῦ ἀπὸ τῶν αὐτοτελῶς κατεχόντων, ἐπάγομεν αὐτῷ ῥήτησιν. ὠνομάσθαι δ' ἐν τοῖσδε in rem ἀγωγή. εἰ γὰρ κατέχεις ἀγρὸν ἢ οἰκίαν, ἄπορ ἐγὼ λέγω τῷ ἐμαυτοῦ δουλείας εἶναι, σὺ δὲ τὰ αὐτὰ λέγεις, δουλεύεις σὲ αὐτὸν ἀφικαλῶν, κινήσω κατὰ σοῦ τῶν in rem λέγων, εἰ φαίνεται τὸ πρᾶγμα τῷ ἐμῆς δουλείας εἶναι, κατεδίκασον ὦ δικάσας τὸν αὐτίδικον. κινῶ δὲ τῶν in rem, ἢ περὶ σωματικῶν, ἢ περὶ ἀσωμάτων, καὶ ἢ κονφεσορίως, ἢ νεγατορίως. καὶ σωματικὰ μὲν ἐστιν, ὁ ἀγρὸς, ἡ οἰκία. ἀσώματα δὲ, οἷον ususfructus, δουλεία. ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῶν σωματικῶν, κονφεσορίως μόνον κινῶ. ἀπὸ δὲ τῶν ἀσωμάτων καὶ κονφεσορίως, καὶ νεγατορίως. καὶ κονφεσορίως μὲν κινῶ ἀπὸ τῶν σωματικῶν, ἵνα λέγω εἰ φαίνεται τὸν δὲ τὸν ἀγρὸν τῆς ἐμῆς εἶναι δουλείας. κονφεσορίως δὲ ἀπὸ τῶν ἀσωμάτων, οἷον usufructu, τοῦτον μὲν ἀγρὸν, τοῦτον δὲ οἰκίας, λέγων. εἰ φαίνεται τὸν δεσπότην τοῦ ἀγροῦ, ἢ τῆς οἰκίας, ἐμὸν εἶναι. ἀπὸ δὲ τῆς δουλείας τοῦ ἀγρὸν λέγω, εἰ φαίνεται δεῖξαί μοι βαδίζειν διὰ τοῦ ἀγροῦ τοῦ γείτονος, ἢ ἐκεῖθεν ὕδωρ ἕλκειν. ἢ καὶ ἀπὸ δουλείαν οἰκίας. οἷον ἐὰν κινῶ λέγων, δίκαιόν μοι προσεῖναι, τοῦ εἰς ὕψος αἴρειν τὴν ἐμὴν οἰκίαν. ἢ δίκαιόν μοι πρόσθεν τοῦ καταστύλειν σε, ἢ τοῦ ἀποκτείνειν δεξόμενον κατὰ τοῦ σοῦ μεσαύλου, ἢ κατὰ τῶν σῶν δωμάτων. ἢ τοῦ ἀκτίβεσθαι τὰς βάσεις τῶν ἐμῶν δυκῶν κατὰ τῶν τείχων

Δίκαι attice · actiones latine & unde sic dictae? Omnium

In rem — In personam — Actiones

ἀντίδικος

Aeque

Confessorie Negatorie

Confessorie in corporalibus

Negatorie in corporalibus & incorporalibus

καταστύλειν · perficere

ἐξέστω protectum

μεσαύλου

τείχων σοῦ τοῦ γείτονος. νεγατορίως δὲ κινοῦμεν τὴν in rem, ἵνα ἀπὸ τῶν ἀσωμάτων λέγω, εἰ φαίνεται τόνδε μὴ ἔχειν τὸ δίκαιον τοῦ uti frui, καὶ τῆς ἐμῆς οἰκίας, ἢ καὶ τοῦ ἐμοῦ ἀγροῦ. ἢ τοῦ ἐλαύνειν κτηνοτρόφια διὰ τοῦ ἐμοῦ ἀγροῦ. ἢ ἕλκειν ἐκεῖθεν ὕδωρ. ἢ τοῦ εἰς ὕψος αἴρειν τὰ ἴδια οἰκοδομήματα, ἢ τοῦ καταπαύειν με. ἢ τοῦ ἐπεκτείνειν δεξόσιν καὶ τῶν ἐμῶν δωμάτων. ἢ τοῦ ἀποθλῶσαι βάφη καὶ τῶν ἐμῶν τείχων. ἔνεστι δὲ πᾶσαι in rem εἰσὶ νεγατορίως κινούμεναι χώραν ἐκ ἔχουσαι ἀπὸ τῶν σωματικῶν. ἀπὸ γὰρ τῶν σωματικῶν, ἐκεῖνος μόνος κινεῖ τὸν in rem, ὅς τις ἐνέμεται. τοῦ γὰρ νεμομένου ἐστὶ δίδοται in rem, ἐστὶ δὲ δύναμαι λέγειν, εἰ φαίνεται τὸν ἀγρὸν τόδε μὴ εἶναι. ἐν ἑνὶ δὲ μόνῳ βέματι, ὁ νεμόμενος δύναται κινεῖν τὸν in rem. ὅς τις καὶ νέμεται, καὶ ταξιν ἄκρος ἐπέχει. ὥστε ἐν τοῖς πλατυτέροις τῶν δικῶν βιβλίοις προσφόρως φανήσεται. ὥς τε ὁμοδεῖ γὰρ σωλόντα εἰπεῖν κινεῖται ἡ in rem ἀπὸ σωματικῶν καὶ ἀσωμάτων. ἀπὸ σωματικῶν μὲν μόνον κομφεσορίως. κομφεσορία δὲ ἐστιν ἀγωγή, ἵνα τὶς συνομολογεῖ τὸ πρόσον αὐτοῦ δίκαιον, λέγων. εἰ φαίνεται τὸν ἀγρὸν τῆς ἐμῆς εἶναι δουλείας. ἀπὸ δὲ τῶν ἀσωμάτων καὶ κομφεσορίως, καὶ νεγατορίως. κομφεσορίως μὲν ἵνα λέγω, εἰ φαίνεται τὸ uti frui ἐμὸν εἶναι. νεγατορίως δὲ, ἵνα τοῦτον τὸ δίκαιον ἀφαιρεῖται προσεῖναι αὐτοῦ ἀντιδίκῳ, λέγων, εἰ φαίνεται τὸ uti frui μὴ ἔχειν τὸν ἀντίδικον καὶ τοῦ ἐμοῦ ἀγροῦ. ὥς τε ἐν ἀπὸ τῶν ἀσωμάτων, οὐχ ὁ αὐτὸς κινεῖ καὶ κομφεσορίως καὶ νεγατορίως. ἀλλὰ κομφεσορίως μὲν ὁ λέγων προσεῖναι αὐτοῦ τὸ ἀσώματον, οἷον τὸν usumfructum, ἢ τῶν δουλείαν, καὶ τῆς ἄλλου δουλείας. νεγατορίως δὲ τῶν in rem κινεῖ ὁ δεσπότης τοῦ ἀγροῦ, ἢ τῆς οἰκίας, διαβεβαιούμενος τὸν αὐτίδικον μὴ ἔχειν τὸ uti frui, ἢ τὸ δίκαιον τῆς δουλείας καὶ τῆς αὐτοῦ οἰκίας, ἢ καὶ τοῦ σοῦ ἀγροῦ καὶ τίνος ἕνεκα κομφεσορίως διωκόμεθα κινεῖν, ἐκ ἐπὶ δὲ καὶ νεγατορίως ἀπὸ τῶν σωματικῶν; καὶ ἡ αἰτία ἐστὶν αὕτη. ἕνεκα τοῦ γνῶναι ὀφείλει πολυπρεῖν αὐτοῦ τῶν νίκων ἐκ τῶν προσόντων αὐτοῦ. οἷον εἰ φαίνεται τὸν δὲ τὸν ἀγρὸν τῆς ἐμῆς εἶναι δουλείας. ὃ μὲν ὀφείλει κινοῦν λέγειν, εἰ φαίνεται τὸν δὲ τὸν ἀγρὸν μὴ εἶναι τῆς τοῦ αὐτιδίκου δουλείας. εἰ γὰρ οὕτως εἰσέλθοι κινοῦν, ὁρᾶ εἰ αὐτοῦ ὁ αὐτίδικος πρῶτον μὲν ἐμός ἐστιν ὁ ἀγρός. εἰ δὲ ἐκ ἐστιν ἐμός, ὡς σὺ λέγεις, ὃ παρὰ τοῦτον σός, ἀλλὰ ἄλλος ἐστίν. καὶ γὰρ ὃ πάντως τὸ μὴ ἐμόν, ἤδη σόν ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἐμός, μήτε σός ἐστιν ὁ ἀγρός, ὀφείλω σε νικᾶν ἐν τοῦ παρόντι δικαστηρίῳ, διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα. ἐν ἴσῃ αἰτίᾳ κρείττων ἐστὶν ἡ αἵρεσις τοῦ νεμομένου. In pari causa melior est conditio possidentis. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀπὸ τῶν σωματικῶν. ἀπὸ δὲ τῶν ἀσωμάτων καλῶς κινοῦμεν τὴν in rem, κομφεσορίως. κινοῦμεν δὲ καὶ νεγατορίως. καὶ διὰ τί, μὴ καὶ ἐν τούτοις ἐν ᾧ κινεῖ τις νεγατορίως τὴν in rem, μὴ λέγομεν αὐτὸν καλῶς κινεῖν; ὃ γὰρ ἐκ τῶν αὐτοῦ προσόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν σκεφῶν τοῦ αὐτιδίκου πειρᾶται ἑαυτοῦ τὴν νίκην πολυπρεῖν. λέγει γὰρ, εἰ φαίνεται τὸ uti frui τόνδε μὴ ἔχειν. ἀλλ' ἡ ἀκριβεία αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τῆς νεγατορίας

x ἐναγω

Δίκαι σωματικαὶ ἀπὸ τῶν

Confessoria qd

Q. cur in corporeis tantú agamus confessorie pulchre docuimé tú

In pari causa melior est conditio possidentis

ἐν ᾧ. quando quid.

ἀπὸ τοῦτο. ob hoc

∴ 1. quĩ nõ uſucceperimus aliquã rẽ . / . /
& fingimus uſucepiſſe ut apparet ſtatim

Confeſſoria & negatoria in incorporeis idẽ eſſe rẽ & ſi nõ uerbis

γναγωγῆς τῶν ἀσωμάτων, εἰ καὶ τοῖς ῥήμασι νεγατρείως κινοῦμεν τῶν in rem, ἀλλ' ὅμως ὅλως ἀκριτέλεσματι κομφυσορία ἐστίν. ἐπειδὴ γὰρ συμομολόγεται ἐμὲ εἶναι δουλεύτιν τοῦ ἀγροῦ, ἢ τῆς οἰκίας, καθὸ ὁ ἀντίδικος ἐαυτῷ πλοσεῖναι uſumfructum, ἢ δουλείαν φησὶ, ἐγὼ λέγων · εἰ φαίνεται τόνδε μὴ ἔχειν uſumfructum, ἢ δουλείαν κ᾽ τοῦ ἐμοῦ ἀγροῦ δοῦναι τῇ δικαιωμείν ταῦτα λέγειν, εἰ φαίνεται ἐλεύθερον δουλείας, ἢ ἐλεύθερον uſufructu ἐμὸν εἶναι ἀγρόν. καὶ ἔστιν οὕτως νοουμένη τῆς in rem ἡ γναγωγὴ κομφυσορία, εἰ καὶ νεγατρείως πέφρασται. ἔνται δὲ αἱ in rem ὧν ἐπρισκάμεθα μνήμιν, καὶ αἱ τούτοις ὅμοιαι, ἀκὸ νομίμων καὶ πολιτικῶν αἰτιῶν ἔχουσι τὴν γένεσιν. εἰσὶ καὶ ἄλλαι in rem, ἔτι δὲ καὶ πόρσωναλίαι, ἃς ὁ πραίτωρ, ἐξ οἰκείας ὁρμηθεὶς ἐπνόησε δικαιοίας. ἀναγκαῖον δὲ τούτοις δικὰ παραδείγμάτων ἀκριδεῖξαι. οἷον ὠνὴ τέτρασται ἡμῖν, ἐὰν ὅτε κινεῖν τῶν in rem, μὴ ὀυσυνκαπιτοῦσασι καὶ λέγειν, εἰ φαίνεται τόδε ἐμὸν εἶν, ὡσανεὶ ὀσυνκαπιτοῦν τῶν ἐμοῦ. ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ τινὸς ὀσυνκαπιτούσαντος τὸν ἐμόν, καὶ νεμομένου, δύναμαι κινεῖν καὶ λέγειν, εἰ φαίνεται τόδε ἐμὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὥσπερ εἰ μὴ ὀσυνκαπίτουσιν αὐτὸ ὁ ἐμὸς ἀντίδικος. καὶ τέως εἴωθεν ἔνδα τὶς μὴ ὀσυνκαπιτούσας πολλῆται ἐαυτὸν ὀσυνκαπιτουνεῖν. οἷον ἐξ ἐυλόγου αἰτίας παρέδωκάς μοι ἀλλότριον πρᾶγμα bona fide λαμβάνοντι, ἢ πωλήσας ἔστω, ἢ δωρησάμενος, ἢ καὶ εἰς προῖκά μοι ὦδοσας, ἢ λογατούσας. ἐδεόμην ἐγὼ τριετίας, εἰς τὸ ὀσυνκαπιτεῦσαι ἔστω τὸ πρᾶγμα. γνεμήθην αὐτὸν τυχὸν δύο γνιαυτοῦς, ἐξέπεσον αὐτοῦ κατὰ τινὰ τύχην. τῶν directam in rem κ᾽ τοῦ νεμομένου κινεῖν ὁ δύναμαι. πῶς γὰρ ὁπότε ὁν ὀσυνκαπίτουσα. αἱ γὰρ in rem ἐπνοήθησαν, ὡδὶ ὅλως ἕκασον τῶν προσοῦσαν αὐτῶν δι' αὐτῶν ἐκδικεῖν δουλείαν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπαίθρωπον ἐν τούτῳ τῷ βέματι ἀγωγῶν μὴ δίδοται ἀνδεὶ bona fide νεμομένῳ καὶ κατὰ τύχην ἐκπεσόντι, ἐφεύρεν ὁ πραίτωρ in rem ἀγωγῶν, ὧν κινῶν λέγω. ἐπειδὴ τόδε τὸ πρᾶγμα, ἐξ ἐυλόγου αἰτίας, οἷον πράσεως, ἢ δωρεᾶς, ἢ προικὸς γνεμόμην bona fide, ἔτρεχε δέ μοι ὀσυνκαπιών, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ πρὸ τέλους τῆς ὀσυκαπίου ἐξέπεσε, ὡσανεὶ ὀσυνκαπίτουσα, εἰ φαίνεται τὸ πρᾶγμα τῆς ἐμῆς εἶναι δουλείας. λέγεται δὲ αὕτη ἡ in rem πουβλικιανή. ἐπειδὴ πρῶτος πουβλίκιος πραίτωρ ταύτην ἐπνόησεν.

Publiciana actio

Rurſus

ἔστιν καὶ ἐν τῷ ἐναντίῳ in rem κινουμένη. ἐὰν γάρ τις νεμόμενος τὸ ἐμὸν πρᾶγμα bona fide, ἐν τῷ μεταξὺ rei publicæ cauſa ἀποδημήσει, οἷον δίκαι πρεσβείαν, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων γένηται, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ, ἐν ὅσῳ ὁ μὲν ἀποδημεῖ, ὁ δὲ παρὰ τοῖς πολεμίοις ὄντι, ὁ τῆς ὀσυκαπίων πόρ αὐτῶν χρόνος, ὑποσρέφεται δέ, ὁ μὲν ἐκ τῆς ἀποδημίας, ὁ δὲ τῶν πολεμίων δίκαφυγών, ἔξεστιν ἐμοὶ τῷ δεσπότῃ εἴσω γνιαυτοῦ, μετὰ τὴν αὐτῶν ἀποστροφὴν ἀνατυχθείσης, ἤγουν ἀνατραπείσης, τῆς ὀσυκαπίου κινεῖν τὴν in rem. λέγω γὰρ ὡσανεὶ εἰ μὴ ὀσυκαπίτουσιν ὁ αὐτίδικος τὸ ἐμὸν πρᾶγμα. εἰ φαίνεται τῶν τῆς ἐμῆς εἶν δουλείας. τὸ δὲ τριστότροπον εἶδος τῆς in rem, ἢ ἐτέροις

Publicij

ἀναπτυχθέντος
ἀναβαπτίστος

+ 1. ut p uſucapionẽ domini eius fieret. Nam p traditionem ut mat accurſi dominus factus nõ erat neq: habebat eius rei dominiũ. & ideo datur ei publiciana. Nam habenti dominiũ publiciana nõ datur ſed directa rei uendicatio eidẽ.

Τέως · 1. primũ // ὑπὸ τοὺς πολεμίους γένηται

ροις ὁ πραίτωρ ἐφιλοτιμήσατο, ἐκ τοῦ ὁμοίας ὁρμηθεὶς δικαιοσύνης. ὥσπερ ἐκ τῶν πλατυτέρων βιβλίων τῶν διγέστων. ἤγουν τὸ πανδέκτου ἔξεστι λαβεῖν.

ἔστι δὲ ἄλλη in rem τοῦ πραίτωρος ὠνομασθεῖσα, ὥσπερ τούτου τοῦ βέματος. ἐχρεώσει τὶς πολλοῖς. ἐξετρίνοντο πνὰ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων, ὡς δυσπόρητος δηλονότι, δίκα τοῦ πρακτίονος μετέθεκε τὴν δυσπορεῖαν τῶν λαμβανόντα. ἔξεστι τοῖς κρεδίτορσιν ἐξ ἀκρφαστεως τοῦ ἄρχοντος, τὰ τοῦ δεβίτωρος νεμηθεῖσι πράγματα, ἐν ᾧ πῶς πολιγραφῶν αὐτῶν γένοιν ἡ ἐκπρόησις, κινεῖν τὴν in rem κατὰ τοῦ δικαιοῦντος. ἢ τις λέγεται παυλιανή. ἐν ᾗ λέγεται ταῦτα, ὡς ἂν εἰ μὴ ἐτραδιτοῦτο τόδε τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ δεβίτωρος, εἰ φαίνεται αὐτὸ ἐν τῇ τοῦ δεβίτωρος μεμνηκέναι δυσπορεῖα.

Item ſi quis

Pauliana

ἔστι καὶ σερβιανή, καὶ κουασι σερβιανὴ in rem. ἡ τις ὑποθηκαρία πρὸς σεγορεύεται, ἐκ τοῦ πραίτωρος δικαιοδοσίας, καὶ αὐτὴ τῶν αὐτῶν ὑπόσασιν ἔχουσα. κέχρηται δὲ τῇ σερβιανῇ τὶς ὧδε τούτου τοῦ βέματος. ἐμισθώσω παρ' ἐμοῦ τὸν ἀγρόν καὶ γέγονάς μοι κολῶν, ὡς τῷ παρέχειν μοι λόγου μισθώματος καθ' ἕκασον ἔτος ἑκατὸν νομίσματα. εἰσήγαγον δὲ ἐν αὐτῷ τῷ ἀγρῷ, καὶ πράγματα τινα, οἷον ἵππους, βόας, οἰκέτας, ἐσθῆτα, ἀργυρον, πακτούσας ὥς τε μοὶ ταῦτα ὑποκείσθαι λόγῳ τοῦ μισθώματος. ἐὰν συμβῇ σε ἀγνωμονεῖν, πρὸς τὸν μίσθωμα, δύναμαι κ᾽ παντὸς δικαστέχοντος πρᾶγμα τῶν εἰσενεχθέντων χάριν ἐν τῷ ἐμῷ ἀγρῷ, κινεῖν τὴν σερβιανὴν, εἰ μὴ ἀκλαμβάνω τὸν μίσθωμαν δὲ κουασι σερβιανὴ χώραν ἔχει ὧδε τούτου τοῦ βέματος. ἐδανείσω τῶν ἐμοῦ ι νομίσματα. δέδωκάς μοι πνὰ πράγματα λόγῳ ἐνεχύρου. ἢ καὶ ὑπέθου μοι σὰ πράγματα, εἰσὼν ὅτι ὑποτίθεμαί σοι, ἕνεκα τοῦ χρέους τόδε, τὸν πρᾶγμα τόδε καὶ τόδε. ἀγνωμονοῦντος σου πρὸς τὴν τοῦ χρέου καταβολὴν, κ᾽ παντὸς τοῦ νομίως κατεχοντος τὰ ἐνεχυριασθέντα μοι, ἤγουν ὑποτεθέντα πράγματα, καλῶς κινῶ τὴν κουάσι σερβιανήν. καὶ ἀκρωτῶ, εἰ μὴ καταβλήθῃ μοι ὁ χρέος. μεξὺ δὲ ἐνεχύρου καὶ ὑποθήκης ὅσον ἡ ὧδε τῷ κινῆσαί με τὴν κουάσι σερβιανὴν, ὀδεμία ὅστι διαφορά. εἴτε γὰρ ἐνεχυριάσας μοι, εἴτε ὑποθεὶς τὰ σεαυτοῦ πράγματα, σὺ ὁ δεβίτωρ ὑπὸρ ὧν ἐδανείσω, ὀρθῶς κινήσω τὴν κουάσι σερβιανήν. ἔστι δὲ ἐν ἑτέροις ἡ διαφορά. ἐνέχυρον γὰρ κυρίως λέγεται ἐκεῖνο ὅπερ παραδίδοτο τοῦ κρεδίτορι, μαλλισα ἐν ᾧ ὄστι κινητόν. ὅπερ δὲ δίχα τραδιτίονος φιλῶ συμφώνῳ ὑποτίθεται, ὅθεν κυρίως ὑποθήκη προσεγορεύετο. ὁ μόνον δὲ in rem, καθὰ εἴρηται, ἀλλὰ καὶ πρεσοναλίαν ὁ πραίτωρ ἐπνόησε. οἷον τὴν pecuniae cõſtitutae. αὕτη δὲ ὁ κ ἔστι πολιτική. χώραν δὲ ἔχει τοῦ βέματος. ἐχρεώσεις μοι ε νομίσματα. πολλὰ τυχὸν σοι, ἀπαιτῶ σε ταῦτα. ἀπαιτούμενος σὺ, καὶ βουλόμενος τὴν πρᾶσιν ἐνόχλησιν δικαφυγεῖν, αὐτεφώνησας εἰσὼν, ὅτι τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ταῦτά σοι καταβαλῶ. πρελθόντος δὲ πολλοῦ μέας ἀπαίτουν σε. ἔλεγες σὺ σὺ ὅρας τὸν ἀγωγὸν τεχνολογῶν, μηδαμόθεν ἐαυτὸν ὑποσύθωον εἶν. ὁ δὲ γὰρ ἐπρώτησις γέγονε, ἵνα κινηθῇ κ᾽ σὸ ἡ ex ſtipulatu. ὁ δὲ μανδάτον πρηκολόθησε, ἵνα ἀρμόσῃ ἡ mandati. ἐωρακὼς τίνων τὴν σὴν ἄγνω

In perſonã

Pecuniae cõſtitutae actio

x 2 μοσύνην

πρεσεφρίν

Pauliana

ἀγνωμονοῦντος

Pignus
Hypotheca
ἐν ᾧ

πρεσφεσμι
tempore præfinito

Τεχνολογῶν

Colonus q alienũ agrũ conducit

ἐν ᾧ · 1. quando

μοσύνην ὁ πραίτωρ, ὡς ὑπεναντίαν, ὅτι μάχη τοῖς αὐτοῖς ὑποκείσεται, ὥρισε τῶν pecuniæ cõstitutæ, ὧν ἡ τε παλαιὰ ὁμοία τούτοις τῶν pecuniæ cõstitutæ, καὶ ἡ receptitia. ἥτις ἁρμόζει κατεξίτε αὐλιφωνήσαντες. καὶ κοινωνία ἡ τῶν receptitiæ καὶ τῶν pecuniæ cõstitutæ αὕτη, καθὰ ἑκατέρα ἐξ αὐλιφωνήσεως τίκτει. διαφορὰ δ', ὅτι ἡ ἡ pecuniæ cõstitutæ, πᾶν τὸ ἑτέρου αὐλιφωνήσαντος, χώραν ἔχει. ἡ δ' receptitia, μόνου κατεξίτε. καὶ ἑτέρα διαφορὰ, ὅτι ἡ ἡ pecuniæ cõstitutæ χώραν ἔχει καὶ ἐν αὐλιφωνηθῇ τὰ pondere, numero, mensura. ἡ δ' receptitia, ὅτι διόπερ εἰ καὶ τὸ ἐπρεφείλόμενον, εἴτε κινητὸν, εἴτε ἀκίνητον, αὐλιφωνήσαντος κατεξίτε κινεῖσθαι δύναται. ὅκοῦν ἡ pecuniæ cõstitutæ πλατύνει ἡ τῆς προσώπης. πᾶς ὁ αὐλιφωνεῖ. σενεῖ δ' καὶ τῆς πράγμασιν. αὐλιφωνεῖ ὁ μόνα τὰ ponderis, numeri, mensuræ. ἡ δ' receptitia, ἐκ τοῦ ἐναντίου, σενεῖ τῆς προσώπης. μόνος ὁ κατεξίτης τούτῳ κρατεῖ. πλατύνει δ' καὶ τῆς πράγμασι, πάντα ὁ ἐν ἑαυτῇ ὡσὶ δέχεται τὰ ἐπρεφόμενα. ἀλλὰ τοῦτο ἡ ἡ παλαιόν. διάταξις δὲ γέγονε τοῦ ἡμετέρου βασιλέως. ἥτις εἴπε μόνην κινεῖσθαι καὶ ἡ κατεξίτε, καὶ πᾶν τὸ ἑτέρου αὐλιφωνήσαντες τῶν pecuniæ cõstitutæ, ἀναιρεῖται τῶν receptitiã. ἡ δ' πλάτος τῶν πραγμάτων, ὃ ἐν ἑαυτῇ εἶχεν ἡ receptitia, μετήγαγεν ἐπὶ τῶν pecuniæ constitutæ. ὡς τε σήμερον τῶν pecuniæ constitutæ χώραν ἔχει, καὶ πᾶν τὸ αὐλιφωνήσαντος, καὶ ἐπὶ παντὶ πράγματι ἐπρεφόμενον ἀναφέρεται ὁ πραίτωρ, ἐπὶ τῶν de peculio, καὶ τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ τοῦ δεσπότου προφάσει τῶν γινομένων πρὸς τοὺς οἰκέτας, ἢ τοὺς ὑποξυσίους παῖδας ἐναλλαγμάτων ἐφεῦρε δ' καὶ τῶν in factum. ἥτις ἁρμόζει ἐπὶ τούτου τοῦ βήματος. ἐὰν ἅπαν τῶ σε χρέος, ἀρνῇ δὲ σὺ τοῦτο ἐπρεφείλειν, εἶτα ἐπαγάγῃς μοι ὅρκον, ὁμόσω δὲ ἐγὼ ἐπρεφείλεται, ἐκ τούτου αὐτοῦ τοῦ ὅρκου δοθήσεταί μοι ἡ in factum. καὶ ἑτέρας δ' πλείσας ἀγωγὰς, ἐπενόησεν ὁ πραίτωρ. ἡ δ' pecuniæ cõstitutæ ἀναδράμωμεν ὁ πάλιν ἐπ' αὐτῶν καὶ πᾶν τὸ κινεῖται αὐλιφωνήσαντος, εἴτε ὑπὲρ ἑαυτοῦ, εἴτε ὑπὲρ ἑτέρου καταβαλεῖν τις ἐπηγγείλατο. ἐπερωτήσεως δηλαδὴ μηδεμιᾶς ὑποκειμένης. τούτῃς ὁ παρακολουθησάσης, τῶν ex stipulatu, διδόασι δ' πολιτικόν. τῶν de peculio ἀγωγῶν, διὰ τὸ κατεξίτε καὶ τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ δεσπότου ἐφεῦρεν ὁ πραίτωρ. ἐπεὶ δὴ εἰ καὶ τὰ μάλιστα, ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς ὑποξυσίους ἐναλλαγμάτων, αὐτῷ τῷ νόμῳ ὁ κατέχουσι οἱ δεσπότοι, ἢ πατέρες ὑπὸ ὄγνωστον τῇ πολιτικῇ νομοθεσίᾳ ὅμως διὰ τὸ φύσει δίκαιον μέχρι τοῦ peculij προσήκης καταδικάζει. ὅπερ peculiũ ὁ σία τοῦ ὑποξυσίου παιδίων ἀφῄνων φημὶ καὶ θηλειῶν εἰσιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἰκεῖοι. ὡς τε τοὺς δεσπότας, ἢ τοὺς πατέρας μέχρι τοσούτου καταδικάζειν τοσούτους. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ ὅρκου in factum δεῖ πλατύτερον περὶ αὐτοῦ διαλαβεῖν. χώραν ἔχει, καθὰ εἴρηται, ἡνίκα ἐμοὶ ἀπαιτοῦντός σε τὸ ἐπρεφόμενον, ὅρκου ἐπαχθέντος μοι ὁμόσω ἐπρεφείλειν σε τοσήνδε προσήκουσαν, καὶ ἀπαιτῶ. ἐὰν πρὸς τούτῳ μὴ καταβάλῃς, παραχθήσεταί μοι ἡ in factum ἀγωγή. καὶ κινεῖν, ὁ κ ἀναγκάζομαι δεῖξαι, πότερον ἐπρεφείλομαί σοι, ἢ ὁ κ ἐπρεφείλομαι. ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἀποδείξαντός μου, τὸ ὅλιπερ ὅμοιον, ἀνάγκη σε καταδικασθῆναι.

ἐπενόησε δὲ καὶ ἑτέρας ἀγωγὰς ὁ πραίτωρ. οἷον ἔδωκεν ὁ πραίτωρ ποτέ τοι κεν. ἐλθὼν δέ τις τοῦτο διέρρηξεν, ἢ τι ἀφήρπασεν. ἔστι κατ' αὐτοῦ in factum ἀγω-

γὴ,

Receptitia

Receptitia

Constituta pecunia

De Peculio actio

In factũ actio

De cõstitu ta pecunia

Pecuniæ cõstitutæ .a.

Actiones

De peculio .a.

Item si quis

In factũ .a.

Ἐπόφειλομαι Pœnales

T. debeor aliqd

.1. debetur mihi aliqd

Pœnales actiones

In factũ actio

γὴ, albi corrupti. τοῦτέστιν ἕνεκα τοῦ ἄλβου διαρρήγνυτο. ἄλβον δὲ λέγεται ὁ ἔδικον, διὰ τὸ λευκοῖς γεγράφθαι γράμμασι. πρὸς μὲν τοῖς πάτρωσιν, ἔτι δὲ καὶ τοῖς πατρᾶσιν ἐπρεφείλεται τιμὴ παρὰ τῶν παίδων, καὶ τῶν ἀπελευθέρων. μόρου δὲ καὶ τιμῆς ὄντι καὶ ὅρκον, τὸ μὲν δύνασθαι καλεῖν τούτους εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ χρὸς αἰτήσεως συγγώμης. ὑπόθου δὲ τὸν πᾶσιν ἐστὶν ἐμαγκίπατον ἐπεὶ δικαστήριον ὁ δύναται σωθεσάναι. εἰ τύχοι ὁ μὲν πᾶς τὸν πατέρα, ὁ δὲ ἀπελεύθερος τὸν πάτρωνα, διὰ χρὸς αἰτήσεως συγγώμης οὐδὲ δικαστήριον καλέσει, κρατεῖται τῇ in factum. εἰς φανερὰν χρυσίου προσόδου τὰ καταδικάζεται τὸν ἐμὸν ὑποθύμενον ἀφόμενον δικαστήριον, βίᾳ δὲ ἐξείλετό τις. ἢ καὶ δόλον ὁ σωθεχώρησεν ἐλθεῖν οὐδὲ τὸν δικαστήριον. καταδικασθήσεται τῇ in factum, τοσοῦτον ἀπαιτούμενος, ὅσον ἐγὼ τὸν καλούμενον οὐδὲ τὸν δικαστήριον ἀπήτουν. εἰσὶ δὲ εἰς ἑτέραι ἀναριθμητοι in factum pœnales. εἰσὶ δὲ καὶ præiudiciales ἀγωγαὶ, διαφόρων κινούμεναι βεμάτων. Præiudicium δέ ὅστι, τύπος ἀπὸ ἐντυπίου μόνης συγκείμενος. ὁ δὲ γὰρ ἔχει καταδίκην ἐν ἑαυτῇ. In rem δέ ὅστι τοῦτο τὸ δικαστήριον. οἷον ὡς οὐδὲ τοῦτο τὸ βέματος. ἀπεμαχόμεθα πρὸς τὸν οἰκεῖον δουτότιν, λέγων ἑαυτὸν μὴ εἶναι δοῦλον αὐτοῦ. ἢ γοῦν ὁ ἐμὸς ἀπελεύθερος ἀνεφώνει εἰς ἐυγένειαν. δυνατὸν κινεῖσθαι οὐδὲ ἑνὸς ἑκάστου τούτων τῶν βεμάτων, πραιϊουδικιαλίως τῶν in rem. δύναται γὰρ ὁ ἀναφωνῶν εἰς ἐλευθερίαν κινεῖν λέγων. εἰ φαίνεταί με ἐλεύθερον εἶναι, καὶ οὐκ ἔτι ἐπαγεῖν καταδίκασον ὦ δικαστά. πρώτη δέ ὅστι καὶ ἡ in rem præiudicialis, de partu agnoscendo, ἤτοι περὶ τοκετοῦ διαγνώσεως. οἷον εἶχον ἐγὼ γαμετὴν, ἐγκύμων γέγονεν ἐξ ἐμοῦ. ἐλεύθη ἐξ πουδίου ὁ γάμος, ἐτέχθη παῖς, οὐκ ἠβουλόμην τοῦτον τρέφειν. δύναται κινεῖν κατ' ἐμὲ ἡ γυνὴ, ἀναγκάζουσά με, ὥς τε βρέφος ὄντα τὸν παῖδα. καὶ ἀναγκάσει με, εἰ κ ἀρδείξει ὅτι ἐξ ἐμοῦ γέγονεν ἐγκύμων. τρεῖς ὅμως εἰρήκαμεν præiudiciales ἀγωγάς. ὧν τὰς μὲν δύο, ἐπεγνόησεν ὁ πραίτωρ, ἡ δὲ μία καταλέγεται ἐκ τοῦ πολιτικοῦ. ὧδε λέγει τὶς εἰ φαίνεταί με ἐλεύθερον εἶναι. εἰρήκαμεν ὅτι τῶν ἀγωγῶν, αἱ μὲν εἰσιν in rem. αἱ δὲ πορευναλλιαι. τούτων τρίτον διακεκριμένων, καὶ πολὺ διεσαμένων ἀλλήλων, ἐκεῖνο πρόδηλόν ὅστι, τὸ μὴ δύνασθαι τὸν μὲν γνόντα τὸ ὑπ' αὐτοῦ δοθεν τόμενον πρᾶγμα, διὰ πορευναλίας ἀγωγῆς ἀπαιτεῖν καὶ λέγειν, εἰ φαίνεται τὸν αὐτὸν δικον τόδε τὸ πρᾶγμα χρῆναί μοι δοῦναι. ὁ δὲ γ' τὸ ὑπαρχον ὑπὸ τῶν δεσποτείαν τινὸς, ὅστε αὐτῷ δίδοσθαι δύνατο. δοῦναι γὰρ ὅστι τὸ τρεῖναι δεσπότην. οὐδὲ πλέον δὲ ὁ ἄκτωρ, δεσπότης τοῦ οἰκείου γενέσθαι ὁ δύναται. ὑπὲ ξελέ μοι τὸν φορτίον κονδικτίτιον, ὃν δυνάμεθα κινεῖν καὶ τὸ κλεπτόντος. μέσει γὰρ τῶν κλεωτῶν διὰ τὸ πλάγματος τοῦ κλαπτόντος. πάσει γὰρ τῶν κλεωτῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς κατέχεσθαι ἀγωγαῖς, παραβαίνομεν ὑπὸ ταῦτα τοὺς κανόνας. διὰ γὰρ μὲν τὸ furti, τὸ διπλάσιον, ἢ τὸ τετραπλάσιον λαμβάνομεν. αὐτὸ δὲ τὸ ὑφαιρεθὲν ἀπαιτοῦμεν ἢ καὶ κανόνα διὰ τῆς in rem, ἢ παρὰ κανόνα διὰ τὸ φορτίβ κονδικτίτιος, λέγοντος, εἰ φαίνεται τόνδε χρῆναι δοῦναι.

x 3 πᾶσαι

Albú corruptú & qd fit albú & unde dicat

Præiudicia les actiones

Præiudiciú qd?

Præiudiciales

Sic itaque

Dare est facere dominú

Appellamus πᾶσαι δὲ αἱ in rem, ἀφ' οὗ λέγονται uendicationes. ὥσπερ καὶ πᾶσαι αἱ πορσοναλλιαι κονδικτίτιοι προσαγορεύονται. καὶ πρόσθεν εἴρηται κονδικτίτιον, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Condicere ἐστὶ, κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, τὸ παραγγέλλειν. πάλαι γὰρ ὁ ἔχων δίκην πρός τινα παρήγγελλε αὐτῷ, ὅτι ἐλθεῖ τῇδε τῇ ἡμέρᾳ ὡς δικασόμενος μετ' ἐμοῦ. σήμερον δὲ καταχρηστικῶς λέγεται κονδικτίτιον ἡ ἀγωγή, ᾗ ὁ ἄκτωρ κινῶν λέγει, εἰ φαίνεται τόνδε χρῆναι δοῦναι. ἐπειδὴ κατὰ τὸ νῦν κρατοῦν, ὁ δὲ μία πρὸς τὴν αὐτίδικον γίνεται παραγγελία. ὁ δὲ γὰρ παραγγέλλει αὐτῷ ὁ γνώριμος ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐλθεῖν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ καὶ δικάσασθαι. Sequens ¶ δυοῖν τόπων ἀγωγῶν διαίρεσις αὕτη. ὅτι τῶν ἀγωγῶν τὰς μὲν κινοῦμεν, ad rei persequutionem, τουτέστι φιλόν τὸ πρᾶγμα ἀπαιτοῦντες. τινὰς δὲ ἀπαιτήσει τινός. ἔνιαι δὲ εἰσι μικταὶ, ἔχουσαι καὶ rei persequutionem, ἔχουσι δὲ καὶ penales. καὶ πρὸς μὲν rei Rei persequendæ persequutionem συνηγόνται πᾶσαι αἱ in rem ἀγωγαί. οὐδὲ τῶν πορσοναλίων, ὅσαι μὲν ἀπὸ συναλλαγμάτων κατάγονται, ἀγνοοῦν πᾶσαι, ad rei persequutionem μόνον ἔχουσι τὴν κατακλίκλω. οἷον ὁ δανειακὸς κονδικτίτιος. ἡ ἀπὸ τῆς ἐπερωτήσεως ex stipulatu, ἡ commodati, ἡ depositi, ἡ pro socio, ἡ ex empto, ἡ ex uendito, ἡ locati, ἡ conducti. ἐπειδὴ δὲ εἶπον τὴν depositi, rei ἔχειν persequutionem μόνον, ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι εἰ παραχῆς συμβάσης δημωτικῆς, ἢ γοῦν ἐμπορικοῦ, ἢ πίστεως ἀπειλουμένης, ἢ ναυαγίου μέλλοντος γενέσθαι παρεθέμην τινί πρᾶγμα, ἀπαιτούμενος δὲ ἐκεῖνος μὴ τοῦτο, ἐπορεύθης πρεῖσθαι τὴν ἀπόδοσιν, κινουμένης τῆς depositi κατ' αὐτοῦ τοῦ τιτίου, ἢ καὶ τοῦ κληρονόμου αὐτοῦ, ἐν ᾧ ἐλέγχεται δόλος ἐπὶ τοῦ κληρονόμου ἁμαρτηθεὶς κατασκαφήσεται, ὁ μόνον τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔτερον πρόσθεν καταβαλεῖν. ¶ συναριθμηθήσεται ἡ depositi εἰς τὸ δικαστῆριον. καὶ τρίτη ἀπὸ συναλλαγμάτων ἐγειρομένη. ὁμοίως καὶ τοῖς μικτοῖς συναριθμουμένη τοῖς ἐχούσαις τινὰς ¶ πράγματος ἀπαίτησιν. ¶ αἱ δὲ δι' ἁμαρτήματος ἐγειρόμεναι ἀγωγαὶ, πότε μὲν μόνης τινὸς ἀπαίτησιν ἔχουσι, πότε δὲ τοῦτο μὲν τινός, τοῦτο δὲ καὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ, ὥς τε αὐτὰς εἶναι μικτάς. τινὰ μόνον ἀπαιτοῦν διὰ φ furti, εἴτε manifesti κινεῖται ἢ τοῦ τετραπλῶ, εἴτε nec manifesti ἢ τοῦ διπλῶ. τὸ ν πρᾶγμα αὐτὸ τὸ κλαπέν, διὰ ἰδίαν ζώσης ἀπαιτοῦν ἀγωγὴς, ἢ διὰ τῆς in rem, εἴτε ὁ κλέπτης, εἴτε ἕτερός τις τοῦτο νέμεται, ἢ διὰ τοῦ φορέβου κονδικτίτιον, ὃν κατ' αὐτοῦ τοῦ κλέπτου κινεῖν δυνάμεθα. ἡ δὲ ui bonorum raptorum μικτή ἐστι. ἐν ᾧ τοῦ τετραπλῶ ἐστὶ μὴ ἡ τοῦ πράγματος ἀπαίτησις. ὥς τε ἐν τὸ τετραπλῶν ἐκ τῶν καθαρῶς ἐστι τινῆ. ἢ ἢ ἐκ τοῦ ἀκτιλίου ἀγωγὴ, μικτή ἐστιν, ὁ μόνον ἡνίκα κινεῖται εἰς τὸ δικάσιμον, ἀλλ' ἐφ' ὅτε μὴ ἡνίκα εἰς τὸ ἁπλῶν πρεῖται τῶν ἐναγωγῶν. ἐὰν γὰρ ἴς τὸ ἐμὸν οἰκέτιν χωλὸν ὄντα, ἢ ἑτερόφθαλμον φυσήσῃ, ἔτυχε δὲ ὢν ἐν ἐκείνῳ ᾧ ἐνιαυτῷ ἄκαρπος ὤν, τυχὸν πλὸ ζ, ἢ η, ἢ μὴ ι μισθῶν φ πληγῆς, οἶδας ὅτι ὁ δικαστὴς, ἀνακλᾷ ἑαυτὸ εἰς τὸ πίσω, ὁλόκληρον ἐνιαυτὸ, ἡνίκα τὸν πρῶτον κεφάλαιον τοῦ ἀκτιλίου ξακταΐζει, ἐν ᾧ ἂν εὕρῃ χρόνῳ πλείονος

ἄξιον

Actiones in rem generaliter uocari uendicationes, & actiones personales, conductitias

Condicere qd.

δικαζόμενος litigaturus

κατακλίκω

De depositi actione notandum

ἀνακλᾷ retrahit

κατακλίκω · actione rei uel potius condemnatio ut charta sequẽte

τετραπλῶ
διπλῶ

ἄξιον ὄντα τὸν ἀναιρεθέντα οἰκέτιν, πρὸς τὴν διατίμησιν ἐκείνης τῆς ἡμέρας πρεῖται τὴν κατακλίκλω, καὶ τὴν δεδομένην ἤδη διαίρεσιν. ἰδοὺ γὰρ τοῦδε εἰς ἐπὶ ἐστὶν ἀπαιτήσιν. τὸ ν ἀναιρεθέντος οἰκέτου ἐὰν ὄντος καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀναιρέσεως ἰ νομισμάτων, ἡ κατακλίκη γίνεται εἰς ρ νομίσματα. διὰ τὸ τοσοῦτο ἄξιον αὐτὸν γεγενῆσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ὑγιὴς ἦν. μικτὴ δέ ἐστιν ὁμοίως ἀγωγὴ, ἐπ' ἐκείνου τοῦ βέμματος. τελευτῶντος, ἢ φιλεκόμμαστον κατέλιπεν ἐκκλησίᾳ, ἢ μοναστηρίῳ, ἢ ἐνκτηρίῳ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ τόπῳ σεπτῷ τόπῳ. εἶτα ὁ τὴν ληγάτον, ἢ τὸν φιλεκόμμαστον ἐπφείλων, μέχρι τοσούτου τῶν καταβολῶν ἐπορεύθη πρεῖσθαι, μέχρις ἂν εἰς δικαστήριον κληθεὶς πρεγθῇ. τότε ν ἐν αὐτὸν τὸν καταλειφθὲν πρᾶγμα, ἤτοι τῶν χρημάτων ποσότητα ἀναγκάζει δοῦναι, καὶ ἑτέρου τοσοῦτον πρὸς ἕνεκα. ὡς ἐν τούτοις δείκνυται, ὅτι εἰς τὸν διπλῶν ἔχει τὴν κατακλίκλω. εἰσὶ δυοῖν ἀγωγαὶ, αἱ δυοῖν ἐν ¶ in rem καὶ personalis τῶν φύσιν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς. διόπερ ἐστὶν, τὸν φαμιλίας ἐρκισκοῦσθαι, ὅπερ ἀρμόζει μᾶλλον τὸν συγκληρονόμων, ἕνεκα τῆς διαιρέσεως τὸν κληρονομαίων πραγμάτων. ἔχει ν ἐν τὸν in rem τὸν ἰδίωμα, καθὸ πολὺ πραγμάτων κινεῖται. ἕκαστος ν συγκληρονόμων ἐν μόρῳ εἶναι τοῦ πάντος ἐστίν. ἔχει δὲ ἐν πορσοναλίας ἀκρωτελίσματα. ἀξιοῦται δὲ ν ἐν αὐτῷ, καὶ κατάγεται εἰς κατακλίκλω κεφάλαια, ἅ τινα personalis, ὁ μὲν ¶ in rem ἐστὶν οἰκεῖα. ὡς ἐν τῇ de iudicijs ἐν θεῷ μαθησόμεθα. τὸ αὐτό ἐστιν εἰπεῖν, καὶ ἐν τῷ communi diuidundo. ὅπερ κινεῖται συμβαίνει, μεταξὺ τῶν ἐχόντων ἐπίκοινα πράγματα, ἀφ' οἵας διήρτε αἰτίας, ἐν τοῦτοις διείλεται, συνηρίθμητο ταῖς εἰρημέναις ἀγωγαῖς, καὶ τὸν finium regundorum, μᾶλλον τῶν ἀγρογράφων γυμνάζομενον. οἱ τινὸν πολὺ ὅρων πρὸς ἀλλήλους ἔχουσι φιλονεικίαν. ἐν δὲ τούτοις τοῖς τρισὶ δικαστηρίοις ἐν τέτρασι τῷ δικαστῇ, ἑνὶ τὸν διαζομένων, καθὸ δίκαιον καὶ κάλλιστον αὐτῷ φανῇ, προσκυρῶν τὸν κοινὸν πρᾶγμα, ἐν τῷ ἑτέρῳ ἑτέρου ἀδικοδικατεύειν. οἷον ἐν τούτῳ ρ νομισμάτων ἄξιον, κἀκείνῳ ρ νομισμάτων ἄξιον. ἐν τούτῳ γὰρ συγκροτεῖται τὰ δικαστήρια τοῦτα, ἐν τῷ τῶν κοινότητα καταπαύσαι τῶν ἐντεῦθεν ἐγγενομένων φιλονεικίαν. εἰ ἢ συμβῇ τῷ ἑνὶ προσκυρωθῆναι ἀγρὸν ἄξιον α νομισμάτων, τῷ δὲ ἑτέρῳ οἰκίαν, ω νομισμάτων. καταδικασθήσεται ὁ λάβων τὸν ἀγρὸν τὸν α νομισμάτων, διὰ τὸ μεῖζον αὐτοῦ εἶναι τὸ μέρος, δοῦναι τῷ λαβόντι τῶν ω νομισμάτων οἰκίαν, ρ νομίσματα, ὡς τε ἕκαστον αὐτῶν ἔχειν, ἀνὰ ρ νομίσματα. ¶ τρίτη τῶν ἀγωγῶν διαίρεσίς ἐστιν αὕτη. πᾶσαι ν ἀγωγὴ, ἢ εἰς ἁπλῶν, ἢ εἰς διπλῶν, ἢ εἰς τριπλῶν, ἢ εἰς τετραπλῶν ἔχει τὴν κατακλίκλω. πρῶτον τῶν ἐν τετραπλῶν ἐστιν εὑρεῖν. καὶ εἰς ἁπλῶν μὲν ἔχει τὴν κατακλίκλω, οἷον ἡ ἀπὸ ¶ ἐπερωτήσεως ἀγωγὴ, ἡ ἀπὸ τοῦ δανείσματος, ἡ ex empto, ἡ ex uendito, ἡ locati, ἡ conducti, ἡ mandati. καὶ ἄλλαι ἐκ πλείονων αἰτιῶν ἀναφυόμεναι ἀγωγαί. εἰς διπλῶν ἐν οἷον ἡ furti nec manifesti. καὶ ἡ τοῦ ἀκτιλίου δεῖ ἀφαιρέσεως. ἐν ἡ depositi, ἐφ' ὅτε, οἷον ἡνίκα μὴ ἀπολέσθαι, τὸν παραχῆς χρεῖαν, καὶ ἐμπεισμοῦ παρατεθέν. ἔτι δὲ καὶ ἡ seruí

Quædam

Omnes autem

In duplum

corrupti

βλαχτηρίῳ

καταδίκλω condemnatione inst. lat.

καταδίκλω

προσκυροῦν adiudicare

συγκροτεῖν τὰ δικαστήρια τοῦτα

διπλοῦν
τετραπλοῦν

βλαχτηρίῳ · oratorio uulgo hermita ut hoc sit forte iuuenalis proseucha

συγκροτεῖν

∴ executoribus litiũ
inst. lat

corrupti. ἢ τις ἁρμόζει κατ' ἐκεῖνο, τὸ πλοτρίφαντος, ἢ συμβουλεύσαντος τοῦ ἐμῷ οἰκέτῃ ὥς τε φυγεῖν. ἢ ὥς τε αὐτὸν πλοπετῆ κατ' ἐμὸ γνήσιον. ἢ ἀσώτως ζῶν. ἢ ἁπλῶς οἰωδήποτε τρόπῳ χείρονας αὐτὸ τοῦ τρόπου ἀφτελέσαι. κινουμένης δὲ ταύτης ἡ servi corrupti, ἵνα χθήσεται καὶ εἰς τὸν τῶν ἀφαιρεθέντων ὑπ' αὐτοῦ πλαγμάτων διάπμησιν. εἰς τὸ διπλοῦν ἔχει τὸν κατεδίκλιν, καθὰ εἴρηται καὶ τὸ λυγαῖον, ἢ τὸ φιδεικόμμισον τὸ καταλεφθὲν σεσωρὶς τόκις, μέχει τῆς εἰς τὸ δικαστήριον ἀφίξεως μὴ καταβληθῇ.

Tripli

εἰς τὸ τριπλοῦν γίνεται ἡ καταδίκη, ὧδε ἐκείνῳ τῷ θέματος. διὸ τοι ξις ὅτι τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἢ τις τῶν ὑποθέσεων ἐκβιβασθῶς, λόγῳ σωρεύσαι, ἡκτόν τι δίδοται παρεκελεύσας, πρὸς τὸν πρόσκτητα τῶν ἢ βιβλίῳ τῶν αἰτιάσεων ἐμφερομένων. οἷον λόγῳ χάριν μέχει ἑκατὸν νομισμάτων ὥρισε δίδοται τὸ ἥμισυ τοῦ νομίσματος. εἰ δὲ μεῖζον εἴη τὸ πρόσκτης, πλείονα ἔστω καὶ τὰ σώρευτα. βουλόμενος δὲ ἐγὼ τὸν ἐμὸν αὐτάδικον ζημιῶσαι, καὶ ὑποβαλεῖν πλείονι σωρεύσει, ἐπιφειλόμενος παρὰ αὐτοῦ ἑκατὸν νομίσματα, ἔπεμψα αὐτῷ βιβλίον εἰς α νόμισματα, καὶ λοιπὸν ἀναγκὴ γέγονε τοῦ αἰτηθῆναι, ὡς πολλῆς ὄσης τῆς ἐμφερομένης τοῦ βιβλίου προσόντος, πλείονα δοῦναι σώρευτα. ἡ αἰτήσεως δὲ δεῖται ζομένης, ἐνταῦθα ἑκατὸν νομίσματα ἐπιφειλόμενος. καὶ ἐπεὶ δὴ πλείονα ὢν ἔδει αὐτὸν καὶ τὸ ἀληθὲς δοῦναι δεδώκε, λόγῳ χάριν ἕτερα ἓξ νομίσματα, τεχθήσεται κατ' ἐμὸ τὸ ἄκτωρος ἐκ ἡ εἰρημένης διαταξέως ὁ δὲ λέγε κονδικτίτιος, μεθοδεύων μὲ ιη νομίσματα, αὐτοῦ τε τὰ ἐκ πολιτῶν δεδόμενα ἓξ νομίσματα, καὶ ἕτερα ιυ. τὸν γὰρ ex lege κονδικτίτιον, ἀμαρτχὼς ἐκ διαταξέως τίκτεσθαι συμβαίνει. εἰς τὸ τετραπλοῦν ἔχει τὸν κατεδίκλιν, ἡ furti manifesti. ἔτι δὲ καὶ ἡ metus causa. ἐὰν γὰρ ἐπαγάγω φόβον τινὶ, παρασκευάσω δὲ αὐτὸν τὸ οἰκεῖον πρᾶγμα μοι παραδοῦναι, ἕξει κατ' ἐμὸ τὸν metus causa. ἐν καταδικασθήσομαι αὐτῷ, εἰς τὸ τετραπλοῦν. εἰσὶ καὶ δύο in factum, εἰς τὸ τετραπλοῦν ἔχουσαι τὸν κατεδίκλιν. οἷον ὡς ὧδε τοῦτο τοῦ θέματος. δίδωκά σοι ἑκατὸν νομίσματα, ὥς τε κινῆσαι κατὰ πτῶσ δικαστήριον, καὶ ἀπλαγμόνως αὐτοῦ μὴ συγχωρῆσαι διαγεῖν. δίωκε, ταυ ὁ πτῶς κινῆσαι κατὰ σὸ τὸν in factum ἀγωγὸν, ὃ σε ἀπαιτῶν νομίσματα. ἢ καὶ ἐβόλετό τις, μηδεμίαν ἔχων κατ' ἐμὸ ἀγωγὸν, κατὰ συκοφαντίαν εἰς τὸ δικαστήριον ἕλκειν με. φοβηθεὶς ἐγὼ δίκα τὸν πρόσοψιν μὴ ἀπραγμοσύνῳ, δίδωκα τοῦτῳ νομίσματα ἑκατὸν, ὧδε τοῦ τὰ ἀπειλούμενα δίκαφυγεῖν δικαστήρια. δίωκαμαι ὑπογραφεὶς κινῆσαι κατ' αὐτοῦ τὸν in factum, ἢ ὃ ὑπ' ἐμὸ δεδομένων νομισμάτων ἀπαιτῆσαι αὐτὸν τὸ τετραπλοῦν. ἔστι ἢ ὁ ex lege κονδικτίτιος ἐκ διαταξέως τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἔχων εἰς τὸ τετραπλοῦν τὴν καταδίκην, ὡς τοῦτο θέμαρς. ἠλιασάμην ἐγὼ τὸν ἐμὸν αὐτάδικον. ἔπεμψα αὐτῷ βιβλίον, τὸν ἐπιφειλομένης καὶ τὸν ἀληθὲς πρόσοψιν. δίδωμι τὸν ἐκβιβασθὲν ὀνόματι σωρεύσαι λαβεῖν δύο νομίσματα, ἔλαβεν ἢ νομίσματα. κινηθήσεται κατ' αὐτοῦ ὁ ex lege κονδικτίτιος. τὸν τετραπλοῦν τοῦ ἢ νομισμάτων

πρόπετη impudete petulante. contumace

ὑποθέσεων ἐκβιβασθῶς

αἰτιάσεων. Intentionũ

ὑποφειλόμενον πρᾶγμα τοῦ debitus ab illo

Condictitia ex lege

μεθοδεύων με

Quadrupli

Metus actio

ἐκβιβασθὲν

μεθοδεύων με

τῶν αὐτὸν μεθοδεύων. ἐρήκαμεν εἰς τὸ διπλοῦν ἔχειν τὸν κατεδίκλιν, τὸν furti nec manifesti. καὶ τὸν servi corrupti. καὶ τὸν ἀκουίλιον, καὶ τὸν depositi. ἔστιν ὅτε, καὶ τὸν τῷ λυγάτῳ, ἢ φιδεικομμίσῳ ἀπαίτησιν, ὅπῃ κατελείφθη σεβασμίοις τόκις. διαφορὰ δὲ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἀγωγῶν αὕτη. ὅτι ἡ furti nec manifesti, καὶ ἡ servi corrupti παντὶ τρόπῳ εἰς τὸ διπλοῦν ἔχουσι τὸν κατεδίκην. εἴτε ἀφνεῖταί τις, εἴτε ὁμολογεῖ. ὁ δὲ ἀκουίλιος, καὶ ἡ depositi, τῶν εἰρημένων θεμάτων, καὶ τῶν ἀφνουμένων διπλασιάζουσι. καὶ τῶν ὁμολογούντων, εἰς ἁπλοῦν τρέπουσι τὸν κατεδίκλιν. τὸ δὲ τοῦ λυγάτου τοῦ καταλφθέντος ἐκκλησίαις, ἢ καὶ ἐτόροις τιμίοις τόκις, ὁ μόνον ἡνίκα τις ἀφνεῖται ὅτι κατ' αὐτοῦ ἡ εἰς τὸ διπλοῦν κατεδίκη, ἀλλὰ καὶ ἡνίκα ὑπέρθετο τοῦ καταλιμπανομένου τρίσκαιδεκα τῶν ἀπόδοσιν, μέχρις ὃ κελεύσει τὸ προσφόρῳ ἀρχόντων ὀχλήθῃ. καὶ γὰρ τοῦ ὁμολογοῦντος, καὶ τρὸ καὶ κέλευσιν ἀρχόντων ὀχλήσεως ἀγνωμονοῦντος, εἰς ἁπλοῦν ὄστιν ἡ καταβολή. τὸ δὲ τὸ εἰς τετραπλοῦν ἐχουσῶν τῶν κατεδίκλιν ἔστιν αὕτη ἡ διαφορά. ἡ metus causa δεινήνοχε τὸ λοιπὸν ὅν ἐστιν, ὅπῃ σιωπηρῶς τῇ φύσει αὐτῆς πρέπουσι. ἐὰν ὁ τούτῃ ἐναγόμενος, κελεύσει τοῦ δικαστοῦ, καὶ βίαν ληφθεὶς πρᾶγμα ἀποκαταστήσῃ τῷ ἐνάγοντι, ἀπολύεται. ὅπερ τὸ λοιπὸν ἀγωγὸν ὁ χ ὄντως ἔχει. ἐπ' ἐκείνων παντὶ τρόπῳ εἰς ἕκαστος εἰς τὸ τετραπλοῦν καταδικάζεται. οἷον τὸ δύο, in factum, καὶ τὸ ex lege κονδικτίτιον. ὅς τις ἁρμόζει καὶ ἐκβιβαστοῦ, πλείονα τὸν νενομισμένων σωρεύσαν. κομισαμένου. ὥσπερ καὶ τῆς furti manifesti. τὸν ἀγωγῶν αἱ μὲν εἰσι bonæ fidei, αἱ δὲ strictæ. Bonæ fidei εἰσὶν αὗται, ex empto, ex uendito, locati, conducti, negotiorum gestorum, mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ herciscundæ, communi diuidundo, præscriptis uerbis. ἡ λεγομένη æstimatoria. χώρα δὲ αὐτῇ ὅστιν, ἡνίκα διαπιμησάμενος πρᾶγμα, οἷον κόσμιον ἢ ἕτερόν τι ρίσθρον παρέχωσι τῷ ὠνοῦσθαι εἰωθὼν, ἢ φόρε μοι ρ νομίσματα, ἢ αὐτὸν τὸ πρᾶγμα. καὶ ἡ ἑτέρα praescriptis uerbis, ἥτις ἁρμόζει τῆς πρόσταπονος. hæreditatis petitio. εἰ τὰ μάλιστα μέχρι τοῦ σήμερον ἐκασιάζετο αὕτη, ἄδηλον ὦν, πότερον σωαριθμεῖται τοῖς bonæ fidei δικαστηρίοις, ἢ ὁ σωαριθμεῖται, ὅμως διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως σαφῶς εἶναι τοῦτο ἐκέλευσε τὸν bonæ fidei.

Sed furti

Item actio

Actionum

Bonæ & strictæ fidei actiones

Æstimatoria actio

Præscriptis uerbis actio in permutatione habet locũ

Hæreditatis petitio. actio

ἡ rei uxoriæ πάλαι. ἥρμοζε δὲ αὕτη μὴ διάλυσιν τοῦ γάμου τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ οἰκείου ἀνδρὸς, ἀναλήφει τὸν προικιμαίων πραγμάτων, καὶ ὧν τὸν bonæ fidei. ἀλλὰ διάταξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως ταύτῃ ἀνελοῦσα, δέδωκε πρὸς ἀνάληψιν τῆς προικὸς τῶν ex stipulatu, ὡς ὄσαν πλατυτέραν. τὸν πᾶν τὸ τῆς rei uxoriæ δίκαιον ὧδε ταύτῃ μετήγαγε. καὶ τοῦτο τοῦ θέματι τῶν bonæ fidei τῶν ex stipulatu ἀπετέλεσε. καὶ ἑτέρας πολλὰς διαιρέσεις ὑπονοήσας αὐτῇ τῇ ex stipulatu, ἐπ' ἀπαιτήσει προικὸς ἁρμοζούσῃ, καὶ σιωπηρὰν δέδωκεν ὑποθήκην τῇ ex stipulatu, ἐπ' ἀπαιτήσεως τῆς προικὸς, καὶ πρότιμησιν πανταχοῦ δανεισοῦ, εἰ καὶ πρεσβύτερον ὄστι χρόνῳ. ἀλλὰ τότε ἡνίκα βούλεται ἡ γυνὴ, αὐτὰ τὰ ὑπεσταθέντα ὑπ' αὐτῆς λόγῳ προικὸς ἀναλαβεῖν. ὥς τε ὃν ὧδε ἀπαιτήσει ἡ πολυγαμαίας δωρεᾶς, ἥτοι ἡ διὰ γαμοῦ γινο-

Fuerat

πολυγαμαία δωρεά

κόσμιον
μέχρι τῆς σήμερον
ἐκασιάζετο αὕτη

∴ Quærendũ cur uocentur bonæ fidei

γινομένης δωρεᾶς, εἰ βουληθῇ χρήσασθαι τῇ ex stipulatu, τῶν αὐτῶν ὁ τοῦξε-
In bonæ fidei τεται πονομίων. ὧν τῶν bonæ fidei δικαστηρίων ἡ οὐσία δίδοται τοῖς
δικάζοντι ἐκ τοῦ καλλίστου καὶ τοῦ δικαίου κρίνειν, ὅσον τοῖς ἄκρου τὸν ξένον ἀπο-
ἀντεπφέλω κατασῦσαι χρή. μόριον δὲ τῆς ἐλευθερίας οὐσίας ἐκείνης τοῦ δικαστοῦ ὅτι
καὶ ἐστὶν. ἐὰν γάρ τις κινῇ κατ' ἐμοῦ ἀγωγὴν bonæ fidei, δίκην μὲν ἀπαιτῶν
νομίσματα ἀντεπφείλει δέ μοι ε̄ νομίσματα, κομπεσατούσας ὁ δι-
Compensatio. graece ἀντέλλογος κάστης, ἄπορ ἐκεῖνον ἀντεπφείλει μοι, ὃν εἰς τὰ ῑ νομίσματα, ἀλλ' εἰς
τὰ ε̄ μὲν καταδικάσει. κομπεσατὼν δέ ἐστιν ὁ ἀντέλλογος, τουτέστι τὸ
ἀντελλογίσασθαι τὰ ἐπφειλόμενα. τοῦτο μὲν ὃν ἡ φύσις βούλεται, τῶν bonæ
fidei δικαστηρίων ὧν δὲ τῶν στρίκτων, ἐπειδὴ τῆς ἀκριβείας αὐτῆς γίνεται
λόγος, εἰ κινῶν τις κατ' ἐμοῦ πολλῶν ῑ νομισμάτων τυχόν, εἰ καὶ ἀντεπφεί-
Marcus λει ε̄ νομίσματα, εἰς τὰ ῑ ὁ δὲ ὕπορ καταδικασθήσομαι. ἡ τοῦτο μὲν,
ὅσον ἐκ τῆς ἀκριβείας αὐτῆς. διωτάξις δὲ γέγονε μάρκου τοῦ βασιλέως, ἣ τις
φησίν, ἐναγόμενόν με στρίκτα ἀγωγῇ πολλῶν νομισμάτων, καὶ ἀντεπφειλό-
Strictæ fidei actiones μενον ε̄, δύνασθαι ἀντιπεθεῖναι τῇ ἀγωγῇ τῶν τοῦ δόλου παραγραφήν. καὶ
τῆς τριαύτης ἀντιτεθείσης παραγραφῆς, χώρα δίδοται τοῖς δικαστῇ, δέξα-
σθαι τῶν κομπεσατόνα, καὶ εἰς ε̄ μόνα καταδικάζειν νομίσματα. τοῦτο
μὲν ὃν ἐκ τῶν παλαιοτόρων διατάξεων. ἡ δὲ τοῦ ἡμετόρου βασιλέως παρα-
κελεύεται διωτάξις, τὰς σαφεῖς καὶ ἀναμφιβόλους κομπεσατόνας,
ipso iure μειοῦν τῶν ἀγωγῶν. εἴτε in rem ὄντων, εἴτε πορσοναλία. οἷον ἔχει
τὶς κατ' ἐμοῦ ἀγωγῶν, ἢ strictam, ἢ καὶ bonæ fidei, πολλῶν ῑ νομισμάτων. αὐ-
τεπφείλει δέ μοι γ̄ νομίσματα. αὐτῷ τοῖς νόμῳ, ἅμα τῷ ἀντεπφειληθῆ-
ναι, ἡ κατ' ἐμοῦ ἀγωγὴ μειοῦται τρισὶ νομίσμασι. ὡς μηκέτι με ῑ, ζ̄ δὲ
μόνον ἐπφείλειν νομίσματα. εἴπερ δὲ τοῦτο χώραν ἔχειν ὧν πάσης in
rem, καὶ πορσοναλίας, ἀφηρημένης μόνης τῆς depositi. ἐὰν γάρ τις παράθη-
ταί μοι ῑ νομίσματα, ἀντεπφείλει δέ μοι τρία, κινήσει δὲ κατ' ἐμοῦ τῶν
depositi, τὰ ῑ νομίσματα μεθοδεύσει. ἀρτώτερον γὰρ ὁ θειότατος
ἡμῶν βασιλεὺς, ἀνέτιθεν τῶν κομωνσατόνα, καὶ προσχήματι τούτης, τὴν
Præterea πρατεθέντων πραγμάτων μὴ γίνεσθαι τῶν ἀπαιτήσιν εἰς ἀκόρεσμον. εἰσὶ
Arbitrariæ actiones δὲ τινὲς ἀγωγαὶ, ἃς arbitrarias προσαγορεύομεν, διὰ τὸ κρίσεως ἠρτῆσθαι τὸ δι-
καστοῦ. ἐν οἷς εἰ μὴ μεσιτεία τῇ κελεύσει τοῦ δικαστοῦ, ὁ ῥέων ἀκρατήσῃ,
ἢ εἰς μέσον πτήσῃ, ἢ καταβάλῃ, ἢ εἰς noxam δῶ τὸν οἰκέτην, ἢ τὸ πρᾶγμα
ὧν ἄκρου, καταδικάσει πάντως. ἐὰν δὲ πρήσῃς, ἢ ἀκρατήσῃς, ἢ ἐν τ
τὸ ἐρημένων πλάξας, διαφεύγει τῶν καταδίκην, διὰ τὸ ἰδίκως ἐγκεῖσθαι
τοῦτα τοῖς ἀγωγαῖς. εἰσὶ δὲ αὗαι, αἱ μὲν in rem, αἱ δὲ πρεσονάλιαι. In rem,
οἷον ἡ publiciana. κινῶν δὲ τούτῳ, ἐὰν τοῦ bona fide κατεχομένου, ἢ ὁ σκαπτ-
τομένου ἐν τοῖς μαξεῖ ἐκτίσῳ. καὶ ἡ Seruiana δέ ἐστι τριαύτη, ὧν κινῶν ἢ τ
πραγμάτων τοῦ coloni, ὃς ὧν τοῖς μισθώματι τοῦ ἀγροῦ ἐπέθεν μοι, τὰ ἐκεῖ
εἰσφεχθέντα ὑπὸ αὐτοῦ πράγματα. ὅστι δὲ καὶ ἡ quasi Seruiana, ἣ τις ὑπο-
θηκαρία προσαγορεύετο, παντὶ τοῖς κρεδίτορι παρεχομένη, ὡς ἐκδικήσει τ
ὑπο-

νόσου μένων πραγμάτων. μᾶς γὰρ τούτων κινουμένης, ἐὰν ὁ ῥέων κελεύσει
πειθεὶς τοῦ δικαστοῦ, ἀκρατήσει τὸ πρᾶγμα πρὸ καταδίκης, ἀβοσλου-
τίου τοῦξεται. πορσοναλίαι δέ εἰσιν, ἀφβιτρεῶμαι, ἡ metus causa, καὶ ἡ
de dolo. Metus causa δέ ἐστιν, ὧν κινῶ κῆ σοῦ, τὸ παρ' ἐμοῦ βίᾳ ἀφαιρεθῆν ἀπαι-
τῶν σε. ἐὰν γὰρ πειθεὶς τοῖς δικαστῇ, ἀκρατήσῃ μοι τὸ πρᾶγμα, τῶν τοῦ
τετραπλοῦ καταδίκῳ ἐκκλίνεις. καὶ ἡ de dolo δέ τριαύτη. οἷον ἐξελίασας
τυχὸν μεθύσας με, ἢ καὶ ἑτόρως πῶς ἀπατήσας, καὶ παρδυκοῦσας με τὸ
ἐμὸν πρᾶγμα τρασιτεῦσαί σοι. τελοῦ τοῦ ἐγὼ ἀναλαβὼν ἐμαυτὸν, κινῶ
κατὰ σοῦ τῶν de dolo. καὶ εἰ πρὸ καταδίκης ἀκρατήσῃς μοι τὸ πρᾶ-
γμα ἐκφεύγεις τῶν καταδίκῳ, καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐπαγομένῳ ἀπμίαν. ἐξ
ἡ ad exhibendum δέ ἀγωγὴ ἀβιτρεία ἐστίν. ἐὰν γὰρ ὁ ἀκρεύπεις πρᾶγμα
ἀκρατήσῃς ἀκέτι καταδικασθήσῃ. ὧν πασῶν φύω τοῦτον τῶν ἀγω-
γῶν καὶ τῶν ὁμοίων ὧν τετραπλοῦ τοῖς δικαστῇ, ἐκ τοῦ καλλίστου ἢ τοῦ δικαίου,
ἢ τῶν μᾶς ἑκάστης ἀγωγῆς φύσιν διατιμήσασθαι, καὶ κρίναι τίνα τρόπον
τὸ ἱκανὸν γενέσθαι τοῖς ἄκρου πρόσκεται. καὶ παραινοῦμεν τοῖς δικαστῇ Curare
κατ' ὅσον αὐτοῖς δυνατὸν εἰς κόρεσμον πρόσκεται, ἤγοι εἰς κόρεσμον πρᾶγμα, πρεῖ-
σθαι τῶν καταδίκῳ. εἰ καὶ ἐνκόρεσμα ἐστὶν ἡ παρ' αὐτοῖς κινουμένη ἐναγωγή.
ἐξ λέγειν, καταδικάζω τόνδε εἰς ῥ̄ νομίσματα, ἢ καταδικάζω τόνδε εἰς
* τόδε τὸ πρᾶγμα. ὁ μὲν ἀκρφαίνεσθαι, ὅσον αὐτοῖς ἐυρεθῇ ἐπφείλων. ἐυρεθήσεται
γὰρ ἡ τριαύτη καταδίκη ὁ πόρας γινομένη φιλονεικίας, ἀλλ' ἑτόρας φιλονε-
κίας καὶ δίκης ἀρχή. παραινοῦμαι δέ τοῖς ἄκρου, αὐτῶν τῶν ἐντυχόν- Si qs agēs
να καὶ τῶν ἐναγωγῶν, εἰς τὸ ἀληθὲς πολιτεύεσθαι χρέος. εἰ γὰρ ἀπόθοιτο
πλείονα προσόντα ὧν ἐπφείλεται, οἷον εἰς ῑ νομίσματα ἐπφειλόμενος
πολλῶν ῑε ἐκίνησεν, ὁ μόνον τὰ πολιτικὰ ὁ λήψεται ε̄, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀληθῶς
ἐπφειλομένων αὐτοῖς ῑ ἐκπίπτει. ὅτος τὸ ὁρος plus petitionis, τὸ ψεῦδος
ἀναμίξαι τῇ ἀληθείᾳ. καὶ ὁ δὲ βοηθεῖται, ὁ δὲ ἐυχρῶς τῆς εἰς ἀκόρεσμον ἀκρ
κατασῶσεως ἀκρλαύσει, εἰ μὴ ἄρα ἐλαττῶν ὄστι τῶν κε ἐνιαυτῶν. τοῖς γὰρ
ἀφήλικι ὥσπερ καὶ ἐν ἄλλαις πολλαῖς αἰτίαις causa cognita, τουτέστι τῶν
αἰτίαν διαγνοῦς, καὶ ἐυρὼν αὐτὸν διὰ τὸν νέον τῆς ἡλικίας ἑαυτὸν πολυπρα-
γμονήσαντα, ὁ πρώτως αὐτοῖς σωτρέχει. οὕτω καὶ τοῦδε τῆς ὁμοίας αὐτὸν ἢ
τὸ σωνηθὲς ἀξιοῖ βοηθείας. εἰσὶ δὲ ὅτε καὶ τοῖς τελείοις δίδωσι τῶν ἀκρατα-
σασιν, ἡνίκα μεγίστη καὶ εὔλογος αἰτία προφασιν παράσχῃ τῇ πλάνῃ, ὥς τε
καὶ τὸν σφόδρα σωεῖν ἀπατηθῆναι. οἷον ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος. τελοῦ-
τῶν τις καὶ ἔχων ῡ νομισμάτων πολυσσίαν, ἐνεστήσατό με κληρονόμον. ἐλη-
γάτοῦσε πείμω νομίσματα ῥ̄. σεκρωύδω ῥ̄. ὠνήσας τῇ πρίσει τ διαθήκης ἔγραψε κωδίκελλον, ἐν ᾧ κωδικέλλω, κατέλιπε τοῦτῳ, καὶ καφτῷ, ἀνὰ
ῥ̄ νομίσματα. ὀφείλεις δέ εἰ δῶναι ὅτι ὁ φαλκίδιος ipso iure μειοῖ τὸ λεγα-
τοῦσθαι ὑπὸ τὸν ἐναγόμενον, ἐν εἰς ὑπὸ πολιτίσησιν ὡς μηδὲ δυκεῖν αὐτὸν καὶ
τελεῖφθαι. εἰ πίνω μᾶς τῶν τὸ τεσάτωρος τελευτὴν ἀνεώχθη ἡ διαθήκη,
ἀπελάνθανον δὲ οἱ κωδικέλλοι, καὶ ὁ δεῖς ἠπίσαν τ λεγατεῖον ὅτι γεγόνασι,
μᾶς

ἐξελέασας
μεθύσας με

Plus petitionis

Causa cognita

τοῖς ·τ· natu maioribus quando concedit restitutio

falcidia infirmat quod legatū est supra ·9· uncias perinde ac si legatū nō esset

μὴ ἢ τῶν ἐμῶν ἀδικίονα ἔλθῃ ὁ πρίαμος, εἰδὼς ὅλιγ ὑ νομισμάτων ὄντων ἡ πρᾶ-
σις, καὶ νομίσας σ̄ μόνα λελογχεύσθαι, καὶ ἔχειν ἐμέ, μὴ μόνον τὸν τέ-
παρτον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τὸ δί, καὶ κινήσει κατ' ἐμοῦ ὑπὲρ ρ̄ νομισμάτων,
τυτέστιν ἀκόρεστον ἀπαιτῶν τὸν λογχόν. ὧν δὲ ὁ μὴ μὴ ἀναφανῶσιν οἱ κω-
δικίλλοι. ὧν οἷς ἦσαν καταλειφθέντα τόρτιω καὶ κουάρτω σ̄ νομίσματα,
ἢ καὶ μόρον τῶν λογχευθέντων πρίμω ἀδεμπ[ο]ύθυ, καὶ ὧν τεῦθεν δει-
χθῇ, ὡς πλέον τῶν ἐπρειλομένων κατὰ τὸν ἀληθὲς ἀπαίτησιν ὁ πρίμος. δίκα
τῶν εὐλογωτάτων αἰτίαν, καὶ συγνωσθήσεται, καὶ τὰ οε̄ νομίσματα λή-
ψεται. καὶ ὁ δὲν βλαβήσετ, εἰ καὶ δίον κινῆσαι πολὺ οε̄, ἐκίνησε πολὺ ρ̄.

Plus autē ἡ δὲ plus petitio, κ̄ Δ ἁμαρτάνεται τρόπους, πράγματι, χρόνῳ, τό-
πῳ, αἰτίᾳ. πράγματι, οἷον ἐάν τις ἀντὶ ῑ νομισμάτων ἐπρειλομένων αὐτῷ
κ̄ ἀπαιτήσῃ. ἢ καὶ ἐὰν ὑπὲρ ἀργύρου, ὃ δυνατὸς ὢν χρῆν κατὰ τὸν ἥμισυ ὑπὸ
σοῦ δίκαιρεφύμενον, ἀπαιτήσω δίκα τῆς in rem, λέγων τῆς ἐμῆς εἶν δυνα-
τείας πάντα τὸν ἀργύρον. ἢ τοῖς κατὰ τὸν δίμοιρον μόρον. χρόνῳ plus πετι-
τούω, οἷον ἐὰν in diem ἐπρειλόμενον ἢ ὑπὸ αἱρέσεως, πρὸ τῆς ἡμέρας, ἢ
πρὸ τῆς ἐκβάσεως τῆς αἱρέσεως ἀπαιτήσω. ὥστε ὁ βραδέως, τυτέστι
μὴ χρόνον καταβαλὼν, ἔλαττον δυνεῖ καταβαλεῖν, οὕτω καὶ ὁ πρὸ τοῦ χρό-
νου ἀπαιτῶν plus πετιτούειν. τόπῳ plus petitio ἁμαρτάνεται, οἷον ἐὰν τὸν
ἐπρειλόμενόν μοι ἐν φανερῷ τόπῳ καταβληθῆναι, ἐν ἑτέρῳ ἀπαιτήσω τό-
πῳ, μνήμιον μὴ πρισάμενος τοῦ τόπου, ἐν ᾧ τὸν χρέος ἔδει μοι καταβληθῆ-
ναι. οἷον ὡς ὑπὸ θέματος, ἐπερώτησά σε οὕτως. ὁμολογεῖς δεδόναι μοι ἐν
ἐφέσῳ ρ̄ νομίσματα. ὅσον ἀπὸ τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας, ὁ δύναμαί σε
ἀπαιτεῖν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, εἰ μὴ ἐν αὐτῇ τῇ ἐφέσῳ. ἔξωθεν γὰρ ἀπαιτῶ σε ἐν
ἐφέσου, τόπῳ plus πετιτούω. ἐὰν γὰρ εὑρεθῇς ἐν τῇ ῥώμῃ, καὶ πύρρως κινήσω
κ̄ σοῦ, τυτέστι μὴ μνησθεὶς τῆς ἐφέσου, εἰσάγεται ἡ plus petitio. ἀλλ' ἐπει-
δὴ σωίβαινέ σε μηδέκοτε ἀπαιτεῖσθαι δίκα τὸν μὴ παραγίνεσθαι ὑπὸ τῶν
ἔφεσον, καὶ ὁ κ ὑδωμίλιν ἀπαιτῆσαί σε, ὅτε ἐν τῇ ἐφέσῳ, δίκα τὸν μὴ εὑρίσκε-
σθαι ἐν αὐτῇ, ὅτε ἐκὸς τῆς ἐφέσου δίκα τῶν plus petitionem, τύπον χρεῖαν ὁ
πραίτωρ ἐπιγνόησε τῶν πραιτῶν ἐναγωγῶν. δέδωκε γάρ μοι ἐξουσίαν, καὶ
ἐκὸς τῆς ἐφέσου ὄντι κινεῖν κατὰ σοῦ, μόνον μόνον ἵνα μνήμιον πρισῶ τῆς
ἐφέσου, καὶ δίκαφύγω τῶν plus petitionem. ἐὰν γὰρ ἐν τῇ ῥώμῃ κινήσω κ̄ σοῦ
λέγων, εἰ φαίνεται ὑπὲρ αὐτίδικον χρῆναι δοῦναί μοι ρ̄ νομίσματα ἐν
ἐφέσῳ, ὁ δοκῶ plus πετιτούειν. εἰ δὲ πύρρως, τυτέστι μνήμης μὴ γενομένης
τῆς ἐφέσου, εἰσάγεται plus petitio. ἀφαιρεῦμαι γὰρ τὸν δίκαφορον καὶ τὸν κόρ-
δον, ὅπερ ἔμελλε τυγχάνειν ὁ ἐπερωτηθεὶς, εἰ κατέβαλεν ἐν τῇ ἐφέσῳ.
ἐὰν ὅτε γὰρ εὐχερὴς ὢν αὐτὸς τῶν χρημάτων ἡ καταβολὴ ἐν τῇ ἐφέσῳ. ἐκ-
τὸς δὲ τῆς ἐφέσου δυσχερεστάτη. καὶ ὁ δεῖ αὐτὸν εἰς τὰ ρ̄ νομίσματα κα-
τεδικάζεσθαι ἐκὸς τῆς ἐφέτου. δεῖ γὰρ ἐξαιρεθῆναι τῶν ρ̄ νομισμάτων
τοσαῦτα ὅσα ζημιῶται ἐκὸς τῆς ἐφέσου καταβαλών. τυχὸν γὰρ ἐν τῇ ῥώμῃ
τὸν χρέος καταβαλεῖν ἀναγκαζόμενος, δαπανᾷ κ̄ νομίσματα, εἰς τὸν πολιτικῆ-

πολιτικῆς ἑαυτῷ τῶν προσόντα, ἵν' ἐχέλῃ μοι δοθῆναι. ὁ δίκαιος ὁ κατε-
δικάζεται εἰς τὰ ρ̄, ἀλλ' εἰς ῡ. ἐν ᾧ δὲ ὁ μνημονεύω τῆς ἐφέσου ἐν τῇ δί-
κῃ ἐκὸς κινοῦν τῆς ἐφέσου, ἐπεὶδὴ παρασκευάζω αὐτὸν εἰς ρ̄ νομίσματα
κατεδικασθῆναι· ἡ γὰρ ἐναγωγὴ τῶν τοῦ δίκαφορόντος δεῖται αὐξεῖ· δίκα ὅτε plus πετιτούω. ὅτε δὲ ὁ δίκαφορόν, ὡς ὑπὸ τὸν πλεῖστον ἐκ τῶν
πιπρασκομένων φορτίων μεγίστου δίχεται δίκαφορά. οἷον οἶνος, σῖτος, ἐλαία.
ἃ τινα καθ' ἕκαστον κλῖμα διάφορον ἔχει τίμημα. ἀπαιτούμενος γὰρ ἐν τῇ
ῥώμῃ ρ̄ νομίσματα, καὶ τὰ πλοσόντα μοι φορτία δίκαιωλεῖν ἀναγκαζόμε-
νος, ἐὰν ὅτε λάβομαι ὑπὲρ αὐτῶν ρ̄ νομίσματα μόνον. εἰ δὲ ἐν τῇ ἐφέσῳ
ταῦτα δεπίπρασκον, ἐλαμβανον ρ κ̄ νομίσματα. ὁ μόνον δὲ ἐν τόποις
ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀργυρείοις ὁ διαφόρον ἐκ τῶν κλιμάτων εἰσάγεται.
ὁ δὲ γὰρ ἐν παντὶ κλίματι οἱ αὐτοὶ τόκοι ἀπαιτοῦνται. ἐν μὲν γὰρ τῇ ῥώμῃ,
πολλῶν ὄντων τῶν δανειζόντων ἐὰν ὅτε παρὰ τὸν δανείζοντος μοι ἀπαιτο-
μαι ὁ δ' μόρος τῆς ἐκαρτοῦς, ὅπερ σωτείνει, εἰς ῡ νομίσματα. ἐν δὲ
τῇ ἐπαρχίᾳ δίκα ὁ ὀλίγος εἶν ὁ δανείζοντας, δανειστάμενος ἐγὼ ὑπὸ τῶν
καταβαλεῖν σοι, ἀπαιτοῦμαι λόγῳ τόκων ὁ ἥμισυ τῆς ἐκαρτοῦς, τυτέστι ἐξ
νομίσματα. ὥς τε ὂν καὶ ἐκ τῆς προσόντος τῶν τόκων ὁ διαφόρον πρεῖ τὰ
κλίματα. δίκα ὅτε ὂν ἀναγκαῖον μὲ μεμνῆσθαι τῆς ἐφέσου, ἐκὸς τῆς ἐφέσου πρι-
σάμενον τῶν ἐναγωγῶν, ἵνα ὁ δίκαφορόν σκοπηθῇ. εἰ δὲ συμβῇ ὑπὲρ ἐπερωτη-
θέντα εὑρεθῆναι κ̄ τῶν ἔφεσον, πῦρα ὀφείλει γίνεσθαι κ̄ σὸ ἡ ἐναγωγή.
κινῶν γὰρ ἐν τῇ ἐφέσῳ, ὃ κ ὀφείλεις μνήμιον πρισάσθαι τοῦ τόπου. ἰσοδυναμεῖ
γὰρ τῇ μνήμῃ τοῦ ὀνόματος τοῦ τόπου, ἡ ἐν τινι τόπῳ γινομένῃ ἐναγωγή. ὁ
προδήλον ὅτι ἐν τῇ ἐφέσῳ κινουμένου τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὁ δίκαφορόν ἀπὸ τοῦ
τόπου σκοπηθήσεται. ἔοικε τῷ plus πετιτούοντι ἐν τόπῳ, καὶ ὁ αἰτίᾳ Huic autē
plus πετιτούων. καὶ ὡς αἰτίᾳ plus petitio γνήσεται; ὅτε συμβαίνει ὑπὸ
τῶν ἀλτορνατίου. ἀλτορνατὸν δὲ ἔστιν ὁ ἐπαμφοτερισμός. οἷον ἐπερώ-
τησά σε, ὁμολογεῖς δεδόναι μοι, σίχον ὑπὲρ οἰκέτου, ἢ ῑ νομίσματα. καὶ μὴ
ταῦτα ἦλθον μονοειδῶς τὰ ῑ νομίσματα ἀπαιτῶν. αἰτίᾳ plus πετιτούω,
ἐπεὶδὴ ἀφαιρεῦμαί σε τῶν ὠμολογῶν, ἵν' ἡ φύσις τῆς ἐπερωτήσεώς σοι παρέ-
χει. ὁ γὰρ οὕτως ἐπερωτηθεὶς, ὁμολογεῖς δεδόναι μοι ῑ νομίσματα, ἢ σίχον
ὑπὲρ οἰκέτου, ἐξουσίαν ἔχει τὸ καταβαλεῖν ὃ βούλεται. ὁ γίνω τὰ δέκα
νομίσματα ἀπαιτῶν, ἢ μόνον ὑπὲρ οἰκέτου, ἀφαιρεῖται τῶν ὠμολογῶν τὸ
χρέος. καὶ ἐν τεῦθεν καλλίονα μὲν τῶν ἑαυτοῦ, χείρονα δὲ τῶν ἀρούσιν πρεῖ
τὸ ἐναγομένου. ἐὰν ὅτε γὰρ δυσχερεστέρα ὄστιν ἡ καταβολὴ τῶν ῥέω, τῶν δέ-
κα νομισμάτων, ἢπερ τὸ οἰκέτου. καὶ δίκα ὅτε βλαπτεται τῶν ὠμολογῶν
ὁ κ ἔχων. ὥς τε ὂν δεῖ ὁμοιότροπον εἶν τῶν ἐναγωγῶν τῇ ἐπερωτήσει. ἵνα οὕ-
τως εἴπω, εἰ φαίνεται ὑπὲρ αὐτίδικον χρῆναι δοῦναι σίχον, ἢ ῑ νομίσμα-
τα. εἰ δὲ καί τις γνησίως οἰκέτου ἐπερωτήσῃ, καὶ ἔλθῃ ἰδικῶς σίχον ἀπαι-
τῶν· ἢ γνησίως οἶνον ἐπερωτήσας, μὴ ταῦτα ἰδικῶς καμπένον οἶνον ἀπαι-
τήσῃ· ἢ γνησίως πορφύραν ἐπερωτήσας, μὴ ταῦτα ἰδικῶς τυρίαν ἀπαιτήσῃ

γ plus

κλῖμα regio

δανείζω. foenero

ἑκατοστή

Alternatio
ἀμφοτερισμός

γνησίως
ἰδικῶς

Campani uini
Purpura tyria

Quarta pars ἑκατοστῆς. .i. tria numismata. Dimi
dia autē ἑκατοστῆς. .i. sex numismata

Plus petitio

Δημοίρον μόρος

plus πεπτύει. τῶν γὰρ ὅλων ἀφαιρεῖται τὸ ἀναγομένου, ὧν ἡ φύσις οὐδὲν δίδωσι τῆς ἐπερωτήσεως. ὁ γὰρ ἀγνοῶν ἐπερωτηθεὶς οἰκέτην, ἢ οἶνον, ἢ πορφύραν, ἢ τοιαύτην ἕξιν ἢ οἷόν βούλεται τόνδε τόνδε λαβών, καταβαλεῖν. ἢ πλέον φησί, εἰ καὶ ἐντελέστερον εἴη ἢ ἀπαιτούμενον, ὃ δεῖν ἦν καὶ οὕτως ὁ ἄκτωρ plus πεπτύει. συμβαίνει γὰρ ἐφ' ὅτε ἢ νομιζόμενον εἶναι ἐντελὲς, δυσχερὲς εἰς καταβολὴν γίνεσθαι τοῦ ἀναγομένου. οἷον λόγου χάριν, πάντων τῶν οἴνων χείρων ὄντων ὁ καμπάνιος. ἐὰν γνώνως ἐπερωτήσας, ἰσῶς καμπανὸν ἀπαιτῶ, διὰ τοῦτο plus πεπτύω, ἐπειδὴ ὁ ἀναγόμενος ἐφ' ὅτε ἐν χρέος οἶνον καλλίονα διδόναι ἢ καμπάνιον, διὰ ἢ τοῦτο ἀφρεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάλαι εἶν ἀν πολιτείᾳ τὰ τῶν plus petitionum. μετὰ δὲ ταῦτα διάταξις ἀναγκαία τοῦ τῆς θείας λέξεως, ὃ δεῖν ἦν καὶ νομαθεσία τοῦ ἡμετέρου βασιλέως ἐστῶσε ταῦτα τὰ τῶν plus petitionum. καὶ εἰ μέν τις χρόνῳ plus πεπτύει τι, χρὴ ἢν δικαίως ὁρίζειν, ὡς ἡ ἀναγκαία διδάσκει διάταξις. εἰ δὲ καὶ πρὸς ποσότητα, ἢ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον γίνεται ἡ plus petitio, καί τις ἀντεῦθεν ζημία συμβῇ τοῦ ἀναγομένου, οἷον ἀποστόλων πλειόνων δόσις, ὡς πλειστηριάζειν εἰς ἢ τειπλασίων, ὧν ἕνεκα ἢ δέον ὀφεῖ ἐζημιώθη, ὁ ἄκτωρ καταδικασθήσεται. κινδυνεύει τις κατ' ἐμοῦ δικαστήριον minus ὀρθεπεπτύσυσε. δίκη γὰρ ἐπιφερόμενος ἐκίνησε πρὸς πάντε. ἢ δυσπόρευν εἰς ὁλόκληρον τὸ ἐπ' ἐμοῦ κατεχομένου ἀργὸν, πρὸς τὸ ἡμίσεως ἐπρίσαν τῶν ἀναγωγίμων. ὃ δεῖς αὐτοῦ κίνδυνον ἀντεῦθεν συμβήσεται. εἰς γὰρ τῶν λοιπῶν πρόσωπα ὁ δικαστὴς ἐν αὐτοῦ τοῦ δικαστηρίῳ, ὃ δεῖν ἦν καταδικάζει με. ὡς ἡ εἰρημένη ζημία βούλεται διάταξις.

ἐάν τις aliud pro alio ἁμαρτήσει, ὃ κ ἔσται αὐτοῦ ἢ πλάσμα τῶν ζήμιον. ἐν αὐτοῦ γὰρ τοῦ δικαστηρίῳ τῆς ἀληθείας γνωσθείσης, ἡ πλάνη διόρθωσιν ὑπιδέχεται. ἢ δὲ aliud pro alio ἁμαρτάνεται τρόποις δύο, ἢ πράγματι, ἢ αἰτίᾳ. πράγματι μὲν, οἷον εἰ χρὴ ἐπιφερόμενος ἢν οἰκέτην ἤλθεν ἔρωτα ἀπαιτῶν. αἰτίᾳ δὲ, οἷον κινήσῃ ἕτεραν αὐτὶ ἑτέρας ἐκίνησεν ἀγωγίμου. δίκον γὰρ κινεῖται τῶν ex testamento, ἐκίνησε τῶν ex stipulatu. ἢ καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου.

ἔστι καὶ ἄλλη τῶν ἀγωγῶν διαίρεσις. εἰσὶ γάρ τινες ἀγωγαὶ, δι' ὧν ὃ χ ὅλον ἢ ἐπιφερόμενον λαμβάνομεν. ἀλλὰ πρὸ μὲν ὁλόκληρον, πρὸ δὲ ἥτταν. οἷον ἐὰν κινῶ κατὰ σοῦ τῶν de peculio, ἕνεκα τοῦ σοῦ υἱοῦ, ἢ τοῦ σοῦ οἰκέτου πρὸς δίκην νομισμάτων. εἰ μὲν γὰρ ἔνεστόν ὅστι ἢ peculium, λήψομαι τὰ ῑ νομίσματα. εἰ δὲ ἄξιον ὅστι τὰ ἐν τοῦ peculio πράγματα πρὸ τὸ νομισμάτων, εἰς τὰ ῑ μόνα ὁ πατὴρ ἢ ὁ δεσπότης καταδικάζεται. τίνα δὲ χρὴ τρόπον νοεῖσθαι ἢ peculium πλοιόντος μαθησόμεθα. ἔστι δὲ πρὸς τῇ de peculio, καὶ ἑτέρα ἀγωγὴ, ὃ πάντως εἰς ὁλόκληρον πρεσβεύει τῶν καταδίκων. ἐὰν γὰρ ἐγὼ πλοῖα ἀποδέξωμαι παρὰ τῆς ἐμαυτοῦ γαμετῆς, εἶτα συσὰς ὁ γάμος, μετὰ ταῦτα διαλυθῇ, κινοῦσα κατ' ἐμοῦ τῶν ex stipulatu, ἀνὴ ἀπαιτήσει τῆς πλοικός, ὃ πάντως λήψεται ἢ ὁλόκληρον, ἀλλ' εἰς ὅσον ἱκανὴ ἡ ἐμὴ πρόσοδος. καὶ εἰ μὲν σωτρέχει ἡ πρότης τῶν ἐμῶν πραγμάτων

Pessimū inter omnia uina esse campanū uinū.

Sed hæc quidem

Zeno

Si minus

Si quis aliud

Aliud pro alio intēdere

Sunt præterea

Item si de dote

καταδίκαν condemnationē

τῶν τῇ προστίμῳ τῆς πλοικός, ἡ γνὴ λήψεται ἢ ὁλόκληρον. εἰ δὲ ἐκατὸν νομισμάτων ὄντος τῆς πλοικός, ἡ πρὸς τὸν ἑκατὸν σωτείνει, εἰς πεντήκοντα καταδικασθήσομαι, διὰ ἢ εἰς τρεῖς ἐνωρεῖν. ἐφ' ὅτε καὶ ἐνωρέου μοῦ ὄντος, ὃ πάντως ἡ ἐμὴ γνὴ πᾶσαν λήψεται τῶν πλοῖα, διὰ τῶν αὐτικειμένων αὐτῇ retentionem, ἢ τῶν τὸν πρόσωπα μειοῖ τῆς πλοικός. εἰ γὰρ ὑπόθοιτό μοι πράγματα ἐν πλοικὶ εἰς χίλια νομίσματα σωτείνοντα, δαπανήσω δὲ πρὸς αὐτὰ ἑκατὸν νομίσματα, διαλυθέντος δὲ τοῦ γάμου, ἀπαιτοῦμαι τῶν χιλίων νομισμάτων τῶν πρόσωπα, δίκαιμαι αὐτῶν πιθέναι καὶ λέγειν, ὅτι πρὸ ἑκατὸν νομίσματα ἐδαπάνησε πρὸς τοῦ ἀγροῦ, ἢ τὰς οἰκίας, τὰς λόγῳ πλοικὸς ὑπόθοιτό μοι. καὶ ἐπειδὴ ipso iure, ἢ γοῦν αὐτοῦ νόμῳ αἱ γυναῖκαι δαπάναι τῶν πλοῖα ἀχρειοῦσιν, ὃ καταδικασθήσομαι εἰς τὰ χίλια νομίσματα, ἀλλ' εἰς μόνα ἑνεκόσια. εἰ γέγονεν ἡ δαπάνη νεκεοκαρία ὄσα. τοτέσιν ἢ ἀναγκῆς δαπανηθεῖσα. ἔμελλε γὰρ ἐφ' ὅτε καταπίπτειν ἡ οἰκία, εἰ μὴ πρὸς ἀνανέωσιν αὐτῆς ἑκατὸν ἀνηλώθησαν νομίσματα. διὰ τοῦτο, ταύτῃ χρήσομαι τῇ ἑπτὰ χίλιοι. τοτέσι τῇ παρακαταθήκῃ. ἢ τῶν λέγεται ob necessarias impensas. ταῦτα δὲ πάντα τελειότερον ἐκ τῶν διγέσων ἔνεστι μαθεῖν. ἐάν τις κατὰ τοῦ οἰκείου πατρός, ἐμαγκίπατος ὢν δηλονότι, ἢ ἀπελεύθερος κατὰ τοῦ οἰκείου πάτρωνος, κινῇ οἷαν δήποτε ἀγωγὴν, ἢ ἐὰν ὁ κοινωνὸς, κατὰ τοῦ κοινωνοῦ κινῇ τῶν pro socio, ὃ πλέον ὁ ἀναγόμενος καταδικασθήσεται τοῦ ἀντιδίκου, ἤπερ εἰς ὅσον ἐνωρεῖ ἡ αὐτοῦ πρόσοδος. ἢ αὐτό ἐστι, καὶ ἐὰν donandi animo ἐπερωτηθῇ δυοῖν τινὶ ἑκατὸν νομίσματα. ὅτε γὰρ πλέον ὀφείλω καταδικασθῆναι αὐτοῦ, ἤπερ εἰς ὅσον ἐνωρῶ. καὶ αἱ κομπενσατίονες αὐτιπιθέμεναι ὡς ὠνὶ ἢ πλεῖστον ἀφαιροῦσιν, ὥς τε μὴ ὅλον λαμβάνειν ἢν ἄκτωρα ὅπερ ἀπαιτεῖν πειρᾶται. εἰ γὰρ κινεῖ κατ' ἐμοῦ πρὸς δίκαν νομισμάτων, ἀμεβαδὸν αὐτεπιφείλων μοι τρία νομίσματα, εἰς ἑωτὰ καταδικασθήσομαι. καθὰ καὶ ἤδη πρόειρηται. διὰ τοῦτο εἶπεν ὡς ὠνὶ ἢ πλεῖστον, ἐπειδὴ ἐὰν συμβῇ μὴ σαφὲς εἶν ἢ εἰς κομπενσατίονα αὐτιπιθέμενον χρέος, ὃ δεῖν ἦν ὁ ἄκτωρ ἀπαιτήσει ἢ χρέος ὁλόκληρον. ἐχρεώσει πίπτος διαφόροις κρεδίτωρσι πολλὰ χρυσίᾳ πρόσωπα. ὑπκειμένων τῶν δανειστῶν, καὶ ἀπαιτούντων τὰ χρέα ἀξίας τῆς οἰκείας πρὸς οὐσίας, ὃ κ ἀρκῶν πρὸς τὰ τούτων καταβολὴν. εἰ σωέβη ἢν τίπον αὐτὸν μετὰ χρόνον, ἕτερα κτήσασθαι πράγματα, εἰς ἀξιόπιστον σωτείνοντα πρόσωπα, δίκαιοι οἱ κρεδίτωρες οἷα μὴ δικηθέντες ἀφ' πληρωθῆναι ἢ χρέος, τῶν λειπομένων αὐτοῦ ἀπαιτεῖν πρόσωπα. καὶ καταδικασθήσεται αὐτοῖς, ὃ κ εἰς ὁλόκληρον, ἀλλ' εἰς ὅσον ἐνεστῶ. ἀπάνθρωπον γὰρ ἐνομίσθη, τῆς ἰδίας αὐτῶν γυμνωθέντα πρὸς οὐσίας, εἰς ἅπαν καταδικάζεσθαι τὸ χρέος

Sed & si quis

Compensationes

Cum eo quoque

ἀντιτιθέναι

QVOD CVM EO QVI IN ALIENA POTESTATE EST, NEGOTIVM GESTVM ESSE DICETVR Titulus VII

ΕΝ τῖς πολαβοῦσι, μνήμλω ἐπρινσάμεθα τῆς de peculio, ἥτις κινεῖται πλοφάσει τοῦ peculij τοῦ οἰκέτου, ἢ γοῦν τοῦ ὑπεξουσίου ὑιοῦ κατὰ τοῦ πατρὸς ἢ τοῦ δεσπότου. δεῖ τῖνω πρῶτον αὐτῆς εἰπεῖν. εἰς τοῦτον γὰρ τὸν καιρὸν, τῶν αὐτῆς ὑποτρεβέμεθα δεδασκαλίαν πρίσασθαι. ἀλλὰ χρὴ καὶ πρῶτον ἑτέρων ἀγωγῶν, αἵ τινες χρείαν τῶν αὐτῶν ὑπεξουσίων κατὰ πατρὸς ἢ δεσπότου κινοῦνται, ὧν μελέσειν δεξελθεῖν. ἐπειδὴ δὲ συναλλάγματος γνομένου, εἴτε μετὰ οἰκέτου, εἴτε μετὰ ὑπεξουσίου ὑιοῦ, τὰ αὐτὰ ὅστι χρεῶν νόμιμα, ἵνα μὴ φλύαρος καὶ πολυρήμων φανῶ, δεδαλογισμοῖς ἀπείροις κεχρημένος, λόγον ποιήσομαι πρῶτον μόνων τῶν πρὸς οἰκέτων γνομένων συναλλαγμάτων, καὶ τῆς κατὰ τοῦ δεσπότου ἐναγωγῆς. τὰ αὐτὰ γὰρ νοήσωμεν καὶ περὶ ὑιοῦ. ἔτι δὲ καὶ περὶ πατρὸς ἔχοντος in potestate τὴν πᾶσα. εἰ δέ τι ἰδιάζον ἐπὶ τούτων παραφυλάττεται, κεχωρισμένως ἐπιδειξόμεν τοῦτο. ἔστι τῖνω κατὰ τοῦ δεσπότου ἀγωγὴ ἡ quod iussu, πλοφάσει τῶν πρὸς τὴν οἰκέτων συναλλαγμάτων κινουμένη. ἐὰν γὰρ κελεύσει τοῦ δεσπότου συναλλάξῃ μοι, γένηται δέ μοι ἔνοχος, ἕξω κατ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου τῶν quod iussu. τρόπον γάρ τινα πρὸς αὐτὴν δοκῶ συναλλάττειν, καὶ τῶν αὐτοῦ μεταδώκειν πίστιν, δεδὼς τῶν ὑπ' αὐτοῦ γνομένων κέλευσιν. εἰς ὁλόκληρον δὲ αὕτη ἡ quod iussu ἔχει τῶν καταδίκων. κατὰ μίμησιν τῆς quod iussu, καὶ ἑτέρας δύο εἰς ὁλόκληρον ἐχούσας τῶν καταδίκων ἀγωγὰς ὁ πραίτωρ ἐπηγγείλατο. ὧν ἡ μὲν exercitoria, ἡ δὲ ἑτέρα institoria προσαγορεύεται. καὶ ἡ μὲν exercitoria τόπον χώραν ἔχει, ὁπότε τὴν ἴδιον οἰκέτων μαγιστρον τὶς τῆς οἰκείας πολεμάλλεται νηός, καὶ πιμήματος πολεμηθέντος αὐτοῦ χάριν τοῦ πραγματος, ἐφ' ᾧ καὶ πολεμήθη, γέγονε συναλλαγμα. ὡδὶ γὰρ τότε τοῦ βίματος, εἰς ὁλόκληρον ἔξω τῶν exercitoriam, κῦρ τοῦ δεσπότου. δεῖ δὲ ὀνόμασαι exercitoria, ἐπειδὴ exercitor προσαγορεύεται οὗτος, πρὸς ὃν ὁ καθημερινὸς τῆς νεὼς πόρος ἀνατρέχει. ἡ δὲ institoria, τότε χώραν ἔχει, κνίνα τὶς καπηλίου τυχὸν, ἢ ὅιας δήποτε πραγματείας, τὴν ἴδιον οἰκέτων πολέσησιν. ἐὰν γὰρ μετ' αὐτοῦ τι συναλλαγμα γένηται, τούτης χάριν τῆς αἰτίας, ἐφ' ᾗ καὶ πολέση, ἵνα χθήσεται ὁ δεσπότης εἰς ὁλόκληρον τῇ institoria. δεῖ δὲ institoria προσαγορεύεται, ἐπειδὴ οἱ πολεμαλλόμενοι τῶν πραγμάτων institores καλοῦνται. χώρα δὲ ταύτῃ τῇ institoriæ, καὶ τῇ exercitoriæ, εἰ καὶ ἐλεύθερον, ἢ ἀλλότριον οἰκέτων, νεὼς, ἢ καπηλίου, ἢ οἵας δήποτε πραγματείας πολέσηκε. καὶ ταῦτα γὰρ αὐτὸς ὁ τῆς δικαιοσύνης λόγος κατὰ τοῦ προσήκαντος τῶν exercitoriam, ἢ γοῦν institoriam δίδωσιν. ὁ γὰρ πολέσων τινα, δηκεῖ λαμπρᾷ λέγειν τῇ φωνῇ, ὅτι ἐγὼ δοῦναι

πολέσησε

Φλύαρος πολυρήμων

Si igitur

Quod iussu actio

συναλλάξῃ μοι

contraxerit mecum

πρὸς αὐτὸν συναλλάττειν

Exercitoria

Institoria

actio

Exercitor qd?

Institores qui

πρέσων τινά

πολέσησε. ὁ βουλόμενος αὐτῷ συναλλαττέτω. ἐπηγόνησε δὲ καὶ ἄλλαν ἀγωγὴν ὁ πραίτωρ, ἥτις tributoria καλεῖται. ἐὰν γὰρ ὁ ἐμὸς οἰκέτης εἰς τὰ peculiaria αὐτοῦ πραγματεύσηται φορτία, ὃ κατὰ κέλευσιν ἐμοῦ, ὃ δὲ ἐμοῦ προσήκαντος αὐτῷ, εἰδότος μέν τι, καὶ ὃ κ αὐτὴν ἐγόντος, γένηται δὲ πρὸς αὐτὸν συναλλαγμα, οὕτως ὁ πραίτωρ ὡδὶ αὐτῷ δικαιοῦτεῖ. εἰ γὰρ συμβῇ ἐπρᾶξαι αὐτὸν διαφόροις πρόσωπις, ἐπρᾶξαι δὲ κἀμοὶ τῷ δεσπότῃ (ὃ δὲ ἕτερον ἐπρᾶξαι φυσικῶς νοητέον, ὃ κ γνόμως) παραγένηται δὲ ὁ οἰκέτης ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὰ φορτία, προσδέχονται οἱ κρείττονες τῷ πραίτωρι, καὶ ἀναγκάζει τὸν δεσπότην ἀγαγεῖν εἰς μέσον τὰ φορτία. καὶ εἴπ ἐκ τῶν φορτίων διεπράθη καὶ σωήχθη χρυσίον, καὶ τοῦτο ἀναλόγως διελεῖν μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τῶν λοιπῶν κρειττόνων. εἰ δὲ αὐτὸς ὁ δεσπότης, ᾧ ἐπετράπη τῶν φορτίων ἡ διαίρεσις, ὑφέληταί τινα ἐξ αὐτῶν, καὶ μὴ πάντα εἰς μέσον ἀγαγῇ, ἔλθῃ δέ τις τῶν κρειττόνων αὐτόμενος καὶ λέγων, ὡς ὅπ ἐλάττονα φορτία τῶν ὑπὸ τοῦ οἰκέτου ἐκ τῆς πραγματείας γνεχθέντων εἰς μέσον ἐλήλυθε, δοθήσεται αὐτῷ tributoria κατὰ τοῦ δεσπότου. δι' ἧς ἀναγκαθήσεται, ὅπερ ἔτυχεν ἀκρυφαλμένος φορτίον εἰς μέσον γνεγκεῖν. λέγεται δὲ tributoria, ἡ διαιρετικὴ παρὰ τὸ distribuere, ὅ ὅστι διελεῖν. πρὸς ταῖς εἰρημένοις ἀγωγαῖς, ἐπηγόνησε καὶ τῶν de peculio, ἤγοι de in rem uerso. τοῦτέστι περὶ τῶν ἐν πράγμασι τοῦ πατρὸς, ἢ καὶ δεσπότου σραφέντων ἤγουν δαπανηθέντων, ἵνα εἰ καὶ παρὰ γνώμην τοῦ δεσπότου συνάλλαγμα τι γένηται πρὸς τὴν οἰκέτων, ὅμως εἴτε τὶ ἐδαπανήθη περὶ τῶν οὐσίαν τοῦ δεσπότου, τοῦτέστι in rem uersum ἐγένετο, εἰς τοῦτον ὅλην ὁ δεσπότης καταδικασθῇ, εἴτε ὃ κ ἐγένετο uersum, εἰς τοῦτον μέχρι τῆς τοῦ peculij προσότητος καταδικασθῇ. δηκεῖ δὲ uersum γίνεσθαι εἰς τῶν οὐσίαν τοῦ δεσπότου, ἐάν τι κατὰ τὴν ἀναγκαῖον ἀναλωθῇ πεῖ τὰ αὐτοῦ πράγματα. οἷον δανεισάμενος ὁ ἐμὸς οἰκέτης, τῖς ἐμοῖς κρείττρσι κατέβαλεν, ἢ μέλλουσάν μοι πίστειν οἰκίαν ἀνώρθωσεν, ἢ τῇ ἐμῇ φαμιλίᾳ σῖτον ἠγόρασεν, ἤγουν ἀγρὸν, ἢ ἑτέρον οἷον δήποτε πρᾶγμα ἀναγκαῖον ἠγόρασέ μοι. εἰ τῖνω δέκα νομίσματα ἐδανείσατο παρὰ σοῦ, καὶ πῶτε μὲν κατέβαλε τοῦ ἐμῶ κρεδίτωρι, τὰ δὲ ἄλλα ὅπως δήποτε ἐδαπάνησεν, ὥστε μὲν τῶν πῶτε uersorum, εἰς ὁλόκληρον καταδικάζομαι. ὥστε δὲ τῶν μὴ δαπανηθέντων εἰς ἐμὲ, μέχρι τοσοῦτο καταχεθήσομαι, μέχρις ὃ ἐκτείνεται ἡ τοῦ peculij ποσότης. δηλῶν ἐντεῦθεν δῆλον, ὅπ εἰ πάντα τὰ δέκα νομίσματα εἰς τῶν ἐμὲν ἐδαπάνησεν οὐσίαν, ὃ τὰ πῶτε, ἀλλὰ ὅλα τὰ δέκα νομίσματα ὁ κρεδίτωρ ἀπαιτήσει με. αὕτη γὰρ ἡ de peculio, μία μέν ὅστιν ἀγωγὴ, δίπλῶν δὲ ἔχει τῶν καταδίκων. ἢ γὰρ εἰς τὸ peculium, ἢ εἰς τὸ uersum γίνεται ἡ ἐναγωγὴ καὶ ἡ καταδίκη. ὁ τῖνω δικαστὴς, ὁ τῆς de peculio ἀκροώμενος πρότερον εἴωθε κατανοεῖν εἰ ἐδαπανήθη τὶ περὶ τῶν οὐσίαν τοῦ δεσπότου. καὶ εἰ μέν τι δεδαπάνηται, εἰς

Introduxit

Tributoria. α

De Peculio

De in re uerso

Præterea

ταύτῃ παντως τῆς ποσότητα τοῦ δουπότου καταδικάζει. ἐπεὶ γὰρ εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ποσότητος τοῦ peculij μεταβήσεται, εἰ μὴ δεῖ τῶν δανειζόντων τοῦ οἰκέτου, εἰς τὴν οἰκείαν οὐσίαν δαπανηθῇ τὸ δουπότου, ἢ γοῦν μὴ πάντα δαπανηθῇ. ἐπόντου δὲ περὶ τῆς de peculio, εἰπωμεν τί ἐστι peculium. ὅρος peculij οὕτως ἐστιν, οὐσία φυσικὴ προσκεκυρωμένη τοῦ ζῶντος, κατὰ νόμους πατρὸς, ἢ δουπότου, ἀφῃρημένων τῶν φυσικῶν χρεῶν, πατρικῶν φημὶ καὶ δουποτικῶν, καὶ τῶν τοῖς τοῦ ζῶντος υἱοῖς ἐποφειλομένων. οὐσία ἔπον φυσικὴ, ἐπειδὴ κατὰ νόμον οὐσίαν ἔχειν τοῦ ἐξουσίου οὐ δύναται. προσκεκυρωμένῳ τοῦ ἐξουσίῳ κατὰ νόμους πατρὸς, ἢ δουπότου ἔπον, ἐπειδὴ ἐκεῖνο peculium ἐστὶν, ὃ οἴδεν ὁ πατὴρ, ἢ ὁ δουπότης. εἰ γὰρ τι παρὰ νόμους αὐτῶν ἔχουσι, τοῦτο τοῦ peculio οὐ συναριθμηθήσεται. ἀφῃρημένων φυσικῶν χρεῶν προσίθεκα, ἐπειδὴ κυρίως ἐκεῖνο ἐστὶ peculium, ὃ περιλειμπάνεται μετὰ τὴν τῶν φυσικῶν χρεῶν ἀφαίρεσιν. οἷον ἐποφείλει μοι ὁ σὸς τοῦ ζῶντος ἑκατὸν νομίσματα. ἔχει δὲ peculium νομιζόμενον κατὰ πρώτην ὄψιν τριακοσίων νομισμάτων. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐποφείλει τοῦ πατρὶ ἢ τοῦ δουπότου ἑκατὸν νομίσματα, ἐποφείλει δὲ καὶ τοῦ συνεξουσίῳ, ἢ γοῦν τοῦ ἰδίῳ ἀδελφῷ· ἢ ὁ μὲν υἱὸς ἐποφείλει τοῦ σῷ δούλῳ, ἢ ὁ σὸς δοῦλος ἐποφείλει τοῦ υἱῷ σοῦ τοῦ συνεξουσίῳ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα νομίσματα, καθαρὸν νομίζεται peculium πεντήκοντα νομίσματα. ἔστι δὲ ὅτε τὸ τοῦ συνεξουσίου ἐποφειλόμενον χρέος, οὐκ ἀφαιρεῖται κινουμένης τῆς de peculio. οἷον ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος. ὁ σὸς οἰκέτης ἔχει ἐν τοῦ peculio αὐτοῦ οἰκέτην. οἱ δὲ νομικοὶ, τὸν μὲν πρῶτον οἰκέτην λέγουσιν ordinarium. τὸν δὲ τοῦ οἰκέτου οἰκέτην λέγουσι uicarium. ὥσπερ ὁ ordinarius οἰκέτης ἐστὶν, οὕτω καὶ ὁ uicarius, ὥς τε ὁμοσυνεξουσιοί εἰσιν. ἐχρεώσει τοίνυν ὁ σὸς οἰκέτης ἐμοὶ ἑκατὸν νομίσματα. εἶχε δὲ peculium ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα (ἡ γὰρ διατίμησις τῶν ἐν τοῦ peculio πραγμάτων εἰς τοσαύτην συνέτεινε ποσότητα) τὴν δὲ ἐν τῇ διατιμήσει, καὶ ὁ uicarius. ἐχρεώσει δὲ καὶ ὁ ordinarius τοῦ uicario ἑκατὸν νομίσματα. ἐναγόμενος ὁμοῦ σὺ παρ' ἐμοῦ τῇ de peculio, ὀφείλειν φάσκειν, ὅτι τὸ peculium τοῦ σοῦ οἰκέτου ἐστὶ πεντήκοντα μόνα νομίσματα, καὶ δεῖ σε εἰς πεντήκοντα μόνα καταδικασθῆναι. ἐπεὶ δὴ ὁ ordinarius ὑπὲρ οὗ ἐναγεῖται τῇ de peculio τοῦ uicario χρεωσεῖ ἑκατὸν νομίσματα. τοῦτο γὰρ τὸ χρέος οὐκ ἀφαιρεῖται. καὶ τίς ἐστὶν ὁ λογισμὸς, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. ὁ λογισμὸς οὕτως ἐστὶν. ἡνίκα βουλόμεθα τὸ peculium, τοῦ ordinarij οἰκέτου καταμαθεῖν, ἀφαιροῦντες τὰς διατιμήσεις τῶν ἄλλων πραγμάτων, προσίθεμεν καὶ τὴν τοῦ uicarij διατίμησιν, καὶ οὕτως ἀποφαινόμεθα λέγοντες, τοσῆδε εἶναι ποσότητος τὸ peculium. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος, οὐ δύναται ὁ uicarius οὗ ἡ διατίμησις ἤυξησε τὸ peculium, αὐτὸς καὶ μειοῦν αὐτὸ διὰ τῶν ἐποφειλομένων

Cum autē quæritur

Peculiū qd ?

Ordinarius seruus

Vicarius seruus q̄ ordinarius habet in peculio

subtile & eximiū documentū

Vicarius seruus qd ?

νων αὐτοῦ, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ πρόσωπον εὑρεθῇ, δύο ἐναντία ποιοῦν, καὶ αὔξον, καὶ ἀπομειοῦν τὸ peculium, ἐν τῇ αὐτῇ ὑποθέσει. τὸ αὐτό ἐστιν, εἰ καὶ ὁ σὸς ὑπεξούσιος ἔχει οἰκέτην ἐν τοῦ ἰδίῳ peculio. ὃς λέγεται πεκουλιάριος οἰκέτης. καὶ ἐποφείλει μοι ἑκατὸν νομίσματα. χρεωσεῖ δὲ καὶ τοῦ πεκουλιαρίου οἰκέτης σοῦ ἑκατὸν νομίσματα. ἐνταῦθα λέγομεν, μὴ ἀφαιρεῖσθαι τοῦτο τὸ χρέος, ἵνα μὴ ὁ πεκουλιάριος οἰκέτης, αὐξήσῃ μὲν τὸ τοῦ υἱοῦ σου peculium, διὰ τῆς οἰκείας διατιμήσεως, μειώσῃ δὲ διὰ τῶν αὐτοῦ φυσικῶς ἐποφειλομένων. καὶ εὑρεθῇ τὸ αὐτὸ πρόσωπον δύο ποιοῦν ἐναντία ἐν τῇ αὐτῇ δίκῃ, καὶ αὔξον καὶ μειοῦν τὸ peculium. ἐκ τῶν εἰρημένων δεδήλωται, ὅτι πολλαί εἰσιν αἱ ἀγωγαὶ αἱ κινούμεναι κατὰ τοῦ δουπότου, πλοφάσει τῶν ἐποφειλομένων ὑπὸ τοῦ οἰκέτου. ἔστι γὰρ ἡ quod iussu, ἡ institoria, ἡ exercitoria, ἡ tributoria. ἔστι δὲ καὶ ἡ de peculio. ἔξεστι δέ τινι ἐνάγοντι τὴν quod iussu, ἢ τὴν exercitoriam, ἢ τὴν institoriam, ἐλθεῖν ἀδὶ τὴν de peculio. γενικὴ γὰρ οὖσα ἡ de peculio, αὐτὴ πάσων δύναται κινεῖσθαι. ἐκεῖναι μὲν γὰρ ἰδικαί. αὕτη δὲ γενική ἐστιν. αὐόντος δὲ ἐκείνου ἐστὶν, ὁ ἐνάγας ἐκείνας, αἵ τινες ἐυχρεῖς εἰσιν εἰς ἀπόδειξιν, καὶ τὸ ὁλόκληρον περιποιῆσαι τοῦ ἐναγοντι, καὶ ὁρμῶν ἀδὶ τὴν de peculio. δυσχρεὲς γὰρ ἐστὶ πρῶτον μὲν δεῖξαι, πόσον ἐστὶ τὸ peculium. τὰ γὰρ πράγματα τοῦ peculij, οὐκ ἔστι πρόδηλα τοῖς ἔξωθεν. ὅτε δὲ καὶ δείξει πολλὰ κοπωθεὶς ὁπόσον ἐστὶ τὸ peculium, τότε δύνατται αὐτιτιθέναι φυσικὸν χρέος ἀπομειοῦν τὸ peculium. δυσχρεὲς δέ ἐστιν ἀποδεῖξαι καὶ πόσα τῶν δανειζόντων αὐτοῦ uersa ἐποίησε περὶ τὸν δουπότην ἔστι δὲ ὅτε ἡ de peculio αὕτη, καὶ ὡς ἔδος καὶ ὡς γένος κινεῖται. καὶ πότε τοῦτό ἐστιν; οἷον σωήλαξα τοῦ σῷ οἰκέτῃ, οὐδὲ κατὰ κέλευσιν σὴν, οὐδὲ προσάντος αὐτοῦ πραγματείας τῆς κατὰ γένη, ἢ κατὰ θάλασσαν. ἐνταῦθα ἡ de peculio ἐστὶ, καὶ ὡς ἔδος, καὶ ὡς γένος. εἰ δὲ ἁρμόσει σοι ἡ tributoria, δύασαι ταύτῃ ἐνάσας, ἐλθεῖν ἀδὶ τὴν de peculio, ἤτοι de in rem uerso. ἐνταῦθα δὲ οὐ παντως καταγινώσκομεν τοῦ ἐνάσαντος τὴν τριβουτορίαν καὶ ἐλθόντος ἀδὶ τὴν de peculio. ποτὲ μὲν γὰρ ἡ de peculio καλλίων εὑρίσκεται τῆς tributorias, ποτὲ δὲ ἐλάττονα περιποιεῖται τῆς τριβουτορίας, καὶ τότε καλλίων ἡ tributoria. οἷον ἡνίκα πολλὰ ὑπέσι φυσικὰ χρέα. τῆς μὲν γὰρ τριβουτορίας κινουμένης, οὐδὲν ἀφαιρεθήσεται φυσικὸν χρέος. ἴσον γὰρ τὸ τοῦ δουπότου χρέος ἐστὶ, καὶ τῶν κρειττόνων. καὶ οὐδεμίαν προτίμησιν ἐν αὐτῇ ὁ δουπότης ἔχει, οὐδὲ ἀφαιρεῖται τὸ αὐτοῦ ἐποφειλόμενον. τῆς δὲ de peculio κινουμένης, καλλίων ἡ τοῦ δουπότου αἵρεσις. ἀφαιρεῖται γὰρ τὸ φυσικὸν χρέος. τουτέστι τὸ τοῦ δουπότου ἐποφειλόμενον. καὶ οὕτως εἰς τὴν λειπομένην ποσότητα τοῦ δανειστοῦ ὁ δουπότης τοῦ δούλου καταδικάζεται. καλλίων δὲ ἡ ἐναγωγὴ ἀδὶ τῆς de peculio ἐστὶν, ἤπερ τῆς tributorias ἐν τούτῳ. ὅτι κινουμένης τῆς de peculio, παντὸς τοῦ peculij γίνεται λόγος.

Peculiaris seruus qd ?

Difficile ÷ scire res peculij

κοπωθεὶς πολλά

∴ qa ÷ alia species præter supradictas

τῆς δὲ tributorias κινουμένης, ἐκεῖνο μόνον ἐν δικαστηρίῳ σκοπεῖται, εἰς ὃ πραγματεύεται μέρος τοῦ πεculiou ὁ οἰκέτης. ἢ τρίτην τυχὸν ἢ ἢ τέταρτον, ἢ καὶ ἢ ἕκτον μέρος τοῦ peculij. καὶ ἃ δὲ αὐτὸ ὅλον φέρεται ἢ ἕκτον μέρος τοῦ πεculiou, εἰς ὃ ὁ οἰκέτης πραγματεύεται κινουμένης τῆς τειβουτορίας· ἀλλὰ τὸ ὑφαιρεῖν ὑπὸ τοῦ δεσπότου ἐν τῇ διανεμήσει τῶν φορτίων. ὥς τε ὅσον μέρος μέρος φέρεται. τοῦ δὲ ἑτέρου peculij, ὅπερ ἔστιν ἐν κτήμασι καὶ ἀνδραπόδοις, καὶ οἷς ἐποφείλεται ὑφ' ἑτέρων ὁ οἰκέτης δανείσας τυχὸν τισίν, οὐ γίνεται λόγος. ὥς τε ὅσον δεῖ τινὰ σκοπήσαντα τὸ συμφέρον αὐτῷ, ἢ τῷ tributoriam, ἢ τῷ de peculio αἱρεῖσθαι. εἰ δέ τις δύναται ἀποδεῖξαι, ὅτι τὰ δανειζόντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τῶν οὐσίαν προεχώρησε τοῦ δεσπότου, αἱρεῖσθω μᾶλλον τῷ de peculio. ἵνα ἀπὸ τοῦ κεφαλαίου τῆς de in rem uerso ἡ καταδίκη γένηται. τὰ δὲ εἰρημένα ἡμῖν περὶ οἰκέτου καὶ δεσπότου, τὰ αὐτὰ νοοῦμεν, καὶ περὶ υἱοῦ, καὶ θυγατρὸς, καὶ ἐγγόνου καὶ ἐγγόνης, καὶ πατρός ἔτι δὲ καὶ παππου, ὧν ὑπεξούσιοί εἰσιν οὗτοι. ἐκεῖνο δὲ ἰδιαζόντως ἐπὶ τῶν ἐλευθέρων τῶν in potestate σκοπεῖται. ὅτι τὸ μακεδονιανεῖον δόγμα, ὡς ἐν παραγραφῇ αὐτίκειται τοῖς δανείσασιν ὑπεξουσίῳ. τί δὲ τοῦτό ἐστιν, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. μακέδων τὶς οὕτω λεγόμενος γέγονεν ἐν τῇ ῥώμῃ, ὃς ὑπεξούσιος ὢν τοῦ οἰκείου πατρὸς, ἐδανείσατο παρά τινος ἐλπίζων ὅτι τελευτήσαντος αὐτοῦ τοῦ πατρὸς, δώσεται τὸ χρέος ἀποδοῦναι. πολλοῦ χρόνου διαδραμόντος, ὁ δανειστὴς ἐπέκειτο τὸ χρέος ἀπαιτῶν. ὁ μακέδων οὐκ ἔχων πόθεν ἂν ἀποδῶ, ὡς γὰρ ὑπεξούσιος ὤν, ἀφῆλε τὸν ἑαυτοῦ πατέρα. ἐγνώσθη τοῦτο τῇ συγκλήτῳ. κἀκεῖνος μὲν δίκας δέδωκε πατροκτονίας. δόγμα δὲ λεγόμενον μακεδονιανεῖον γέγονε, τὸ κελεῦσαν, μυδρία δανείζοντα ἐλευθέρῳ ὑπεξούσιῳ ἀπαιτεῖν τὰ δανειζόντα, ἵνα τούτῳ τῷ τρόπῳ ἕκαστος εἰδώς, ὡς ἃ δύναται ἀπαιτῆσαι ἢ δανείσμα, ἀπέχηται τοῦ δανείζειν αὐτῷ. ἃ μόνον δὲ αὐτὸν ἂν ἀπαιτήσει ἢν ὑπεξόσιον, ἢ τῶν ὑπεξουσίων, ἢ ἢν ἔγγονον ἢ τῶν ἐγγόνων ὑπεξουσίους ἔτι ὄντας, ἀλλ' οὐδὲ αὐτεξουσίους γενομένους τελευτῇ τυχὸν τοῦ πατρὸς, ἢ ἐμαγκιπατεύθεντας. οὐδὲ μὴν κατὰ τοῦ πατρὸς, ἢ τοῦ παππου δύναται κινεῖν τῷ de peculio, εἴτε ἔτι τοὺς παῖδας ὑπεξουσίους ἔχει, εἴτε τούτους ἐμαγκιπαπτους ἐποίησε. ταῦτα δὲ διατάττουσι ἡ σύγκλητος οὕτως νομοθέτησεν, ἐπειδὴ πολλάκις βαρυθέντες τῷ χρέει οἱ ὑπεξόσιοι, ὅπερ λαβόντες ἀσώτως ἐδαπάνησαν, τῶν οἰκείων γονέων ἐπεβούλευον τῇ ζωῇ. ἐκεῖνο δὲ ὡς ἐν τέλει ὀφείλομεν εἰδέναι, εἰ κατὰ κέλευσιν πατρὸς, ἢ δεσπότου σωάλλαγμα πρὸς ἢν ὑπεξόσιον γέγονεν. ἢ γοῦν καὶ νορsum γένηται περὶ τῶν αὐτοῦ οὐσίαν, δύναταί τις ἐνάσας τῷ de peculio, ἢ τῷ de in rem uerso ἐξ εὐθείας κατὰ τοῦ πατρὸς, ἢ κατὰ τοῦ δεσπότου κινεῖν τὴν κονδικτίτιον. ὥσπερ εἰ πρωτότυ-

Quæ diximus Illud

ὡς ἐν παραγραφῇ

Macedo

Macedonianu senatus consultu unde dictum sit. hsto riam nota. —

Illud in summa

ὡς ἐν παραγραφῇ

πως τύπως πρὸς αὐτὸν τὸν δεσπότου, ἢ τὸν πάτρωνα ἐπρίσατο ὁ συνάλλαγμα. ἀλλὰ καὶ ὁ τῷ exercitoriam, ἢ τῷ institoriam ἔχων, δύναται τὸν κονδικτίτιον κατὰ τοῦ πατρὸς, ἢ κατὰ τοῦ δεσπότου κινεῖν, ἐπειδὴ κελεύσει αὐτοῦ πρὸς τὸν ὑπεξόσιον γέγονε ὁ συνάλλαγμα. εἰρήκαμεν γὰρ ἐν τοῖς πολλαβοῦσιν, ὅτι ὁ πλοῖσῶν τινα τῆς κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίας, δυνεῖ πᾶσι παραγγέλλειν, ὥς τε ἀδεῶς συναλλάττειν, καὶ πρὸς αὐτὸν ὑπεξουσίῳ.

DE NOXALIBVS ACTIONIBVS Titulus VIII

ΟΣπερ ἐκ τῶν πρὸς τοῦ ὑπεξουσίου συναλλαγμάτων ἐνάγεται ὁ δεσπότης, οὕτω καὶ δι' ὧν αὐτοὶ ἥμαρτον κατέχονται οἱ δεσπόται. ἐὰν γὰρ ὁ σὸς οἰκέτης κλέψῃ τὰ ἐμὰ πράγματα, ἢ ἁρπάσῃ, ἢ ζημιώσῃ με, ἢ ὑβρίσῃ με, ἡ νοξαλία ἀγωγὴ δίδοταί μοι κατὰ σοῦ. καταδικασθεὶς δὲ ταύτῃ τῇ νοξαλίᾳ, δι' οὐσίαν ἔχεις, ἢ ἢ δίκαιον καταβαλεῖν, ἢ ἢν οἰκέτιον εἰς νόξαν παραχεῖν. νόξα δὲ λέγεται αὐτὴ ἡ σῶμα ἡ βλαβὲν, ἐπειδὴ ἔβλαψεν αὐτὸς ὁ οἰκέτης. νοξία δὲ ἡ κακούργημα ὠνόμασται. οἷον ἡ κλοπὴ, ἡ ζημία, ἡ ἁρπαγὴ, ἡ ὕβρις. ἄριστα δὲ λογισμῷ τοῦτο ὠνόμασται, ἢ ἢν δεσπότιον καταδικασθέντα τῇ νοξαλίᾳ, δύνασθαι ἢν οἰκέτιον ἐκδοῦναι ἐκείνῳ, εἰς ὅν τι ἐπλημμέλησεν ὁ οἰκέτης. ἀρτιώτατον γὰρ νομίζω τὸν τοῦ οἰκέτου ἀγελιότητα ὠφέλιμον εἶναι τοῖς δεσπόταις, πορευτοῖς τῶν σωμάτων αὐτῶν. ὥς τε ὅσον καταδικασθεὶς ἐγὼ ὑπὲρ τοῦ οἰκέτου τῇ νοξαλίᾳ, εἰς ὃ δὲν ἕτερον ἄκων ζημιῶμαι, ἢ εἰς ἢν δοῦναι αὐτὸν εἰς νόξαν. τῷ γὰρ δικαίῳ τοῦ ἁμαρτήματος ἄκων ὃ καταβάλλω. παραχὼν δὲ εἰς νόξαν ἢν παίσαντα οἰκέτιον ἐγὼ τοῦ ἐνάγοντι, ἐλευθεροῦμαι τῆς νοξαλίας, εἰς ἢ δίωξις μεταφέρων τῷ δεσποτείαν ὑπὲρ ἢν λαμβάνοντα. ὃ γὰρ λέγομεν ὅτι δίκαι τῶν οἰκείων ὑπέρων, καὶ τῆς οἰκείας ὑπηρεσίας, ὁ οἰκέτης ἀναπληρώσας τοῦ ἁμαρτήματος τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ εἰς ὃν ἥμαρτεν, ἢ γοῦν καὶ ἐυπρεπήσας πρεῖν χρήματων, καὶ ταῦτα αὐτοῦ προσαγαγὼν ὑποτρέφει πρὸς ἢν δεσπότιον. ἀλλὰ πρόσειτω τοῦ πεπαίτωρι, καὶ οὕτω αὐτοῦ ἀφαιρείας, ἄκοντος τοῦ ἔχοντος αὐτὴν εἰς νόξαν, ὑπὸ τοῦ πεπαίτωρος ἐλευθεροῦται. ὠνομάσθαι δὲ αἱ νοξαλιαι ἀγωγαὶ, ἢ ὑπὸ τῶν νόμων, ἢ ἐκ τοῦ ἐδίκτου τοῦ πεπαίτωρος. ὑπὸ τῶν νόμων, οἷον ἡ φόρτι. ταύτῃ γὰρ δεῖ εὑρεῖν ὁ δυνάστης ἀδέλτος. ἔτι δὲ καὶ ἡ νοξαλία, ἡ ἀπὸ ζημίας τοῦ ἀκουιλίου. ταύτῃ γὰρ ἐπιγνόησεν ὁ ἀκουίλιος. ἐκ δὲ τοῦ ἐδίκτου τοῦ πεπαίτωρος, ἡ νοξαλια iniuriarum, καὶ ἡ νοξαλια ui bonorum raptorum. καινὸν ὄντα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δεδομένος ὁ λέγων, Noxa caput sequitur. θεωρεῖται δὲ ὅτος, ὡς τῶν τριῶν θεμάτων. ὁ σὸς οἰκέτης ἔκλεψεν ἐμὰ πράγματα. ἐφ' ὅσον ὄντα ὑπὸ τῶν σῶν δεσποτείαν, ἔχω κατὰ

Dominus

Sũt & aliæ

Omnis aũt

Noxa caput sequitur quomodo intelligat

Noxa
Noxia
D a

∴ muito domino inst. lat

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SALAMANCA

+ In lege. Necum filio. ff. de furtis

ϗ σὺ τῶν νοξαλίων furti. εἰ δὲ εἰς ἕτερον μετετέθη δεσπότην, κατ' ἐκείνου κινηθήσεται ἡ νοξαλία. εἰ δὲ ἐλευθερωθῇ, κατ' αὐτὸν ἔξω τῶν δρεπτῶν furti, καὶ ἡ νοξαλία ἀφανίζεται. καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἡ δίρεκτα, δύναται γίνεσθαι νοξαλία. ἐὰν γὰρ ἐλεύθερος ὤν τις, κλέψῃ τὰ ἐμὰ πράγματα, ὅτος δὲ μὴ τοῦτα γίνεται δοῦλος, οἷον ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἐνστιτούτῳ, ἡνίκα ἀναλαχεῖν ἐαυτὸν πρεσβεῦσαι ad pretium participandum, καὶ γίνεται σὸς δοῦλος, ἡ πάλαι δρεπτὰ furti, νῦν γίνεται νοξαλία. ὁ ἐμὸς οἰκέτης ἔκλεψεν ἐμὰ πράγματα. ὁ δεμπὰς τίκτεται ἀγωγή. μεταξὺ γὰρ δεσπότου καὶ τοῦ ἐπιτροπεύοντος αὐτοῦ, ὁ δεμπὰς ἐνοχὴ ἀναφύεσθαι δύναται. εἰ δὲ εἰς ἕτερον ἐπιτροπεύοντα ὁ οἰκέτης παρεγένετο, ἢ ἴσως καὶ ἐλευθερωθῇ, ὅτε κατὰ τοῦ νῦν δεσπόζοντος αὐτοῦ δύναμαι κινεῖν ἀγωγήν. ἡ γὰρ μὴ τεχθεῖσα ἀγωγή, ἥτις δὴ αὐτοῦ τοῦ πλημμελήματος ἐκ ἐπίκτητος, δεῖ τὸν ὂν οἰκέτην ἐμὸν εἶναι τὸν κλέψαντα, αὕτη μὴ τοῦτο δύναται πίκτεσθαι ἐκ τοῦ χωρισθῆναι τὸν κεκλοφότα τῆς ἐμῆς ἐπιτροπείας. ὅτον δὲ ἀληθὲς ἔστιν, ὅτι μὴ μεταξὺ οἰκέτου καὶ δεσπότου ὁ δεμπὰς ἐνοχὴ δύναται συνεστάναι. ὅτι καὶ ἐὰν ἀλλότριος οἰκέτης κλέψῃ τὰ σὰ πράγματα, ὡς τεχθῆναί σοι ἐνταῦθα τῶν furti, καὶ ὅτος μὴ τοῦτο ἐπὸ τῶν σῶν γίνεται δεσπότεια, ἀφανίζεται ἡ ἤδη τεχθεῖσα furti ἀγωγή. δεῖ τὸν καινόνα τὸν λέγοντα. ἡνίκα θέμα εἰς πρότερον πόρισαίη πάσον, ἀφ' ὅ τῶν ἀρχῶν λαμβάνειν ἐκ ἠδύνατο, ἀπόλλυται. εἰ δὲ ἡνίκα ἔκλεψεν ὢν ἐπὸ τῶν σῶν δεσπότεια, ἐπεὶ δὴ ἐκ ἐπίκτητος σοι ἀγωγή, δεῖ ὅτον σὸν δεσπόσαντος αὐτοῦ, ἡ ἤδη τεχθεῖσα ἀγωγὴ ἀναιρεῖται. οὕτω δὲ ἀφανίζεται σοῦ δεσπόζοντος μὴ τοῦτο τοῦ οἰκέτου, ὅτι εἰ καὶ τῶν σῶν ἐπεξουσιότητα ἐκφύγῃ, ἐ δύνασθαι κινεῖν τὴν ἀγωγήν. ὡς γὰρ τῶν ἤδη σβεσθεῖσαν; εἴπερ γὰρ ἤδη πολλάκις, ὅτι ὁ δεσπότης ϗ τοῦ οἰκέτου, ἐ δεμπὰν κτᾶται ἀγωγή. ὥστε δὲ ἐὰν δεσπότης παίσῃ τι εἰς τὸν οἰκέτην, οἷον ὑβρίσας αὐτὸν, ἢ τιμήσας ἐ δεμπὰ καταχεθήσεται ἀγωγή, ἐ δὲ ἐὰν ἐλευθερωθῇ, ἢ τῆς ἑτέρου γένηται δεσπότεια ὁ ταῦτα ἐποιήσας οἰκέτης. ταύτας δὲ τὰς νοξαλίας ἀγωγὰς οἱ παλαιοί, καὶ ὑπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἐπεξουσίων, καὶ ὑπὸ θυγατέρων πρεσβεύουν. ἡ δὲ μετὰ ταῦτα τῶν ἀνθρώπων ἀνάστροφη, καὶ πολιτεία, τῶν πραγμάτων ἐξέβαλε τραχύτητα, καὶ κατεφρόνησε ταύτης ὀρθῶς ποιοῦσα, καὶ τῆς κοινῆς χρήσεως παντελῶς ἐξώθησε. τίς γὰρ ἐυφρονῶν ἀναλάβοι τὸν ἴδιον παῖδα, καὶ μᾶλλον θυγατέρα εἰς νόξαν ἑτέρῳ παραλάβοι. ὥς τε χεδὸν τὸν πατέρα εἰς τὸν οἰκεῖον κινδυνεύειν σῶμα, ἤπερ τὸν παῖδα, ὃς τὰ πραῦτα ὑφίσταται. ὑπὸ δὲ τῶν θυγατέρων καὶ ἡ πόλις τῆς σωφροσύνης ἕνεκεν, καλῶς τῆς πολιτείας ἐξέβαλε τότε. τότε χρεῖν ἤρξαν ὑπὸ μόνων οἰκετῶν τὰς νοξαλίας ἁρμόζειν. ὁπότε καὶ οἱ πάλαι σὺν νόμοις ἐπομνηματίσαντες, εἰρήκασι τότε πολλάκις, ὡς τε σὺν ἐλευθέρους ἐπεξουσίους, ἐπὶ τῶν οἰκείων πταισμάτων δύνασθαι μεθοδεύεσθαι, καὶ χρηματικῶς ἐυθυνέσθαι, καὶ μὴ ἐκδίδοσθαι αὐτοὺς ὡς ὁ παλαιός.

Qui se uendut ad precũ participandũ

Si seruus domino

Regula

Sed & ueteres

ὀρθῶς ποιοῦσα. 1. et merito

σωφροσύνη pudicitia

ὑπομνηματίζοντες

μεθοδεύεσθαι commenti

ἐυθυνέσθαι

SI QVADRVPES PAVPERIEM FECISSE DICATVR Titulus IX

Καὶ τῶν ἀλόγων ζώων χάριν ζημιούντων ἕτερόν τι, ἐπιγνόθησαν νοξαλιαι. ἀλλὰ furti νοξαλίαν, ἢ ui bonorum raptorum, ἢ iniuriarum, ὅκ ἔστιν εἰπεῖν ὧν αὐτῶν χώραν ἔχειν. ἀρα δὲ ὁ νοξαλιος ἀκρυίλιος; καὶ λέγομεν ὁ δαμῶς, ἐπεὶ δὴ ἔχει damni iniuria. τοτέστι τῆς ἀδίκως γινομένης ζημίας. ὁ δὲ δίκαιον καὶ ἄδικον, ἀφ' διακεκριμένης πρόσι ψυχῆς. τὰ δὲ ἄλογα ζῶα ἐστέρηται λογισμοῦ. τί οὖν; ὁ δυνωδεκαδέλτος, ἐπιγνόησιν ὧν τούτων τῶν νοξαλίαν. κινεῖται οὖν κατὰ τοῦ δεσπότου ὁ νοξαλιος δυνωδεκαδέλτος. ἐὰν οὖν ἢ κατὰ τοῦ φίλου, ἢ κατὰ βορμότητα, ἢ ἀγριότητα, ὁ ἄλογόν σου ζῶον pauperiem fecerit, τοτέστι ζημιώσῃ με, νοξαλιος κινεῖται ὁ δυνωδεκαδέλτος. καὶ ἐὰν ὅτος ὁ ζῶον εἰς νόξαν παραχεθῇ, ὁ ὅνα χθεὶς ἐλευθεροῦται. ὅτος γὰρ αὐτός φησι ὁ δυνωδεκαδέλτος. οἷον ἵππος ἢ λακτίσῃς, καὶ λὰξ δοῦ τινί, ὅτος ὁν ἔβλαψε. χώρα δὲ ὅστι τοῦ νοξαλίου δυνωδεκαδέλτου ὧν ἐκείνων τῶν ζώων ἅ τινα παρὰ φύσιν ἀγριούμενα, ἕτερον βλαπτουσιν. εἰ γὰρ ἥμερος αὐτοῖς ὅστιν ἡ ἀγριότης, ἀφεῖ ὁ δυνωδεκαδέλτος. ἀμέλει, ἐὰν ἄρκος φύγῃ, καὶ ἕτερον βλάψῃ, ὁ γεγονὼς αὐτοῦ δεσπότης ὁ κατέχεται τῇ νοξαλίᾳ. δεῖ ὅτος δὲ εἰπεῖν ὁ γεγονὼς, ἐπεὶ δὴ φυγοῦσα αὕτη, εἰς τὴν φυσικὴν ἀνέφαμεν ἐλευθερίαν, καὶ ἐπαύσαν τοῦ δεσπόζεσθαι. Pauperies δὲ λέγεται ἡ ζημία, ἡ δίχα κακουργήματος γινομένη. ἥ τις ὧν τῶν ἀλόγων ζώων συμβαίνει. ὁ δὲ γὰρ δύναται ὁ ἄλογον ζῶον, ὁ αἰσθήσεως ἐστερημένον, πονηρόν τι κατὰ τινος βουλεύσασθαι. ταῦτα μὲν ὅσον πρὸς τὴν νοξαλίαν.

ἐπεὶ ἐρίγε ἴσον ὅστι σὺν αἰδίλου ἐν τοῦ οἰκείῳ ἐδίκτῳ ἀπαγορεύειν πάντα ἀνθρώπῳ, κύων, ἢ συάγρον, ἢ ἄρκον, ἢ λέοντα ἔχειν ἐν ἐκείνῳ τοῦ τόπῳ, δι' ὃ παρέρχεται πλήθος. εἰ γάρ τις ἐναντίον πράξει τι, καὶ ἐλεύθερος ἐνταῦθα βλαβῇ, ὁ δεσπότης τοῦ ἀδικήσαντος θηρίου, εἰς τρόπον καταδικασθήσεται, εἰς ὅσον κάλλιον καὶ δίκαιον τοῦ δικαζοντος δόξει. εἰ δέ τι ἕτερόν ὅστι ὁ ἀδικηθέν, οἷον ὁ ἐμὸς οἰκέτης, ἢ ὁ ἐμὸς ἵππος, ἢ ἕτερον οἷον δήποτε ζῶον τῆς ἐμῆς ὂν δεσπότειας, ὁ διπλασιον τῆς γενομένης ζημίας, ὁ τοῦ θηρίου παρέξει δεσπότης. οἷον ἐζημιώθη δέκα νομισμάτων εἴκοσι λήψομαι. οὐ μόνον δὲ αἱ ædilitiæ ἀγωγαὶ, ἀλλὰ καὶ αἱ νοξαλιαι χώραν ἔχουσιν ὧν τῶν τοιούτων θεμάτων. κανονικῶς γὰρ ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι οὐδέποτε αἱ pœnales ἀγωγαὶ, ὧν τοῦ αὐτοῦ σωτρέχουσαι πράγματι, ἀλλήλων γίνονται αἱρετικαί.

διακεκριμένος uulgo discreto

ἄρκος: ursa

Pauperies qd?

Cæterum

ædilitiũ eductũ

ἄρκοι

ædilitiæ actionẽs

Poenales actiones, in eadẽ cõcurrentes re nõ se primũt mutuo.

DE HIS PER QVOS AGERE POSSVMVS Titulus X

ΙΠέντοι περὶ τῶν ἀγωγῶν, αἱ δύνανται κινεῖσθαι καθ' ἡμῶν ἐκ συναλλαγμάτων, ἢ ἁμαρτημάτων προφάσει τῶ ὑπὸ ἡμῶν δυστυχουμένων, νῦν μετέλθωμεν τὴν ἱστορίαν θεωρίαν. καὶ δεῖ εἰδέναι, ὅτι τὰς ἀγωγὰς ἃς κινοῦμεν ἐν δικαστηρίοις, ἢ δι' ἡμῶν αὐτῶ, ὅ ἐστι suo nomine κινοῦμεν, ἢ δι' ἑτέρων, ὅ ἐστιν alieno nomine. ἐὰν alieno nomine κινοῦμεν, οἷον ὡς πλουσιωτέρου, ἢ ἐπίτροποι, ἢ κουρατωρεύω. ἔνθα δὲ καὶ τὸ σύμφορον κρατεῖ. πάλαι γὰρ ὅτε ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δύνασθαι alieno nomine κινεῖν, εἰ μὴ αὐτὸ φανερῶν ἀπῶν. οἷον ὑπὲρ τοῦ δήμου ἠδύνατό τις εἰσιέναι δίκην. ἢ ὑπὲρ ἐλευθερίας. ἐπειδὴ γὰρ ἐν νομῇ τὶς ὑπάρχων δουλείας, καὶ ἀναφωνῶν εἰς ἐλευθερίαν, ὅτι ἠδύνατο δι' ἑαυτοῦ τὴν δίκην εἰσιέναι, ἵνα μὴ κινδυνεύσῃ δικαστηρίῳ ἀρρεβῶνι δεδεμένος, καὶ συμβῇ δι' ἀρτελέσματος δεῦρον ἀγωνίζεσθαι πρὸς δεσπότην, διὰ τοῦτο ἑτέρου εἰσιόντος τὴν δίκην ὑπὲρ αὐτοῦ, ὅς τις καὶ ἐλέγετο assertor. ἔτι δὲ καὶ ὑπὲρ ἀντιτροπῆς. πολλάκις γὰρ ἐδεῖτο πόλεμος ἀντιτρόπου. καὶ δύο ἐμάχοντο περὶ τοῦ τίνα δεῖ ἀντιτροπεῦσαι. πρόδηλον ὅτι εἰς νικήσει. ὁ δὲ ἡττηθεὶς εὑρίσκετο alieno nomine κινῶν. τουτέστι δικαζόμενος ὑπὲρ ἀντιτροπῆς τῆς μὴ διαφορᾶς αὐτοῦ, ὡς τὸ τέλος ἐδίδαξε τῆς δίκης. ὁ ὁσίλιος νόμος ἐπέτρεπεν, εἰ σωίβη πινὸς τῶν ὄντων παρὰ τοῖς πολεμίοις, ἢ rei publicae causa ἀρδημοῦντων, πράγματα κλαπεῖναι, κινεῖν τὸν βουλόμενον τὸν furti ἀγωγήν. εἰ δὲ ἐπετρόπευον πρωΐλλου, ὑπὸσῃ δὲ ἔτος κλοπῶν, ἐμὸν ὄντος παρὰ τοῖς πολεμίοις, ἢ rei publicae causa ἀρδημοῦντος, ὁμοίως ὁ βουλόμενος ἐκίνει τὴν furti. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν ἐκ ἐλαχίστου πεσοῦν τὴν βλάβην, τὸ μὴ δύνασθαι πινὰ alieno nomine, μήτε ζωγρεῖν μήτε ζωγρεῖσθαι, ἐπιγόνασιν οἱ ἄνθρωποι διὰ πολυρατώρων διηκάζεσθαι. ἐὰν ὅτε γὰρ ἢ νόσος, ἢ γῆρας, ἢ ἀναγκαία ἀρδημία, ἢ ἄλλαι δὲ πολλαὶ αἰτίαι, ἐμπροδὼν γίνονται, τὸ μὴ δύνασθαι τὸν πρωτότυπον διὰ ἑαυτοῦ παραγίνεσθαι εἰς τὸ δικαστήριον. ὁ δὲ πλουσιωτέρου, οὕτως καθίσταται, ὅτι ἐντέλλομαι πινὶ ὥς τε ὑπὲρ ἐμοῦ διηκάσασθαι, καθὰ καὶ ἐν τῇ μανδάτῳ εἰρήκαμεν, ὃ δεόμενος ἐν τούτῳ τυπικῶν ἐνεμάτων. διὰ ὅλων διήκετε γὰρ δύναμαι πλουσιωτέρου χειροτονεῖσθαι. ἀδιαφορον δὲ ἐστιν, εἴτε ἀπελειμπάνεται ὁ ἐμὸς αὐτοδίκης, εἴτε πάρεστιν. ὡς ὑπὲρ τὸ πλεῖστον γε, ἀγνοοῦντος αὐτοῦ πλοβάλλομαι τὸν πλουσιωτέρου. καὶ ἁπλῶς, ᾧ πᾶσαν ἀντιτρέφεις τὴν σὴν δίκην κινεῖσθαι, ἢ δεφῳ δεῦσαί σε, ὅτι πλουσιωτέρου νοεῖται. οἱ δὲ ἐπίτροποι, καὶ οἱ κουρατωρεύοντες τίνα τρόπον καθίστανται, εἰρήκαμεν ἐν τῇ πρώτῃ ἐνστιτουτίωνι. ἐξωθεν δὲ ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι ὁ πλουσιωτέρου, εἰ μὲν ἄκτωρ ἐστίν, οὕτως εἴωθε κινεῖν. εἰ φαίνεται τὸν αὐτοδίκον χειῶν δυῶν πτίω, ἢ εἰμὶ πλουσιωτέρου, καταδίκασον αὐτὸν ὡ δικαστά. καὶ τὴν μὲν ἐντουτζίονα, ἤτοι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐναγωγῆς λαμβάνει ἀπὸ

Suo nomine
Alieno nomine
Assertor gd
Δικαζόμενον. i. litigans
Hostilius
Hostilia lex
Δικάζεσθαι litigare
Procurator
πρόβαλλομαι imputo
Procurator gd
Tutores
Ἐναγωγή intentio uel go demanda

νει ἀπὸ τοῦ δυστυχοῦντος. εἰς ἑαυτὸν δὲ μεταστρέφει τὴν κονδεμνατίωνα. εἰ δέ τις ἐναγόμενος ὡς πλουσιωτέρου, ὁ κινῶν ὄντως ὀφείλει λέγειν, εἰ φαίνεται δοῦναι χειῶν στίον δέκα νομίσματα, καταδίκασον πεῖμον ὑπὲρ αὐτοῦ πλουσιωτέρου εἰς δέκα νομίσματα.

DE SATISDATIONIBVS Titulus XI

ΝΥν ἀναγκαῖον εἰπεῖν περὶ τῶν σατισδατιόνων, τουτέστι τῶν ἱκανοδοσιῶν. αἱ παρέχονται χάριν τῆς κινουμένης δίκης, ἢ ὑπὸ τοῦ ἄκτορος, ἢ ὑπὸ τοῦ ἐξίου. τέως δὲ ἐν πλοιμίοις ὀφείλεις εἰδέναι, ὅτι πάλαι μὲν ἑτέρου τρόπου ἦν τῶν τριστῶν ἐγγυῶν, ἑτέρου δὲ νῦν πολιτεύεται. πάλαι γὰρ τῆς in rem κινουμένης, ὁ ἐναγόμενος ἠναγκάζετο δοῦναι σατισδατίονα. ἐν ᾗ ἐπηγγέλλετο, ὅτι ἐὰν ἡττηθεὶς ὑπὲρ ἀκρατεσήσῃ τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ἐναγόμενος, ὃ δὲ τῆς δίκης τὴν διατίμησιν, ἵνα ἐξῇ τοῦ ἄκτορι, ἢ κατ' αὐτὸ κινεῖν τὴν ex stipulatu, ἢ κατὰ τῶν ἐγγυητῶν αὐτοῦ. ἐλέγετο δὲ ἡ τριαύτη ἐγγύη iudicatum solui. ὄθεν δὲ τοῦτο τοῦ ὀνόματος ἔτυχεν, εὐχρηστοῦ ὄντος νοῆσαι. ἐπερώτα γὰρ ὁ ἄκτωρ οὕτως. ὁμολογεῖς καταβαλεῖν μοι, ὃ ἂν γένηται κεῖθεν. καὶ ταῦτα μὲν ἡνίκα suo nomine ἐνήγετό τις τῇ in rem. πολλῷ δὲ πλέον, εἰ alieno nomine τὴν in rem ὑποδεχόμενον ἐτύγχανε. καὶ γὰρ ἠναγκάζετο διδόναι τὴν iudicatum solui. διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα, nemo sine satisdatione, alienae rei defensor idoneus intelligitur. τουτέστιν, ὃ δεῖς δίχα δόσεως ἐγγυῶν, ἀξιόπιστος νομοθέτηται δεφῴσωρ πράγματος ἀλλοτρίου. ταῦτα μὲν πρὸς τοῦ ἐξίου. ὁ δὲ τὴν in rem κινῶν, εἰ μὲν suo nomine ταύτην ἐκίνει, ὃ δεμίαν ἀπαιτεῖν ἱκανοδοσίαν. ὡς γὰρ δυστυχοῦς ὤν, εἶχεν ἀπαιτεῖσθαι τὴν ratam rem dominum habiturum. εἰ δὲ alieno nomine, ἔδει αὐτὸν παρεχεῖν ἱκανοδοσίαν τὴν λεγομένην ratam rem dominum habiturum. ἐν ᾗ ἔλεγεν, ὡς κύρια καὶ βέβαια τὰ παρ' αὐτοῦ πραττόμενα ὁ δυστυχοῦς ἡγήσεται τῆς δίκης. δέον γὰρ ἦν μὴ ἔαθ' ὅτε ὁ δυστυχοῦς παραγενόμενος, καὶ λέγων, ὡς ὁ πλουσιωτέρου ὃ κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἐκίνησε, καὶ αὐνῶν πρὸς τὸν αὐτὸν ἀρξῆται διηκάζεσθαι. καὶ εὑρεθῇ τις πρὸς τοῦ αὐτοῦ πράγματος διδόρον ἐναγόμενος. καὶ ἐπιτροπος καὶ κουρατωρ ὁμοίως βαρυνόνται τῇ δόσει τῶν ἐγγυῶν, ὡς τὰ ἑκάματα τοῦ ἐδίκτου βοᾷ. ἔστι δὲ ὅτε κινοῦσιν αὐτοῖς ἡ ἱκανοδοσία συγχωρεῖται. νοητέον δὲ ἡνίκα ὁμολογημένη ἐστὶν αὐτῶν ἡ κατάστασις. τουτέστιν ὅτι ὁ μὲν ἐπίτροπος, ὁ δὲ κουρατωρ ἐστί. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς in rem κινουμένης. εἰ δὲ πορσοναλία ἐκινεῖτο, ἐκ μὲν τοῦ ἐναγόντος μόνου, τὰ αὐτὰ ἐκρατεῖ, ἅπερ εἰρήκαμεν καὶ ὑπὲρ τῆς in rem. τουτέστιν ὁ μὲν δυστυχοῦς οὐδεμίαν παρέχων σατισδατίονα. ὁ δὲ πλουσιωτέρου ἐδίδου τὴν ratam rem. ὁμοίως καὶ οἱ κηδεμόνες, ἡνίκα ἡ κατάστασις αὐτῶν ἀμφιβάλλεται. ἐκ πλουρεῦ δὲ τοῦ ἐναγομένου, εἰ μέν τις alieno nomine ὑποδέχεται τὴν πόρσοναλίαν

ζ λίαν

ἱκανοδοσίαι
Τέως
Judicatú solui
Regula nota
ἀξιόπιστος idoneus
μὴ ἔαθ' ὅτε ne aliquando
ἀνώθεν a primcipio. i. demo
συγχωρεῖται remittitur
κατάστασις
πλουρεῦ ρρονα. mst. lat.

μὴ ἔαθ' ὅτε. ne aliquando
κατάστασις

λίαν, πάντα τρόπον ἐγγύας παρεῖχε, διὰ τὸν προειρημένον κανόνα τὸν λέγοντα, Nemo sine satisdatione alienæ rei defensor idoneus intelligitur. εἰ γὰρ suo nomine ὑποδείχθη τῶν πόρσοναλίαν, iudicatum solui, ὑπ' ἀναγκάζθη παραχεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παρὰ τοῖς παλαιοῖς. σύμβολον δὲ ἑτέρα τάξις ὧν τὸ τῶν κρατεῖ. εἴτε γάρ τις ἐνάγεται τῇ in rem, εἴτε τῇ πόρσοναλίᾳ suo nomine, ὃ δεμίαν διδόασι σατισδατιόνα, ἕνεκα τῆς διαπιμήσεως τῆς δίκης, ἀλλὰ μόνον ἐγγυητὴν παρέχει ὑπὲρ τοῦ οἰκείου προσώπου, τὸν ἐπαγγελλόμενον, ὅτι πόραμενεῖ ὁ ἐναγόμενος ἐν τῷ δικαστηρίῳ, μέχρι τέλους τῆς δίκης. ἔστι δὲ ὅτε ὁ παρέχει ἐγγυητὴν. ἀλλ' οἰκείᾳ ὁμολογίᾳ καταπιστεύεται ἐνομότως, ὅτι παραμενεῖ τῷ δικαστηρίῳ, καὶ ὑπ' ἀχρεώσεται. ἥτις καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ ξωμαϊστὶ λέγεται iuratoria cautio. τοῦτέστιν ὀμοσία. πολλάκις δὲ καὶ δίχα ὅρκου φιλῇ ὁμολογίαν ἐκτίθεται. ταῦτα δὲ πάντα πρὸς τὴν πρότητα τοῦ προσώπου τοῦ ἐναγομένου προβαίνειν εἰώθεν. ὥς τε ὅταν ὁ ἐναγόμενος suo nomine, πρὸς μὲν ἐγγυητὴν, πρὸς δὲ ὀμοσίαν, πρὸς δὲ φιλῇ ὁμολογίαν ἐκτίθεται. εἰ δὲ πλουσιώτερος ὑπάρχει ὁ ἐναγόμενος, ἢ ὁ ἐναγόμενος, ἐκ πλουσίου μὲν τοῦ ἄκτορος ἀναγκάζεται διδόναι τὴν ratam rem dominum habituram. εἰ μὴ ἄρα ἢ μανδάτορ ὑπὸ δείξει γενόμενον εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ δεσπότου, ὑπὲρ πράξεως ὑπομνημάτων ἐμφανιθέν, ἢ παρὼν ὁ δεσπότης τῆς δίκης ἐν τῷ δικαστηρίῳ τὸ τοῦ πλουσιωτέρου ἐβεβαίωσε πρόσωπον εἰπὼν, ὅτι ὅσον ἐγὼ προβαλόμην. τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου τύπου, εἰ καὶ ἐπίτροπος ἢ κουράτωρ δι' ἑτέρου κινεῖ, οἷον διὰ τοῦ λεγομένου ἄκτορος, καὶ ἑτέρα τάξις ἐοικότα πρόσωπα, ἅ πνα τῶν ἀλλοτρίων πραγμάτων ἐδιέξαν διοίκησιν. πολλὰ δὲ εἴδη κουρατόρων, ὡς ἔγνως καὶ μαθήσῃ. ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἐναγόντος. εἰ δέ τις ἐνάγεται, εἰ μὲν παρὼν ἔριμος ὅτι προβάλλεσθαι πλουσιωτέρα, δίωσται ὅσον δηλονότι πρίν, ἢ αὐτὸς εἰς τὸ δικαστήριον παραγένεσθαι, καὶ τοῦ οἰκείου πρεσβυτέρου τὸ πρόσωπον βεβαιῶσαι, τὰς ἀξιόθεν ἐπόρωτήσεις ἐπορωτώμενος τῆς indicatum solui, ἃς ὁ ταύτῃ παρέχοντος εἰώθασιν ὁμολογεῖν. ἔξεστι δὲ τῷ δεσπότῃ καὶ ἐκτὸς δικαστηρίου ἐγγυητικῇ ὁμολογίαν ἐκτίθεσθαι. ἐν ᾗ τοῦ οἰκείου πρεσβυτέρου ἐγγυητὴς γίνεται, πάντα τὰ τῆς indicatum solui κεφάλαια ὁμολογῶν. τοῦτέστιν ὅτι ὁ πρεσβυτέρου αὐτοῦ παραμενεῖ τῷ δικαστηρίῳ, καὶ δικάζεται μέχρι τέλους. καὶ καταβαλεῖ τὰ κριθησόμενα. ὥσπερ βέμενος μέν τι ὑπὲρ τῆς τριαύτης ὁμολογίας τῶν οἰκείαν πολιτείαν, εἴτε ἐν δικαστηρίῳ τοῦτ' ἔκθηται, εἴτε ἐκτὸς δικαστηρίου. ὥς τε καὶ αὐτὸν καὶ κληρονόμους αὐτοῦ ἐνόχους ἐντεῦθεν γίνεσθαι. ἑτέρας δηλονότι ὁμολογίας, ἤτοι ἐγγύης ἐκτιθεμένης ὑπὲρ τοῦ προσώπου αὐτοῦ τοῦ ἐναγομένου. πολὺ γὰρ ἑαυτὸ, ἢ διδόασιν ἐγγυητὴν, ἢ ὁμολογίαν ἐκτίθεται. κεφ. τὰ πρὸ βραχέως εἰρημένα, ἀσφαλιζόμενος ὅτι ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀφαιρέσεως εὑρεθήσεται ἐν τῷ δικαστηρίῳ. εἰ δὲ μὴ παραγένοιτο, πάντα πράξει αὐτὸς, ἤτοι ὁ τούτου ἐγγυητὴς, τὰ τῇ ἀφαίρεσι πραχθέντα. εἰ μὴ ἄρα τὴν ἀπόφασιν ἔγκλητος ἐκύρωσε. εἰ ἢ συμβῇ αὐτὸν

Sed hodie

Sinautem

Iuratoria cautio

ἐξομοσία

ἐκ πλουσιοῦ ῥῆσις. instit. lat.

πράξεως ὑπομνημάτων ἐμφανιθέν actis insinuatum

προβαλόμην institui

προβάλλεσθαι

∴ patrius casus

ὑπὲρ πρωτότυπον ξένον μὴ παρεῖναι δι' ὅλου δικῆ τινὲ αἰτίαν, ἑτέρῳ δὲ τις ἐκὼν ὑποβάλῃ ἑαυτὸν τῇ ὑπὸ τοῦ ἀπόντος δεφυσίονι, ὃ δὲ μᾶς ὄσης διαφορᾶς πότερον in rem, ἢ πόρσοναλία κινεῖται κατ' αὐτοῦ, ἀκωλύτως δεχθήσεται ἐν τάξει δεφύσορος. οὕτω μέν τι, ὥς τε παραχεῖν τὴν indicatum solui. ἐν ᾗ ὑπὸ ἀσφαλὶς γίνεται, ὅτι τὰ κριθησόμενα παντὶ τρόπῳ καταβαλεῖ. διὰ τὸν παλαιὸν καὶ πολλάκις εἰρημένον κανόνα τὸν λέγοντα, Nemo sine satisdatione, alienæ rei defensor idoneus intelligitur. ταῦτα δὲ πάντα σαφέστερον καὶ τελειότερον, ἐκ τῆς καθημέραν τῶν ἀνθρώπων χρήσεως τῶν δικαστηρίων, καὶ δὴ αὐτῶν τις μαθήσεται τῶν πραγμάτων. ὅσον δὲ τὸν πόρ τῶν ἐκανοδοσίων, ἤτοι ὁμολογιῶν, ὃ μόνον ἐν τούτῳ τῇ βασιλίδι πόλει, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς οἰκείαις ἐπαρχίαις ὁ θειότατος ἡμῶν βούλεται κρατεῖν βασιλεύς. εἰ καὶ δὴ ἀπειρίας ἑτέρως τυχὸν ταῦτα κρατεῖ. ἐπάναγκες γὰρ δοῦναι πάντας οὗς ἐπαρχεώτας, ἔπεσθαι τῇ κεφαλῇ πασῶν τῶν πόλεων. τοῦτέστι τούτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει.

Quæ omnia Quam formam

βασιλίδι πόλει

ἐπαρχεώτας ὁ uinciales

DE PERPETVIS ET TEMPORALIBVS ACTIONIBVS, ET QVAE AD HAEREDES ET IN HAEREDES TRANSEVNT Titulus XII

Ων ἀγωγῶν αἱ μὲν ἀπὸ τῆς πολιτικῆς καταγόνται νομοθεσίας, αἱ δὲ ἐκ τοῦ πραίτορος συνιστάνται. ὅτε δὲ λέγω ἐκ τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας, νόει, εἴτε ἀπὸ νόμου, εἴτε ἀπὸ δόγματος, ἢ ἐκ διατάξεως ὥρισται. ἔνεισι δὲ πορεύτως εἰώθασιν ἁρμόζειν. ὅσον γὰρ ἡ ἀρχαιοτάτη βέλος νομοθεσία. ἀλλ' αἱ μὲν τοῦτα διατάξεις, ξήντῳ χρόνῳ τοῦς τε in rem, τοῦς τε πόρσοναλίας περιέκλεισαν. ὅσαι δὲ ἀπὸ τοῦ πραίτορος καταγόνται ὡς ὑπὸ τὸ πλεῖστον αἰωνίαι εἰσίν. ἐπεὶ δὴ καὶ αὐτὸ τὸ πραίτορος ἔδικον, μέχρι σήματος ἔχουσι πάλαι. εἰσὶ δέ τινες πρακτώρειαι ἀγωγαὶ πορεύτως ἁρμόζεσθαι. τοῦτέστι ἕως τῶν χρόνων τῶν ὁριθεσιῶν τῶν ὑπὸ τῶν διατάξεων. εἰσὶ δὲ ἀγωγαὶ ἄνται ἃς ἐπαγγέλλεται τοῦ bonorum possessori, καὶ τοῖς λοιποῖς, οἵ τινες κληρονόμοι τοῦξιν ἐπέχουσιν. οἶδας γὰρ ὅτι ὁ bonorum possessor, ἀπὸ τοῦ πραίτορος ὅτι διαδοχός, ἄγνως ὢν τῇ πολιτικῇ νομοθεσίᾳ. ὃς τις ὡς εἰρήκαμεν ἐν τῇ τρίτῃ ἱστορίᾳ πολλαχῶς γένοιτο καὶ γένοιτο. ἐπεὶ δὴ ὅλως αἱ τοῖς πολιτικοῖς διαδοχοῖς τοῦτέστι τοῖς κληρονόμοις παρεχόμεναι ἀγωγαὶ, πορεύεσθαι εἰσίν. ὁ δὲ bonorum possessor, καὶ πᾶς μεμαθὼν κληρονόμος, ὁποῖος ὅστις ὁ τρεβελλιανεῖος φιδεικομμισσαρεῖος, ἐπεὶ δὴ διὰ τῆς πλάσεως πολιτεύεσθαι ἑαυτοῖς τὸ κληρονόμου ὄνομα, ἵνα διὰ πάντα ἡ πλάσις ἀληθὴς εὑρεθῇ, ἀναγκαῖον νόμισεν, ὥσπερ τοῖς τοῖς κληρονόμοις, οὕτω καὶ τοῖς τοῖς bonorum possessoribus ἁρμόζουσας ἀγωγαὶς, εἴν πορεύτας καὶ ἡ furti δὲ manifesti, εἰ καὶ ἐκ τοῦ πραίτορος καταγόνται, ὅμως πορεύεσθαι εἰσίν. ἀρτιω-

Iuscimile

Lex

Senatus cōsultu

Constitutio

Heredē imitatur

fidei cōmissarij trebellianus

παρὰ γὰρ τῶν ἀνίων τοῦ τούτου πολιτεύεσθαι. ἀλλ' ἔχει τὶς εἰπεῖν, καί τοι ἡ furti ἀγωγὴ ἔγνωται τοῦ δυωδεκαδέλτου. πῶς οὖν πραιτωρίαν αὐτῶν καλεῖς. ἀλλ' ἡ ἀκολουθία αὕτη ἐστίν. ὁ δυωδεκάδελτος ὠνομάσας τὸν furti, κεφαλικὸν καὶ τοῦ κλέπτου ὥρισε τιμωρίαν. ὁ δὲ πραίτωρ χρηματικόν. ἐπειδὴ οὖν διὰ τὸν τραχύτητα ἡ τοῦ δυωδεκαδέλτου κατεφρονήθη νομοθεσία, πολιτεύεται δὲ ἡ τοῦ πραίτωρος· δίκαιον γὰρ ἦν, τὸν εἰς χρήματα ἀδικήσαντα, εἰς χρήματα τιμωρηθῆναι. διὰ τοῦτο πραιτωρίαν αὐτῶν καλοῦμεν. πόρρω τοῦτο δὲ γέγονε, διὰ τοῦτο. ἄτοπον γὰρ νόμισεν ὁ πραίτωρ διὰ πάντων σωτρέχειν τὸν κλέπτοις, τῶν κεφαλικῶν τιμωρίαν χρηματικῶν τριῶν, καὶ τῶν πρὸ πέντε καὶ εἴκοσιν. εἴασεν οὖν τὸ σχήματος τὸ πόρρωθεν.

ὁ πᾶσα δὲ ἀγωγὴ ἡμῖν ἁρμόζουσα, ἢ καθ' ἡμῶν παρεχομένη, ἢ ἀπὸ τοῦ πολίτικου, ἢ ἀπὸ τοῦ πραίτωρος, ὡσαύτως δίδοται κληρονόμοις ἢ καὶ κληρονόμων. καὶ ἁπλῶς τῶν ἀγωγῶν αἱ μὲν εἰσιν ἐξ ἁμαρτημάτων. αἱ δὲ ἀπὸ συναλλαγμάτων. αἱ δὲ ἐξ ἁμαρτημάτων καὶ κληρονόμων ὁ παραπέμπεται. ἔστι δὲ σαφέστατον καὶ νῦν ὁ λέγων, τὰς ἐξ ἁμαρτημάτων προσαλίας, μὴ δίδοται καὶ κληρονόμων. οἷον furti, ui bonorum raptorum, damni iniuria, ἀκουίλιος. κληρονόμοις δὲ ἔνεστι παρέχοντος ἐξηρημένης καὶ iniuriarum, καὶ ἥτις ἐστὶ τούτῃ παραπλησία. οἷον in factum ἀγωγή, ἥτις ἁρμόζει, ἡνίκα δίκης αὐτήσεως συγχωρήσας, ὁ πάτρων εἰς δικαστήριον κληθῇ. καὶ ὁ λογισμὸς πρόδηλός ἐστιν. οὐδὲ γὰρ τὸ γενόμενον ἁμάρτημα, ἐλαττοῖ τὴν τοῦ μέλλοντος τελευταῖαν πόδισιν, τόν τε καὶ ὁ κληρονόμος ὡς συναδικούμενος, τῶν ἀπὸ τοῦ ἁμαρτήματος ἀγωγῶν κινήσει. ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ καὶ furti, καὶ καὶ ui bonorum raptorum, καὶ τοῦ ἀκουίλιος. ἐπὶ καὶ iniuriarum, ἐπειδὴ ἡ ὕβρις, ἡ εἰς ἐμὲ γινομένη, ὁ μεῖζον τῶν ἀποδόσιν, εἰκότως καὶ ὁ κληρονόμος ὁ ἐμός, ὡς μὴ συναδικηθεὶς τούτῳ ὁ χ ἕξει. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ καὶ in factum. αἱ δὲ ἀπὸ συναλλαγμάτων ἀκωλύτως κληρονόμοις, καὶ καὶ κληρονόμων δοθήσονται. ἔστι δὲ ὅτε ἡ ἀπὸ συναλλαγματος ἀγωγή, ὁ δίδοται καὶ κληρονόμων. ἐὰν γὰρ παραλθωμαί σοι πρᾶγμα. εἶτα καὶ δόλον σὸν ἀφανισθῇ τελείως, ἢ καὶ χείρον γένηται, μηδὲ ἕν δὲ ἐντεῦθεν κόρδος εἰς τὸν σὸν παραγένηται κληρονόμον, ὁ καταχεθήσεται τῇ depositi, καί τοι τὸ depositum συνάλλαγμα ἐστιν. αἱ δὲ προσαλίαι ἀγωγαὶ, ἃς εἰρήκαμεν ἐν τοῖς πολαβεῖν, καὶ κληρονόμων μὴ παραπέμπεσθαι, πινὰς δὲ μὴ εἰς κληρονόμους διαβαίνειν, ἐὰν ζώντων πολιαταρχθῶσι τῶν πρωτοτύπων, ἀκωλύτως καὶ μεθ' ὑπὸ τῶν κληρονόμων ἐγγυμνασθήσονται.

τοῖς πολὺ δικαστηρίοις λεγομένοις, ἀνάγκη κἀκεῖνο πολυδεῖναι. ἐὰν ὁ ἐναγόμενος πολὺ καὶ κατεδίκης, τὸ δίον ἐνεγκεῖν, τὸ ἱκανὸν πρίσῃ τοῦ ἄκτωρι, τοτέσιν ἀρδῶ τὸ χρέος, ἢ τὸ πρᾶγμα ἐφ' ᾧ ἐνάγεται, ὁ κ ἔστιν ἐπάναγκες, ὥς τε αὐτὸν κατεδικασθῆναι, ἐπειδὴ ὅλως πολιατηρχθη. ἀλλὰ σωτρέχειν αὐτοῖ τῇ ἐυγνωμοσύνῃ, καὶ ἀβσολυτίου ἀξιοῦται. εἰ καὶ ὁ καὶ πολιαταξέως καιρὸς οἰδῶν αὐτὸν ἄξιον ὄντα τοῦ κατεδικασθῆναι. καὶ τοῦτο ὅστι τὸ ἐν τοῦ πλήθει λεγόμενον, ὅτι πάντα τὰ δικαστήρια ἀβσολυτόρια ἐστιν. τοτέσιν

Actione ciuile a praetore emendata non uocari amplius ciuile sed praetoriam.

Nos autē

Regulam aduerte

Superest

Ἀγνωμοσύνη. cognitarii ἀγνωμοσύνη

προθεσμία tempus accepti iudicij

Omnia iudicia absolutoria esse

Ἀγνωμοσύνη

ἀγνωμοσύνη

τοτέσιν ἐξόστι τοῦ δικαστῆ πρὸ καταδίκης ἐυγνωμονοῦντα τὸν ἐξίον ἀφεῖναι τῆς ἀγωγῆς.

DE EXCEPTIONIBVS Titulus XIII

Ἰκέτευσε πολὺ τῶν ἀγωγῶν, ἀκόλουθον νομίσαμεν, καὶ πολὺ παραγραφῶν διαλεχθῆναι. αἵ τινες ἐπνοήθησαν, ὑπὸ βοηθείᾳ τῶν νομοθέτων. καὶ τί ὅστι παραγραφή; δικαιολογία τὶς, ἁρμόζουσα τοῦ ἐξίου, κατ' ἀγωγῆς ἐρρωμένης μὲν τοῦ νόμου, ἄδικον δὲ τῇ φύσει προβαλλομένης ἰσχύι. οἷον ὡς ὑπὸ θέματος, φόβον σοι ἐπήγαγον, καὶ παρεκινδύνευσά σε ἐπρωτηθῆναι ὅτι δώσεις μοι ἐκατὸν νομίσματα, ἢ ἐδέλεασά σε δολερῶς σοι προσελθὼν, ὡς τε σὲ ἐπερωτηθῆναι, ἢ καὶ πλανηθεὶς ὑπόπτευσας ἐαυτὸν ἐπρεφείλειν, καὶ ἐπερωτήθης ταῦτα ἃ χρεωσεῖν ἐνόμιζον, εἰ καὶ ἡ ἐπερώτησις ἐπρίνετο ἐαυτῷ, καὶ ἔτεκε τὸν uerbis ἐνοχλῶν, καὶ τῶν ἐντεῦθεν ἐγειρομένων ἀγωγῶν, ὡς τε ὄν ἰσχύσαν ἔχω τὸν ex stipulatu καὶ σῶ, ὅτι τὸν κονδικτίτιον, ἀλλ' ἐπειδὴ ἄρτον ὅστι μηδὲν ἐπρεφείλοντά σε καὶ νόμος ἀπαιτεῖσθαι, τοῦτο χρεῖν, κινοῦντί μοι τὸν ex stipulatu, ἀντιθήσεις παραγραφὸν λέγων, ἀλλ' εἰ μὴ καὶ φόβον ἐπερωτήθην. ἢ γοῦν ἀλλ' εἰ μὴ καὶ πλανῶν ὡμολόγησά σοι δώσειν. ἰδοὺ ἡ ἀγωγὴ, ἰσχυστὸν τοῦ νόμου. ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ φύσει δίκαιον ἄδικον ἐν τούτῃς ἰσχὺς, ἐπνοήθη δικαιολογία, ὅτι παραγραφὴ, δι' ἧς ἐβοήθησας σαυτῷ. αὕτη δὲ ἡ πολὺ πλανῆς παραγραφὴ in factum λέγεται. ἐπειδὴ δικογνωματικῶς τούτῳ ἀντιτίθησιν. ἀντιτίθεται παραγραφὴ, καὶ ὑπὸ ἐκείνου τοῦ θέματος. ἡτήσας με ὡς τε ἐκδανεῖσαί σοι ἐκατὸν νομίσματα, ὥστε ὑπὸ χρόνον τοῦτο πρᾶξαι. εἰ γοῦν πρότερον ἐκπεμφθὲν γράμματεῖον παρέχεις, λαβὼν ἐγὼ τοῦτο, ὥστε ὑπὸ χρόνον τῇ ἑξῆς τριῶδαι τὸν ἀπαρίθμησιν, ὅκ ἐπρησάμην δέ. μετὰ ταῦτα παρῆλθε χρόνος. εἰ δὸς ἐγὼ, ὅτι ἡ ἐπερώτησις ἐπρίνετο ἐαυτῷ, κινῶ καὶ σῶ τὸν κονδικτίτιον, ὡς ἀπὸ τῆς ἐπερωτήσεως διὰ τὸν τοῦ νόμου ἀκρίβειαν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἄδικόν ὅστι καταδικάζεσθαί σε, ὡς τῆς ἀπαριθμήσεως μὴ γενομένης, δοθήσεταί σοι παραγραφὴ, ἡ τῆς ἀναφυγείας, ἣν οἱ νομικοὶ λέγουσι pecuniae non numeratae. ἀλλὰ πάλαι μὲν μέχρι πρωτεύσας ἡδύνατο ἀντιτίθεσθαι ἡ τριαύτη παραγραφή. σήμερον δὲ καθὰ εἰρήκαμεν ἐν τῇ τρίτῃ ἰνστιτούτῳ, τίτλῳ κα πολὺ τῆς λίβρας διαλεγόμενοι, διὸ τὰξις τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ἐσώσε ταύτῃ εἰς δικαίαν. καὶ εἰ μὲν εἴσω τῆς δικαίας κινῶ, ἀντιτίθεταί μοι παραγραφή. ταύτης δὲ τὴν ἀφαμόσης, ἀφνηθήσεται τῷ ἐξίῳ ἡ παραγραφή. ὅμοιόν ὅστι κἀκεῖνο τὸ θέμα. ἐδανείσαί σοι ρ νομίσματα, μετὰ χρόνον τινὰ πάκτον ἐπρίνασε, ὅτι ὁ κ ἀπαιτήσω τὸ χρέος. τὸ πάκτον τοῦτο ὁ κ ἀναιρεῖ ipso iure τὸν κονδικτίτιον, σῴκαν τῶν ἀγωγῶν, ἀλλὰ μένει ἐπὶ τοῦ νόμου ἐνοχος ὤν. ἐπειδὴ δὲ ἰσχύει καὶ σῶ ὁ κονδικτίτιος, καὶ καλῶς λέγω, εἰ φαίνεταί σε χρῆναι δοῦναι, ἀδικῶ δὲ καὶ τὸ φύσει δίκαιον, ἐναντιούμενος τοῖς ἐμαυτοῦ συμφώνοις, συγχωρήσας

Idem iuris

In factum. ἐπειδὴ δικογνωματικῶς ταύτην ἀντιτίθησιν

παραγραφαὶ exceptiones

Aeque si debitor

ρίζας, ἐπέλιν ἀπαιτῆ, ἀνλιπίθεταί μοι ἡ τῆ πάντα παραγραφή. ἐχρεώσε τίς ἐμοὶ ρ νομίσματα, ἀπήτησε αὐτῆ ὁ χρέος. ἠρνήθη ἐκεῖνος ὁ ἐπρφείλε. ὅρκον αὐτῷ ἐπήγαγον, ὤμοσεν ὡς ὀφείλει χρεωσεῖ, ὀφείλει ἤπερ ἐρρώται μοι ὁ κον δικτίπος. ὥστε ὁ πάντρ, οὕτω καὶ ὁ ὅρκος ipso iure ὀφλύει τῶν ἀγω γῶν. ἀλλ' ἐπεὶ δὴ ἄρτρ ὅτι κινδυνεύτα τε ἐλέγχειν αὐτὸ τῶν πλοκίαν, ἀνλιπίθεταί μοι παραγραφὴ ἡ τοῦ ὅρκου. λέγει ὁ ἀναγόμενος, ἀλλ' εἰ μὴ ὤμοσα μη δεμία σοι ἐπρφείλειν ὀφείλειν μόνον δὲ ἢ τῆ πρόσοναλίων ἀγωγῶν, ἀλλὰ καὶ ἢ τῆ in rem δίωκαντα αὐτὸ πιθεῖται αἱ παραγραφαί. οἷον ἐκράτης πρᾶγμα δίαφορον τῆ ἐμῆ δεκαποτείᾳ. ἤτταν ἐδόκει λαβεῖν παρὰ σοῦ. σὺ δόκει δεβεβαίᾳ ἢ σῆς εἶν δεκαποτείας. ὅρκον ἐπήγαγον περὶ τούτου. ὤμοσας ἑαυτῆ εἶν δεκαπότιν. ἐὰν ἔλθω μὲν ταῦτα κινῶν ἢ σοῦ τῶν in rem, ἀρμόζει ἡ μὴν ἢ δὲ ἤπερ ὀφείλει ὁ ὅρκος ἐπίσβεσε τῶν ὄσαν παρ' ἐμοὶ δεκαποτείαν ἀνπιπίθεταί μοι δίκαιον ἡ τοῦ ὅρκου παραγραφή. ἐκίνησα ἢ σοῦ τῶν ἀρμόζοντάν μοι in rem, ἢ πρόσοναλίαν. ἢ πάθω ἢ ἐγὼ αὐτὸς ὠμόσα κακῶς ἀφῆναμῶν. αἱ μὲν ἀγωγαὶ μόνοι τῆ τοῦ οἰκείας ἰσχύος. εἰ δὲ πειραθῶ ἀνῶθεν κινῆσαι, ἐμβαλλόμαι τῆ rei iudicatae παραγραφῆ. ἀρκεῖ μέχρι τοῦτο διαριθμήσασθαι θέματα, ἐξ ὧν πίπτουσι παραγραφαί. πολλὰ δὲ ἕτερα, ἢ πολλὰ εἰσὶν αἰτίαι παραγραφῶν δικτικαί. ταῦτας δὲ τελειότερον μαθησόμεθα, ἐκ τῆ δίγεσων, ἤτοι τὸ πανδέκτα. τόδε δὲ εἰδέναι χρή, ὅτι τῆ παραγραφῶν, αἱ μὲν εἰσὶν ἀπὸ νόμου, αἱ δὲ ἀπὸ τῆ νόμου τάξιν ἐχόντων, οἷον δογμάτων ἢ δίκα τάξεων, πλυγόντων. ταῦτας δὲ αὐτὸς ἐφεύρεν ὁ πραίτωρ. τῶν παραγραφῶν αἱ μὲν εἰσὶ πέτεται, αἱ πυθ καὶ πέμπόριαι πλοσαγορεύοντες. αἱ δὲ τεμπεράλιαι, ἤτοι δίλατόριαι καὶ πέμπόριαί εἰσιν, αἱ πυθ δίλωκκῶς ἀνπικειντῆ τῷ ἄκτωσι, ἀεὶ τῶν ἀπ' αὐτὸ κινουμένων ἀγωγῶν ἀναιρεῖται, ἐπφδὴ δίκαλύτσι ἢ ἀγωγῶς τῶν ἰσχύ. τοιαύτη ὅτι ἡ τοῦ δόλου παραγραφή, ἡ τοῦ φόβου, ἡ τοῦ πάντα, ἵνίνα πάντα δύσω τῶν δεβίτωσι, ὅτι ὀφείλετέ σε ἀπαιτήσω τὸ χρέος. τεμπεράλιαι δὲ εἰσιν, αἱ μέχρι φανερῶς χρόνου ἀνπικείμενοι, οἷον τοῦ τεμπεραλίου πάντα παραγραφή. ἵνίνα πάντα τοῦτο βεβαίωσι, ὅτι ὀφείλετέ σε ἀπαιτήσω τὸ χρέος, ἕως πότε ἐνιαυτῆ. εἴσω μὲν ἢ τοῦτο τοῦ χρόνου ἀνπίκεται μοι ἡ παραγραφή. παραμένουσα δὲ ἢ τῶν πρωτεπίας ἀκροβύνοντες. ὡς τε ἂν καθὰ εἴρηται βουλόμενος μὴ εἴσω τοῦ χρόνου κινῆσαι, ἀνπίκεται παραγραφή, ἡ τοῦ πλοειρημένου πάντα, ἢ ἑτέρα ὅια δίκητε ὁμοία. διὸ ὀφείλω τῶν πρωτεπίαν ὑποβάλλειν, ἐὰν μὴ τῶν τοῦ κινῆσαι. παρὰ τῶν ἢ δίλατόρια πλοσαγορεύεται, παρὰ τὸ ἔχειν ὑποβάλλειν τινα. Dilatio ἢ λέγεται ἡ ὑποβάλλεσις. εἰ δὲ πειραθῶ κινῆσαι εἴσω ἢ πρωτεπίας, τόδε καθ' ἑαυτῆ λογιζόμενος, ὅτι εἰ μὴ δύνηθῆ σωαρπάσαι, ἐνεῦθεν ἤδη ὁ χρέος ἀπαιτῶ. εἰ δὲ ἀνπιτεθῆ μοι ἡ τοῦ τεμπεραλίου πάντα παραγραφή, ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτήσω μὲν τῶν πρωτεπίαν. ὁ ταῦτα λογιζόμενος κακῶς βουλεύεται. τέως μὲν ἢ ἐκβάλλει, μὲν δὲ τῶν πρωτεπίαν εἰ πειραθῆ κινῆσαι, ἀνπικείμενῶν ἔχει τῶν rei iudicatae παραγραφῶν. ἤτοι ἔσιν πέμπόρια κανόνα ἢ ἴδιον καθολικὸν ὅτι δίλατόρια παραγραφὴ

Item si in iudicio

Hæc exemplí

Rei iudicatæ exce

Appellant

Perpetuæ Peremptoriæ — Cædé

Temporalia Dilatoria — Cædé

ἀλλὰ μὴ ὤμοσα μηδὲν σοι ὀφείλειν
hoc modo loquendi & supra usus &chorr. seq. fa. 1.

τοῦ πανδέκτου

τέως

σωαρπάσαι

Regulam attende

Neq: pactú neq: iuramentú solui ipso iure actione

σωαρπαγής

ἀνωθεν

Rei iudicatæ exce

ὑπήθεσις dilatio

τέως.

σωαρπᾶσαι

Regulam attende

φὴ ἀνλιπεθεῖσα ἐν ἰσχύσασα. τοῦτέστι δίωνθεῖσα τὸ ἄκτωρα ἐξωθῆσαι τὸ δίκαστη, πρὸς πέμπορίαν πίπτει παραγραφῶν. τόπῳ δὲ τῷ τρόπῳ, ἢ δίκης ὁ ἀνάγων ἐκωπίπτει. ἀλλὰ ταῦτα μὴ ἐν παλαιόν. σύμβορον δὲ ὁ θειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, ὁ βούλεται τοῦτο τῶν ἄδικον χώραν ἔχειν ἀκρίβειαν. ἀλλὰ φησίν, ἐάν τις ἐπρωτήσας ὁμολογεῖς δίδόναι μοι μὲν πρωτεπίαν, ἢ μὴ δανείσας τινὶ πάντα πρίσῃ μὲν ταῦτα πρὸς αὐτὸν, ὅτι ὁ κ ἀπαιτῶ σε ἐν διάφορα ἕως ε ἀνὶ αὐτὸν, εἴσω ἢ πρωτεπίας ἢ ἐγκαλεῖν τῇ ἐπρωτήσει, ἢ τῷ γνωμένῳ πάντῳ, κινήσει, χώραν ἐχέτω ἡ ζιώνος διάταξις ἐπ' αὐτῷ. ἡ δίαλεγομένη περὶ τοῦ κοῦ χρόνον plus πεπιστεύοντῶν. ἤτις παρακελεύεται, τὸ τριετὸν τὴν πλημμελήσαντα, ἐν πρὸ τριετίας τυχὸν τοῦ πραιωθῆναι τῶν πρωτεπίαν, τῶν τῷ πάντῳ πρὸς χρόνῳ, ἢ καὶ ἐγκαλεῖν τῇ ἐπρωτήσει κινδυνεύτα, ὡς τε μηδὲν ἐνταῦθα ἤδη λαμβάνειν τι, ἀλλὰ δίπλασιάζεσθαι κατ' αὐτὸ τῶν προθεσμίαν, ἐν ἀναγκάζεσθαι αὐτὸν ἐξετάσαι ἀναμεῖναι. μὲν δὲ τῶν ἐξετάσαι τότε κινῶν λήξεται, ἵνίνα παύσῃ τὰς δαπανήματα ὁ ἄκτωρ, ὅσα ὁ ζῆος ἐδαπάνησεν ἐναχθεὶς πρὸ τοῦ χρόνου. τόπῳ δὲ ὁ ζῆος σωφρονιζόντες οἱ κρεδίτρες, τὸν ἐπ' αὐτὸν δεδομένης ὁ καταφρονῶσι πρόθεσμίας. τῶν δὲ δίλαβρίων παραγραφῶν, αἱ μὲν ἀπὸ πλάγματος, αἱ δὲ ἀπὸ προσώπου αἱ δὲ ἀπὸ πλάγματος μὲν, οἷον ἡ τοῦ τεμπεραλίου πάντα παραγραφή. ἀπὸ προσώπου δὲ αἱ προκουρατόριαι, οἷον ἐάν τις δίκας πρὸς πώτου, ἢ γυναικὸς ἐνάγειν βουληθῆ, ἐκβάλλει παραγραφῆ. πρὸς πώτης ἢ οἷον τῆς ὅπλοις ἀχολάζειν ὀφείλων, procuratorio nomine ὁ δὲ ὑπὲρ πατρὸς, ἢ μητρὸς, ὁ δὲ ὑπὲρ γαμετῆ, ὁ δὲ εἰ ἔχει θεῖαν ἀνλιγραφὴν, συγχωρεῖ κινεῖν. ὑπὲρ ἑαυτοῦ δὲ κινεῖν ὁ κεκώλυται. τόδε ἢ τῆς πρὸς πρὸς πρὸ

καὶ λαμβάνω τὸ χρέος, ἐὰν τὸν ἀπαιτῶ. πεισθεὶς γὰρ μὴ τοῦτο κινῆσαι, ἐκβάλλει τὴν ἐμπορίας παραγραφήν, ἣ τῇ rei indicatæ, διὰ τὸν ἤδη παδοθέντα σοι κανόνα, τὸ λεγόμενον, ὅτι διαλογίας παραγραφὴ, ἀντιτεθεῖσα καὶ ἰσχύσασα, πορεμπορίαν τρεῖς παραγραφαί. ἀλλὰ τοῦτο μὴν πολὺ ἀτιμίας τὸ παλαιὸν ἐπρακταίζετο. σήμερον δὲ διὰ τὸ μὴ σωνεχῶς ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀνασείφεσθαι τοῦτο, τὸ δὲ δίκαιον τὸν διὰ τὴν ἀσωνήθειαν, πρακταίζειν τι πολὺ ἀτιμίας, τῇ προφάσει τῶν πλουσιωτέρων ἀντιπιθεμένης. ἄτοπον γὰρ πολὺ πρόσωπον τὴν φιλονεικοῦντας, τὴν τοῦ πράγματος ἐπεκτείνειν ζήτησιν.

Regulam aduerte

DE REPLICATIONIBVS Titulus XIIII

Actiones lege qdé uahdę naturali tamen iure iniquæ exceptionibus repellunturq

Replicatio dicta unde? pulchru

ΟΣπερ τοῖς ἀγωγαῖς ἰσχυούσαις ἢ δι' νόμου, ἀδικούσαις δὲ κατὰ τὸ φύσει δίκαιον, ἀντιτίθεται αἱ παραγραφαὶ, οὕτω καὶ τοῖς παραγραφαῖς, ἐρρωμέναις μὲν κατὰ τὸ ἀληθὲς, ἀδίκοις δὲ νομιζομέναις τῇ φύσει, ἀντιτίθεται δικαιολογία ὑπὸ τοῦ ἐναντίου, ἥτις λέγεται replicatio. ὠνόμασται δὲ ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ δι' αὐτὸ ἀναπλέκεται καὶ ἀναλύει τὴν παραγραφῆς ἰσχύν, Plico γὰρ ὅτι τὸ πλέκω. replico δὲ τὸ ἀναπλέκω, καὶ ἀναλύω. θεωρεῖται δὲ τὸ εἰρημένον, διὰ τούτου τοῦ θέματος. πάκτον ἐπρίσατο τῷ ἐμῷ δεβίτορι, ὅτι οὐκ ἀπαιτήσω αὐτὸν τὸ χρέος. μετὰ χρόνον τινὰ ὁ δεβίτωρ ἐν εὐπορίᾳ γενόμενος χρυσίον, ἢ καὶ τυχὸν ὀνειδισθεὶς παρ' ἐμοῦ, ἢ ὑφ' ἑτέρου, πάκτον ἐπρίσατο, ἐν ᾧ ἐπέτρεψέ μοι τὴν τοῦ χρέους ἀπαίτησιν. ἐὰν κινήσω ἐγὼ κατ' αὐτὸν τὸν κονδικτίτιον ἀπαιτῶν τὸ χρέος μετὰ τὸ γενέσθαι τὸ δεύτερον πάκτον, μετὰ γνοὺς δὲ ἐκεῖνος ἀντιτίθησί μοι τὴν τοῦ πάκτου παραγραφὴν, λέγων, ἀλλ' εἰ μὴ πάκτον ἐπρίσας μὴ ἀπαιτεῖν τὸ χρέος, δοκεῖ κατὰ πρώτην ὄψιν ἐμπεδίζειν μοι τὸ πάκτον πρὸς τὴν ἀπαίτησιν. (συνεφωνήθη γὰρ τῇ ἀληθείᾳ, καὶ μένει ὅ δεῖν ἦτον ἀληθὲς. τὸ δὲ δεύτερον πάκτον ἐνέστηκεν ipso iure τὸ πρωτόστον ἀναιρετικόν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἄδικόν ἐστι τὸ κρεδίτορα δεξιωθεῖναι, δεδόσθαι αὐτῷ replicatio ἐκ τοῦ δευτέρου πάκτου, ᾧ ἡ φησι, ἀλλ' εἰ μὴ δεύτερον πάκτον ἐγένετο παρέπειν μοι τὴν ἀπαίτησιν. ὥσπερ δὲ τῇ παραγραφῇ ἀντιτίθεται replicatio, οὕτω καὶ τῇ replicationi, ὅσῃ μὲν ἐνόμῳ κατὰ πρώτην ταξιν, βλαπτόσῃ δὲ κατὰ τὸ φύσει δίκαιον, ἄλλη ἀντιτίθεται δικαιολογία ὑπὸ τοῦ ζέος, ἥτις duplicatio προσαγορεύεται. οἷον ἐπρίσατό σοι πάκτον, ὅτι οὐκ ἀπαιτῶσε τὸ χρέος. σὺ δὲ δεύτερον πάκτον ἐπρίσας, παρέπεσον μοὶ τὴν ἀπαίτησιν, ἐγὼ τρίτον συγχωρῶν τὸ χρέος. εἰ δὲ καὶ ἡ duplicatio εὑρεθῇ ἄδικος ὅσα φύσει, χρειώδης ὅτι τοῦ ἄκτωρι καὶ πρὸς βοήθειαν ἄλλη δικαιολογία, ἥτις λέγεται triplicatio. τούτων δὲ τῶν παραγραφῶν τὴν χρῆσιν, πορευτέον ἢ πορ εἰρήκαμεν, ἡ τῶν πραγμάτων ἐπιγνόντε πρικιλία. δύναται γὰρ τῇ τε πλικατίωνι καὶ τὸ πλικατὶν ἀντιτίθεσθαι. ταῦτα πάντα δὲ ἐν χρῷ ὡς ἐνδεῖ γνῶναι, ἐκ τοῦ πλατυτέρου τῶν διγέστων σωτάγματος. ἅις δὲ παραγραφαῖς ὁ πρωτότυπος δεβίτωρ κεχρῆται δύνατο, ταύτας ὡς τὸ πλεῖστον καὶ ὁ ἐγγυη

Duplicatio

Triplicatio

Quadruplicatio

Exceptiões

∴ cf. ἀγέγραπται

ὁ ἐγγυητὴς ἀντιτίθησιν ἐνότως. ὁ γὰρ αὐ ἀπαιτηθῇ ὁ ἐγγυητὴς, ὁ δεβίτωρ ἀπαιτεῖται δικεῖ. καταβαλὼν γὰρ ὁ ἐγγυητὴς, ἕξει κατ' αὐτὸ τὴν mandati. ὅθεν ἐὰν πάκτον πρήσω, τοῦ δεβίτωρι μὴ ἀπαιτεῖν τὸ χρέος, ἢ τὸ πάκτον παραγραφὴ, καὶ τοῖς ὑπὸ αὐτὸ γεγενημένοις ἐνόχοις δοθήσεται, ὥσπερ εἰ φανερῶς εἶπεν, ὅτι τὸ δὲ ὑμᾶς ἀπαιτήσω τὸ χρέος. εἰσὶ δὲ πολὺ παραγραφαὶ, ὧν τὸ σωαγρλαύει ὁ ἐγγυητὴς τοῦ δεβίτωρι. οἷον ἐδαίνεστε πείνῳ, σεκρωῶδον δὲ ἔλαβον ἐγγυητήν. ὁ πείνος δηλέσει τῆς οἰκείας πολιτείας, μηδὲν ἀξιόπιστον ὑπὸ κτησάμενος· ἐναγόμενος δὲ παρ' ἐμοῦ, δύναται ἀντιτιθέναι παραγραφὴν, καὶ λέγειν, ἀλλ' εἰ μὴ ἔξεστιν καὶ ἐκβάλλει με τὸ δικαστήριον. αὕτη δὲ ἡ παραγραφὴ, οὐκ ὠφελήσει σὺ ἐγγυητὰς αὐτὸ, διὰ τὸν τὴν αἰτίαν. ἐπειδὴ ὁ παρὰ τὸ οἰκεῖον δεβίτωρος λαμβάνων ἐγγυητὴν, διὰ τὸ μᾶλλον λαμβάνει, πρόνοιαν αὐτὸ πρὸ μένος, ἵνα εἰ συμβῇ ἀφρεῦσαι τὸν δεβίτορα, δύνηθῇ χωρεῖσαι κατὰ τῶν ἐγγυησαμένων. εἰ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ ἐκδόσεως παραγραφὴν δίδωμι καὶ τοῦ ἐγγυητῇ, ἀνωφελὴς ἔσται μοι, καὶ ἡ διὰ τοῦ λήψεως τῶν ἐγγυητῶν πρόνοια.

Quæ sit causa accipiendi fideiussores

DE INTERDICTIS Titulus XV

ΤΟν πολὺ ἀγωγῶν, καὶ παραγραφῶν, καὶ ἐξεπλικατόνων διαλεχθέντα, ἀκόλουθόν ὅτι, καὶ πολὺ ἐντοπιδίκτων διδεχθεῖν, ἅν τι τῶν ἀγωγῶν αἱ πολὺ εἰς ταξιν τῶν ἐντοπιδίκτων κινοῦντες. τὸν δὲ πολὺ ἐντοπιδίκτων διαλεγόμενον, ἀναγκαῖον εἰδέναι πότε μὲν πολὺ νομῶς λέγει. πότε δὲ ὡσανεὶ πολὺ νομῶς. καὶ νομὴ μέν ὅτι σώματικοῦ πράγματος κατοχή. ὡσανεὶ δὲ νομή ὅτιν, ἀσώματος πράγματος χρῆσις. καὶ σωματικὸν μέν ὅτιν, οἷον ἀγρὸς, οἰκία, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἀσώματον δὲ ὅτιν, οἷον usus fructus, καὶ δουλεία, καὶ τὰ τούτοις ἐοικότα. ἡνίκα τοίνυν πολὺ νομῶς, ἢ ὡσανεὶ νομῶς μεταξὺ δύο τινῶν γίνεται φιλονεικία, ἀποβαίνουσι πρὸς τὸν πλαίτωρα τοῦτον αὐτοῦ διηγόμενοι, ἐπειδὴ συμβαίνει πολλάκις, καὶ φόνου πλημμελεῖσθαι, καὶ τραύματα ἐπάγεσθαι, καὶ πληγὰς ὑποφέρεσθαι, ἐν ταῖς τοιαύταις φιλονεικίαις, καὶ διηγοῦνται τοῦ πλαίτωρι τὸν γεγονότα. ὁ δὲ λέγει μεταξὺ αὐτῶν ῥήματα τινὰ, ἃ τέμνων τὴν ζήτησιν, ἀλλὰ παραπέμπων αὐτοὺς χαμαιδικαστῇ, ἀκροατῇ γενησομένῳ τῆς μεταξὺ αὐτῶν φιλονεικίας. δεῖ οὖν σωαγαγόντα ὁρίσασθαι, καὶ εἰπεῖν, τί ὅτιν ἐντοπιδίκτον· ἐντοπιδίκτον δέ ὅτιν ὁμιλία πραίτωρος μεταξὺ δύο τινῶν πολὺ νομῶς, ἢ ὡσανεὶ νομῶς ἀγωνιζομένων γινομένη, ὁ τέμνουσα τὴν ὑποθέσιν, ἀλλὰ ῥυθμίζουσα τὸν διαστὴν, ὅπως χρὴ κρίνειν πολὺ τὴν ὑποθέσεως. λέγει δὲ ταῦτα τὰ ῥήματα ὁ πλαίτωρ, ἢ ὡς κωλύων τί γίνεσθαι, ἢ ὡς κελεύων. μάλισα δὲ ἡ νομῶς χώρα τῆς ἐντοπιδίκτου. διὰ τοῦτο δὲ εἶπεν μάλισα, ἐπειδὴ ὅτιν ὅτε καὶ νομῶς ὁ χ ὑποκείμενος λόγος, καὶ ἐντοπιδίκτον ἁρμόζει.

ἡ ἄκρα διαίρεσις τῶν ἐντοπιδίκτων ὅτιν αὕτη. ὅτι τὸ ἐντοπιδίκτων τὰ μέν ὅτι

Possessio — Qd

Quasi possessio

χαμαιδικαστῇ

Interdictu qd?

ὑπόθεσιν casum quod aiunt

ῥυθμίζειν

Summa

∴ pedaneo iudici ut puto

ἐστι προϊβιτόρια. ἤγουν κωλυτικά. τὰ δὲ ἀξιβιτόρια, ἤτοι παρασατικά. τὰ δὲ ἐξεστιτόρια, ἤτοι ἀφικατασατικά. καὶ προϊβιτόρια μὲν ἐστιν, ἃ οἷς κωλύει τί γίνεσθαι. οἷον ἡπείλει τὶς ὠιδήσαι, καὶ τῶν ἴσαν παρ' ἐμοὶ σφαταξῆσαι τεῖν νομῶ. προσῆλθον ἐγὼ τοῦ περάτωσι, τῶν τοῦ αὐτεπίκου σπουδόμενον ἀπειλῶ. εἶπεν δὲ ἐμαυτὸν ἀνεπιλήπτως νέμεσθαι, καὶ ἀπεφίσατο ὁ περάτωρ ὄντως λέγων, Sine vitio possidenti vim fieri veto. τουτέστι τοῦ νεμομένου σίχε ἐλαττώματος βίαν γίνεσθαι κωλύω. ἢ καὶ εὖ ὅτε τὶς ἐβούλετο λείψανον αὐτοῦ σφαφόρον, εἰσαγαγεῖν καὶ ἀρθῆσθαι ἐν τοῦ τόπῳ ἐνδέ σίκαιον ἦν αὐτοῦ ἀρτίθεσθαι. σβήσεται αὐτοῦ προϊβιτόριον ἐντόσικον ἢ τοῦ βουλομένου ἐπέχειν αὐτόν. ἢ καὶ ἐβούλετό πς, ἐν σάκρῳ τόπῳ οἰκοδομεῖν, ἢ καὶ ἐν σημοσίῳ πραμῷ, ἢ καὶ ἐν ὀχθῇ αὐτοῦ κατασκευάζειν τί σὶ ἢ κατασκευάσματος, χείρονα ἐπίει τὸν πραμὸν πλοῦν. καὶ τοῦτα σβήσεται προϊβιτόριον ἐντόσικον. ἐξεστιτόρια δέ ἐστι, σὶ ὧν ἀφικατασταῖναί τὶ κελεύει. οἷον τοῦ bonorum possessori. ὥς τε σβῆναι τῶν νομῶν τῶν πραγμάτων, ὧν ἑτέρου πς, pro hærede, ἢ pro possessore ἐπελάβετο. τί δέ ἐστι pro hærede, ἢ pro possessore, πρόϊόντος μαθησόμεθα. ἢ ἡνίκα κελεύσει ἀφικατασταθῆναί μοι τῶν νομῶν τοῦ ἀγροῦ, ἧς ἀξιεβλήθην βίᾳ. ἀξιβιτόρια δέ ἐστιν, ἐν οἷς κελεύει τὶ εἰς μέσον φορεῖν. οἷον ἀφικρύπτῃς τὸν ἐμὸν ἀδελφόν, λέγων αὐτὸν εἶν σῶον, ἐμοῦ βουλομένου πρὸς τοῦ αὐτοῦ σηάσασθαι ἐλεύθερίας. ἢ ἀφικρύπτεις τὸν ἐμὸν ἀπελεύθερον, ὦ τινι βούλομαι ὀπόρας ὠιθεῖναι. ἢ καὶ πολλάκις τὸν ὑόν μου, ἢ τὸν ἔγγονον τὸν ὑποδεξόσιον ἀφικρύπτεις, καὶ βούλομαι τούτους εἰς μέσον ἀχθῆναι. τινὲς δὲ λέγουσιν ἐντόσικτα κυρίως ἐκεῖνα καλεῖσθαι, ἐν οἷς κωλύει τί γίνεσθαι. ἐπεσὴ interdicere ἐστί, τὸ παραγεῖλαι καὶ κωλῦσαι. τὰ δὲ ἐξεστιτρυτόρια καὶ ἀξιβιτόρια οὐχ ἐντόσικτα, ἀλλὰ σέκρετα καλεῖσθαι. παρὰ τὸ decernere, ὅ ἐστι φηφίσασθαι. ἀλλ' ὅμως ἤρξατο, πάντα προσαγορεύεσθαι interdicta, quia inter duos dicuntur.

Sequens ἐπεσὴ, μεταξὺ σύο τινῶν λέγεται. Δεύτερα τῶν ἐντοσίκτων σαίρεσίς ἐστιν αὕτη, ὅτι τῶν ἐντοσίκτων, τινὰ μὲν ἐστι τῆς ἀσιπισκεύσαι ἐνεργείας, ἤτοι προσληπτικῆς. αὐτοῦ γὰρ τούτα νομῆς φυλάξασθαι βουλόμενος τινὰ δὲ τῆς ἐπιτρέψαι, ἤτοι καταχρεπικῆς. τινὰ δὲ τῆς ἐνεργείας, ἤτοι ἀναληπτικῆς. καὶ τῆς μὲν ἀσιπισκεύσαι ἐνεργείας ἐστί, ἤτοι σωαμέως, τὸ ἐντόσικτον, τὸ quorum bonorum. ὅπορ σίσεται τοῦ bonorum possessori. οἷον ἐπὶ τούτου τοῦ θέματος. ἐτελεύτησεν ὁ ἐμὸς πρόγονος. ἤτησε τὸν unde cognati σφαλατοχὶν ἐπὶ τοῖς τούτου πράγμασι. τινὰ τῶν πραγμάτων σεκρεφεῖν τινὲς, σώαμαι σφᾶς τοῦ quorum bonorum ἐντόσικτον, τούτων γενέσθαι ἐπὶ νομῆς. ἀλλ' ὁ κατὰ πάντας νομίμως σβήσεταί μοι τὸ ἐντόσικτον. ἀλλὰ κατὰ σύο μόνον, κατὰ τοῦ pro hærede, καὶ κατὰ τοῦ pro possessore. καὶ τίς ἐστι pro hærede? ὁ νομίζων ἑαυτὸν εἶναι κληρονόμον. σφᾶς τί δὲ ὄντως ὠνόμασται, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. πολλαὶ κτήσεων εἰσὶ πλοφάσεις, καὶ ὅσαι τῶν κτήσεων εἰσὶ πλοφάσεις, τοσοῦτοι καὶ τίτλοι.

τίτλος

Prohibitoria
Exhibitoria πρασατικά
Restitutoria. ἀποκατασικά.

∴ puto deesse negationē.

Secunda diuisio interdictorū

ἐνδεῖ προσληπτικῆς

καταχρεπικῆς. retinendae

ἀναληπτικῆς recuperandae

Quorū bonorū interd.

Pro hærede
Pro Possessore
Quid?

ἐνδεῖ ἤτοι σωάμεις. possessionis. mſ. lat. §. Sequēs eo. & faciē. seq. ἀσιπισκεύσαι νομῆς

πεφάσεις. species. modi.

τίτλος δέ ἐστιν, ἡ φῦ σφαφαρχῆς αἰτία. οἷον ἐρωτῶ σε πόθεν νέμῃ τὸν πρᾶγμα, καὶ λέγεις, ἐπεσὴ ἐδωρήθη μοι. καὶ ὁ τίτλος ἐστὶ pro donato. ἢ ἐπεσὴ ἠγόρασε, καὶ ὁ τίτλος ἐστὶ pro empto. ἢ εἰς προῖκα μοι ἐπεσόθη, καὶ ὁ τίτλος ἐστὶ pro dote. ἢ ἐληγατεύθη μοι, καὶ ὁ τίτλος ἐστὶ pro legato. ἐν τούτῳ τῷ ὀρωτώμενος λέγει, ἐπεσὴ νομίζω ἐμαυτὸν εἶναι κληρονόμον. καὶ λέγεται pro hærede. τίς δέ ἐστιν pro possessore? Pro possessore ἐστὶ καὶ λέγεται, ὁ βίαιος ἅρπαξ, ὁ μηδεμίαν ἔυλογον ἔχων αἰτίαν τῆς καρχῆς. ὃς ἐρωτώμενος πόθεν νέμεται λέγει, ἐπεσὴ νέμομαι. καὶ τῶν ἐρωτήσιν εἰς ἀπόκρισιν μετατρέπει. ἔστι δὲ τῷ λέγεται pro possessore, ὁ σφαφερόμενον ἡμῶν, εἴτε πᾶσαν νέμεται τῶν κληρονομίαν, εἴτε ἓν πρᾶγμα. σφᾶς τοῦ δὲ ὑπὸ τῶν ἀσιπισκεύσαι ἐνεργείαν ἀναλήπτεται ὁ quorum bonorum ἐντόσικτον, ἐπεσὴ χρειωσθεὶς ἐστὶν ἐκείνῳ, ὃς πρῶτον βούλεται φυλάξασθαι νομῆς. τοιοῦτό ἐστι, ὁ σαλβιαίειον ἐντόσικτον, ὅπορ σίσεται τοῦ σεβαστοῦ τοῦ ἀγροῦ, καὶ τοῦ κωλυτοῦ τοῦ συμφωνήσαντος, ὥς τε τὰ εἰσαγόμενα ὑπὸ αὐτοῦ ἐν τοῦ ἀγρῷ πράγματα, ὑποκεῖσθαι ἐν τοῦ μισθώματι. ἐὰν γὰρ ἀγνωμονήσῃ, κατὰ πάντας κατέχοντος τὰ τοῦ κωλυτοῦ πράγματα κινηθήσεται ὁ σαλβιαίειον ἐντόσικτον. εἰ μὲν οὖν θελήσει τὶς πρῶτον φυλάξασθαι νομῆς, ἔσιν αὐτοῦ ἀναγκαῖα τὰ ἐντόσικτα τῆς ἀσιπισκεύσαι νομῆς. εἰ δὲ φυλάξωμεν ἐκπέσῃ, χρὴ αὐτὸν τότε μεταιῶναι ὧν τὰ ἐντόσικτα, ἅπορ ἐστὶ τῆς ξενοφοβαύσαι ἐνεργείας. εἰπόντος τὰ τῆς ἀσιπισκεύσαι ἐνεργείας, εἰπωμεν τὰ τῆς ἐπιτρέψαι. τοιοῦτόν ἐστι, τὸ uti possidetis, καὶ ὁ utrubi. χώραν δὲ ἔχει ὧν τοῦτο τὸ θέματος. σωέβη με φυλάξασθαι οἰκέτου τινός, παρόντος σου. καὶ λέγοντός μου τὸν ἐμὸν εἶναι οἰκέτην, ἐπεβεβαίου σαυτὸν εἶναι δεσπότην. καὶ ἐκάτερος ἡμῶν εἰς ἑαυτὸν μετέφερε τὸν δεσπότειαν. τελευταῖον εἶπεν ἐγώ, εἰ νομίζεις σαυτὸν εἶναι δεσπότην, ἰδοὺ ἐγὼ νέμομαι τὸν οἰκέτην, κίνησον κατ' ἐμοῦ τῶν in rem. καὶ ἀφεῖξας λήψῃ τὸν οἰκέτην. ἔλεγον δὲ καὶ σὺ τὰ αὐτά, ὅτι ἐγὼ νέμομαι, καὶ σὺ μᾶλλον κίνησον κατ' ἐμοῦ τῶν in rem. καὶ πρότερον ἀφεῖμεν πρὸς δεσποτείας ἐλθόντων εἰς τὸν λόγον πρὸς τῆς νομῆς. δεῖ γοῦν φανερῶσαι καὶ γνῶναι, τίς ἐστιν ὁ ἐφέτης, τίς δὲ ὁ ἄκτωρ. ἐπεσὴ ὁ δὲ κατὰ τὸν πολιτικὸν, οὐδὲ κατὰ τὸν φυσικὸν λόγον προβήσεται σκάφιον, εἰ μὴ γνῶμεν, τίς ἐστιν ὁ ἀναλόγων, τίς δὲ ὁ ἀναγόμενος. καλλίων δὲ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, ὁ ἐφέτης τοῦ ἄκτωρος. καὶ διὰ τοῦτο ὡς ὧν τὸ πλεῖστον, μεγάλαι ἀναφύονται φιλονεικίαι πρὸς αὐτῆς τῆς νομῆς, παρὰ τίνι αὐτὴ τυγχάνει. ἔσι γὰρ τὸ κόρδιον τοῦ νέμεσθαι ἐν τούτῳ, ὅτι εἰ καὶ μὴ αὐτοῦ ἐστι τὸ πρᾶγμα τοῦ νεμομένου, ἐὰν ὅτε τῶν δίκῳ νικᾷ ὁ ἐφέτης, τοῦ ἄκτωρος μὴ δωνηθέντος ἀποδεῖξαι προσεῖναι αὐτοῦ τῶν δεσποτείαν. διὸ ἡνίκα ἀδηλόν ἐστι, πότερον ὁ ἀναλόγων, ἢ ὁ ἀναγόμενος ἐστὶ δεσπότης, ἐνθὲν τοῦ ἐφέτου ἐκφέρεται ἡ ἀπόφασις. ἀεὶ γὰρ ἡ ἀδένεια τῶν ἀποδείξεων τοῦ ἄκτωρος (αὐτὸς γὰρ εἴωθε βαρύνεσθαι τοῖς ἀφεῖ-

∴ ἤλθομεν

Titulus
Τίτλος
Quid

Pro donato
Pro empto
Pro dote
Pro legato
Pro hærede
Pro possessore

salviano inter.

ἀσιπισκεύσαι νομῆς

Retinende

Vti possidetis

Vtrubi

Melioris cōditionis reus q̄m actor in iudicijs & cur.

Lucrū possidētis quo constat

∴ alterú . 1 . nó illú q possidebat sed alterú . accur . flo .

ἀφαιρεῖσθαι) νικῶν πολιορκεῖ καὶ φέρω. τὰ μὲν ὅλα δύο ἐντάσεις εἰσὶν, τῆς ἐξουσίας καὶ φυσικῆς. διαφορὰ δὲ ἐστὶν αὐτῶν μεταξύ. ὅπου μὲν uti

Sed interdicto Quorum

possidetis, ὡδὶ τῶν ἀκινήτων, οἷον ἀγροῦ, καὶ οἰκίας χώραν ἔχει. ὅπου δὲ utrubi ὡδὶ τῶν κινητῶν. νικᾷ δὲ ὡδὶ καὶ uti possidetis ἐντάσει κτῶ ἐκεῖνος, ὃς νέμεται ἀνεπιλήπτως τὸν ἀγρὸν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅτε ὁ πραίτωρ ἐδίδου τὸ ἐντάσσειν, τουτέστιν ὅτε βιαστὴς ὢν, ὅτε λαθρᾳ λαβὼν, ὅτε κατ' ἀξίωσιν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ἕτερον βιαστὴς ὢν νέμομαι ἐγὼ τὸν ἀγρὸν, ἢ λαθρᾳ ἔλαβον παρ' ἑτέρου, ἢ ἕτερον παρακαλέσας γέγονα τὸν νομέα, πλὴν ἵνα μηδὲν πιοῦν πέπλακταί μοι πρὸς σὲ, τὸν καὶ ἀγῶνι νικῶ σε τὸν ἐντάσσειν, ὡδὶ δὲ τὸν utrubi οὗτος νικᾷ, ὃς τις εἰς τὸ πίσω ἀνακλωμένου τὸν νικᾶν τὸ, τὸν πλείονα χρόνον νεμήθη. οἷον νεμήθην ἐγὼ ἐπὶ τὰ μέσα, σὺ πάντε σὺν τελευταίου, ἐγὼ νικήσω. λοιπὸν ὅλα τῆς νομῆς ἐμοὶ ἀφαιρεθείσης, τότε σὺ ἄκτως γινόμενος, τοῖς ἀφαιρέσεσι βαρύνῃ. ἀλλὰ τοῦτο μὲν πάντα τὸν παλαιόν. σύμβολον δὲ ἑτέρως τοῦτο παραφυλάττεται, ὃ δὲ μιᾶς διαφορᾶς, ὡδὶ τῇ ἀξιώσει τῆς νομῆς, τῶν ἐντάσσειν φυλάττομένων. ἐκεῖνος γὰρ νικᾷ, εἴτε ἀκίνητον, εἴτε κινητόν ἐστι τὸ πρᾶγμα, ὃς νέμεται ἀνεπιλήπτως τὸν ἀγρὸν, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς πολυκαταλήξεως. ὡς τε ὅλα ἐκ ἐπισκοπούμενος τὶς νέμεται, ὅτε ἐδίδου τὸ ἐντάσσειν. ὃ δὲ τὶς νεμήθη τὸν πλείονα χρόνον τὸν πολλαβόντος νικᾶν τὸ.

Possidere

νεμόμεθα δὲ, οὐ μόνον διὰ ἡμῶν αὐτῶν, ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων ἀποδεσποίων, ἀλλὰ καὶ διὰ ἑτέρων, οἳ ἐκ εἰσὶν ἡμῖν in potestate. ὁπόσοι ἐστὶν ὁ μισθωσάμενος παρὰ ἡμῶν τὸν ἀγρόν. καὶ ὁ νοικοῦν. κἀκεῖνος, ᾧ παρεθέμεθα, ἢ ᾧ ἔχουσι τὸν ἐμὸν πρᾶγμα. ἐκείνων γὰρ κατεχόντων φυσικῶς, ἐγὼ τὸν νόμῳ νέμομαι. καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸν παντάχου λεγόμενον. δύναται νομὴν παρακατέχειν διὰ ἑτέρου, ὃς ἐμοῦ ὀνόματι ἐστὶν ἐν καταχῇ. ἡ δὲ δύναταί τις παρακατέχειν νομήν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ μήτε αὐτὸς, μήτε ὀνόματι αὐτοῦ ἐστί τὶς ἐν κατοχῇ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ κατέλιπε τὸν πρᾶγμα, ὁ δὲ ἐν καταφρονοῦντος ἀλλ' ἐν ἐλπίσι, τοῦ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψειν εἰς αὐτόν, καὶ οὕτω δοκεῖ παρακατέχειν τὴν νομήν. τοῦτο δὲ γίνεται ὡδὶ ἀγρῶν, ἢ πρόασειν. καταλιμπάνομεν γὰρ ταῦτα ὥρα χειμῶνος, διὰ τὸ ἀνεπιτήδειον τῆς οἰκήσεως, ἐλπίζοντες καιροῦ καλοῦντος τοὺς αὐτοὺς καταλήψεσθαι τόπους. ἐν χῇ δὲ πρώτης δραξάσθαι νομῆς ὀνόματον. οἷον ἐπώλησάς μοι κτήματα, διακείμενα ἐν τῇδε τῇ ἐπαρχίᾳ. ἠθέλησάς μοι ταῦτα παραδοῦναι, ὅτε ἐγὼ δύναμαι καταλαβεῖν τοὺς τόπους ἐκείνους, ἢ γοῦν οὐκ ἀνέχομαι, ὅτε τινὰ τὸν παραληψόμενον πέμψαι. οὐ δύναμαι λέγειν σοι, ὅτι ἀπόκηται τῶν κτημάτων. ἐγὼ γὰρ ταῦτα ἐν χῇ νέμομαι ἐν χῇ πρώτης δραξάσθαι νομῆς ὀνόματον. τίνι δὲ σώματί μοι παραδοθεῖσαν νομὴν, ἐν χῇ δύναμαι παραφυλάττειν. τίνες δὲ εἰσὶ δύο πορίζεταί μοι νομὴ, τελείως εἰρήκαμεν, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐνιστάμενοι.

Recuperandae

τῆς ξενοπορείας ὅτι καὶ ἐν unde ui ἐντάσσειν. εἰ γάρ τις βίᾳ

Vti possidetis
Vtrobi
D^a
κατὰ ἀξίωσιν . precario . inst . la
πρὸ κατάληξεως
Possidere naturaliter
Possidere legitime
Animo retinere possessionē
Animo primá occupare possessionem fieri negt .
Recuperádæ . 1 . possessionis
Vnde ui

βίᾳ ἐξελάσῃ με τοῦ ἐμοῦ ἀγροῦ, ἢ τῆς ἐμῆς οἰκίας, ἀναγκαῖον μοι ἐστὶ τὸν ἐρημωθέντα ἐντάσσειν. διὸ ἐὰν ἀναγκασθήσεται ἀφαιρεθῆναι μοι τὴν νομήν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔτυχον αὐτὸν ἐγὼ πολιορκήσας, ἢ λαθρᾳ αὐτοῦ γενόμενος ἐν νομῇ, ἢ κατὰ παρακλήσεις λαβὼν παρ' αὐτοῦ τὴν νομήν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ παλαιοί. αἱ δὲ διαταξεῖς ὡς εἰρήκαμεν ἤδη βούλονται, εἰ μή τις τὸν οἰκεῖον πρᾶγμα ἀπέστασε βίᾳ, δεδεῖται αὐτὸν καὶ αὐτοῦ δυνατείας. εἰ δὲ ἄλλος, καὶ αὐτὸν ἀφαιρεῖται, καὶ τὴν τούτου ἀφαίρεσιν παρέχειν τοῦ βιαθέντος. ὁ δὲ βίᾳ ἐξωθήσας τινὰ ἐν τῷ αὐτοῦ διακρατουμένης νομῆς, ὁ μόνον ἐνδύεται ὅτι τοῦ εἰρημένου ἐντάσσειν, ἀλλὰ ἐνδύεται καὶ ἐγκλήματι, τοῦ ἰδίου de ui priuata, ἢ de ui publica. τότε δὲ χώραν ἔχει ὁ de ui priuata, ἵνα διὰ ὅπλων εἰργάσατο τὴν βίαν. εἰ δὲ μὴ ὅπλων βίᾳ τινὰ ἐν νομῇ ἐξέβαλε, τοῦ ἰδίου de ui publica κατέχεται. τῇ δὲ τῶν ὅπλων προσηγορίᾳ, ὁ μόνον ἀσπίδες, καὶ ξίφη, καὶ πολυκεφάλαια σημαίνονται, ἀλλὰ καὶ ξύλα, καὶ λίθοι, καὶ πᾶν ὄργανον βλάπτειν δυνάμενον. εἰρήκαμεν τῶν ἐντάσσειν, τὰ μὲν ἐστὶν πολιτικὰ, τὰ δὲ ξενιτικὰ, τὰ δὲ ἐξιβιτόρια. ἐπρησάμεθα καὶ δεύτερον διαιρεῖσθαι, εἰπόντες τὰ μὲν ἐστὶ τῶν ἀδικημάτων διὰ ἀγωγείας, τὰ δὲ τῶν ξενοπορείας, τὰ δὲ τῶν ξενοπορείας. λεγέσθω καὶ τρίτη διαίρεσις τῶν ἐντάσσειν. τὰ μὲν γὰρ ὅλα ἁπλᾶ, τὰ δὲ διπλᾶ. ἁπλᾶ μὲν, ἐν οἷς ὁ ἄκτωρ διακέκριται τοῦ ῥέου, ὁποῖα ἐστὶν, ἅπαντα τὰ ξενιτικὰ, καὶ τὰ ἐξιβιτόρια. ἄκτωρ μὲν γὰρ ἐστὶν, ὁ θέλων ἐκ τοῦ νομῆς ἀφαιρεῖσθαι, ἢ ὁ κρατούμενος πρόσωπον ἄγεσθαι εἰς μέσον. ῥέων δὲ ὁ τῆς νομῆς ἀφαιρούμενος, ἢ ὁ πρόσωπον εἰς μέσον ἄγειν ἀναγκαζόμενος. τῶν δὲ πολιτικῶν ἐντάσσειν, τὰ μὲν ἐστὶν ἁπλᾶ, τὰ δὲ διπλᾶ. καὶ ἁπλᾶ μὲν ἐστὶν, ἡνίκα κωλύει ὁ πραίτωρ τινὰ κτίσαι ἐν στάκρῳ τόπῳ, ἢ ἐν δημοσίῳ ποταμῷ, ἢ ἐν τῇ ὄχθῃ αὐτοῦ κατασκευάσαι τι. καὶ γὰρ ὁ κωλύων ἄκτωρ ἐστίν. ὁ δὲ κωλυόμενος ῥέων. διπλᾶ δὲ, οἷον ὁ uti possidetis, καὶ ὁ utrubi. δύο δὲ διπλᾶ λέγονται, ἐπειδὴ ἴσον τῶν διαζομένων ἑκατέρου ἐστὶν ἡ αἵρεσις. καὶ ὁ δεῖς κατεξαίρετον ῥέων ἢ ἄκτωρ ἐστὶν ἐν αὐτῇ. καὶ ἑκάστου αὐτῶν καὶ ἄκτωρ τάξιν ἐπέχει. μέλει καὶ ὁ πραίτωρ ἡνίκα ἐδίδου αὐτὸ τὰ ἐντάσσειν, μέσῃ ἐκέχρητο ὁμιλίᾳ, ὁ δὲ ἕτερος, ὁ δὲ ἐκεῖνος ἄκτωρα δεικνύς, ἐκ τῶν οἰκείων ἐνεμάτων. ὡδὶ γὰρ τὸ uti possidetis, ἔλεγε τοῦτο ῥήματα, uti possidetis, quo minus possideatis, uim fieri ueto. τουτέστιν, ὡς νέμεσθε, ὅπως ἔλαττον νέμησθε, βίαν γίνεσθαι κωλύω. καὶ ὁ κ ἐπῃ uti posides, ἵνα μὴ δόξῃ πρὸς ἕνα ἀφτείνεσθαι. ὡδὶ δὲ τὸ utrubi τοῦτο κέχρηται τοῖς ῥήμασι. utrubi uestrum seruus ille quo de agitur, maiore parte huius anni fuerit, quo minus is eum ducat uim fieri ueto. παρὰ ὁπτορῷ ὑμῶν ὁ δεῖνα ὁ οἰκέτης πρὸς ὃ γίνεται ἡ ἀναγωγὴ, ἐν τῷ μείζονι μέρει τοῦτο τὸ ἐνιαυτοῦ, ὅπως ὅτι μὴ λάβῃ αὐτὸν, βίαν γίνεσθαι κωλύω. τουτέστιν ὃ βούλομαι αὐτὸν κωλυθῆναι ὡς τε λαβεῖν ἕτερον τὸν οἰκέτην, ὃ γέγονεν ἐν νομῇ, ἐν τῷ πλείονι μέρει τοῦ ἐνιαυτοῦ. σκόπησον πῶς καὶ ἐν τῷδε ἐπῃ utrubi, τουτέστι, παρὰ ὁπτορῷ. ὃ κ

Sed ex

Tertia

Lex Iulia de ui priuata
Lex Iulia de ui publica
Armorꝫ nomina quæ intelligátur
διακέκριται τοῦ ῥέου distinctus est a reo
κατεξαίρετον
Vtrubi unde di ctũ fit interdi ctũ

ἐπῃ

διακέκριται τοῦ ῥέου . distinguitur a reo
κατεξαίρετον

De ordine

ἔπε παρὰ σοί. ἡ δὲ περὶ τάξεως, καὶ τοῦ ἀκριβείσματος, περὶ τί τόν ἐστι σύμβολον λέγειν. ὧν γὰρ τῶν ἐξτραορδιναρίων δικαστηρίων, ὁποῖα σύμβολόν ἐστι πάντα τὰ δικαστήρια, ὃν ἔσιν ἐπάναγκες ἐντός δίκτα κινεῖσθαι, ἀλλὰ δίχα τούτων ἐγγυμναζεται τὰ δικαστήρια, ἃ πλίας ἀγωγῆς, αὐτὶ τῶν ἐντοῦδικτῶν ἐγγυμναζομένης. ὃ κοῦν οὕτως εἴωθε τίς ὁρίζεσθαι. ὅτι ὁρίζομαι κατὰ σοῦ ἃ πλίαν ἀγωγὴν, ὡς ἀκὸ τοῦ σκαλβιανεῖ ἐντοῦδίκτου, ἢ ὡς ἀκὸ τοῦ unde ui ἐντοῦδίκτου, ἢ ἐτοῦ τινος.

Extraordinaria iudicia

Vtiles actiones

ὁρίζομαι κατὰ σοῦ ἀγωγὴν · τ · ago cõtra te actione utili

DE POENA TEMERE LITIGANTIVM Tit. XVI

ΟΙ πάλαι νόμοι ἡμῖν κατεσκεύασαν, καὶ τῶν τάξιν τῶν δικαστηρίων ἐυρόντες, οὗς ἐυχρεῖς καὶ ματαίους ὠνόμασαν δικαστηρίων φρόμους ἠβουλήθησαν σωφρονεῖν. ὅπερ καὶ βασιλεῖς ἡμετέρω ὄντι καταθύμιον. πολλάκις γάρ τις ἂν ἔχων κατ' ἐμοῦ ἀγωγήν τινα, ἐκείνει δικαστήριον, τοῦτο ἐνθυμούμενος. εἰ μὲν δικαιῶ σωφρονᾶσαι, κατεδικάσατέ μοι ὁ αὐτόδικος. εἰ δὲ μὴ ἰσχύω, ἀδέν ἐντεῦθεν βέβλαμμαι. καὶ πάλιν ἑτέρου τις ἐπρφείλων εἰς ἀρνησιν τρέπεται, ἐννοῶν ὅτι ἢ σωφρονίζω καὶ ἀβουλεύτου ἀξιοῦμαι, ἢ μὴ δικαιθεὶς σωφρονᾶσαι, ἀδὲν ζημιοῦμαι ἀ ἐπρφειλόμενον καταβάλων. βουλόμενοι τοίνυν οἱ ἀρχαῖοι τὰς τοιαύτας ἐκκόπτειν, τῶν μὲν ἀκτόρων συκοφαντίας, τῶν δὲ ἐναγομένων τὰς ἀγνωμοσύνας, ἐπενόησαν τιμωρίας, πρὸς μὲν χρημαλικὰς, πρὸς δὲ ὅρκου δόσιν, πρὸς δὲ φόβον ἀτιμίας ὑποσείσαντες. τέως μὲν γὰρ ὅρκου ἅπασιν ἐναγομένοις, ἐκ δίκαιας τάξεως τοῦ ἡμετέρου βασιλέως ὑποφέρεται. ἀχ ἑτέρως γὰρ τοῖς οἰκείαις κέχρηται δικαιολογίαις, εἰ μὴ πρότερον ὀμόσει, ὅτι νομίζων ἐαυτὸν ὀρθῶς σωφρονεῖν ἀντιλέγειν τῷ ἄκτωρι, ἀὐτὶ ἀ δικαστήριον παρεγγύᾳ. ἔσιν δὲ μεγίστη τιμωρία, ὅτι καὶ ἀποβάλλετε τὴν ὑπόρκια, ἐ ἐλεγχθεὶς ἀκριβίδωσι τὸ χρέος. εἰσὶ δὲ τινες ἀγωγαὶ, αἱ τινες εἰς τὸ δίπλοῦν, ἢ ἡμιοῦν εἰς τὸ τετραπλοῦν τριοῦνται τῶν κατεδίκων. εἰς τὸ δίπλοῦν, ἤγουν ὁ ἀκουίλιος, καὶ τὰ λεγόντα, τὰ καταλειφθέντα τόπεις σεβασμίοις. παραινοῦμεν οὖν τοῖς ἐνεχομένοις μᾶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα, ὥς τε ὁμολογίαι. ἀφυόμενοι γὰρ τὸ δίπλοῦν καταθήσουσιν, ἑτέρου ἀπλοῦν πρὸς τὸν ἐπρφειλομένω, λόγω τρινῦς καταβάλλοντες. εἰσὶ δὲ τινες ἀγωγαὶ, αἱ τινες εἰς πλεῖον τριοῦντι τῶν κατεδίκων τοῦ ἁπλοῦ, εἰ καὶ κῇ ὁμολογοῦντος γίνεται ἡ ἐναγωγή. εἰς μὲν τὸ δίπλοῦν, ἢ furti nec manifesti. εἰς δὲ τὸ τετραπλοῦν, ἢ furti manifesti. ἔνται εἰσὶν αἱ κῇ τῶν ἐναγομένων τιμωρίαι. εἰσὶ δὲ ἡ κῇ συκοφαντῖ κωλύσεις τινές. τέως μὲν γὰρ πλουσιμίοις φῇ δίκης, ὁ ἄκτωρ ἀναγκάζεται ὀμνύειν, ἐκ δίκαιας τάξεως τοῦ ἡμετέρου βασιλέως, ὅτι ὀρθῶς σωφρονῶ τῶν παρόντων ἐνεστήσαν δίκην. ἐ ἑτέρα δικαιοτάξις τοῦ αὐτοῦ θειοτάτου βασιλέως, ἥτις ἑκάτερον τῶν συκοφαντῶν ὑποβάλλει τοῦ ὅρκου. νῦν δὲ τὸν ὅρκον ὁ ἡμέτερος ἐπενόησε βασιλεύς

Ecce

Ex quibusdam

Omnium

Itẽ actoris

Vtriusque

Hęc autem

ἐνεστήσατο δίκην

ὑποσείσαντες

ὀρθῶς σωφρονῶ

σωφρονᾶσαι

Τέως

Τέως

λεύς, εἰς τάξιν φῇ πάλαι κινουμένης καλουμένας, ἥτις ὑπὸ φῇ ἀσωνθείας ἀνηρέθη. εἰ γὰρ ἐκίνησε ἐγὼ κατά τινος οἷαν δήποτε ἀγωγὴν, εἶτα ἡτταθῶ καὶ ἐνρεθῶ συκοφάντης, ἢ δώρων ὁ ἐξέος ὑπογραφεὶς κινεῖται κατ' ἐμοῦ, τῶν περὶ καλουμένας ἀγωγῶν, ἔχουσαν τῶν καταδίκων εἰς τὸ δίκαιον ὧν ἐπέφερον αὐτῷ ἐγώ. οἷον ἐκίνησε τὸν κουδικτίτιον λόγον χρεῖν περὶ ῥ νομισμάτων, καὶ ἡττήθω. ἐκινεῖτο κατ' ἐμοῦ ἡ καλουμένας εἰς ῑ νομίσματα. ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ καλουμένας ὃν κῶν ἐν πολιτείᾳ, εἰς τάξιν αὐφῇ ἐπνοήθη ἡ δόσις τοῦ προειρημένου ὅρκου. καὶ τὸν μὲν ἀναίδεστον λιτιγάτορα ἀναγκάζεσθαι καταβάλλειν τῷ αὐτιδίκῳ τὰς δαπάνας, ἃς αὐτὸν περιέβαλε μάτην αὐτῷ δικαστάμενος. πρὸς ταῖς εἰρημέναις ἡμῖν ἐν τοῖς πολλαβοῦσι τιμωρίαις κῇ τῶν ῥέων, εἰσὶ καὶ ἕτεραι τιμωρίαι. εἰσὶ γὰρ καί τινες ἀγωγαὶ, ἃς οἱ καταδικασθέντες ἄτιμοι γίνονται, ἀκὸ μὲν ἁμαρτημάτων ἢ furti, ἢ ui bonorum raptorum, ἢ iniuriarum, ἢ de dolo. ἀκὸ δὲ συναλλαγμάτων, ἢ ὡσανεὶ ἀκὸ συναλλαγμάτων, ἢ tutelæ, ἢ mandati, ἢ depositi. ἥνίκα διρέκται κινοῦνται. τὸ μὲν αἱ κοντραρίαι. αἱ γὰρ κοντραρίαι, ὃν εἰσὶν ἀτιμοτριαί. οἷον κοντραρία tutelæ, ἐν ὁ ἐπίτροπος ἔχει κατὰ τοῦ πατέλλου, ὥσῦ ὧν ἐδαπάνησεν εἰς αὐτόν. κοντραρία mandati ἔστιν, ὅταν ἐν τείλωμαι, ἵνα δικάσωμαι ὥσῦ σε, καὶ ἀπαιτῶσε δι' αὐφῇ τὰ περὶ τῶν δίκων δαπανήματα. κοντραρία depositi, οἷον παρέθε μοι οἰκέτιν, ἐνόσησε ὁ τος, ἐδαπάνησε περὶ τῶν αὐτοῦ νόσον τινὰ δαπανήματα, ἀπαιτῶ ταῦτα δίκᾳ τῆς κοντραρίας depositi. ἔσι καὶ ἡ pro socio ἀτιμοτριός. ἀλλ' ἐν ταῦθα ὃν κῶν ἐστιν εἰπεῖν κοντραρίαν. ἡ δίρεκτα γάρ ἐστιν ἐξ ἑκατέρου πλευρᾶς. καὶ ὅς ἂν δήποτε ἐκ τῶν κοινωνῶν καταδικασθῇ ἀτιμοῦται. διαφορὰ δὲ τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν συναλλαγμάτων αὕτη. ὅτι ὧν τῇ φέρει καὶ τῶν ὁμοίων ὃ μόνον ὁ καταδικασθεὶς ἀτιμοῦται, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκεῖνος δικαστὴς διαλυσάμενος. δυκεῖ γὰρ ὥσπερ χρήμασιν ἀγορᾶζειν τῶν καθ' ἑαυτὸ μέλλουσαν ἐκφέρεσθαι πρὸς ἐμέ. καὶ δι' ὧν πακτεύει, τὸ οἰκεῖον ὁμολογεῖ ἁμάρτημα. ὧν δὲ τῶν συναλλαγμάτων, ὁ καταδικασθεὶς μόνος ἀτιμοῦται. ὁ γὰρ διαλυσάμενος, καὶ ἄξιος ἐλέεις κριθήσεται. πάντων δὲ κινουμένων δικαστηρίων τὸ de in ius uocando πίτλου τοῦ πραίτωρος λαμβάνει τῶν προφάσιν. ὁ γὰρ βουλόμενος πρός τινα δικάσασθαι, ὀφείλει προσφωνεῖν τὸν ἄρχοντι, καὶ ὄνομα καλεῖν εἰς τὸ δικαστήριον. εἰ δέ τις τῶν ἀνιόντων ἐστὶν ὁ καλούμενος, ἢ πάτερων ὑπὸ ἀπελθόντος, ἢ ἀνιόντος αὐτοῦ, ἢ κατιόντος, δεῖ αὐτῆσαι αὐτὸν συγνώμην. εἰ γὰρ δίχα αὐτήσεως συγνώμης κληθῶσι, κινουμένης κατ' αὐτῶν τῆς in factum, εἰς πεντήκοντα καταδικασθήσονται νομίσματα.

Ex quibusdam

Omnium

διαλυσάμενος

προφάσιν prim cipiũ

διαλυσάμενος · paciscens · pacto redimens crimen ·

DE OFFICIO IVDICIS Titulus XVII

Τέως in primis

Πόλιν ἐστί, πολὺ τὸ ὀφείλειν τῶν δικαστῶν σκοπεῖσθαι. καὶ τέως καὶ πρώτιστα τάττειν, ὅστε παραφυλάττειν ὁ δικαστὴς ὀφείλει, ἵνα μὴ δικάζων ἑτέρως ἀποφαίνηται, ἢ ὅπερ ταῖς διαταττόμεθα, ἢ τοῖς ἐγγεγραμμένοις νόμοις, ἢ τῇ τῶν σοφῶν νομοθεσίᾳ δοκεῖ. διὸ ἐὰν κινήσω καὶ σύνοψιν, εἶτα ἀποδείξω τὸ εἰς ἐμὲ γενόμενον ἁμάρτημα, οὕτω δεῖ τὸν δικαστὴν ἀποφαίνεσθαι, κατεδικάζω τὸν πρόβλιον μαίβιον λευκίῳ πιπίῳ καὶ ἄκτωρι, ὥς τε τὰ νομίσματα παραχεῖν, ἢ τὸν οἰκέτην εἰς νόξαν δοῦναι.

Et si in rem

εἰ δὲ τὶν in rem κινεῖ τὶς, εἰ μὴ καταγινώσκει τὸ ἄκτωρος, ἀβολωτίονος ἀξιοῦν τὸ ξέον. εἰ δὲ ἐλάττονα, ὁρᾶ τὰ τοῦ γαιομένου δίκαια, κελευέτω αὐτὸν τὸν πρᾶγμα ἀπαιτεῖν μετὰ καὶ τοῦ καρωνῶν. εἰ δὲ ὁ γαιόμενος ἀρνεῖται γνῶναι τὸν πρόνυν χρόνον μὴ δύνασθαι τὸν πρᾶγμα ἀπαιτεῖν, καὶ ὅστε ὁ δι' ἀποστροφὴν λέγει πρὸς αὐτοῦ, προσήκει τὸν δικαστὴν χρόνον δοῦναι προθεσμίας, ὃν γὰρ ὀφείλει δοῦναι τὸν ἄκτωρα, ὁμολογίαν ἐκλεγόμενος, μετὰ δόσεως ἐγγυητοῦ, πρὶν τὸν δικαστὴν ἀποφαίνεσθαι τὸν πρᾶγμα, τῶν ὁρισθέντων ἀπὸ τοῦ δικαστοῦ, ἀπὸ τοῦ δικαστοῦ, ἀπαιτήσει τὸν πρᾶγμα, τῶν ὁρισθεῖσαν ἀπαιτήσεων παρέξει. εἰ δὲ

προθεσμὶ χρόνον

Et si hæreditatis petitio in rem.

κληρονομίας ἀπαιτεῖται, τὰ αὐτὰ δικαζέτω ἀμφοῖν τοῖς κληρονόμοις, ἄπορ ἀμφοῖν τοῦ κληρονομίας γέγονεν ἐν κατοχῇ. τῶν αὐτῶν ἀγεδὸν κεφαλαίων, καὶ ἀμφοῖν τῆς ἀπεκιαλίας in rem. καὶ ἐπ' αὐτοῦ γὰρ ὁ mala fide τὸ πράγματος ἐν νομῇ γενόμενος, λόγον ὑφέξει καὶ τῶν καρπῶν ἀπαιτεῖν αὐτὸ μὴ ληφθέντων καρπῶν. διὰ τί δὲ ἕνεκα τὸν ἀχεδὸν, ἐν τοῖς de iudicijs μαθησόμεθα. εἰ δὲ bona fide νομεύς ἐστιν ὁ γαιόμενος, ὃν ἀπαιτηθήσεται, ὃ δὲ ἂν ἀπαπανήσῃ καρπὸς, ὃ δὲ ἂν καὶ ἀπαιτεῖν ὃν ἔλαβε, πρὸς τὸν τῶν ληφθέντων πρὸς τὸν πρὸς τὴν παραγραφὴν καρπῶν. μετὰ γὰρ τὴν παραγραφὴν, ἕνεκα τῶν ληφθέντων, καὶ δαπανηθέντων καταδικάζεται αὐτὸν ὁ δικαστής. ταῦτα μὲν ἂν πρὸς τὴν ἀπεκιαλίας in rem. τὰ αὐτὰ δὲ καὶ καὶ τὴν hæreditatis petitione εἰρήσθω. τὴν δὲ ad exhibendum κινουμένης, ὃν καὶ ἀφεῖ τοῦ ξέω πρὸς τὸν δεδιφυγεῖν τῶν καταδικῶν, ἐὰν εἰς μέσον ἀγαγὼν τὸν πρᾶγμα. ἀλλὰ καὶ τῶν κοῦσαν τὸ πράγματος ὀφείλει παραχεῖν. τότε

Si ad exhibendum

εἰσὶν ἀπαιτεῖν πάντα ταῦτα τοῦ γαιοῦντι, ἄπορ ἔμελλον ἔχειν εἰ ἐν πλοιοιμίοις τὴν δίκης ἀπαιτήσωσιν τὸν πρᾶγμα τοῦ γαιοῦντι. ὅθεν, εἰ καὶ ἐν τοῦ παρέλκεσθαι τὸν τὴν ad exhibendum δικαστήριον, ὃ σπουδάζουσιν ὁ γαιόμενος τὸν πρᾶγμα, ὃ δὲν ἦπορ καταδικασθήσεται, ὃ δεῦρο λέγειν ὅτι δεδυνάτης γέγονα δεῖν τὴν ὀφείλοντος, καὶ ὃ δεῖ με καταδικασθῆναι, καὶ ἀποδοῦναι τὸν γεγονὸς ἐμόν. ἐπεὶ δὴ ἐν τοῦ καιρῷ τὴν πλοκαταφέρειν τὸ ad exhibendum, ὅπω λῶ πρὸς κωθεῖσα ἡ ὀφείλουσα, εἰ καὶ μετὰξὺ παρολκῆς γένοιμεν ὁ χρόνος αὐτὴν παρῆλθε. πλὴν ἐπεὶ δὴ ἀνατρέχομεν εἰς τὴν πλοκαταφέρειν, ὅτε ὅπω λῶ ὀφείλουσιν, εἰκότως ἀπαιτήσατε, ὡς μὴ δόξαν γεγενῆσθαι

Non solum rem sed etiam causam rei restituere.

παρολκῆς

retro trahere

γεγενῆσθαι τὸ ξέον, δεῖ τὴν ὀφειλόντων. δεῖ τὸν καθὰ εἴρηται ἕλκειν ἡμᾶς τῶν καταδίκων, πρὸς μίμησιν τὴν πλοκαταφέρειν. καὶ τοῦ καρπὸς δὲ τὸ μέσον χρόνον, τουτέστι τοῦ μὴ πλοκαταφέρειν μέχρι καταδίκης, ὁ ξέον δεδότω. ἀρνεῖται δὲ ὁ δι' ἀποστροφὴν μὴ δύνασθαι παρεῖναι τὸν πρᾶγμα καὶ τὸν παρόντα χρόνον, δεῖ τὸν τυχὸν ἐν ἑτέρῳ τόπῳ δεικνεῖσθαι τὸν πρᾶγμα, ἕξει χρόνον πρὸς ἀποκαταστάσιν, ἀσφαλιζόμενος τὸν ἄκτωρα, ὡς ἀποκατασήσει τὸν πρᾶγμα. εἰ δὲ μὴ παραχεῖν κελεύσει πειθόμενος τὸ δικαστοῦ, παιεῖσθαι τὸν πρᾶγμα, μηδὲ μὴν ἀσφαλίζεται, ὡς ἀποκατασήσει, εἰς τοσοῦτον κατα δικασθήσεται, εἰς ὅσον δίφορος καὶ ἄκτωρ τὸν ἐν καιρῷ πλοκαταφέρειν ἀποκαταστῆσαι τὸν πρᾶγμα. νῦν κινεῖται τὸν familiæ herciscundæ, ὀφείλιον ἔστω τὸ δικαστοῦ τὸν ἐν ἕκαστον ἀνόρθιον πρᾶγμα, ἐνὶ ἑκάστῳ προσκυροῦν τῶν κληρονόμων. καὶ εἰ συμβῇ πλείονος εἶναι δεῖ τὴν μίστεως τὸν προσκυροῦν ἐνὶ τοῦ κληρονόμων, καταδικαζέτω ὅστον καὶ καὶ συγκληρονόμῳ, ὥσπερ εἰρήκαμεν ἐν τοῖς πολλαβοῦσιν, εἰς ἑκατὸν χρυσίου ποσότητα. ὅπως ἂν ἑκατόν φυλάξῃ τὸν ἴσον. οἷον πέμπῃ ἢ ἀδίου δικάτουσι πράγματα α νομισμάτων. σκοπῶ δὲ ω. καταδικαζέτω τὸν πέμπων εἰς ρ νομίσματα, ὡς τε ἑκάτερον ἀνὰ ε ἔχειν νομίσματα. εἰ δὲ καὶ ἕνα τῶν κληρονόμων σωίβη μόνον ἐκ τῶν ὧν κοινῶν πραγμάτων καρπὸς ἀναδέξασθαι, ἢ πρᾶγμα ἱερεδιταλεῖον δεφθεῖραι, ἢ καὶ δαπανῆσαι· τί γὰρ ὅτι οἶνος ἦν, καὶ ὅστερ δεῖπνε· δικαζέσθω πλοφῶσι τὸ τῶν καὶ συγκληρονόμῳ. ταῦτα δὲ ὁ μόνον δύο κληρονόμων ὄντων, ἀλλὰ καὶ πλειόνων, χώραν ἐχέτω. τὰ αὐτὰ λέξομεν καὶ ἐπὶ τοῦ communi dividundo. νῦν κοινῶν πραγμάτων διαιρετέων μεταξὺ δυοῖν κινεῖται. εἰ δὲ ἀπὸ ἑνὶ μόνῳ, οἷον λόγος χάριν, ἀγρῷ, εἰ μὲν δίχα βλάβης τοῦ ἐπωνειμένου, εἰς κλίματα διώκει ὁ ἀγρὸς διαιρεθῆναι, ἔχει τὸν τυχὸν ἐλαιῶνα ἢ ἀμπελῶνα, διώκεται ὁ δικαστὴς, καὶ μὲν ἑνὶ προσκυροῦν τὸν ἐλαιῶνα, καὶ δὲ ἑτέρῳ ἀμπελῶνα. οὕτω μέν τι, ὡς τε τὸν λαβόντα τὸν πιμώτερον μέρος, καταδικαθῆναι καὶ ἑτέρῳ δοῦναι χρυσίον. εἰ δὲ ἔστι σύμφωνον ἐν δικεῖ, ἢ καὶ ἐπ' ὅτε οἰκέτης ἐστὶν ὁ ἐπωνειμένος ἢ ἡμίονος πρὸς ὃ τὸν τριῶν κινεῖται δικαστήριον, τῷ ἑνὶ τὸν πᾶν ἀδίου δικατοῦσθω πρᾶγμα. οὕτω μέν τι, ὡς τε αὐτὸ εἰς ἑκατὸν χρήματα τῷ ἑτέρῳ καταδικαθῆναι. νῦν μεταξὺ πινῶν κινεῖται τὸν finium regundorum, χρὴ τὸν δικαστὴν σκοπεῖν, εἴγε χρειώδης ἐστὶν, ἐν τῷ παρόντι βέματι ἡ adiudicatio, ἥπερ ἐν ἑνὶ βέματι γενήσεται καὶ τὸν ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ σαφεῖς ὅροι διακρίνονται τοῦ ἀγροῦ, ὃς ὁ δικαστὴς ὀχοῖ τέ ἐστι μεταθεῖναι, ὀφείλιον ἔστω αὐτῷ, ἐξ ἑνὸς τῶν δύο ἀγρῶν, μόρον τὶ καὶ ἀγρογείτονι προσκυρῶσαι, ὅπως ἂν σαφεῖς καὶ ὅστε τὸν μόρον τοῦ ὅρου ἀπέθοιτο. ἐν ᾧ θέματι ἀκόλουθόν ἐστιν, ὡς τε τὸν ἑτέρον καταδικᾶσαι αὐτοῦ εἰς φανερὰ νομίσματα. εἰ δὲ καὶ τῶν ἀγρογειτόνων ἕνα, σωίβη κακόργως πρὸς τοῦ ὅρου διαγνῶσθαι, δεῖ ὅστε τυχόν, ἐπεὶ δὴ τοῦ λίθου τοῦ δοκίζοντας τοῦ ὅρου ὑφείλεν, ἢ δεῖ δεῖ τοῦ ὅρου διακρίνοντα δεῖξαι, καταδικαθήσεται τὸν αὐτὸν πλοφῶσι βλάβης, τοῦ αὐτὸν δίκῃ. ἔστι δὲ ὅτε ὁ πλο

Si familiæ

Eadem

Si finium

πρόφασις causa nomine.

πετῶς, ἤτοι ἀπειθῶς τις πρὸς τὰς τοῦ δικαστοῦ κελεύσεις δι᾽ αγινόμενος δίδωσι δίκας. καὶ τὸ φυ πλοφωσει κατασκάζετο. οἷον ἐκέλευσεν ὁ δικαστὴς πρὸς ὅρων ὅσης φιλονεικίας, ἐκατόμβοιν ἀργὸν μετοιβῶναι. ὁ ἔτερος οὐκ ἠνέχετο. ὡς ἀπειθῶν ὅτος τοῦ δικαστοῦ, καὶ τὰ εἰρημένα καταδικασθήσεται. τὸ δὲ ἀδίκου διαιτεύειν ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ ἐν ἑνὶ τούτων τῶν δικαστηρίων, φυτέσι τοῦ familiae herciscundae, τοῦ communi diuidundo, τοῦ finium regundorum, εὐθέως τοῦ δεποτείας γίνεται ἐκείνου, ᾧ ἀδίκου διαιτεύθη. δεῖ τοίνυν καὶ τοὺς τῶν κτήσιν, τοῖς ἐννόμοις ἰδικαῖς πράξεσι συμαρτιθμεῖν, τῶν ἀπὸ τῆς ἀδικουδικαίου.

DE PVBLICIS IVDICIIS Titulus XVIII

ΠΟλλοὶ ἔθνη φρουτίδα τῶν πουβλίκων δικαστηρίων οἱ νόμοι. τοῦτα δὲ ὁ δὲ δι᾽ ὀρδιναρίων ἀγωγῶν ἐγγυμνάζεται, ὁ δὲ τὶ ὅμοιον ὧν τοῖς ὀρεταστεσιν ἐυρίσκομεν τῶν λοιπῶν δικαστηρίων. τὸ τόν τῶν. πολλὴ γὰρ ὄστιν ἡ μιξεὶ αὐτῶν διαφορὰ, ὧν τε τῇ πλοκταφῇ, καὶ ὧν αὐτοῖς μὲν τοῖς ἀγῶσιν. ὥς τε ὂν ὁ δεῖς κινῶν πούβλικον δικαστήριον δίωατο λέγειν, ὅπ ὁρίζομαι τοιῶδε τῶν ἀγωγῶν, ἀλλὰ ὁρίζομαι τὸν δὲ τὸν νόμον. καὶ ὧν τοῦδε βασάνου ὄστιν ἐυρεῖν ἐπαγομένου. καὶ πρὸ μὲν δικαιοῦσεις, πρὸ δὲ πολιτείας ἐκπόσεις, καὶ πρὸ μὲν ἐλευθερίας, πρὸ δὲ ψυχῆς ἀπώλειαν ἐπαγομένων. τοῦτα δὲ τῶν χρηματικῶν δικαστηρίων ὄστιν ἀλλότεια ὀνόμασαι δὲ πούβλικα, ἐπειδὴ παντὶ δημότῃ ὡς ὁ πλεῖστον κινεῖν δίδοται παῤῥησία. ὡς ὧν τὸ πλεῖστον δὲ εἶπον, ἐπειδή ὄστι τινὰ πρόσωπα, οἷς ὀκ ἐξεστὶ τὸ τραπεῖαι κινεῖν πούβλικον δικαστήριον. τοῦτα δὲ ὧν τῇ τελειοτόρᾳ τῶν πουβλίκων δικαστηρίων διδασκαλίᾳ μαθεῖν ὄστιν ἀνελλειπῶς. τῶν πουβλίκων τὰ μὲν ὄστι κεφαλικὰ, τὰ δὲ ὀ κεφαλικά. κεφαλικὰ δὲ λέγομεν ἅ τινα τῇ ὀυχῇ τοῦ βαλλει τιμωρίαν τὸν ὀναγόμενον. φυτέσι τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ψυχῆς, ἢ aquae & ignis interdictioni, ἢ deportationi, ἢ metallo. τὰ δὲ λοιπὰ ἄτινα ὄστι πούβλικα δικαστήρια, καὶ ἀτιμίαν μὲν χρημάτων ἐπάγει χρηματικῆς. τοῦτα μὲν πόβλικα λογίζονται, ὁ μὲν κεφαλικά. ἀναγκαῖον δὲ τὰ πούβλικα ἀριθμήσασθαι. ἔστιν ὁ ἰόλιος ὁ de maiestate. ὅς τις ἀρμόζει, καὶ τῶν μηχανησαμένων τι καὶ βασίλεως, ἢ πολιτείας. ἡ δὲ τόδε τιμωρία, ψυχῆς ἀπώλειαν ἔχει. ἐγγυμνάζεται δὲ ὡς ὧν ἀρχῇ εἰρήκαμεν τῆς γ ἰνσιτοτίων, ὁ μὲν τελοῦτῶν τοῦ τυράννου. ἔστι καὶ ὁ ἰόλιος, ὁ de adulterijs, τιμωρούμενος ὁ μόνον τοὺς ὑβρίζοντας ἀλλοτρίου γαμετοῦ, καὶ ἐπιβαλλων κεφαλικῇ τιμωρίᾳ, ἀλλὰ ὁ τοὺς ἄῤῥενι μιγνυμένους. ὁ δὲ αὐτὸς νόμος, καὶ ὁ ἁμάρτημα τοῦ σώματος κολάζει, ἡνίκα τὶς βίᾳ ἐκτὸς, παρθένον, ἢ χήραν σεμνῶς ζῶσαν ἀναφθείρῃ, εἰς ὁ ἥμισυ δημόσιον ἐπάγων τοῦ τριῶν τὴν μελλήσαντα καὶ οἰκείας πωλήσασθαι. εἰ δὲ ὄστιν ἐντελὴς ὁ τοῦτα πράξας, μὲν ὁ βασανίζει αὐτοῦ ὁ σῶμα, ξελεγαῦρον αὐτὸν τρεῖ. τρίτος ὄστιν

Publica iudicia per ordinarias actiones exercentur.

Publica iudicia cur nocentur.

Publica iudicia

Publicorum iudiciorum leges

Itē lex Iulia

Item lex Cornelia

ὄστιν ὁ κορνήλιος de sicarijs, ὅς τις ἀνδροφόνος ξίφει τιμωρεῖται. ἢ γοῦν ἐκείνος, ὅτι πνοὺ χρεῖν τοῦ ἀνελεῖν τινα πολιόρχονται μὲν ἀκοντίῳ, ὅπόρ ὧν τοῦ ἡκτῶ telum προσαγορεύῃ. ὁ δὲ γαῖος ὧν τῷ σωματῳ αὐτοῦ, ὧν ὦ τ᾽ δυνοδεκάδελφον ἐρμιωδύει φησὶ, τὸ telum σημαίνειν παρὰ τοῦ πλήθει, ὁ μόνον τὸ βέλος ὅπόρ ἀπὸ τοῦ τόξου ἀφίεται, ἀλλὰ καὶ παῦ ὅπόρ ἀπὸ χειρὸς τινὸς ἐκπέμπεται. ὥς τε ὂν καὶ λίθος, καὶ ξύλον, ἢ σίδηρος, τοῦτῳ πολιέχεται τοῦ ὀνόματι. ὠνόμασαι δὲ telum, ἐπειδὴ ὧν διαστημα ἢ μῆκος πέμπεται, ἀπὸ ἑλληνικῆς φωνῆς χηματιθῶν, ἀπὸ τοῦ βέλους, telum. ἢ ταύτῃ τῷ σημασίαν ἐυρεῖν δυναῦν, ὧν τοῦ ἑλληνικῷ ὀνόματι. ὅπόρ γὰρ ὁμαῖοι telum προσαγορεύουσι, τοῦτο ἑλλῆνοι βέλος ὀνομαζουσιν, ἀπὸ τοῦ βαλλεσθαι. τοῦτον δὲ μαρτυς ξενοφῶν οὕτω γραφων, καὶ τὰ βέλη, ὁμοῦ ἐφόρουν, λόγχαι, τοξεύματα, σφῶν δόναι, πλεῖστοι δὲ καὶ λίθοι. καὶ προσθεξας τὸ ὄνομα τοῦ βέλους, ἐπήγαγε τὰ ἑξῆς. ὁ δὲ νόμος λέγεται κορνήλιος de sicarijs. Sicarij ἢ λέγονται οἱ ἀνδροφόνοι, ἐκ τοῦ sica, ὅπόρ σημαίνει σιδηρᾶν μαχαιραν. ὁ ἢ αὐτὸς νόμος, καὶ γόντας κεφαλικῶς τιμωρεῖται, οἱ τε χναις μεμισημένοις ἢ φαρμακοις, ἢ μαγικοῖς λιθυρισμοῖς, ἤτοι ἐπαοιδαῖς ἀναιρεῖσιν ἀνθρώπους. ἢ θανασιμα φάρμακα δημοσία πιπράσκουσιν. ἔστι καὶ ὁ πρμπτήιος de parricidijs, τραχύτατον ἁμάρτημα καινοτόραις ὑποβάλλων ζημωρίαις. δικαιόρουται δὲ τοῦτῳ, ἵνα ἐάν τις ἀνέλῃ τινὰ τῶν ἀνιόντων, ἢ ὑόν, ἢ γοῦν τινα τῶν κατιόντων ἢ αὐτῆ δι᾽ αθέσεως, καὶ τοῦ ὀνόμαζι τοῦ parricidij πολεχόμενον, λαθρα, ἢ φανερῶς· κἀκεῖνος δὲ ὁ κῆ δόλον τοῦτο γέγονεν, ἢ ὃς σωεῖδε τῷ γενομένῳ, εἰ καὶ ἀξιώτικός ὄστιν, ὑποβαλλεται τῇ τοιαύτῃ τιμωρίᾳ. ὁ ξίφος ἐπάγων ὁ νόμος, ὁ δὲ πυεὶ παραδιδοῦς, ὁ δὲ ἄλλῃ τινὶ τῶν σωειδισμένων τιμωριῶν τοῦτον ὑποβαλλων, ἀλλ᾽ ὧν ἀσκῷ βοείῳ τοῦτον ἐμβάλλειν, μὲν κυνὸς καὶ ἀλεκτρύονος καὶ ἐχίδνης καὶ πιθήκου, καὶ οὕτως αὐτὸν συῤῥαπτειν τοῦ ἀσκῷ. ὥς τε μεταξὺ τῶν τριῶν θηρίων ὧν σφοῖς σωεχόμενον, ἢ τῶν τριότητα τοῦ κλίματος, ὧν ᾧ τιμωρεῖται, ἢ εἰς τῶν γειτνιαζουσαν θάλασσαν, ἢ γοῦν εἰς ποταμὸν ἐμβαλλεσθαι, τῆς θαλασσης ἀφεσώσης πολύ. ὥς τε πανὸς σοιχεῖν σῦρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ζῶντα καὶ τελοῦντῶντα. ζῶν μὲν γὰρ τοῦ κεκαλύφθαι ὑπὸ τοῦ ἀσκοῦ, καὶ εἶναι ὧν τοῦ ὕδατι, τῆς τοῦ ἄῤῥος, ἤτοι τοῦ οὐρανοῦ σῦρεῖται χρήσεως. τελοῦτήσας δὲ τῆς γῆς οὐκ ἀξιοῦται, τοῦ ἀσκοῦ φῦρομένου κατὰ τῶν ὑδάτων. τὰ δὲ προειρημένα θηρία ἐμβαλλεται διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ὁμοιότροπα αὐτοῦ ἐστίν. τὰ μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τοὺς γονεῖς. τὰ δὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς οὐκ ἀπέχεται μαχης. εἰ δὲ τις ἑτόρου συγγενεῖς, ἢ κατὰ ἀγχιστείαν σωαπωρμένου αὐτῆ, τοῦ κορνηλίῳ de sicarijs ὑποβαλλεται. ἔστι καὶ ὁ κορνήλιος de falsis, ὃν τεσαμενταῦρον καλοῦμεν τιμωρούμενον τὸν διαθήκιον, ἢ ἑτόρον συμβόλαιον πλαστὸν γραφοντα, ἢ ἀναγνόντα, ἢ ὑποβαλόντα, ἢ τὸν δήθεν ἐπιτεθέντα σφραγῖδα πλαστῶν, ἢ ἐκτυπώσαντα κατὰ κακὸν δόλον. ἡ δὲ τοῦ τοιούτου τιμωρία, κατὰ μὲν τῶν

Telū Quid? & unde dicat?

Xenophō

Sicarij

Alia deinde

Itē lex Cornelia de falsis

Cur comis & galli & uipa & simia includebant cū leo cū parricida pulchrū documentum.

οἰκετῶν ἐστι κεφαλικὴ, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ κρεουκλίου de sicarijs & ueneficis. καὶ
Item lex Iulia de ui ἐλευθέρων δὲ ἐστι deportatio. εἰσὶ δὲ καὶ δύο ἰούλιοι, ὁ de ui publica, καὶ ὁ
de ui priuata. καὶ τὴν βίαν ἐνόπλων, ἢ καὶ χώρις ὅπλων πλημμελήσαντῶν. ἀλλ'
εἰ μὲν ἐνόπλου βία ἐπιγενέσθαι, deportatio εἰσάγεται τῷ πλημμελήσαντι. εἰ
δὲ δίχα ὅπλων, εἰς τὸ τέλειον τῆς πολιτείας ἐπάγεται δήμευσις. εἰ δέ τις καὶ
βίαν παρεθένον, ἢ χήραν, ἢ τῷ θεῷ ἀφωρισμένην, ρυτίδιν ἀσκήτριαν, ἢ γε δὴ
διακόνισσαν ἁρπάσει, ἅμα τοῖς αὐτοῖς συνδεθήσεται, κεφαλικῶν ὑπέχει τι
μωρίαν. καὶ τὰ εἰρημένα τῇ τοῦ ἡμετέρου βασιλέως διατάξει. ὡς ἐξῆς σαφέ-
ἀσκήθρα διακονίσσα
Item lex Iulia peculatus σερόν ἐστι γνῶναι. προσιθέασι τέτοις καὶ ὁ νόμος ὁ ἰούλιος ὁ de pecu-
latu. τέτοις τιμωρεῖται, οἱ τινες χρήματα ἢ πράγματα δημόσια, ἢ σάτ-
κρα, ἢ ἐλεγιόστα κεκλόφασιν. ἀλλ' εἰ μὲν ἀρχοντες εἴησαν ἐν καιρῷ τῆς ἀρ-
χῆς ὑφελόμενοι δημόσια τινὰ χρήματα, κεφαλικῶς τιμωροῦνται, ἅμα τοῖς
ὑπηρετουμένοις αὐτοῖς. πρὸς τούτοις δὲ τῶν αὐτῶν ὑφίσαντες τριπλῶν, & οἱ πα-
ρὰ τῶν κεκλοφότων εἰδότες ὑποδεξάμενοι. εἰ δέ τις ἕτερος παρὰ σὺν εἰρη-
Est & μένοις, ὑποπίπτει τῷ τριστῷ ἐγκλήματι δεπρεπατίονι σωφρονίζεται. ζωαφι-
θμεῖται τοῖς πρυβλίκοις, καὶ ὁ φάβιος, ὁ de plagiarijs. ὃς ἐὰν ὅτι κεφαλικῶν
ἐκ τῶν βασιλικῶν ἐπάγει διατάξεων τιμωρίαν. ἐὰν ὅτι δὲ κουφοτέραν. ὡς
Sunt præterea ἐκ τοῦ κώδικος, καὶ τῶν διατάξεων ἐστὶ γνῶναι. εἰσὶ καὶ ἕτεροι πρύβλι-
κοι νόμοι, ὁ ἰούλιος ὁ de ambitu, ἀρμόζων τοῖς τῶν χρήματα δόντων τισίν, ὃ
τὸ τυχεῖν αὐτοῦ ἀρχῆς, ἢ γοῦν τινὸς τιμῆς. καὶ ὁ ἰούλιος ὁ de repetundis, κι-
νούμενος τοῖς ἀρχόντων, ἢ τοῖς δικασῶν, ἢ καὶ συνέδρων, ἐν δίκῃ κεκλοφότων.
καὶ ὁ ἰούλιος, ὁ de annona, ὅς τις τιμωρεῖται, τοῦ τὸν σῖτον, ἢ γοῦν τῶν ἐνθη-
νίων τῶν φορομένων ὑπὸ τῶν βασιλεύσαν πόλιν ἀφεσρέφοντας εἰς ἕτερους
τόπους. καὶ ὁ de residuis, κολάζων τὸν διοικήσαντα πολιτικὰ χρήματα, εἶτα
τὰς λοιπάδας ὁ κ ἀφεδιδόντα. ὅτι δὲ οὐ πρὸς ἕτερον τινῶν κεφαλαίων δια-
λείγονται. καὶ ἡ ψυχῆς μὲν αὐτῶν ὁ δεῖς ἀπώλειαν ἐπάγει, ἀλλὰ ἄλλαις πρι-
νοῖς ὑποβάλλει τὸν τὴν πλημμελήσαντα, καὶ τὸν ἐνανθρωπίσαντα τοῖς αὐτῶν πα-
λοιπάδας. reliqua residua
Sed de ραγγέλμασιν. ἀλλὰ πρὸς τῶν πρυβλίκων διακασηρίων ἀρκεῖ ταῦτα δι-
δαξαι, ὡς διὰ τὸν ἐξαθεῖν νέον, καὶ ἄκρον γεύσασθαι ὡς δακτύλου, διὰ
σωτῆρα παραδόσεως. ἡ γὰρ ἐπιμελεστέρα τούτων γνῶσις, ἐκ τῶν πλατυτέ-
ρας τῶν διγέστων, ἤτοι τοῦ πανδέκτου διδασκαλίας, θεοῦ πονουμένης ἐν-
μωείας, τοῖς ἀναγινώσκουσι προσγενήσεται.

Τ Ε Λ Ο Σ

BASILEAE IN OFFICINA FROBENIANA
PER HIERONYMVM FROBENIVM
ET NICOLAVM EPISCOPIVM
ANNO M D XXXIIII
MENSE MARTIO

QVum iam hasce Institutiones imprimere cœpissemus, allatum est nobis aliud exemplar ab ipso Viglio ad utriusque ueteris codicis (cuius in Præfatione mentio fit) collationem recognitum. Itaque quæ illic ad eum usque locum ad quem peruenieramus emendata comperimus, honestum iudicauimus paucis annotare. deinceps uero recognitum exemplar sequuti sumus.

Pagina 1 uersu 12 a principio pro γῆν lege ἔθνη. uersu 14 & 15 pro ἔμαθον νίκαις ὄθεν dele ἔμαθον & pro ὄθεν lege αὖθεν & post φιλοξενοῦσι adde πάλιν. uersu 16 pro αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τῶν lege τε ὑπὸ αὐτοῦ καὶ. sequenti uersu post ἐθιώσεται adde καθὸ καὶ νόμος αὐτὸς. uer.19 pro γὰρ lege δὲ. uer.5 a fine post παλαιὸν adde προστάξεν. pag.2 uer.2 a prin. pro ζωγενθῶσι lege σωθεῖναι, uer.8 dele πάλαι & pro ζωέβαινε lege ζωέβαινεν. uer.10 pro ὥσπερ lege ὡς. uer.14 pro τὴν, τῶν. uer.22 pro δυόμενα lege ἐσομένας, pro ἐν οἷς, ἐν ἅις, pro ἐκτίθεται, ἐκτεθεῖται. uer.29 pro ταῦτα, ταύτας, pro τέως, δεῖν, seq. uer. pro διατάξουσιν, διατάξει τῶν, pro φιλοτιμήσασθαι, σεσθαι. pag.3 uer.2 pro μόνιμος, σαθηρά. pag.5 uer.5 a fine pro συγκλητῶν lege συγκλητικῶν. pa.6 uer.14 pro διηρέθησαν τῶν νόμων le. διήρησεν τὸν νόμον. uer.15 & 16 pro πριουμένη τῶν δικῶν ὑποπιπτόντων ἐτίθεντο νόμους lege ἐπειὴ τῶν δικῶν τῶν ὑποπιπτουσῶν τιθεῖσα νόμους. pag.10 uer.7 post πράγματα adde τῶν ὡμολογημένων δεῖν, ὑπόντων δὲ πραγμάτων. pag.11 uer.1 pro βούλομαι lege βουλόμενόν με, uer. seq. pro νόμῳ lege νόμος, uer.5 pro τῆς, τῇ, pro δὲ ὥστε, διδυπρεία. pa.12 uer.5 pro σκοπάσωμεν, σκοπήσωμεν, uer.17 p αὐτῶν lege αὐτοῦ. pa.13 uer.8 a fi. pro φιλανθρωπία πολυάμενος lege φιλανθρωπολυάμενος, uer.14. a fi. pro τυπομένου le. τυπόμενος. pa.14. u.17 post διδυπρεία adde καὶ ἔνομος διδυπρεία. p.15. u.8 pro ὑπορβεβληκέναι le. ὑπορβεβηκέναι, uer. 18 pro ἐλευθερία le. ἀπελευθεροῦτης. p.16 pro αὐτοῦ le. αὐτῶν. pa.18 uer.2 dele rei. pa.19. u.12 pro ἐξουσίαν le. ἐν ἐξουσίᾳ, uer.7 a fi. pro ὃν ἀφ' φανερῶν νόμων le. ὃς φανερὸς ἐλευθεροῦται ἐβούλετο ἐν διαθήκῃ, ὅτερον δὲ τὸν νόμον ὁ. pag.21 uer.8 pro ἔθευι le. ἀκήθευι, uer.10 le. προσίθεικεν, uer.2. a fi. p ὑποδεξάσιαν le. ὑποδεξάσιον. pa.22. u.3 post παίδων adde μόνον ξωμαίων ἴδιόν ἐστιν, ἐδίεις γὰρ ἕτερος καὶ τῶν οἰκείων παίδων. uer.22 a fi. le. ὑποεξόσιοι. pa.24. u.16. a fi. pro ἢ le. καὶ. pa.25. u.1 post ἐπέχουσι adde τοῦτο λόγῳ, ὃ δὲ τῷ μεγάλῳ ἀμέταν, ὃ δὲ τῷ μεγάλῳ ματόρτορον, ἐπειδὴ μαμμῶν τάξιν ἐπέχουσιν. eodẽ uer. post πάντα adde μὲ. uer.11 pro προσέθηκε le. προσέθη, τὸ. u.14 pro ὁ γάμος πάντως ἐκ γενεπόδιζε le. ἡ θέσις πάντως ἐκ γενεπόδιζε τοῦ γαμῶ. uers.16. a uerbo ἐπειδὴ usq; ad uerbum διὰ in uer.19 omnia in castigato exemplari desunt, tolerari tamen utcunq; possunt si pro μαμμῶν, θεῖαν legerimus. pa.28 u.22 dele ὃ, uer.6 a fi. pro ἐπέτρεψε le. ἐπετρεπτε. pa.29 u.3 a fi. pro τὸ le. τὸν. pa.34 u.21 p εἰσίᾳ le. προσίᾳ. pa.35 u.10 a fi. pro ὑπτροπεύοντῶν le. ὑπτρόπους τελωνῶν. pa.37 u.7 pro φιδεικομμοσάρως le. φιδεικομμοσαρία, uer.10 post λυγατεύομεν adde ἀλλὰ δι' ὧν ὑπτρόπους δίδομεν, ἀλλὰ δι' ὧν ἐλευθερίαν καταλιμπάνομεν. uer.12 post hæredẽ adde

∴ f. a fine

∴ 49. uer. 6. + pag. 54. ∧ uer. 17.

adde esse. uer. 19. post οὕτως adde Rogo te hæres ut des illi decem solidos, ῥυτῆσι παρα
καλῶ σε ὦ κληρονόμε ἵνα δῶς τῷδε νομίσματα δέκα. & λέγεται φιδεικόμ
μασον. ἐλευθερίαν οὕτως καταλιμπάνομεν. pa. 38 u. 5 post παρόντος adde βέ
ματος uer. 8 & 10 pro cum libertate, le. quum liber erit. pa. 41 u. 1 pro ἀδυνατικὰ le. κυ
γυατικά. uer. 8 pro ἀδυνατίοι le. ἀδυνατικῇ. u. 13 a fi. post ἐκ φ adde γνοίας. pa. 45
u. 12 pro ζήτησιν le. ζημίαν. uer. 2 a fi. pro ἡλικίας le. τοῦ σώματος. pa. 47 u. 7 post
δίδοται adde δὲ. pa. 56 pro ἕξουσιν le. ἕξει, & uer. 8 pro ἔχουσι, ἔχει. pa. 50 u. 10 a fi. p
μετέχομεν lege μετοχόμεν, & uer. 11 pro ἑαυτῶν lege ἐμαυτῶν. pa. gi. 53 pro
βήρου le. σεβήρου, & u. 26 pro μῶς, κ̄ϛ, & seq. p βῦρος, σεβῦρος. eodemq; modo pag.
54 uer. 1 pro βήρου σεβήρου, (fuit enim Seuerus Antonini pater) uer. 2 pro δίδοαι πέμ
πεται. pa. 55 uer. 6 pro αὐτῇ le. αὐτῷ, & uer. ultimo pro δήμοσίου le. δήμου. pa. 59
uer. 3 a fi. pro οἰκείαν le. ἀρχαῖαν, & u. 4. pro δυστρεῖαν, δυστυχίαν. pa. 60 uer. 23
post ἐντεῦθεν adde & ἐντεῦθεν, uer. 31 post τιμηθεὶς adde εἰς τὴν ἐμὸν πολιῆλθεν
ἀγρὸν ἤτοι ἐκύκλωσεν, εἶτα τελευταῖον ἐνωθεὶς ἑαυτῷ. pa. 62 u. 7 pro πολὺ le.
παρὰ, uer. 10 a fi. post ἐκπίπτει adde φ δυστρείας. pa. 63 u. 24 p πλοπετῶς le.
ὅτι πλοπετῶς, & dele sequentia usq; ad εἰδὼς pag. 64 u. 4 post παραγραφῆς hæc
uerba inserenda sunt ἑαυτῷ πρεῖ τὸ ἀλήμον, ὁμοίως καὶ πείρας τῆς οἰκείοις δα
πανήμασι τὴν ἀλλότριον ἀγρὸν εἰ βουαφίδε ἐδὲ πεπείκῃν δίκα φ τοῦ δό
λου παραγραφῆς ἕξει τὸ ἀσφαλὲς, & quæ sequuntur usq; ad paragraphũ ἐμοῦ dele.
uer. 12 post παραγραφῆς rursus adde ἐν ᾧ βουεφίδεῖ νομεὺς λῶ ὁ ταῦτα γράψας.
uer. 16 post φασὶ adde ὁπῖα δήπτε εἴη γραφὴ pag. 68. u. 4 pro κουφότερα le. κου
φότερον, uer. 21 pro κουδικτζίων le. κουδικτίπος. pa. 71 u. 22 pro ἐμμενεῖς le. μὴ
ἐμμενῆς. pa. 72 u. 15 a fi. pro ιᾱ lege χίλια pa. 74 u. 14. post ζήτησιν adde & τῶν
μαρκέλλου δεχομένη γνώμιν δία τὸ χρήσιμον τῶν πραγμάτων ὑπερέστω
σα pa. 83 u. 3 pro τῶν γυναικῶν le. φ γυναικός. pa. 88 u. 16 dele dictionẽ ἡμετέρου.
pa. 96 u. 4 pro μὴ καινοτόρας ἐυτυχήσεσε le. καινοτόραν ἐντυχήσεσε deleta
negatione, quanquam nec Latina satis sibi in eo constant. In Præfatione Viglij β primi
facie 2 uer. a fine 17 lege deditiorũ. β 2 facie 2 uer. a fine 5 concremasse, pro conflagras-
se. β 3 facie 2 Argyropylum.

Index ternionum.

α β a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z ω

Omnes terniones, præter β qui est quaternio.

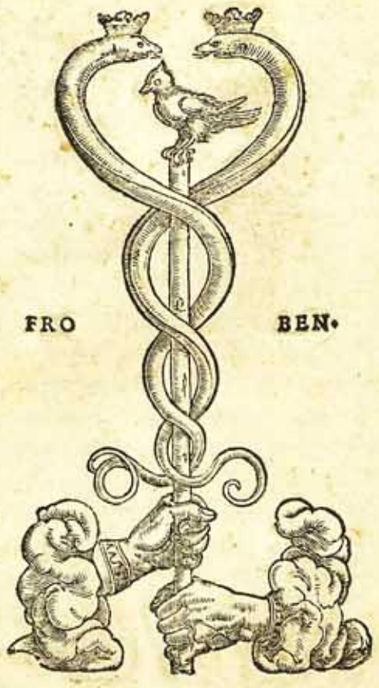

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
SALAMANCA

Lo q̃ vino mi gerallõ del ingenuo sõ
12. de abril

Lege prall. de plinio ad q̃. ceõ
la Coronym del Rey dõ Jũgarrio Rodrigues

truxosse el ingenuo
martes de la semana
santa sta nostra

Verba illa. ut q̃ inde
nasquens ipse ostr &c
§ hinc autem fuit
de exceptis. ff. nõ
intelligunt

Andreas tiraquellus. beto.
o santo domingo

Andreas tiraqlus de iure maritali

Albertuscus de centesima usura.

~~ch~~ del

27
40
446
513

Verba ~~illa~~ nõ intelli
guntur. t. de cerep. §
Ideo autem.

Sine fast.

~~modi integre speres~~

~~Si mais nasceõ~~
~~casta venerit~~

~~Ela de se~~ ~~grada~~
nuptiis etiam in
fast. nuncũ ergestis

Via virinalis in
tit. de lege agra

Senatus. cons. ma
cedoniani.

de litterarum obliga
nominibus

cur in testamento
heres ~~te~~ attestari pot
rat. emptr. f. nõ
poterat